SPECVLVM PEREGRINARVM QVÆSTIONVM,

FR. BARTHOLOMAEI SYBILLAE Monopolitani, Ord. Præd. Theologi Clarissimi.

In quo, De animabus, De cœlo, Inferno, Purgatorio De Angelis bonis, ac malis, Deq; hominibus, necnon de alijs scitu dignissimis (varijs Quæstionibus, per tres Decades) pertractatur.

Denuo reuisum, ac postrema hac editione ab omnibus diligentissime, & exactissime, expurgatum, doctrineq; D. Thom. Angelici Doctoris consonum in locis omnibus refectum.

Per R. P. Fr. Cyprianum Guidum Lucensem Sacræ Theologiæ professorem, almi ordinis Sancti Dominici.

Cum Indice Quæstionum, & rerum memorabilium, nuper emisso.

VENETIIS, M D LXXXVII.

Apud Marcum Antonium Zalterium.

nota . pag. in
93. ediz.

ILLVSTRISSIMO, AC REVERENDIS. D. D. IOAN. BAPTISTAE CASTRVCCIO LVCENSI

S. R. E. CARDINALI AMPLISS. ac Domino, & Patrono meo Munificentissimo, atque Colendissimo. S.

C*VM proximè elapsis diebus, Illustrißime Princeps, ad manus mihi peruenisset quidam libellus sub titulo* SPECVLI PEREGRINARVN QVAESTIONVM, *eumq; diligentius intuitus fuissem, libenterq; lectitassem; reperi profectò ob eius eximiam, claram, catholicam, profundamq; Doctrinam, quæ Angelici Doctoris D. Thomæ, sapientiam redoleret, dignum, qui non ulterius sub obscuris tenebris, quasi pretiosa Margherita sub cœno, obtegeretur, ac lactitaret. At qui quoniam olim imprimentium incuria prælique uitio, adeo erat grauibus mendis, & erroribus, nedum, uerum, & Catholicum sensum, & germanam intelligentiam extorquentibus, sed (quod peius est) minus cautos, ac prudentes lectores in manifestè falsas opiniones facillimè inducentibus; undecunque respersus, atque repletus, præter*

innumerabilia etiam in ortographia monstra, & peccata, ut uerè, necessarium foret, aut eum ita impressum igni penitus comburendum tradere, aut denuò diu noctuque omnem adhibere diligentiam, curamque omnem, ac studium, nulli labori, nullique incommodo parcendo, ut nusquam amplius ita inemendatus, atque incorrectus prouideretur. Conspiciens igitur intramemetipsum ex una parte naturale & intrinsecum huiuscemodi operis emolumentum, utilitatemque tum spiritus, tum intellectus quæ ueluti à limpidissimo, atque exuberanti fonte ab eo pijs lectoribus si bene correctus iterum prælo imprimendum traderetur, & ad communis omnium Catholicorum utilitatem, & commodum in lucem prodiret, facilè prouenire posset; licèt grauissimis, et continuis occupationibus undequaque distentus, atque irretitus, quasi furtiue tamen propriæ nocturnæ quieti tantum temporis abstuli, quòd omni apposita diligentia, omnique reiecto impedimento, atq; torpore, totis tum animi, tum corporis uiribus ad hunc librum ab innumerabilibus, & penè infinitis mendis, & erroribus, quibus undique scatebat expurgandum tandem me contuli, & penitus adiudicaui, adeo quòd nunc Deo auspice, ab omnibus legi poterit absque ullo discrimine quoquam cespitandi, aut in aliquem labendi errorem; seu dubitationem, dummodo, ut sæpius contingere consueuit, in hac potissimum ciuitate, ob execrabilem auaritiam, maximamque imprimentium negligentiam, non iterum

euanescat

euanescat omnis à me tam enixe praeassumptus, atque arreptus labor, industria, studium, atque uigiliae; Moxque iterum meipsum ad aliam non minus conuenientem, quàm necessariam considerationem conuertens, de non permittendo, ut postea sic bene correctus liber, absque peculiari, & maximo aliquo Protectore, & Duce (ut moris est, iterum imprimeretur; nec immemor etiam quantum Amplitudo Illustrissimae Dominationis tuae, semper de in se deuotis famulis benemerita fuerit, qualiaque in eos huc usque contulerit Beneficia; sub quo Duce, & Protectore illum prodere unquam magis, & commodius potuissem; à quo maxime defendi ualerent, ac protegi, contra detractores, inuidos, atque maleuolos, quàm sub Illustrissimo illo Principe, qui claram ducit originem ab Amplissima, & nunquam satis commendata Progenie, & familia, quae semper miserorum, atque iniustè oppressorum hominum protectrix, & defensatrix fuit? quaeque olim tam abundanti generosi sanguinis effusione propriam tutata est Patriam libertatemque publicam, eiusque ditionem omnem, ac Patrimonium, & fines longe lateq; propagauit, ac dilatauit, nec non innumerabilium raptarum uirginum honorem, pudicitiam, & famam contra truculentos raptores custodiuit; ac truces, & saeuos expulit Tyrannos: & quae demum (ne longiori digestione modestiam uestrarum aurium offendam, pacis tempore, incredibili prudentia,

& consilio, seipsam, & alias familias conseruauit incolumes, indemnes, liberas, atque gloriosas? Cuius Illustrissimæ familiæ procerum, uerè imitatricem effectam dominationem tuam, ardentique zelo in anima flagrantem, purpureoque in corpore candore fulgentem ad instar incensi Serafini, exacte, perfecteque interius agnoscens ex longa experientia, multisque periculis Summus Pontifex etiam exterius insigniuit, rubeoque Galero sigillauit non ad claudendum, sed recludendum, palamque omnibus faciendum, quod sibi soli inter mortales omnes intrinsece manifestum erat, cum incredibili, maxima, perfectaque nedum communis totius nostræ Reip. uerè, perpetuoque liberæ, lætitia, et exultatione, sed etiam totius Christiani nominis, et iurisdictionis; Quod quidem ineffabile, & uniuersale gaudium, ualdè profectò dissimile esse conspicitur ab omni alio, quo affici consueuerunt homines in qualibet grandi, ac læta occasione nouarum rerum, quod semper cum nouitate ipsa euanescit; hoc autem (& omnes mirantur) adeo hactenus incrementum sumpsit, indiesque sumit, quòd prudentiores quique, atque potentes, simulque omnis populus, tuam præstolatur Amplitudinem, dum prouectæ ætatis fueris, ac tempus erit, maximeque desiderat, & uotis omnibus concupiscit allaturam ultimum complementum ad iam præacceptam exultationem, nedum soli nationi Italæ, sicut in suis contigit Progenitoribus, uerum etiam ubicunque Christianum auditur, & resonat Nomen, cum firma, atque indubitata spe, quòd ab omnibus dici de-

ci debeat Plus ultra. At ne fortasse uidear ex dedicatoria Epistola uoluisse digredi in Encomia Illustrissimæ Domus Castrucciorum (quod mihi uerè fateor non esse concessum, licet ad id ardentissimo sim affectus desiderio, & amore, nec profectò hic est proprius locus id prosequendi, ideo his literis ultimam manum imponam, si tamen prius enixe, atque humiliter præcatus fuero Illustrissimam Dominationem tuam, ut hilari, libenti, gratoque animo suscipiat hoc exile, exiguumque initium, quòd ei offero pro parte solutionis, mei in se infiniti debiti (non enim aliter sum soluendo) quod quidem coniunctum, simulq; consideratum cum ingenti, grataque uoluntate soluentis, & cum auctoritate Mediatoris, ac medij, non est ullo pacto respuendum; In qua etiam re oro, atque obtestor Illustrissimam D. T. ne eam, pigeat imitari Summum datorem Vniuersi, qui quidem non qualitatem, aliamue conditionem oblati muneris rimatur, & recipit, sed magis ipsius offerentis animum, & cor intueri, contemplari, ac suscipere semper consueuit. Valeat. Venetijs M. D. LXXXVI. in conuentu SS. I. & P.

Illustrissimæ D. T.

Deuotissimus, atque humilis seruus

Fr. Cyprianus Guidi Lucensis Or. Præd.

§ 4 INDEX

ALPHABETICVS RERVM, AC SENTENTIARVM memorabilium, quæ ſparſim in hoc libro continentur.

Angelus

Animę

Conuer-

D

Dæmo-

Infer-

Neque

volun-

X

Z

INDEX DVBIORVM, SPECVLI Peregrinarum quæstionum, secundum ordinem Decadis positus.

PRIMÆ DECADIS.

Quid

Vtrum

SECVNDÆ DECADIS.

Quod

TERTIÆ DECADIS.

Vtrum

FINIS INDEX QVÆSTIONVM.

SAPIENTIAE EX CAP. VI.

Non abſcondam a vobis Sacramenta Dei, ſed ab initio natiuitatis inueſtigabo, & ponam in lucem ſcientiam illius, & non præteribo veritatem, neque cum inuidia tabeſcente iter habebo, quoniam talis homo non erit particeps ſcientiæ. Multitudo autem ſapientium ſanitas eſt orbis terrarum & Rex ſapiens ſtabilimentum populi eſt. Ergo accipite diſciplinam, per Sermones meos, & proderit vobis.

SPECVLVM PEREGRINARVM QVAESTIONVM,

VARIIS THEOLOGIAE, Iuris Pontifici, Philosophorum, ac Astrologorum præceptis exornatum; tres Decades complectens.

AVCTORE F. BARTHOLOMEO Sybilla Monopolitano, Sacræ Theologiæ Magistro ordinis Prædicatorum.

Primum Caput, Primæ Decadis septem Quæstiones continens, De Animabus rationalibus.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum anima rationalis sit de essentia Dei facta.

QVÆRITVR si animæ rationales sint factæ ex essentia Dei, ut dixit Parmenides, & Marcus Terentius Varro? Ad quam respondendo, sciendum est, quòd propter essentialem perfectionem animarum rationalium, & earum inuisibilitatem, cum non cadant sub sensibus à quibus oritur omnis nostra pro-

pria cognitio, ideo circa eas varij errores, opiniones, & difficultates ortæ sunt, vt patet primo de aīa, vnde & philosophus dicit ibidem. Oīno, & penitus difficillimum est, accipere quid sit aīa. Scdm vero August. libro de origine animæ. Primum dogma apertè peruersum, & fidei catholicæ aduersum de animabus rationalibus est illud, quod, Posuerunt quidā dicentes, eas non de nihilo, sed de seipso Deum fecisse. Ad quod ponendum ex hoc moti sunt, nam cum cœpissent quidā naturas rerum considerare, nō valentes imaginationē, & sensum transcendere, vt possent credere aliquas substantias esse spirituales, posuerunt nihil esse pter corpora quę videntur, imaginantur & phantasticātur, propter q̄ dixerunt Deum esse quoddam corpus infinitum .s. aut totum hoc corpus æthereum, & elementale, (vt dixit Parmenides.) Vel totam hanc lucem corporalem quam videmus, (vt dicebāt Manichæi.) Et hoc totum corpus, vel totā hanc lucem dicebant omnium rerum, & omnium corporum esse principium, sicq; ponebāt Deum esse animam mundi, & de essentia omnium rerum. Animam vero rationalem ponebant esse de natura illius infiniti corporis, vel quandā potestatem illius lucis; & consequenter de essentia ipsius Dei. Et hic error fuit primo ipsius Parmenidis, dicentis omnia esse vnum simpliciter, & non differre nisi s̄m sensum, & extimationem, Primo physicorum: quem postea Marcus Teren. Varro sequens posuit, vt refert Aug. 7. de ciu. Dei, Deum esse animam mundi, ipsum motu & ratione gubernans. Animam vero hominis posuit esse partem illius magnę animæ mundi, idest Dei. Quam etiam opinionem retulit Virgilius (post Aratum Poetam Græcum) dicens.

Iupiter, est quodcunque vides quodcunque mouetur.

Roborari insuper hæc opinio ab eis potuisset, hoc argumento. Nam illud quod spiratur ab aliquo fit ex eo quod emittitur a spirante, sicut patet de aranea, quę

formando

formando telas ad muſcas capiendas ſpirat de ſubſtantia ſua, & ſic tabeſcit, & debilitatur, vt inquit Pſalmiſta, Sed Deus formato homine de limo terræ, quò ad corpus inſpirauit in eum ſpiraculū vitæ, & factus eſt homo in animam viuentē. Gen. 2. Ergo anima rōnalis (qua homo viuit) eſt ſpirata, & aliquid actū de ſubſtantia Dei. Sed in contrarium eſt Aug. lib. de origine animæ dicens hoc eſſe dogma apertè peruerſum. Nā ſi animæ eſſent de eſſentia Dei, eſſent eiuſdem naturę cum eo, & per conſequens tot eſſent dij quot animæ. Item hæc opinio contradicit ſenſui, opponitur fidei, reprobatur a philoſophis, & īprobatur a ſacris doctoribus, præcipuè a S. Tho. 1. par. q. 90. art. 1. tali ratione virtualiter. Nā natura diuina eſt actus purus, inuariabilis, immobilis, ſemp intelligens, cuius potentia realiter ab eius eſſentia non differt. Anima vero rōnalis eſt permixta potentiæ, variabilis de affectione in affectū, de cognitione in cognitionem, de veritate in errorem, de virtute in vitiū, ante eius addiſcere, eſt ſicut tabula raſa, in qua nihil eſt depictū. 3. de anima, qn̄que actu, qn̄que potentia intelligens. Cuius potentiæ (ſm Thomam) realiter differunt ab eius eſſentia, ergo anima non eſt de eſſentia Dei. Ad argumētum autem vbi ſupra in contrarium dicitur ꝙ inſpirare in libr. Gene. non eſt accipiēdum corporaliter, ſed idem eſt Deum inſpirare quod ſpiritum facere. Homo vero ſpirans corporaliter etiam non emittit de ſubſtantia ſua, ſed de natura extranea ſcilicet aere. Aranea autem non dicitur ſpirare telas, ſed texere de ſubſtantia ſua.

ADDITIO.

Quod anima rationalis nō ſit de ſubſtantia, & eſſentia Dei. Videto Auguſtinum, libr. de cognitione veræ uitæ, item Epiſt. B. Auguſtini ad D. Hierony. De origi-

ne animæ, vbi sci scitatur ab illo, si illa fœmina sequẽda sit, quod nascentibus singulis, animæ de nouo creaturę infundantur. Hieronymum quoque, ad Marcellinum & Anapsychiam. D. Tho. Opusc. 3. cap. 94. 1. par. sum. quæst. 90. ar. 1. Contra Gentiles. c. 85. Augustinus super Psal. 41.

QVÆSTIO SECVNDA.

Vtrum animæ sint creatæ ab initio simul cum Angelis, in Cœlo Empyreo.

QVÆRITVR, An omnes animæ sint creatæ ab initio simul cum Angelis in Cœlo Empyreo, vt dixit Origenes? Ad quam respondetur quod Plato cum aliquibus philosophis, & manichæis, & ex nostris tantum solus Origenes, vt sibi imponitur. Dixerunt omnes animas ante corpora in Cœlo Empyreo, simul cum Angelis, à Deo fuisse creatas. Et secundum Platonem in numero finito astrorum, & stellarum cœlestium. Dicebatque Origenes in principio animas & Angelos fuisse creatos æquales, secundum conditionem naturæ specificæ, scilicet in virtute, & perfectione, & duratione, postea vero per liberum arbitrium secundum quòd plus, vel minus adhæserũt, vel recesserunt a Deo ex diuina iustitia diuersimodo fuisse promotas vel punitas, ita vt quidam essent Angeli secundum diuersos effectus ordinum, quidam animæ secundum diuersos status. Quidam autem dæmones in diuersis statibus. Et de animabus dicebant secũdum diuersitatem meritorum, vel demeritorum quasdam fuisse promotas ad diuersos ordines Angelorũ. Quędam fuerunt alligatæ corporibus cœlestibus, vnde, & corpora cœlestia animata ponebant. Quædam vero fuerunt detrusæ corporibus vilioribus animalium brutorum propter quod Pythagoras, vt dicit

Cice.de finibus bonorum.Et iuuenalis satyra.14.

Cunctis aĩalibus abstinuit,nec uentri indulsit omne legumẽ.

Scilicet fabas, propter uentositatem, uel propter intus uermem absconditum, quem esse putabat animam alicuius hominis ibique purgari.Quædam uero pro inęqualitate etiam aduersionis earum a Deo fuerunt alligatę corporibus nobilioribus humanis, uel ignobilioribus,& male formatis,puta claudorum,cęcorum,ut in talibus corporibus purgarentur,Nam uolebat,quod Deus hanc diuersitatem creaturarum corporalium creasset in pœnam,& purgationem creaturarum spiritualium,in quibus corporibus postquam fuissent purgatę reuocarentur secundum Platonem,in cœlum in suis similibus comparibus stellis Deorum uel Dearum,Origenes autẽ cui principaliter hęc opinio de cõcreatione Angelorum,& animarum attribuitur, roborabat illam rationibus,& auctoritate. Primo, ratione sic,omne quod non dependet ab alio secundum suum esse, potest a Deo creari absque illo. Sed anima rationalis non dependet a corpore secundum suum esse,ut patet primo de Anima, ergo non oportet, quod creetur ĩ corpore, sed potuit creari ante corpus simul cum Angelis.Item Gen.1.habetur. Quod Deus die septimo requieuit ab omni opere,idest cessauit, ergo postea non creauit aĩas, sed omnes in principio fecit cũ Angelis.Idem probatur auctoritate Ecclesia.18.dicentis,Qui uiuit in ęternum creauit omnia simul. Sed in conttarium est magister Sententiarum in secundo, distinctione. 28. hanc Origenis de concreatione Angelorum & animarum falsam opinionem reprobans ut adducetur infra in calce huius quęstionis. Põt etiã Prędicta opinio Origenis duabus rationibus Auicennę confutari,& primo sic impossibile est diuersitatem in numero causari sub eadem specię, nisi ex diuersitate materię. Nunquam enim essent duę albedines nisi ratione diuersorum subiectorum in quibus sunt tan-

quam in materia ſubiectiua. Si igiť omnes animę fuiſſent ſimul creatæ abſq; corporibus, cum ipſę ẽt nõ habeant materiã partẽ ſui (ut oẽs confitentur) ergo oportet uel eas eſſe diuerſas ſpecie, cum ſemper ad diuerſitatẽ formaliũ principiorũ ſequatur diuerſitas ſpeciei, & ſic oẽs aĩæ different ſpecie, & per conſequẽs oẽs homines quorũ aĩæ ſunt formæ, quod eſt inconueniens. Vel oportebit dicere, ꝙ tñ eſſet una numero, & ſic ſequeretur error. Auerrois de unico intellectu in oĩbus hominibus. Cũ ergo hęc duo ſint incõueniẽtia. Reſtat, ut catholicè dicamus. Aĩas non ante, ſed ſimul in corporibus fuiſſe creatas. Itẽ ſecundo ſic. Proprius actus eſt in propria potentia, & materia, ſed aĩa eſt proprius actus corporis, ſecũdo de aĩa. Ergo vr̃ ꝙ aĩa non poſſit creari niſi in corpore. Facit ẽt ad hoc, quod dicit Gre. ſuper li. 4. Dialogorũ. Tres uitales ſpiritus creauit oĩpotens Deus. Vnũ qui carne non tegiť, ſ. angelorum. Aliũ qui carne tegitur, & cũ carne moritur. ſ. brutorũ aĩaliũ. Tertiũ qui carne tegitur, & cũ carne non moritur. ſ. hominũ. Ad primũ autẽ. Origenis ſic reſpondet. Auicenna, ꝙ quamuis aĩa non dependeat a corpore, quantũ ad ſuũ eſſe, uel ſuũ finem, dependet tñ ab illo ſecundum ſuum eſſe indiuiduale, quod quidẽ eſſe indiuiduale incipit in corpore cuius eſt forma. Et quia hoc eſſe indiuiduale animæ in corpore acquiſitum, eſt eſſe abſolutũ non depreſſum, nec alligatũ ad corpus. Ideo poſt corruptionẽ corporis remanet ſibi ſuum eſſe indiuiduale. Ad ſecundũ uero dicitur quod pro tanto ſcribitur Deum die ſeptimo ceſſaſſe ab omni opere, quia ut dicit Thomas prima par. q. ſeptuageſimatertia. articulo primo. Ad tertium, nihil poſtea a Deo factum eſt totaliter nouum, quin aliqualiter in operibus ſex dierum præceſſerit. Et quædam materialiter tantum, ſicut Eua in coſta Adæ. Quædam materialiter, & realiter, ſicut indiuidua, quæ nunc generantur præceſſerunt in primis indiuiduis ſuarum ſpecierum. Spe-

cies

cies etiam, quæ apparent quasi nouæ, pręcipue in animalibus ex putrefactione generatis præcesserunt in quibusdam actiuis uirtutibus stellarum, & elementorum. Noua etiam species quæ uidetur multorum præcessit causaliter in diuersis animalibus secundum speciem: ex quorum commixtione generātur, puta Asini, & Equæ, Quædā uero pręcesserunt secundum similitudinē, sicut animę quæ de nouo creātur. Quę quidem similitudo pōt attēdi ꝯm genus, & naturam cōem animabus, & Angelis. s. quo ad intellectualitatem, & sic præcesserunt animę in opere creationis qua leguntur oīa simul creata. Eccle. 18. Qui uiuit in ęternum creauit oīa simul. Vel quātū ad naturā specificā rationalē, & sic pręcesserūnt in operibus sex dierū, in quibus aīa Adę creata fuit unita corpori. Cū anima sit pars essentialis humanę naturę, & Deus primas res in perfecto statu suę naturę, & specie instituerit. Vel secundum ꝙ dicit Aug. non asserendo, sed recitando in septimo super Gen. Quod anima Adę creata fuit ante corpus perfecta, & completa in specie cum inclinatione uoluntatis ad corpus administrandum. Similiter etiam opus incarnationis pręcessit, quia ut dicitur Phili. 2. Filius Dei est in similitudinem hominum factus. Gloria etiā spiritualis, secundum similitudinem pręcessit in Angelis. Corporalis uero in cęlo pręcipue empyreo, ut dicit Tho. quęst. 66. pri. part. arti. 3. in corpore. Vnde propter hoc dicitur in Ecclesiast. 1. Nihil sub cœlo nouum. Iam enim pręcesserūt in seculis quę fuerunt ante nos. Quod si contra dicatur per illud Ioann. 5. Pater meus usque modo operatur, & ego operor ergo non quieuit die septimo. Respondetur, quod dicitur Deum quieuisse die septimo à nouis rerum generibus, & speciebus condendis quę in operibus primis extiterunt, ut dictum est, & dicitur assiduę operari conseruando, & administrando creaturam conditam. Ad auctoritatem uero quam adducebat Origenes su-

per Eccles. 18. Qui uiuit in æternum &c. Respondet Alb. libro de quatuor coæuis quod intelligitur quantum ad scientiam Dei omnia simul apprehendentis. Vel quantum ad quatuor coęqua simul creata, scilicet Natura angelica. Cęlũ empyreum, Tempus, & Materia quatuor elementorum in quibus oĩa erant, ut dictum est. Ad illud postremo quod dicebat Origenes naturam hanc corporalem fuisse in pęnã spiritualis creatam. Respondet Augu. 11. de ciu. dei. c. Quod nihil stultius dici quàm istum solem cæteraque corporalia non decore pulchritudinis, uel salute rerum corporalium, sed in pęnam animarum peccantiũ dicere Deũ crasse.

ADDITIO.

Originem animæ, & cur Deus dederit Spiritum tẽptatorem, ostendit lactantius Firmi. in fine, ad Demetrianum, & quod animæ non sint simul cum Angelis ab initio creatæ affirmant D. Athanasius, Alex. De uarijs quęstion. Ioan. Chrisost. super Ioan. Beda super Genesim, Quibus etiam consentiunt B. Gregorius dicens credimus, non omnia simul esse facta August. 3. super Genesim ad lit. astruens Angelos fuisse creatos in superiori parte aeris, deinde cęlo immissos, sicut & Adam extra paradisum uoluptatis fuit plasmatus, deinde in illum inductus. Et D. Hier. damnat Originem, ad Pammaclium scribens.

QVÆSTIO TERTIA.

Anima an traducatur de nouo ex semine simul cum corpus humanum seminatur, ut dicit Cyrillus.

QVÆRITVR, Si animæ traducantur de nouo ex semine simul cum corpus humanum seminatur, ut dicit Cyrillus? Ad quam dixerunt cum Cyrillo aliqui quod animæ non creantur de nouo a Deo, & successiuè sed magis traducuntur per uirm semmalem

lem & fiunt ex traduce cum corpus seminatur a parentibus, ita quod sicut corpus filij est ex corpore patris, ita anima filij sit ex anima patris. Et hoc probare nitebantur per illud. Deut. 12. Caue ne sanguinem comedas. Sanguis enim eorum pro anima est, unde & quidam philosophi, & medici dicunt, quod anima sit in sanguine, & quod sanguis sit sedes eius, sed sanguis est ex traduce igitur, & anima. Item quod egreditur de fęmore hominis causatur ex semine. Sed dicitur, Gen. 46. cap. Quod de fęmore Iacob egresse sunt. 66. animę ergo. Item tertio sic, iubemur reuerentiam præstare parentibus ratione esse quod ab eis habemus. Sed esse est ab anima, ergo anima fluit cum semine ex traduce, & ex parentibus. Sed in contrarium est textus. Augu. lib. quæstionum noui, & ueteris testaměti, & ponitur trăsumptiue in Decretis. 32. q. cap. Moyses probatur etiă hæc ueritas primo rationibus. Quia omnis forma quæ educitur in esse per trasmutationem materiæ, & seminis decisionem, est forma educta de potentia materiæ. Hoc enim est materiam trasmutari, scilicet de potentia ad actum reduci. Anima autem non potest educi de potentia materię, ergo nec per trăsmutationem potest produci. Minor declaratur, Quia nulla uirtus actiua agit ultra suum genus, sed constat, quod anima transcendit omne genus corporis, cum habeat operationem supra omnia corpora eleuatam quæ est intelligere, Ergo nulla uirtus corporea potest producere animam intellectiuam. Secundo patet hoc idem sic, Quoruncunque principiorum operationes non possunt esse sine corpore. nec initium eorum potest esse sine corpore. Nam sicut res habet esse ita operatur, & econuerso, quoruncunque principiorum operationes sunt sine corpore, eorum generatio non est per generationem corporis. Operatio autem animæ nutritiuæ, & sensitiuę non potest esse sine corpore, ergo esse incipiũt per seminis traductionem, operatio autem

animę

animæ intellectiuæ cum non fiat per organum corporeum (ut dictū est) sequitur quod non esse incipiat per seminis traductionē ergo aliter producitur. Prçterea actus actiuorum sunt in patiente bene disposito tertio de anima. Anima autem est actus corporis physici organici in potentia uitam habentis, ut patet secundo eiusdem, ergo corpus antequam ab anima uitam recipiat oportet esse dispositum organizatum, & complexionatum. Nam oportet quod anima prius habeat domū ad habitādū, quā creetur. Aliter enim habitaret in sicco (ut dr̄ in glo. decreti ubi supra. Secundo probatur ex ordine quē tenuit Deus informatione Adę in cuius creatione prius formauit corpus, postea inspirauit animam. Gen. 2. Probatur, & tertio inconuenienti. Nā sequeretur, quod sicut multa corpora pereunt, cum quādoq; semen defluxū non proficiat natiuitati, unde nec nascitur homo. Ita ēt cū corporibus multæ aīæ pirēt, quod est incōueniens, cū aīę sint immortales, Ergo restat dicere, qđ aīa, organizato corpore, creetur a Deo. Et ideo uult capitulum Sicuti. 37. q. 2. Quod fœtus si ante infusionē animæ extinguatur, non committatur homicidium. Quia tunc non potest dici, quod sit natus homo, sed debet reus multari pecunia. Si autem fętus sit animatus anima rationali, debet reus capite plecti, ut dicit capitulum Moyses, causa ubi supra. Magister etiam sen. in 2. dist. 28. De hoc sic dicit. Catholica ecclesia nec simul, nec ex traduce factas esse animas docet. Sed in corporibus per coitum seminatis, atque formatis infundi, atque infundendo creari. Ad argumenta autem in oppositum. Ad primum dicitur, quod sanguis nō est anima, sed inter alios humores disponit plurimum ad unionem, & conseruationem animæ cū corpore. Nam ut dicit Albertus ex humore sanguinis generatur spiritus, quibus uirtutes animæ deferuntur ad organa potentiarum. Vnde, & illud quod dicunt q-dam physici, & medici ꝙ anima sit in sanguine &c.

Non

Nō est sic accipiendum, ꝙ sanguis sit res animata, uel qđ anima principaliter coexistat sanguini, uel ꝙ nullibi sit in corpore, ubi non sit sanguis, nam ossa, & nerui sanguinem non habent quorum anima est forma substantialis, facta etiam supernaturaliter subitanea totius sanguinis ablatione a corpore sine læsione com plexionis membrorū adhuc uideretur ibi anima posse esse, possentq; spiritus uitales, & animales aliquāto tempore sufficere ad operationes suas remoto toto sā guine a corpore, & ēt ante primum instans productio nis animæ in embrione ibi non fuit sanguis, nec in illo instanti potuit generari, sed aliquantum tempus ad huc requirebať, igitur anima est, apta nata esse in corpore, sine sanguine. Dictum ergo illud philosophorū, 3. de partibus animalium c. 3. & Auer. ibi in cap. de corde, ꝙ sanguis sit sedes animæ, uidetur intelligendum ex eo ꝙ ad dispositionem sanguinis, sequitur dispositio operationū uitalium, ita quod si deficiat sanguis, operationes deficiunt, si sanguis sit optime dispositus operationes erunt ualidissime, si autem corruptus infectus, aut aliter male qualificatus sit operationes uitales impediuntur, & deficiunt. Et causa huius est, quia instrumenta animæ, quæ sunt spiritus uitales, & animales, quibus pro exercendis operationibus uitalibus anima corpore indiget, & sine quibus non est apta nata illas facere, originaliter generantur ex sanguine sub limato concurrente quodammodo substantia aeris propterea sanguis corruptus, uel ueneno infestus crudus, seu indigestus, non est aptus ad generationem spi ritum uitalium, & animalium in epate, aut in corde, nec per consequens est aptus ad operationes eorum, unde necesse quandoque est, ex toto propter hoc deficiat compositum. Ad secundum dicendum, (ut dicit Thom.) prima parte. q. centesima decimaoctaua, articulo secundo, quod in auctoritate illa ponitur pars pro toto, idest anima pro corpore per figuram synedochen.

dochen. Ad tertium dicitur, quod parentes non dant esse rationale, quasi per defluxum, sed disponunt corpus in matrice ultima dispositione, ad quam sequitur de necessitate anima rationalis.

ADDITIO:

Potest multis scripturarum testimonijs probari, quod anima rationalis, immediate creatur a Deo, & creando materiæ præparatæ infundi, nece duci de potentia materiæ, nec produci de substantia Dei, nec effectiue ab intelligentia, sed esse a solo Deo. Isai. 27. Omne flatum ego feci. Gen. 1. Inspirauit in eum spiraculũ uitæ. Psal. 32. Qui finxit sigillatim corda eorum, & dicens illud, Gen. 2. Hoc os de ossibus meis, uidetur, quod quædam animæ rationales, non sunt de anima primi hominis, sed caro de carne: Ita sentit D. August. De anima, & eius origine ad Renatum. cap. 4. Item in libro de duabus animabus concordāt in hoc D. Thomas compend. Theol. opusc. 3. cap. 93. Contra Gentiles, cap. 86. Paulus Cortesius in 2. dist. 5. Biel. in distin. 17. quæst. 1. Et Scotus idem affirmat in 2. distin. 17. quæst 1. Impugnatque errorem Manichæorum, & Origenistarum. In quem errorem incidit etiam Tertullianus.

QVÆSTIO QVARTA.

An quas dicimus animas, animę sint, uel potius Dęmones, Spiritus apostatæ inclusi corporibus, ut ibi purgentur.

QVÆRITVR, Si quas dicimus animas nõ sint animæ sed dęmones spiritus apostatę inclusi corporibus, ut ibi purgentur, ut dicit Cyrillus? Ad quam aliqui simpliciter dixerũt ꝙ quas nos dicimus in corporib. humanis animas

non ſunt animæ, ſed ſpiritus reprobi, & Angeli apoſtatæ, id eſt dæmones in corporibus humanis incluſi, vt ibi purgentur, & dilabi dicũtur de corpore in corpus, vt ſi eos in vno corpore non pœnituiſſent, nec fuiſſent purgati pęniteret, & purgarentur in alio. Sed hæc opinio ridiculoſa eſt, & tripliciter errat. Primo quia ponit p pęnitentiam dæmones ſaluandos. Contra quod dicitur Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum. Secundo quia ponit non eſſe animas, contra illud Matth. 11. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Tertiò quia dicit dæmones includi in omnibus corporibus humanis quod dicere eſt inſipientis. Concedere enim dæmones habitare, vbi habitat ſpiritusſanctus, ſtultum eſt. Sed ſpiritusſanctus habitat in mẽtibus & humanis corporibus ſecundum illud 1. Cor. 14. An neſcitis quia membra veſtra templum ſunt ſpiritusſancti, ergo opinio iſtorum, falſa, & hæretica eſt, & meritò reprobanda.

ADDITIO.

De hoc errore, plurimũ admiratur Auguſtinus. Platonicos impugnãs, putãtes animas hoĩum Dæmones eſſe poſt corpora, vid. Aug. lib. 9. de ciu. Dei cap. 11.

QVÆSTIO QVINTA.

Vtrum animæ, organizato corpore ſucceſſiuè ſimul creando, & infundendo, ex nihilo creentur a Deo.

DVBITATVR, Si animæ organizato corpore ſucceſſiuè ſimul creando, & infundendo ex nihilo creentur à Deo? Ad quam reſpondendo ponitur vnum notabile, & duæ concluſiones. Notabile autem eſt, quod in matricè ſiue embrione, per actionem agentium, id eſt parentum diſponitur materia

teria , & corpus ad susceptionem animæ rationalis cum tota materia corporalis agat , vt instrumentũ virtutis spiritualis,& præcipue ipsius Dei, & sic homo disponendo, dicitur generare sibi simile. Deinde sit hæc prima conclusio. Anima intellectiua ex nihilo creatur a Deo,& probatur,nam cum triplex sit agens, scilicet artificiale,naturale,& supernaturale. Actioni agentis artificialis de necessitate substernitur ens in actu. Actioni autem agẽtis naturalis,subijcitur ens in potentia,idest materia. Actioni vero agentis supernaturalis,de necessitate nihil subijcitur. Cum igitur anima a tali agente creetur, ergo nulla præiacente materia, sed ex nihilo Deus eam creat. Secunda conclusio Deus organizato corpore, actione parẽtum animam infundit in corpore, & infundẽdo creat, & quidem in corpore maris post quadraginta dies communiter à conceptione prima. In corpore, vero femellæ p octoginta. Rationem autem diuersitatis in masculo & fœmina de infusione animæ rationalis assignat Plin. & dominus Dominicus Tholosanus, post philosophos super Leuiticum.12. c. Nam fœtus masculinus concipitur ex semine calido in dextra parte matricis quę est calida: Fœtus autem fœmineus ex semine frigido in sinistra parte matricis. Frigidum autem tardum est,& pigrum in operatione sua. Calidũ vero velox, & ideo virtus formatiua in vno semine velocius,& citius mẽbra organizat,& format quam in alio. Probat hanc cõclusionem Aug. libr. de ecclesiasticis dogmatibus, sic inquiens. Animas hominum non esse ab initio creatas inter cæteras intelligentias, nec simul oẽs creatas (sicut Origenes finxit) dicimus nec cum corporibus seminari p coitum sicut Luciferiani, & Cyrillus,& quidam latinorũ præsumptores affirmant. Sed dicimus corpus tm̃ per coniugij copulam seminari. Creationẽ vero animæ creatorem solum noscere eiusq; corpus coagulari in vulua & compingi atque formari, & formato

mato corpore animã creari,& infundi vt viuat. Vltimo,homo ex aĩa cõstans & corpore nascit̃, & egredit̃ viuus ex vtero plenus humana substantia.Hęc ille.

ADDITIO.

Hanc qõnem tangit D.Aug.lib.7.De g̃natio.ad literam affirmans aĩam esse ex nihilo, & reuera non est producta ex aliqua materia. Est enim aĩa rõnalis forma subsistens;cui ꝑ se fieri competit,& esse, non autẽ põt fieri ex materia præiacente,neque corporali,quia sic esset naturæ corporeæ,neq; spirituali, quia sic,spirituales substantiæ inuicem transmutarentur. Vnde necesse est dicere,quod non fiat nisi per creationem ergo,& ex nihilo,vt omnes Theologi concludunt.

QVÆSTIO SEXTA.

Vtrum Deus rationabiliter agat cooperans in animabus coitus illiciti.

SI DEVS rationabiliter agat cooperans in animabus coitus illiciti. Ad quam sic falsè arguunt aliqui.Si Deus de foris infudit aĩas (vt dictũ est, & adducit philosophus in lib. de generatione animalium.)Deus cooperabitur in adulterijs,de quorũ illicito coitu proles interdum generatur. Ad hoc dicitur s̃m Th.1.par.q.118.ar.2. ad vltimũ ꝙ in actione adulterorum illud quod est naturæ,bonũ est,& huic cooperatur Deus. Quod vero est inordinatæ voluptatis,malum est,& huic Deus non cooperatur.Hæc Th.prima parte, & Dominus Ioannes de Turre Cremata Cardinalis S.Sixti ord.Præd.super decretum:

ADDITIO.

Docet Aug.Deum nullorum vitiorum offensiones

vitu

vituperandum, sed omnium naturarum consideratione laudandum lib. 12. de ciuit. Dei, cap. 5. Et libr. contra Adimantum Manichæi discipulum, nam & si videatur cooperari ad actum, non tamen ad deformitatem actus. Huc pertinet quod S. Bonauent. in 4. dist. 31. Dicit. Quod malum, potest iungi bono, dupliciter aut vt corruptibili, aut inquantum medicinali. Primo modo malum fœdat bonum, Secundo modo sic curatur, & expellitur. Exemplum. Morbus iunctus naturæ eam vitiat, & infirmat, morbus verò iunctus medicinæ, non reddit medicinam morbidam, sed potius curatur ab ipsa. Et quoniam matrimonium est bonum medicinale, ideo nō fœdatur à malo, sed potius curat malum, & sic intelligitur Magist. dist. 31. in 4. cum ait, si concubitus, qui fit causa prolis, culpa caret.

QVÆSTIO SEPTIMA.

Cur Deus, creauit, et creat animas, quas nouit damnandas, & Angelos quos nouerat lapsuros.

QVÆRITVR quare Deus creat animas quas nouit damnandas, & angelos quos nouerat lapsuros. Ad quam rñdent primo theologi dicentes, ꝙ quia Dei præscientia animabus rōnalibus creādis aut creatis necessitatē respectu operum suorum ad vtrūlibet non imponit, sed magis relinquit eas in manu cōsilij, & arbitrij sui. Ideo licet præsciuisset Deus aīas fore dānandas, voluit nihilominus eas creare, qa sciebat ēt eas libere acturas, quæcunq; agerent. Pro quo sciendū est ꝙ Deus præscit quædā esse futura necessitate, i. ex causa necessaria sicut solē oriri cras. Quædā vero ex libera voluntate, vt hūc currere, vel aliqd operari. Sol ergo necessariò orietur, qa sic Deus p̄sciuit, & ordinauit, & homo volūtarie operabit, qa sic Deus p̄sciuit & p̄uidit. Illa ergo q̄ sunt à cā necessario operante

rante, necessaria sunt de necessitate, quæ vero causa liberè operante, ventura sunt liberè, quia Deus sic euenire instituit & præsciuit. Veruntamen quoniam intellectus diuinus ab æterno cognoscit vnumquodque cõtingentium, non solum prout est in causis suis, sed etiã prout est in esse suo determinato, quod scilicet habet, quando est in rerum natura, & tunc res certitudinaliter cognoscitur, quando cognoscitur secundum quòd est actu, vt patet in eo qui videt sortem currere actu. Ideo ab æterno intellectus diuinus certitudinaliter, & indefectibiliter cognoscit vnumquodque futurũ, sed propterea contingentibus & liberis actibus necessitatem non imponit, sicut etiam si aliquis videat aliquem facere rotam, necessario sequitur quod ille faciat rotam, nec tamen visus istius est causa, quòd ille faciat rotam. Sic etiam præuidet Deus istius mala opera, nec tamen est causa quare ipse mala operetur. SECVNDO respondet ad hanc petitionem, & similiter ad illam de angelis malis Augustinus vndecimo libro super Gen. dicens. Talia quærentibus respõdeo, altitudinem consilij Dei ego penetrare non possum, & longe super vires meas negocium hoc esse profiteor, melioribus sanctioribusque aperiendum reseruatum. Veruntamen quia nos concedimus meliorem naturam rationalem, quæ omnino peccare nolit. Concedant ergo talia quærentes non esse malam creaturã quæ sic facta est, vt possit non peccare, si velit. Sicut ergo ratio vera docet meliorem esse naturam, quã prorsus nullum delectat illicitum? Ita ratio docet etiam bonam esse quæ habet in potestate illicita cohibere. Ita vt non solum de bonis recteque factis gaudeat, verum etiam de prauorum violatione lætetur. Cum ergo talis natura esset bona: illa vero in se melior: cur illam, solam, & non potius vtramq; faceret dominus Deus? Illa quidẽ iam est in sanctis angelis, hæc in sanctis hominibus. Qui etiam ab initio partes iniquitatis

potius elegerunt non ideo quia præsciti erant, creari non debuerunt. Quia habuerunt etiam mali locum suum in rebus, tum pro decore vniuersi, tum pro vtilitate sanctorum, cum ergo iusti per iniustos, & pij p impios proficiunt, cur Deus sapientissimus nō creasset, quos etiam præsciebat malos futuros? cur non fecisset, quos tam multipliciter sciebat bonis profuturos, & vtiles pro voluntatibus bonorum excitandis, & exercendis, atque pro sua peruersa voluntate ad declarationem iustitiæ puniendis? hæc ille. Rationabiliter ergo sicut fecit Deus hominem rectum, relinquens eum in manu arbitrij sui, proponens ei præcepta, & aquam & ignem: vt dicitur Eccle. 15. Vt apponeret manus ad quod vellet: Ita suo modo ab initio omnes angelos fecit rectos: & dedit eis scientiam, & virtutē sufficientem ad standum in rectitudine iustitiæ: & dimisit eos in libertate respectu boni, & mali, arbitrij eorum: & decreuit concurrere cum eorum voluntatibus ad omnem actum bonum, vel malum, quem elicitiuè producere vellent: & hoc quo ad actuum entitatem: & non quo ad eorum deformitatem, ita quòd si sua libertate declinarent in partem iustitiæ: in ipsorum pœnis diuina manifestaretur iustitia. Si vero mallent stare in rectitudine, largitas diuinæ misericordiæ in collatione excellentissimæ fœlicitatis demonstraretur. Hæc Henricus de Hassia. Quoniam vero (teste Plinio) maiore, Benignum est & plenum ingenui pudoris fateri per quos profeceris. Notabo propterea nonnunquam in calcibus & pedibus quæstionum doctores & loca ex quibus elicitiuè quæ scribo emunxerim & elicuerim.

ADDITIO.

Videto Magistrum sententiarum in 2. dist. 23. Aug. 7. de ciui. cap. 30. Enchiridion ad Laurentium.

Secun-

Secundum caput primæ Decadis, decem quæstiones continens, de immortalitate animę rationalis.

QVAESTIO PRIMA.

An anima rationalis, sit immortalis, & incorruptibilis.

QVÆRITVR, Si animę rationales sint immortales & incorruptibiles. Ad quam vr̃ primo respondendum negatiuè. Nam primo Salomon dicit Eccle.3. Vnus est interitus hominum,& iumentorum,& æqua vtriusq; conditio : sed illa simul corpore & aĩa intereunt,ergo. Item primo cęli dicit Philosophus. Illud qđ non semper fuit, impossibile est hr̃e virtutem semper essendi : sed anima non semper fuit: ergo &c. Item quorum est vnum esse,non potest alterum corrũpi,quin & alterum corrũpatur,sed corporis & animæ, sicut materiæ,& formæ in composito est vnum esse,ergo. Item Alexander Græcus (vt recitat Commentator 3.de anima,& Albertus in libro de origine animæ) dixit,animam rõnalem esse generabilem,& corruptibilem more aliarum formarũ naturalium, per nobilissimam mixtionẽ qualitatũ primarum & dissolutionem eiusdẽ mixtionis.Item Plin.lib.7.c.55.Naturalis historię dicit de animabus facilius certiusq; est sibi quemquã credere, ac speeimẽ securitatis antegenitali sumere experimento.Sed contrariũ est Arist. 12. Meth.vbi dicit. Omnis forma corrũpitur, corrupto eo cuius est forma,pręter aĩam intellectiuam.Et 1.de anima dicit. Intellectus vr̃ substantia quædam esse,& non corrumpi,& Dion.4.c.de diuinis nominibus dicit: animæ humanę habẽt ex bonitate diuina, quòd sint intellectuales, & quòd habeant substantialem vitam & inconsumptibilem . Pro solutione huius petitionis relictis

theologis qui in hac parte possent esse suspecti, probabitur animarum immortalitas rationibus naturalibus auctoritatibus gentilium, & exemplis. Primo sic. Omne illud quod est alienum ab omni materia & corruptione corporali, est immortale & sempiternum. Sed omnis anima rationalis est huiusmodi, ergo omnis anima rationalis est immortalis. Argumentum est in primo primæ. Maiorem vero probat philosophus. 7. Meth. vbi ostendit rerum corruptionem esse participatione materiæ, dicens. Materia est per quam res potest esse, & non esse, idest corrumpi & non corrumpi. Et 1. Phy. dicit. Materia est primum subiectum vnicuique entium ex quo fit aliquid cum insit. Propter hoc philosophus 1. de Cœlo concludit Cęlum esse incorruptibile, quia nec materiam habet, nec subiectum ex quo fiat. Hinc Auer. 1. Phy. dicit. Ex hoc declarabitur quòd corpora cęlestia omnino non habeant materiam, quia tunc essent generabilia & corruptibilia. Nihil enim aliud est causa generationis & corruptionis, quam materia prima, propter non esse inclusum in substantia eius. Minorem vero probat Anaxagoras dicens: animam esse immortalem, immixtam, impassibilem, scilicet passione corruptiua, nõ perfectiua. Hęc ratio est Sco. in 4 sententia. Secundo, hoc idem probat sic. Nulla forma corrumpitur nisi vel actione contrarij, vel corruptione subiecti, vel propter defectum suæ causæ, Per actionem quidem contrarij sicut calor destruitur per actionem frigidi. Per corruptionem sui subiecti, sicut destructo oculõ, destruitur eius visus, vel virtus visiua. Per defectum autem causæ, sicut lumen in aere deficit, deficiente solis præsentia, quæ erat eius causa. Sed anima corrumpi non potest à corruptione contrarij, quia ei non est aliquid contrariũ, cum per intellectum possibilem sit ipsa omnium contrariorum susceptiua, nec per corruptionem sui subiecti, cum anima humana sit forma non dependens se-

cundum esse a corpore. Sed nec propter defectum suæ causæ, quia causam non habet nisi ęternam cum a solo Deo creetur, ut probatum est, ergo anima intellectiua nullo modo potest corrumpi corrupto corpore. hæc Tho. 2. contra genti. c. 78. Tertio sic philosophus. 1. & 5. phy. dic. oēm transmutationem & alterationem esse inter terminos cōtrarios unde dic in 1. phy. Omnia igitur principia contraria faciunt &c. Tunc sic. Si naturaliter aīa ueniret ad non esse per essentiam, esset alterabilis; cum alteratio sit præuia corruptioni. Sed ipsa nō est alterabilis, cum qualitates, contrariæ inter quas est alteratio, sint accidentia inseparabilia materię primę, & corporum elementatorum. Vnde & comen. 2. phy. cōmento. 15. nominat has qualitates essentialia accidentia materiæ; a qua materia aīa est oīno aliena: ut ꝓbauit prima ratio: ergo idem quod supra. Itē quarto sic Arist. 1. & 2. de cęlo. & 3. de aīa dicit Quod Deus & natura nihil agunt frustra. Et in 2. phy. dic tur. Vanum esse cum non fiat Cū igitur sint duæ potentiæ nostræ uniuersales, scilicet intellectus & uoluntas, productę ad consequendum primum uerum & summū bonū, & hic nō acquirantur, ut experientia monstrat, quia quod est temporale, uere beatum & fęlicem facere non potest, ergo necessarium erit, aut quod istæ potentiæ sint frustra, aut quod sit dabilis alia uita, in qua consequamur obiecta nostra, quod est impossibile, si post hanc uitā immortales non remanerēt animæ. Quinto sic conditiones recipientes & recepti, debēt proportionari, sed uniuersalia quæ recipiuntnr in anima sunt immortalia & incorruptibilia, primo poster. ergo etiam anima intellectiua. Sexto idem probatur sic, quia si anima esset materialis non esset intellectus raflexiuus supra se, nec uniuersalium cognoscitiuus. Quod si dicatur qđ licet per se, anima non corrumpatur, cum non habeat materiam, corrumpitur tamen per accidens, ad corrupionem corporis subiecti propinqui, sicut alia acci-

dentia & formæ substantiales siue naturales. Ad hoc dicit quod illud diciturper accidens corrumpi ad corruptionem alterius, quod non potest esse sine illo: & à quo dependet quantum ad esse &. conseruari: ut patet de accidentibus & formis naturalibus. Nũc autem anima rationalis, potest esse sine corpore: cum separetur a corpore tanquam perpetuum a corruptibili. 3. de anima, & sola inter formas naturales sit forma & substantia, & maiorem dependentiam habeat corpus ab anima, quam econuerso cum anima corpori comparetur, ut causa formalis, efficiens, & finalis. 2. de anima. Nunc ponendæ sunt auctoritates philosophorum & gentilium. Et primo, Platon. de quo sic dicit Aug. 9. de ciuit. dei. cap. 9. Plato enim cũ de humanis animis ageret, inquit. Ipse misericos Deus mortalia illis uincula faciebat. Ita ergo hoc ipsum quod mortales sunt homines corpore ad misericordiam Dei patris pertinere arbitratus est, ne semp hui us uitæ miseria tenerentur. Et Lactantius. 3. lib. institutionum. Multi (inquit) philosophorum librum de immortalitate, quẽ Plato scripsit, legentes, se proprijs manibus necauerunt, tanquã post mortem in cœlum migraturi essent. Et Arist. 3. de anima dicit de intellectu agente, & passiua potentia: q̃ est intellectus possibilis: nihil adhuc manifestum est, sed uidetur genus alterum animę, propter sui incorporeitatem, & hoc supra genus intellectiuorum; contingere separari uidetur ab aliis potentijs tanquam perpetuum a corruptibili. Item 1. de anima inquit intelligere, & considerare corrumpuntur, interiori quodam scilicet phantasmate corrupto: Ipsum autem intellectũ, impossibile est corrumpi. Et subdit, intellectus aũt est quid diuinum & impassibile, scilicet passione corruptiua. Et commen. super 3. de anima commento. 22. dicit. Patet ex uerbis Aristo. quod aliquę partes aĩę non sunt abstractæ a subiecto; immo generantur & corrumpuntur, eo corrupto. Intellectus autẽ est abstractus a subiecto

iecto & non generatur, nec corrumpitur cum illo. Vnde intelligentiæ cęli simpliciter sunt abstractæ a corpore quia nec informant corpus, nec corpori inhærẽt formę uero eductæ de potentia materiæ sunt corpori simpliciter coniunctæ, scilicet per inhærentiam, & per informationem; & ideo corruptibiles sunt. Anima uero intellectiua medio modo se habet; quia aliquo modo coniungitur corpori, scilicet per informationem, & aliquo modo substrahitur ab illo, scilicet per inhærentiam, & hæc est bona philosophia. Quid uult ergo dicere philosophus? Separatus hoc ab hoc tanquã perpetuum a corruptibili, nisi quod anima corrupto corpore, remanet incorruptibilis. Itẽ Auic. 6. metha. ca. 7. dicit. Lex nostra quã tradit mathumeus ostendit perfectionem fęlicitatis & miserię, quę sunt ſm corpus. Sed est alia promissio, quæ apprehenditur intellectu, quæ erit in coniunctione primę, & summę ueritatis. Et Algazel in suo trac. de naturalibus dicit. Cũ aĩa separata fuerit a corpore, durabit eius cohęrentia cũ intelligentia agẽtẽ, & delectabitur delectatione, cuius esse explicari non potest. Et Alber. magnus super 1. de anima differens ad uersus eos qui animam ponebant corruptibilem, sic inquit. Sed id quod uidetur hãc dubitationem destruere, est quod ab antiquo Trimegisto: & nunc a diuinis & incantatoribus asseritur, quòd scilicet spiritus quos Angelos aut dęmones uocant, & animę exutę a corporibus suis, mouentur de loco ad locum. Cuius ueritatem & nos experti sumus in magicis. Et Cicero de somno Scipionis, & Sexto de republica introducit maiorem Scipionem minorem alloquentem dicentemque. Sed quo sis Affricane alacrior ad tutandã rempublicam, sic habeto, omnibus qui patriam conseruauerint, aut auxerint certum esse in cęlo & definitum locum, ubi beati ęuo sempiterno fruuntur. Et in libro de senectute introducit Socratem aut Platonem dicentem. Quid multa? sic mihi persuadeo, sic

 sentio.

ſentio. Cum tanta celeritas animorum ſint tanta memoria pręteritorum futurorum prudentia. Tot artes tantæ ſcientiæ, tot inuenta, nõ poſſe eam naturam quę res eas continet eſſe mortalem. Et in fine de ſenectute inquit. E uita ita diſcedo tanquam ex hoſpitio, non tãquam ex domo commorandi enim natura diuerſoriũ nobis non habitandi dedit. O præclarum diem cum in illud animorum concilium cætũmq; proficiſcar, & cũ ex hac turba & colluuione diſcedam. Proficiſcar enim nõ ad eos ſolũ uiros de quibus ante dixi, ſed ẽt ad Catonẽ meũ, quo nemo melior uir natus eſt nemo pſtantior. Cuius a me corpus crematum eſt, quod contra decuit ab illo meum. Et Cirus maior moriens, dicit filiis apud Xenop. ut patet, ubi ſupra nolite arbitrari mihi cariſſimi filij me cum a uobis diſceſſero, nunquam aut nullum fore. Nec enim dum eram uobiſcum animum meum uidebatis. Sed cum eſſem in hoc corpore, ex his rebus quas gerebam intelligebatis. Eundem igitur eſſe creditore & ſi nullum uidebitis. Neç uero clarorum uirorum poſt mortem honores permanerent, ſi nihil eorũ ipſorũ animi efficerent, quo diutius memoriam ſui teneremus. Mihi nunquam perſuaderi potuit. Aĩos dum in corporibus eſſent mortalibus uiuere, dũ exiiſſent ex his emori. Hero. li. 5. inquit. Thraces uerũ circa natalia ſuorum atq; obitus hoc facitant, edito puero, propinqui cum circumſedentes comploratione pſequuntur, recenſentes quaſcunq; neceſſe eſt illi ꝙ uitam ingreſſus, ſit perpeti humanas calamitates, hominem fato functum per luſum, atq; lætitiam terræ demandant, referentes ꝙ malis liberatus, in omni ſit fœlicitate. Idem ponit Valer. lib. 2. Ru. 1. Itẽ Saluſtius in Catilinario inducit Catonem, & Cęſarem loquentes de pœnis animarum ſeparatarum. Et Valerius lib. 2. Rubr. 1. inquit. Immortalitem animorum mos gallorum approbat, qui pecunias mutuatas apud inferos ſe recepturos ſperant. Et Virgilius in ſexto Eneidos

dos dicit animam post separationem subiectam iustitiæ, & prout in uita gessit, sic post decessum recepturã dicens.

Ergo exercentur pœnis ueterumq; malorum.
Supplicia expendunt, aliæ panduntur inanes.
Suspensæ ad uentos, aliæ sub gurgite uasto.
Infectum eluitur scelus aut exuritur igni.
Quisque suos patimur manes, exinde per amplum.
Mittitur elisium, & pauci læta arua tenemus.

Et Ouid. ponit animorum immortalitatẽ maximè in nono methamorphorseos, quando excellentes uiros ponit deificatos. Et cum ibidem introducit mortem Herculis & Iouem sic dixisse.

Nec nisi materna Vulcanum parte nepotum.
Sentiet, æternum est a me quod traxit & expers,
Atque immune necis nullaque domabile flamma.

Et Sene. 1. tragedia introducit Thesеum redeuntem de inferno & Amphitrionem alloquentem, dicentemq; Quisquis est placide potẽs dñsq; uitę seruet. innocuas manus & incruentũ Ditis ipse regat Aĩæq; pareat longa pmensus diufęlices ęui spacia, uel cœlũ petit uel leta fęlix nemoris Elisii loca Certus ĩclusos tenet locus nocẽtes. Vtq; fert fama ĩpios supplicia undis sęua ppetuis domit. Et ĩ fine operis dicit. Morte carẽt aĩæ. Et Iuuenalis satyra scda monet eẽ bñfaciẽdũ metu ĩferorũ ubi animę post mortem perpetuo cruciabuntur dicẽs.

Esse aliquos manes & subterranea regna.
Et contum & stigio ranas in gurgite nigras.
Atque una transire simul tot milia cymba.
Nec pueri credunt nisi qui nondum ære lauantur.

Sed tu uera puta. Et concludit infra.

Illuc heu miseri traducimur, arma quid ultra &c.

Nunc uero apponamus exempla philosophorum quorum aliqui credentes animas immortales, se ultro necauerunt, quorum aliquos Lactantius lib. 3. c. 15. institutionem adducit dicens. Multi uero ex his qui æter-

nas esse animas suspicabantur tanquam in cœlum mi graturi essent sibi ipsis manus iniecerunt, ut Cleantes, Elisippus Zenno & Empedocles, qui se in ardētis ethe næ specu intempesta nocte deiecit ut cum repēte appa ruisse, abiisse ad Deos crederetur. Et ex Romanis Cato cum legisset Platonis librum qui est scriptus de æterni tate animarum, ad summum nephas philosophi aucto ritate compulsus est, & Ambrachiades cum eundem librum perlegisset altiori loco se dedit præcipitem Et. Cliōbrotus ut immortalitatem quā ēt in libris Platonis legerat consequeretur, seipsum impegit in mortē; hæc ibi. Hac expectata & credita immortalitate animarum, ueteres illi magno & excellenti ingenio philosophi antiquique romani obitus suorum, casusq; na turæ modicè quidem & equo animo admittere sunt co nati. Thelamon enim & Anaxagoras philosophi cum filios amisissent non amplius lugendum dixerunt. Pe ricles & Xenophon Socratici alter amissis duob. filiis, coronatus in concione disseruit. Alter sacrificans, cū filium audisset in bello occisum; coronam deposuit, postea uero cum illum fortiter in acie dimicantem reperit concidisse, coronam quam deposuerat reaccepit. Et Socrates spe immortalitatis adductus nullū ad iudicium capitis quæsiuit patronum. Cumque mortiferum manu teneret poculum, talia uerba emisit. Nō se credere moriturum, sed morte cum uita cōmutaturū quisq; iudicasset. Et Solonis quidem sapiētis enlogiū est quo rogabat uelle suam mortem dolore amicorum lamētisq; uacare. Et Ennius suis dicere consueuit. Ne mo me lachrymis decoret, neque funera fletu faxit. Nā uoluit docta per ora uirorū nō esse lugēdam mortē, quam sequitur immortalitas. Hinc & ex Romanis Q. maximus filium efferens cōsularē, lachrymas nō emi sit. Et. Mar. Por. Cato prætoris designati filii mortē sic cis oculis tulit. Mar. Hos. puluillus ædes Iouis in Capitolio dedicās, nuncianti mortē filij nihil aliud ad eū

à pro

a proposito auersus, quam ut cadauer efferri iuberet, Lucius Paulus. 7. dieb. inter duorum exequias filiorũ triumphans urbem ingressus est. Sed quid hominum exempla propono? Cygnus dicatus Apollini, quod ab eo diuinationem habere uideatur, prouidens nihil mali esse in morte cum cantu moritur, & uoluptate. Inde etiam uolũt quam plurimi, quod idcirco corpora multorum animalium occisa non timeamus, corpora uero humana mortua formidemus, q̃a in primis nihil post mortem remanet, in corporibus autẽ humanis lateat, dicũt nescio quid numinis. Hinc canonistæ. 24. q. 1. c. si habens dicunt. Si una aĩa sine baptismate de corpore exeundo perierit innumerabiliũ mors corporũ huic damno non potest comparari. Et Iurisconsultus. C. de sacro sanctis eccle. l. sancimus nemini licere, & ff. de carboniano edicto. l. 1. dicit ꝙ potius sit consulendum animæ, quam corpori, quia ubi maius periculum cautius est prouidendum. Sed obsecro præter ea quæ a philosophis, oratoribus & poetis dicta sunt & plura adduci possent unde tanta ab antiquis legum obseruantia, templorum, statuarumq; erectio unde tot funera sumptuosa, tot deorum pietates. Certè omnia ex sola sperata, immo certissima animarum immortalitate. Propterea Cicero concludens de somnio Scipionis, animarũ immortalitatem dixit; immo uero uiuunt qui è corporum uinculis tanquam è carcere euoluerunt. Nostra uero quæ dicitur uita, mors est. Nunc adducam ex Herodiano græco carptim, quemadmodum Romani ut animarum immortalitatem ostenderent Imperatorum manes post funera inter deos referebant. Mos est Romani (Herodianus inquit,) Imperatores sic consecrare, referreque inter deos. Quippe certam imaginem defuncto simillimam uestibus instratam aureis super lectum eburneum in regio uestibulo proponunt, A leua quidem senatus omnis uestibus atris, amictus. A dextra uero matronæ honorabiles

les: clareque ēt uestibus exilibus indutæ. Post uero 7. dies nobilissimi iuuenes & lectissimi lectum humeris attollunt; inuectumq; per uiā sacram deferūt in forū: ubi magistratus Romani deponere imperium consueuerunt. Erat circa lectum gradus ad scalarum similitudinem; in quibus altera ex parte puerorum, & feminarum chorus hymnos poemataq; lamentabili carmine in defunctum modulabantur. Inde extra urbem in cāpum martium lectus deferebatur. Assurgebat hic suggestus quidam, id est Pulpitus in tabernaculi forma cōpactus, materia ingentium lignorum opplectus ad intra fomitibus aridis, auro uero uariisq; picturis extra ornatus Supra hunc pulpitum alter erat minor forma, sed ornatu persimilis. Tertiusq; & quartus semper inferiore contractior ac deinceps alter donec ad extremum qui erat oīum breuissimus perueniretur. Posses eius ędificij formam cōparare turibus his quę imminentes noctu igne prælato naues in tutas stationes dirigunt (pharos uulgus appellat) Igitur lecto in secūdū tabernaculum sublato, gens omnis & ciuitas aromata, & suffimenta omnis generis fructus; herbas, succos, omnis odoratus conquirunt, atque semper aceruatim effundunt. Tum circa ædificium adæquatur ordo uniuersus æquestris, lege quadam & recursu motuq; pirrico. Demum facem capit imperij successor, eam admouet tabernaculo tum cęteri undique ignem subiiciunt, cunctaque illico fomitibus illis aridis odoramentisque referta, igni ualido corripiuntur. Mosque ab extremo minimoque tabernaculo; tanquam e uestigio quodam simul cum subiecto igne aquila dimittitur, quæ in cœlum creditur ipsam princ. animam deferre. Ac iam ex illo unà cum cæteris numinibus Imperator colitur. Hæc ille. Nunc ad argumenta respondetur, & ad primum dicitur quod Salomon ibi loquitur ex persona insipientium & Epicureorum, ut dicit Thomas prima parte q̄stione septuagessima quinta.

Et

Et similiter respondetur ad illud Sapientiæ secundo. Dixerunt impij apud semetipsos non rectè cogitãtes, exiguum & cum tedio est tempus vitæ nostræ, & non est agnitus qui sit reuersus ab inferis, quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus quasi non fuerimus. Ad secundum dicitur quòd anima non habet virtutem ad essendum semper, idest sine principio, & sine fine, sed semper, idest sine fine tantum habet virtutem ad essendum. Primo modo accipit philosophus in I. de Cœlo. Vnde dicit Scotus in quarto hoc aduerbium, semper in prædicato, dicit principium & finem, a parte autem subiecti, positum; dicit tantum finem. Ad tertium dicẽdum quòd sicut Commentator dicit in tertio de anima. Intellectus non eodem modo dicitur forma sicut aliæ formæ materiales & naturales. Nam anima cum habeat esse absolutum; vt eius operatio ostendit, non est per esse cõpositi, sicut aliæ formæ materiales, quin potius compositum est per esse animæ. Et ideo corrupto corpore, non corrumpitur per accidens anima, sicut aliæ formæ quæ non sunt nisi per esse compositi, & propter hoc quando anima separatur a corpore bene desinit esse forma, sed non desinit esse essentĩa, quod formis naturalibus non conuenit. Ad quartum respondet Albertus, vbi supra in opponendo dicens, quòd solus Alexander Peripateticus ab omnibus Peripateticis degenerauit, dicens, animam rationalem cum corpore interire. Ad quintum ipsius Plinij respondetur ipsum tanquam prophanum negando, vel quod dixerit illud recitatiuè, & non assertiuè. Ergo cum ecclesia, vltimo concludamus. Cum moritur homo, & diuiditur anima a corpore; reuertitur puluis in terram suam; & spiritus redit ad Deum qui fecit illum, cuius sententiã confirmat Lucretius dicens. Cedit idem retro quod fuit ante de terra. Sed quod missum est ex superis, rursum cœli fulgentia templa receptant.

QVÆ-

QVÆSTIO SECVNDA.

Vtrum corpus humanum corruptum possit resurgere, viuificari, & idem numero redire.

QVÆRITVR, si vas hoc fictile corpus humanum animæ perfectibile corruptum & incineratum resurget iterum & reuiuificabitur. Ad quã respõdendo dicendum est, ꝙ multi philosophi qui immortalitatem animorum posuerũt, viuificationem tñ corporum & illorum eandem numero resurrectionẽ, vt dicit August. 12. de ciuit. Dei. c. 4. nullo modo potuerunt credere, munientes se rõnibus, auctoritatibus, & exemplis. Prima rõ eorum est talis. Agens naturale nõ agit nisi per motum vel mutationem. Motus autem & mutatio interrupta, redire idem numero non põt. Nã interruptio motus, & iteratio eius repugnat cõtinuitati, & vnitati illius vt patet in esse generationis hoĩs, & esse ipsius resurgentis. Nõ ergo terminus eius põt redire idem numero. Hanc rõnem ponit. Scotus in 4. di. 43. Et dñs Egidius Roma. in Commento. 5. Physicorũ. vbi ponit Philos. exemplum de sanitate continuata in mane, interrupta in meridie, quã dicit non esse eandẽ numero cũ reddita in vespere. Item secundo sic. Nam semper per formam aliquã operatur; nam principiũ cuiusq; operationis, est aliqua forma 1. Cęli. Ignis. n. agit per calorem, Artifex vero per formam in mente. Sed corruptũ amisit illud quod poterat esse principiũ actionis, ergo non põt redire, nec à se, cum nihil possit seipsum generare & educere de potentia ad actum. Nec ab alio, quia sic genitum esset generanti, non solũ idem specie, sed idẽ numero. Hæc rõ est S. Tho. 4. contra gentiles. Item tertio sic. Deus non põt facere pręterita non fuisse prærterita, nã hoc solo priuatur Deus, vt dicit Philosophus. 6. Ethicorum, de mente Agationis

nis ingenita facere quæ facta sunt, ergo nō pōt corpora corrupta & pręterita & dissoluta resuscitare, quia faceret non solum pręterita non fuisse pręterita, sed ea esse præsentia. Nunc idem probatur auctoritatibus, & 1. Ecclesiast. 3. dicitur. Vnus est interitus hominum, & iumentorum, & ęqua vtriusque conditio, sed iumenta non resurgent, ergo. Et Iob 14. Homo cum dormierit, non resurget, donec alteretur cœlum, sed cœlum nunquam alterabitur cum sit incorruptibile, ergo. Et philosophus 8. Meth. Negat vinum ex aceto redditum in vinum etiā immediate esse idem, nec numero nec specie. Nam oportet prius resolutionem fieri ad materiā communem. Et Auic. dicit 3. suę Meth. quod annihilatum est, non reuertitur, sed formę corporum humanorum vltimo anihilantur, quia nihil de illis remanet nisi in materia prima, ergo. Item in post prędicamētis dr̄. A priuatione ad habitum non est regressus. Quod intelligitur ſm Scotum de priuatione subsequente formam, non formam pręcedētem. Et Plinius lib. 7. naturalis historię. c. 55. dicit. Resurrectio corporum quędā vanitas est. Et commentum de asseruandis corporibus hominum ac reuiuiscendis promissum a Democrito, qui non reuixit ipse, maliq; ipsa dementia sit reiterari vitam mortemq;. Hęc illę: Exemplo etiam patet, nā aliquę nationes vescuntur carnibus humanis, & solū tali nutrimento nutriuntur, ergo hęc caro in eo quem nutriuit, resurget, & non in comesto, ergo saltim non erit vniuersalis resurrectio corporum, vt dicunt Christiani. Hęc Thom. 4. contra Genti. c. 18. Quid autem aliquę nationes vescantur carnibus humanis, patet p̄ Hierony. contra Iouinianum dicentem. Quod loquar de cęteris nationibus, cum ipse adolescentulus viderim in Gallia, Scotos gentem Britanicam, humanis vesci canibus. Et cum per siluas porcorum gregem, & armentorum pecudumque reperiant, pastorum nates, & fœminarum papillas solent abscindere, & has so-

las ciborum delicias arbitrari. Et Massagetes & Derbi ses miserrimos putāt qui ægrotatione moriuntur, sed parentes & propinquos cum ad senectam venerint iu gulatos deuorant, rectius esse dicentes, vt a se potius quā a vermibus consumentur. Hæc ille. Sed in cōtrarium est Innocentius tertius. c. 1. extra de summa trini tate & fide catho. vbi dicit. Omnes cū suis proprijs re surgent corporibus, quæ nunc e stant, vt recipiant oēs ſm opera sua, siue bona fuerint siue mala. Idē hr̄ multis alijs locis vtrinsq; testamenti, & in sacris doctoribus fidelibus. Pro responsione sciendum est ꝙ multi ex antiquis & modernis, solo nomine Christiani attē dentes principia solo philosophiæ, quæ fundatur in virtute naturæ, quæ semel corrupta ex toto, eadem nu mero reparate non pōt, exciderunt a fide. Nam in primis scribitur Actu. 17. Prædicante Paulo resurrectionem Athenis, quidā philosophi epicurei, & stoici dice bant, Quid vult hic seminator verborū, nouorū dęmo niorum annunciator, & duxerunt eum ad Ariopagū, & cum iterum prædicaret coram rege Agrippa resurrectionē. Festus philosophus maximus, voce magna dixit, insanis Paule? multæ litteræ, te ad insaniam cōuerterunt. Ibidem. c. 26. Sadducei etiam resurrectionē non credentes cum Christo in palestra fuerunt propo nentes historiam mulieris, septem viros habentis. Luc. 20. Similiter Philetus & Hymeneus ex eadem causa negauerunt resurrectionem, vt inquit. Pau. 2. ad Thi, 2. Et cum contra eos textus Ioan. adduceretur Ioan. 5. Venit hora & iam nunc est quando mortui au dient vocem filij Dei, & qui audierint viuent. Respon debant quod illud intelligebatur de resurrectione spirituali animarum in baptismo in fide, & obedientia. Illamq; iam factam cum diabolo & pompis eius abnegamus, Christo fide inhærentes in baptismate. Qđ si contra eos argueretur vt Paul. ad Corinth. 5. arguit dicendo, Si resurrectio mortuorum non est, nec Christus

ſtus ergo reſurrexit. Rñdent ꝙ Chriſtus de gratia ſpeciali, quam ſolus habuit ratione ſuæ diuinitatis, quæ nunquã ſeparata fuit à corpore eius in ſepulchro, nec ab eius anima in limbo, nec à ſanguine effuſo tunc in cruce & in terra, & iterum aſſumpto in reſurrectione excitauit ſe à mortuis idem numero propria virtute, qđ nulli alteri à Chriſto põt conuenire. Ideo in Chriſto reſurrectionem cõcedunt, in alijs vero non. Dixi autem hic, ꝙ diuinitas nunquã fuit ſeparata à corpore, anima & ſanguine intelligendo vnione pſonali, bene tñ fuit ſeparata vnione integrali naturæ, qua vnione anima vnitur corpori, vt declarat S. Th. 3. par. q. 52. Origenes ſimiliter, vt adducit Hier. ad Pammachium contra Ioannem Hieroſolimitanum epiſcopum qui Reſurrectionem corporum negauit pp illud Pauli prima Corinth. 15. Caro & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt. Si enim (dicit Origenes) eadẽ, oſſa caro ſanguis idem vultus & membra totiusque corporis particulæ reſurgent in nouiſſimo die, vt ſimplices & phi-loſartes, i. amatores carnium dicunt, Conſequens eſt dicere ꝙ à nobis ſit comedendum, bibendum, digerẽdum, ducendæ vxores, liberi procreandi, aliter. n. fruſtra ibi eſſent iſtæ potentiæ. Item Martion: Appelles, Valentinus, Manes, ſalutem tm̃ tribuerũt animabus, corporis vero, ideſt carnis reſurrectionem penitus negantes, eam tm̃ putatiuam & phantaſticã concedẽtes. Fruſtraq; dicũt nos ad exemplum dñi reſurrecturos. Cum ipſe quoq; dñs in phantaſmate reſurrexit. Et non ſolum reſurrectio eius; ſed ipſa natiuitas putatiuè magis viſa ſit, quam fuerit. Io. etiam & Ruffinus dicunt; ꝙ anima cum hoc fœdum caducumque corpuſculum Dei iuſſione dimiſerit, corpora humana redibunt ad materiæ ſuæ antiquas ſubſtantias. Carnes in terrã, alitus in aerem, aqua in humorem, calor ad ætherea. Nam vnumquodque reſoluitur in ea ex quibus componitur. 6. Phyſicorum. Nunquam tamen dicit ea-

dem corpora in antiquam speciem redire, nec posse ex toto eadē esse, quæ fuerunt. Et ponunt exemplū, nam si sextariū lactis aut vini mittas in pelagū velisq; rursum separare vinū, aut lac qđ sursum fuerat, non poteris. Licet vinum, & lac, q̄ fuderas non perierint. Sic dicunt substantiā carnis, & sanguinis non perire quidē in originalibus materijs, nunquam tñ in antiquā speciē redire posse, Non ergo, dicunt, corpora nr̄a pristinā recipient vtilitatē, vt s. carnes, ossa, sanguis & mēbra resurgant, & tonsore egeamus pro vnguibus, libidines effluant, inferiores partes stercora emittant. Sed aliud nobis erit æthereū & speciale corpus, qđ nec tactui subiacebit, nec id oculus videbit, pondere nō grauabitur, & p locorum varietatē in quibus futurum est, mutabitur Hi sunt ferè oēs hæreticorū in tanta diuersitate de resurrectione corporum errores. Nūc aūt ex sacra scriptura doctoribusq; fidelibus ponenda est de dilapsorum in cinerē corporum regeneratione vera, & catholica sententia, & deinde præscriptis obiectis r̄ndebitur. Ad cuius euidentiā ponitur ꝭm theologos in 4. senten. dist. 47. & 43. Hæc conclusio vniuersalis, Quod oēs homines mundi, præteriti, præsentes, & futuri, boni, & mali cuiuscunq; sectē, status, cōditionis, & ætatis fuerint in nouissimo die resurgent cū corporibus suis, & reddent de factis proprijs rōnem. Quæ conclusio probabitur rōnibus auctoritatibus & exemplis. Prima rō sumitur ex animæ rationalis conditione. Forma enim, quæ est per se subsistens, & ad beatitudinem ordinata, p ipsam potentiam & beatitudinem perficitur. Sed anima humana cum sit forma & actus, habitudinē habet ad potentiā siue ad corpus cuius est actus 2. de anima. Ergo vel oportet dicere q̄ aīa remaneat in perpetuum imperfecta cū sit immortalis & incorruptibilis qđ non est dicendum, quia nō solum natura abhorret imperfectum, sed fortius auctor naturę, cuius virtute cuilibet naturæ confertur esse perfectū.

Ergo

Ergo oportet ponere cũ vnũ quodq; naturaliter tẽdat ad pfectionẽ suam, ꝙ p resurrectionem aĩa iterũ suo pfectibili corpori vniatur. Et confirmatur hæc rõ, inquantũ aĩa est ad beatitudinẽ ordinata. Nã impossibile est ꝙ res aliqua frustretur fine suo ẽt ſm naturã. Nã neq; Deus, neq; natura faciunt aliquid frustra. 1. Cęli. 2. de aĩa. Sed anima rõnalis ordinata est ad beatitudinẽ pfectã consequendã, quã sine corpore consequi nõ põt; sicut nec esse pfectum hr̃e põt. Ergo oportet ponere ipsam corporis resurrectionẽ, si perfectionẽ aĩę rõnalis volumus saluare. Et pp hanc rõnem oẽs ferè philosophi posuerunt animas aliqñ in corporibus reuersuras siue rõnabilium siue irrationabiliũ, vt supra adductũ est. Sed Aug. in 10. de ciu. Dei, & Hierony. dicũt. Quod fas non est, ꝙ cũ in alijs corporibus aĩę peccauerint in alijs torqueantur. Nec esse iusti iudicis alia corpora ꝑ Christo sanguinẽ fudisse, & alia coronari. Sed iustorũ aĩæ ad illa corpora redibunt, quorũ vsu & ministerio virtutes, & scientias acquisiuerunt, eleuatęq; sunt in Deũ. Malorũ vero ad illa cum quib. & in quibus peccauerunt, vt dicit vbi supra August. Secũda rõ sumitur ex iusta diuina præmiatione, nam ad diuinã iustitiã pertinet vnicuiq; reddere non solũ merita sed ẽt vbi & in quo meruit, vel demeruit. Licet aũt meritũ, & peccatũ principaliter aĩæ adscribatur, inquantum in ea consistit liberum arbitrium, & grã, quæ sunt causa meriti principaliter, actus tñ bonus & malus imputatur hoĩ soli. Nam actiones sunt suppositorum 2. de aĩa. Et ideo totus homo iudicandus, aut præmiandus est. Sed totus homo dicitur, cũ partes essentiales, s. aĩa & corpus sunt coniunctæ, ergo &c. Quod autem anima præuenit corpus in præmio paradisi, aut pœna inferni, hoc est, quia ipsa etiã præuenit corpus in merito, vel peccato. Nam actus animæ præcedunt actus corporis, & tempore, & valore, vt dicit Tho. 1. 2. q. 7. artic. 1. Tertia ratio sumitur ratione innaturalis vio-

 lentiæ,

lentiæ. Nam violenta perpetua esse non possunt. 1. de cœlo. Separationem aũt corporis ab anima est violenta, quia contra naturalẽ inclinationẽ animæ, quia ẽm philosophum aĩa naturaliter inclinatur ad perficiendum corpus quantum ad actũ primum, qui est imperfecti ad perfectum, non aũt quantum ad actum ẽm. s. perfecti ad perfectionem aliquam secũdam, quia hęc secunda non est violẽta, vt dicit Scot. in 4. Ergo sequitur ꝙ hæc violentia qñque terminabitur, cum anima iterum corpus reformabit. Ex his ẽt põt deduci, ꝙ idẽ numero resurget quod cecidit, nã oportet ꝙ illud idẽ ad finem pueniat qđ ad finem factum est, & ordinatũ. Sed totus homo est factus, & ordinatus ad beatitudinẽ & vltimum finem, ergo oportet ꝙ idẽ totus in aĩa, & corpore ad illũ finẽ pueniat. Itẽ cuius principia sunt eadem numero, & principiatũ omne sit idẽ numero. Sed in resuscitato sunt eadẽ numero principia, qa materia corporũ manet semp eadẽ numero, & similiter ẽt eadem anima cum sit incorruptibilis, vel saltẽ ẽm eos qui ponunt vnitatẽ formæ substantialis, ergo idẽ homo resurget, qui cecidit. Nunc ponãdæ sunt auctoritates, & primo Plat. qui vt refert Augu. 13. dixit. Qđ post completam vltimæ sphæræ, vel cęli stellati reuolutionem, q̃ est 36. milibus annorum. (Nã in centum annis cęlum stellatum mouetur vno gradu.) Oẽs partes mundi æedem numero in esse reducentur, cum ad easdẽ causas sequantur ijdem effectus. Vnde dicebat Plato, se iterũ atq; iterum Athenis lecturũ in eisdem scholis, & eisdẽ scholarib. post innumerabilia sęcula sicut retro prolixis interuallis p innumerabilia sęcula ibidẽ, & illis legerat. Et Plotinus, sicut refert Aug. 22. de ciu. Dei c. 27. dixit. Sine corporibus in æternũ aĩæ, esse non possunt. Ideoque post quodlibet longum tps sunt ad corpora reditutę. Et Tertulianus in apologetico capite. 47. dicit. Multo itaq; dignius creditur hominem ex homine rediturum quemlibet pro quolibet

bet,ut eadem qualitas animę in eandem restituatur cõditionem, quia ratio restitutionis, destinatio Iudicij est. Necessario igitur idem ipse qui fuerat exhibetur, ut boni seu contrarij meriti iudicium a Deo referat. Hæc illæ.Item & Virgilius dicit.in 6.

Has omnes ubi mille rotam uoluere per annos.
Lethæum ad fluuium Deus euocat,agmine magno.f.
Immemores,supra ut conuexa reuisent.
Rursus & incipiant ad corpora uelle reuerti.

Itē Iob.19.c.dicit.Scio q̄ redemptor meus uiuit.f.mecum per fidē, & in nouissimo die de terra surrecturus sum &c.de quo Iob dicit Hyro.ad Paulinum, ut de cæteris sileam resurrectionem corporum,sic Iob prophetat,ut nullus de ea uel manifestius uel clarius scripserit.Tertio,idem suadetur exemplis. Nam plantæ,quæ tpe hyemis uidentur mortuę, appropinquante sole in uere reuiuiscunt atq; frondibus,floribus, & fructibus uestiuntur.Leones primo nascūtur, quasi priuati uita, postea uero ad rugitum parentū reuiuiscunt. Vrsus cū nascitur,non vr aīal.f.fructum carnis generatū, q̄d fœmina lambens ad formā ueri aīalis perducit.Fęnix dū ad seniū post quingentos annos peruenerit, cōstructo nido,uel pira ex lignis siccis, & arromaticis eoq́, alijs incenso uel calore solis sponte seipsam ingerit,quę cōbusta redit in cinerem ex quo cinere uermiculus exit qui in ipsam autē fęnicis iterū postea commutatur. In qua si esset eadē aīa,q̄ in prima fuerat,tunc esset fœnix quasi eadē numero d̄ nouo resuscitata. Et uermes ex q̄bus sericū fit,iacent pannū mortui, in uere postea fęminarū aut uirorū calore tēperato reuiuiscūt.Et refert Esculapius medicus q̄ cū semel offendisset duos serpētes ad inuicē pliantes,unusq; alterū occidisset,supstes serpēs delata quadā herba & posita sup os serpētis mortui suscitauit eū,notataq; herba cū ea tres mortuos suscitauit filiū.f.regis Mynoys, Hypolytum filiū Thesæi & quendam alium. Vnde Ouid.15.metha.dicit.

Nec nisi apollirio ualido medicamine prolis.
Reddi ea uita foret quam postea fortibus herbis.
Atque ope peonia dite indignante recepti.

Si ergo natura & ars potest, ut patet supradicta uiuificare quanto magis uirtus diuina disoluta, & in cinerẽ redata corpora iterũ poterit reformare, quæ sola mortificat & uiuificat perducit ad inferos, & reducit, (ut inquit Psal.) Nunc ad argumenta respondemus, ad quæ oĩa Scot in 4. sen. dicit quad licet interrupta eadem numero, opera naturæ p motũ & mutationẽ operantis redire iterum non possint, uirtute tñ diuina, q̃ non ordine generationis naturalis operat᷑, poterit oĩs & totus homo iterũ idẽ numero uiuificari. Et addit Scotus (& bene,) ꝙ impossibilitas huius eiusdẽ numeri reditus, non est ex parte rerũ factarũ cũ insit eis eadẽ potentia passiua siue obedientialis, sed est ex parte agentis naturæ finitæ, & ex parte modi uiuificandi, cũ natura agentia per motũ semper, & mutationẽ operẽtur. Tho. aũt cũ dño Petro de Tarãto: in 4. dicunt ꝙ resurrectio corporũ partim erit naturalis, & partim miraculosa. Ibi enim. 3. concurrent. Primum erit corporũ reformatio. Secundum erit aĩarum ac corporum cõiunctio. Tertiũ erit inseparabilitas istius cõiunctionis. Primum horũ est contra naturã. i. cõtra cursum naturę, & solũ à Deo Secundum est a natura dico secundũ terminũ, non tñ effectiuè, sed dispositiuè. Tertium est supra naturam. Et ideo cum in resurrectione corporũ plus sit de miraculo q̃ de natura oportet simpliciter dicere ꝙ resurrectio sit, miraculosa, nõ naturalis, nisi s̃m quod propterea dicũt, ꝙ in illa resurrectione, collectio puluerum, uox tubæ, & huiusmodi, fiũnt in tẽpore, s. imperceptibili, & per motum localem, & ministerio angelorũ, & hoc erit naturaliter. Reformatio autem corporum, & coniunctio partium essentialium fiet in instanti & uirtute diuina. Et per hoc patet responsio ad argumenta. Ad auctoritates omnium philosophorum dicitur ꝙ intelli-

intelligũtur respectu agentium naturalium uirtutum, finitarum,& secundum ordinẽ generationis naturalis, non autem respectu Dei,& eius uirtutis,& eius potentię cui nihil est impossibile. Ad Salomonem dicitur, ꝙ loquitur ibi, ut concinator assumens personam in sipientium. Ad Iob etiam dicitur ꝙ post iudicium cœlũ quantum ad efficientiam,& ad influẽtiam, & motum alterabitur, non autẽ quantum ad substantiam. Ad philosophũ ẽt & Auic. dr̃ ꝙ loquũtur naturaliter, & respectu uirtutis finitę ipsius naturæ. Plin. ãt sicut de immortalitate aĩorũ peruerse sensit, ita & de non resurrectione corporũ dãnabiliter tenet. Ad exẽplũ illorũ qui humanis carnibus pasti sunt respondet Tho. in 4. contra gentiles. c. 81. dicens. Quod caro comesta si erit necessaria ad complementũ debitę quãtitatis comesti, uel ad pfectionẽ naturę specificę humanę, utpute si fuerunt membra organica, tunc resurgent in comesto. Si autẽ caro fuit de perfectione indiuidui tunc resurget ingenito. Vnde costa Adę resurget in Eua, & semẽ resurget in genito,& non in generante. Si ãt quis humanis solũ carnib. fuerit nutritus, resurget in comesto, illud quod traxit a generantibus parentibus,& quod defuerit, supplebitur omnipotẽtia creatoris. Hinc Aug. 22. de ciui. Dei dicit. Absit ut ad resuscitanda corpora uitęq; reddenda non possit omnipotentia creatoris omnia reuocare, quę uis bestię, uel ignis assumpsit uel quod in puluerem,& cinerem collapsum, uel in humorem solutũ, uel in auras est exhalatum. Absit, ut sinus ullus secretumque naturę, ita recipiat aliquod subtractum sensibus nostris, ut omnium creatoris aut cognitionem lateat, aut refugiat potestatem. Hęc ille. Ad illud, quod Epicurei. Stoici,& Festus philosophus Apostolo Paulo in actibus Apostolorum dicebãt, patet responsio ex dictis supra ipsis ẽt Saduceis Christus respondit Luc. 20. Quod in resurrectione, neq; nubẽt, neq; nubentur Ad illud, Phileti,& Hymenęi respondit Tho. 4. contra

Gentiles ubi supra, ꝙ Christus utranque resurrectionē prędixit. Spiritualem. ibi. Amen amen dico uobis, quia uenit hora & nunc est, quando mortui &c. Corporalē uerò, cū dixit. Venit hora in qua oēs qui in monumentis sunt audiēt uocē filij Dei. In monumentis autē nō sunt aīæ, sed corpora. Ad illud, quo se Orig. tuebatur, ꝙ caro & sanguis regnum Dei nō possidebūt, dicitur, ꝙ ibi accipitur carò pro homine carnaliter uiuente, q Dei regnum non possidebit, ut dicit Tho. in commen. super Paulū; Et licet potentiæ sensitiuæ corporū glorificatorū habebūt eorū actū, & obiectū, ut adducet̃ īfra, non tñ ꝑ hoc necesse erit, ꝙ comedant, & bibant, sed sufficit, ꝙ habeāt saporū iudiciū. Nec erunt ibi liberi, quia ibi non erunt matrimonia, ut dictum est. Quod uerò Marcion, & Appelles dicūt Christū in phātasmate resurrexisse, est falsum. Nā spiritus carnē, & ossa nō hēt, sicut Christus se ostendit habere, Luc. ult. Et quod Ioannes, & Ruffinus dicunt. De resolutione corporū in ea ex quibus composita fuerant concedimus. Quod uerò eadē numero redire non possint uirtute Dei, negandū est. Postremò ad id quod dicunt, si resurrectio erit corpora nostra pristinā recipient uilitatē inquāt ū erit necesse ꝙ humores .s. sanguis cholera; phlegma, melancholia, sudor urina, semen resurgant, erit ēt necesse ꝙ libidines effluant ungues ꝑcidātur, emittant̃ stercora &c. Ad hæc respondetur, ꝙ in homine est duplex humor. Quidam superfluus ipsi corpori sicut sudor, urina, stercus, semen quod emittitur per actū generationis. Lac per actum nutritiuæ potētiæ, & nullus talis humor resurget eo ꝙ non sunt de perfectione resurgentis. Est alius humor q non est superfluus ipsi indiuiduo, sed ad ad perfectionem ordinat̃, ut sanguis & alij humores. 3. & hi resurgent'. Nā post resurrectionē singulæ partes corporis stabilientur in formis suis, ut dr̃ in 1. sentētiarum. Vngues autem & capilli resurgēt, non tanquam principaliter intenta, sed secundario, in

quantum

quantum anima utetur illis ad conseruationem principalium membrorum, scilicet pedum, capitis, & manuum. Nec erit necesse post iudicium ungues præcidere &c. quia hæc oĩa nunc fiunt motu primi mobilis, q̃ tunc cessabit non naturaliter, ut quidam dicunt, sed diuina uoluntate, qua sicut nũc mouetur per influentiã mouentis intelligentię, sic tunc imperio Dei cessabit eius motus per cessationem intelligentiæ a mouendo.

QVÆSTIO TERTIA.

Vtrum mundus sit æternus, uel quandoque habeat terminari.

QVÆRITVR, cum resurrectio corporum ẽm fidem in fine mundi sit futura, quæritur si uerum sit, quod mundus quandoq; habeat terminari. Ad quã respondendo dicitur, quod sicut de principio durationis mũdi, diuersa à fide catholica philosophi senseiũt, ita de fine ipsius, & termino uaria uoluerunt. Aristot enim ut cæteros p̃tereamus, ẽm q̃ sci ei imponũt & cõmentatores exponunt, & uerba eius prætẽdũt in hunc errorẽ dilapsus est, q̃ posuit mundum ab ęterno ex nihilo creatũ ꝑpetuoq;, & in infinitũ duraturũ, ut patet in lib. de natura deorum. Et idem fatetur dominus Alber. in cõ. octaui physi. Primam aũt partem de æternitate mundi a parte ante probant Arist. tenuisse sic. Nã primo physicorum dicunt Arist. ponere naturã esse ingenitam. Et primo de cęlo mundum esse ingenitum, sed ingenita semper fuerunt, ergo uniuersitas rerũ ẽm Arist. non incępit esse. Item sic arguebat (ut dicunt) Ari. 8. physi. Nihil de nouo incipit moueri nisi per hoc q̃ mouens, uel mobile aliter se habent nunc quam prius. Sed quod aliter se habeat nũc, prius quã moueť, ergo ante omnem motum de nouo incipiẽtem fuit aliquis motus, ergo motus semper fuit, ergo, & mobile. qa motus nõ est nisi in mobili. 3. phy. Et cũ cõtra Aris.

addu-

adduceretur. Si mundus fuit ab æterno, ergo generatio fuit ab ęterno, & sic infiniti homines præcesserunt, ergo infinitæ incorruptibiles animæ, & infinitę circulationes solis, mundo existente ab æterno præcesserũt, ergo erit ponere infinitum in actu, & infinita continget pertransire quæ sunt in philosophia absurda Vel nunquã continget deuenire ad circulationem hodiernam. Item in qualibet circulatione, Deus posuit creare unum lapidem, erunt infiniti lapides remanentes, & cum isti lapides possint adinuicẽ coniungi, erit infinitũ non tm̃ ſm multitudinẽ, sed ẽt ſm magnitudinẽ in actu. Ad hæc forte sic respondisset Arist. & ad primũ argumentum sic. Quod posita æternitate mundi, non sunt infinitæ animæ in actu, cum infideles teneant animarum mortalitatem. Item Commentator, & Algazel. 2. metha. Posuerunt non esse impossibile infinita per accidens esse in actu, adhuc ratio non concluderet, quia sic anima esset creatura, ut supponitur. Impossibile, est autem, ꝙ aliquod genitum sit æternum quia æterno nihil est prius. Omne uero genitum uniuersaliter præcedit aliquis motus duratione, & tempore, & per consequens generatum in tempore determinato generatur, & sic non fuissent infinitę animæ in actu. Ad secundum diceret, quòd non fuissent infinitæ circulationes, cum una continua sit illuminatio, & unus dies, & per consequens multæ in potentia. Ratio autem unitatis circulationis, & unius diei, & unius illuminationis, est unitas motus. Sed quod multi dies dicantur, & multę illuminationes, hoc est ex parte nostra, quia de illuminatione iudicamus secundum hemisphærium nostrum, ubi apparet illuminatio quandoque sic, quandoque non, propter diuersam interpositionem corporis opaci ad solem. Ad illud etiam de lapidibus dicendum, quòd non ualet, quia tu unum ponis, ex quo sequitur impossibile, nam tu ponis illam continuam circulationem, quæ actu, & realiter est

una,actu diuisam,& infinitam, quod est impossibile, cum ipsa sit diuisibilis in potentia. Ex ponis secundum imaginationem tuam infinitos dies, & hoc inconuenienti posito, oportet concedi quod sequitur, quia uno inconuenienti dato alia sequuntur. Tho. autem in de potentia quæst. 3. art. 10. defendens Aristotelem dicit. Posuit Aristoteles mundum semper fuisse, non ex consideratione illa qua intelligitur exitus uniuersi esse à Deo, sed ex illa qua agens particulare incipit operari per motum. Et quia ante quemlibet motum est motus ex hoc posuit mundũ æternũ disputatiuè contra Anaxagoram, & Empedoclẽ, ut patet octauo physicorum, & non demõstratiuè. Et in prima parte quæstione quadragesima sexta, articulo primo dicit Non potest probari demonstratiuè mundum semper fuisse. Nec rationes quas adducit Aristoteles ad hoc sunt demonstratiue simpliciter, sed secundum quid. s. ad contra dicendũ rationibus antiquorum ponentium mundum incœpisse, secundum quosdam modos in ueritate impossibiles, uidelicet aut per concursum athomorum, ut dixit Democri. aut per ignem aut per aquam &c. Et hoc apparet (dixit Thom.) ex tribus. Primo quia tam in octauo physicorum, quam in primo de cęlo præmittit quasdam opiniones, uidelicet, Anaxagoræ, Empedoclis, & Platonis contra quos inducit rationes cõtradictorias. Secundo, quia ubicunq; de hac materia loquitur inducit testimonia antiquorum, quod non est demonistrantis, sed probabiliter suadentis. Tertio, quia ipse expressè dicit in 1. Thop. ꝙ quędã sunt problemata dialectica, de quibus; rationes non habemus, ut utrũ mundus sit æternus. Et respondit Thom. ibidem duobus argumentis adductis contra Aristotelem in . opponendo dicens ad primum, quod in 1. physicorum probat Aristoteles naturam esse ingenitam propter hoc; ꝙ non habet subiectum de quo fit. Et in primo de cęlo probat cœlum ingenitum , quia cœlum non habet con

esse ab alio, ex eo ꝙ ponuntur oẽs creaturæ qñq; non fuisse, ostenditur, ꝙ ꝓdierint ab aliquo principio primo, qđ est Deus. Si aũt ipsæ semper fuissent, nõ fuisset ita euidens ipsas à Deo creari, ergo cõueniens fuit mũdum in tpe fuisse creatũ. Hoc primo testatur Aug. 11. de ciu. Dei. c. 4. dicens ꝙ Deus fecerit mundũ, nulli potius credimus quã Moysi prophetæ ꝑ quẽ locutus est Deus dicens. In principio creauit Deus Cęlũ & terrã, ꝑ quem locuta est sapientia Dei, ꝑ quẽ facta sunt oĩa, q̃ in aĩas sanctas se transfert, amicos Dei, & prophetas cõstituit, atq; opera sua sine strepitu intus enarrat. Loquuntur quoq; prophetis, Angeli Dei, qui semper vident faciem patris, voluntatemq; eius, quibus oportet, annunciant. Et Gre. in Homel. ijs super Ezechielẽ dicit. Quidã propheta est de præterito, sicut est Moyses, qui prophetauit dicens. In principio creauit Deus cęlum, & terram. In quo nouitas mũdi traditur. Et Io. 17. Clarifica me pater apud temetipsum claritate quã habuit priusq̃ mundus fieret. Et Macr. de somno Scip. lib. 2. dicit ad hoc. Quis non hinc existimet ipsum mũdum cępisse, & nec longam retro eius ætatẽ, cum ab hinc vltra duo retro annorũ millia de excellentiũ rerum gestarũ memoria, nec græca quidem extet historia. Nam supra Ninũ nihil in libros præclare redactũ est. Si enim ab initio immo ante initium fuit mũdus, cur per innumerabilium seriẽ seculorum non fuit cultus quo tunc vtimur, inuentus? Non literarum vsus quo solo fulcitur æternitas; hmõi oĩa videntur æternitati repugnare, dum opinari nos faciunt certo mundi principio paulatim singula quæque cępisse. Hęc ille. Nunc vero videndũ est quid de fine mũdi philosophi senserint, & qđ Christiani ẜm fidẽ catholicã de eo debeant firmiter credere. Pro quo primo sciendũ. Quod oẽs ferè philosophi excepto (vt diximus) Arist. cõcorditer cõflagrationem, & finẽ mũdi huius cõfessi sunt. In modo vero finis, & termini eius varia fuerunt opinati.

nati, Nam Plato, & Pithago. posuerunt hanc partem elementalem mundi post 36. mille annos solui debere atq, iterum post cunctis eius repetitis partibus debere reformari. Rationem autem 36. millium annorũ assignant sic. Nam dicunt ꝙ omnis dispositio cœli, & orbium cęlestium naturaliter in tãto tempore finitur. Luna enim complet cursum suum in vno mense. Mercurius, & Venus in minori tempore vnius anni, Sol in vno anno terminat motum suum. Mars in duobus annis, Iuppiter in 12. Saturnus in 30. Primum mobile, i. cœlum christallinum, siue aqueum à diaphanitate dictum terminat girum suum in 24. horis. Cœlum autẽ stellatum, idest firmamentum infra primum mobile complet cursum suum in 36. mille annis. Nam in centum annis mouetur vno gradu, vt dicunt astronomi. Dicunt ergo Plato, & Pythagoras, ꝙ mundus terminabitur, cũ omnes cęlestes supradicti orbes cursus suos terminabunt. Incipiendo ab illo instanti quo creatum est firmamentum, quod fuit in equinoctio vernali. 18. Kalen. Aprilis die dominico, luna existente plena ante vrbem conditam. 4. mille quadringentis. 40. annis, ante incarnationem secundum Hebræos, & Hieronymum, ter millibus nongentis. 36. Secundum Bedam quinque millibus centum nonagintanouem. Cumq; iterum virtute infusa substantijs cęlorum omnes cęli partes redibunt ad suum locum primæ creationis, tũc dicunt, omnia generabilia, & corruptibilia eadem numero, quæ fuerunt virtute corporum cęlestium reuertentur. Sed hanc opinionem Aug. 12. de ciuit. Dei cap. 13. confutat dicens. Quod philosophi, qui sic tenẽt putant non quod sciunt, sed quod volunt. Sciunt ꝙ naturaliter à pura priuatione ad habitum, nõ est regressus, ideoq; sic aduersus eos cõcludit. Absit à nobis, vt ista credamus. Sicut enim semel Christus pro nobis mortuus est, & resurgens amplius non moritur. Ita, & nos post resurrectionem semper cum domino erimus, quĩ

modo

modo dicimus, quod facer admonet Psal. Tu domine seruabis nos, & custodies à generatione hac in æternum. Empedocles Agrigẽtinus cum Anaxagora dixerunt, amicitia elementorum mundum fuisse solutum, & infinities lite eorum, & dissonantia fore reparandũ horum opinionẽ, Philosophus. 8. Phy. reprobat. Eraclitus (teste Philosopho. 1. Phy.) posuit ignem mundi principium, & vt finis principio responderet, dixit eundem ignem terminãdum, vt patet. 3. Phy. Sed hic sicut de principio mundi errauit, sic de fine eius male dixit. Non enim ex igne, sed ex nihilo Deus creauit mundum, & terminabitur non quò ad partes essentiales, scilicet cęlos, angelos, substantiamque elementalem, sed quò ad aliquas eius partes accidentales, elementorum scilicet indiuidua specierum, & motum cęlorum, vt in libro de cęlo declaratur. Seneca li. naturalium quæstionum de mente Empedoclis dixit, arsurã esse terram naturaliter, cum vniuersa sydera conuenient in signo cancri, scilicet de mense Iunij ex concursu scilicet calidorum & siccorum, sicut ex coniunctione planetarum humidorum, & frigidorum factũ fuisse dicit diluuium tempore Noe, cum vniuersa sydera conuenerunt in Capricorno de mense Septembris. Sed dominus Petrus de Taranto. & Richar. in 4. sententiarum. distin. 48. dicunt. Quod nec concursus humidorum, & frigidorum fuit causa necessaria diluuij tempore Noe, sed bene congrua Nec etiam causa termini mundi, per ignis dispositionem vel concursus calidorum, & siccorum, erit causa necessaria, sed congrua; inquantum purgationem ignis purgaturi in fine sæculorũ ipsum mundũ, præcedet vehemens siccitas naturaliter generata, cõgrua igni producẽdo ad nutum Dei, ad talẽ effectum: Ari. (vt supra nũc diximus, vt sibi imponitur) dixit mundũ perpetuo duraturum, ea rõne qua in de cęlo, & mũdo dixit ingenerabile, & incorruptibile adinuicẽ conuerti. Sed contrariũ

est,

est,quia 12.Metha.dicit. Quod prima causa mouetur in ratione amati,& desiderati,ac si diceret quòd intelligentiæ mouentes cœlum ex desiderio,& amore,quē habent obediendi primæ causæ, sicut nunc obediunt in mouendo,sic semper obedient in desinendo moue re. Fuerunt,& alij qui de formandum orbem, licet nō causis naturalibus, sed diuinæ committerent voluntati. Tentarunt tamen audaci præsumptione sub diffinitis, ac certis temporibus illam præscribere. Nam Lactan.lib.7.diui.insti. post sextum conclusum millenarium,mūdi consummationē posuit. Alij verò quadraginta annos. Alij quingentos. Nonnulli tot annos à salute quot antea fluxerant, posuerunt. Nonnulli mille ab ascensione dñi vsque ad vltimum aduentum posse compleri dixerunt. Quidam de spiritu prophetiæ aliquid hr̄e præsumentes, vt Abbas Ioachin. Et quidam moderniores ipsorū calculationibus inhærentes, ante finem 6.millia annorum,vel circa, stultè complendum mundū expectabant. Quorum oīum error, quia maximus est,& sermo eorum serpit, vt cancer. Idcirco eos Paulus Thessalonicensibus scribens ait. Nemo vos seducat vllo modo quasi instet dies dñi &c. Quæ verba tractans August.dicit. Trium de mundi termino dicentium. Primus,ꝙ dies dñi prope sit. Alter ꝙ lōgè. Tertius nescio, Deus scit. Primus plusquam secūdus errat. Tertius vero cū Christo concordans in viā constitutus est veritatis. Nos igitur Christiani omissis litigatoribus furiosis, ac pertinacibus philosophorū, & hæreticorū turbis, veniamus ad theologos datores simplicis veritatis. Et ad sacras scripturas, non humana industria, sed spiritus sancti instinctu conscriptas. Et primo dicamus,& confiteamur,ꝙ mundus trāsibit & concupiscentia eius. Primæ Ioan.2. Et ꝙ cœlum,& terra trāsibunt. Luc.21. Mar.12.& Matth.24. Et quòd mundi terminus, erit effectus nō naturæ, sed spiritussancti. Dicamus secundo quòd instrumentum con-

flagrationis

flagrationis mundi erit maximus ignis, non ex cõcursu naturali calidorum, & siccorum generatus, vt dixit Sene. aut ex concursu ignium superiorum, & inferiorum, vt dixerunt alij. Nec succẽdetur ignis ille, ex reflexione radiorum solarium, in corporibus terrestribus naturaliter solidis, sicut fit ex reflexione solis ad speculũ concauum, & propinquũ. Nec ex relaxatione spheræ ignis, q̃ virtute cœli detinetur nunc, ne fluat. Sed erit ille ignis voluntate, & virtute Dei supernaturaliter causatus, qui sicut in principio mũdi tpe Noe, destruxit sęculum diluuio aquarum, ad purgandũ ardorem concupiscentiæ, & luxuriæ? Ita iterum genus humanum, & mundũ destruet per ignem, ad purgandũ frigus malitiæ, & auaritiæ contra charitatem, vt sic purgatio mundi fiat p contraria. Dicamus, & tertio, ꝙ quia (vt diximus) consummatio mundi non depẽdet à causa naturali, sed à volũtate diuina, idcirco nõ põt certitudinaliter sciri tp̃s finis eius. Propterea Christus interrogantib. discipulis de tpe, dixit Act. 1. De die illo, & hora nemo scit. Et Luc. 12. inquit Estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet. Et Matth. 25. Nescitis diem neq; horam. Et Mar. 13. Videte, vigilate, & orate, nescitis enim qñ tp̃s sit. Hinc Tho. in de potentia. q. 5. ar. 6. in hanc partem concludens ait. Finis mundi, cum à pura Dei voluntate depẽdeat, naturali cognitione sciri non potest. Cumq; completo numero electorum sit finiendus, (vt dicit Gre.) Cuius completio est quædam diuinæ prędestinationis effectus non poterit nisi à Christo reuelari, per quem quodammodo humani generis prædestinatio adimpletur. Et Aug. 18. de ciu. Dei. c. 13. in hanc conclusionem dicit. Frustra igitur annos qui remanẽt, huic seculo computare, ac definire conamur, cũ hoc scire nõ esse nostrũ; Et Marcus istruat dicens. De die illo, & hora nemo scit, neq; cęlorũ angeli, ap̃los ẽt doctores futuros mũdi oẽs de hac re calculãtes digito resoluit ac-

quiescere iubet ille qui dixit. Non est vestrum nosce tempora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate. Hæc Aug. vbi supra.

QVÆSTIO QVARTA.

Vtrum mundus vel aliqua creatura potuerit ab æterno produci.

QVÆRITVR, si mundo, vel alicui creaturæ repugnet simpliciter esse ab æterno. Ad quam respondetur simpliciter negatiue, & ratio est, quia si hoc repugnaret creaturæ, hoc non posset esse, nisi altero duorum modorum, quia aut oporteret quòd causa agens necessario præcederet effectum suum, & sic effectus non esset coæternus causæ agenti, vel quia oporteret quòd non esse ipsius effectus necessario præcederet suum esse. Sed neutro istorum modorum potest repugnare creaturæ esse ab æterno, vt probabo, ergo. Primum autem probo sic. Nam nulla causa producens effectum suum subito, præcedit effectum suum duratione, sed Deus est agens non per motum, sed instanti, & subito, ergo non est necessarium ipsum præcedere suũ effectum necessariò. Maior patet in omnibus mutationibus subitaneis. Nam statim ad præsentiam solis causatur in instãti illuminatio in aere. Et statim ignis cum incipit ascendere sursum calefacit. Minor etiam patet de se. ergo. In causis autem non agentibus subito, sed per motum, oportet quod agens præcedat duratione effectum suum, quia semper principium motus, effectum, & finem eius præcedit duratione. Nec etiam non esse effectus necessariò præcedit duratione suum esse, quia cum dicitur aliquid fieri ex nihilo, hæc propositio, ex, non designat causam materialem, sed tantum ordinem, vt patet manifeste bene perscrutanti.

ADDITIO.

Sentētia Diui Thomæ ſtat in hoc (vt habetur in prima parte diſt. 46.arti.2.) quod Deus potuit producere mundum ab æterno , ſed hoc demonſtratiuè probari ab aliquo nunquam pōt,neq; per medium intrinſecū, neq; per extrinſecum,quia illud eſt voluntatis Dei,cuius non pōt haberi,nec ſciri rō,quare magis vult mūdum eſſe ab æterno,quam non eſſe ab æterno . Scotus aūt in 2.diſt.1.q.3. Sancti Doctoris opinionem impugnat , & cum Scoto vr̄ Henricus de Gandauo Doctor Seruorum,qui Quolib.1.q.7.& Quolib.9. q.17. tenēs oppoſitum opinionis S. Tho. quod ſcilicet contradictionem includat aliud à Deo fuiſſe ſine principio durationis,ſiue ab æterno fuiſſe, multas adducit rationes,licet Auguſtinus.lib.6.de Trinitate.c.1.& 10. de ciuit.Dei.c.31.aliter videatur ſentire. Verum,quod mūdus incęperit ſola fide tenetur,nec demonſtratiuè hoc ſciri poteſt,ſed id crędere maximè expedit.

QVÆSTIO QVINTA.

An homine mortuo anima informet corpus.

QVÆRITVR, Si anima, moriente homine, deſinat informare ſucceſſiuè partem poſt partē corporis,an fortè omnes partes ſimul in eodem inſtanti informare deſinat. Ad quam reſpondetur affirmatiuè,ſcilicet q̧ anima, moriente homine, deſinit informare ſucceſſiuè partem poſt partem. Et ratio eſt, quia anima non deſinit informare materiam ſibi ſubiectā, niſi diſpoſitio ipſius,quam ad operationes requirit,ſit irreformabiliter per naturam corrupta . Cum autem corruptio diſpoſitionis huiuſmodi reperiatur primo fieri in partibus remotioribus à corde ; in quo eſt fons

virtutis vitalis. Ergo hr̄ propositum. Huic conclusioni consonat primo, ꝙ in moriente, pedes, primò reperiuntur frigidi, calore spiritibus destitutis, deinde manus, & ita deinceps successiuè vsq; ad cor. Consonat secundò illud cōe dictum philosophorū, ꝙ inter mēbra corporis, cor primo viuit, & vltimo moritur. 2. de gener. c. 4. Quod si contradicatur, ꝙ proportionabiliter ita debet esse in vltima deanimatione corporis humani, sicut in prima eiusdē animatione, sed in prima animatione corporis aīa informat oēs partes corporis simul. Nam à primo instāti animationis embrionis, incipit corpus ſm oēm partem, q̄ sensum hr̄e solet, vegetari, & sentire, licet imperfectè, ergo similiter in deanimatione vltima corporis humani, dēt aīa desinere informare in vno aliquo instanti oēs partes corporis simul. Ad hoc rn̄detur, ꝙ non est simile in prima, & postrema deanimatione corporis. Nam prima animatio partiū corporis est naturalis, & ēt dispositio materiæ, vt informetur ab aīa, intenta est à natura. Sed separatio, & animatio partiū corporis, non est p se à natura intenta, sicut nec inductio in dispositionis, ad quā separatio aīæ sequitur, non fit ſm ordinem, & iudicium naturæ, ergo &c. Propter tñ ea q̄ nunc dicta sunt, diligenter est sciendū, ꝙ ꝓgressus corruptionis hominis ad quē sequitur separatio aīæ, fit econtrario progressui hoīs ad vitam, progressus. n. ad vitā incipit in homine, ab exercitio operationum aīæ vegetatiuæ in embrione, secūdo sensitiuę, tertio intellectiuę, siue rationatiuę (vt dicūt philosophi naturales) progressus autē corruptionis, cōtrarius est, quia primo desinit vsus communis, secundo actus sensationis, & tertio opus vegetationis. Hæc Henricus de Assia super Genesim.

ADDITIO.

Ad hoc facit Philosophorum sententia, quod corruptio-

ruptionis causa est materia, ex quo sequitur quod, illud qđ est incorruptibile, sit immateriale, & simplex. 3. Meth. com. 15.

QVÆSTIO SEXTA.

An corde mortuo, anima corpus informet.

DVBITATVR, an possit contingere quòd corde iam mortuo, anima adhuc informaret aliquã aliam partem, uel aliud membrum corporis. Ad qaam sic respondetur, quòd cum conplexio fixa cęterorum membrorum corporis, non dependeat á corde, nulla repugnantia uidetur, quòd complexione cordis corrupta, adhuc in aliqua parte alia corporis, possit esse cõplexio fixa sufficiens unioni animę, ad partem illam. Nam sicut contingit sępe oculũ esse cęcum irrecuperabiliter, & anima tñ adhuc totam materiã eius informate. Sic uidetur ẽt, ꝙ anima informare possit aliquã corporis partem, licet sic infęlix esset, ꝙ anima operationes uegetatiuas in ea exercere non posset quia perfectior requiri uidetur complexio, ad exercendum uitalẽ operationẽ, q̃ ad solam ipsius aĩæ ad corpus unionem. Et ita stat cum cessatione operationum uegetabilis, & sensibilis animæ in toto corpore, quod anima adhuc informanter inhæreat corpori, & ita hominem adhuc mortuum non esse, per solutionem unionis informatiuæ ad corpus. illi autem qui dicunt, quod quã cito corrupta est irreformabilis dispositio corporis uel partis eius, aut cordis, uel alterius mẽbri principalis, sine cuius operatione non stat uitam continuari (utputa de operationibus animæ uegetatiuæ) tã citò anima desinit informare totum corpus qualitercunque alia membra fuerunt disposita. Isti tales respiciunt ad regularem processum hominis ad mortem, uel respiciunt solum, ad id quod ut plurimum contingere solet in moriẽtib. communiter. n. in illis uideť cor ultimo mori. Ex qua cõclusione siue opinione, sequiť hoc corolariũ, ꝙ nõ semꝑ, q̃ uulgari ęstimatione habeť mortuus

sit simpliciter mortuus, quia ad cessationem sensus, & motus cordis, non sequitur semper de animatio corporis. Sed potest cõtingere, ꝙ post illam cessationem q̃nque per magnum tempus maneat unio informatiua aĩę ad corpus, & ita contingere potest, ꝙ q̃nq; homo uiuus sepeliatur in sepelitione mortuorum, qualiter tẽpore pestilentię fieri consueuit. Potest ẽt nõnunq̃ ex aliqua causa accidentali cõtingere, ꝙ in homine sano cessat anhelitus, & oĩs motus, & sensus longo tpe, ut ꝑ diẽ uel circa, ita, ut omnino mortuus appareat. Immo aliqs potest sic in naturalibus dispositus esse, quod ad aliquem planctum, uel contẽplationem fortẽ, spiritib. ad intra tractis, iaceret simillimus mortuo. Sicut Beatus Aug. narrat in lib. de ciui. Dei. de quodam presbytero. Ergo nisi causa subsit, non est festinandum, aut præcipitanter agendum in sepeliendo mortuos, ne contingat sepelire uiuos. Hęc Henricus de Assia ubi supra.

ADDITIO.

Hinc Auer. narrat Arietis historiã, qui capite amputato ambulabat. 7. phys. com. 4. & quamuis id Galenus neget, concordat nihilominus Alex. in Paraph. de anima cap. ultimo. ubi uult, quod corde ablato ab animali, possit moueri, & uiuere, uelut testudo, & Camaleo, & pari ratione, ablato capite, qui etiam dicit: Argumenta, de principatu animæ, utrum in corde, uel in capite consistat, esse communia.

QVÆSTIO SEPTIMA.

Anima exiens de corpore ad quã positionis differẽtiã exeat.

DVBITATIO est, an anima exiens de corpore naturaliter ad quam differentiam positionis exeat sursum, uel deorsum dextrum, an sinistrũ

an

an ante uel retro? Ad quam respondetur quòd licet cu iuslibet morientis anima quam cito desinit corpus informare naturalibus suis derelicta, potius iret in supremam partem cęli, cum naturaliter appetat loca superiora uniuersi, prout tamen ducitur, uel trahitur ab Angelis bonis, uel malis, animę saluandorum plene purgatæ, directè trahuntur sursum, & damnandorum directè deorsum, animæ saluandorum non plene purgatę, directè exeunt à dextris ad purgatorium, & damnandorum à sinistris in infernum. Hæc ille ubi supra.

QVÆSTIO OCTAVA.

Anima de corpore egressa ad quos terminos uadat.

QVęritur, si Anima exiens de corpore ad quos terminos uadat naturaliter, an de luce ad tenebras, uel de tenebris ad gaudia. Ad quam sic respondetur quòd anima rationalis postquam desijt informare corpus, uel post solutionem unionis ipsius ad corpus, dupliciter potest intelligi de luce ad tenebras, uel de tristitia ad gaudium transmutari, aut. s. de trāsmutatione s̄m intellectum, aut de trāsmutatione secundū affectū. Si loquamur primo modo dicitur, ꝙ Platonici q̄ posuerunt corpus quasi carcerem animæ impedientē eius perfectam cognitionem quam secundum se in sua puritate naturaliter apta nata est habere. Ipsi dicunt ꝙ anima de separatione eius a corpore nō tristat̄, sed potius gaudet, quemadmodum incarceratus gaudet, quā do liberatur a carcere sibi graui, & obscuro, ad quem (ut dicunt,) non relinquitur pęnitus appetitus, uel illa inclinatio redeundi. Et propter hoc unum ualde philosophi auertebantur de resurrectione mortuorum ꝑ reunionem animarum ad corporá quia per eam credebant animas impediri, a perfectiori cognitione earū. Et hos Platonicos sectatus est, (ut apparet) Cicero circa sententiam libri de senectute ubi ita dicit, introducens Cirum maiorem in morte filios alloquētē. Mihi nuuquam persuaderi potuit filij, animas dū in corpori

 bus

bus essent mortalibus, uiuere, & cum exijssent ex his emori. Nec uero tunc animum esse insipientem cum ex insipiēti corpore euasisset, sed cū omni admixtione corporis liberatus purus, & integer esse cœpisset, tunc esse sapientē, pro quo persuasionē adducēs, inq̃t. Videtis. n. nihil morti esse tam simile, quam somnium in quo dormientium animi maxime declarant diuinitatē suā. Multa. n. cum remissi, & liberi sunt, futura ꝓspiciūt. Ex quo intelligitur quales futuri sint, cū se corporis uinculis relaxauerint. Hęc ille. Theologi āt quātū ad hanc transmutationē ſm intellectū aīæ separatę a corpore dicerent cū Platonicis, ꝙ exitus aīarum de corporib. relictarū suis naturalib. est quasi recessus de regione caliginis ad regionē lucis, uel quasi abscessus de umbra, ad lucē clariorē, non quia exeant, corpus qđ impedit earū cognitionē, sed q̃a intrāt modū cognoscendi intellectuū separatorū, nō tñ plenū quantū ad oīa, cū aīa sit infima species in genere intelligentiarū sed partialē, qūo forte, & seipsas sicut, & res circūstantes clarius cognoscūt, q̃ in corpore cognoscere potuerint. Et notanter dixi, ꝙ aīæ exutæ nō hñt plenū modū cognoscēdi intellectuū separatorū, quia si haberēt, mox exutæ scient se esse in charitate, uel nō ex suis naturalibus. Nā q̃libet intelligentia separata vr̃ primo reflecti sup se, intuitiua uisione. Nec cōcedunt theologi, ꝙ aīa exuta, non habeat naturalē inclinationē & appetitū reunionis ad corpus propriū, quia iterū impediretur a pfecta cognitione, (ut Platonici imaginant̃,) sed dicunt ꝙ cuilibet aīæ exutæ remanet naturale desideriū reunionis ad corpus, q̃a aīa naturaliter est forma, & p cōsequēs naturaliter determinata, & inclinata ad formādū subiectū sibi ꝓportionatū. Nec ēt cōcedūt, ꝙ aīa esset in corpore tanq̃ in carcere, quia aīa naturaliter illud sibi determinat, tāq̃ habitaculū, seu organū cōuenietissimū. Nec cōcedit̃ ꝙ aīa p corpus ĩpediat̃, quia anima ſm rationē suę naturę est ppetua, & ex hoc

natu-

naturaliter esse separatam a corpore, ideo congruit, ut et illi modo essendi eius correspondeat specialis modus naturaliter cognoscēdi se & alias res, quo mō p accidens clarius multa cognoscet, quā p corpus, nec tñ dr̄ impediri ab illa imaginatione ratione corporis, q̄a naturaliter inquantū forma determinata est ad modū cognoscēdi p corpus, igiť cū res nō dicatur impediri p illū statū ad quē naturaliter tendit, relinquitur igiť ꝓpositum, & hæc de transmutatione animæ exutæ secundum intellectum prò posse dicta sint. Secundo autem modo loqui possumus de transmutatione animæ exutæ secūdum affectū, an scilicet immediatè exuta a corpore transmutemur ad tristitiā, uel gaudium, pœnā uel delectationem. Ad quod respondetur, ꝙ animæ defunctorum malorum fidelium, uel infidelium philosophorum immediate mutantur in tristitiam Ratio est, quia cum scientiæ in hac uita acquisitæ remanent in anima post mortem, remanent etiam in ea errores, & falsæ opiniones quibus in hac uita tales decepti sunt. Statim ergo quòd anima separatur a corpore clara uisione conuertens se super se, & super corpus, a quo separata est, & super res alias quæ circunstant ad certam distantiam utique multis suspirijs, & magnis afficitur tristitijs, quia non reperit, quæ uanè sperabat, non reperit sicut putabat, non collocatur inter compares stellas fęliciter iocando, sicut arbitrabatur, non ascendit sursum ad lucem cęli, sed deorsum ad tenebras inferni pleni mærore, uidet se protrahi a dœmonibus horrendis. Vident animæ hæreticorum, iudæorum, & fidelium superstitiosorum clarè, quòd stultè & negligenter à uirtute salutari deuiarunt. Vident animæ illorum qui se huiusmodi honoribus, delitijs, & gaudijs ex toto dederunt credentes animas hominum in morte desinere sicut iumentorum, quòd ingressi sunt regionem ignotam, ubi contraria honoribus prioris uitæ occurrunt ubi pro dominijs temporalibus subijciun-

ijciuntur uilissimis dæmonibus, eorum derisionibus & opprobrijs, ò quanto mǫrore, & stupore talium animǫ turbantur. Fidelis uerò anima adhuc specialiter plures habet causas doloris. Primò, quia nouit se per fidē ad iudicium particulare deduci, ubi iudicanda est, uel ad paradisum, uel purgatorium uel ad infernum, quod q dem iudicium in magna perplexitate expectat. Secundò, quia uidet se ante oculos Christi indigne uestitam carentem habitibus uirtutum & inductam habitibus uitiorum. Tertiò, erubescit, & tristatur anima fidelis, ex recordatione & reminiscentia peccatorum & negligentiarū, quas cum administraret corpori, commisit. Tristatur, quia uidet tabernaculum suū naturalissimū, ī quo multas delectationes habuit, uel habitura erat, in quo perfectiones scientiarū, & uirtutū acquisierat, uel acquisitura erat. iā eius inhabitationi ineptum redditū, & abominabiliter corruptū. Dolet, ꝙ quasi cogatur corpus deserere & inde exire. Dolet sicut qui uidet domū, uel ueste sibi conuenientissimè dispositam corrūpi, & fǫdari, ita ut cogatur inde exire, aut nō sine dolore & gemitu illā abiicere. Dolent finaliter quædā aīæ & tristantur pp pǫnas ad quas ducūtur in inferno, uel purgatorio, istǫ ergo sunt causǫ tristitiarū aīæ post mortē, ex quibus patet quid sit ad hanc quæstiunculā rēspodendum secundum philosophos, platonicos & theologos. Hæc Henricus de Asia super Genesim.

QVÆSTIO. IX.

Vtrum iudicium particulare fiat a Christo, uel ab Angelo.

AN iudicium particulare animæ egredientis de corpore fiat a Christo corporaliter, an ab Angelis custodibus animarum. Ad quam sic respondetur, quod iudicium in quo animæ ad supplicium, uel gaudium post mortem iudicātur, est duplex. Primū est particulare, sic dictum quatuor rationibus.

Primo,

Primo,quia non est uniuersaliter omnium. Secundo, quia nõ est totalium hominum,sed solum partium eorum . Tertiò , quia in illo iudicatur anima respectu ad merita,uel demerita , quæ intra ipsam sunt,aut quorũ ipsa secundũ se cã fuit , uel origo.Quarto quia non ad totã pęnã inferni,quam homo meruit tunc cõdemnatur, sed ad minorẽ quã habebit post iudicium generale.Vnde nec etiam dæmones,ut vr̃ uelle Augu. habent modo tantas pęnas quantas habebunt post iudicium. Et quantum ad hoc iudicium particulare dicũt quidã, ꝙ Christus corporaliter secundum humanitatem præsideat cuilibet animæ statim egredienti iuxta illud. Act. 10.Hic est qui constitutus est iudex uiuorum , & mortuorum.Et Ioh.5.Pater omne iudicium dedit filio. Sed hoc non uidetur faciliter credibile, quòd Christus corporaliter totiens descendere de cœlo, quoties aliquis homo moritur in toto orbe,quia si ita esset,tunc innumeris ipse uicibus , ad innumerabilia mundi inferioris loca descenderet,in qualibet hora, immo in qualibet particula horæ,quia innumerabiles homines moriuntur,infra idem tempus paruum in toto mundo, ꝓcipuè cum pestilentia similiter uiget in diuersis ac distantissimis regionibus, sicut sæpe contingit , propter quod etiam sequi uideretur quòd Christus multotiens simul, & semel descenderet corporaliter circumscriptiuè ad diuersa loca mundi inferioris, quia potest bene contingere,quòd idem instans in numero,sit primũ instans nõ esse mille hominum simile morientium in diuersis locis.Propter quod probabilius dicendum uidetur quod Christus corporaliter non descendat ad iudicium particulare cuiuslibet animæ, sed ueraciter eas iudicare dicitur per Angelos , quos ad morientes mittit,ut iudicium exerceant cum processibus,sententijs eis commissis à Christo iudice principali , qui solus iudicandorum qualitates plene nouit.Angelus,ergo secundum doctores cuilibet animæ deputatus frequenter

quenter aut semper ei assistens, qui nouit uitam, merita, & demerita eius quem custodiuit, & nouit ex suo officio quandoque quomodo & ubi sit mortuus homo sibi commissus datur a Christo & constituitur iudex animæ a corpore separandę, ut eam iam separatam colligat, & diuagari errabundè post mortem hinc inde non permittat, sed eam perducat, aut ad gaudia paradisi, uel ad pęnas purgatorij, uel inferni. In iudicio autem communi & uniuersali Christus corporaliter de cęlo descendens, pręsidebit iudex, & omnes ipse iudicialiter iudicabit, quia (ut dictum est (ipse est qui constitutus est iudex uiuorum & mortuorum, si in iudicio communi & uniuersali. Hæc Hen. de Assia super Genc.

QVÆSTIO X.

An sit spacium inter hominis mortem & iudicium particulare.

AN in primo instanti non esse hominis usque ad eius iudicium particulare, sit aliquod interuallum, & spacium temporis. Ad quam sic respōdetur, quod licet generaliter respectu omnium animarum non sit concedendum interuallū aliquanti temporis, inter primum instans non esse hominis, & iudicium particulare animæ, tamen respectu aliquarum animarum potest concedi aliquod interuallū & spacium ante iudicium a primo instanti non esse hominis, sicut fuit in illo famoso magistro laudabilis uitæ habito, Parisiis mortuo, qui inter exequias ibidem, congregatis omnibus doctoribus, magistris, & scolaribus, (ut ibi moris est) se in feretro erigens dixit. Ad iudicium uocatus sum. Deinde altero die dixit. Iudicatus sum, & tertio cōcludendo intulit. Condemnatus sum? per spacium ergo trium dierum, uel circa distabat conclusio iudicij ab instanti mortis illius, & hinc habuit originem ordo Cartusiensium, ut creditur. Simile legitur de anima beati Hieronymi in epistola Augusti. Ad Cyrillum episcopum. Et congruenter ante iudicium particulare tale interuallum ponitur,

nitur. Tum primo, quia licet Deus omnia instantanee possit facere, tamen vt ordo & processus decens sapiẽtiæ & iustitiæ suæ, magis appareat, qui magis procedere consueuit in suis operibus secundum modum & capacitatem seu conditionem recipientis creaturę, sicut in prima formatione mundi in sex dierum spacio facta apparet. Nam sapientia Dei omnia disponit suauiter, idest suis ordinibus, & interuallis disponit conuenienter, atque decenter, conuenientius interuenit aliquod interuallum. Tum secundo, quia anima post separationem à corpore, intrat nouum statum, & modũ essendi substantiarum separatarum, in quo quidem statu, nunquam vires suas exercuit, quo nec experta est, videtur ergo etiã viribus suis separata per aliquod tempus relinquenda, vt cognoscat quantum vltra vires suas naturales, vtriusq; status eius ipsam supernaturaliter oportet addiuuari, vel adiuta sit, vt cœlestem fœlicitatem attingat, vel attingeret. Vniuersale autem iudicium, in quo erit accusatio animæ iudicandæ à dæmonibus, & ab angelis bonis excusatio & comparatio peccatorum & meritorum, tota cœlestia curia animabus omnibus & cunctis Angelis præsentibus, non fiet conuenienter totum simul in instanti, sed cum aliquo temporis interuallo. Hæc Henricus de Assia super Genesim.

Tertium

Tertium caput primæ Decadis, circa quod quinq; quæstionibus absoluuntur. De locis, & receptaculis animarum è corporibus separatarum.

QVÆSTIO PRIMA.

Quot sint loca animarum è corpore solutarum.

QVÆSTIO huius tertij capitis vnica est, scilicet quot sunt receptacula & loca animarum è corporibus solutarum? Ad quam sic respondetur, quod secundum theologos post mortem Christi, per quem sinus Abrahæ, idest limbus sanctorum patrum fuit expoliatus, & clausus, loca in quibus recipiuntur animæ a corpore separatæ sunt quatuor, s. Paradisus, infernus, purgatorum, & limbus. Ratio autẽ huius locorum quaternitatis est, quia anima quatuor modis decedit a corpore. Primo enim anima decedit quandoq; sine omni culpa, sicut patet de pueris baptizatis & de martyribus & de viris perfectis qui ædificauerunt aurum & argentũ, & lapides præciosos, i. Dei dilectionem, Christi amorem, & bonam operationẽ, & locus talium est Paradisus in quo beatificãtur, eo quod ibi sunt affluentiæ omnis boni. Secundo, quandoque anima decedit cũ actuali & mortali culpa, & tunc eius receptaculum est infernus, in quo damnatur, in quo est carentia gratiæ, pęna damni, & pęna sensus ęternaliter. Tertiò, decedit anima cum culpa, & pœnitentia sufficienti, & tunc eius receptaculum est purgatoriũ, in quo purgatur, vbi non est carentia gratię, sicut in inferno, sed est ibi pœna sensus & damni temporalis. Quarto quandoque anima decedit cum originali cul-

pa, tunc eius receptaculum est limbus, in quo est carẽtia gratię, & pœna damni æternalis, sed non pœna sensus. Hęc dominus Petrus de Taranto. Et Th. 4. dist. 31.

SEcunda quæstio sub hoc tertio capite est de Cęlo Empyreo, receptaculo angelorum & beatorum hominum. Sub qua nouem absoluentur quæstiunculæ, quarum quælibet infra scrutabitur ordine suo.

QVÆSTIO PRIMA. III. CAP.

Vtrum Cælum Empyreum secundum veritatem reperiatur.

PRIMA quæstiuncula est, Si Cęlum Empyreum receptaculum angelorum, & beatorum hominũ secundum veritatem reperiatur. Ad quam respondetur, quòd existentia Cęli Empyrei humana ratione inuestigari non potest. Cuius ratio est, quia quicquid humana ratione inuestigatur, oportet quòd subiaceat motui, & visui, cęlum autem empyreum est immobile & visui non subiectum, propter quod philosophi naturales Cęlum Empyreum immobile negãt, ergo. Item pręmium & locus pręmij debent assimilari, sed beatitudo & gloria sanctorum excedit inuestigationem humanam, quia nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt quę pręparauit Deus diligentibus se, vt dicit Paulus 1. Cor. Ergo nec locus congruus beatitudini inuestigari poterit naturaliter. Propterea dicitur Prouer. 25. Cęlum sursum & terra deorsum, & cor regnum inscrutabile. Et Sapient. 9. dicitur. Difficile ęstimamus, quę in terra sunt & quã in prospectu sunt inuenimus cum labore, quę autem in cęlis sunt, quis inuestigabit? Et idcirco dicunt doctores quòd Cęlum Empyreum non inuenitur positũ

quiescere iubet ille qui dixit. Non est vestrum noscẽ tempora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate. Hæc Aug. vbi supra.

QVÆSTIO QVARTA.

Vtrum mundus vel aliqua creatura potuerit ab æterno produci.

QVÆRITVR, si mundo, vel alicui creaturæ repugnet simpliciter esse ab æterno. Ad quam respondetur simpliciter negatiue, & ratio est, quia si hoc repugnaret creaturæ, hoc non posset esse, nisi altero duorum modorum, quia aut oporteret quòd causa agens necessario præcederet effectum suum, & sic effectus non esset coæternus causæ agenti, vel quia oporteret quòd non esse ipsius effectus necessario præcederet suum esse. Sed neutro istorum modorum potest repugnare creaturæ esse ab æterno, vt probabo, ergo. Primum autem probo sic. Nam nulla causa producens effectum suum subito, pręcedit effectum suum duratione, sed Deus est agens non per motum, sed instanti, & subito, ergo non est necessarium ipsum præcedere suũ effectum necessariò. Maior patet in omnibus mutationibus subitaneis. Nam statim ad præsentiam solis causatur in instãti illuminatio in aere. Et statim ignis cum incipit ascendere sursum calefacit. Minor etiam patet de se. ergo. In causis autem non agentibus subito, sed per motum, oportet quod agens præcedat duratione effectum suum, quia semper principium motus, effectum, & finem eius præcedit duratione. Nec etiam non esse effectus necessariò præcedit duratione suum esse, quia cum dicitur aliquid fieri ex nihilo, hæc propositio, ex, non designat causam materialem, sed tantum ordinem, vt patet manifeste bene perscrutanti.

AD-

ADDITIO.

Sentētia Diui Thomæ ſtat in hoc (vt habetur in prima parte diſt. 46.arti.2.) quod Deus potuit producere mundum ab æterno , ſed hoc demonſtratiuè probari ab aliquo nunquam pōt,neq; per medium intrinſecū, neq; per extrinſecum,quia illud eſt voluntatis Dei,cuius non pōt haberi,nec ſciri rō,quare magis vult mūdum eſſe ab æterno,quam non eſſe ab æterno . Scotus aūt in 2.diſt.1.q.3. Sancti Doctoris opinionem impugnat , & cum Scoto vr̄ Henricus de Gandauo Doctor Seruorum,qui Quolib.1.q.7.& Quolib.9. q.17. tenēs oppoſitum opinionis S. Tho. quod ſcilicet contradictionem includat aliud à Deo fuiſſe ſine principio durationis,-ſiue ab æterno fuiſſe , multas adducit rationes,licet Auguſtinus.lib.6.de Trinitate.c.1.& 10. de ciuit.Dei.c.31.aliter videatur ſentire. Verum,quod mūdus incęperit ſola fide tenetur,nec demonſtratiuè hoc ſciri poteſt,ſed id credere maximè expedit.

QVÆSTIO QVINTA.

An homine mortuo anima informet corpus.

QVÆRITVR, Si anima , moriente homine, deſinat informare ſucceſſiuè partem poſt partē corporis,an fortè omnes partes ſimul in eodem inſtanti informare deſinat. Ad quam reſpondetur affirmatiuè,ſcilicet ꝙ anima, moriente homine, deſinit informare ſucceſſiuè partem poſt partem. Et ratio eſt, quia anima non deſinit informare materiam ſibi ſubiectā, niſi diſpoſitio ipſius,quam ad operationes requirit,ſit irreformabiliter per naturam corrupta . Cum autem corruptio diſpoſitionis huiuſmodi reperiatur primo fieri in partibus remotioribus à corde , in quo eſt fons

virtutis vitalis. Ergo hr propositum. Huic conclusioni consonat primo, q in moriente, pedes, primò reperiuntur frigidi, calore spiritibus destitutis, deinde manus, & ita deinceps successiuè vsq; ad cor. Consonat secundò illud cōe dictum philosophorū, q inter mēbra corporis, cor primo viuit, & vltimo moritur. 2. de gener. c. 4. Quod si contradicatur, q proportionabiliter ita debet esse in vltima deanimatione corporis humani, sicut in prima eiusdē animatione, sed in prima animatione corporis aīa informat oēs partes corporis simul. Nam à primo instāti animationis embrionis, incipit corpus ſm oēm partem, q̄ sensum hrē solet, vegetari, & sentire, licet imperfectè, ergo similiter in deanimatione vltima corporis humani, dēt aīa desinere informare in vno aliquo instanti oēs partes corporis simul. Ad hoc rñdetur, q non est simile in prima, & postrema de animatione corporis. Nam prima animatio partiū corporis est naturalis, & ēt dispositio materiæ, vt informetur ab aīa, intenta est à natura. Sed separatio, & animatio partiū corporis, non est p se à natura intenta, sicut nec inductio in dispositionis, ad quā separatio aīæ sequitur, non fit ſm ordinem, & iudicium naturæ, ergo &c. Propter tñ ea q̄ nunc dicta sunt, diligenter est sciendū, q pgressus corruptionis hominis ad quē sequitur separatio aīæ, fit econtrario progressui hoīs ad vitam, progressus.n. ad vitā incipit in homine, ab exercitio operationum aīæ vegetatiuæ in embrione, secūdo sensitiuę, tertio intellectiuę, siue ratiocinatiuę (vt dicūt philosophi naturales) progressus autē corruptionis, cōtrarius est, quia primo desinit vsus communis, secundo actus sensationis, & tertio opus vegetationis. Hæc Henricus de Assia super Genesim.

ADDITIO.

Ad hoc facit Philosophorum sententia, quod corruptio-

ruptionis causa est materia, ex quo sequitur quod, illud qđ est incorruptibile, sit immateriale, & simplex. 3.Meth.com.15.

QVÆSTIO SEXTA.

An corde mortuo, anima corpus informet.

DVBITATVR, an possit contingere quòd corde iam mortuo, anima adhuc informaret aliquā aliam partem, uel aliud membrum corporis. Ad quam sic respondetur, quòd cum conplexio fixa cęterorum membrorum corporis, non dependeat à corde, nulla repugnantia uidetur, quòd complexione cordis corrupta, adhuc in aliqua parte alia corporis, possit esse cōplexio fixa sufficiens unioni animę, ad partem illam. Nam sicut contingit sępe oculū esse cęcum irrecuperabiliter, & anima tñ adhuc totam materiā eius informare. Sic uidetur ēt, ꝙ anima informare possit aliquā corporis partem, licet sic infęlix esset, ꝙ anima operationes uegetatiuas in ea exercere non posset quia perfectior requiri uidetur complexio, ad exercendum uitalē operationē, q̄ ad solam ipsius aīæ ad corpus unionem. Et ita stat cum cessatione operationum uegetabilis, & sensibilis animæ in toto corpore, quod anima adhuc informanter inhæreat corpori, & ita hominem adhuc mortuum non esse, per solutionem unionis informatiuæ ad corpus. illi autem qui dicunt, quod quā cito corrupta est irreformabilis dispositio corporis uel partis eius, aut cordis, uel alterius mēbri principalis, sine cuius operatione non stat uitam continuari (utputa de operationibus animæ uegetatiuæ) tā citò anima desinit informare totum corpus qualitercunque alia membra fuerunt disposita. Isti tales respiciunt ad regularem processum hominis ad mortem, uel respiciunt solum, ad id quod ut plurimum contingere solet in moriētib. communiter.n. in illis uideť cor ultimo mori. Ex qua cōclusione siue opinione, sequiť hoc corolariū, ꝙ nō semp, q. uulgari ęstimatione habeť mortuus

sit simpliciter mortuus, quia ad cessationem sensus, & motus cordis, non sequitur semper de animatio corporis. Sed potest cõtingere, ꝙ post illam cessationem q̃nque per magnum tempus maneat unio informatiua aiȩ ad corpus, & ita contingere potest, ꝙ q̃nq; homo uiuus sepeliatur in sepelitione mortuorum, qualiter tẽpore pestilentiȩ fieri consueuit. Potest ẽt nõnunq̃ ex aliqua causa accidentali cõtingere, ꝙ in homine sano cessat anhelitus, & oĩs motus, & sensus longo tpe, ut ꝑ diẽ uel circa, ita, ut omnino mortuus appareat. Immo aliqs potest sic in naturalibus dispositus esse, quod ad aliquem planctum, uel contẽplationem forte, spiritib. ad intra tractis, iaceret simillimus mortuo. Sicut Beatus Aug. narrat in lib. de ciui. Dei. de quodam presbytero. Ergo nisi causa subsit, non est festinandum, aut præcipitanter agendum in sepeliendo mortuos, ne contingat sepelire uiuos. Hȩc Henricus de Assia ubi supra.

ADDITIO.

Hinc Auer. narrat Arietis historiã, qui capite amputato ambulabat. 7. phys. com. 4. & quamuis id Galenus neget, concordat nihilominus Alex. in Paraph. de anima cap. ultimo. ubi uult, quod corde ablato ab animali, possit moueri, & uiuere, uelut testudo, & Camaleo, & pari ratione, ablato capite, qui etiam dicit: Argumenta, de principatu animæ, utrum in corde, uel in capite consistat, esse communia.

QVÆSTIO SEPTIMA.

Anima exiens de corpore ad quã positionis differẽtiã exeat.

DVBITATIO est, an anima exiens de corpore naturaliter ad quam differentiam positionis exeat sursum, uel deorsum dextrum, an sinistrũ

an ante uel retro? Ad quam respondetur quòd licet cu iuslibet morientis anima quam cito desinit corpus informare naturalibus suis derelicta, potius iret in supremam partem cęli, cum naturaliter appetat loca superiora uniuersi, prout tamen ducitur, uel trahitur ab Angelis bonis, uel malis, animę saluandorum plene purgatæ, directè trahuntur sursum, & damnandorum directè deorsum, animæ saluandorum non plene purgatę, directè exeunt à dextris ad purgatorium, & damnandorum à sinistris in infernum. Hæc ille ubi supra.

QVÆSTIO OCTAVA.

Anima de corpore egressa ad quos terminos uadat.

QVęritur, si Anima exiens de corpore ad quos terminos uadat naturaliter, an de luce ad tenebras, uel de tenebris ad gaudia. Ad quam sic respondetur quòd anima rationalis postquam desijt in formare corpus, uel post solutionem unionis ipsius ad corpus, dupliciter potest intelligi de luce ad tenebras, uel de tristitia ad gaudium transmutari, aut. s. de trāsmutatione ſm intellectum, aut de trāsmutatione secundū affectū. Si loquamur primo modo dicitur, ꝙ Platonici q. posuerunt corpus quasi carcerem animæ impedientē eius perfectam cognitionem quam secundum se in sua puritate naturaliter apta nata est habere. Ipsi dicunt ꝙ anima de separatione eius a corpore nō tristat̄, sed potius gaudet, quemadmodum incarceratus gaudet, quādo liberatur a carcere sibi graui, & obscuro, ad quem (ut dicunt,) non relinquitur pęnitus appetitus, uel illa inclinatio redeundi. Et propter hoc unum ualde philosophi auertebantur de resurrectione mortuorum ꝑ reunionem animarum ad corpora quia per eam credebant animas impediri, a perfectiori cognitione earū. Et hos Platonicos sectatus est, (ut apparet) Cicero circa sententiam libri de senectute ubi ita dicit, introducens Cirum maiorem in morte filios alloquētē. Mihi nunquam persuaderi potuit filij, animas dū in corpori

 bus

bus essent mortalibus, uiuere, & cum exijssent ex his emori. Nec uero tunc animum esse insipientem cum ex insipiēti corpore euasisset, sed cū omni admixtione corporis liberatus purus, & integer esse cœpisset, tunc esse sapientē, pro quo persuasionē adducēs, inq t. Videtis.n.nihil morti esse tam simile, quam somnium in quo dormientium animi maxime declarant diuinitatē suā. Multa.n.cum remissi, & liberi sunt, futura ꝓspiciūt. Ex quo intelligitur quales futuri sint, cū se corporis uinculis relaxauerint. Hęc ille. Theologi āt quātū ad hanc transmutationē ſm intellectū aīæ separatę a corpore dicerent cū Platonicis, ꝙ exitus aīarum de corporib. relictarū suis naturalib. est quasi recessus de regione caliginis ad regionē lucis, uel quasi abscessus de umbra, ad lucē clariorē, non quia exeant, corpus qđ impedit earū cognitionē, sed qa intrāt modū cognoscendi intellectuū separatorū, nō tñ plenū quantū ad oīa, cū aīa sit infima species in genere intelligentiarū sed partialē, qūo forte, & seipsas sicut, & res circūstantes clarius cognoscūt, q̄ in corpore cognoscere potuerint. Et notanter dixi, ꝙ aīæ exutæ nō hñt plenū modū cognoscēdi intellectuū separatorū, quia si haberēt, mox exutæ scient se esse in charitate, uel nō ex suis naturalibus. Nā q̄libet intelligentia separata vƚ primo reflecti sup se, intuitiua uisione. Nec cōcedunt theologi, ꝙ aīa exuta, non habeat naturalē inclinationē & appetitū reunionis ad corpus propriū, quia iterū impediretur a pfecta cognitione, (ut Platonici imaginanť,) sed dicunt ꝙ cuilibet aīæ exutæ remanet naturale desideriū reunionis ad corpus, qa aīa naturaliter est forma, & p cōsequēs naturaliter determinata, & inclinata ad formādū subiectū sibi ꝓportionatū. Nec ēt cōcedūť, ꝙ aīa esset in corpore tanq̄ in carcere, quia aīa naturaliter illud sibi determinat, tāq̄ habitaculū, seu organū cōuenientissimū. Nec cōcediť ꝙ aīa p corpus īpediať, quia anima ſm rationē suę naturę est ppetua, & ex hoc

natu-

naturaliter esse separatam a corpore, ideo congruit, ut et illi modo essendi eius correspondeat specialis modus naturaliter cognoscēdi se & alias res, quo mō p accidens clarius multa cognoscet, quā p corpus, nec tñ dr̄ impediri ab illa imaginatione ratione corporis, q̄a naturaliter inquantū forma determinata est ad modū cognoscēdi p corpus, igr̄ cū res nō dicatur impediri p illū statū ad quē naturaliter tendit, relinquitur igr̄ ppositum, & hæc de transmutatione animæ exutæ secundum intellectum pro posse dicta sint. Secundo autem modo loqui possumus de transmutatione animæ exutæ secūdum affectū, an scilicet immediatè exuta a corpore rransmutemur ad tristitiā, uel gaudium, pęnā uel delectationem. Ad quod respondetur, q̄ animæ defunctorum malorum fidelium, uel infidelium philosophorum immediate mutantur in tristitiam Ratio est, quia cum scientiæ in hac uita acquisitæ remaneat in anima post mortem, remanent etiam in ea errores, & falsæ opiniones quibus in hac uita tales decepti sunt. Statim ergo quòd anima separatur a corpore clara uisione conuertens se super se, & super corpus, a quo separata est, & super res alias quæ circunstant ad certam distantiam utique multis suspirijs, & magnis afficitur tristitijs, quia non reperit, quæ uanè sperabat, non reperit sicut putabat, non collocatur inter compares stellas fęliciter iocando, sicut arbitrabatur, non ascendit sursum ad lucem cęli, sed deorsum ad tenebras inferni pleni mærore, uidet se protrahi a dœmonibus horrendis. Vident animæ hæreticorum, iudæorum, & fidelium superstitiosorum clarè, quòd stultè & negligenter à uirtute salutari deuiarunt. Vident animæ illorum qui se huiusmodi honoribus, delitijs, & gaudijs ex toto dederunt credentes animas hominum in morte desinere sicut iumentorum, quòd ingressi sunt regionem ignotam, ubi contraria honoribus prioris uitæ occurrunt ubi pro dominijs temporalibus subijciun-

ijciuntur uilissimis dæmonibus, eorum derisionibus & opprobrijs, ò quanto mœrore, & stupore talium animę turbantur. Fidelis uerò anima adhuc specialiter plures habet causas doloris. Primò, quia nouit se per fidē ad iudicium particulare deduci, ubi iudicanda est, uel ad paradisum, uel purgatorium uel ad infernum, quod q dem iudicium in magna perplexitate expectat. Secundò, quia uidet se ante oculos Christi indigne uestitam carentem habitibus uirtutum & inductam habitibus uitiorum. Tertiò, erubescit, & tristatur anima fidelis, ex recordatione & reminiscentia peccatorum & negligentiarū, quas cum administraret corpori, commisit. Tristatur, quia uidet tabernaculum suū naturalissimū, ī quo multas delectationes habuit, uel habitura erat, in quo perfectiones scientiarū, & uirtutū acquisierat, uel acquisitura erat. iā eius inhabitationi ineptum redditu, & abominabiliter corruptū. Dolet, q quasi cogatur corpus deserere & inde exire. Dolet sicut qui uidet domū, uel ueste sibi conuenientissimè dispositam corrūpi, & fędari, ita ut cogatur inde exire, aut nō sine dolore & gemitu illā abiicere. Dolenc finaliter quædā aīæ & tristantur pp pęnas ad quas ducūtur in inferno, uel purgatorio, istę ergo sunt causę tristitiarū aīæ post mortē, ex quibus patet quid sit ad hanc quæstiunculā respodendum secundum philosophos, platonicos & theologos. Hæc Henricus de Asia super Genesim.

QVÆSTIO. IX.

Vtrum iudicium particulare fiat a Christo, uel ab Angelo.

AN iudicium particulare animæ egredientis de corpore fiat a Christo corporaliter, an ab Angelis custodibus animarum. Ad quam sic respondetur, quod iudicium in quo animæ ad supplicium, uel gaudium post mortem iudicatur, est duplex. Primū est particulare, sic dictum quatuor rationibus.

Primo,

Primo, quia non est uniuersaliter omnium. Secundo, quia nō est totalium hominum, sed solum partium eorum. Tertiò, quia in illo iudicatur anima respectu ad merita, uel demerita, quæ intra ipsam sunt, aut quorū ipsa secundū se cā fuit, uel origo. Quarto quia non ad totā pęnā inferni, quam homo meruit tunc cōdemnatur, sed ad minorē quā habebit post iudicium generale. Vnde nec etiam dæmones, ut vr̄ uelle Augu. habent modo tantas pęnas quantas habebunt post iudicium. Et quantum ad hoc iudicium particulare dicūt quidā, ꝙ Christus corporaliter secundum humanitatem præsideat cuilibet animæ statim egredienti iuxta illud. Act. 10. Hic est qui constitutus est iudex uiuorum, & mortuorum. Et Ioh. 5. Pater omne iudicium dedit filio. Sed hoc non uidetur faciliter credibile, quòd Christus corporaliter totiens descendere de cœlo, quoties aliquis homo moritur in toto orbe, quia si ita esset, tunc innumeris ipse uicibus, ad innumerabilia mundi inferioris loca descenderet, in qualibet hora, immo in qualibet particula horæ, quia innumerabiles homines moriuntur, infra idem tempus paruum in toto mundo, ꝑcipuè cum pestilentia similiter uiget in diuersis ac distantissimis regionibus, sicut sæpe contingit, propter quod etiam sequi uideretur quòd Christus multotiens simul, & semel descenderet corporaliter circumscriptiuè ad diuersa loca mundi inferioris, quia potest bene contingere, quòd idem instans in numero, sit prmū instans nō esse mille hominum simile morientium in diuersis locis. Propter quod probabilius dicendum uidetur quod Christus corporaliter non descendat ad iudicium particulare cuiuslibet animæ, sed ueraciter eas iudicare dicitur per Angelos, quos ad morientes mittit, ut iudicium exerceant cum processibus, sententijs eis commissis à Christo iudice principali, qui solus iudicandorum qualitates plene nouit. Angelus, ergo secundum doctores cuilibet animæ deputatus frequenter

quenter aut semper ei assistens, qui nouit uitam, merita, & demerita eius quem custodiuit, & nouit ex suo officio quandoque quomodo & ubi sit mortuus homo sibi commissus datur a Christo & constituitur iudex animæ a corpore separandę, ut eam iam separatam colligat, & diuagari errabundè post mortem hinc inde non permittat, sed eam perducat, aut ad gaudia paradisi, uel ad pęnas purgatorij, uel inferni. In iudicio autem communi & uniuersali Christus corporaliter de cęlo descendens, pręsidebit iudex, & omnes ipse iudicialiter iudicabit, quia (ut dictum est) ipse est qui constitutus est iudex uiuorum & mortuorum, si in iudicio communi & uniuersali. Hæc Hen. de Assia super Gene.

QVÆSTIO X.

An sit spacium inter hominis mortem & iudicium particulare.

AN in primo instanti non esse hominis usque ad eius iudicium particulare, sit aliquod interuallum, & spacium temporis. Ad quam sic respōdetur, quod licet generaliter respectu omnium animarum non sit concedendum interuallū aliquanti temporis, inter primum instans non esse hominis, & iudicium particulare animæ, tamen respectu aliquarum animarum potest concedi aliquod interuallū & spacium ante iudicium a primo instanti non esse hominis, sicut fuit in illo famoso magistro laudabilis uitæ habito, Parisiis mortuo, qui inter exequias ibidem, congregatis omnibus doctoribus, magistris, & scolaribus, (ut ibi moris est) se in feretro erigens dixit. Ad iudicium uocatus sum. Deinde altero die dixit. Iudicatus sum, & tertio cōcludendo intulit. Condemnatus sum? per spacium ergo trium dierum, uel circa distabat conclusio iudicij ab instanti mortis illius, & hinc habuit originem ordo Cartusiensium, ut creditur. Simile legitur de anima beati Hieronymi in epistola Augusti. Ad Cyrillum episcopum. Et congruenter ante iudicium particulare tale interuallum ponitur,

nitur, Tum primo, quia licet Deus omnia instantanee possit facere, tamen vt ordo & processus decens sapiētiæ & iustitiæ suæ, magis appareat, qui magis procedere consueuit in suis operibus secundum modum & capacitatem seu conditionem recipientis creaturę, sicut in prima formatione mundi in sex dierum spacio facta apparet. Nam sapientia Dei omnia disponit suauiter, idest suis ordinibus, & interuallis disponit conuenienter, atque decenter, conuenientius interuenit aliquod interuallum. Tum secundo, quia anima post separationem à corpore, intrat nouum statum, & modū essendi substantiarum separatarum, in quo quidem statu, nunquam vires suas exercuit, quo nec experta est, videtur ergo etiā viribus suis separata per aliquod tempus relinquenda, vt cognoscat quantum vltra vires suas naturales, vtriusq; status eius ipsam supernaturaliter oportet addiuuari, vel adiuta sit, vt cœlestem fœlicitatem attingat, vel attingeret. Vniuersale autem iudicium, in quo erit accusatio animæ iudicandæ à dæmonibus, & ab angelis bonis excusatio & comparatio peccatorum & meritorum, tota cœlestia curia animabus omnibus & cunctis Angelis præsentibus, non fiet conuenienter totum simul in instanti, sed cum aliquo temporis interuallo. Hæc Henricus de Assia super Genesim.

Tertium caput primæ Decadis, circa quod quinq; quæstionibus absoluuntur. De locis, & receptaculis animarum è corporibus separatarum.

QVÆSTIO PRIMA.

Quot sint loca animarum è corpore solutarum.

QVÆSTIO huius tertij capitis vnica est, scilicet quot sunt receptacula & loca animarum è corporibus solutarum? Ad quam sic respondetur, q̄ s̄m theologos post mortem Christi, per quem sinus Abrahæ, idest limbus sanctorum patrum fuit expoliatus, & clausus, loca in quibus recipiuntur animæ a corpore separatæ sunt quatuor, s. Paradisus, infernus, purgatorum, & limbus. Ratio autē huius locorum quaternitatis est, quia anima quatuor modis decedit a corpore. Primo enim anima decedit quandoq; sine omni culpa, sicut patet de pueris baptizatis & de martyribus & de viris perfectis qui ædificauerunt aurum & argentū, & lapides præciosos, i. Dei dilectionem, Christi amorem, & bonam operationē, & locus talium est Paradisus in quo beatificātur, eo q̄ ibi sunt affluentiæ omnis boni. Secundo, quandoque anima decedit cū actuali & mortali culpa, & tunc eius receptaculum est infernus, in quo damnatur, in quo est carentia gratiæ, pęna damni, & pęna sensus ęternaliter. Tertiò, decedit anima cum culpa, & pœnitentia sufficienti, & tunc eius receptaculum est purgatoriū, in quo purgatur, vbi non est carentia gratię, sicut in inferno, sed est ibi pœna sensus & damni temporalis. Quarto quandoque anima decedit cum originali cul-

pa,tunc eius receptaculum est limbus,in quo est carētia gratię,& pœna damni æternalis, sed non pœna sensus.Hęc dominus Petrus de Taranto.Et Th.4.dist.31.

SEcunda quæstio sub hoc tertio capite est de Cęlo Empyreo,receptaculo angelorum & beatorum hominum. Sub qua nouem absoluentur quæstiunculæ, quarum quælibet infra scrutabitur ordine suo.

QVÆSTIO PRIMA. I I I. CAP.

Vtrum Cœlum Empyreum secundum veritatem reperiatur.

PRIMA quæstiuncula est, Si Cęlum Empyreum receptaculum angelorum, & beatorum hominū secundum veritatem reperiatur. Ad quam respondetur,quòd existentia Cęli Empyrei humana ratione inuestigari non potest.Cuius ratio est,quia quicquid humana ratione inuestigatur, oportet quòd subiaceat motui,& visui, cęlum autem empyreum est immobile & visui non subiectum, propter quod philosophi naturales Cęlum Empyreum immobile negāt, ergo. Item pręmium & locus pręmij debent assimilari, sed beatitudo & gloria sanctorum excedit inuestigationem humanam,quia nec oculus vidit,nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt quę pręparauit Deus diligentibus se, vt dicit Paulus 1. Cor. Ergo nec locus congruus beatitudini inuestigari poterit naturaliter.Propterea dicitur Prouer.25. Cęlum sursum & terra deorsum,& cor regnum inscrutabile.Et Sapient. 9.dicitur.Difficile ęstimamus,quę in terra sunt & quā in prospectu sunt inuenimus cum labore, quę autem in cęlis sunt, quis inuestigabit? Et idcirco dicunt doctores quòd Cęlum Empyreum non inuenitur pęsitū

nisi per auctoritates Strabi, Bedæ, & Basilij. Nam Strabo, & Beda dicunt quòd Cœlum Empyreum statim factum, fuit repletũ Angelis. Et Basilius Hom. 2. in lib. Exameron dicit. Sicut damnati in tenebras vltimas abiguntur, ita remuneratio pro dignis operibus restauratur in ea luce, quæ est extra mundum, in qua angeli, & beati, quietis domicilium sortiuntur. Tho. 1. par. q. 71. ar. 3. & in 2. sen. dist. 2. & quolibeto. 6.

QVÆSTIO SECVNDA.
III. CAP.

Quid sit Cœlum Empyreum.

SECVNDA quæstiuncula est. Quid sit Cœlum Empyreum. Ad quam sic respondetur, quòd Cœlum Empyreum, est corpus intellectuale, & spirituale immobile, quietum & lucidissimum, inter omnia simplicia corpora nobilissimum, contemplationi gloriæ aptissimum, mox factum, repletum Angelis. Circunstans immediate omnes cœlos mobiles, ornatum varietatibus præmiorum, omniumque amęnitatibus, incogitabilis pulchritudinis, & indicibilis dispositionis in gloria, vt decet aulam regis supremi. Dicitur primo quod Cœlum Empyreum sit corpus, quod sic suaderi potest. Spes enim & intentio cuiuscunque excitatur, & roboratur ex inspectione alicuius exemplaris, in futura autem remuneratione speramus gloriã spiritualem & corporalem, sicut ergo excitamur, & roboramur in spe gloriæ spiritualis animæ, exemplo beatitudinis, & gloriæ à principio mundi inchoatæ, beatorum angelorum, quorum æqualitas nobis promittitur, iuxta illud Matth. 22. Eritis sicut angeli Dei in cœlo, ita similiter excitamur, & roboramur in spe gloriæ incorruptionis & immutabilitatis corporis ex inspectione incorruptionis & immutabilitatis corporis

ris Cœli Empyrei in principio mundi creati. Dicitur secundo intellectuale, non quòd non habeat materiã naturalem, sed quia non subijcitur visui nostro. Dicitur ẽt corpus spirituale, quia locus est beatorum spirituum & hominum glorificatorum. Dicitur etiam cęlum, à celando inuisibilia, & dicitur empyreum quasi intus igneum à pyr quod est ignis, eo quòd conuenit cum igne in splendore, non in ardore. Dicitur tertio immobile, quietum & lucidissimum. Nam cum res omnino determinetur ex fine, & finis huius corporis sit inhabitatio sanctorum, oportet cõditiones eius accipere ẜm ꝙ conuenit statui sanctorum beatorum, ꝑ quos creatum est, Et quia illi sunt in plena participatione quietis, & æternitatis, & æternæ lucis, ideo tale corpus debet esse immobile quietum incorruptibile, & lucidissimum, quam lucem Cęlum Empyreum non determinat sibi à natura sicut facit flamma, vel ignis, sed sibi determinat limpidissimam diaphanitatem, quam habet à splendore glorificati Corporis Christi, sicut hic aer illuminatur à sole. Vnde & Apoc. 21. dr̃. Ciuitas Dei non eget sole, neque luna, vt luceant in ea, nam claritas Dei illuminabit eam, & lucerna eius est agnus. Dicitur 4. inter omnia simplicia corpora nobilissimum, quia. s. est supremum omnium locorum corporalium. Dicitur quinto contemplationis gloriæ aptissimum. Nam sicut contemplatio Dei in qua consistit fęlicitas angelorum, & hominum beatorum, sup oĩa corporalia, eleuat intellectum. Ita Cęlum Empyreum inter oĩa corporalia est magis eleuatum, & per consequens contẽplationi magis aptum. Dicitur sexto, mox factum, repletum angelis, non ꝙ ibi non sint multa loca vacua, in quibus sunt & erunt beati, sed dicitur repletum secundum modum loquendi nostrum secundum quem dicimus aliquam ciuitatem plenam hominibus, cum in ea omnium hominum habitacula plena sunt. Dicitur septimo, circunstans imme-

diate omnes cęlos mobiles, ideſt cęlum criſtallinum, ꝙ dr̄ etiam aqueum pp ſimilitudinē, quam habet cū aqua congelata in diaphanite & ſoliditate, quod cęlū aſtrologi vocant nonam ſpheram. Circundat etiā cœlum ſydereum, i. firmamētum in quo ſunt ſtellæ, & cęlum aereum in quo ſunt aues, diuiſum in ſeptē cęlos, ſeptem planetarū, ſ. Saturni, Iouis, Martis, Solis, Mercurij, Veneris, & Lunæ, in quo quidem Cęlo Empyreo raptus Paulus vidit Archana Dei, i. eſſentiam diuinā. 2. Corinth. 12. Dr̄ octauo ornatum varietate præmiorum. Nam ibi ſunt nouem chori angelorum orbiculares, & multæ manſiones animarū, diſtinctorū merito rum & præmiorum. Dr̄ nono oīum amenitatibus plenum. Nam dr̄ paradiſus quaſi ortus delitiarum cætera plana ſunt. De hoc loco dr̄ Baruc. 3. O Iſrael quā magna eſt domus Dei, & ingens locus poſſeſſionis eius magnus & non habens finē. De hoc dicit Moyſes. In principio creauit Deus cęlum, & Paulus Gal. 4. Illa autem q̄ ſurſum eſt Hieruſalem libera eſt, quæ eſt mater noſtra. Et eccleſia cantat. Vrbs beata Hieruſalem. Et Pſal. Vnam petij à dn̄o & hanc requiram &c. Sed pro maiori euidentia eorū quæ in prædicta deſcriptione Cęli Empyrei poſita ſunt. Arguitur primo, ꝙ Cęlū Empyreū non ſit corpus materiale, & naturale, quia corpus materiale, & naturale eſt mobile. Cum natura ſit principiū motus, materia ēt & motus ſe cōſequuntur ſed p dicta corpus empyreum eſt immobile, ergo. Ad hoc rn̄detur, ꝙ non oē naturale eſt mobile, ſed tm̄ illud quod eſt generabile & corruptibile, de quo intendit Philoſophus. 2. Phy. Nec omne materiale eſt mobile. Mathematicus. n. nō abſtrahit ab omni materia, ſed à ſenſibili tm̄. Arguitur ſecundo contra illud quod dictum eſt, ꝙ cęlum empyreum ſit lucidiſſimum, quia ſi ſic, cum alij cęli ſint perſpicui diaphani, appareret nobis vndiq; tale cęlum. Ad hoc rn̄detur, ꝙ ſicut, ſuſpēditur claritas corporis Chriſti ſub hoſtia ne radiet, ita

Deus

Deus decreuit suspendere radiationes cœli empyrei in cœlos inferiores,& hoc ne tota circumferentia cœli appareret nobis tanquã vna lux continua, quia sic non haberemus distinctionẽ stellarum cœli, nec distinctionem diei & noctis super terram,qđ pro statu huius vitæ non expedit, sed fortè tpe futuri sæculi radiabit vndiq; per totũ mundũ inferiorẽ, ita ꝙ nulla vmbra vel obscuritas remanebit tunc in elementis. Et concesso tñ quod lumen cœli empyrei multiplicetur per cœlos inferiores, quorum fortè ab eo tota virtus dependet, tñ potest esse quòd propter longitudinẽ distantiæ radij claritatis eius deficiant, antequam perueniant ad nos, & ideo nobis nihil de illo apparet. Tertiò arguitur contra illud quod dictum est,ꝙ cœlum empyreum mox creatum,fuit repletum angelis,quia si sic,nõ fuit aliquod spac um vacuum ab angelo pro beatis. Respõdet ad hoc Albertus in de.4.coeuis. Quod angeli non implent cœlum empyreum,vt locatum locum,sed implent ẜm distinctionem hierarchiarum,& chororum, & mansionum, quæ in domo patris multæ sunt. Hæc ex Henr.de Assia,& Tho.2.sententiarum dist. 12.

QVÆSTIO TERTIA. III. CAP.

Quid sit dos spiritualis animæ,& corporis beati in Cælo Empyreo.

TERTIA quæstiuncula est. Quid est dos spiritualis animarum,& corporum beatorum in Cœlo Empyreo. Ad quam sic rñdetur,ꝙ dotes spirituales aĩarum & corporum beatorum appellatæ sunt ad similitudinem dotium corporalium nubilium filiarũ. Dos aũt matrimonij corporalis ẜm iura ciuilia sic diffinitur. Dos est illud qđ datur a parentibus,sponsæ à parẽtibus viri filiæ, vt facilius nubat cum sponsa domum

ſponſi adducitur, vnde ornetur ſponſa delectabiliter. vterque ad inuicẽ vniantur, atq; prouideatur viro, vnde poſſit ſufficienter ſponſam & liberos nutrire, inammiſſibiliter ſoluto matrimonio ſponſæ reſeruatũ. Et dr̃, ꝙ dos datur natura à parentibus ſponſæ, intellige cõiter. Nam pp duo contingit ꝙ ſponſus, vel pr̃ ſponſi aſſignat dotes vice patris puellæ. Primo, pp exceſsũ affectus; Nam ſponſus, vel pr̃ ſponſi pp amorẽ nimiũ quem habet ad ſponſam dotat eam, ſicut contingit de Emor qui voluit aſſignare dotem quã debebat recipere, & augere pp vehementem amorem filij ſui Sichẽ ad Dinam filiã Iacob, vnde dixit pr̃ eius. Emor ad Iacob & ad filios eius. Sichem filius meus adheſit aĩæ filiæ veſtræ, date eam illi vxorem. Et ſubdit, Augete dotem, & munera poſtulate, libenter tribuam qđ petieritis. Gen. 34. Secunda cauſa eſt pp commiſſum ſcelus, ſ. in pœnam ſponſi, qui virginem corrupit, & violauit. ſ. vt virgini à ſe corruptæ de ſuo dotem aſſignet, quam pater puellæ debuerat aſſignare, vt dicitur Exod. 22. Si ſeduxerit quis virginem, dormieritq; cum ea, dotabit eam & accipiet eam in vxorem. Dicitur ſecundo, ꝙ dos daretur parentibus ſponſi, vel ſponſo: nã dos debet eſſe penes eum qui ſupportat onerã matrimonij, vt dicit Bartholus in l. Si is qui, & ſtichum. §. 1. ff. de iure dotium. Et intellige tu, ꝙ dos aſſignatur ſpõſo quãtum ad vſum vel ad diſpenſationẽ. Sponſæ verò quantum ad dominium & proprietatem. Dicitur tertio, filiæ, vt facilius nubat. Nam non faciliter ducitur filia cuiuſcunque ſine dote. ff. Soluto matrimonio. l. 1. Dr̃ quarto cum ſponſa ad domum traducitur, nam in matrimonij inchoatiue, ſ. quando deſponſatur ſponſa, dotes promittuntur ſponſo. Sed cum introducitur ſponſa in domum ſponſi, tunc ſponſo dotes aſſignantur. Tu autem intellige, quòd ſi maritus cui dos promiſſa eſt, dotem non recipit, poteſt vxorem de domo expellere, vt dicit gl. in authenticis, de non ligendo ſecundo

cundo nubentes. §. fi. coll a. 2. Licet contrarium habeatur in cap. per uestras, de donationibus inter uirum, & uxorem. Dicitur quinto. ut inde sponsa ornetur, & decoretur. Intellige secundum statum suum, & morem patriæ Dicitur sexto, ut delectabiliter uterque adinuicem uniantur. Nam dos est illud per quod sponsa delectabiliter coniungitur uiro, & econuerso. Dicitur septimo, & ut prouideatur uiro unde possit sufficienter &c. ut patet in l. pro oneribus. C. de iure dotium. Dicitur octauo, inammissibiliter &c. Nam dos censetur esse patrimonium mulierum, ut dicit Ioan. And. de foro competenti, ex tenore, ff. minoribus 25. annis. l. denique, §. patrimonium. Ad similitudinem ergo dotium corporalium huiusmodi dantur diuinitus ipsis beatis, qui in gloriam transferuntur aliqua dona & ad eorum ornatum, quæ dona & ornatus uocantur dotes spirituales, quæ dos spiritualis sic diffinitur. Dos est perpetuus ornatus animæ, & corporis uitæ sufficiens in ęterna beatitudine iugiter perseuerans. Sicut enim primo dos corporalis datur a patre carnali sponsę in dominium, & sponso in usum. Sic in matrimonium spirituali Christi & animę dantur a tota trinitate, quę est pater sponsę, scilicet animę, ecclesię dona & ornamenta siue decores spirituales. Nam pater tenetur dotare filiam nō solum contrahentem matrimonium carnale, sed etiā spirituale, ut dicit Bald. in l. fin. C. de dotis promissione. Et dantur Christo sponso in desponsationem, & ecclesię siue membris eius, idest animabus in dominiū & proprietatem. Et sicut in matrimonio carnali dotes dantur in solatium sponsorum, & ut subleuetur onus matrimonij. Sic in matrimonio spirituali inter Christum & animam per dotes spirituales, id est per ornamentum & decorem animę fit quędam spiritualis iocunditas in anima principaliter ex gratia & gloria quibus nihil est delectabilius, per quę anima sponso Christo delectabiliter unitur. In quo matrimo-

nio ſpirituali nõ ſunt onera, ſicut in corporali, ſed ſumma iocunditas ex gratia conſummata, uel gloria in cęlo. Et ſicut in carnali matrimonio dotes dantur ſponſæ in dominium, & ſponſo in uſum. Sic in matrimonio ſpirituali ornatus dantur ſponſo in uſum, id eſt in quantum tendunt ad honorem & gloriam Chriſti, ſed ſponſę, id eſt animæ, uel eccleſiæ in dominium in quantum per eas ornantur. Et ſicut in matrimonio corporali non dantur dotes quando mulier deſponſatur, ſed cum introducitur in domum, ſic dotes ſpirituales non dantur animabus quandiu peregrinantur a domino, ut dicit Apoſtolus, .2. ad Corinth. 5. Sed quando transferuntur, in gloriam, in qua gloria animę perferuuntur ſponſo præſentialiter. Et iſtæ dotes ſpirituales tanto digniores ſunt corporalibus quanto anima plus eſt, quam corpus. Iſtæ conſiſtunt in bonis interioribus gloriæ, Pſalm. Omnis gloria eius filiæ regis ab intus in fimbrijs aureis circumamicta uarietate. Sed dotes corporales deforis in bonis exterioribus fortunæ. De quo matrimonio ſpirituali & dotibus, & ſponſis dicit Apo. 19. Gaudeamus & exultemus, & demus gloriã ei quoniam uenerunt nuptiæ agni & uxor eius præparauit res & datũ eſt illi, ut cooperiat ſebiſſino ſplendente, & candido, biſſinum autem ſunt iuſtificationes ſanctorum. Hæc elicitiue ex Thom. quarto ſententia. diſt. 49. Sed hic eſt una dubitatio. Nam dictum eſt ſupra in primo. §. diffinitionis dotis temporalis quòd ſi pater ſponſi, uel ſponſus dotent puellam nubilem, uel ſponſum, dicetur uno modo ſponſus raptor puellæ & uiolator. Cum autem Chriſtus ſponſus ſponſæ, ideſt animæ dotem largiatur ſecundum illud Iſai. 41. Induit me ueſtimentis ſalutis & quaſi ſponſam ornatam ornauit me monilibus ſuis. Erit ergo Chriſtus ſecundum hoc ſponſus raptor uel uiolator animę. Ad hoc reſpondetur dupliciter. Primo, quòd ſecundum canones, ſponſus dicitur, tunc raptor puellæ

lę, quando puella in turpi actu non consentit. Si autem puella consentiat non dicetur sponsus raptor uel uiolator. Extra de raptoribus & incendiaris, cap. primo cum glo. ibi ponit glosa casum in terminis sic dicens. Quidam miles uolens contrahere cum puella quadam, parentes eam illi dare nolebant, tandem de consensu puellę illam rapuit, & cum ea contraxit matrimonium, & carnaliter cognouit eam: Quę postea monasterium intrauit, miles tanquam suam uxorem petit, quia sine licentia sui post carnalem copulam intrare monasterium non potuit, dicebat illa quod non tenebatur ei tanquam uiro adhęrere, quia eam rapuerat, & raptor cum rapto contrahere non potest. Ad hoc respondet Papa quód non fuit raptus cum ipsa cõsenserit, & post matrimonium contractum, & consummatum religionem intrare non potuit uiro inuito, licet rapta fuerit, quare si hoc constiterit, debet ei restitui. Hęc glo. ibi ad literam. Quare ad propositum cum Christus animam insponsam accipit consentientem, non in actu turpissimo carnis, sed in fide, & misericordia, secundum illud Oseę. 1. Desponsaui te mihi in fide, & in misericordia & miserationibus, & 2. Corinth. 10. Despondi enim uos uni uno uirginem castam exhibere Christo, ergo non est censendus Christus sponsus raptor animę. Secundo etiam ad hoc dicitur, quod licet de communi iure dos detur sponso a sponsa, uel ab aliquo eius nomine, quandoque tamen contingit, econuerso, & hoc per maxime, quando grandis est amor patris sponsi, uel sponsi ad sponsam quę pauper est, unde sponsus uel pater sponsi eam dotat, dote quã dicit a sponsa accepisse, & contentatur de dote. Et sic in proposito ex grandi amore Dei patris, & filij, eius Iesu Christi ad animam sponsam fidelem, datur dos a patre & filio Christo, & contentantur cum ad eorum honorem & gloriam cedat, hęc ex theologis & canonistis.

QVÆSTIO QVARTA, III. CAP.

Quot sunt dotes animarum in cælo empyreo.

QVarta quæstiuncula est. Quot sunt dotes animarum in cęlo empyreo existētium. Ad quam sic respondetur, quòd aimabus beatis in cœlo assignantur tres dotes. s. uisio. comprehensio, & delectatio. Ratio huius est, quia dos est aliquis ornatus, uel dispositio inhærens animæ, per quam anima ornatur da operationem in qua consistit perfecta beatitudo. Ad beatitudinem autem tria requiruntur. s. intuitiua notitia, intima præsentia, & summa complacentia. Primo ad operationem in qua perfecta beatitudo consistit, requiritur intuitiua, uel clara notitia, & hæc est uisio prima dos aīę. Vbi nota ꝙ uisio Dei dupliciter potest accipi. Vno modo ꝑ ipso actu uisionis, & sic uisio non est dos, sed est ipsa beatitudo, de qua uisione dicitur. Ioh. 13. Hæc est uita æterna, ut cognoscant te solum uerum DEVM, & quem misisti, IESVM CHRISTVM, Et Luc, decimo, dicitur. Beati oculi qui uident quę uos uidetis, quod non intelligitur, de oculis exterioribus, alioquin beati fuissent oculi Scribarum, & Pharisæorum, qui Christum corporaliter uidebant, sed intelligitur de oculis interioribus mentis deitatem intelligibilem intuentibus, de quibus dicebat Apostolus Ephe. primo. Det uobis spiritum sapientiæ, & reuelationis in agnitionem eius illuminatos oculos cordis uestri. Et Aug. dicit. Quod uisió ē tota substātia beatitudinis. Alio modo Dei uisio pt accipi, pro ipso habitu quo talis operatio, scilicet uisio Dei elicitur, idest ꝑ ipsa claritate, qua anima ad Deū uidendū diuinitus illustraᵗ, & sic uisio est dos, & principium beatitudinis, ut dicit Thom. 4. sententiarum. d. 49. art. 2. Vnde Richar. in 4. di-

4. dicit. Quod dos uisionis, est quidam habitus luminosus in intellectu, quo eleuatur, ad clare Deum uidendum, & hæc dos est in potentia intellectiua animę, & succedit uirtuti theologicæ fidei; quæ euacuabitur, cum uenerit, quod perfectum est primæ Cor. 13. Secũdo ab beatitudinem, uel ad operationem in qua perfecta beatitudo consistit, requiritur intima præsentia, siue deprehensio, secunda dos animæ, quę nihil aliud est quam in præsentia Deum habere, & in se ipso ipsum tenere, & hæc comprehensio sequitur ex uisione; nam cum in patria Deus uisus non uideatur per similitudinem, sed per essentiam efficitur intra uidentem, & sic uidens tantum cognoscit quantum ipsum cognoscere potest illumq; secundum mensuram uidentis comprę hẽdit, & hæc comprehẽsio succedit, & respondet spei, quę ibi euacuabitur. Nam sicut cessat motus habita forma, ita cessat spes habito qđ sperabatur. Cum igitur in patria erit compræhensio, tentio, & secura possessio Dei non quidem per gratiam sicut hic, sed per gloriã, quę nec per peccatum poterit amitti amplius, tunc ibi cessabit omnis spes, & hoc modo hæc comptehensio pertinet ut quidam dicunt ad memoriam, quam dotẽ tentionis, sic Richardus diffinit. Dos compręhensionis est habitus, perfectus quo uoluntas est perfectè secura de perpetuatione tentionis Dei Tertio ad beatitunem, uel ad operationem in qua perfecta beatitudo consistit, requiritur summa conplacentia, siue delectatio, quam nominat fruitio ex parte complemẽti, & est tertia dos. Postquam .n, res comprehenditur, & possidetur sequitur quidem ad eam amor, & delectatio. Nam ad unionem, seu uisionem maxime conuenientis sequitur delectatio summa de re uisa, & possessa. Cum igitur in patria Deum maxime intellectui nostro conuenientem uidemus, & comprehendemus, sequitur, ꝙ ibi consequenter erit summa delectatio, in qua perficietur nostra fœlicitas. Et hanc dotẽ sic diffinit

Richar.

Rich.in 4. Dos fruitionis, siue delectationis est perfectus charitatis habitus quo anima fruitur Deo complectiuè, & in eo delectatur & hęc dos succedit charitati,& est in uoluntate completiue. De his tribus dotibus dixit Aug.in Enchiridion,& ponitur in 2. sententiarum distin. 1. Fecit Deus rationalem creaturam, ut summum bonum intelligeret, intelligendo amaret, amando possideret,& possidendo frueretur. Et Thom. elicitiue in 1.& 4.senten.ubi supra. Sed forte argues, quòd dotes sunt quinque, quia Boet 3. de consol. ponit.5. ad beatitudinem pertinentia, quę sunt sufficientia,quam promittunt diuitię Iocunditas, quam promittit uoluptas,Celebritas quam promittit fama. Securitas quam promittit potentia Reuerentia quam promittit dignitas. Respondetur,& dicitur, quòd ista quinque non debent dici dotes,sed quędam beatitudinis conditiones,quod patet, quia in uera beatitudine sunt omnia quę ab hominibus in temporali fęlicitate quęruntur,quę uel pertinent ad immutationem à malo sicut securitas,uel ad consecutionem boni,& conuenientis, sicut iocunditas, & perfecti sicut sufficientia, uel ad manifestationem boni, sicut celebritas inquantum bonum unius est in notitia multorum,& reuerentia inquantum illius notitię,uel boni signum aliquod exhibetur. Reuerentia enim consistit in exhibitione honoris,qui est testimoniũ uirtutis. Et sic patet quòd non sunt nisi.3.dotes, scilicet uisio, compręhensio, & delectatio,siue fruitio.Et respondent,ut quidam dicũt tribus uirtutibus theologicis,scilicet, Fidei, Spei, & Charitati.Nam fidei respondet uisio·Spei comprehensio,uel tentio.Charitati dilectio,uel fruitio qualis habetur a'beatis in patria.Hęc Thom.4.scrip. sententiarum.distin.49.artic.5.

QVÆ-

QVÆSTIO QVINTA. VIII. CAP.

De quatuor dotibus corporum glorificatorum.

QVÆRITVR, quot sunt dotes corporum in cęlo empyreo glorificatorum. Ad quam sic respondetur, quod prętertres dotes animæ dictas ponuntur etiam in corpore glorioso 4 dotes, scilicet impassibilitas, subtilitas, agilitas, & claritas. Et ratio huius est, qa sicut dotes animæ sunt quidam ornatus, & quædam dispositiones animæ quibus ornatur, & disponitur, ut pfectè coniungatur Deo. Ita dotes corprales, sunt quidá ornatus, & quædam dispositiones quibus corpus gloriosum perfectè animè subijcitur. Et hę quatuor dotes quatuor uirtutibus Cardinalibus adaptantur, eo quòd Cardinalium uirtutum materia sunt bona corporalia, ut scilicet prudentię, respondeat claritas propter cognitionem. Iustitiæ quæ est perpetua, & immortalis, respõdeat impassibilitas. Fortitudini ex qua contingit, ut nihil corpori possit resistere, respondeat agilitas; temperantiæ qua corpus attenuatur, respondeat subtilitas. Tho. in 4 di. 49. Numerum autem harũ quatuor dotium corporum doctores sumunt a diuersis. Nam. S. Tho. sumit numerum illarum ab his quę anima rationalis pro prę senti statu cummuniter confert corpori corruptibili. Videmus enim dicit ipse super primam epistolam ad Cor. 15. c. Quod ex anima incorruptibili quatuor proueniunt, & tanto perfectiori modo quanto anima fuerit uirtuosior. Nam primo, corpori dat esse corporale, ipsa enim est actus corporis. 2. de anima. Sed tunc cum erit uirtuosior, immo in summo perfectionis uirtutis dabit esse non corporale, sed spirituale, & hæc est dos quę dicitur subtilitas. Secundo hæc anima dat corpori incorruptionem,

unde uidemus homines, quod quanto sunt fortioris naturæ, minus à calore, & frigore patiuntur, cum ergo tunc anima erit perfectissima, conseruabit tunc corpus omnino impassibile, & hæc dos est impassibilitas. Tertio hęc anima dat corpori pulchritudinem, & claritatem. Infirmi, enim, & mortui propter debilitatem operationis animæ in corpus, efficiuntur discolorati, sed quando erit in summa pfectione, faciet corpus clarissimū, & fulgentissimum. Et hæc dos est claritas. Quarto aīa hęc dat corpori motum, & tāto facilius quanto uirtus animæ fuerit fortior supra corpus, & ideo quando erit in ultima sui perfectione, dabit corpori agilitatem, & hæc dos est agilitas, hęc Tho. ubi supra. Dominus autem Bonauentura. 4. distin. 49. aliunde recipit rationes quatuor dotium corporis, scilicet, ex quatuor elementis, ex quibus corpus nostrum compositum est. Nam quia elementa sunt imperfecta, corpus nostrum quadruplicem habet ab eis defectibilitatem. Habet enim primo corpus nostrum ab aqua quę est elementum humidum, & passibile corruptionem, & passibilitatem, & huic respondet dos quę est impassibilitas. Secundo corpus nostrum habet a terra obscuritatem, quia terra est elemētum opacum, & huic respondet claritas. Tertio corpus nostrum habet ab igne actibilitatem. Nam color continue consumit, & ideo continue indiget homo alimonia ciborum, quibus fit corpus spissum, & grossum, contra quæ erit dos penetrabilitatis, siue subtilitatis. Quarto corpus nostrum hēt ab aere infirmitatem. aer enim facillimè immutatur, & cędit cuiuslibet impellenti, sed tunc facilius mouebitur corpus per dotem agilitatis. Prima igitur dos corporis gloriosi est immortalitas, siue impassibilitas uigorosa qua corpus ex uirtute animæ ab omni læsione seruabitur immune. Ratio huius dotis est ista, quia sicut anima erit perfecte subiecta Deo, ista corpus humanum, & quicquid in eo est, erit animæ rationali pfecte subiectum,

& ideo in corpore glorioso nō poterit esse aliqua immutatio contra dispositionem illam, qua perficietur ab anima. Vnde in corporibus sanctorum post resurrectionem nulla actio, vel passio poterit prouenire à qualitatibus elementalibus, quæ sit contra dispositionem animæ, quæ intendit corpus perpetuò conseruare, corpora enim nostra nunc propter inæqualitatem, contrarietatem, & litem, & pugnam quatuor elementorum ex quibus componuntur, tandem corrumpuntur, & incinerantur, in die autem iudicij in beatis omnis contrarietas, & lis, & pugna, & inæqualitas reducetur ad omnimodam pacem, concordiā, & æqualitatem. Vnde Apoc. septimo, & vigesimosecundo. dicitur. In die illo mors non erit vltra, neque luctus, neque clamor, neque vllus dolor, quoniam priora abierunt. Et Pau. primo Corinth. 15. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est. Absorpta est mors in victoria. Et August. ad Dioscorum. Tam potenti virtute Deus fecit animam, vt eius beatitudo redundaret in corpus, & plenitudo sanitatis, & vigor incorruptionis. Secunda corporis gloriosi ponitur esse subtilitas virtuosa. Nam quanto corpora sunt nobiliora tanto sunt subtiliora, sed corpora gloriosa inter omnia corpora sunt nobilissima, ergo subtilissima. Dicitur autem quid subtile à virtute penetrandi. 2. de generatione, Vnde dicitur intellectus subtilis, quia pertingit penetrando, vsque ad intrinseca principia, & naturales proprietates rei latentis. Et dicitur quis habere subtilem visum, quia ad aliquid lōge nimium pōt pertingere visu. Et corpus, siue gladius subtilis, quia potest penetrare, & pertingere vsque ad ītima rei. In die autem iudicij corpora gloriosa ex virtute beatitudinis animæ redundantis in corpora, erūt tantæ actiuæ virtutis, quòd potuerunt penetrare quæcunque

cunque corpora ſuperiora, & inferiora, multo efficacius quam aqua, vel vinum, vel ignis, vel aer, vel ventus. Aqua enim penetratiua eſt, quia ſimplex, ſed vinum multo magis. Propter quod aqua bibita cum modico vino magis refrigerat ſanum, quàm ſi biberetur ſola, quia vinum facit eam ad loca corporis efficacius penetrare, ad quæ aqua per ſe penetrare non poſſet, vt dicit Rich. in 4. diſtinct. 49. Corpora ergo ſanctorum poſt iudicium per dotem ſubtilitatis penetrabunt cœlos, ſine eorum lęſione, aut fractione, ſicut nunc lux vitrum, & corpora inferiora cædent eis, penè tranſibunt montes, & ſaxa ſine reſiſtentia, & læſione, vnde oſtia, muri, clauſuræ, immo, & capſæ ferratæ cędent eis. Pſal. in nomine tuo tranſgrediar murum. Et Greg. in 4. lib. Mora. dicit. In die reſurrectionis, gloria erit corpus noſtrum ſubtile perfectum ſpiritualis potentiæ, ſed palpabile per virtutem naturæ. Tertia dos corporis glorioſi erat agilitas vigoroſa. Non enim corpora glorioſa erunt grauia, quia in motu corporum glorioſorum nō erit aliquis labor, ſed erũt agilia, eo, ꝙ anima tunc perfectè dominabitur corpori, & ideo corpus per dotem agilitatis ſubijcietur animæ quantum ad imperium quo ad motũ, vt ſine labore aliquo quò vult moueatur ſubito, ergo homo cum corpore mutabitur de loco ad locum, immo quaſi in momẽto quocunque voluerit, diſcurret. Magna eſt agilitas aquarum currentium. Maior eſt auium volantium. Maior ſagittarum. Maior ſolis. Maior imaginationis quæ ſubito vadit, quò vult. Sed ſupra omnes maior erit agilitas corporum glorioſorum. Vnde Iſaiæ 4. dicitur. Current, & non laborabunt, volabunt, & non deficient, & Sapientiæ 3. & Matth. 13. Fulgebunt iuſti, & tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent. Quod ſi arguatur, quia ſcribitur primæ ad The. 4. Quod corpora glorioſa dicuntur ferri ab Angelis, & nubibus, ergo non erũt agilia, ſed grauia: Reſpondetur, quòd corpora glorio-

ſa non dicuntur ferri ab Angelis, quia grauia, & propter defectum agilitatis, vt quia tunc eorum motus eſſet cum labore, & pœna, & corpora eorum ſic non eſſent ſubiecta animabus perfectis, & beatis, vt dictũ eſt. Sed dicuntur corpora glorioſa ferri à prędictis ad reuerentiam deſignandam quæ corporibus glorioſis, & ab Angelis, & ab omnibus creaturis deferetur. Quarta dos corporis glorificati erit claritas glorioſa, de qua dicitur Matth. 13. Iuſti fulgebunt ſicut ſol in regno patris eorum, quod quidē iuxta doctorum ſententiam intelligendum eſt, non de claritate ſolis ſecundum quòd nunc lucet, ſed ſecundum quòd poſt diem iudicij lucidus erit. Sed teſte Iſa. 30. cap. In die illa erit lux lunæ, ſicut lux ſolis, & lux ſolis erit ſeptēpliciter ſicut lux ſeptem dierum. Sequitur, quòd minimus inter ſanctos ad minus lucebit ſepties, quàm nũc luceat ſol. Et ſi hoc verũ eſt, qui in duplo erit beatior, erit quatuordecim tantum lucidum, & ſic multiplicādo de gradibus beatitudinis beatorum vſque ad virginem, & Chriſtum, quantum ergo erit luminoſum corpus eius ſanctiſſimum? Propter claritatem ergo, & planetarum, & corporum glorificatorum (quorum vnum loco ſolis ad nunc illuminandum mundum poſſet ponere Deus) dicit. Thom. in 4. vbi ſupra. Quod in die iudicij nox nullibi erit niſi in centro terræ. De hac claritate dicit Iob 23. Non adæquabitur ei aurũ, vel vitrum. Et Paulus ad Ephe. 3. Reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. Hic tamen notandum eſt, quòd Chriſtus non habuit dotem claritatis, ſicut nec etiam alias dotes. Nã neque Angeli, neque Chriſtus habuerunt dotes. Non quidem Angeli cum ipſi non habeant rationem ſponſæ, quæ conformitatem naturæ cum ſponſo habere debet. Nec etiam Chriſtus habuit dotes, quia dos aſſignatur ſponſæ, & non ſponſo. Chriſtus autē eſt ſponſus, & non ſponſa. Ioan. 3. ergo. Vnde non eſt dicendum

dum ſicut dicit Hugo de Sancto Victore, quòd Christus aſſumpſit quotuor dotes. Claritatis in trãsfiguratione. Agilitatis ambulando ſuper mare. Subtilitatis egrediẽdo in clauſo vtero virginis,& impaſſibilitatis in cœna quando dedit corpus ſuum ad comedendum ſine hoc quòd diuideretur,quia dotes nominantur,& ſunt quædam naturalia.Sed claritas Chriſti in transfiguratione fuit miraculoſa, ſicut, & quod ambulauerit ſuper vndas maris,quòd ſine viro conciperetur, & quòd clauſo virginis vtero exiuerit,& alia huiuſmodi vt dicit Thom.4 ſenten.diſtinct.59.artic. 3. Sed forte quæres,vtrum claritas corporis glorioſi poterit naturaliter videri ab oculo non glorioſo? Reſpondetur quòd ſic,nam claritas corporis Chriſti cui aſſimilabitur,viſa fuit ab oculis diſcipulorum non glorioſis. Et impij videbunt claritatem iuſtorum, ex quo torquebuntur ergo & claritas corporum beatorum poterit videri ab oculis non glorioſis, & conſequenter videbitur gloria animarum intra corpora glorificata poſitarum, ſicut in vitro cognoſcitur color corporis, quod in vaſe vitreo continetur; propterea Greg. dicit. Ibi quippe vniuſcuiuſque mentem ab alterius oculis mẽbrorum corpulentia non abſcondet, ſed patebit animus corporalibus oculis, & ipſa etiam corporis harmonia. Sicque vniuſcuiuſque tunc mens erit conſpicabilis alteri, ſicut nunc eſſe non poteſt conſpicabilis ſibi &c. Si autem quæratur vtrum neceſſario illa claritas videatur. Dicitur quòd non,nam in corpore glorioſo eſt ſumma obedientia ad animam,ergo in volũtate, & poteſtate animæ erit quòd corpus in ſuum videatur,vel non,ſicut corniculus oſtendit ſuam claritatem quando vult,aut non,ſicut ſibi placet,& Chriſtus diſparuit, quando voluit ab oculis diſcipulorum in Emaus, & quando voluit viderunt eum,& cognouerunt,propterea dicit Auguſt. 19.de ciuit. Dei. cap.27. Imperabit Deus homini animus corpori, &cæt. Iſtas

quatuor

quatuor dotes Paulus. 1. Corinth. 15. posuit dicens. Stella differt à stella ĩ claritate, & sic resurrectio mortuorum. Seminatur, scilicet corpus corruptibile, & sepelitur in corruptione ĩ terra, resurget in incorruptione, scilicet immortale. Ecce immortalitas siue impassibilitas. Et dicitur seminatur, scilicet mortuus dum sepelitur. Nam apostolus vocat sepelire, seminare. Sicut enim granum seminatur, vt faciat fructum, ita seminatur corpus, & sepelitur, vt resurgat gloriosum cum fructibus. Sequitur textus. Seminatur corpus animale, & grossum materiale, surget corpus spirituale, scilicet quò ad omne animæ imperium, quò ad motum, vel quia habebit conditiones spiritus ad penetrandum vbique sine fractura, ecce dos subtilitatis. Seminatur in infirmitate, idest sepelitur corpus infirmum ab anima de difficili mobile, quia corpus quod corrumpitur, aggrauat animam: Sapien. 9. Surget in virtute, idest in immobilitate, scilicet secundum voluntatem animæ, & per dotem agilitatis. Seminatur, idest sepelitur corpus secundum Ambr. in ignobilitate oscuritatis, & deformitatis, surget in gloria, idest cũ claritate, & formositate per dotem claritatis. De istis quatuor dotibus dicebat August. 22. de ciuit. Dei cap. 20. Aberit à corporibus nostris omnis tarditas, omnis deformitas, omnisque infirmitas, omnisque corruptio. Tunc verificabitur illud Prouer. vltimo. Omnes domestici eius vestiti sunt duplicibus, scilicet dotibus animæ, & corporis. Tunc verificabitur illud Apo. sexto. Datæ sunt illis singulæ stolæ albæ, & dictum est, vt quiescerent adhuc modicum tempus donec impleretur numerus confratrum suorum. Et tunc dicet anima illud Isa. 61. Induit me dominus vestimentis salutis, & quasi sponsam ornatam me ornauit monilibus suis.

QVÆSTIO SEXTA. III. CAPI.

An dotes animarum, & corporum in cælo sint idem cum beatitudine ipsarum.

QVÆRITVR, Si dotes animarum, & corporũ in cęlo empyreo sint idem cum beatitudine ipsarum. Ad quam respondetur negatiue dicẽdo, ꝙ dos differt a beatitudine in quinq;, scilicet in subiecto, in numero, in modo uocabulo, & in termino. Primo differt in subiecto q a beatitudo in est homini ſm illud quod est potissimũ in eo, s. secundum intellectũ, ut dicit philosophus. 1. Ethico. Sed dos est etiam in corpore. Secundo dos differt a beatitudine in numero, quia beatitudo est una tantum, dotes uero sunt plures, ut patuit supra. Tertio differt in habendi modo, quia dos datur sine meritis, sed beatitudo non datur, sed redditur. Quarto differt in significato, quia dos est quidam ornatus corporis, & animæ, idest quidam decor beati, æterna beatitudine iugiter perseuerans, ut dictum est. Sed beatitudo proprie loquendo, non est ornatus animæ, sed aliquid quod ex ornatu prouenit. Quinto differt in termino, id est in fine ultimo, quia dos ordinatur ad delectabilem unionem, quod patet, quia dos est illud per quod sponsa delectabiliter iungitur sponso. Sed beatitudo non ordinatur ad coniunctionem, sed est ipsa coniunctio animæ cum Christo, quæ est per operationem, idest per ipsam Dei claram uisionem. Vnde dotes non sunt ipsa beatitudo, sed sunt quędam dispositiones, uel qualitates, uel ornatus ex q bus beati ad beatitudinem ordinantur, ità quòd dotes sunt bona disponentia ad coniunctionem cum Christo per operationem, id est, per immediatam uisionem. Tho. in 4. sent. di. 49. art. 2. eliciţiuè.

QVÆ-

QVÆSTIO SEPTIMA. III. CAPI.

An ad ueram & perfectam beatitudinem aliud necessario requiratur ultra quatuor dotes prædictas.

QVÆRITVR, Si ultra dotes prędictas quicquã aliud necessario requiratur ad ueram,& perfectã in cœlo empyreo beatitudinem. Ad quam respondetur affirmatiue ꝙ sic. Nã ultra dotes requiruntur tria,s.diuinæ gratię influentia,luminis glorię refulgentia,diuinę essentię clara euidẽtia. Primo requiritur influentia diuinæ gratię,probatur ratione,auctoritate, & similitudine. Nã nullus intellectus creatus angelicus,uel humanus,sua naturali uirtute potest pertingere,ubi consistit perfecta beatitudo:habitat enim Deus lucem inaccessibilem,& nos cum creati sumus, ad increatum, & diuinum non attingimus naturaliter, sed ad creatũ, & finitum,ergo indigemus diuina gratia, pp hoc Paulus. Ro.6. dicit. Gratia Dei uita ęterna, idest uita quæ est uisio Dei,& Iesu Christi,quem misit pater in mundum, est ex gratia Dei. Et primę ad Thim.6. Deus lucem habitat inaccessibilem, quem nullus hominum uidit. Vbi gl. dicit ꝙ nullus hominum ad eam ex se accedit, sed cui datur ex dono Dei, donum autem Dei est gratia eius. Et Ambro. super Lucam cum August. in lib. de uidendo Deum dicunt. Non est in potestate nostra uidere Deum,sed in potestate illius apparere. Et subdit. Si non in potestate nostra uidendi Deum est tamen in potestate nostra gratia promerendi, ut uidere possimus. Et probatur etiam similitudine. Nam sicut aqua quę inferior est igne, non potest esse calida nisi per ignem superiorem,ita intellectus creatus, naturaliter infra Deum, ad diuinam essentiam sursum ferri non potest, nisi uirtute gratiæ ipsius. Et sicut ferrum

graue sursum trahi non potest nisi virtute superioris magnetis, ita intellectus humanus grauis ad Dei essentiam, non nisi per gratiam eius eleuari potest. Secũdo requiritur refulgentia luminis gloriæ, non quidẽ ex parte diuinæ essentiæ, quæ de se absque medio maxime est intelligibilis, sed ex parte intellectus nostri, vt scilicet habilitetur, fortificetur, & eleuetur. Primo quidem vt habilitetur, quia sicut lux non recipitur in corpore, nisi corpus disponatur per diaphanum, idest per transparentiam disponentem corpus ad susceptionem luminis, ita intellectus noster non suscipit istum actum, scilicet videre diuinam essentiam nisi disponatur per lumen gloriæ. Item, vt fortificetur, nam ita est debilis intellectus noster creatus, & naturalis, respectu diuinæ essentiæ, sicut oculus vespertilionis ad lumen solis. 2 Meth. ideo Psal. dicit. Amictus lumine sicut vestimento. Item, vt eleuetur, nam cum diuina essentia distet in infinitum à quolibet intellectu creato, intellectus creatus ei non coniungeretur, nisi ad visionem eius eleuaretur per lumẽ gloriæ, quam virtutem eleuandi lumen gloriæ non habet ex virtute propria, cum sit etiam quid creatum, sed ex virtute quam ad hoc sortitur à Deo, de quo lumine dicitur in Psalm. In lumine tuo videbimus lumen. Tertio requirit͛ ad perfectam beatitudinem diuinæ essentiæ clara euidẽtia, nam nunc Deus cognoscitur à nobis, per creaturas, & per imaginem ipsarum, & vestigia, vnde dicit. Damasce. Non dimisit nos Deus in omnimoda sui ignorantia, sed omnibus cognitio existendi Deum ab ipso inserta est. Sed oportet quod in patria altiori modo cognoscatur, s. per gloriam, & hoc modo clare videbitur essentia Dei, nec posset esse aliter. Primo, quia desiderium sanctorũ aliter esset frustratũ, quod esse nõ põt. Desiderium autem eorum est illud Moysi. Exod. 33. Ostende mihi gloriam tuam, & illud Philippi. Ioann. 13. Ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Item præ-

mium

mium in hoc consistit, quòd Deus uideatur perfectè, & cognoscatur: sed hoc non potest esse nisi per essentiam uideatur, ergo. Hæc ex Thom. 3. contra Gentiles, & Alexandro de Ales. 3. parte summæ.

QVÆSTIO OCTAVA. III. CAPI.

Vtrum quinque sensus corporis glorificati, beatificabuntur.

QVÆRITVR, Si quinque sensus exteriores in glorificatis corporibus in cœlo empyreo beatificabuntur. Ad quam uidetur quibusdam respondendum negatiue, & primo, sic. Nam si quinque sensus deberent beatificari, hoc esset per actuationem cuiuslibet respectu obiecti ipsius conuenientissimi, sicut potentia intellectiua beatificatur in clara uisione obiecti nobilissimi, quod est diuina essentia, & de uoluntate quæ beatificatur in dilectione summi. Si ergo potentiæ sensitiuæ erunt finaliter beatæ erit quælibet earum perfectè actuata respectu obiecti nobilissimi, & conuenientissimi, cuius est capax. Sed non uidetur quæ erunt, uel esse poterunt illa obiecta, in quibus beatificentur præcipue tres sensus inferiores, scilicet olfactus, gustus, & tactus, cùm res sensuales, in quibus illi sensus delectantur non erunt in regno cœlesti, quia ibi non erit temperies inter frigus, & æstum non erit sitis, neque esuries non fragrantiæ aromatum, non applicatio rerum sapidarum, sed erunt omnes sicut Angeli Dei, non manducantes, non bibentes, nec generationi uacantes, dicente Saluatore: Matt. 22. Saduceeis carnaliter de statu futuræ beatitudinis sentientibus. Erratis inquit nescientes scripturas neque uirtutem Dei. In resurrectione enim neque nubent, neque nubentur, sed

erunt ſicut Angeli Dei in cęlo, ergo non poterunt beatificari quinq; ſenſus hominũ glorificatorũ. Sed in cõtrarium eſt Augu. li. de perfectione iuſtitiæ hominis, ubi dicit, quod in plenitudine charitatis patriæ implebitur præceptum illud diliges dominum Deum tuum ex toto corde, ex tota aĩa, ex oĩbus uiribus, quod eſſe non poſſet, niſi operatio, & uſus omnium humanarũ uirium, & potentiarum in patria obiectis ſuis quietarentur, ut declarat Thom. in 4. di. 44. art. 6. Ad hanc dubitationem reſpondeo, dicendum eſt ꝙ dupliciter loqui poſſumus de beatificatione ſenſuum exteriorum hominis glorificati, uidelicet aut quantum ad obiecta eorũ, aut quãtũ ad actus. Si loquamur quantũ ad obiecta, dicitur, ꝙ quælibet potẽtia habebit obiectũ ſuũ. Nam uiſus habebit obiectum corpus Chriſti quod inter omnia corpora pulcherrimum erit, & gratiſſimum ad uidendum unde Ioan. 29. Scio ꝙ redemptor &c. uſque in ſinu meo. Auditus habebit obiectum Chriſtũ, naturalibus organis uocem formantem. Pſal. Auditui meo dabis gaudium, & letitiam, & hoc dupliciter, ſcilicet cantando, & loquendo. De loquendo dicitur. Cãt. 5. Anima mea liquefacta eſt, ut dilectus meus locutus eſt, dicit ſponſa laudans Chriſtum ſponſum. De cantãdo habetur in officio beatæ Agnetis dicẽtis. Amo Chriſtũ, in cuius talamum in troiui, cuius mater uirgo eſt, cuius pater fęminam neſcit, cuius mihi organa modulatis uocibus cantãt. Erit ẽt ibi cantus aliorum ſanctorum, de quo dicitur, ab eccleſia. In ciuitate dñi clere ſonant iugiter organa ſanctorum. Et in hymno dedicationis, dicitur. Omnis illa Deo ſacra, & dilecta ciuitas, plena modulis in laude, & canoro iubilo, trinum Deum unumque, cum fauore prædicat. Erit ibi cantus Angelorum, ſed non corporaliter. Sed ut dicit Chryſoſtom. Cantus eorum eſt diſcurſus unius, poſt aliud circa attributa, & alias perfectiones Dei, qui cũ intelligunt diſcurrendo lętantur, & iubilant in cognoſcendo

ſcendo,& affirmãtes replicant ad unumquodque. Sanctus, ſantus, ſanctus. Odoratus habebit obiectum ſuũ, ſcilicet corpus Chriſti, de quo dicitur Cant. 1. In odore unguẽtorum tuorum, ideſt non unius ſimplicis aromatis, ſed quaſi in mixtura oĩum odorum. Ideo adoleſcentulæ, i. oẽs creaturæ electę &c. Tactus habebit obiectũ ſuum, ſcilicet corpus Chriſti, & carnes aliorũ ſanctorũ Guſtus habebit obiectum ſuũ ſuauitatem corporũ glorificatorum. Pſal. Guſtate, & uidete &c. Si autem nos loquamur de actuatiõe ſenſuũ, ſcilicet ſi uere odorabũt, uere comedent, uere tangent, &c. Dicitur quod circa hoc q̃ntuplex eſt modus dicendi. Primus eſt, ꝙ in glorificatis corporibus ſenſus erunt ſuſpenſi ab oĩ actu, ratione uehementiſſimę cõuerſionis intellectus ad obiectum beatificum, quemadmodum accidit in uehemẽtibus, & profundis contẽplationibus in quibus contingit taliter hominẽ capi, ut oĩs ſenſus ita deſtitutus ſit uiribus, ꝙ ẽt obiectis applicatis non ſentiunt. Si ergo hoc facere poteſt contemplatio paſſibilis uiæ, uidetur à fortiori, ꝙ ſimilem ſuſpenſionem ſenſuum facere poſſit beatifica contemplatio, quæ erit in patria. Nec uidet quare ibi ſenſus a ſenſibilibus actuari oporteat, ubi intelllectus omnium ſenſibilium ſpecies, & differentias clare conſpicit in uerbo. Secundus modus dicẽdi eſt, ꝙ ſenſus glorificati corporis, non erunt deſtituti uiribus modo ſuperius dicto, immo erunt in eis actus longe quã hic; perfectiores. Aliqui tamen ſenſus quorum obiecta non congruunt regioni cœleſti, ut ol factus, guſtus, tactus; erunt ibi ſine actuatione à proprijs ſuis obiectis. Et alij ſenſus, quorum obiecta ſtatum hominum taliter diſpoſitorum decent, aut illam regionem decorant, ibi actuabuntur ab obiectis ſuis conuenientiſſimis, ut uiſus in claritate luminis, & forte etiam auditus. Tertius modus dicendi eſt, quòd in regione illa cœleſti, quomodocunque diuina diſpoſitione, ſicut erunt realiter obiecta conuenien-

tissima omnium sensuum, ut dictum est. Ita etiam erūt actuationes omnium respectu obiecti conuenientissimi, quia non uidetur quid prohibeat corpora glorificata esse diuersorum colorum, & fragrare odoribus, & sonare uocibus suauissimis, potest etiam corpus Christi gloriosum, obiectalem influxum obiectorum quinq; sensuum supplere, supplet ibi obiectum uisus, iuxta illud Apo. 21. Et ciuitas illa non eget sole, neque luna, ut luceat ea, nam claritas Dei illuminabit eam, & lucerna eius est agnus. Quartus modus dicendi est quòd quilibet sensuum erit conuenientissimè actuatus, non quidem ex influxibus obiectalibus obiectorum propriorū sed diuina essentia tales influxus supplebit, sicut fieri potest, cum obiectaliter influere pertineat ad potentiā actiuam. Et per hoc uidetur esse, ꝙ finaliter hominibus glorificatis Deus erit omnia in omnibus. Vnde B. Aug. 22. de ci. Dei. c. ul. dicit. Quid. n. est aliud quod per prophe. dicitur. Ero illorū Deus, nisi ego ero unde satientur. Ego ero quæcunque honeste desiderantur, & uita, & salus, & uirtus, & copia, & gloria, honor, pax, & oīa bona. Sic. n. & illud intelligit quod ait Apostolus. Vt sit ipse omnia in omnibus, ipse. n. erit finis omniū desideriorum. Quintus modus dicēdi est prędicabilis scilicet quod potentia uisiua uidebit non per intellectum, ut nunc faciunt sancti, sed per actum uidendi in tramittendo, & suscipiendo ab obiecto, ut dicit philosophus inde sensu, & sensato. Et tunc adimplebitur illud Lucæ. 3. Videbit oīs caro salutare Dei idest Christum. Et Isaiæ 33. Regē in decore suo uidebunt, & oculi eorum cernēt terram de longe. Vnde nec differentia situum, nec altitudo corporum, uel montium poterit impedire uisionem oculorum sanctorum. Et Augustinus. 22 de ciuita. Dei dicit. Durum est dicere, quod sancti talia tunc corpora habebunt, ut non possint oculos claudere, & aperire, cum uelint, sed habebunt oculi illi corporei officium suum, uteturque

illis ſpiritus per ſpirituale corpus. Sed uidetur, quòd oculi glorioſi cũ erunt lucidiſſimi actu non poterunt recipere ſpecies uiſibiles ab obiectis, & per conſequẽs ibi non erit actus uidendi. Exemplum patet in ſpeculo quod directè ponitur ſub radio ſolis. Speculum enim tunc non recipit ſpeciem corporis oppoſiti. Ad hoc reſpondet Sanctus Thom. in. 4. diſtin. 44. quod intentio luminis non impedit receptiuum ſpeciei in pupilla, dummodo remaneat natura diaphani ut patet in aere qm̃ quanto plus illuminatur, tanto magis uidetur niſi ſit defectus ex parte uidentis quod autem in ſpeculo non fiat ſpecies in radio ſolis, non accidit ex lumine, ſed ex hoc quod ſpecies in ſpeculo fit per reflexionẽ, quod non cotingit in pupilla. Reflexio autem non fit niſi in aere opaco, fortitudo autem radij remouet opacitatem à ſpeculo, & ideo ſpecies non reſultat. Erit ſecundo ibi actus proprius aurium, ſenſibiliter. Nam aures beatorum corporum non erunt, ut idolorum, ſed audient uoces & laudes reales domini, Iſai. 51. Gaud.ũ & lætitia inuenietur in ea gratiarum actio, & uox laudis. Et Pſalm. Exultationes Dei in faucibus eorum. Vbi dicit Aug Quod corda & linguæ non ſufficient laudare Deum. Et Thom. in quarto diſtinctio. 44. dicit quod laus uocalis erit in patria, erunt etiam ibi ſpecies cantus, non ſolum decisæ ab obiecto, ſed etiam aliorum animalium per ſpecies influxas à deo. Non enim erunt philomenæ, & æterna animalia cantantia ut præſentialiter fluant uoces, & cantus ab ore eorum. Sed huiuſmodi cantus erunt deſuper influxi. Nec erit falſum iudicium ſanctorum audientium, ſicut in freneticis, ſed cognoſcẽt deſuper ſic uerũ eſſe hoc modo loquitur Canti. 2. Flores apparuerunt in terra noſtra, uox turturis &c. Audientur etiam ibi riſus, ut dicit Tho. quodlib. 19. ſecundum illud Iob. 8. donec impleatur os tuum riſu. Erit tertio uſus & actus proprius ſenſibilis odoratus narium, ut dicit Thom. in quarta

diſtin.

distin.44.Cum ecclesia cantet, quod odor suauissimus erunt corpora sanctorum, aliter enim essent, ut idola. Et plus hic emitterent odorem ossa sanctorum, q̃ ibi corporum. Et probatur ẽt ratione, nam si de cadaueribus damnatorum corporum ascendet fętor, ut dicitur Isai.24. Apoc. 14. ut damnati puniantur in fętore, ſm illud Psal. Ignis sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum, ergo de corporibus sanctorum ascẽdet odor, ut sancti ẽt pręmientur in odore. Quod si arguat ꝙ requirit mixturam calidi frigidi, humidi, & sicci, cõtrariorum, quę ubi sunt ibi necesse est esse corruptionem. Cũ ergo corpora sanctorum sit ĩcorruptibilia ergo. Ad hoc dr̃, ꝙ dos impasibilitatis donata sanctis, facit eos incorruptibiles, licet habeant ueras carnes compactas ex humido, & sicco, calido, & frigido, reductis ad proportionẽ optimã, unde & sunt corpora idonea, ut sint odorifera, & suauissima Erit quarto actuatus gustus sanctorum, non in alimento, sed ut dicit Thom. in 4.dist.44. quantum ad saporum iudicium. Vnde Iob.6. dicitur, quis gustare poterit quod gustatum affert mortem? quod quidem iudicium saporum erit (ut dicit Thom. ubi supra) per immutationem linguæ ab aliqua humiditate coniuncta. Quod si contra arguatur, quia si sic, sequeretur, quòd saliua esset præmium essentiale ipsius gustus. Respondetur dupliciter. Vno modo, quod gustus fiet in actu, per immutationem spiritualem siue intentionalem absque sumptione cibi, & masticatione facta a corpore Christi, & corporibus sanctorum mediante sapore eius formaliter inhærente: quæ corpora si masticata fuissẽt ante glorificationẽ, nata fuissent immutare suo sapore ipsum gustum. Secundo, dicitur ꝙ Thom. non dicit, ꝙ saliua immutabit gustum sanctorum, assertiuè, sed reliquit illud in dubio de cuius gustus actuationem, dicit Psalm. Gustate & uidere quoniam suauis &c. Erit quinto actuatus sensus, tactus, unde Tho. dicitur. Infer digitũ tuũ &c.

Vnde

Vnde dominus Iesus, dixit Mariæ Magdalenę uolenti eum tangere. Noli me tangere, nondum enim ascendi ad patrem meum, quasi diceret, quando ero ibi, tangetis. Et probatur hoc rationibus. Primo, quia ibi sensus tactus non est sicut idolornm. Secũdo, quia hic sensus non erit cęteris sensibus actuatis inferior. Tertio, quia totum hominem oportet beatificari in Christo, & fœlicitari, quod non esset si deficeret a sua actione tactus, ergo omnes quinque sensus beatificabuntur. Visus dicit. Video bona domini in terra uiuentium. Auditus. Audiã quod loquatur iu me dominus Deus. Odoratus. In odorem unguentorum tuorum currimus &c. Gustus. Gustate, & uidete quoniam suauis est dominus. Tactus Leua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Quis autem istorum quinque modorum erit, quo uerius uires, & potentiæ inferiores beatificabuntur, mortalibus non constat, propterea dicit Augustinus. 22. de ciui. dei. cap. ultim. Temere inquit diffinire non audeo, quod cogitare non ualeo. Sufficere tamen debet mortalibus hoc scire, & credere, quòd quæ oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, præparauit Deus ijs qui diligunt eum. Sed forte sapiẽter dubitabit quisquã adhuc circa actum odoratus, & auditus. Nam primo sensus odoratus in actu suo esse non potest, nisi aliqua corruptione facta, quia odor non sentitur sine aliqua fumali euaporatione, quę in quadam resolutione, & corruptione consistit, post resurrectionem uero nihil corrumpetur quia tota creatura uestietur quadam uirtute incorruptionis, ergo sensus odoratus non erit ibi in actu. Ad hoc respondet Thom. in 4. di. 44. dicens. Quidam posuerunt, quod odor nihil aliud est quam quædam fumalis euaporatio, sed hæc positio non potest esse uera, quod patet ex hoc quod uultures currunt ex odore percepto ad cadauer ex locis remotissimis, nec esset possibile, quod euaporatio aliqua pertingeret a cadauere ad tam remota loca, etiam si to-

tum resolueretur in uaporem, & præcipuè cum sensibilia inæquali distantia ad quamlibet partem immutent. Vnde odor quandoque immutat medium, quandoque & instrumentum, spirituali immutatione, sine aliqua immutatione pertingente ad organum. Sed qđ aliqua euaporatio requiratur, hoc est quia odor in corporibus est humiditate conspersus. Vnde oportet resolutionem fieri ad hoc q̧ percipiatur. Sed in corporibus gloriosis, erit odor in ultima sua perfectione nullo modo p̄ humidū suppressus, unde immutabit spirituali immutatione, sicut odor fumalis euaporationis facit, & sensus odoratus sanctis, quia nulla humiditate impedietur, cognoscet non solum excellentias odorum, sicut nunc in nobis non contingit propter nimiā cerebri humiditatem, sed etiam nimias odorum dr̄ias. Secundo dubitatur circa actum sensus auditus, scilicet si in cœlo empyreo erit laus uocalis, & si formabuntur ibi uoces, & uidetur quòd non. Nam omne corpus in quo formatur uox, & p̄ quod fit motus, in medio oportet q̧ contingat aerem, & sit diuisibile, & per densitatē & raritatem. Sed si in cœlo empyreo erit laus uocalis, ut dicunt aliqui, & sancti inambulent per illud, ut dicitur. Sapient. 3. Fulgebunt iusti, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent, ergo erit ibi aer, & condensatio, & rarefactio aeris. Sed ubicunq; est densitas & raritas, est generatio, & corruptio cum sint quædam principia corruptionis, & generationis, ergo oportet dicere uel quod ibi non sit uox laudis, nec motus per medium. Aut si dicatur, qđ sit ibi uox laudis dicere oportebit, q̧ ibi sit aer & condensatio, & rarefactio & per cōsequēs generatio, & corruptio, & duo corpora possint esse simul, quę oīa repugnant excellentiæ corporis cęli empyrei. Ad hoc respondet Thom. 2. sen. dist. 2. q. 2. ad quintum argumentum quæstiunculæ secundæ dicens, quòd cęlum empyreum est locus Angelorum, animarum, & hominum. Angelorum autem & anima

rum

rum exutarum constat q non erit in Cœlo Empyreo laus vocalis. Sed vtrum hominum sit futura laus vocalis post iudicium, quidam dicunt quod non, sed solum mentalis, q dignior est, quia nõ erit ibi respiratio quã requirit vox. 2. de anima. Alij dicunt, q ibi erit vocalis laus, vt nihil in sanctis vacet à laude diuina, neq; mẽs neque lingua. Quõ autem esse possit ita dicunt, q: s. in pulmone, & instrumentis vocalibus est aer naturalis complantatus sicut & animalia quæ habent ẽt spiritũ complantatum, & p illum aerem potuerunt sancti voces formare, & hoc quantum ad aliquid vr̃ esse conueniens, quia ad formationem vocis, non est necessaria expulsio, vel attractio aeris, vnde respirando, vel expirando nõ põt animal vocem formare. 2. de anima, sed quo ad aliquid, vr̃ insufficiens, quia ad vocem non tm̃ exigitur aer interior, sed etiam exterior cuius confractione & motu sonus deferatur. Propter hoc addendũ est, & dicendum q quædam sensibilia deferuntur ad sensum, & ẽm esse spirituale tm̃, sicut species colorũ. Quædam autem contingunt organum ẽm esse suum materiale, sicut in gustu, & tactu. Quædã vero deferũtur vtroq; modo, sicut species odorũ cum permixtione fumalis euaporationis, quandoq; tñ species extenduntur vltra fumalem euaporationem, & similiter de sono, & motu, ibi tñ species soni defertur ẽm esse spirituale tantum: vnde nõ oportebit esse motum in medio, aut fractionẽ, aut condensationem. Vel potest dici, q erit etiam ibi confractio Cęli Empyrei, nec hoc cedet in eius ignobilitatem, quia erit instrumentũ motum à lingua glorificata, & materia vocis prolatæ in laudem diuinam, nec propter hoc sequitur quod sit generabile, & corruptibile, quia raritas, & densitas sunt equiuocè dicta in illo corpore, & illis corporibus, sicut etiam ponunt astrologi inter duas spheras, quæ non possunt scindi, esse aliquod spacium repletũ corpore diuisibili cum in illo spacio sit motus planetarũ,

secun-

ſecundum motum epicicli. Item per miraculum fieri poteſt quòd duo corpora ſint in eodē loco, quod opor tet eſſe ad minus dum corpus glorioſum ſupra cęlum empyreum transfertur mediante cęleſticorpore, quod non ſcinditur. Quid autem de his uerum ſit incertum eſt, quia nec fide determinatur, nec probatur ratione, Ex Thoma & Henrico de Aſſia eliciuè.

QVÆSTIO NONA. III. CAP.

Quid, & quot ſunt aureolæ, quæ nonnullis beatis dantur.

QVÆRITVR Quid, & quot ſunt aureolæ quaſi parafrenales, martyrum, confeſſorum, & uirginum, in cœlo empyreo. Ad quam reſpondetur, quòd aureola eſt quoddam gaudium accidētale, quo beati gaudent de bonis operibus a ſe factis, quæ per uictoriam acquiſiuerunt. Nam uictoribus corona datur Circa quam aureolam, quatuor declarabuntur, ſcilicet eſſentia, ſufficientia, eminentia, correſpondentia. Primum eſt eſſentia, nā dictum eſt, quod aureola eſt gaudium quoddam accidentale. Pro quo ſciendum eſt, ꝙ in beatis eſt duplex gaudium, ſcilicet eſſentiale, & accidentale. Primum enim præmium, uel gaudium beatorū eſt eſſentiale, quod conſiſtit in perfecta coniunctione aīę ad Deum, per uiſionem & fruitionem Dei, inquantum anima perfectè coniungitur Deo, uidendo, amando eum, & fruendo, & hoc præmium ſimilitudinariè corona aurea nominatur triplici ratione. Primo ſigni, quia corona eſt proprium ſignū regię dignitatis Sed p illud pmiū eſſentiale quod in Dei uiſione conſiſtit, quodāmodo efficit homo particeps diuinitatis, & p cōſequēs regiæ dignitatis, ut dicit Apo. 5. Feciſti nos Deo noſtro regnum, & ſacerdotes. Secundo hoc præmium eſſentiale uocatur corona ratione circuli. Nam

figura

figura circularis est perfectissima, eo quòd nihil sibi addi potest quin sit ea minus, & significat præmium, & gaudium essentiale beatorum, cum nullum pręmiū addi possit, quin sit eo minus, quod patet, quia nihil est maius uisione Dei. Tertiò, pręmium essentiale uocatur aureola ratione materiei, siue numeri, q sicut auro nullum metallum est præciosius, ita uisione dei, quę est pręmium essentiale sanctorum nullum aliud præmium est maius & nobilius. Quod autem aurū sit inter metalla præciosius patet ex ualore & ratione, patet ēt, qa nulla ęgritudo apparet in eo, neutra enim pars eius est intēperata aut impfecta, ut dicit Hermes egyptius. omnia enim metalla fiunt ex sulphure quasi ex parte, & substātia seminis paterni, & ex argēto uiuo, quasi ex matre & menstruo, quod mēstruum coagulatur in substantiam embrionis uirtute sulphuris bigerētis ipsum & adurentis, quæ duo scilicet sulphur, & argentū uiuū in auro, sunt magis lucida & purificata per loturas fortissimas, ita quòd nihil unctuositatis cremabilis nec humiditatis aqueę, flegma potest amplius euaporari, ut patet in anulo circundante digitum non tangente, non sic in anulo argenteo, uel aliorum metallorum quę plus & minus tangunt corpora contigua, ut dicit Albertus in quarto mineralium cap. 7. Secundum præmium, uel secundum gaudium beatorum in patria additum pręmio essentiali ipsorum, idest uisioni diuinæ est accidentale, & uocatur aureola diminutiuè, quià quasi minimum est hoc præmium accidentale, respectu præmij essentialis uisionis diuinę. De quibus coronis aureis, & aureolis tamquam de primo essentiali & accidentali dicitur. Exod. 25. Archam de lignis Sethim, quæ sunt imputribilia, ut dicit Iosephus,) compingite & deaurabis eam auro mundissimo intus & foris, quod significat pręmium essentiale. Faciesque alteram coronam aureolam per circumatum quod significat præmium accidentale. De prima corona

na dr̄ Eccle. 45. Corona aurea super caput eius expressa signo sanctitatis. De secundo cantat Ecclesia. Filiæ Hierusalem venite, & videte martyrem cum corona, s. victoriæ pro qua datur in die solemnitatis, & lętitię. Secundo circa aureolam videnda est eius sufficientia, s. numeralis. Nam tres ponuntur esse aureolæ, s. virginum, martyrum, & doctorū, siue prędicatorum. Probatur. Nam corona datur pro victoria, quę cum quadam pugna agitur, non coronabitur nisi qui legitimè certauerit. 2. Thim. 2. Sed triplex est genus sanctorum qui in mundo viriliter pugnarunt, & vicerunt, s. virgines, martyres, & prædicatores, ergo triplex erit corona aureola, q̄ dabitur sanctis pro victorijs & de hoste trium phis. Prima aureola debetur virginibus de bonis operibus à se factis, rōne virginitatis. Cuius ratio est, quia corona victorib. datur, vt patet supra, ergo vbi est specialis ratio victoriæ, ibi debetur specialis aureola. Sed per virginitatem aliquis, vel aliqua obtinet singularē, & specialem victoriam de carne, contra quam bellū gerit, vt patet Galat. 5. spiritus concupiscit aduersus carnem & ecōuerso, ergo virginitati speciale gaudiū accidentale debetur, & datur, quod aureola nominatur. Ad cuius euidentiam est sciendum quòd illis tantum virginibus debetur aureola, quæ propositum habuerunt virginitatem perpetuo conseruandi, siue hoc propositum fuerit voto firmatum, siue non, quod quidem propositum, quamuis aliquando fuerit interruptum, integritate tamen carnis manente, dum modo in fine vitæ istud propositum inueniatur, debetur aureola. Cuius ratio est, quia licet virginitas carnis reparari non possit, tamen virginitas, vel corruptio mentis, per pœnitentiam reparatur & ad plenum restituitur, & ideo si omnis finaliter remanet incorrupta, habebit aureolam. Non enim est dubium quin tales de corporis incorruptione gaudebunt. Si autem corruptionem mentis sequatur corruptio carnis procurata

curata aliquo instrumento uel alio modo, talis amittit aureolam, & debet humiliter & uerecunde a consecratione abstinere, non tamen repellitur a cõsecratione, quia ecclesia iudicat solũ sm ea quę apparent in foro exteriori. Si uero per uiolentias amisit integritate carnis non perdit aureolã. Nã corrũpitur corpus, nisi fuerit corruptus aĩus. Vnde B. Lucia dixit. Si me inuitam uiolari feceris castitas mihi duplicabitur ad coronam, non ꝙ duas aureolas habeat, sed quia duplex pręmium reportabit. Vnum pro uirginitate custodita, aliud pro iniuria quam est passa, immo si uiolenter aliqua oppressa concipiat, ex tamen meritum uirginitatis non ꝑdit nec aureolam. Sed dicet aliquis, si aureola debetur uictoriæ de pugna, ubi nulla est pugna, uel uictoria, ibi nec aureola. Sed uirgo Maria non habuit pugnam carnis ergo nec aureolam quod falsum est. Respondetur, quòd uirgo Maria habet aureolam pro præmio uirginitatis, & licet non habuerit pugnam carnis ab intra, habuit tamen tentationem quę est ab hoste, qui nec Christum reueritus est tentare. Secunda aureola debetur martyribus. Cuius ratio est, quia speciali uictorię debetur aureola specialis, ut patet supra, sed martyr de tyranno habet uictoriam specialem, ergo. Ad cuius euidentiam sciendum, quòd duplici ratione aliqua uictoria dicitur magna. Primo ratione pœnę mortis quæ est ultimum terribilium. 3. Ethico. Secundo ratione causę honestissimę, quæ causa est Christus, & hęc duo in martyrio considerantur, & pręcipue causa, quia martyrem non facit pœna, sed causa propter quod ille qui pro fidei confessione moritur, siue de fide a persecutore interrogetur siue non, & moritur, aureolam obtinebit. Similiter si quis R.p. ab hostium impugnatione defendit, qui Christi fidem corrumpere moliuntur, & in tali defensione moriatur, aureolam habebit. Similiter siquis mortale uulnus pro Christo accipiat, & aliquanto tempore,

superuiuat martyr est,& aureolam non perdit, ut patet de Beata Cecilia. Si autem mortale uulnus non accipiat,& tamen exinde postea moriatur, nō tamen negligentia sua in curādo aureolam habet. Si etiam uulnera non mortalia susceperit, & post hoc carcerem substinens moritur, martyr est, & aureolam mæretur, ut Beatus Marcellus. Si autem afflictio propter Christum usque ad mortem continuata non fuerit, non erit martyr, ut patet de Beato Syuestro multas pro. Christo pęnas passo, quia tamen in pace uitam finiuit nec martir fuit nec aureolam męruit. Tertia aureola debet doctoribus, uel prædicatoribus, illis scilicet qui ea solum prędicant, & docent quæ ad salutem pertinent animarum. Cuius ratio est, quia uictoriæ spāli, spālis aureola debetur, & ideo sicut per uirginitatem, & martyrium aliquis de carne,& mundo specialem uictoriam habet, & per consequens aureolam speciale͂. Ita etiam quando aliquis nō solum a corde suo, sed ēt a cordibus aliorum diabolum per errorem impugnantem, repellit aureolam mæretur. Cuius ratio est, quia talibus salutarib. documentis diabolum uelut quibusdā spritualibus armis expugnat, de quib. dicitur. 2. Corin. 10. Arma militiæ nostræ nō sunt carnalia, sed spiritualia. Prælatis autem quibus competit ex officio docere uel prędicare aureola nō debetur nisi actu p̄dicēt. Ratio est, quia corona non debetur pugnæ & uictoriæ habituali, sed actuali, ſm illud. 2. Thi. 2. Non coronabitur nisi qui legitimę certauerit. Et ideo quibuscunq; legitime exercentibus actum istum. s. docendi uel prædicandi debetur aureola. Tertio circa aureolam aduerti debet præminentia dignitatis, quæ ex tribus partib. potest considerari. s. ex parte pugnæ, p̄manentiæ, & materię. Primo modo aureola illa est potior quę fortiori pugnæ debetur, hoc modo aureola martyrum alijs aureolis supereminitet, q. ibi est difficilior pugna. Secūdo modo p̄t cōsiderari aureola ex parte permanentię;

& sic

& sic aureola uirginū alijs aureolis supereminet q̄a pugna carnis periculosior est inquantum est diuturnior, & magis nobis eminet è uicino. Tertio potest aureola considerari ex parte materiæ, de qua est pugna, & sic aureola doctorum, & prædicatorum inter omnes est potior. Cuius ratio est, quia pugna doctorum uel prædicatorum uersatur circa bona intelligibilia. Alię uero pugnę, scilicet uirginum, & martyrum uersantur circa passiones. Quamuis autem una aureola sit secundum quid maior altera, simpliciter tamen loquendo aureola martyrum inter omnes est potior, quod probatur ratione, auctoritate, & obseruatione. Ratione sic. Vbi pugna est difficilior, & uictoria maior, ibi aureola potior sed pugna, & uictoria martyrū est huiusmodi, ut patet supra. ergo. Secundo probatur auctoritate. Matt. 5. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam &c. Dicit glo. quòd omnes alię beatitudines p̄ficiuntur in ista. Tertio probatur obseruatione ecclesię, nam ecclesia in commemoratione sanctorum præponit martires, uidelicet doctoribus, & uirginibus ad ostendendum præminentiam martyrū respectu doctorum, & uirginum. Hæc omnia Tho. in 4. dist. 49. art. 5. Quarto circa aureolam consideranda est correspondētia idest, cui parti dotium aureolæ correspondent. Respondetur, quòd parafernalibus. Parafernalia autem sunt quę mulier habet extra, uel ultra dotem à parentibus, & amicis. C. de pac. conuen. tam super dote. l. hac lege & ff. de iure do. l. Si ego. §. dotis. & glo. in c. ex literis de pigno. In quibus hominibus parafernalibus maritus non habet aliquod ius ministrandi, muliere contradicente, nisi illa bona tradiderit marito. ut l. fi. C. de promi. quo casu maritus habet administrationem, & de fructibus potest cum uxore uiuere, ut dicit tex. & ibi Bar. Et hæc sunt satis de primo receptaculo animarum separatarum, scilicet cęlo empyreo.

ADDITIO.

Nota ex hoc, quod Angelis non debetur corona aureolæ, quia in eis non est pugna cum sint immortales, & incorruptibiles, ideo non possunt pati martyrium, & cum illis sit cōnaturalis uirginitas, rationem uictoriæ excellentis habere non possunt. Imò nec Christo competit, ut dicit Petrus de Palude. dist. 41. lib. 4. quia nihil est illud cui est simile. Verum attendenda est distinctio. Richar. lib. 4. dist. 49. art. 5. quæst. 5. Quoniam aureola dupliciter potest considerari, uel secundum id quod est, uel sub ratione, qua militi datur a principe. Primo modo est in Christo perfectissimè triplex aureola, quia fuit perfectissimè uirgo perfectissimus doctor, & quia mortem sustinuit pro ueritate, & gloria Dei. Secundo autem modo, non debetur, quia Christus princeps militum est. Si plura desideras in hac materia. Vide Bōnauentu. in 4. distinct. 33. ar. 2. quęstio. 3. Ropertus Olchot super. lib. Sap.

QVÆSTIO TERTIA.

III. CAPI.

De secundo receptaculo animarum separatarum, scilicet de inferno continens sub se tresdecim quæstiones.

QVÆ-

QVÆSTIO.I. QVÆSTIONIS III. CAPI.

Vtrum sit infernus, secundum ueritate.

QVÆRITVR, Si infernus post mortem reperiatur secundum ueritatem, an sit in fictione ad terrendum laicos,& tẽporalis bona ab eis extorquendum. Ad quam quæstiunculam uidetur primo respondendum negatiue, argumentis. Platonis,& Origenis,& primo argutijs Platonis, ut dicit August.21.de ci. Dei.cap.13.sic. Omnis pœna diuina, vel legalis adhibetur ratione emendationis, aut profectus ad virtutem. Sed post transitum huius sæculi dæmones,& damnatos ex contemplatione pœnæ æternæ peccatorum non pœnitebit, nec peccare cessabunt, & beati de communi lege quacunque occasione data non poterunt melius in bono proficere, ergo post hanc vitam non est ponendus infernus, nec pœnæ æternæ illius, maior patet per psalmistam dicentem. Cum ocideret eos quærebant eum, & reuertebantur,& diluculo veniebant ad eum. Et iterum. Imple facies eorum ignominia,& quærent nomem tuum domine. Et Isido. dicit.5.Ethimologiarum,& ponitur.4.distinct.cap.causa constitutionis. legum est humanam coercere audaciam,& nocendi facultatem refrenare,& in gloss.ff.de iustitia & iure l. Iustitia. Oderunt peccare boni uirtutis amore. Oderunt peccare mali formidine pœnæ. Minor probatur per Gregor.4. dialogorum.cap.37.& ponitur in cap. qualis. 25. distinctio.dicens. Qualis hinc quisque egreditur, talis in iudicio finali præsentatur. Quod dictum oportet intelligi de ægredientibus animabus in statu damnationis, uel saluationis, ita videlicet, quòd

mortalis culpa hic per pœnitentiam, aut baptismate non deleta cum tali culpa defertur ad iudicium, nunquam post deletura, neque remissura. Et Eccle. 10. dicitur. Si cæciderit lignum ad austrum, aut ad aquilonem, in quocunque loco cæciderit, ibi scilicet semper erit: Lignum est homo. Aquilo infernum designat, & cœlum austrum. Et Eccle. 9. dicitur. Quodcunque facere potest manus tua instanter, operare, qa nec opus, nec ratio, nec scientia erit apud inferos quo tu properas. Et quòd etiam beati in merito nō possint proficere patet, quia meritum pertinet ad statum uitę præsentis. Vnde pau. dicebat. Ecce. nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Et Isa. Tempore accepto ex audiuite, & in die salutis auxiliatus sum tui. Item secundo arguit Plato sic. Quidam philosophorum, & poetarum finxerunt deorsum esse infernum locum tristissimum, omni genere pęnarum, & miseriarum plenum, ibique descensuras perditorum animas sine fine puniendas. Finxerunt que iras, & beneficientias Georum, & Dearum, non quod sic uerum esse animo crederent, cum tenerēt nihil de pęnis post mortem futurum esse malis, sed hoc fingebant, propter tyrannorum timorem. s. ut principes tyranni timerentur a subditis (ut dicit Aug.) 6. de ci. Dei. Item 3. de ci. Dei. dicit Aug. Quod antiquitus pręsidentes in ciuitatibus finxerunt multa falsa de Dijs & locis pęnalibus existimantes illa esse utilia si credantur a populo ad retrahendū ipsum a uitijs, & uocādum ad uirtutes, Pro hac opinione loquebatur, Statius in thebayde dicens. Primus in orbe Deos fecit timor. Et Cice. i. 1. lib. de natura Deorū dicit. Quidam totam de dijs immortalibus opinionē factam esse dixernnt ab hominibus sapientibus. R. p. causa, ut quos ratio non posset, eos ad officium religio duceret, & Ci. lib. 3. inuectiuarum in Catilinam inquit. Itaque ut aliqua in uita formido improbis esset posita, apud inferos quædam illi antiqui suppli-
cia

cia impijs constitutá esse uoluerunt. Idem ponit Senec tragœdia .6. metro. 5. Et Platonici ut dicit Augu. ubi supra. dicere soliti erant utile esse in ciuitatibus, ut uiri fortes,& si falsum sit, ex dijs genitos se esse crederent, ut audacius res magnas diuinæ stirpis fidentia aggrederentur. Secundo arguit pro hac parte exitialiter, & uenenose Origenis, qui uult omnes damnatos, & etiam dæmones in fine mundi per diuinam misericordiam saluari, & per consequens infernum non reperiri saltem post iudicium uniuersale, & primo sic, Sapientiæ.11.dicitur. Misereris omnium domine, & nihil odisti eorum quæ fecisti, sed inter omnia connumerantur etiam damnati,& dæmones, ergo,& illorum in fine mundi miserebitur Deus. Et Gene. 6.dicitur. Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est, sed spiritus Dei, ut ibidem glo.dicit, accipitur pro indignatione. Indignatio autem Dei, & pęna quam infligit uidentur idem esse, ergo si spiritus non permanebit, idest indignatio Dei in homine in ęternum, ergo nec pęna similiter, Item 35.Psalm.dicit.Homines,& iumenta saluabis domine secundum Origenem homines, idest rationales, & iumenta, idest d ęmones. Et iterum nunquid in ira sua continebit misericordias suas, quasi dicat non. Ira autem Dei est punitio eius. Et Ansel.lib. cur.Deus homo ait. Non est iustum, ut Deus creaturam rationalem, quam ad beatitudinem fecit omnino perire sinat, sed inter rationalem creaturam sunt etiam damnati, ergo illos in æternum perire non sinet. Item Deus uult omnes homines saluos fieri, ut dicit Pau.1. Thi. 2.Sed uoluntas Dei est, tam efficax ut necesse sit omnio impleri,& ei nemo aliquo modo resistere potest namque quęcunque uoluit, fecit in cęlo, & in terra, ut dicit Psal.ergo omnes homines etiam damnati saltem post iudicium saluabuntur, & per consequens nō erit infernus post iudicium. Sed quoniam hanc Plato-

nis, & Origenis erroneam opinionem quidam carnales homines bonis huius seculi inebriati, ut licentius gloriosius, uoluptuosius uiuere possint, sequuntur Idcirco probabo breuiter quinque rationibus, & auctoritatibus, & exemplis, esse infernum ante, & post iudicium. Et primo ratione diuinę perfectionis. Nam Deo competit misericordia, & iustitia. Omnes enim viæ domini misericordia, & veritas inquit Psal. & alibi. Potestas tibi domine est, & misericordia, & reddes unicuique secundum opera sua. Si enim esset iustus sine misericordia esset crudelis, & si misericors sine iustitia, esset insipiens, ut in capit. disciplina. 45. distin. propterea dic. t Thom. 1. par. quęst. 21. per totum, quòd in omni opere misericordia, & iustitia Dei reperitur. Misericordia si quidem quantum ad primam radicem, ut puta creationi in omnibus, & in homine creatio illius, & finis beatitudinis eius quę ex sola bonitate diuinę voluntatis dependet. Iustitia distributiua uero inquantum reddit unicuique, secundum eorum naturam, dignitatem, in hoc mundo, uel in futuro, propterea dicit Dyon. 8. c. de di. nominibus. Oportet uidere in hoc ueram Dei esse iustitiam quòd omnibus tribuit propria secundum uniuscuiusque existentium dignitatem, & uniuscuiusque naturam in proprio saluat ordine, & uirtute. Ergo sicut ex misericordia æternaliter bonos remunerabit ī cęlo, ita ex iustitia malos perpetuo damnabit in inferno. Secundo probatur ratione oppositorum conditionis. Nam cum in natura reperiatur vnū oppositorū siue cōtrariorum, inuenitur & reliquum. 11. meth. & 2. de cęlo (nisi tamen unum est fetin finitum.) Sed reperitur locus ſm philosophos, ubi ē absentia oīs cōtrarietatis, & pñtia totius pulchritudinis, diaphanitatis, luminositatis, ut patet de nouē cęlis mobilib. ab oī contrarietate semotis, primo cęli, ad quos ascēdūt aīę bonorū ad cōpares stellas de mēte Plato. siue secūdū græcos, & Valdēses reperitur locus,

&

& aliqua regio in superficie terrę temperatissima,oīb. delectationib.gratissima,oī terra excelsior, sita in oriēte & dextra parte cęli quę nobilior est sinistra.2.de cœlo,qui dicitur Paradisus terrestris, siue ortus deliciarū, siue Paradisus uoluptatis. Gen. 1.ad quem locum usq; ad diem iudicij ascendunt animę non plene purgatę, secundum gręcos,& ualdenses.Siue reperitur locus secundū theologos Christianos incogitabilis pulchritudinis & indicibilis dispositionis in gloria,ubi oē bonū sine omni malo,ubi lumen indeficiens,& pax Dei quæ exuperat omnem sensum,qui est cęlum empyreum circunstans immediate omnes nouem cœlos mobiles,in quo loco sanctorū aīę requiescunt,& sempiterno ęuo, & diuinitate fruūtur . Ergo ex opposito reperibilis est, & esse debet aliquis locus , uel aliqua regio subterranea in centro circundans medium mundi summe deorsum,quę regio quodam igne est plena , & naturaliter tenebrosa omni influxu cęlestis luminis priuata,ex eo quòd elementum terrę hanc regionem circūstans, est simpliciter opacum carens pœnitus diaphanitate,sine qua lumen nusquam diffundi potest uel penetrare. In qua regione est omne malum sine omni bono , & omnia contraria eorum , quę sunt in corporibus cœlestibus,siue in Paradiso terrestri,siue in cęlo empyreo,ubi damnati in sęculum sęculi cruciabuntur. Tertio probatur ratione honestę ęquitatis . Nam s̄m cano.& lęg. in dubiis semitam debemus eligere tutiorem.Extra de homini.c.ad audientiam & extra de cle.excomm.mini c.illud dicitur,ꝙ in dubijs uia tutior est eligēda, & extra de spon.c.iuuenis. dicitur in his quę dubia sunt qđ certius existimamus tenere debemus, & de pœniten. dist.7.dicit Augu.in c.nemo.§ si quis autem Tene certum,& dimitte incertum.Vnde Cice.1.officiorum ait. Bene præcipiunt qui uetant quicquam agere qđ dubites æquum sit an iniquum . Et iurisconsul. dicit in l.semper.ff. de regul.iur. Semper in dubio benigniora prę-

ferenda

ferenda sunt Idem in l.ambiguis eo.lit. Cum ergo benignius sit, & honestius, & rationi magisc onsonum credere, quòd mali qui hic absque timore mala perpetrant non castigati in hoc sæculo, alibi puniantur post mortem in inferno, quàm quòd semper hic claudentes in iniquitate repoitent de malis transactis commodum pro talibus, & uirtute post mortem ditentur, gauisi semper in uita iniquitate, ut dicitur de pœnit. dist.7. nullus ergo omnino pro talibus ponendus est, infernus post mortem. Argueret enim aliter ex continuo hic malis, nec hic, nec alibi post mortem punitis Deum esse iniustum, immitem, improuidum, & partialem, quod esset immitius, imbenignius, & intutior, in ipsum credentibus Quarto probatur ratione diuinæ comminationis. Nam Deus, & Christus, & sancti minantur infernum malefacientibus post mortem, secundum illud Matth. 25. Ibunt hi in supplicium æternum. Iusti autem in uitam æternam, & Iob. 21. Tenent timpanum, & cytharam, & gaudent ad sonitum organi, ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Sed si dicas quòd infernum minatus est Christus, ut terreat malos, & ad bonum conuertat, non ut pęnas inferat. Audi. Gre.4.dial.ca.37. Quid si quis dicat idcirco æternam pęnam peccantibus minatus est Christus, ut eos a peccatorum perpetratione compesceret, Respondetur, ꝙ si falsum est quod Deus minatus est, ut ab iniustitia corrigeret, etiam falsa pollicitus, ut ad iustitiam prouocaret. Sed quis hoc etiam insanus dicere præsumat, qa si Deus minatus est quod non erat impleturus, tunc cum asserere ipsum misericordem nolumus, eum fallacem esse (quod nephas est prædicare compellimur) Hæc Græg. & Hie. ad Pammachium, & occeanum propter hoc sic scribit An putamus fratres ꝙ iocando prophetæ prædicent, ridendo loquantur Apostoli Christus iudicium infantiliter comminetur. Sed ioci non sunt ubi supplicia intercidunt.

cidunt. Si iocando passi sunt, credantur, & iocando locuti Isaias serra secat. Daniel leonibus deputatur, Paulus truncatur gladio. Petrus in cruce domini exemplo suspenditur. Hoc totum, ut nos a peccatis sua doctrina reuocarent, hæc illæ. Quinta ratio est. ratione uniuersalis mundi conditionis. Nulla enim communitas particularis, nulla dominatio temporalis sine aliquo iustitiæ loco est, eo quòd iustitia maximæ perfectionis est. Nam ait. Deus Deuter. 18. Maleficos non sinas uiuere super terram, ergo & in toto mundi regno, de quo nemo alius nisi Deus dominus est, (quia domini est terra, & plenitudo eius) debet assignari aliquis locus tormentorum, ubi diuina iustitia in reprobos ostendatur, & hic locus dicitur infernus. Secundo probatur ex fictia inferni auctoritatibus, & primo sacræ scripturæ, Gene. 37. dixit Iacob ad Rubem, uisa tunica filij Ioseph sanguine tincta, Descendam ad filium meum lugens in infernum, & Numer. 16. Dathan, Abiron descenderunt in infernum uiuentes, Ver. in. 7.

Facilis descensus auerni,
Noctes atque dies patet atri ianua Ditis,
Sed reuocare gradum superasque euadere ad auras,
Hoc opus hic labor est.

Et ibidem idem.

En quisque suos patimur manes &c.

& Iuuc. lib. 1. satyr. 2. dicit esse aliquos manes &c. Et Sene. 1. trage. dicit. Quisque est placide &c. Vide ante in quæstione de animarum immortalitate. Et Ouid. quarto metha.

Est uia decliuis funesta nubila taxo.
Ducit ad infernas per multa silentia sedes.

& infra.

Mille capax aditus & apertas ubique portas urbs habet.

Et Lactan. 6 institutionum de inferis dicit. Zeno Stoicus docuit, & sedes piorum ab impijs esse discretas, & illos quidem quietas ac delectabiles incolere regiones,

nes, hos uero pęnas luere in tenebrosis locis atque in cęni uoraginibus horrēdis. Et ēt infernum esse probať ex multiplici reductione animarum ad corpora, ut ma nifestarent pęnas, & alia, quæ fieri uiderunt apud inferos, sicut ueridice refert beatus Greg. lib. 4. dialo. cap. 28. vbi in principio dicit. Superna pietas ex magna mi sericordiæ suæ dignitate disposuit, vt nonnulli etiam post exitum repente ad corpus redeant, & tormenta inferni quæ audita non crediderant, saltem visa pertimescant, vt patet de Lazaro, qui nunquam risit suscitatus, qui & ita se post castigauit ieiunijs, vigilijs, & laboribus, ut se vidisse tormenta apud inferos etiam si lingua taceret conuersatio loqueretur, hęc ille. Nunc ad tria argu. Plato. in fronte huius quæstiunculæ facta respondetur. Et ad primum dicitur, ꝙ erroneū est dicere cum philosophis ꝙ frustra erunt pęnæ ęternæ, cum profectus pęnarum esse desinat, & ideo finiendę. Sicut forte sequitur, frustra sunt medicinę, & ideo finē habiturę, quia ęgri curari non possunt, & sani non pos sunt infirmari. Quia secundum irrefragabilem catholicę religionis ueritatem, pęnę damnatorum in ęternum erunt propter tria, videlicet ad iustitię Dei declarationem, ad uniuersi decorem per bonorum, & malorum comparationem, & propter beatorum lętificationē vindictam videntiū iustissimè fieri in eos qui se in hac uita iniustè glorificauerunt, iuxta illud. Lętabiť iustus cū uiderit vindictā, manus suas lauabit in sanguine peccatoris. Ad secūdum autem, & tertium dicedū, ꝙ philosophi, & poetę, qui finxerunt infernū esse pp R. p. vtilitatem, non credentes de facto esse infernum, meruerunt non sapiētes, sed insipiētes dici. Tū primo, qui huiusmodi pęnarum fictiones ꝭm fidē sunt illicitę sicut sunt indubiæ, Tum secundo, quia etiā secūdū rationem naturalē veritas, quę est uirtus nobilis ptinēs ad intellectū, & ad regulandum affectū, non est ꝑ qua licunq; cōmodo abijcienda, cum bonū honestū sit prę

ferendum

ferẽdum bono utili, sed per fictionem illã utilem R.p. & uirtus, & ueritas, & bonũ honestum abijciebatur, ergo non erat licitum fingere &c. Nec est uia Dei aut ꝓcessus rationis ut homines simplices reuocentur a peccatis, & prouocẽtur ad uirtutes per deceptiones, uel errores, uel fictas fabulas, ut faciunt poetæ. Nam qui talibus medijs usi sunt nõ profuerũt hominibus, nec R. p. sed maximè nocuerunt sicut exitus probauit, quia exinde successu tẽporis execrabiles errores radicati, & firmati fuerũt in populo gentili, qui post Christo ueniente cum magna difficultate uix extirpari potuerũt. Media autem congrua retrahendi homines a uitijs, & ad uirtutes prouocandi sunt uere eruditiones, aptæ increpationes, deuotæ exortationes, promissiones bonorum, cõminationes pœnarum tam præsentis quã futuri sæculi, nõ quidem fictarum, sed omni ambiguitate remota uerissimarum, quibus medijs qui uerè utitur, sapiens meritò dici potest, ad prophanam præterea, & hæreticam opinionem, in hoc, Origenis dicitur primo, quòd dæmones nunquam saluabuntur. Nam ut dicit Dama. Hoc est Angelis casus, quod hominibus mors. Sed homines post mortem si in peccato mortali moriantur, eorum nulla est redemptio ex inferno. Ergo & Angeli post casum facti sunt similiter irrecuperabiles, propterea dicebatur. Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & Angelis eius. Et Apoc. 20. dicitur. diabolus qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis, & sulphuris, ubi & bestia, & pseudo prophetæ cruciabuntur Die, ac nocte in sæcula sæculorum. Sed per hoc sæcula sæculorum in scriptura solet æternitas designari, ergo. Quod etiam mala homines in hoc mundo, & postea damnati nunquam saluabuntur patet ratione. Nam si in fine omnes saluarentur, sequeretur quòd omnes possent ad libitum offendere Deum, & in mundo gaudere & postea uellet, uel nollet, deus saluaret eos, & sic
de

de delitis, ad delitias transirent, præsentibus & futuris bonis fruerentur hic uentrem plenum, & ibi mentem haberent, in utroque sæculo essent primi, & sic postremo in terra, & in cœlo, apparerent gloriosi, quòd est impossibile, ut dicit Hiero. ad Iulianum. Ad auctoritates uero extortè, & infideliter ad eo pro sua falsa opinione adductas respondetur, & primo ad primam dicitur quod illa distributio omnium debet accipi, ut sit accommodata secundum hunc sensum, scilicet omnium eorum quos dignos misereri diuina iustitia noscet. Damnati autem post mortem, & dæmones post casum sunt irrecuperabiles. Vel dicatur, quòd distributio illa intelligitur pro generibus singulorum, & non pro singulis generum, ut declarabitur ad ultimũ. Et ad illud Gene. 11. dicitur, quòd intelligitur de homine secundum genus suum, unde indignatio fuit ablata per Christi passionem. Et ad illud Psal. Nunquid obliuiscetur misereri Deus, aut cotinebit in ira sua misericordias suas, dicitur quòd intelligitur, de his q sunt uasa misericordiæ, quia ipsi non pro meritis suis, sed Deo miserante de miseria liberantur. Ad auctoritatem uero Anselmi dicitur, quòd intelligitur de natura rationali absolutè, & simpliciter, ut sit sensus, de natura Angelorum, & de natura hominum uniuersaliter non est iustum omnes perire, sed nihil prohibet aliquem eorum perire, & aliquem saluari. Ad illud autem Psalmi. Homines & iumenta saluabis domine, respondetur negando expositionem Origenis. Ad ultimum respondet August. exponendo auctoritatem Apostoli. Primo, ut sit distributio accommodata secundum hunc sensum. Deus uult saluos fieri omnes homines, qui saluantur, non quia nullus homo sit quem saluũ fieri non uellet, sed quia nullus saluus sit, quem non uelit saluum fieri Secundo exponitur sic ut fiat distributio pro generibus singulorum, & non pro singulis generum, & secundum hunc sensum Deus uult de quoli-

quolibet statu hominum saluos fieri mares, & fœminas, iudæos, & gentiles paruos, & magnos, non tamen omnes de singulis statibus. Et licet auctoritas Apostoli possit trahi ad istos sensus, tamen quia non sunt de uirtute sermonis. Dicendum est aliter secundum Damasce. lib. 2. cap. ultim. Quod uoluntas diuina diuiditur in uoluntatem antecedentem, & consequentem. Voluntate autem antecedente Deus uult omnes homines saluos fieri. Voluntate autem consequente non. Et quia uoluntas antecedens non semper impletur, ideo non omnes saluantur ad sciendum autem, quid appellatur in Deo uoluntas antecedens, & quid uoluntas consequēs. Notandum, quod in uoluntate diuina, cum sit summè simplex non potest diuersitas inueniri. Rationē tamē uoliti nihil prohibet eam diuersimodè considerari secundum diuersas conditiones uolitorum. Volitum autem secundum ꝙ nunc loquemur in quo est duo considerari, scilicet quod ordinatur, & auxilia eius quibus iuuatur ad consequendum finem, ad quem ordinatur. Et secundum utrunque istorum potest accipi distinctio uoluntatis in antecedentem, & consequentem. In eo enim quod ordinatur ad beatitudinem est considerare naturam, & personam, quantum ergo ad naturam Deus uult omnes homines saluos fieri, inquantum dedit omnibus naturam capacē & ordinabilem in beatitudinem quantum uero ad personam non uult omnes homines saluos fieri, actiones autem sunt suppositi, & personæ. Et quia multi deuiant a fine ultimo per suas actiones prauas, ideo quā tum ad ea, quæ sunt personæ, non uult Deus omnes personas saluas fieri. Prima uoluntas Dei dicitur, antecedens, secunda consequens, quia prius debet considerari natura ordinabilis in finem, quàm actiones personæ quibus finis consequitur cum ab ipso deuiatur. Secundo potest hæc distinctio uoluntatis antecedentis, & consequentis sumi quantum ad auxilia qui-

bus

bus creatura iuuabitur. sunt enim quędam antecedentia quasi quędam communia auxilia, quæ dantur omnibus hominibus, ut salui fiant scilicet liberum arbitrium, præcepta consilia, & huiusmodi quibus omnes possunt dirigi in his, quæ pertinent ad salutem. Sunt nihilominus quędam specialia, ut gratia uirtutes, perseuerantia in bono, & huiusmodi, quę dantur quibusdam spiritualiter, & singulariter, ergo quia commune pręcedit ordine naturę illud quod est speciale uoluntas diuina secundum quòd respicit communia auxilia dicitur uoluntas antecedens, prout autem respicit specialia dicitur consequens, & isto modo uult Deus omnes homines saluos fieri uoluntate antecedente, sed non consequente. Voluntas autem antecedens non semper impletur, quia non est uoluntas simpliciter, nec uolitum uoluntate antecedente solum, sed secundum quid. Nam uoluntas de salute alicuius est uoluntas practica, quę necessario respicit conditiones particulares suppositorum quorum sunt actiones, hoc autem non facit antecedens uoluntas, sed consequens, & ideo quæ uult Deus uoluntate antecedente solum nō simpliciter uult propter quod non oportet impleri. Hæc collectiuè ex Thom. 1. parte. q. 19. ar. 6. & domino Henrico de Assia super Gen.

QVÆSTIO SECVNDA. QVÆST. III. III. CAPI.

Vbi sit situs ac positus locus inferni.

QVÆRITVR, An in centro terræ, uel ubi sit situs, & positus locus inferni. Ad quam sic respondetur, quòd locus inferni ubi sit certitudinaliter doctores theologi non ponunt. Magister enim sentent in 4. propè finem 45. dist. dicit sic. Ignis æternus cuiusmodi sit,

di ſit,& in qua mũdi,uel terrę parte futurus ſit,hominem ſcire nemiuem arbitror,niſi forte cui ſpiritus diuinus oſtendit. Et Auguſt. in libr. retractationum. capitu. vigeſimonono.retractans quod dixerat. 12. ſuper Gen. dicit ſic. Magis mihi videtur dicere debuiſſe, quòd ſub terris ſit, quàm rationem reddere cur ſub terra eſſe credatur. Et Greg. in 4. Dialog. interrogatus, an ſit credendum infernum eſſe ſuper terram, vel ſubtus, dicit. Hac de re temere diffinire non àudeo, nonnulli namque in quadam terrarum parte infernum eſſe putant. Alij vero hunc ſub terra eſſe exiſtimant, hæc ille. Alij vero dicunt, quòd infernus ſit in oppoſito aridæ axæ, quæ eſt inter æquinoctialem, & polum articum in quo loco viget exceſſus caloris. Vel eſt ſub aliquo polorum vbi eſt exceſſus frigiditatis. Poteſt etiam eſſe aliqua regio in ſuperficie terræ ſub aqua, vel ſuper aquam per modum magnæ inſulæ intemperatiſſima, moleſtiſſima, horribiliſſima,deformiſſima quæ dicitur infernus, & huic imaginationi conſonat, quòd dicunt quidam in extremis partibus ſeptemtrionis vltra nouergianos habitantes, vbi dicunt eſſe multa dæmonia & clamores,& tumultus horribiles audiri ab inhabitantibus inſulas. Dominus autem Pet. de Taranto, & Thom. & Richar. & Dominus Bonauent. in 4. diſtinct. 44. & Dominus Henricus de Aſſia ſuper Geneſim. Suadent tribus congruentijs eſſe infernum in centro terræ, & primo,ratione diuinæ ordinationis ſic. Deus cum ſit ſapientiſſimus omnia ſecundum exigentiam ſuárum naturarum in ſuis locis ſtatuit,& ordinauit. Nam ſapientis eſt ordinare primo Metha. & Auguſtin. dicit. decimonono. de ciuitat. Dei capitulo decimotertio, quòd ordo eſt parium diſpenariumq; rerum ſua cuique loca tribuens diſpoſitio. Sicut ergo naturalibus, & corporalibus rebus oppoſitis aſſignauit diuerſa loca oppoſita correſpondentia proprijs earum

naturis,vt puta rebus leuibus,locum furfum,& circũferentiam,& rebus grauibus locum inferius,& centrũ mundi. Ita & fpiritualibus rebus loca conuenientia earum naturis ftatuere debuit,vt leues,f.& fpirituales viri qui corda fuper terram ad cœleftia, & fpiritualia infixerunt,ad circunferentiam totius mundi & in fummo cœli ftatuerentur. Graues vero,& peccatis ponderofi qui corda fua bonis terrenis fuper terram indebite fixerunt,tenderent ad medium totius, & circa centrum mundi,atque in profundo inferni. Secundo idẽ probatur ratione affimilationis. Nam locus, & locatum,debet affimilari fiue proportionari 4. Phyfi. Peccatores autem tres habent conditiones elongationẽ, obfcuritatem,& frigiditatem; nam peccatum diuidit, & elongat hominem à Deo, Prouer.15. Longè eft dominus ab impijs, peccatores funt obfcuri, excecauit enim eos malitia eorum. Sapient.2.& ideo in tenebris ambulant,& viæ illorum tenebræ,& lubricum,& angelus domini coarctans eos. Peccatores funt frigidi per peccatum quod dicitur venenum animæ ab Aug. libr.83.q. Venenum autem, vt dicit Ifido.1.Ethim.eft frigidiffimum,ergo locus nouiffimus,obfcurus,& frigidus eis debetur. Infernus autem in medio,& in centro mundi exiftens eft fummè elongatus à cęlo,eft naturaliter tenebrofus, omni influxu cœleftis luminis priuatus, ex eo quòd elementum terræ hanc regionẽ circunftans eft fimpliciter opacum, carens pœnitus diaphanitate,fine qua lumen nunquam diffundi põt, vel penetrare,eft frigidiffimus naturaliter,vnde dicitur tartarus à tremore frigoris,vt dicit Ifido. eo ꝙ ibi nec radius folis penetret, nec adfit motus aeris. Tertiò probatur idem ratione oppofitionis fic. Loca oppofita,oppofitas & contrarias conditiones,& naturas folent habere, fed paradifus terreftris eft aliqua regio in fuperficie terræ temperatiffima fita in parte orientali, & dextera parte cœli,quæ regio eft gratiffima omnib.
dele-

delectationibus. Ergo infernus poni debet ex opposito in inferioribus partibus terrę, interioribus siue centralibus sphæræ, vel superficialibus terrę opposit ę axæ axi, quę inferiores dicuntur respectu nostri, q̃ regio est intemperatissima, remotissima à cœlo, omnibus molestijs, & contrarietatibus plena. Item paradisus terrestris oppositus inferno, (vt dicunt doctores, & histori ci) habet omnia, quæ requiruntur ad bonitatem loci, ciuitatis, & regionis. Ad quę requiritur conueniens dispositio montium, scaturigo fontium, decursus fluminum, nobilitas plantarum, iocunditas animalium, influentiarum bonitas, aurarum siue ventorum regularitas, temperies elementorum. Vnde & Dama. lib. 2. sententiarum dicit Paradisus Terrestris est positus in oriēte omni terrę excelsior, temperato, tenuissimo ac purissimo aere fulgēs, plantis semper floridus, comatus bono odore repletus, & omnibus gratissimis oblectationibus plenus. Ergo infernus habere debet omnia contraria Paradiso Terrestri, & per consequens si paradisus in summo sit, infernus debet esse in infimo loco mundi. Secundo, probatur eadem conclusio auctoritatibus, & 1. Ioan. 2. Proiecisti me in profundum, in corde maris, vbi glo. dicit, ꝙ sicut cor est in medio, & centro animalis, sic infernus in medio terrę, medium autem terrę est centrum eius. Et Iob. 10. Dimitte ergo me &c. Et Psal. Liberasti me ex inferno inferiori, vbi dicit glo. Aug. ꝙ duo sunt inferna, superius & inferius. Terrena inhabitatio vbi est caro & sanguis, decessio & successio mortalitatis & mutabilitatis. Infernus est superior, sed ab hac terrena inhabitatione, & inferno itur ad infernum inferiorem. Propter hæc duo inferna missus est filius Dei vndique liberans ad vnum infernum missus est nascendo, ad alium moriendo. Hęc Aug. Et Isaias 14. infernus subtus conturbatus est. Et Matth. 12. Sicut fuit Ionas in vētre cęti tribus diebus, & tribus noctibus, ita erit filius hominis in ventre ter

ræ tribus diebus, & tribus noctibus. Et Prouerb. 9. In profundis inferni conuiuæ eius, & Apoc. 5. dicitur, ꝙ Ioannes cum vidisset librum signatum septem sigillis, flebat, quia non videbat dignum aliquem illum aperire, neque in cœlo, neque in terra, neque subtus terram. Liber est sacra scriptura, apertus idest patefactus à Christo qui fuit de tribu Iuda. Et innuit Ioannes subtus terram, quasi ibi sint aliqui scientia præditi, vt dæmones, animæ mortuorum qui hic sapientes habiti sunt, vt sancti patres, prophetæ, & multi philosophi, & in glo. 13. quæst. 2. cap. tempus, in verbo abditis, dicitur. Infernus est sub terra, & cœlum supra. Itē 23. q. 4. c. hæc autem vita, & Grego. in 4. determinans, quid de loco inferni credat, dicit. Hoc animū pulsat, ꝙ idcirco infernus dicitur, quia inferius iacet. Idem dicit Isido. 4. Ethim. vnde infernus dicitur etiam gehenna, a geos quod est terra, & hennos quasi profundum quasi in profundo situs. Et Ver. in 6. introducit Eneam alloquentem Didonem, dicentemque.

Infelix Dido verus mihi nuncius ergo,
Venerat, extinctam, ferroq; extrema secutam,
Funeris heu tibi causa fui, per sydera iuro,
Et superos, & si qua fides tellure sub ima est,
Inuitus regina tuo de littore cessi.

Et Sene. trage. 1. introducit Theseum inuocantem. Fas omne mundi teque dominantem prætor regni capaci. Teque quàm tota irrita quæsiuit Ethna mater. Vt iura abdita & operta terra liceat impune loqui. Et vltima trag. de virtute loquens dicit. Nunquam stigias fertur ad vmbras inclita virtus. Viuite fortes nec læthæos sæua per annos. Vos fata trahent. Sed cum summa exiget horas. Consumpta dies iter ad superos gloria pandet. Exemplis etiam veritas prædicta patere potest ex Greg. 4. Moral. capitu. 32. Et à sancto Cyri. ad Augu st. in transitu beati. Hic hic collectiuè; ex 4. senten. & ex Hen.

A D-

ADDITIO.

Rationi enim conſentaneum mihi videtur, quod immundis, & viliſſimis peccatoribus, viliſſimus locus pro carcere perpetuo correſpondeat, talis eſt in medio terræ, vbi tãquam ad ſentinam, feces totius mundi deſcendere coguntur. Et ubi multas qualitates læſiuas eſſe dicunt, eſſeque eò tricies Centena ducenta, & quadraginta quinque millia prodiderunt. Plinius verò libro ſecundò, refert inuẽtam fuiſſe Epiſtolam in ſepulchro Dioniſiodori geometræ, perũeniſſe eum a ſepulchro, ad medium terræ, eſſeque ad eum locum ſtadiorum quadraginta duo milia. Infernus dictus cui nihil eſt infernus, quem alij terram, quia impietatem, crudelitatemque ſignificat, illic enim omnia impiè agũt, Alij ſtigem, quæ triſtitiam interpretatur. Alij herebum & orcum dicũt. herebum, quia tenebroſus, illic enim tenebræ ſunt, & quantum ad carentiam diuinæ uiſionis, & quantum ad carentiam gratiæ. Hunc M. T. Herebri, ac noctis prodidit filium eſſe, degeneris animi, incorruptæque uoluntatis. Orcum, à ſimilitudine marinæ belluæ, quæ orca dicitur, balenæ infeſta. Inferorum imperium, Plutoni, Saturni filio datum, finxere poetæ: cuius aſpectum terribilem dixerunt. Vnde Statius.

Fortè ſedens media, regni infęlicis in arce,
Dux herebi populos poſcebat crimina uitæ,
Nil hominum miſerans, iratuſque omnibus umbris.

Virgil. autem 6. Aenei. Apud inferos nocentum explorare culpas, dixit Rhadamantum Iouis filium, qui fuit rex Lycię uir ſęuerus, & iuſtitię executor.

Gnoſius hæc Rhadamantus habet duriſſima regna.
Caſtigatque, auditque dolos, ſubigitque fateri
Quæ quis, &c.

Eodemque lib. mala, quæ sunt in inferno descripsit his uerbis.

Primisq; in faucibus orci *Luctus &c.*

QVÆSTIO SEXTA, III. CAP.

Vtrum alibi, quam in centro terræ, reperiantur loca in superficie terræ, in quibus animæ damnatorum pœnas luant.

QVÆRITVR, Si alibi quam in centro terræ reperiantur superficie terræ loca, in quibus animæ damnatorum, pænas luant. Ad quam sic respondetur, quòd (ut Gre. dicit,)4. dialo. Omnipotens Deus ad correctionem uiuentium in hoc mundo in quibusdam partibus in superficię terrę quasdam damnatorum animas pœnas luere uoluit ostendere, ut mētes infidelium, quæ inferni tormenta esse non credunt: tormentorum loca uideant, quæ audita credere recusant. Et infert. c. 24. lib. ubi supra, quendam sanctum heremitam qui in insula Lipparis Siciliæ morabatur, uidisse quòd anima Theodorici regis in ollam Vulcani ibidem ebulientem proiecta fuit per Ioannem Papam, & Simachum patricium quos illæ rex ante occiderat. Et iustè dicit ibi. B. Gre. ab illis in ignem mitti apparuit, quos in hac uita iniustè iudicauit. Item in 3. c. narrat de quodam Romano cui in extremis laboranti apparuit, nauis parata, qua ipse, & quidam uicinus suus adducendi erant in Siciliam, qui statim post hoc fuerunt simul mortui, & subiungens dicit Greg. quòd ille moriens ad Siciliam ducendum testatus est, quid sentiri aliud pōt, nisi præcęteris locis in eius terræ insulis eructāti igne tormentorum ollę patuerunt quæ ut solent narrare qui uouerunt, lassatis quotidie finibus

crescunt,

crescunt, ut mundi termino appropinquãte quantum certum est illic amplius exurendo colligi, tanto & eadem tormentorum loca amplius uidentur aperiri, hęc Greg. Ex ista autẽ narratione apparet ꝙ ꝑ ollas Vulcani intelliguntur quidã putei flãmiuomi, uel quædã cauernæ terrę flãmam spirantes sulphureã. Quare aũt ollæ illæ Vulcano attribuantur, patet ꝑ Isid. lib. 22. Ethi- dicentẽ ꝙ iusta superstitionẽ gẽtiliũ, Vulcanus in fornacibus fabrorũ quasi Deus ignis habitare dicitur, & ꝑ ipsum figuraliter ignis intelligi solet, quemquidẽ ꝑꝑ multas utilitates quas hoĩ confert (ab Isid. ibi enumeratas) Gentiles eũ Deũ posuerũt, ipsam noĩantes vulcanũ, quem tunc redire dicunt qñ ignis quasi tonitrua emittit, & scintillis strepit, & iterũ Isid. li. 15. dicit ꝙ quædã insulę circa Siciliã, uulcanię dicunť, ex eo ꝙ ipsæ sicut mons Ethna ardeãt, & sunt octo, quarum noĩa ibi ponit. Et prima Lipparis &c. Ethna uero est mons ab incenso sulphure, quo plenus est, flãmas spirans. Et dicit Isi. ꝙ mons ille hẽt ab ea parte qua Eurus & Africus flant speluncas sulphure plenas, q̃ uentis illis agitatæ & commotæ flãmas emittũt terribiles, itaq; publicatũ est a quibusdã ibi infernũ eẽ. Sed horũ opinionem illa quæ præcedẽter de situ inferni dicta sunt, stare non permittunt, non enim omnis locus in quo uel a quo anima luit pęnam damnationis usq; in diem iudicij est principalis locus inferni. Sed quidam sunt particulares in qbus (cã nota Deo) q̃dã dãnatorũ aĩæ usq; ad diẽ iudicij pęnas luunt. Henr. de Assia super Gene.

QVÆSTIO QVARTA, III. CAP.

Quæ sit habitudo sub terra Purgatorii, Limbi & sinus Abrahæ, uel sanctorum patrum, ad infernum.

QVæritur, Quis ordo & quæ habitudo est sub terra trium locorum penalium, s. purgatorij. Limbi

& sinus Abrahæ, uel sanctorũ patrum ad infernum. Ad quam sic respondetur, ꝙ de habitudine, & ordine triũ locorum pęnalium ad infernum est duplex opinio. Prima est probabilis, uidelicet, ꝙ infernus est regio cētralis terræ, & ꝙ quælibet alia regio inferi illam orbiculariter circunstet ſm sub & supra proportionaliter pro differentijs incolarum in indignitate, uel dignitate, ita uidelicet ꝙ cum sint quatuor totalis inferi regiones secundum communem doctorũ opinionem, s. infernus inferior. Limbus puerorũ, purgatorium, & sinus Abrahæ, uel Limbus patrum. Infernus est regio centralis infima, & immediatè post eam regio puerorrum, qui in solo peccato originali decesserũt. Super quã est regio purgationis animarum quam circunstat regio, quæ uocatur sinus Abrahæ, uel Limbus patrum. Primæ duæ regiones sunt damnatorum, sed differunt quò ad pœnã sensus, & pœnam damni solam. Aliæ duæ non, sed sunt uel fuerunt saluandorum. Alia opinio de ordine locorum pœnarũ ad infernũ, est ꝙ istæ quatuor regiones se orbiculariter non circundant, quod põt tribus modis contingere. Primo modo, si imaginamur quãdã piramidē terræ magnã cuius conus sit centrum mundi & basis sit tota superficies terræ arida, & illam piramidem imaginemur diuisam per lineas, uel superficies, transuersales in quatuor regiones ſm sub, & supra distantes, quarum infima sit infernus & cæteræ super cã ordine prædicto. Secundo modo istæ quatuor regiones põt se adinuicem habere ad modũ quatuor spherarũ, super inuicem immediatè, uel mediate positarũ, ita ꝙ centrum mundi, & aliæ tres directè ad unãm differentiam positionis cœli situentur super eã. Tertio, mõ esse potest ꝙ tres regiones non centrales astent cẽtrali a diuersis differentijs positionis, ut puta una ab oriente, alia ab occidente. & tertia a meridie, uel ex opposito, & sic sunt quatuor imaginationes de cõsituatione regionum inferi. Sed prima est probabilior, &

dictis

dictis sanctorum conuenientior. Quicquid tamen sit de cõstitutione dictarũ regionum uidetur tamen uerisimiliter ponendum ꝙ inter sinum Abrahę,& infernũ inferiorem sit quædam distantia media quasi inuia undecunque,& anfractibus cõfusa. Nam dicitur Luc.16. quod diues epulo eleuatis oculis uidit à lõge Abrahã, & Lazarum in sinu eius. ubi uidetur localis distantia denotari. Et iterum ex hoc, quòd ibi dictum legitur ad Abrahã. Et in his omnibus inter nos,& uos, chaos magnum firmatum est, ut hi qui uolunt hinc transire ad uos, non possint, neque inde huc trãsmeare. Quod literaliter acceptum uidetur denotare interpositionem itineris impertrãsibilis, licet doctores exponant illud mystice. Pro hac etiam opinione facit illud dictũ in psona sapientiæ increatę. Eccle.24. Penetrabo omnes inferiores partes terræ & inspiciã omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in domino. Ex quibus oĩbus sequitur quòd animæ damnatorum quando deducuntur ad infernum in centro terræ ad luciferum ibidem consistentem,& alligatum, habent illas omnes regiones subterraneas pertransire. Et animæ quæ descendunt ad limbum puerorum transeunt duas, & quæ ad purgatoriũ uadunt, unam,& pertranseuntes se uident, sibi inuicem loquuntur,& cætera. Et similiter quando animæ de purgatorio educuntur in gloriam expedite de culpis,& pœnis, forte ad confusionem, & pœnarum cumulum damnatorum,& dęmonum, qui odiunt ascensum hominum in cœlum, permittente Deo, transeunt per centrum mundi ad mansiones suas in cœlo. Hæc Henricus de Assia super Genesim.

QVÆSTIO QVINTA. III. CAP.

Quæ sit maior regio locorum pœnalium.

QVÆRITVR quæ est maior regio locorum pœnalium Ad quam sic respondetur quòd si cer

to considerare uelimus quantitatem regionũ prędictarum,non occurrit unde possimus quantificare eas nisi ex multitudine incolarum cuiuslibet Vbi ergo supponendo,q̃ quælibet anima exuta sicut quilibet spiritus determinet sibi certum spacium corporeum, uidetur minima regionum prædictarum fuisse sinus Abrahæ, in quo erant omnes sancti ueteris testamenti a pœna purgatorij absoluti,qui pauci uidentur fuisse respectu illorum,quia adhuc purgatorio tenebantur, qui iterum pauci fuerũt, & adhuc sunt respectu eorum, qui in inferno tenentur,& forte quandoque pauciores his qui in regione limbi tenentur.Dico ergo consequenter ex his q̃ maxima harũ regionum est regio inferni inferioris,quod apparere poterit cuiuslibet attente cogitare uolenti numerum saluandorum,numerũ dãnatorum,numerũ assumptorum post iudiciũ corporum. Nã primo numerus saluandorũ bonorum post generalẽ resurrectionẽ non erit forte minor (immo forte maior,ut alibi disputabitur) quã multitudo dãnatorũ hominum, & dæmonum. Sed numerus saluandorum implebit cęlum empyreum, quod est longe capacius, quã totũ spaciũ infra concauum orbis lunæ immo infra cęlum sydereum,ut patet in spheris cęlorum se inuicem intercludentium,ergo oportet, quod locus inferni sit amplissimus. Secundũ hoc idẽ patet ex numero dãnatorũ. Nã iã plusquam per sex millia quadringentorum nonaginta quatuor annorum ab initio mũdi elapsorum animæ damnatorum ad infernum descenderunt de cunctis regionibus uiatorum fidelium, & infidelium,quibus si connumerentur omnes dæmones qui secundum aliquos tot sunt, quot sunt Angeli beati, uel plures, & item quod sunt in præsenti, & erunt mali in futuro qui morientur, & damnabuntur. Cum ergo sit maxima multitudo damnatorum,ut patet,ergo locus inferior inferni ubicunque sit est miræ & stupendæ magnitudinis, & amplitudinis, & maior

aliarum

aliarum omnium regionum dictarum. Tertio hoc idẽ patet maximè ex numero corporum assumptorum ab hominibus post resurrectionem generalẽ circumscriptiuè loca occupantium, propter ergo maximam damnatorum multitudinem quidam quantificare uolentes locum inferni diuersimode loquuntur. Quidam enim dicunt, ꝙ licet numerus damnatorum maior erit, quã omnis numerus saluandorum, non tamen oportebit propter hoc quòd spatium inferni sit ita amplum sicut paradisi, quia infernus habet rationem carceris constringentis, & conculcantis, & non rationem amœnæ, & liberè latitudinis, nam ad pęnam datur damnatis locus arctus. Vnde dicitur a Psal. quòd dãnati sicut oues in inferno positi sunt, quæ animalia coangustè multũ in ouilibus constipantur. Alij dicunt, ꝙ locus inferni erit à centro terræ mundi, & orbiculariter extendetur uersus concauum orbis Lunæ quantum sufficiet pro illa multitudine. Alij dicunt, quod tota regio elemẽtalis post iudicium erit locus inferni, ita quòd qui in elementis huius mundi peccauerunt in illis punientur: Auari, scilicet in terra, Lasciui in aqua, Iracũdi in igne Superbi in aere. Alij dicunt quòd centrum terræ, & concauum eius est magis amplum quàm pars terræ discooperta aquis, quę ab hominibus habitat, quæ pars terræ nunquam ab hominibus præsentibus præteritis, & futuris (dato, quod mundus habeat terminari) posset totaliter superficietenus impleri, ita quòd nulla pars eius, etiam minima uacua remaneret. Alij dicunt, & rationabilius, quòd sicut Deus aprincipio creauit locum inferni detinentis, & instrumentum ignis quo ibidem punirentur mali, sic etiam à principio Deus prouidentia sua de capacitate loci prouidit, ut scilicet infernus esset capax damnandorum localiter, & distinctè capiendorum. Hæc Henricus de Assia super Genesim.

QVÆSTIO SEXTA. III. CAP.

Quæ sit regio diuturnior quatuor locorum pœnalium.

QVÆRITVR, quæ regio locorum pęnalium est diuturnior. Ad quam sic respondetur, quòd istarũ quatuor regionum illa, scilicet damnandorum inferni sicut immensuratè est, & erit alijs extensior, ita & durabilior. Nam regio superior quæ est sinus Abrahæ, incępit primo inhabitari fortasse a morte iusti Abel, & depopulata fuit immediate post mortẽ Christi, post hãc regionẽ in habitari cępit regio purgatorij quæ etiam omnibus incolis priuata fuit per Christum ad inferos descendentem, ut quibusdam doctoribus uerisimilius videtur; post quam purgatorij euacuationem iterum regio illa cępit incolas habere, & habebit deinceps forte sine interruptione, usq; ad resurrectionem mortuorum generalem. Regio uero totalis inferni uel damnandorum sola cum suis infęlicibus incolis in ęternum durabit in altum extendenda, quantum ad declarationẽ diuinæ iustitiæ, per distinctas singulorum pęnas iudicio Dei nobis occulto, quod tunc decernetur ab omnibus. Hæc Henricus de Assia super Genesim.

QVÆSTIO SEPTIMA. III. CAP.

Quot mansiones regio infernalis habeat.

QVÆRITVR, quot carceres seu mansiones habeat regio infernalis. Ad quam sic respondetur, quòd totalis regio inferni septem carceres habet, uel in septem regiones partiales iuxta septem peccata mortalia uidetur diuisa esse,

ſe,vel poſt iudicium diuidenda.Pro qua imaginatione eſt Beatus Greg.4.Dialo. cap.26. vbi ait,ꝙ ſiue electi, ſiue reprobi quorum cõis cauſa in opere fuit, ad loca etiam cõia deducuntur,Chriſti nobis verbis ſatisfaciẽ tibus etiam ſi exempla deeſſent. Ipſa quippe veritas ꝑ electos in Euangelio dicit.In domo patris mei mã ſiones multæ ſunt.Si enim diſpar retributio ĩ illa ęter na beatitudine non eſſet, vna potius manſio quã multæ ibi dicendę eſſent. Multę ergo manſiones ibi ſunt in quibus diſtincti ordines bonorum propter meritorum conſortium cõiter lætantur.Et eadem veritas(dicit Greg.)finalis iudicij diem denuncians ait.Tunc dicam meſſoribus.Colligite zizania,& ligate eam in faſciculos ad comburendum.Quid autem eſt zizania in faſciculos ligare, niſi compares paribus in tormentis ſimilibus ſociare,vt ſuperbos cum ſuperbis, luxurioſos cum luxurioſis, auaros cum auaris, fallaces cum fallacibus,infideles cum infidelibus? Cum ergo ſimiles in culpa ad tormenta ſimilia angeli in locis pœnalibus deputant, quaſi zizaniorum faſciculos ad comburendum ligant hoc Grego. Vel dicendum,quòd ſicut poſt conſummationem mundi,iuxta Hierarchias angelorum malorum ordinabuntur in inferno diuerſę manſiones, ſeu regiones eorum ſecundum differentias in ſtatibus, & culpis eorum. Item videlicet,quòd illi angeli mali,qui fuerunt, vel ſtantes fuiſſent de Seraphin ſummi in cœlò, cadẽtes facti ſunt infimi.Et illi qui fuiſſent Cherubin : cadentes, conſtituti ſunt in choro ſuper iſtos, ita quòd qui fuiſſent de infimo ordine cętus angelici,collocabuntur in ſummo loco inferni.Sicut ergo in cęlo cum quolibet ordine angelorũ collocabuntur aliqui hoĩes, pro conformitate meritorũ,ita proportionabiliter in hierarchijs inferni ꝓ cõformitate demeritorũ hoĩes collocabunt intra choros dęmonũ, ita ꝙ in ĩfimo loco Seraphinorũ inferni ponẽtur illi qui hic fingũt ardere in amore dei,vt religioſi

giosi &c.& ardent ambitione diaboli. In choro Cherubin inferni ponentur illuminati scientia, sed non sibi nec recte alijs. In choro Thronorum inferni ponetur qui fingunt se pauperes,& thesaurizant pro episcopatu. In ordine dominationum inferni ponentur mali prelati, spirituales,& temporales, reges, duces, comites. In ordine virtutum inferni ponentur zizaniosi, & sic de singulis. Quod si aliquis arguat, quia secũdum Iob 10. in inferno nullus est ordo, & hic ponitur ordo septem carcerum, vel trium hierarchiarum. Respondetur, quòd Iob intelligit de ordine intentionum,& operationum, quę non sunt in inferno, nam nullus damnatorum habet intentionem, vel actum debite ordinatum in fine, qui est Deus. Elicitiuè ex Henrico de Assia super Genesim.

QVÆSTIO OCTAVA. III. CAP.

Vtrum ignis inferni sit corporeus, vel similitudinarius, aut imaginarius.

QVÆRITVR, Si ignis inferni sit corporeus, vel similitudinarius, aut imaginarius. Ad quam sic respondetur, quòd Auicen. 9. suę met. negans exustionem corporum, post iudicium cum non admittat carnis resurrectionem,& videns quòd naturaliter spiritus ab igne corporali pati non possit, dixit ex hoc, ꝙ ignis inferni non esset corporalis, sed imaginarius, ita quòd animę malorum post mortẽ dicuntur ideo igne cremari, quia imaginantur cruciari appręhendendo ignem, sub ratione disconuenientis. Et ponit exemplum ibidẽ de somniante, qui ex appręhensione phantastica alicuius disconuenientis in somno, quandoq; plus cruciatur quàm fecisset ex pręsentia eiusdem in vigilia, sed hoc est falsum,& erroneum, quia imagina

tio

tio est potentia quędam vtens organo corporali, vnde non potest esse, quòd tales imaginationes fiant in anima a corpore separata, sicut in anima somniātis, ideo dicebat, ꝙ si ille ignis non sit imaginarius, est certe similitudinarius, vt sic intelligantur animę ardere in igne, & affligi fœtoribus spiritualiter, sicut iocundari dicuntur, s. ꝙ rideant, vel reficiantur, quę non intelliguntur in aliqua re corporali, sed spirituali tantū. Et si aliquis dicat, quare ergo delectationes, & pœnę spirituales beatorum & malorum demonstrantur, & pinguntur corporaliter. Respondet Auic. quia scilicet tristitia, & delectatio spiritualis est multū ignota, & homines melius ad amorem, vel timorē mouentur corporalibus, quam spiritualibus. Sed quoniam etiā hoc falsum est. Idcirco dicendum quòd ignis inferni est verus ignis corporeus, & eiusdem speciei cum isto quē nos videmus. Quod probatur ratione, & auctoritate. Primo ratione sic. Corpori non potest conuenienter aptari, in pęnam nisi corporeum, sed pœna damnatorum non solum erit pœna damni, & priuationis diuinę visionis quę respondet auersioni, quę fuit in peccato mortali, sed erit etiam pęna sensus corporaliter, q̄ respondet conuersioni ad bonum commutabile. Corporalis autem pœna per corpora irrogatur, ergo. Secū do etiam probatur auctoritate phi. 1. Thopi. dicentis, ꝙ omnis aqua, omni aquę est eadem specie, ergo eadē ratione omnis ignis, omni igni est idem specie. Tertiò probatur auctoritate Greg. 4. Dialo. & Augustini dicentium, quòd animę damnatorum igne corporeo affliguntur. Hęc Tho. in 4. sententiarum. dist. 44. Alij tamen dicunt vt recitat Sco. in 4. quòd spiritibus, & animabus datur quidam habitus supernaturalis propter demeritum peccati, & per illum subijciuntur corpora li agenti, vt possint ab eo pati. Hoc tamen Scotus improbat, & bene.

QVÆ-

QVÆSTIO NONA. III. CAP.

Vtrum dæmones, & animæ spirituales possint ab igne infernali, ac corporali pati, & cruciari.

QVÆRITVR, Si dæmones, & animæ spirituales separatæ, possint ab igne infernali corporali pati, & cruciari, & quō. Ad quam primo videtur respondendum negatiue per illud Aug. 12. super Gene. c. 42. Agēs debet esse nobilius passo. Ignis corporeus non est præstantior spiritu. Item Ari. 1. de generatione dicit, ꝙ corpus non agit nisi per cōtactum, corpus autem spiritum tangere non potest, quia illa se tangunt quorum vltima sunt simul. 5. Phy. Spiritus aūt indiuisibilis, non habet vltimum. Item primo de generatione & ſm Boe. li. de duabus naturis. Illa solum agunt, & patiuntur adinuicem quæ in materia cōmunicant, sed anima, & ignis corporeus non communicant in materia, quia corporalium, & spiritualium nō est materia communis. 11. Meth. Item omne quod patitur recipit aliquid ab agente. Si ergo anima patiatur ab igne corporeo, aliquid ab eo recipiet, sed omne qđ recipitur in aliquo, est ibi per modum recipientis, ergo recipietur ignis in anima corporaliter. Sed spiritualia recepta ab anima, sunt animę perfectiones, & non pœna, ergo ignis receptus in anima non erit pœna eius, sed magis perfectio. Item agens corporeum non agit in remota, nisi per hoc quod agit in media. Sed animę, & dæmones quandoque sunt extra locum inferni. Cum quandoq; in hoc mundo appareant hominibus nec tamen sunt immunes a pęna. Et tamen videmus, quòd omnia inter media ab igne inferni non patiantur, ergo videtur, ꝙ animæ damnatorum non patiantur ab igne corporeo inferni. Idem probatur auctoritate.

ritate. Ter. in Apolo. 1. in li. defensionē. c. 45. dicentis. Ideo ī iudicio repręsentabūtur, & corpora, quia neq; pati quicquā pōt aīa sola sine materia stabili, ī. carne, & quòd oīno de iudicio Dei pati debent aīæ nō sine carne: q̄ non sine carne meruerunt, infrà q̄ oīa egerūt hęc ille, & Lac. lib. 7. c. 21. dicit. Aīæ cū in se nihil habeant solidū, & contractabile, a solidis, & corporalib. vim pati non pñt, sed quia in solis spiritibus viuunt, a solo Deo tractabiles sunt cuius virtus, & substātia spiritualis est. Sed tñ docent nos sacræ literæ queadmodum pęnas impij sint laturi, nā quia peccata in corporibus contraxerunt, rursus carne induentur, vt in corporib. piaculū soluant, hæc ille. In oppositū est fides, & Luc. 16. loquens de Epulone, de quo Epulone dr̄ q̄ cruciabatur igne inferni. Ad hanc qōnem rñdetur sub hac cōclusione, quòd aīa separata pōt pati ab igne corporeo, & ab eo cruciari. Probatur aūt sic rōne. Eadem est rō de animabus separatis, & de dæmonibus sed dæmones patiuntur ab igne corporeo, vt patet Matt. 25. Ite maledicti in ignem æternū qui paratus est diabolo, & angelis eius, ergo & aīæ separatæ ab igne corporeo pati pñt. Item pęna de[illegible]dere culpæ, sed aīa p culpā, & p prauā concupi[illegible]se subijcit corpori, ergo & iustū est, vt in pœn[illegible]poreæ naturæ p passiones subijciatur. Vñ Gre. 4. di[illegible]. d[illegible]it, Si diabolus, & eius angeli, cū sint incorporei, corporeo igne sunt cruciādi, quid mirū si aīæ anteq̄ recipiant corpora pñt igne corporeo cruciari, quasi diceret nō est mirū. Firmiter ergo tenendū est, quòd anima separata pati, affligi, & cruciari possit ab igne corporeo. Sed circa modū quo pati possit diuersi diuersa sensere. Aliqui. n. dixerunt, quòd anima ab igne patiatur videndo solū ignem, sed hoc est falsum, quia visum, vt visum perfectio est vidētis. Alij dixerunt, quòd anima ab igne patiatur imaginando ipsum vt sibi nociuum. Sed hoc tenere est hæreticū, quia tunc pœna inferni ignis, sm veritatem non

esset realis, sed apparens, & imaginaria. Alij dixerũt, ꝙ anima patiatur ab igne alterado, vt pura recipiẽdo ab igne calorem, ardorem, siccitatem, vel adustionẽ, qđ est falsum, quia tales passiones sunt, passiones corporis, & non spiritus. Ideo Tho. in 4. dist. 44. declarando dicit. Quod ignis inferni cum sit vere ignis corporeus, non tñ corporaliter animas affligit, s. vt eas per modum corporis adurat, sed spiritualiter, & hoc quatuor modis. s. detinendo, impediendo, subiugando, & inimicando. Primo in detinendo, siue alligãdo, & hoc supernaturaliter conceditur igni. Nam quàmuis res corporea possit spiritum incorporeum loco diffinire, & spiritus possit vniri corpori, sicut mouens mobili, vel sicut locatũ loco. (Nam spiritualis creatura loco diffinitur ita. s. in vno loco existens, & operans qđ non in alio, eo modo, quo incorporalia dicuntur esse in loco) non tñ põt res corporea, & per consequens ignis inferni naturaliter, & propria virtute spiritum incorporeum loco diffinitum circunscriptiue detinere alligatũ sic in vno loco, ꝙ ad alia loca non possit se diuertere. Cũ id qđ est minoris virtutis, vt est corpus ignis, non possit sua virtute propria ligare, vel tenere id qđ est maioris virtutis, s. spũ, & aĩam. Sed hoc, vt ignis inferni teneat, & alliget aĩam, & spũs malos, hẽt inquantũ est instrm diuinæ iustitiæ uindicantis, vt ipsũ spiritum, & aĩam quodãmodo retineat alligatũ. Et in hoc ille ignis veraciter est spũi noxius, patet hoc exẽplo. Nã videmus, ꝙ dęmones virtute quorũdã verborũ deo pmittente quibusdã corporib. alligãtur, detruduntur, & sic patiuntur. Ergo multomagis aĩa detrudetur, & alligabitur, & patieť ab igne corporeo, vt instro diuinæ iustitiæ vindicantis. Scđo modo ignis corporeus infert pęnã aĩę retardando eã, vel impediẽdo ab executione proprię voluntatis. Sicut. n. lapis dř pati, cũ impeditur ne deorsum tendat. Et homo dř pati cũ detinetur, vel ligatur, ne vadat quò vult. Ita ignis in-

ferni, vt instr̄m diuinę iustitiæ tardans, vel impediēs aīam ab executione proprię voluntatis.s. ne aīa possit operari vbi vult, & s̄m qđ vult efficitur aīæ vel spiritui maximè pœnalis. Et ponit Tho. exēplū Beati Aug. 21. de ciu. Dei dicentis, ꝙ sicut aīa spūalis concipit, & recipit ex coniunctione ad corpus naturaliter maximū amorē, sic aīa ligata igni, & ab eo detēta ex illa detentione maximū concipit horrorē, & dolorē. Tertiò ignis inferni infert aīæ pęnā subiugando Nā sicut aīa vel spūs per hoc qđ coniungitur superiori Deo essentialiter præmiatur. Ita p hoc, ꝙ priuatur diuina visione coniuugitur, & subditur rebus infimis.s. igni, & loco infimo, & abiectissimo terrę astringitur, ex hoc maxime affligitur, patit̄, & angitur. Quarto ignis infert, pęnā animabus, & spiritib. inimicando. Nam cū aīa videt, & apprehendit, vt nociuū illū ignē, vt instr̄m diuinæ iustitiæ vindicantis esse sibi nociuum, & p consequens inimicū, interiori tristitia affligitur, & cruciat̄, non ꝙ ille ignis noceat aīæ, eo ip so, ꝙ vr̄ intellectualiter, quia nihil est in contrariū & cōtristabile intellectui in eo ꝙ aliquid intelligitur ab eo, sed fit cōtristabile inquantū vr̄, vt repugnans voluntati. Hæc tangit Greg. in 4. Dialo. & Th. 4. contra Gētiles. c. 90. & ql. 2. & 3. & in qōnibus disputatis de aīa. q. 21. Nunc ad rōnes in oppositū rn̄detur, & ad primā sic, ꝙ licet aīa spiritualis simpliciter sit nobilior igne corporeo inferni, tn̄ s̄m ꝙ ille ignis est instr̄m diuinæ iustitiæ cuius virtute operat̄, dici, & fieri pōt nobilior ipsa aīa. Ad s̄m dr̄, ꝙ licet inter aīam, & corpus non sit aliquis contactus corporalis, siue physicus, est tn̄ inter eos aliquis cōtactus spūalis, & virtutis. Sicut, & motor cęli cū sit spūalis, spūali contactu tangit cęlū mouens ipsum, & p modū quo dr̄ contristans tangere, vt dr̄ in 1. de cęlo, & hic modus sufficit ad actionē. Ad tertiū rn̄detur negando consequentiā dicendo ꝙ philosophus, & Boetius loquunt̄ de illa actione p quā patiens transmutat̄

in naturā agent s. Talis aūt actio non est ignis in animā. Ad quartū rñdetur, negando consequentiā, & rō est, quia assumptū est verū de eo qd patitur ab agente ꝑ modum influentiæ. Ignis aūt in animā non agit per modū influentis, sed per modū detinentis, vt dictum est. Ad quintū rñdetur, quòd spūs dānati nunq̃ sunt extra infernū, nisi ex dispensatione diuina, vel ad instructionē, vel ad exercitium electorum, Vbicunq; aūt extra infernū sint, semp tñ vident ignē inferni vt eis in pęnā præparatū. Vnde cū ista visio sit immediate affligens vt dictū est, ideo vbicunq; sunt spūs damnati ab igne inferni affliguntur, sicut & captiui extra carcerē existentes, à carcere quodāmodo affliguntur dū vidēt se ad carcerem dānatos. Vnde sicut gloria electorū in nullo minuitur, nec quātū ad præmiū essentiale, nec q̃tum ad præmiū accidentale, & si aliqñ extra cœlum empyreū sint, qd aliqualiter in eorū gloriā cędit, ita in nullo dānatorū pęna diminuitur. Si aliqui extra infernū ad tps ex diuina dispensatione ponātur. Et hoc est qd dicit gl. sup illud Iaco. 3. Inflāmat rotā natiuitatis. Diabolus vbicunq; sit, siue sub aere siue sub terra, secū fert tormenta suarū flammarū. Obiectio aūt procedit ac si ignis corporeus affligeret spūs immediate sicut affligit corpora. Ad auctoritates aūt sic rñdetur, & primo ad Tertullianū dr̄ negando quòd dæmones, & animæ absq; corpore pati non possint ab igne corporeo, nā Dei tanta est ptās vt incorporalia quemadmodum voluerit, ꝑ se uel in igne afficere possit, & castigare modo à nobis imperceptibili, & inenarrabili. Et cum dr̄, quòd animæ nihil sine corpore meruerunt, ideoq; in corporib. proprijs torqueri, & puniri debebunt, hoc similiter negatur, nā vt dictum est de mente Th. prima secundę. q. 7. Actus animę in merito, vel demerito dupliciter ꝓcedunt actus corporum. s. quò ad tps, & quò ad valorem, nam quo ad tēpus prius habetur propositum benefaciendi, vel malefaciendi, quàm illud exe-

cutioni mandetur, & omnis bonitas quę aſcribitur actibus exterioribus corporum ex uoluntate prius habuit originem, & formam. Ad illud etiam Lactantij reſpondetur, negando in hoc Lactantium, ſicut negatur etiam in cęteris erratis ſuis.

QVÆSTIO DECIMA. III. CAPI.

An inter ignem inferni, & huius mundi ſit aliquod diſcrimen.

QVÆRITVR, quę differētia ſit inter ignem inferni, & ignem huius mundi. Ad quam reſpondetur, ꝙ licet nobis ignotū ſit ī qua materia ſit ignis inferni, ſiue in materia propria prout eſt in ſphera ſua in qua nō lucet, ut dicunt philoſophi, ſiue in materia aliena. ſ. terreſtri, ut in carbone ſiue aerea ut in flāma, ſiue ignita ꝑ uiolētiā, ut patet in ferro, ſiue ignita ex natura ſi principio intrinſeco, ut patet in ſulphure, tñ in quacūq; materia in inferno ignis inueniat, ſemper eſt idē ſpecie, quātú ad naturā ignis pertinet, cum noſtro, ut dicit Tho. in 4. ubi ſupra. Inquātum uerò ille ignis eſt inſtrumentū diuinę iuſtitię, differt in multis ab igne qui eſt apud nos. Primo. n. differt quia ignis noſter naturaliter urit, ſed non detinet. Ibi ligat, & detinet (ut dictū eſt ſupra.) Scdo ignis noſter eſt corruptibilis deficiēte materia. ignis inferni eſt incorruptibilis, quia in materia immortali, ſcilicet anima, & corpore inconſumptibili, ut dicetur ſtatim infra. Tertio ignis noſter ſuccenſore indiget, & ſuccenſore nutritur, quia uiolenter accenditur, ignis inferni ſuccenſore non indiget, nam flatus domini ſicut torrens ſulphuris, ſuccendet eum, ut dicitur Iſaię. 30. Nec lignis indiget, quia Deus talem ei naturam indidit. Quarto ignis apud nos ſua luce delectat. Ignis inferni parum lu-

cet, & ad pęnam damnatorum, ut scilicet uideant sua afflictiua unde doleant. Vnde Psal. Peccator uidebit, & irascetur dentibus &c. Quintò ignis noster non habet secundum virtutem propriam, ꝙ aliquos cruciat magis aut minus. Ignis autē inferni cruciabit ſm modū peccati, ut in modo suæ actionis sequatur modum culpæ, ut patet in igne fornacis qui in sua actione modificatur ex industria fabri ſm ꝙ competit ad effectum artificis. Vnde Greg. in 4. dialo. dicit. Vnus quidem est gehennæ ignis, sed non uno modo omne cruciat peccatores. Vniuscuiusq;. n. quantum exigit culpa tantum sentietur pœna. Sexto ignis huius mundi habet ardorem naturalem non in infinitū intēsiuè, sed ignis inferni respectu huius ignis habet ardorē incomparabilem. Primo rōne loci infernalis, ubi est clausus & coarctatus. Secundo ratione cōtrarij. i. frigoris circūnstantis, nam ex propinquitate vnius cōtrarij, alterū contrarium fortificatur, sicut patet in aurora quæ ex propinquitate aduentus sui cōtrarij. s. caloris radiorū solarium, quod cōtrarium philosophi uocant anthiparistasim fortior facta gelu frigidior est media nocte. Habet etiā tertio ignis inferni intensiorem ardorem ab igne nostro inquantum est instrumentum diuinæ iustitiæ. Vnde propter hoc dicebatur a Policarpo post Aug. in uita Sācti Sebastiani, quòd ignis noster, & inferni, uel purgatorij differunt sicut ignis pictus, & uerus.

QVÆSTIO VNDECIMA.
III. CAP. Primæ Decadis.

Vtrum Damnatorum corpora coniuncta animabus post iudicium, possint perpetuo in igne inconsumptibiliter subsistere.

QVÆRITVR, An corpora damnatorum post iudicium coniuncta animabus poterunt perpetuo inconsumptibiliter in igne subsistere? Ad quam uide-

uidetur primo respondendum negatiuè, nam ut dicit philosophus.6.thopi. Omnis passio facta magis abijcit a substantia,& continua tādē consumit.Sed corpus humanum post iudicium iūnctum animę cum non sit incorruptibile per naturam ut corpora cęlestia ,. Nec per gratiam,ut corpus primorum parentum , Nec per gloriā sicut corpus Christi, & electorum post eorū resurrectionem,ergo sequitur,ꝙ tādem ab igne destruetur,& corrumpetur.Respondetur,quod circa hoc aliq̃ dixerunt corpora damnatorum ideo nō consumi,quia exustio illa est intentionalis,& non realis.Pro quorum uerborū intelligentia notandum est, ꝙ inter sensum tactus,& alios sensus est hęc dr̄ia.Nā in quatuor sensib. uisus,auditus,gustus,& olfactus,non est actio nisi intē tionalis,in aure.n.remanet sonus,nec tn̄ sonus immutat aurem realiter.Sir̄ in uisu recipitur species coloris absq; hoc,ꝙ oculus realiter coloret,& sic de alijs duobus sensibus.In sensu āt tactus utraq; actio simul est scilicet realis , & intentionalis . Cum enim animal calefit,calor remanet realiter in animali , & ultra hoc anima concipit calorem intentionaliter, ut habetur.2.de anima. Nec realiter posset animal percipere intentionem caloris,nisi etiam calorem realiter reciperet. Dicunt ergo isti , quòd ideo corpora dānatorum ab igne non consumūtur, quia ille ignis agit in eis intentionaliter tantum,& non realiter . Et ex hoc uitatur corruptio eorum nō tamen uitatur afflictio,quia dolor non est lisęo , sed sensus , idest sensitiua peceptio lesionis. 2.de anima sed hoc est falsissimum . Sequeretur enim, ꝙ aliquis sentiret exustionem qui in rei ueritate , non exureretur, & sequeretur ēt ꝙ ibi non esset nisi intentio,& imaginatio super ecessiui caloris, & non realis exustio ignis, sicut apparet in freneticis q̃bus uidetur ꝙ aues in aere uolant cum tamen nō uolant, & sic illa afflictio esset apparens , & non existens q̃d est hæreticum.Dicendum est ergo , ꝙ actio caloris in corpora

damnatorum est realis, & intentionalis, sicut de sensu tactus dicebat. Nā corpora illa realiter exurentur, nec dormient, aut in contēplatione rapientur cum exurentur, sed percipient læsionē, & exustionē, & tāto profundius, quanto ille ignis aget ut instrumentum diuinæ iustitiæ, quæ exigit ut pęna respōdeat culpæ, & culpæ proportionet ut dr̄ Apo. 18. c. Et cum petitur q̄uo continue exarantur, nec consumunt, aut corrumpūtur? Respōdetur, & dr̄ ꝙ principalis causa & prima huius, est uirtus & iustitia diuina. Iustitia enim diuina separat unā actionē ab altera, cū ſm naturā una sine altera esse nō possit. Separat. n. corruptionē a cōtinua exustiōe cū ſm naturam oē quo diu exuritur corrumpitur. Qd etiam factum fuit in rubo quem uidit Moyses. Exo. 3. & in camino ignis trium puerorum Daniel 3. c. Alia ratio quasi coadiuuās poterit esse naturalis, scilicet qes motus cœli, quo quiescente nulla actio, uel passio poterit esse in corporibus pertinens ad transmutationem naturæ. Et sic dicitur ad dubitationem, quòd causa incorruptionis corporum non est natura, uel gratia, uel gloria, sed diuina uirtus, & ordo iustitiæ eius, quibus etiam obtemperabit quies motus cœli. Auctoritas est ad hoc Greg. super illud Iob. 20. Lucet qui fecit omnia. Cruciabitur, & non extinguetur, morietur & semper uiuet, finietur, & sine fine manebit. Cuius enim uita mortua fuit in culpa, necesse est ut mortuus semper uiuat in pęna. Hæc ille. Quantum ad exempla notandum, quod nullum corpus est, quod tandem non consumatur ab igne quamuis quædam corpora sint, quæ ad horam, uel per paucum tēpus in igne permaneant, sine læsione aut corruptione. Vnde Galenus dicit, quòd salamandra licet aliquo tempore possit esse in igne, non tñ finaliter sine corruptione ibidem posset perseuerare. S ctiā patet de ebano. Aug. tñ 21. de ciui. Dei, ut declaret q̄uo corpora dānatorum semper cremata, & exusta nunquam consummentur (uirtute Dei

operante) ponit aliqua quæ reperiuntur in natura, quę sub igne incorruptibiliter perseuerant. Et primo ligna tina, nec uerme consumuntur, nec in aqua corrūpunt, nec in igne (ut dicitur) comburuntur. Lapis pręciosus Achades in igne positus impassibilis, & incorruptibilis in igne permanet. Vnde semel accēsus, nec pluuijs nec uentis extinguitur, & ardens nunquam consumitur. Vnde dr̄, ꝙ erat Athenis phanum ueneris in quo erant lucernæ de dicto lapide quæ nunq̄ aliqua intemperie extinguebantur. Item aurū quantuncunq; stet in igne nec læditur nec corrumpit̄. Est quoddā genus uirgulti dicit Aug. quasi quædā radix semper ardēs, nunquam ueniens ad consumptionē. Montes Ethnę Siciliæ usq; hodie flāmis ęstuant & integri perseuerāt. In legenda S. Nicolai habetur de quodā igne in quo si manū apponas, sentis ardoris afflictionē, sed manus non patitur combustionis corruptionem, siue destructionem. Cor hominis ueneno mortui semp̄ substat igni inconsumptibiliter, (ut dicūt medici.) Carbo ligni uirtute ignis fit imputribilis ita, ut nunquam putrescat in aquis. Itē latericius lapis prius molis, & dissolubilis in igne decoctus, manet in aq̄s ppetuo incorruptibilis. Quod ergo natura tribuit supradictis, q̄d ignis cōcedit carboni & latericio, multo magis p̄t Deus dare corpi humano. Ad argumentū aūt philosophi dr̄, ꝙ intelligitur de cā pura naturali. Hæc Tho. in 4. di. 44. & Scotus ibidem. & Ioannes de Blibia Bononiensis in quolibetis.

QVÆSTIO DVODECIMA. III. CAP.

De generibus pœnarum, quæ fiunt in inferno.

QVÆRITVR, quot pęnarum genera reperiantur in inferno. Ad quam sic respondetur, ꝙ in inferno inter alia sunt octo pęnę. s. ignis inextinguibilis, uermis immortalis, fletus contri-

contriſtabilis, tenebrę palpabiles, fœtor intolerabilis, ſtridor inæſtimabilis, aſpectus dæmonum horribilis, flagellum corporis. Prima pęna eſt ignis inextinguibilis. Nam ignis inter alia elementa eſt maxime actiuus. 4. metha. Vnde a qualitate propria, & naturali non pōt alterari ut infrigidetur. Sicut aqua poteſt calefieri, & ideo maxime ponitur ignis pęna gehennalis & eſt inextinguibilis, quia ſicut culpa in inferno nunquam poterit expiari, uel remitti, ita & pęna animæ, & corporis ex parte ignis nunquam poterit terminari. Secunda eſt uermis immortalis, de quo Iſa. 65. Vermis eorū nō morietur. Qui uermis non intelligit̃ corporaliter, quia poſt diē iudicij innouato mundo nō remanebit aliqđ corpus mixtū, uel aliqđ aīal niſi tm̄ corpus hoīs. Sed intelligitur de uerme ſpirituali, ideſt remorſu conſcientiæ, qui remorſus conſcientiæ ita oritur ex putredine peccati, & affligit puniendo aīam. Sicut uermis corporalis oritur ex putredine lignī, & affligit puniendo corpus. Tho. in 4. diſt. 50. Tertia pęna eſt fletus contriſtabilis, Matth. 22. Ibi erit fletus, & ſtridor dentium. Vbi notādū eſt, ꝙ ī fletu corporali ſunt duo, ſ. lachrymarū reſolutio, & hoc non erit poſt diem iudicij, quia tunc ceſſante motu cęli nulla generatio uel alteratio erit. Secūdo in fletu corporali, eſt capitis, & oculorum turbatio, & hæc erit in die iudicij, & in anima, & in corpore. Nā anima maximè affligetur, & corpus immutabitur in bonum, ut in beatis, & in malum, ut in damnatis ab animę paſsione. Thom. ubi ſupra. Quarta ſunt tenebrę palpabiles. Matth. 22. Ligatis manibus, & pedibus mittite eum in tene. &c. Licet enim infernus quantum eſt ex ſe ſit locus tenebroſus, eo ꝙ in medio terræ ſitus, ubi non poteſt eſſe niſi ignis turbidus, & quaſi fumoſus. Tamen ex diuina diſpenſatione eſt ibi aliquid luminis ſub quadā umbroſitate, quæ ſufficit ad uidendum illa, quæ animam, & corpus torquere poſſunt. Vnde infernus, dicitur terra miſerię, & tenebrarum

Iob.

Iob.10.Thom.ubi supra.Quinta est ibi stridor inæstimabilis.Matth.22.Stridor dentium qui erit ibi corporalis.Nam stridor nullam importat resolutionem,sicut effusio lachrimarum,hoc dicit Pet.de Taranto in.4.distin.50.Vnde Grego.dicit.Eijcientur in tenebras exteriores,ut illic dentes strideāt,qui hic de edacitate gaudebant.Sexta est fœtor intollerabilis.Ioelis.2.Ascedet fœtor eius, & ascendet putredo eius, quia superbe se egit,hic autem fętor nomine sulphuris designatur.Vnde Psal. Pluet super peccatores laqueos ignis sulphur, & spiritus procellarum.Nam ignis respondet concupiscentiæ,& ardori peccati.Sulphur respondet fœtori uoluptatis. Spiritus procellarum respondet strepitui perpetrationis peccati. Septima aspectus dæmonum horribilis. Vbi notandum ꝙ dæmones in natura sua, & decore apparere nō possunt damnatis in inferno siue in purgatorio,sed apparēt in corporibus assumptis in aliqua uisione,sicut Deo placet,cum tali & tanta deformitate,ꝙ videntes illos in tali aspectu maxime deterrentur, & contristantur. Vnde tantus est horror in eorum aspectu, ꝙ nullus sine adiutorio Dei in hac uita etiam quantumcunq; sanctus possit illum videre,& tolerare,ut patet de Beata Virgine, ut dicetur infra in 3.decade in ultimo. Octaua pęna est flagellum. Prouerb.19. Mallei percutientes stultorum corporibus.Vbi notandum,ꝙ dæmones cum sint incorporei, motu tāctus non operantur immediate in aliquod corpus a se distans sed utendo quibusdam corporibus. Vnde sicut Angeli utuntur ad aliquos corporales effectus aliquibus seminibus in quibus sunt uirtutes aliquæ naturales, ex quibus aliqui effectus celeriter producuntur, ut dicit August.3.de ciui.dei. Ita etiam faciunt dęmones,cum motu tactus aliquid operantur. Hæc Thom.16.de spiritualibus creaturis. De istis octo generibus pęnarum sunt uersus uidelicet. Vermes, & tenebræ flagellum frigus,& ignis,dęmonis aspectus,scelerum confu-

confusio luctus. Quib. pœnis dic. B. Aug. 21. de ci. dei. c. 11. correspondét octo gña pęnarú quæ ponit Cic. in de legib. qbus malefactores puniuntur in mundo. s. dãnum, uinculũ, seruitus, uerbera, talio, ignominia, exiliũ, mors. Per dãnum in mundo tolluntur diuitiæ. Per uincula, & seruitutes tollitur libertas. Per uerbera tollitur incolumitas corporis. Talio per quã patitur quilibet qđ alteri fecit. Ignominia per q̃ tollitur fama. Exilium per qđ tollitur patria. Mors ꝑ quã tollitur uita. In inferno aũt dãno respondet pęna dãni. i. priuatio uisionis diuinę, cũ priuatione gratiæ, gloriæ, & misericordiæ eius nõ solũ in re, sed in spe. Vnde Isa. 30. Nõ remanebit de fragmentis eius testa, ut hauriatur parum aq̃ de fouea. i. diuinæ misericordiæ, aut ꝺporte͛ igniculus de incendio. s. charitatis. Pęnæ uinculorũ correspõdet ligatio manuũ & pedum. i. quia manus nõ p̃nt bñfacere nec pedes, & affectiones bene uelle, ut dicit Grc. Pœnæ uerborũ respõdent in inferno Mallæi dæmonũ, materialiter, ut diximus, uel spiritualiter, i. ꝑ uerbo Christi dicẽti. Ite maledict. in ignẽ æternũ. Pœnę talionis respondet ęqualitas pęnarũ Apo. 18. Quãtũ se glorificauit in delitijs, tm̃ ei date tormẽtũ, & luctũ. Quod uerbũ B. Tho. exponit ꝙ quantũ & tm̃ nõ important ęqualitatem quantitatis, sed proportionis. Pœnæ ignominię respondet in inferno confusio oĩum electorum Is. 13. Facies combustę. s. a confusione uultus eorum. Pœnę exilij respondet cęcitas cordis, & mors dãnationis. Vnde Greg. Interiores tenebras dicimus cęcitatẽ cordis. Exteriorem uero ęternam mortem dãnationis. Pęnę seruitutis correspondet tributũ pęnarum Tren. 1. princeps prouinciarũ facta est sub tributo. Nam damnati sunt sub tributo pęnarum. Semper enim emunt, nunquã tamen soluunt. Pęnę mortis respondet mors secunda, idest sine morte, damnatio. s. perpetuo ubicũque aĩę & corporis sine fine. Sunt autem et in inferno alię pęnę scilicet transitus ab aquis ad ignẽ Iob. 24.

Transi-

Transibunt ab aquis niuium ad calorem nimium, qui quidem transitus non dicit interpolationē inter pęnā ignis, & pęnā aquę, vt qñque patiantur pœnam aquæ, quandoque patiantur pęnam ignis sicut hic in mundo. Sed ibi vtraque pęna erit continua, quia culpa eorum est ibi perpetua. Vnde Grego. dicit super hoc in Moral. quòd pęna aquæ debetur pp timorem male humiliantē, & pęna ignis pp amorem male inflammātem. Vnde transitus ille non dicit ordinē, vel interpolationē, sed continuitatem & varietatē pęnarū, pp varietatem, & continuitatem culparum. Erit ēt ibi decima pęna, s. mors sine morte. Vnde dr̄ Apoc. 9. Vocabunt mortem, & mors fugiet ab eis quæ mors erit in perpetua diuisione malorum a Deo, & eorum perpetuis pœnis gehennæ aliarumq́ue pęnarum. Vnde Gre. dicit. Erit miseris mors sine morte. Finis sine fine. Defectus sine defectu. Nam mors ibi semper viuit, & finis semper incipit, & defectus deficere nescit. Hæc August. 11. & 21. de ciu. Dei, & Gre. 9. Mora. Thom. super illud Iob. 10. Dimitte ergo me, vt &c.

QVÆSTIO DECIMATERTIA. III. CAP.

Vtrum viuorum suffragia, minuere vel abbreuiare possint pęnam inferni.

QVÆRITVR, Si per suffragia viuorum fidelium minui, vel abbreuiari possit pœna inferni. Ad quam respondent aliqui quòd sic, antiquas & oblitas positiones suscitare cupientes, nam primo arguūt, sic, quia 2. Macha. 12. dicitur, quòd inuenerunt sub tunicis interfectorum de denarijs idolorum a quibus lex prohibet Iudæos, & tamen postea subditur, quòd Iudas collatione facta duodecim, millia drachmas argenti misit Hierosolymam offerri ibi pro peccatis mor-

dicitur. Vt ſicut ſanctis tuis proſunt ad gloriam, ita nobis proficiant ad medelam. Item in ſacra oratione de S. Leone in antiquis, ita habebatur. Annuè nobis dñe, vt aïæ famuli tui Leonis hæc profit oblatio, vt hr̃ in c. cum Marthæ. de cele. miſſ. Septimo, quia ſicut non repugnat ſtatui beatitudinis quòd augeatur pręmiũ accidentale vſq; ad diem iudicij, qđ eſt gaudium de bono opere: Ita non debet repugnare ſtatui miſeriæ, & finalis dãnationis, quòd diminuatur pęna accidentalis, q̃ eſt remorſus conſcientiæ, ſiue dolor de malo opere, ĩquantũ eſt cauſatiuum pęnæ, ſed beatis accreſcit gaudium accidentale, quia dicitur Lucæ 15. quia gaudiũ eſt angelis Dei ſuper vno peccatore pęnitentiam agente; ergo & dãnatis põt minui pœna accidentalis ſiue conſcientiæ remorſus. Creſcit aũt gaudium beatis per ipſa ſuffragia, vt in priori argumento adductũ eſt, ergo & damnatis ſimiliter decreſcit aliquis dolor per eádem, & ſic eis proderunt. Octauo, Augu. in Enchiridion dicit, quòd cũ ſacrificia altaris ſiue quarũcunque eleemoſynarum pro baptizatis omnibus offeruntur, pro valde bonis ſunt gratiarũ actiones, pro nõ valde malis propiciationes ſunt, pro valde malis nulla ſunt adiuuamenta mortuorum, ſed qualeſcunq; viuorũ conſolationes. Quibus vero proſunt, ad hoc ꝓſunt, vt vel plena ſit remiſsio, vel tolerabilior ſit eorum damnatio. Ex quibus verbis magiſtri. in 4. diſtin. 45. & tex. in c. cum Marthæ. de cele. miſſ. §. fin. elicitur quòd ſacrificia altaris &c. valde malis non proſunt & ſimiliter valde bonis, immo iniuriã facit martyri, qui orat pro eo, cuius potius orationibus cõmẽdari debuit, vt dicit Auguſt. & text. ibidem. Sed proſunt mediocriter bonis ad expiationem, & mediocriter malis ad pœnæ mitigationem, ſed mediocriter mali ſunt damnati, ergo. Minor declaratur, quia per diſtinctionem illam quadrimembrem non videtur aliud poſſe intelligi, niſi quòd ualde boni ſunt illi, qui poſt mortem ſtatim,

volaue-

volauerunt ad cœlum. Valde mali sunt infideles qui nunquã fuerunt de gremio Ecclesiæ, nec numero, nec merito. Mediocriter boni qui aliqua secum criminalia in purgatorio deferunt, & his prosunt ad pœnæ absolutionem. Mediocriter mali, qui in fide, & sacramentis Ecclesiæ fuerunt, sed in mortali, decesserunt, & his prosunt ad mitigatione, seu, vt tollerabilis sit eorum damnatio. Nono, idem cõfirmatur ex alio dicto Aug. quod adducit magister sententiarum in 4. dist. 46. vbi ait: Quæritur, de valde bonis vtrum, & ipsi aliqua pœnæ mitigatione Dei misericordiã sentiant. Et postquã arguit magister ꝙ non, subdit solutionẽ & ait. Augu. quoq; rñdens illis qui reproborum supplicia finẽ habitura contendunt, ita repellit illorũ opinionem asserẽs reprobos in perpetuum puniendos, vt eorũ supplicia aliquatenus mitigari non neget. Decimo, idẽ cõfirmatur ex quadã oratione siue collecta, q̃ reperitur in missali, cuius titulus siue inscriptio est oratio pro eo de cuius aĩa dubitatur. Non aũt per hanc intendit orare ꝓ eo qui est in purgatorio, quia hæc inscriptio singularis est. Et idem patet, quia in ea dr̃, vt si plenam veniã obtinere non possint, saltem diminutionem vel refrigerium obtineant. Ad istam quæstiunculam rñdendo dicendum, quòd circa damnatos olim fuit opinio quòd suffragia ipsis prosunt, sed dupliciter. s. vel quantũ ad tp̃s, videlicet vsq; ad diem iudicij nã dicunt quòd vsq; ad diem iudicij damnati iuuari põt suffragijs ecclesię post vero non: alio modo quantũ ad personas in inferno detentas, nam ibi valde malis sine fide & sacramentis defunctis nullo modo suffragia prosunt, non enim fuerunt de gremio ecclesiæ numero, vel merito. Alij vero ibi sunt non valde mali, qui. s. de ecclesia fuerunt numero, & fidem & sacramenta habuerunt, & aliqua opera de genere bonorũ fecerunt, sed quia in peccato mortali decesserunt, & talibus dicebant suffragia non prodesse. Et isti dicebant quòd licet damnatorũ,

pœna sit infinita ſm durationem tñ eſt finita ſm intẽtionem. Sed contra, hoc arguitur ſic. Finitum per continuã ablationem conſumi poteſt, ſiue totaliter tolli, ideo ſi ſuffragia eccleſiæ minuãt pęnam tantũ poſſent multiplicari quòd nihil de pęna remaneret, ſed totaliter tolleretur, quòd eſt error Origenis. Sed præpoſitinus, vt hoc Origenis inconueniens fugeret, dixit, ꝙ tãtum poſſunt ſuffragia damnatis multiplicari, quòd totaliter remouebitur ab eis omnis pœna, non quidẽ ſimpliciter, vt Origenis poſuit, ſed ad tempus, ſcilicet vſque ad diem iudicij, tunc enim animæ iterato corporibus coniunctæ inferno ſine vlla ſpe veniæ detrudentur. Sed contra, effectus nõ minuitur vel aufertur, niſi ablata vel diminuta eius cauſa, ſed culpa eſt cauſa pœnæ in genere cauſę meritorię, & culpa ſemper inexpiata remanet in damnatis, ergo eorum pęna ꝓ nullo tempore totaliter tolli poterit. Et ideo. Porrectani alium modum inuenerunt dicentes: Quod hoc modo in diminutione pęnarum per ſuffragia, ſicut in diuiſione continui, licet enim vna linea ſit finita, tamen poteſt in infinitum diuidi, & nunquam per diuiſionem finietur, dummodo fiat ſubtractio partium ſecundum eandem proportionem, & non ſecundum eandem quantitatem, vt ſi primo auferatur medietas deinde medietas medietatis, & ſic in infinitum. Et ſimiliter imaginati ſunt, quod per primum ſuffragium diminuitur aliquota pars puta medietas pœnę, deinde per ſecundum medietas medietatis, quę eſt octaua totius, & ſic vlterius in infinitum quo modo pęna nunquam terminabitur, ſed ſemper aliquid pœnę remanebit. Et hanc opinionem proſequitur glo. in c. tempus. 23. q. 2. Sed reſpondet cõtra hoc Th. dupliciter. Primo quia effectus non minuitur, vel aufertur, niſi cauſa ſit ablata vel diminuta, vt dictũ eſt. Alio modo rñdet dicens, ꝙ iſte modus dicendi eſt defectiuus, quia infinita diuiſio, quę congruit quantitati continuę, vr̃ poſſe

ad quantitatem spūalem deferri. Vnde licet si diuidatur linea in partes eiusdem proportionis, possit diuidi in infinitum, si tamen diuidatur pœna modo prædicto non semper diuidetur in pęnas, pp eandem sensibilitatem. Caro.n.nō semper diuiditur in carnem, nec ignis in ignem, datur.n.minima caro. 1. Physicor. Similiter dicitur de pœna minima, quæ causaret tantum insensibilitatem, & sic non esset pœna, cum pęna includat cognitionem, & sensibilitatem. Propter hoc Altisiodorēsis dixit aliter, scilicet quod suffragia prosunt damnatis non quidem per diminutionem, vel interruptionem pęnæ, sed per confortationem patientis, sicut si aliquis homo portet graue onus, & facies sua perfundatur aqua, confortatur ad melius portandum, cum tamen onus non fiat in se leuius. Sed contradicit Tho. Nam culpa damnati remanente immutata damnatus nō post leuius pęnam ferre. Fortificatio enim subiecti non est nisi ex ablatione passibilitatis. Passibilitas autem est secundum mensuram culpæ, ideo si culpa non diminuitur, per consequens nec subiectum fortificari poterit, Propter hoc alij dicunt quòd licet non minuatur pęna eorum quantum ad ignem, minuitur tamen quantum ad vermem, & remorsum conscientiæ. Nam sicut in sanctis crescit gaudium accidentale, qđ est gaudium de bono opere. Ita & damnatis pęna accidentalis minuitur, idest dolor de malo opere. Sed cōtra, quia culpam damnatorum sicut sequitur ignis, ita & vermis conscientiæ, vnde similis debet esse ratio de vtroque. Propterea Albertus dicit super vlt. c. ecclesiasticæ hierarchiæ, quòd suffragia nō prosunt defunctis in inferno, nec quantum ad diminutionem pęnæ, vel interruptionem, vel quantū ad diminutionem pęnæ sensus, vt dixerunt in præcedentis. Sed quia ex huiusmodi suffragijs aliqua materia doloris ei subtrahitur, quæ eis esse posset, si ita se abiectos cōspicerent, quòd nullus de eis curam haberet, quæ materia subtrahitur

dum

dum suffragia pro eis fiunt. Et hoc inquit vbi supra Albertus per accidens minuit. Sed contra dicit Th. quia istud non põt ẜm legem cõem, quia vt dicit Aug. in li. de cura pro mortuis agenda. Quod præcipuè de dãnatis verum est, ibi sunt animæ defunctorum vbi non vident quæcunq; hic aguntur, siue quæ in ista vita eueniunt, & ita non cognoscunt qñ pro eis suffragia fiũt, nisi fortè pręter cõem legem hoc remedium daretur diuinitus aliquibus dãnatis, sed hoc omnino incertũ est, ergo non asserendum. Sed diceretur ꝙ Albertus nõ dicit, quòd pęna diminueretur, sed tñ dixit quòd hoc modo pt diminui quasi diceret, posset hic modus imaginari. Propterea aliqui moderni dicere voluerunt, qđ per suffragia ecclesiæ minuitur timor quẽ habent dãnati. Ipsi enim timẽt multos dãnari ex occasione sua, sicut de diuite patet qui rogabat Lazarum mitti ad fratres suos, ne & ipsi venirent in locum illum tormentorum. Timor aũt pęnam habet, sicut spes gaudiũ. Cum ergo damnati per suffragia ecclesiæ possint liberari ab hoc timore dum aliqui viui reducuntur ad pęnitentiã per suffragia ecclesiæ, de quibus sciunt illos saluatos, vel non damnatos quos timebant, ergo per illa suffragia liberabuntur a pęna, quã de timore illo habebant. Sed contra, quia hic modus dupliciter deficit Primo, quia non sequitur, si non videant vsque ad diem iudicij eos in inferno quòd propter hoc sciant illos nõ esse dãnatos. Deinde posito quòd sequatur, & quòd ita sciant, non propterea habent hi intentum, quia inuidia de salute illorum bene potest æquari, immo superare pęnam quam habebant ex illo timore. Diues enim ille dum sciret aliquos non damnandos, potius voluisse fratres suos inter illos, tamen absolutè voluisset & fratres suos omnes damnari, si hoc esse posset, cum odium damnatorum sit consummatum, & sic si sciunt illos saluari quos timebant ne damnarẽtur, pęnatorum non diminuitur, sed augetur. Ergo conclu-

dendum est cum Beato Thoma, quòd simpliciter, & absolutè dicendum est, quòd suffragia non prosunt dānatis, nec ad tollendum pęnam nec ad diminutionem eius, aut alleuiationem, aut interruptionem. Et probatur hęc conclusio rationibus, & auctoritatibus. Prima ratio est S. Thom. in 4. dist. 21. sic. Suffragia siue opera viuorum continuantur, siue applicātur defunctis per vinculum charitatis iuxta illud Iob 15. Volo pater, vt ipsi vnum sint, sicut & nos vnum sumus, sed damnati sunt omnino extra charitatem, ergo opera siue suffragia viuorum non possunt eis applicari. Maior sic potest declarari, nam ex quo in opere suffragij sunt duo indiuidua, scilicet faciens vel agens suffragia, & ille cui virtus suffragiorū applicari debet. Non potest autem illud quod vnus facit alteri applicari, siue continuari nisi inquantum ambo sunt membra eiusdē corporis, quia sic vniuntur, & copulantur sub vno capite. Nec sufficit, quòd sint vnita per fidem, sed etiam oportet, quod sint vnita per charitatem, quia mortuum mēbrum non recipit influentiam, nec a capite nec remedium aut iuuamentum ab altero membro, licet per quantitatem sint continuata, sed oportet quòd continuentur per formam, sicut de ramo sicco, quod continuatur radici vel trunco per quantitatem qua vltima sunt vnum, non autem per formam viuentis. Damnati autem sunt pręcisi ab Ecclesia irreuocabiliter per finalem sententiam, & sic non sunt membra eiusdem corporis. Secunda ratio est talis. Quicunque ad terminum vię totaliter peruenerunt, recipiunt retributionem quę diminui non potest. Si enim diminueretur non recepisset finem vitę suę. Sed damnati sunt simpliciter extra viam, ergo recipiunt pęnā sine diminutione, qui autem sunt in purgatorio, sunt aliquo modo viatores, & aliquo modo non, vt dicit Thom. Tertia ratio est Durandi sic. Plus debet valere vnicuique (cæteris paribus) quod ipse facit, dū viuit pro seipso,

uel alius pro eo, quàm quod facit uiuens pro mortuo, uel saltem non minus, ex quo uiuentes magis inuicem communicant quam cum mortuis. Sed id quod facit uiuens in peccato mortali, de quo non pęnitet, nec pęnitere proponit, aut quod facit alter pro eo, nihil oĩno ualet ei ad diminutionem pęnę tali peccato debitæ, quamuis possit ualere, ut talis disponatur ad pęnitendum. Ergo a fortiori quod facit uiuens pro mortuis damnatis, qui de peccatis suis non pęnitent, nec pęnitere proponunt, sed in eis obstinati sunt, non prodest eis ad aliquam pęnæ diminutionem, propterea inquit, ꝙ contra rationem & iustitiam uideretur, quòd in pęnitenti, & perseueranti in impęnitentia remittatur aliquid de pęna debita. Quarto sic officium misericordiæ, & charitatis siue dilectionis debetur illis qui nobis sunt proximi, ut patet ex magistro sent. in 4. distin. 28. & iuxta parabolam de Samaritano in Luca. Sed damnati non sunt nobis proximi, ergo dilectio charitatis, siue misericordię nõ est eis exhibenda. Dilectio enim charitatis fundatur super communicatione æternæ beatitudinis a qua ipsi sunt immobiliter exclusi. Quinto sic. Si damnatis prodesse possent suffragia uiuorum sequeretur, quod etiam indulgentiæ datę per prelato possent eis ꝓdesse eo modo quo prodesse possunt mortuis in purgatorio. Consequens est falsum, qđ & nullus asserit, ergo, & antecedens, & consequentia est nota. Nam & si indulgentię non ualeant defunctis, tanquam ijs qui possunt facere id per quod indulgentia conferatur, tamen ualere possunt si per uiuos aliqđ fiat pro ipsis si hoc in forma indulgẽtiæ cõtineatur, puta si quis hanc ecclesiam uisitauerit, tantum de pœna inferni minuatur patri suo. Consequens est falsum, quia ut dictum est in inferno existentes non sunt in charitate, ideo non prosunt eis aliorum satisfactiones. Auctoritates. Prima Augusti. lib. de cura pro mortuis habenda dicit: Suffragia uiuorum

non prosunt omnibus, sed tantum ijs qui dum uiuunt, cooperantur hoc ut eis proficiant. Et in Enchiridion dicit. Hæc eis prosunt qui cum uiuerent, ut hæc sibi pro desse possent meruerunt, & in eodem loco dicit idem. Qui sine fide quæ per dilectionem operatur eiusq; sacramentis de corpore exierunt frustra illis a suis uiuentibus huiusmodi officia impendunt. Et in de ciuit. dei dicit. Si scirem patrem meum damnatum esse non magis rogarem pro eo quam pro diabolo. Et Greg. Bonifacio. Et habetur. 3.q.2.cap. pro obeuntibus dicit. Pro impijs quamuis Christiani fuerit, tale quid scilicet oblationem, & suffragia facere non licebit. Et 34. morali. super illud Iob. Aestimabit abyssum qua senescentem. Eadem inquit est causa cur non oratur, scilicet post diem iudicij pro hominibus æterno igne damnatis, quæ nunc est causa, ut non oretur pro diabolo & Angelis eius, æterno supplicio deputatis. Et Hieronym. & habetur in capit. in præsenti, 13. quæstio. 2. In præsenti inquit sæculo scimus, siue orationibus, siue concilijs inuicem nos posse iuuari, cum ante tribunal Christi uenerimus, nec Iob, nec Daniel, nec Noe, rogare posse pro quoquam, sed unum quemque portare onus suum. Vbi Gratia dicit. Hoc inquit de impœnitentibus accipiendum est, de quibus propheta dicit. Non dabit Deo piacationem suam, nec precium redemptionis animæ suæ, sed laborabit, & uiuet adhuc in finem. Non autem loquitur de hic impœnitentibus, quia licet hic pro illis orare, sed de impœnitētibus in alio mundo, quia hic impœnitentes mortui sunt. Et Chrisosto. de reparatione lapsi dicit. In inferno nunquam, & nusquam est ullum solatium, ergo nulla consolatio, neque diminutio, aut alleuiatio pœnæ. Et Dionysi. septimo. capit. cele. Hierar. ait. Summus sacerdos pro immundis non orat quia in hoc auerteretur a diuino ordine, & loquitur de damnatis. Et Albert. in commen. huius loci dicit. Opinio tenens quòd suffragia damatis prosunt, est

con-

contra dicta, & auctoritates doctorum & allegat prædicta uerba. Augustin.& Greg. Et gloss. super illud primæ Io.ultimo. Est peccatum ad mortem, dicit peccatum usque ad mortem continuatum, dico ut non pro illo oret, ideſt doceo,& præcipio, quòd non oret. Idem habetur.23.quæstio.quinta,cap.placuit,ubi prohibetur fieri orationes, & commemorationes pro his qui se interficiunt, uel qui suis sceleribus puniuntur. Intellige secundum gloss.nisi contriti fuerint. Et 13. quæstio.secunda cap. fin. Idem dicitur, de quolibet quem constat in peccato mortali decessisse. Idem 23. quæstio.5.cap.quicunque clericus,aut bello, aut rixa, aut gentilium ludis mortuus fuerit, neque in oblatione neque in oratione pro eo postuletur,glo.nisi in fine pœniteat. Sepultura tamen non priuetur.gl.canma.Nō autem prohiberet ecclesia pro his orare, si eis prodesse possent orationes nostræ,quia prohiberet qnod & illis esset bonum,& orantibus meritorium, ergo non prosunt eis. Exemplo etiam patet in Epulone, qui extremum digiti Lazari intinctum in aquam, quo refrigeraretur in inferno lingua eius ab Abraham obtinere nō potuit. Ex omnibus istis concludendum est, quòd suffragia non prosunt damnatis. Sed si dicas, pater, ponamus quòd suffragia fiant pro aliquibus quibus prodesse non possunt, peccat ne suffragans? Dico quòd si certo scimus aliquos tales esse, tunc malè facimus cum contra diuinam ordinationem facimus, & contra statutum ecclesiæ sanctæ. Si autem ignoramus, & illi saluati sint, tunc quidem illis suffragia non prosunt, sed quodammodo obligatur orare pro suffragante. Si autem damnati sunt, oratio nostra, & eleemosyna nostra in sinu nostro conuertentur, ut dicit propheta. Nunc tertio loco respondendum est ad argumenta. Ad primum, quod donaria illa idolorum non fuerunt inuenta apud illos mortuos, ut ex eis signum accipi posset quod in reuerentiam idolorum illa deferrent. Sed

ea acceperũt, ut uictores, q̃ eis ibi iure belli debebantur, & tñ per cupiditatem uenialiter peccauerunt, unde non fuerunt in inferno damnati, & sic suffragia eis prodesse poterant. Vel dicendum ∻m quosdã, ꝙ in ipsa pugna uidẽtes sibi periculum imminere, de pctõ pœnituerunt ∻m illud Psal. Cum occideret eos quærebãt eum, &c. Et quia hoc probabiliter poterat extimari, iõ oblatio fuit pro eis facta. Ad secundum dicendum ꝙ ibi accipitur damnatio large. s. pro quacunq; punitione, ut sic ẽt includat pœnã purgatorij. Dicitur.n. aliqs, qñq; dãnatus uel cõdẽnatus ad certã pœnam pecuniariam soluendam, uel aliquid supplicium sustinẽdum, quãuis talis dãnatio non sit ad mortem. Et quia pœna purgatorij per suffragia fidelium, qñque totaliter expiatur, quandoque autem non, sed diminuitur, ideo ibidem ab Augu. dicitur, quòd suffragia prosunt, uel ut plena sit remissio, idest ut totaliter pœna auferatur, uel ut tolerabilior sit. Ad tertium dicendum quòd quantum ad hoc magis acceptantur suffragia, pro mortuo quam pro uiuo, quia magis indiget cum non possit sibi auxiliari, sicut uiuus potest, sed quo ad illud uiuus est melioris conditionis quia potest transferri de statu culpæ mortalis, in statum gratiæ, & gloriæ quod de mortuis dici non potest, ideo non est eadem ratio orandi, pro mortuis, & uiuis. Suffragia etiam uiuorum non prosunt alijs uiuis per modum satisfactionis si sint illi pro quibus fiunt in peccato mortali. Vnde cum mortuis non possint prodesse nisi per modum satisfactionis, non enim per modum meriti, quia exierunt statum merendi, ita ut nec ipsi nec alij mereri possint. Sequitur, quòd etiam mortuis in peccato mortali prodesse non possint, sicut uiuis in peccato existentibus prosunt per modum meriti de congruo ad merendum eis gratiam dispositiuè, s. ideo non est similis ratio. Ad quartum, de Machario dicendum quòd illud adiutorium non erat, ut pœna ipsorum diminueretur

tetur., sed in hoc solo ut ibidem dicitur, quòd Machario orante concedebatur, ut mutuo se uiderent in tormentis, & de hoc non poterat esse uerum gaudium, sed phantasticum dum implebatur, quod desiderabant. s. uidere aliquos in pęnis: Damnati enim desiderant omnes damnatos esse, quod desiderium cum impletur phantastico dicũtur gaudere gaudio cum tamẽ maior dolor eis accrescat. Sicut, & dæmones dicũtur gaudere, dum homines ad peccata pertrahunt, & ad infernum: quamuis per hoc eorum pęna nullatenus minuatur. Sic nec minuitur Angelorum gaudium per hoc quòd malis nostris compati dicuntur. Ad quintum de Trayano dicendum est, quod potest probabiliter æstimari quòd præcibus beati Gregorij fuerit ad uitam miraculose reuocatus, & ibi gratiam consecutus sit per quam remissionem peccatorum habuit, & per consequens immunitatem a pęna. Sicut etiam apparet in multis qui fuerunt miraculose a mortuis suscitati quorum plures constat idolatras fuisse. De omnibus enim talibus similiter dici oportet quòd non erant in inferno sententialiter deputati, sed secundum præsentem suorum exigentiã meritorum: secundum aũt superiores causas ẽm quas præuidebantur ad uitã reuocãdi erat de eis aliter disponendũ. Vel dicatur ẽm quosdam ꝙ aĩa Trayani nõ fuit simpliciter a reatu pęnæ absoluta, sed eius pęna fuit dispẽsata ad tempus. s. usq; ad diẽ iudicij. Nec tñ oportet, ꝙ hoc fiat cõiter ꝑ suffragia ecclesiæ; quia alia sunt quæ legi cõi accidũt, & alia quæ singulariter ex priuilegio aliquib. cõcedun tur. Sicut alij sunt humanatũ limites rerum, alia diuina signa uirtutis, ut dicit. Augu. li. de cura pro mortuis agẽda. Quid autem de hoc dicat Ioãnes diaconus, q hĩstoriã Gregorij compilauit, uide dñm Iaco. de Voragine in legẽdis sanctorũ. Ad sextũ ubi ĩducit collecta dicendũ est, ꝙ hmõi locutiones non sunt sic intelligendæ, ꝙ sancti in glotia proficiant quantum ad se in hoc:

quod

quòd eorum festa celebremus, sed quia nobis proficit, quia ea celebramus, sicut ex hoc quòd Deum cognoscimus, uel laudamus, & sic quodammodo eius gloria in nobis crescit, nihil autem Deo non tamen negandum est, quin sanctorum gaudium accidentale crescat saltem extensiuè, quia de pluribus gaudent. Et secundum hoc in antiquis reperitur secreta oratio de Sancto Leone, de qua in argumento, hoc dicendum secundum ea quæ dicuntur in c. cum Marthæ. de celeb. mis. §. tertio loco. Ad septimum quod erat cõfirmatio prioris, dicitur, ꝙ non est simile de beatis, & de damnatis, quia beati bene participant cũ uiuentibus in charitate in qua fundatur ualor suffragiorum. Sed dãnati in inferno a tali communicatione exclusi sunt. Et iterum quamuis beati de bonis, quæ uiuentes faciunt lætent̃, & sic aliquid gloriæ accidentalis eis accrescat, illud tñ nõ est per aliquem fructum suffragij quem percipiãt, sed propter perfectam charitatem quam habent, & iõ gaudent de oĩ bono. Argumẽtum ẽt peccat in illa similitudine quam adducit, quia potius argui deberet, ꝙ sicut non repugnat statui beatitudinis, ꝙ augeatur præmium accidentale usque ad diem iudicij, ita non repugnat statui miseriæ damnationis, quòd augeatur pœna accidentalis, quod conceditur. Inconuenit autem beatitudini, quòd diminuatur gloria, & sic statui miseriç, quòd diminuatur pœna. Ad octauum dicendum, quòd illi qui dicunt suffragia prodesse damnati existentibus in inferno, exponunt dictum Augu. vt tactum est in argumento. Aliter tamen potest dici, quòd mediocriter mali dicuntur, qui multa habent uenialia, mediocriter autem boni, qui pauca hunc sensum tangit glo. in cap. cum marthæ prædicto. Siue autem mediocriter mali qui mortalia comiserunt, & pœnitentes decesserunt, non facta de illis satisfactione saltem completa. Mediocriter boni, qui solum a uenialibus expiandi sunt; & sic utrique eorum in purgatorio sunt, ut

ualde boni dicantur, qui sunt in Paradiso beati, ualde mali, qui sunt in inferno damnati mediocriter autem, boni, & idem mediocriter mali qui in purgatorio sũt ad expiandum peccata sua, qui scilicet decesserunt in gratia cum peccato ueniali, uel cum debito pęnæ, pro peccatis mortalibus, de quibus ante mortem penituerunt, qui pro tanto dicuntur mediocriter boni, ꝑ quanto deficiunt a perfectione bonitatis. Sed mediocriter mali inquantum deficiunt à perfecta malitia quæ est peccatum mortale, quibus suffragia prosunt ad mitigationem pęnæ, q̃ñq; ãt ad perfectam absolutionem, ₰m dñiam quantitatis cremalium, & suffragiorum, & ₰m hoc distinctio licet uideaŕ quadrimembris, quò ad uocem, tamen solũ est trimembris quò ad rem, quia ijdẽ sũt mediocriter boni, & mediocriter mali, scilicet existentes oẽs in purgatorio, sicut quod est mediocriter gelidum est etiam mediocriter frigidum, & quod est mediocriter album est etiam mediocriter nigrũ. Hæc Durandus. Ad nonum dicitur, quòd August. non dicit quòd pœna damnatorum diminuetur aliquando, uel interrumpetur, sed uerba illa ponit sub disiunctione. Ad ueritatem autem disiunctiuæ sufficit alteram partem esse ueram, & sic non hoc arguit uerba illa esse, quæ pro altera parte disiunctiuæ posita sunt. Hoc patet, quia Aug. dicit. Aut si hoc existimat &c. Ad ultimũ de illa oratione dico, quòd illa non est authentica, nec reperitur in omnibus missalibus pręsertim, secundùm consuetudinem Romanæ Curiæ. Et quis potuerit eam in aliquibus missalibus, ignoratur tamen ea admissa, dico, quòd nunquam ecclesia intendit orare pro aliquo damnato in inferno, ut patet ex dictis. Ex inscriptione etiam orationis patet idem, nam dicitur oratio pro eo de cuius anima dubitatur. Si autem dubitatur non creditur firmiter, quòd sit saluatus. uel damnatus &c. Hæc, quæstiuncula ex domino Dominico Veneto, Episcopo Brixiensi, alias episcopo

Torecella-

Torcellano, & sint satis hæc quantum ad secundum receptaculum, scilicet de inferno.

QVAESTIO IIII. PRINCIPALIS, Tertij Ca. De Purgatorio.

Sub qua quindecim Quæstiones absoluuntur.

QVÆSTIO I. QVÆSTIONIS IIII. TERTII. CAP.

Vtrum in centro terræ verè, & realiter, purgatorium reperiatur.

QVÆRITVR, Si locus purgatorij in centro terræ uerè esse reperiatur. Ad quam quibusdam. Primo uidetur respondendum negatiuè, quòd scilicet non reperiatur, & primo sic. Nam Deus qui est summè misericors, pronior est ad præmiandum bona quam ad puniendum mala, sed sicut illi qui sunt in statu charitatis faciunt aliqua mala, quæ non sunt digna supplicio æterno, ita illi qui sunt in peccato mortali, interdum faciunt aliqua bona ex genere, quæ non sunt digna præmio æterno, ergo cum illa bona non præmientur in damnandis post hanc uitam; similiter nec illa mala debent post hanc uitam puniri. Prętereа secundo sic. Sicut se habet charitas ad præmium æternum, ita peccatum mortale ad supplicium æternum, sed decedentes in peccato mortali statim ad supplicium ęternum deportantur, ergo decedentes in charitate statim ad præmium uadunt, & ita non manet eis aliquod purga-

torium post hanc vitam.. Item si purgatorium post hanc vitam esset ponendum, maximè poneretur ratione expiationis; & purgationis peccatorum, scilicet culpæ, vel reatus pęnæ, sed hoc non potest esse probatur, quia dicit Greg. & ponitur. 25. dist. c. qualis. Qualis hinc quisquam egreditur, talis in iudicio præsentatur, quia lignum vbi ceciderit ibi erit. Eccl. 11. Ergo si aliquis exeat ex hac vita cum culpa veniali, aut mortali, cum culpa tali erit in iudicio, & per consequens in purgatorio non purgabitur, quia in iudicio purgatorium non erit, sed claudetur, ergo frustra esset. Itē gl. super illud primæ Ioan. 5. Est peccatum ad mortē; dicit quòd qui in hac vita non corrigitur, frustra post mortem veniam præstolatur. Nam nulla post mortē culpa purgatur. Quinto arguitur auctoritate Apoc. 14. vbi dicitur. Beati mortui qui in domino moriuntur. A modo iam dicit spiritus, vt requiescāt à laboribus suis ergo ijs qui in domino moriuntur, non manet aliquis purgatorius labor post hanc vitam, nec illis qui nō in domino moriuntur, quia illi purgari non possunt, ergo purgatorium post hanc vitam non est. Sed in contrarium est textus August. de pęn. distinct. 7. cap. hic autem ignis. Respondeo dicendum, quòd de veritate, & existentia purgatorij in centro terræ post hanc vitam. Duo sunt, & fuerunt prophani, & sacrilegij modi dicendi. Tertius autem in via constitutus est veritatis. Primus est Hebræorum, Gręcorum, quorundam hęreticorum dictorum pauperum de Lugduno in Francia, & aliquorum etiam populorum Valdensium circa Rhenum Germanię superioris habitantium, qui communiter omnes tenent, quòd post hanc vitam nullus purgatorius locus in centro terrę reperiatur, sed omnis morientis animam immediate dicunt deferri, & rapi, vel ad pœnas inferni, vel ad gloriam paradisi, & isti habent pro tuitione, & robore suo rationes, & auctoritatem. Apoca. supra in fronte quęstionis

nis adductas. Sed contra iudæos est textus. 2. Machab. 12. dicens. Sancta, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur, sed pro defunctis (vt dicit Thom. in quarto) qui sunt in paradiso non est orandum, quia illi nullo indigent, nec iterum pro illis qui sunt in inferno, quia illi à peccatis solui nõ possunt, ergo post hanc vitam sunt aliqui a peccatis nondum absoluti qui solui possunt, & tales charitatem habent sine qua non fit peccatorum remissio, quia vniuersa delicta operit charitas. Prouer. 10. Vnde ad mortem æternam non deueniant, quia qui viuit, & credit in Christum, non morietur in æternum. Ioan. 11. Nec ad gloriam inducentur nisi purgati, quia nihil immũdum ad illam perueniet. Apoc. vlt. ergo aliquis locus purgationis restat post hanc vitam pro huiusmodi sic contritis, nondum autem plene purgatis. Item contra Græcos est Gregorius Nicenus Græcus, qui de veritate purgatorij sic dicit. Si aliquis Christo amicus consentiens in hac vita purgare peccata minus potuerit, post transitum hinc per purgatorijs ignis conflagrationem expedietur, hoc autem prædicamus, hoc dogma veritatis seruamus, & ita credimus. Cõtra vero pauperes de Lugduno, & populos Valdenses, est auctoritas vniuersalis Ecclesiæ pro defunctis exorantis, vt a peccatis soluantur, quod non potest intelligi nisi de illis qui sunt in purgatorio. Ecclesiæ autem auctoritati quicunque resistit, incurrit hæresim, vt notatur. 7. q. 1. cap. denique, & extra de hæreticis. cap. firmissime. Est autem, & fuit secundus prophanus modus dicendi de existentia in centro terræ purgatorij. Indorum, quos nunc sequuntur multi solo nomine Christiani, qui intelligere non potentes, nec volentes credere solos spiritus, & separatas animas ab igne corporeo cruciati, dixerunt, & dicunt (vt adducit Tho. super Io. cap. 14. & 4. contra Gentiles) quòd fideles in grãtia mortui non plene purgati, non descendunt in purgatoriũ,

sed

ſed detinentur vſq; ad iudicium in aliquo loco in ſola pœna damni, forte in paradiſo terreſtri, vel in extremis maris, aut aridæ, aut in vacuo ſuper circunferentiã cęli empyrei, vel infra connexum terræ, & concauum cæli empyrei, vbi dicunt aliqui (licet apocryphe imò erroneè) vſq; ad diem Aſcenſionis Dñi, ſtetiſſe liberatos oẽs ab inferis p Chriſtum. Sed cum ſupra de inferno ageretur, & probatum admodũ fuerit, & oſtẽſum qũo ſpirituales animæ ſeparatæ, & in corpore, & dæmones, poſſunt, & de facto realiter patiãtur, & cruciantur ab igne corporali. Idcirco exploſis, & ſpretis eis, & omni turba malorum. Chriſtianorum contempta. Tertiam ideo catholicã, & orthodoxã, & veram de purgatorio concluſionẽ aggrediamur, q̃ eſt. Quod in centro terræ verè, & realiter locus purgatorij reperitur, quę concluſio probabitur rationibus, auctoritatibus militantis Eccleſię auctoritate, & legali ac vrbana honeſtate, & primo, Rationibus ſic. Accipiantur duo iuſti quorum aliter, nunquam mortaliter peccauerit, ſed tantum venialiter, altero vero multis mortalibus peccatis dominum offenderit. Moriantur iſti ſimul, & contriti, tunc petitur, an ambo ęqualiter vnoque tempore aſcendant in Cęlum vel non. Si dicatur quòd ſic, ſequitur quod tantum videlicet fides ſola cum contritione, quantum fides cum operibus virtuoſis, quod eſſet contra rationem iuſtitię diſtributiuę diuinę, qua reddetur vnicuique ſecundum merita, & contra diſtinctionem graduum beatitudinis. Si verò conceditur, quòd inęqualiter ingrediuntur vitam ęternam, ideſt vnus ante alium petitur, an ille qui ſecundo ingreditur paradiſum deſcendit ante ad infernum, ſi ſic ergo falſum eſt quod Chriſtus dixit Ioan. 5. Amen amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, Et credit ei, qui miſit me, habet vitam ęternam & iudicium non venit, ſed tranſit de morte ad vitam. Si dicitur, quòd nõ deſcendit ad infernum, ergo cum

in paradiſum aſcendere non poſſit, quia adhuc impurus, ergo aut nunquam variabitur ab eo in quo eſt ſtatu impuro, aut purgabitur ad vitam æternam, non primum, ergo ſm, ſed purgari non pōt operibus ſatisfactorijs proprijs, ergo purgabitur pęnis in purgatorio. Secundo ſi omne peccatum, vt à Deo, vel ab homine punitur, quia nullum malum impunitum, nec aliquod bonum irremuneratum, de pęn. diſt. 7. c. fi. ſed frequēter aliqui in fine conuertuntur, qui à malis ſuis in præſenti puniti non ſunt, ergo debent à Deo puniri, non in igne inferni, cum fuerint mortui in charitate, ergo in igne purgatorij. Item tertio, ſi non eſſet pęna purgatorij poſt hanc vitam, qui perdurat vſq; ad mortem in malitia, tm̄ eſſet ei quantum illi qui nunquam peccaſſet, ergo exemplo talis, nullus in hac vita faceret pęnitentiam, ſed in fine tantum oēs contriti confiterentur, quod eſſet erroneum, nullus enim virtute ditatur ſuper gaudens iniquitatem, de pęniten. diſtinct. 7. capit. Nullus: ergo neceſſarium eſt confiteri purgatorium eſſe. Quarto ſic: Sit ſortes in charitate habēs adhuc (verbi gratia) ſeptem annis pœnas iuſto iudicio Eccleſiæ ſibi iniunctas ſoluere. Deinde ponatur (ſicut poſſibile eſt) quòd ſine ſui culpa duobus annis elapſis caſualiter ſubito occidatur, tunc ex quo anima quæ fuit principaliter cauſa peccati pro quo ſortes ſatisfacere teneretur poſt mortem: Contra rationem eſſet, quòd illa pro reſidua pœnitentia non pateretur pœnam poſt mortem nec aliqua cauſa rationabiliter aſſignari poteſt, quare non pati deberet, ergo ponendus eſt locus vbi anima ſortis pro illis duobus annis purgabitur, non in paradiſo, quia locus ille non eſt purgationis, non in inferno, quia ibi anima nō purgatur, ſed dānatur, ergo in purgatorio. Item arguitur ſic. Si verbi gra. Sortes, & Plato committunt vnum peccatum, in quo ſortes primo, & principaliter culpabilis eſt, & iniungitur eis pœnitentia quam ſimul agere debeant,

beant, sicut simul peccauerunt, si tunc Plato ante completionem pęnitentiæ moriatur, adhuc secundum rationis iudicium fortes pęnam haberet. Ita est in proposito de punitione peccatorum cōmissorum ab anima, & corpore, idest a toto homine, quia rationabiliter punienda sunt peccata, & ēt anima corpore iam mortuo, non in inferno, nec in paradiso, vt dictū est, ergo in purgatorio. Item ad illum errorem sequitur, quod omne peccatum est mortale, quia si nullum peccatum in quo homo moritur post mortem dimittitur, nec anima ab aliquo peccato post mortem per pęnas purgatur, sequitur, ꝙ omnis culpa, siue magna, siue minima in qua quis moritur, perpetuè durabit. Item ad illum errorem sequitur, quod stet aliquem non resurrecturū ante iudicium mori in charitate cum leui culpa, qui non saluabitur. Sed hoc vr̃ apostolicæ, atq; catholicę doctrinę, & diuinæ pietati valde repugnare, ergo. Itē arguitur sic. Nisi esset fides purgatorij in quo aīę post mortem hominum satisfacere possent ꝓ peccatis hic admissis daretur occasio desperandi illis, qui in tota vita in peccatis fuerunt, & finaliter consequuntur remissionem ꝑ contritionem aliquam, quę tñ non sufficit ad absolutionem plenariā a pęna, & a culpa, & a parte pęnarum. Item si fides de existentia purgatorij non esset, in quo peccata grauius puniuntur, q̃ in foro p̃sentis vitæ. Remoueretur ab omnibus fidelib. oīs terror, qui facit eos qui peccauerunt libentius pęnas, & labores satisfactorias in pręsenti suscipere, q̃ incomparabiliter grauiores in futuro substinere. Fides enim pęnarum in futuro sæculo pro peccatis hic commissis grauissime infligendarū, est vnum de maximis, q̃ bonos a malis retrahere solent, & eos, qui peccauerunt mouere ad pęnitendū, & satisfaciendum in p̃senti vita. Ergo credamus firmiter, ꝙ sicut diuina iustitia disposuit a principio locū pęnarū infernaliū, in quo dānatorum animę perpetuè punirentur, ita & diuina

eius bonitas constituit locum pœnarū, in quo aliquorum saluandorum animæ temporales pœnas hic neglectas post mortem exoluerent. Nunc ponendæ sunt auctoritates. Et prima est 2. Mach. 12. quæ verificatur in fide fidelium veteris testamenti. Dr̄ enim ibi quod animæ eorū qui cum pietate, & charitate mortui fuerant in bellis pro populo Dei, vel alias in charitate, Si in quibusdam peccatis fuerunt morte præuenti, vel antequā pœnas hic pro peccatis dimissis soluissent, tunc pœnas incidunt in quibus tenti, viuorum sacrificijs, & orationibus possunt iuuari, alleuiari, & liberari. Ex qua auctoritate sequitur, qđ ante passionem Christi, non omnium morientium animæ ibant in pœnas dānationis, nec omnes ibant in locum beatitudinis cœlestis, sed erat quidam locus medius, non lucis sed tenebrarum, non gaudij, sed mœroris, in quo tenebātur animæ ratione pęnæ damni, vel pœnæ sensus, donec soluerent, vel condigne soluerentur, de quo loco dicebat Iob 10. Dimitte me ergo, vt plangam &c. Ibi ergo tenebantur antiqui in pęnam damni, quam ex eorum peccato originali in hac vita contracta incurrerāt. Si ergo dn̄s Deus abundantia suæ pietatis ante filij sui Christi passionem, mortuorum animas ad pęnas obligatas non præcipitauit in damnationē, sed misericorditer tenuit in pęnis mortalis peccati, hic quo ad culpam dimissi, donec satisfieret. Cur nō credatur, quòd post passionem filij sui tempore quo sinum misericordiæ suæ, in totum aperuit Christianis, quod etiā tunc, & nunc differat aliquas pęnas sensus temporales post mortem saltem pro peccatis venialibus, donec pęnis expientur, vel meritis viuorum relaxentur. Quod si de venialibus quibus debentur pęnæ temporales ita sit, quare diuina pietas non differt pęnas quasdam peccatorum mortalium temporales hic dimissorum, ita vt post mortem soluantur pęnæ quæ hic solute non fuerant. Nulla ratio videtur, quare diuina misericordia

tempo-

tempore plenæ miserationis abbreuiari, & coarctari debuerit vltra illud quod ante passionem fecerat, &c. Et sic patet prima auctoritas. Secunda auctoritas ex verbo Christi, Matth. 12. quam Greg. adducit in 4. Dia lo. c. 34. ad hoc propositum. Si quis in spiritum sanctũ blasphemiam dixerit, nec in hoc sęculo remittetur ei, neq; in futuro. In qua sententia (dicit Grego.) datur intelligi quasdam culpas in hoc sæculo, quasdam vero in futuro posse relaxari, quia ille modus loquendi innuit, quòd in vtroq; hoc est hic, & in futuro peccata remitti soleant, sicut in hoc simili apparet. Nam qñ dicimus peccatum hoc non potest dimitti hic, nec Romæ, nec à Plebano, nec ab Episcopo, supponimus, ꝙ vtrobiq; vel ab vtroq; consueuit fieri peccatorum remissio. Si enim non esset sic modus loquendi esset ineptus valde, ac si diceretur, neq; ab equo, neq; ab asino, aut nec in inferno nec in vacuo extra cęlum remittetur peccatum tale. Cum ergo Christus esset sapiētissimus cuius omnia verba habebant mysteria, non est credendum, ꝙ sermone talis ineptitudinis esset vsus, qñ dixit de peccato in spiritum sanctum, quod neque in hoc sæculo, neq; in futuro remitteretur. Hinc Ber. sermone 66. dicit. Qui non credunt ignem purgatoriũ restare post mortem, sed statim animā solutam a corpore, vel ad requiem transire, vel mortem, quærant ab eo qui dixit quoddam peccatum, neque in hoc, neque in futuro sæculo relaxari, cur hoc dixerit, si nulla futura manet remissio peccatorum, hæc ille. Tertia auctoritas est Origenis loquentis de ęgyptijs submersis in mari rubro super Exodum exponens enim ipse illud. Submersi sunt quasi plumbum in aquis vehemētibus, dicit, toti erant plumbei, & nihil auri habentes, ideo non purgandi per ignem, sed demergendi in profundum, hæc ille. Vbi facit differentiam inter eos, qui cũ plumbo habent aliquid de auro admixtum plus, vel minus, & illos qui nihil habent de auro, sed sunt toti

plumbei,& qui habent aurum admixtum plumbo, purgantur, vt sic auferatur plumbum,& remaneat aurū vt in purgatorio, qui aūt sunt plumbum, in totum nō purgantur, quia nihil auri in eis inueniretur, sed demerguntur in profundū. Quarta auctoritas est Pau. 1. Corinth. dicentis. Fundamentum aūt aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Si quis autem superædificat supra fundamentum hoc quod est Christus, vel fides, aurum, argentum, lapides preciosos, ligna, fœnum, stipulam vniuscuiusq; opus manifestum erit. Dies enim domini declarabit, quia ĩ igne reuelabitur,& vniuscuiusq; opus quale sit ignis probabit, hæc ille. Dies autem domini in scripturis solet accipi communius pro die iudicij finalis, vel particularis. Loquit' ergo Apostolus de afflictione, vel purgatione animarum, q̄ superædificauerunt &c. Et dicit, quòd dies domini declarabit. Hic autem dies non potest intelligi de punitione post iudicium finale. Primo quia nullus, qui post hac punietur, saluus erit p ignē, sed in æternum ardebit in igne. Secundo, quia multorum animæ, qui tunc in peccatis venialibus, vel in obligatione ad pęnas aliquas moriuntur, erunt beatæ lōge ante diē iudicij finalis in quo corporibus reassumptis non redibunt iterum ad pęnas, quasi tunc totus homo igne purgationis passurus sit, qđ ante sola anima patiebatur. Hoc enim si fieret, anima desineret esse beata, vel saltem fieret minus beata, quā prius erat, ex quo iterum puniretur pro peccatis in corpore, pro quibus longe ante punita fuerat anima in se sola. Relinquitur ergo apostolum loqui de pænis purgatorijs, q̄ incipiunt post mortē a iudicio particulari in animabus decedentiūm, vel in culpis venialibus, vel in obligationibus ad pęnas mortales, ratione peccatorum ēt mortalium hic quò ad culpā dimissorū, & in hoc sæculo non sufficienter punitorum. Et q̄ hæc sit intentio ipsius apostoli, ipse innuere vř iterū per hoc quòd dicit.

tit. Cuius opus super ædificatum manserit, mercedem accipiet, quæ merces pro operibus bonis hic factis intelligitur in scripturis communiter illa quæ post mortem datur aīæ separatæ, & quæ post iudicium finale datur toti homini. Probatur etiā purgatoriū auctoritatibus philosophorum, & poetarū gentilium, nam primo. Socrates introducitur in Phedro, & Platonis sic dicens. Cum peruenerint defuncti in eum locum ad quē demum unumquemq; portat, primo illuc iudicantur qui iuste pieq; uixerunt, & qui secus. Si igitur medium comperiatur in uita tenuisse sua quisq;, vehicula ascēdentes ad paludem perueniunt acherusiam, ibiq; habitant iniuriarum pęnas dantes, & cum purificati sunt, absoluuntur, & rectè factorum digna pręmia reportāt. Hæc ille. Et Aui. 9. meth. c. 7. dicit. Cum anima insipientis separatur a corpore, sentit magnam contrarietatē, nō ex accidenti inseparabili, sed ex accidēti extraneo, accidens uero extraneum non durat nec permanet, ex quo sequitur, quòd pœna non sit perhennis, sed remouetur paulatim quousq; purificata anima perueniat ad fœlicitatem sibi propriam. Hęc ille, Et Verg. in 6. Ergo exercentur pęnis &c. habes supra quęstiuncula de immortalitate animarum. De purgatorio etiam loquitur. Dantes in principio secundę comedię, & Franciscus Petrarcha in ultimo sexti triumphi. Tertio probatur ueritas purgatorij auctoritate uniuersalis ecclesię fidelium quę iugiter orat, & sacrificia offert pro liberatione animarum, quę quidem auctoritas uniuersalis ecclesię cū tot optimos uiros, atq; doctissimos in hac fide mortuos, & in testimonium, siue sanctitatis miraculis corruscantes habuerit, maior est, & amplius ad credendum mouet quàm sacrę scripturę dicente Aug. in lib. contra epistolam Fortunati. Ego inquit Euangelio non crederem nisi Catholicę Ecclesię me commoueret auctoritas. Et probat quod dicit ex hoc, quia ipsa credidit Euangelio pro-

pter prædicantes sibi Euangelium, secundum formam, a Christo sibi traditam. Marc. cap. 1. quasi arguat sic propter quod unumquodque tale, & illud magis, sed propter ecclesiam creditum est Euangelio, Ergo magis credendum est ecclesiæ, quam Euangelio. Ex quo uidetur, quòd maior sit auctoritas ecclesiæ ad credendum, quam sit auctoritas diuinæ scripturæ, cum inter illas Euangelium sit prętantissimum, & hoc simpliciter uerum est (dicit Henricus) accipiendo ecclesiam cum suo capite Christo q. præcepit credere Euãgelio. Si etiam ecclesia accipiatur quæ nunc est militans in terris est iterum uerum saltem quo ad nos, quia magis mouemur ad credendum ea, quæ una tota communitas hominum rationalium, & honestorum credit, quã nos moueret lectio nuda scripturarum quæ eadẽ credẽda narraret sed tñ aduerte q. ĩfallibilitas ecclesiæ & ab Euãgelio imò & à S. sãcto depẽdet, ab Euãgelio quo ad cognitionẽ, a S. sancto quo ad adsistentiã. Infallibilitas uerò Euãgelij nõ ab ecclesia, sed à S. San. est, nisi uelimus dicere ueritatẽ euangeliorũ. i. hæc esse uere euangelia dependere, ab ecclesia & hoc est uerissimũ. Quarto probatur ueritas fidei purgatorij ex rationabili, & salubri honestate. Nam cessante fide ipsius purga. cessaret memoria parentum, amicorum, & benefactorum defunctorum nostrorum, quæ frequens, & iugis uiatoribus ualde est salubris. Item cessante fide purgatorij desineret esse sacrificium, pro mortuis, omnis oratio, omne suffragium, & omnis eleemosyna pro animabus mortuorum, quorum animas diuina clementia ex eorum bonis hic relictis disposuit posse adiuuari. Item cessante fide eius cessarent omnia opera pietatis in pauperes pro animabus mortuorum, quod non expedit fidelibus uiatoribus ad quæ opera pietatis, & misericordiæ hortatur os saluatoris sub cœlesti præmio, ut patet Matth. 25. Nunc respondendum est ad argumenta in fronte quæstiunculæ addu-

cta, quibus se tuentur Græci Iudæi, & cæteri supra nominati. Et primo ad primum respondet Thom. in 4. dicens, quòd quia Deus est misericos, ideo miseretur merentibus misericordiam. Ille autem qui in peccatum mortale incidit constituitur, & statim efficitur inimicus Dei, ideoque meretur amittere omnia bona quæ à Deo habuit, unde bona facta mortificat, & quæ in mortali facit, occidit. In mortali autem decedens, non manet eidem aliquod præmium post hanc uitam. Illi uero, qui in charitate decedit, remanere potest post hanc uitã aliqua pœna. Nam charitas non semper delet omne malum, quod inuenit, sed solum hoc quod est sibi cõtrarium, & ideo non est simile. Dominus autem Bonauentura in 4. dist. 20. ad hoc sic respondet, quòd non est simile glorificare decedẽtem in charitate statim sicut condemnare decedentem in mortali, quia idest qui in mortali est nihil habet quod sit dignum uita, & ideo summè est dispositus ad damnationem æternam, & propter hoc statim damnatur iuxta retributionem. Sed ille qui est in charitate, cum charitas stet simul cum ueniali culpa, & reatu pęnæ, potest habere aliquid dignum pœna, & quia gloria non potest stare simul cum pœna secundum forum communem, ideo necessarium est prius debitum illud solui per pœnam purgatoriam. Ad secundum respondet Bonau. quòd pondus charitatis habet in se aliquod retardans ut puta culpam aliquam paruulam, uel reatum. Sed pondus peccati mortalis nihil habet eleuans, uel retardans, ideo non est simile. Ad tertium respondetur, quod dictum Grego. intelligendum est de qualitate in qua cõsistit status, & quæ non mutatur nisi mutetur status, & talis est gratia, uel culpa mortalis, qualis enim quis exit de corpore, talis in iudicio apparebit secundum has qualitates. Non aũt est intelligendum de ea quæ nõ mutat statum, ut est culpa uenialis. Venialia enim non mutant statum hominis, quia nec tollũt, nec dimi

nuunt charitatem secundum quam mensuratur quantitas grauitate bonitatis animæ, & ideo per hoc, quòd uenialia dimittuntur, uel committuntur, talis manet anima qualis prius. Hæc Tho. & Bonauen. Durandus. & Archidiaconus in expositione literæ. Ad tertium respondetur, quòd glo. loquitur de peccato mortali. Vel dicendum, quòd quamuis in hac uita non corrigatur in se, corrigitur tamen in merito, quia hic homo meruit, ut ibi illa pęna sit meritoria sibi, & ad consequendum ueniam. Ad auctoritatem uero Apo. dicitur, quòd auctoritas illa loquitur de labore operationis ad merendum, & non de labore passionis ad purgandum, vt dicit Thom. vbi supra. Et concludendo dicitur ad Iudæos, & Græcos, & pauperes de Lugduno, & Valdenses, quòd cum sectæ eorum, & opinio non habeat probabilitatem aliquam ex canonicis scripturis, nec ex rationibus, uel authenticis historijs, uel personis sanctis aut ex miraculis, aut reuelationibus, sed solum auctoritate hominum præsentium, & præteritorum suæ sectæ rusticorum, laicorum, rudium, & idiotarum, sicut fides nostra habet, ideo contemnendi sunt, & tanquam fascinatos a diabolo, & præsumptione, & superbia sua cęcatos spernendi. Ad illud etiam iudeorum, & Ioannis uigesimosecundo dicitur, quòd cum illa absq; fundamento, & ratione diabolo suggerente contra fidem catholicam teneãt, merito à catholicis doctorib. reprobantur, qui indubitanter, tenent quòd fideles in gratia decedentes non plene purgati, in purgatorium ab Angelis ad expiandum deportantur. Hæc Henricus de Assia super Genesim, & dominus Ioannes de Turre Cremata super dist. 25. vbi supra in decretis.

ADDI-

ADDITIO.

Licet abundè doctissimus istæ uir tractauerit hanc difficultatem, quod scilicet post hanc uitam datur locus, ubi animæ purgātur, contra antiquorum errores, uisum tamen est mihi, huic quæstioni adiungere, quod circa hoc hæretici moderni post Lutherum errauerūt ab utero & locuti sunt falsa. Et quamuis Lutherus uarijs in locis, se certò scire purgatoriū esse fateatur, licereq;, ut quis pro mortuis, semel, aut summū bis oret, negāt nihilominus ad unū oēs Lutherani, Melan. Caluinus, Zuuingliani, discedentes in hoc sicut in multis alijs a fide, contra quos oēs, Chrysos. homel. 69. ad populum Antioch. August. de uerbis Apost. ser. 32. Gregorii Nissē. Et Athan. Damas. de his q in fide dormierūt. Orig. hom. 25. super numeros, Alcuinus Lib. 3. de Trini. ad Carolum magnum. Veritatem purgatorij docēt docuisseq; etiam Apostolos, orandum, & sacrificandū pro mortuis. Suffragatur Synodus Africana apud Cyprian. lib. 1. Epist. 9. Tertul. de exhortatione castitatis Concil. Firent. atq; Tridētina Sinodus ses. 6. c. 3. 25. c. 1.

QVÆSTIO II. QVÆSTIONIS IIII. TERTII. CAP.

An detur alius purgatorij locus præter eum, qui est in centro terræ ubi purgentur animæ mediocriter bonorum.

QVÆRITVR, Si præter principale in centro terræ purgatorium, reperiatur etiam in superficie terræ locus ubi purgentur animæ mediocriter bonorum, Ad quam Thom. & Bonau. in 4. dist. 21. respondent affirmatiuè dicentes, quòd locus purgatorii est duplex. Vnus s̄m cōem diuinam legem, & sic est

locus,

locus inferior, inferno quasi coniunctus, ut dictum est supra, & propter hoc non est acceptanda opinio Vgonis negantis. 2. lib. de sacramentis aliquem locum determinatum & communem purgatorij, in centro terrę dicentisq́, singulas aĩas in ijs potissimum locis pęnas substinere, in quibus culpam commiserunt, nã probabile est, ut dicit Bonauentura, oẽs aĩæ quę parisius pec cauerunt, parisius puniantur. Alius locus purgatorij est. ſm diuinam dispensationem in quibusdam locis parẽtibus in superficie terræ, in quibus ad purgationem aĩę deputantur, & secũdum hunc fortè modum intellexit. Vgo quod nunc supra dicebat. Vnde Grego. in 4. dialo. c. 4. dicit superabundans diuinæ bonitatis largitas quærens generaliter salutem hominum se non quęrentium, disposuit, ut etiam esset in superficiè terræ habitationi hominum deputata quædam patentia tormentorum loca, in quibus multis indicijs constaret animas post mortem cruciari non solum malorum, sed & etiam mediocriter bonorum. Hæc ille. Et hæc particularia purgatorij loca in superficie terrę, specialiter ordinauit Deus, ut dicit Thom. ubi supra, & dominus Ioan. de turre crema. super de pœn. disti. 7. cap. (hic autem ignis) quinque rationibus. Primo, propter animarum leuiorem punitionem, sicut aliquibus secundum Gregorium est reuelatum quasdam animas in umbra esse punitas, & in 4. dialog. cap. 4. ponit quòd quidam Pascasius Roma. ecclesiæ. Diaconus, tam sanctæ uitæ uir, quòd post mortem ad tactum feretri cuius quidam dęmoniacus sanatus fuit, & nihilominus anima ipsius diu post mortem inuenta est a quodam sancto episcopo in termis, idest in locis ubi aqua feruens de terra bullit, a quo interrogata, cur ibi esset, dixit se in calore illius aquæ cruciari, propter hoc quòd in contentione scismatica inter Symachum, & Laurentium quis esset Papa ipse usque ad mortem tenuit Laurentij partem, qui ius nõ habuit in papatu, licet alii dicãt, qa

nitens in illo loco delectabatur. Secundo propter nostram instructionem ut scilicet magnam pęnā post hāc uitā peccatoribus infligi agnoscamus, & sic a peccatis desistamus, & conuertamus nos ad dñm, ut patuit parisius discipulo post mortē magistro apparenti, & damnationē suā reuelāti, qui cum discipuli incendium in manu sua sentiret, statim ad dominum est conuersus. Tertio, pp culpę in loco perpetrationē, ut patet de illo qui in balneo suo ubi peccauerat tanquam in purgatorio pęnitentiam fecit, qui triginta missarum merito euolauit ad cœlum, ut dicitur in 4. dialo. Quarto pp alicuius sancti orationem, sicut legitur, ꝙ sanctus Patricius quibusdam in quodam loco sup terrā purgatoriū impetrauit. Quinto, propter aīarum celeriorem liberationem, s. qt possint alijs suam indigentiam reuelare, & ab eis suffragia petere, & sic citius de pœnis exire, ut patet de quadā aīa existente in glacie, qua piscatores Beati Theobaldi piscati sunt in autumno, & episcopo pręsentauerunt, qui cum dictam glaciem causa refrigerij teneret sub pedibus, audiuit expresse uocem dicentem; quòd in glacie erat anima uelut in loco purgatorij deputata. Cumque dicta anima de nocte ab episcopo suffragia impetraret, merito triginta missarum euolauit ad cœlum. Idem patet de quadam anima cuiusdam religiosi, quę in arce oppidi Adriani in Apulia uelut in loco purgatorii erat deputata, de qua anima, & eius ibidem purgatorio mihi pręsentis operis compilatori ad sensum luce clarius sic manifestum fuit. Dum enim ex officio quo indigne quandoque fungebar uisitarem prouinciam Apulię, contingit, ut etiam ad loculum quendam ordinis apud Adrianum oppidum terrę Vdronti in Apulia declinarem. Cumque ibidem fratres, & quidam Gregorius Spertus officii gratia mihi plurimum detulissent, ductus sum post cœnam cubitum in arcem, ubi uero intempesta nocte dormire cœpissem, audito quodam

ſtrepitu & fragore, excitatus in aula quendam paſſim deambulantem, & cathenis quibus, ut puto grauatus erat, ſenſi terribiliter inſonantem, dumque loquor, excitando ſocium quem habebam, ſtat ille, mox nobis ſilentibus, cœpit ille ſtrepitu uinculorum longius primo acrius ambulare, & oſtia, quæ erant ante cubiculum horribili quodam crepitu, & conatu perfregit, interea colloquimur ingenti pauore percuſſi, quieſcit ille. Deinde tacentibus nobis tertio circa duas horas cathenatus oberrans, tandem maximo fragore in cubiculum in quo examinati ferè iacebamus, ſe recepit, uagatur in eo, feneſtras aperit, interea nos trepidãtius hæremus, uoces faucibus hæſerant, creſcente que formidine mors ſequebatur. Cernimus feneſtras apertas, quocunq; nos uerteremus ſpei nihil eſſet, inter metum, & iram repente e lecto proſilimus in mediũ. Ille extremo impetu, altera quæ in imumturris deſcendebatur in damnatorũ carcerem, fracta ianua, gradatim ruens grauiore armorum cathenarumq; ſtrepitu, nuſquam uiſus oĩa tumultu oppleuit. Nos gelidi, & ſtupidi effecti, accenſo lumine diem in ſomne expectamus. Interea oẽs feneſtras ĩquirimus, reperimus oĩa obſtruſa, ſicut ſero clauſeramus. Redeunt ad nos diluculo fratres, & Gregorius hoſpites, ſoluere nos iubent, nos uero quaſi amentes & elingues effecti, tremulis & laſſis uocibus diximus. Miſereatur ueſtri omnipotens Deus patres, & tibi ò bone Georgi, recepiſtis nos hoſpitio in arcem ignaros vmbrarum & ſpirituum, ut pœnè morceremur, ad quos illi ridentes inquiunt. Indulgẽte, & uos nobis o patres, obliti heri ueſperi fuimus uos monere hic in arcem umbram, & ſpiritum quendam oberrare, qui dicit à Deo hic locum habuiſſe purgatorii per mille annos, eo quòd ibidem multa mala, & mortes hominum commiſiſſet, & nos cũm eo non uiſo ſepius colloquimur & multa nobis perſepe pandit, & commoda plurima gregaliter impartitur, a nobis, tan-
tum

tum expetens, orationibus eum auxiliemur, vt tẽpus ei in loco præfixum a domino, nostris precibus breuie tur. Simile factum fortè apud gentiles de quadam ani ma vel imagine narrat Plinius secundus Iunior lib. 7. Erat inquit Athenis spaciosa quædam, & capax domus, sed infamis & pestilens, quam Athenodorus Philosophus vili precio conduxit, vbi autem cępit aduesperascere, iubet, sterni sibi in prima domus parte, post pugillares stilum, lumen, suos omnes in interiora dimittit, ipse ad scribendum animum, oculos, manum intendit, ne vacua mens simulachrum, vel phantasma vbi oberrantis inanes sibi metus fingeret, vbi vero cæpit silentium noctis, vbique, audiuit concuti, ferrum vinculaque moueri. Os firmat animi Philosophus, auribus manum prætendit, nõ tollit oculos nec remittit stilum, tunc crebescere fragor, aduentare etiã in lumine iam & intra limen audiri cępit imago. Ille respicit mox apparebat idolum, senex, macie, & squalore confectus, prolixa barba, horrenti capillo, cruribus compedes, manibus cathenas gerebat, stabat innuebatque digito similis vocanti, philosophus contra, vt paululum expectaret, manu significat, rursumque cæris & stilo incumbit, illa imago scribentis capiti cathenis insonabat, respicit rursus idem quod prius innuentem, nec moratus tollit lumen, & sequitur, ibat illa lento gradu, quasi grauis vinculis, postquam vero deflexit in aream domus, repente delapsa deserit comitem, desertus herbas, & folia conserta, signum loco ponit, postero die philosophus adijt magistratus, monet, vt illum locum effodi iubeant, inueniunt ossa incerta cathenis & implicita, quæ corpus æuo terraque putrefactum, nuda & exesa reliquerant vinculis, collecta publice sepeliuntur. Domus vero postea rite conditus manibus caruit.

QVÆSTIO III. QVARTÆ QVÆST. III. CAPI.

Quod in purgatorio remittuntur aliqua peccata, quò ad culpam, & omnis reatus pœnæ veniali, & mortali debitæ.

QVÆRITVR, Si in purgatorio remittuntur aliqua peccata quantū ad culpam, & omnis reatus pęnæ veniali, & mortali, debitæ. Ad quam vr̄ primo rn̄dendum negatiue. Nam facilius est peccare q̄ resurgere a peccato. Sed existētes in purgatorio non possunt peccare, ergo non possunt à peccato resurgere. Item secundo sic. Culpa actualis non deletur, nisi per contritionem, sed post hanc vitam non erit contritio quæ est actus meritorius, quia non erit meritum, neque demeritum, cum s̄m Damas. hoc est hominib. mors quod angelis casus, ergo post mortem nulla culpa venialis in purgatorio dimitti potest. Tertiò veniale oritur ex fomite, fomes autem est coniuncti, nō animæ s̄m se, ergo soluto fomite soluitur veniale, sed illud soluitur in morte, ergo in morte soluitur veniale, & non post mortem in purgatorio. In oppositum est Grego. in 4 Dialo. & ponitur in decretis dist. 35. c. qualis, qui dicit quòd post hanc vitam quædam culpæ in purgatorio expiantur. Et Aug. dicit in lib. de vera pænitentia, quòd quædam culpæ leues in futuro remittū tur. Pro responsione ponentur duæ conclusiones, s̄m duas partes tituli petitionis. Prima conclusio. In purgatorio remittuntur aliqua peccata quantum ad culpam. Hanc conclusionem probat Albertus Magnus sic. Ponatur casus ꝙ aliquis sit existens in gratia, habens tamen culpas veniales, sic in vltimo instanti, & moriatur cum voluntate uenialium reiterandi, idest non dolens de ipsis, cōstat quòd ipse saluabitur, quia est

est in gratia, & uenialia non auferunt gratiam. Constat etiam ꝙ peccatum manens in uoluntate non remittitur, ergo uidetur ꝙ necesse sit ꝙ post mortem remittatur quò ad culpam. Si forte dicas ꝙ conuertitur in mortale propter uoluntatem reiterandi, & per consequens propter retardationem suæ gloriæ quam impænitens uidetur diligere. Ad hoc respondet Durādus & Petrus de Palude. in 4. ꝙ si aliquis non uult pænitere de ueniali in morte non oportet pp hoc, ut peccet mortaliter, non enim plus tenetur homo peccatū expiare quàm uitare ueniale. Sed existens sine mortali non tenetur necessariò uitare peccatum ueniale, ergo nec expiare hoc uel illo modo, & tamen dicit ꝙ uult retardationem gloriæ Respond. Petrus ꝙ nec ex hoc sequitur ꝙ peccet mortaliter, quia uelle retardationē gloriæ, non est de se mortale, cum uelle ad tempus separari ab amico non sit contra amicitiam. Vnde uelle longam uitam propter quam retardatur a uita beata, non est propter hoc mortale. Non enim peccauit mortaliter Ezechias flens pro aditione quindecim annorum. Et propter hoc dicitur conclusionaliter cum Gregor. & August. ubi supra quod culpa uenialis in eo qui cum gratia decedit post hanc uitam, dimittitur per ignem purgatorium, quia pæna illa aliqualiter uoluntaria uirtute gratiæ habebit uim expiandi culpam omnem, quæ similis cum gratia stare non potest, aliter enim posset contingere quòd aliquis in charitate moreretur in culpa ueniali, quæ sibi nunquam dimitteretur, & ita aliquis posset mori in charitate, qui nunquā deum beatificè uisurus esset, quod dispositioni diuinæ legis repugnat, ergo conclusio prima est uera. Sed petitur curiosius à domino Henrico de Assia hic, quando fit remissio peccatorum leuium quò ad culpam in futuro sæculo an in primo instanti non esse hominis uel in termino solutionis pænæ pro quolibet illorū, unde si ex merito ante mortem, (ut Grego. dicit) absoluitur

anima

næ recipiant. Cum illo.n. gaudio non poteſt ſtare obli gatio ad aliquam pœnam, quia nihil inquinatum pōt intrare in illud. Vnde notandum eſt ſm dominū Henricum de Aſſia, ꝙ peccata venialia quantum ad reatū pœnæ remittuntur, vel in hoc mundo merito aliquorum operum hic factorum in gratia, ut puta, quia libēter, & pro parte ex pietate dimiſit peccātibus in ſe. Vnde dixit Chriſtus Luc. 6. dimittite, & dimittemini. 2. Mat. 5. Beati miſericordes q̃a mīam conſequentur, aut ſollicite orando pro peccatorib. ut conuertantur Iacobi vltimo. Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uiæ ſuæ, ſaluabit animam eius. ſ. conuertentis, & couerſi a morte, & operit multitudinē peccatorū. Vel remittitur in futuro ſęculo quò ad culpam, & pœnam ſi contingat hoīem mori in aliquibus peccatis venialibus merito gratiæ præcedentis. Et de hac dixit Greg. in. 4. dial. c. 4. Sciendum eſt ꝙ illic ſaltem de minimis nihil quiſq; purgationis obtinebit niſi bonis hic actibus in hac adhuc vita poſitus ut illic obtineat promereatur &c. Ad argumenta aūt in contrarium facta rñdetur. Et primo ad primum dicendum, quod aſſumptum illud, facilius eſt peccare quā a peccato reſurgere, eſt verū quamdiu liberum arbitriū eſt flexibile ad utrumlibet. Sed qñ iam cōfirmatum eſt in bono, vt eſt in illis qui ſunt in purgatorio impoſſibile eſt peccare. Sed facile eſt peccatum deteſtari cum hoc ſit bonum. in qua deteſtatione cōſiſtit ordinatio voluntatis, & de miſſio peccati uenialis, quò ad culpam. Hęc dominus Bonauentura, & dominus Durādus in quarto. Ad ſm dicendum iuxta ſanctum Thomam, negando minorem. Dicimus enim quòd poſt hanc vitam non poteſt eſſe meritum reſpectu præmij eſſentialis, ſed bene reſpectu alicuius accidentalis, quandiu manet homo in ſtatu viæ aliquo modo, & ideo in purgatorio poteſt eſſe actus meritorius, quantum ad remiſſionem culpæ venialis. Ad tertium dicendum negando conſe-

quentiam. Dicit enim dñs Bonauentu. & licet ablato fomite auferatur veniale quantũ ad poteſtatem peccãdi venialiter de futuro. Non tñ oportet auferri veniale prius perpetratũ, quia non oĩs cauſa introducendi, eſt cã conſeruãdi, ſicut in multis exẽplis patet. Deſtructo.n. cultello non põt infligi plaga, ſed cum cultellus deſtruitur non pp hoc oportet ſanari plagam prius inflictam. Concordat Albertus, & Tho. ſuper quartum.

QVÆSTIO IIII. QVÆSTIO IIII. III. CAP.

An purgatorij pœna excedat omnem pœnam huius vitæ temporalem.

QVÆRITVR, Si pęna purgatorij excedat omnem pęnam temporalem huius vitę, & quę, & quot ſunt illę pęnæ. Ad quam primo vr̃ rñdendum negatiuè. Et primo ſic. Nam quãto aliquid eſt magis paſſiuũ, tanto magis affligitur ſi ſenſum lęſionis habeat, ſed corpus eſt magis paſſiuum, quam anima ſeparata, tum quia habet cõtrarietatem ad ignem agentẽ, tum quia habet materiam ſuſceptiuam qualitatis agentis, quod de anima non poteſt dici, ergo maior eſt pęna quam corpus patitur in hoc mundo, quàm pęna qua anima purgatur poſt hanc vitam. Item pęna purgatorij directè contra venialia ordinatur, ſed venialibus (cum ſint læuiſſima peccata) læuiſſima pęna debetur, ſi ſm menſuram delicti ſit plagarum modus, ergo pœna purgatorij eſt læuiſſima. Tertio maior eſt paſſio in qua agens eſt tranſmutans, & abijciens a ſubſtantia, q̃ quæ eſt tranſmutans, & nõ abijciens. Sed paſſio huius vitæ eſt tranſmutans, & abijciens, paſſio vero alterius vitæ eſt tranſmutans, & non abijciens, ergo maior eſt pęna iſta quam alia. In contrarium eſt textus de pœn. diſt. 7. c. hic iguis purgatorius, etſi non ſit æternus, miro

ro tamen modo est grauius. Excellit omnem pęnam quam vnquā aliquis expertus est in hac vita. Et Augu. in quodam sermone dicit. Qui in aliud sæculum fructū conuersiōnis distulerit, prius purgabitur igne purgationis, qui licet non sit ęternus miro tamen modo cruciat. Respondeo dicendum, quòd pęna purgatorij excedit maximas pęnas huius vitę. Ista conclusio probatur a Tho. quò ad ambas pœnas in purgatorio. Vbi sciendum, ꝙ in purgatorio est duplex pœna, videlicet pęna damni, inquantum ret. dantur a diuina visione. Alia sensus secūdum ꝙ, ab igne corporali puniuntur. Et quòd sit verum de prima pęna sic arguit. Quanto enim aliquid magis desideratur, tanto eius absentia est melior. Et quia affectus, quo desideratur summum bonum post hanc vitam in animabus sanctis est intensissimus, quia non retardatur affectus mole corporis, & etiam quia terminus fruendi summo bono iam aduenisset, nisi aliquid impediret, ideo de tardatione maxime dolent. Et vt addit Albertus Magnus, quia cum sanitas, & iocunditas sensus in hac vita, nullā habeant comparationem ad summum bonum, quod fęlicitat beatos, nullam comparationem habebunt auferentia delectabilia in hac vita ad auferentia, vel differentia delectabilia in alia vita. Et ideo tristitia alterius vitæ incomparabiliter maior est quam tristitia aliqua in præsenti vita. Propterea dicebat Chrysost. in quodam sermone. Ponamus ante oculos mentis quanti doloris est excludi, & proijci a regno Dei, quia ipsa videtur grauior gehenna. Et Aug. in quodam sermone dicit. Alienari a regno Dei, carere multitudine dulcedinis eius, tam grandis pęna est, vt nulla possint tormēta quę nouimus ei comparari. Quantum vero ad pœnam sensus probatur conclusio sic ratione Th. vbi supra. Cum dolor non sit lęsio, sed sensus lęsionis. 2. de anima, quanto aliquid est magis sensitiuum tāto plus dolet. Exemplum in locis neruosis, scilicet digitis, ti-

bijs &c. Nam nerui sunt instrumenta sensus tactus. 2. de aĩa. Sed anima est maxime sensitiua, vt pote cã oĩs sensationis. Ideo cum agit in ipsa aliquod agẽs lęsiuũ ipsam maxime lædit, & tanto magis, quanto læsiuum est magis actiuum. Ignis autem inter omnia elementa est magis actiuus. Nam non potest infrigidari aut humectari, sicut aqua calefieri, ut dictum est, ergo maxime lędit animam non naturaliter, quia corpus in spiritum naturaliter non agit, nec ignobilius in nobiliori, sed vt instrumentum diuinæ iustitiæ, quæ dat vniformi igni, ut miro modo difformiter pro diuersitate peccatorum cruciet animas mortuorum. Primo ad purgandum quasdam læues culpas venialium in præsenti non dimissorum. Secundo ad soluendum obligationes ad pęnas pro mortalibus vel venialibus peccatis hic quo ad culpam indultis pro quibus nõ fuit in hac uita sufficiens pœnitentia peracta. Tertio ad purgandum animas ab omni qualitate imperfectionis, vel a rerum conceptibus & speciebus improprijs, similiter ab habitibus uitiorum & impressionibus falsarum opinionum, a fomite, & ab alijs indispositionibus & deformitatibus, quas aĩæ a corporibus separatæ secum ad ignem purgatorij deferunt, ab his oĩbus tanq̃ a quibusdam squaloribus hic contractis, animæ ibidẽ per ignem purgatę exeunt, sicut aurum fulgẽs de camino ignis ad cæleste regnum perducendæ. Ad argumenta aũt dicẽdum est, & primo ad primum, quod pœna nõ iudicatur maior uel minor ꝯm læsionem uel passionẽ, sed secundum passionis sensum. Et ideo licet anima sit minus passiua, quam corpus, quia, tamen est magis cognoscitiua & sensitiua passionis, ideo maior est dolor eius etiam si sit minor passio. Ad secundum dicendum negando consequentiam, & ratio est, quia acerbitas illius pœnę non est tantum ex quantitate peccati, quãtum etiam ex dispositione puniti, quia idem peccatum grauius punitur ibi quam hic propter diuersita-

tem

tē fori,ficut ille qui eſt melioris cōplexionis magis pu nitur eiſdē plagis quā alius & tamē iudex utriq; eaſdē plagas inferens iuſte facit. Ad tertium reſpondetur negando aſſumptum, q̄m, ut reſpondet dominus Bonauētura. Ignis inferni, qui vrit, & non conſumit, grauius punit quam alius ignis qui utrunq; facit. Hæc dominus Ioan. de turre crema ſuper. d. d. p. 7. Hic ignis.

ADDITIO.

Oportet, omnino cōcedere, (ut dicit Magiſter ſent. San. Bonauen. d. 20. ar. 1. q. 2. lib. 4 Ioannes Gerſon. 3. p. tract. 3. de canticis, & multi alij ſancti) quod purgatorij pęna grauior eſt omni pęna tēporali, quā modo aīa ſuſtinet carni coniuncta, quando quidem magis eſt in hmōi adhærendum auctoritati, quam rationi cum hoc ſit ſupra naturam, & rationem. Habent nihilominus animæ ibi detentę cum afflictione ſolatium (vt ſentit Gerſon loco citato) ex certa ſpe beatitudinis, ex eccleſiæ generalis ſubſidijs, & pijs amicorum ſuffragijs, & charitas in eis congaudet ueritati correctionis. Idem apud Richar. d. 20. art. 2. q. 1. lib. 4.

QVÆSTIO V. QVÆSTIONIS IIII. TERTII. CAP.

Vtrum purgatorius ignis, ab igne inferni differat.

INQVIRENDVM eſt, Quomodo differat ignis purgatorij ab igne inferni. Ad quam reſpondetur, quòd differunt octupliciter. Primo quia ignis inferni, ut quidam dicunt, eſt ignis elementum in materia ꝓpria, prout eſt, in ſphera ſua, quia æternaliter debet affligere. Ignis purgatorij eſt mixtus, & elementatus in materia aliena, ſcilicet terreſtri, uidelicet carbone, iō ſm q̄d pōt dici magis afflictiuus, q̄a tēporaliter de-

bet purgare. Nam licet ignis in propria ſphera ſimpliciter in ſe ſit calidior, quàm quodcunque corpus mixtum, ſiue plumbum, ſiue ferrum ignitum, ſiue carbo, per accidens tamen plumbum, uel ferrum ignitum poteſt eſſe calidius, propter tria quæ ponit. Aui. Primo ex parte ignis qui eſt ualde rarus, & ideo partes aeris aquoſi, ſiue humidi, & etiam frigidi intrant ipſum ignem, & ipſum infrigidant licet per acccidens. Secundo ex partę ſui actiui, quia partes ignis propter ſuam raritatem multum diſtant, & ideo non concurrunt multæ partes ad actionem eius, ſed partes ferri igniti propter ſuam ſoliditatem ſunt multum unitæ, & ideo multæ concurrunt ad actionem eius, & inde eſt, quòd ferrum ignitum, fortius agit quam ignis, licet ignis ſit per ſe calidior ſicut uidemus, quòd multi debiles fortius trahunt nauem, quàm unus fortis. Tertio ex parte ſenſati, quia ignis propter ſuam tenuitatem eſt ualde mobilis, & ideo cito tranſit, & non diu moratur ſupra ſenſum. Sed ferrum ignitum propter ſuam grauitatem nõ eſt multum mobile, & ideo non cito tranſit ſed diu permanet, & per conſequens diutius agit in ſenſum, & ideo plus ſentitur quam ignis licet ignis ſit per ſe calidior. Secundo differunt quantum ad operationem. Nã licet ignis purgatorij ſit æternus quo ad ſubſtantiam ſicut ignis inferni, tamen eſt temporalis, quod ad effectum purgationis, ut dicit Gre. uel ut dicit dominus Bonauen. in 4. Licet remaneat quãtum ad actum aliquẽ, ſcilicet quantum ad id quod habet ardoris, ſcilicet ad reproborum concremationem, non tamen remanet quantum ad purgationem. Ignis inferni indurat, & deuo at ignis purgatorij excoqui, & maturat Ignis inferni res fortes & pulchras debiles facit, & turpiſſimas. Ignis purgatorii fortiores reddit, & pulchriores, ſicut aurum, & ſimillia in ignibus non deteriorantur, ſed purificantur, & pulchriores reddunt, Ignis purgatorij eſt purgatiuus. Ignis inferni eſt exterminatiuus. Et ponit

nit B. Grego. exemplum in 4. dialo. dicens, quod ſicut ſub eodē igne aurum rutilat, & palea fumat, ita ſub eo dem igne in ſubſtantia, ſcilicet purgatorij: & inferni electus purgatur, & damnatus exterminatur. Tertio differunt in finis intentione, quia ignis purgatorij ad iſtum finē principaliter eſt ordinatus, ſcilicet ad purgandum reliquias peccatorum, & ideo pæna purgatorij vocatur pœna ignis. Nam res in finem ordinatę, conuenienter à fine nominantur. Igni autem inferni eſt ordinatus ſolum ad affligendum, & ideo illis nominibus nominatur, quæ apud nos affligere ſolent vehementer, ſicut ſunt ignis, ſulphur, ſpiritus, procellarū &c. vt dicit Thom. in 4. Quarto differunt in multiplicatione, eo, quòd in purgatorio nòn ſunt niſi duæ pœnæ, ſcilicet pœna damni, & pęna ſenſus. In inferno āt non ſolum ſunt duæ pęnæ prædictæ, ſed multæ aliæ. Cuius ratio eſt, quia cum pœna inferni ſit ordinata, & inuenta ſolum ad affligendum, ut patet, ideo in inferno nō eſt ſolum pęna ſenſus, & dāni, vt in purgatorio, ſed multæ aliæ, vt ex pœnarum multitudine, damnati multipliciter affligantur. Quinto ignis inferni eſt obſcurus, & tenebroſus ſub quadam vmbroſitate, vt ſic damnati videre poſſint afflictiua ſua vn̄ doleant. Pſal. Peccator videbit, & iraſcetur &c. Ignis aūt purgatorij eſt clarus, & fulgidus. Sexto ignis inferni affligit & cruciat ratione malorum habituum, & vitiorum, & falſarum opinionum in mundo contractarum. Ignis autē purgatorii purgat ab omnibus prædictis. Septimo ignis inferni appropinquante die iudicij non augebit in ardore ignis autem purgatorij ſic reſpectu eorū, qui ibi diu purgari deberent, ut ſic calor ille intenſior recuperet in intenſione quātum deperditurus ſit in temporis abbreuiatione, vt dicit Tho. in 4. d. 77. ar. 3. Vnde in quolibeto ſecundo, q. 7. in ſolu. 4. arg. dicit, & illi qui in fine mundi viui reperientur, parum habebunt de cremabilibus, purgati pręcedentibus tribula-

tionibus poterit etiam fieri,ut acerbitas pœnæ momēti temporis recompenset diuturnitatem pœnę in alijs, Octauo quia pœna ignis inferni excedit omnem pęnā huius mundi in extensione, non autem in intensione, & acerbitate.Pęna autem ignis purgatorij excedit omnem pœnam huius mundi in intensione,& acerbitate, nō autem in extensione,ut dicit dominus Dominicus Venetus Episcopus Brixiensis,aliàs Torcellanus,licet in hoc sollēnis hic doctor non teneatur,nec ullo pacto aut prædicari,aut solēnizari debet,Tutius.n. & uerius dicimus pęnā inferni esse accerbiorem, oī pęna huius mundi,& extensiue,& intēsiue,& omnibus modis absolute & formaliter seu simpliciter pace tāti uiri, stante pręcipuę ꝙ pęna purgatorij eccedat omnē præsētē pœnam,tñ idē ignis,ſm Richar.inferni,& purgatorij.

ADDITIO.

A multis uisum est,quod idem ignis comburat existentes in purgatorio, & in inferno ut ostendunt Richar.in 4 dist.44.art.2.quæ.2. & Thomas Argent.eadē distinc.& ista uidetur intentio B.Gregorij in lib dialo. ubi ait,quod idem ignis est inferni, & purgatorij, quia sicut sub eodem igne aurum rutilat, & palea fumat,sic sub eodem igne peccator crematur & electus purgatur quod uerum est,de lege communi.

QVÆSTIO VI. QVÆSTIONIS IIII. TERTII. CAP.

Vtrum pœna, quam animæ in purgatorio sustinent, sit uoluntariè sumpta.

QVÆRITVR, Si pœna tam grandis purgatorij sit ab his qui ibi purgantur uoluntariè sumpta. Ad quam uidetur primo respondendum affirmatiuè

matiuè. Nam existentes in purgatorio habent correctum, sed ut dicit Ambrosius, habens correctum, cõfirmat uoluntatem suam uoluntati diuinæ, sed dominus uult eos purgari, ergo, & ipsi se purgari uolunt. Item omnis sapiens uult illud sine quo finis cõsequi non potest, & omnis infirmus vult illud quò sanetur, sed in purgatorio existentes sunt sapientes, & infirmi ergo uolunt ibi esse ut gloria acquiratur, & uolunt illam pęnã ut sanentur. Si forte, tu dicas sicut forte aliqui dixerũt, quod tantus est sensus doloris, ut collatio rationis tota absorbeatur, & non possint conferre nec de uno nec de alio. Dicitur, quòd hoc est falsum, & contra dictum Greg. in 4. dial. Non enim scirent se liberandos, suffragia non peterent quæ frequenter petunt, ut patet ibidẽ de multis. In oppositum arguitur, nam nullus petit liberari a pęna quam uoluntarie substinet, sed qui sunt in purgatorio, petunt inde liberari, ut patet in 4. dialo. ergo non substinent illam pęnam uoluntarie. Respondetur iuxta dominum Bonauenturam dicentem, quòd aliqua pœna dicitur tripliciter uoluntaria. Vno modo, quia assumitur a uoluntate imperante sicut est pęna pęnitentialis. Alio modo, quia substinetur a uoluntate acceptante sicut est pęna martyrum. Tertio modo est quædam pęna quæ substinetur a uoluntate tollerante, ut puta pęna quæ est in patientia, quod eius oppositum est in desiderio, sicut cum amans, & desiderans sanitatem infirmatur. substinet quidem pęnam tanquam à medico a Deo inflictam, attamen ab ea liberari procurat, & illud minime habet rationem uoluntarij. Et hoc modo uoluntaria est pęna purgatorij. Nam purgandus ibi uoluntarie sustinet eam propter tria (ut dicit Petrus de Palude,) Primo quia sciunt eam a Deo inflictam, & uolitam, ideo non murmurant (sicut boni filij contra flagella patris), Sed placet eis affligi quandiu Deo, placet. Secundo, quia sciunt flagella esse iuste lata vnde

de

de quia charitas congaudet ueritati, uolunt sic iuste pati. Tertio, quia sciunt se aliter non posse saluari, vnde amore boni sperati uolunt sic propter illud affligi. Albertus autem, & Tho. in 4. dicunt quòd aliquid dicitur uoluntarium dupliciter. Vno modo uoluntate absoluta, & sic nulla pœna est uoluntaria, quia ex hoc est ratio pęnę, quia uoluntati contradicit. Alio modo dicitur aliquid voluntarium voluntate conditionata, sicut ustio est uoluntaria propter sanitatem consequẽdam, & sic pæna purgatorij dicitur uoluntaria. Et per hoc patet solutio ad obiecta. Dominus Ioan. de Turre Cremata super dist. 25 c. qualis.

ADDITIO.

Locus D. Bonauenturæ citatus est in 4. dist. 20. parte 1. quęstio. 3. Quam difficultatem, auctor tetigit forte, quia D. Augustinus lib. 14. de ciui. Dei cap. 15. dixit, quid pæna est dissensio animæ ab his rebus, quæ nobis nolentibus accidunt. Verum quomodo pæna sit in purgandis fidelium animabus voluntaria, vide Gabrielem Biel. in 4. distinct. 14. quæstio. 1. artic. 3. dub. 1.

QVÆSTIO SEPTIMA QVÆST. IIII. TERTII. CAP.

Vtrum in purgatorio detenti possint aliquo modo mortaliter aut uenialiter peccare.

DVBITATVR Si animæ in purgatorio per impatientiam, uel per aliquem alium actum peccare possint mortaliter, vel saltem venialiter. Ad quam sic responderur, quòd cum ostensum sit, quòd qualis anima exit de corpore, talis præsentatur in iudicio particulari. Idcirco si separã

tur

tur a corporibus in charitate, confirmantur sic in eadem q̃ amplius peccare non possunt, & ab ea resilire quia lignum ubi cæciderit, ibi erit Eccle. 11. Et hæc est communis opinio Dei ordinatio qui disposuit omnẽ hominem ultimum mortuum extra charitatem damnandum, & ultimo mortuum in eadem saluandum esse simpliciter, nec talẽ flexi posse ad impatientiam in pœnis, nec peccare mortaliter aut undecunque uenialem culpam contrahere ac per hoc suas pœnas prolongare: Non. n. habent fomitem ex quo peccatum ueniale causatur, ut dicit Tho. in 4. d. 21. q. 1. art. 1. Potest etiã inflexus, & impræcipitatio, & impræcabilitas animarum in purgatorio existentium prouenire, ex eo, q̃ certificatæ de sua beatitudine, cum summa patientia, & gratiarum actione tolerent suas pęnas quas iusto, & misericordi iudicio Dei cognoscunt sibi inflictas, & debitas, Dominus Henr. de As. super Gen.

A D D I T I O.

Rimare librum de statu animę cum charitate decedentis, super offertorium Missæ. pro defunctis Bononiæ impressum, ubi, & de hac materia, & de aliis multis circa animabus, in purgatorio existentib. ad notaui.

QVÆSTIO VIII. QVÆSTIONIS IIII. TERTII. CAP.

Quod animæ in purgatorio existentes mereri non possunt.

QVÆRITVR An animæ in purgatorio pęnas patienter ferendo, uel alio actu mereri possint citiorem liberationem. Ad quam sic respõdetur, quod ex hoc q̃ actio hominũ meritoria, & pęnitentia salubris solum se extendit ad

tempus uitæ præsentis, post quod non restat nisi vel supplicia pro peccatis recipere, uel præmia pro uirtutibus. Idcirco animæ licet pro statu earum in purgatorio possint bene, & recte agere, atque piè affici, secundum habitam charitatem, tamen ex hoc nec charitatē augeri merent̄ nec pęnam diminui, potest tamen pęna eorum augeri uel prolongari non pro peccatis in purgatorio commissis, sed ex ijs quæ morientes relinquerūt in mundo exemplis, rebus, causis, uel occasionaliter doctrinis si aliqui talium occasione errassent, uitia incurrissent quibus damnarentur, uel Dei honor fuisset imminutus. Similiter ex relictis hic bonis quibus aliqui ad salutem profecissent decrescit ibi uel abbreuiatur pęna animarum. Dicēdum est enim conclusionaliter quòd animæ existentes in purgatorio licet nondum sint in termino, sed adhuc in uia longe ab adeptione finalis beatitudinis habentes usum rationis cum libertate uoluntatis, mereri tamen non possunt ibidem, quia actiones humanæ meritoriǫ se solum extendunt ad tempus uitæ præsentis, ut dictū est. Et hoc tanquam probabilius in hac materia tenendum est. Ioan. de turre Cre. ubi supra, & Henricus de Assia super Genesim.

QVÆSTIO VIIII. QVÆSTIONIS IIII. TERTII CAPI.

Cur damnatorum pœna semper crescat, & augeatur.

EST dubitandum, Quare damnati usque ad diem iudicij per patientiam pęnarum blasphemantes demerendo crescit eorum pęna, cum sint eiusdem status, uiæ, & temporis quò scilicet ad meritum uel demeritum cum animabus purgandis, quæ ante uel post iudicium amplius mereri

mereri, vel demereri non possunt. Ad quam sic respondetur, quòd hoc prouenit ex occulta dispositione, & recto iudicio diuinæ sapiẽtiæ, quæ animabus purgandis pro eo quòd cum gratiarum actione pœnas suas tolerant, auxiliatur statui earum, vt amplius demereri non possint, nec culpam vndecunque contrahere. Dãnati vero & animæ pœnis inferni terribiliter agitati, omni spe liberationis ablata, quia nulla naturali virtute, aut æquitate se refrenant, Deum incessanter blasphemantes, merentur pœnas, suas saltem usque ad diem iudicij intensiue forte augeri, ut sic qui in sordibus sunt, sordescant adhuc. Quid vero post iudicium fiat, Deus nouit, & homo ignorat. Hæc Henricus de Assia. Sed Thom. in 4. dist. 50. quæst. 6. in corpore dicit sicut, Ante diem iudicij quidam dicunt, & beatos mereri, & damnatos demereri. Sed hoc non potest esse respectu præmij essentialis uel pœnę principalis, cum quantum ad hoc utrique ad terminum peruenerint. Potest tamen esse respectu pręmij accidentalis vel pęnę, secundarię, quę possunt augeri vsque ad diem iudicij, & hoc pręcipue in dęmonibus vel angelis bonis, quorum officio aliqui trahuntur ad salutem, ex quo bonorum angelorum gaudium crescit, uel ad dãnationem, ex quo crescit, pœna dęmonum. Et statim subiungit respondendo ad primum argumentum. Dãnatorum autem animę demereri non possunt aliquo modo, quia hoc est eis summum incommodũ ad summam malorum peruenisse, nec pertinet ad damnatorum hominum officium alios ad damnationem protrahere, sicut pertinet ad officium dęmonum, ratione cuius dęmones demerentur quantum ad secundariam pęnam. Hęc Thom. ubi supra.

QVÆ-

QVÆSTIO X. QVÆSTIONIS. IIII. TERTII CAP.

Cur anima sola in purgatorio patiatur, cum tamen totus homo peccata committat.

QVÆRITVR quare sola anima patiatur pęnas purgatorias pro peccatis a toto homine hic commissis,& nihil corpus pęnarum luat post resurre ctionem. Ad quam sic respondetur, quòd nisi totus homo in hac vita patiatur pęnas purgatorias, quę sunt contritiones,& pænitentiales afflictiones, quibus purgatur homo a mortali culpa, & partim a pęna in futuro soluenda,& quandoq; a tota, nisi inquam tales pœnæ totius hominis præcesserint, anima post mortem purgabitur pænis inferni. Et hoc insinuat scriptura. Gen. 3. allegoricè secundum doctores. Vbi dicitur, ꝙ post lapsum hominis inter hominem, & paradisum flamma posita est. Quod allegoricè insinuat, quod post lapsum generis humani nemo peruenire potest ad cæleste paradisum nisi transeat per ignem. Et hoc, vel tribulationis in præsenti vita sustinendæ, vel per ignem purgationis post mortē, si pænas quas hic peccando meruit, sufficienter in hac vita non soluit. Vel vt dicit Tho. in 4. distinct 47. quæst. 6. artic. 3. purgabitur vtroque ignis, scilicet tribulationis, & purgatorij respectu, scilicet bonorum, qui in die iudicij viuent in quibus aliquid purgandum reperietur, tales enim igne subito purgabuntur. Primò igne tribulationis, scilicet terrorum, & persecutionum pręcedentium iudicium. Secundò igne purgatorij cuius locum tenebit tunc ignis conflagrationis, qui quantum ad virtutem naturalem ipsius similiter aget in bonos, & malos, qui viui reperientur vtrorumque corpora in cinerem resoluendo. Inquantum vero aget, vt instrumentum

diuinæ

diuinæ iustitiæ, diuersimode aget in diuersos quãtum ad sensum pœnæ. Nam mali per actionem ignis, in cinerem resoluentur, & cruciabuntur: boni in quibus nihil purgandum erit, resoluentur in cinerem, sed nullum omnino dolorem ex igne sentient, sicut nec pueri in camino. Daniel 3. Boni autem in quibus aliquid purgandum reperietur, resoluentur simpliciter in cinerem, sed sentient cruciatum doloris ex illo igne plus, vel minus, pro meritorum diuersitate. Et quia hanc pœnam isti boni nondum plene purgati voluntarie sustinebunt adhuc viuentes, ideo velocius purgabuntur, quàm si illam sustinuissent in purgatorio, pœna enim in hac vita voluntarie suscepta multo plus purgat, & citius quàm pœna post mortem inflicta, sicut patet in pœna breui martyrum, in quibus si quid purgandum mortis tempore reperitur, subito passionis falce tollitur, vt dicit August. Ex quo sequitur, quòd illud apostoli primæ Corinth. 3. Si cuius opus arserit detrimentum patietur, ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem, intelligi posset de igne tribulationis in hac nobis vita adhibito, vel de igne purgatorio post hanc vitam ordinato, vel de vtroq; igne in die iudicij a bonis tunc purgandis sustinendo. Ex quibus sequitur, quòd purgatoria tria sunt. Primum in hoc mundo, quo purgantur homines igne tribulationis. Secundum sub terra, in quo purgantur animæ hominum in charitate mortuorum, qui in primo purgatorio sufficienter purgati non fuerunt. Et tertium erit super terram, respectu bonorum purgandorum in die iudicij. Hęc Tho. vbi supra. Et Henricus super Genesim.

QVÆ-

QVÆSTIO III. QVÆSTIONIS IIII. TERTII CAP.

Vtrum animæ purgatorij subleuentur ex operibus viuorum.

QVÆRITVR, Si animę mortuorum in purgatorio subleuentur, & recipiant cõsolationem ex operibus viuorum fidelium. Ad quam videtur primo respondendum negatiuè. Primo sic Lex.n.Moysi quò ad charitatem dilectionem proximorum non est inferior lege Christi. Erat enim dilectio proximi in pręcepto sicut & nobis, vt patet de ipsis in Deuterono. 6.& de nobis. Mat.22.Sed lex Moysi non conabatur subleuare orationibus,& eleemosynis,&sacrificijs miserias animarum,quę tunc erant in purgatorio, ergo nec nos illud facere debemus. Item secundo dicit philosophus primo Ethicorum, quod communicatio ciuilium operum esse nõ potest inter uiuos,& mortuos. Item tertio Diony.de cęl.hierarchia.ca.ultimo dicit. Si enim retributiones recipiat unusquisque a diuina iustitia eorum,quę in pręsenti uita bonorum,& malorum peragit, fiunt autem secundum hanc vitam proprias operationes qui dormiunt, qnomodo per quandam summus sacerdos operationem in alteram requiem transuehet vltra dignitatem eius. Hęc ille. Item Valdenses dicunt, quod nec uiuorum operibus, mortui, nec beatorum orationibus uiui in aliquo iuuari possunt. Dicunt enim quod mandatum de dilectione proximi in vita pręsenti terminatur, & hęc fuit opinio Vigilanti contra quem de hoc scribit B.Hiero.vt dicitur. Sed in cõtrarium est usus ecclesię militantis orantis pro defunctis,& pia opera fidelium pro mortuis recipientes,quę errare nõ potest a spiritu sancto edocta,nec mendaciter incedere. Nam vt dicit

cit Aug. ad Hiero. & habetur di. 90. ca. Si ad scripturas. Si ad scripturas sanctas admissa fuerunt officiosa mendacia, quidnam eis remanebit auctoritatis, quasi dicat nihil. Respōdeo dicendum, quod animæ mortuorum in purgatorio subleuari possūt operibus pijs viuētiū. Et uiui pro defunctis per opera Deo accepta satisfacere possunt, & pœnam satisfactoriam pro eis explere. Et probatur hæc conclusio dupliciter. Primo ex parte viuentium. Secundo ex parte defunctorum. Primo pp charitatis vnionem. Nam charitas mystici corporis nunquam excidit; primæ Corint. 13. Sed viui vniuntur mortuis in charitate, & ecōuerso, ergo per viuos mortui iuuari possunt. Item per viuorum ad eos directam intentionem. Mortui enim in memorijs hominū viuunt, & ideo intentio viuentium ad eos dirigi potest, non tamen, vt dicit Tho. in 4. dist. 45. Sic mortuis suffragia viuorum valere credenda sunt, vt status eorum mutetur de miseria in fœlicitatem, & econuerso, sed valent ad diminutionem pœnæ, uel aliquid huiusmodi, quod mortui statum non transmutat. Hæc ille. Itē dicit apostolus ad Galath. 6. Alter alterius onera portate. Sed onera quæ sunt maxime portanda sunt onera spiritualia alterius uitę, ergo uidetur, ꝙ uiui pœnitentias pro illis suscipere possunt, & satisfacere. Idem probatur per simile in naturalibus. Videmus enim in aliquo corpore animalis. quòd vnum membrum se exponit, vt sustineat læsionem alterius, sicut patet, quòd brachium se pro capite exponit. Si ergo in corpore mystico est connexio per assimilationem ad corpus naturale, videtur, quòd vnum membrum onus alterius portare possit, & illud in se suscipere. Item uidemus in humanis actibus, quòd nihil refert apud creditorem, vtrum principalis debitor an alter loco eius reddat debitum creditori. Cum ergo multo benignior sit Deus in percipienda solutione, quam homo terrenus, videtur,

quòd ipse sit contentus, & sibi sufficiat si alius pro eo satisfaciat. Item charitas magis apud Deum pōt quā apud homines. Sed vnus potest apud homines amore alterius debitum soluere, ergo multo magis hoc in diuino iudicio fieri potest, dummodo pro quo fiunt, & qui facit sint in charitate, vt eorum opera in charitate prosint. Secundo probatur superior cōclusio ex parte esse defunctorum. Nam mortui post hāc uitam rema nēt tanq̄ mēbra coniuncta ecclesiæ militantis viuorū ex colligantia, & connexione charitatis quę post mortem remanet in animabus decedentium, & ideo recipere possunt consolationem ex operibus viuorum. Itē recipere possunt suffragia viuorum. Primo, quia ibi pęnas luunt solum pro peccatis hic contractis. Secundo, quia adhuc in via sunt caractere Christi signati. Tum tertio, quia communicāt cum fidelibus in fide, in charitate & in spe. Tum quarto, quia relinquunt inter viuos proles, parentes, amicos quibus relinquerunt bona quæ ipsi viui acquisiuerunt, quæ morientes pro salute distribui fidelibus mandauerunt propter quæ beneficia viui remanent mortuis obligati, taliter quòd si post decessum ab hac uita incidant ubicunque miseriam pęnalem, uiui ipsos mortuos iuuare tenerentur. Et hæc ratio dictat, charitas habet, & iustitia exposcit. Ratio in quam dictat ut ille qui ab alijs beneficia recepit, benefactoribus suis ingratus esse non debeat, sed rependere vices, & ipsos nunquam relinquere ubicunque vel undecunque statum miseriæ inciderint. Iustitia exposcit. Nam viui ex quo introierunt in labores mortuorum, & possident, iustum est ut in necessitate eis subueniāt, & pie eis suffragentur. Item latitudo charitatis hoc idem iubet. Est.n. charitatis sic latum dominium, q̄ nulla distantia locorum, nec varietas, aut disparitas statuum illi obstare pōt, quin se extendat in omnes. Vnde si charitas beatorum, quia nobis longissimi sunt, & disparitate status, & elonga-

tione situs, extendit se ad compatiendum miseriis vi uorum, qũo viuorum charitas se non extẽderet ad mi serias mortuorum. Qui statibus viuorum longe, propinquiores, & similiores sunt. Nunc ponendę sunt aliquæ auctoritates, quibus etiam ostenditur animas defunctorum in purgatorio, fideliũ viuorum præcibus & suffragiis posse subleuari. Et primo Damas. in quodam sermone de suffragijs mortuorũ dicit sic Mysterium inquit conscij discipuli saluatoris & sacri apostoli in tremẽdis, & viuificis misteriis memoriam fieri eorum qui fideliter dormierant sanxerunt. Et Aug. in lib. de cura agenda pro mortuis ait. Non parua inqt est vniuersæ ecclesiæ quæ in hac consuetudine claret auctoritas, vt præcibus sacerdotis quæ dño Deo ad eius altare funduntur, locum suum habeat ẽt cõmendatio mortuorum. Et Greg. & ponitur in c. animæ defunctorum. 13. q. 2. dicit Aĩæ defunctorũ quatuor modis soluuntur, aut oblationibus sacerdotum, aut præcibus sanctorum, aut charorũ eleemosinis, vel ieiunio cognatorum. Hæc ille. Postremo ad argumenta in oppositum respondeatur. Ad primum respondetur negãdo proposita. Nam etiam in lege Moysi conabantur antiqui orationibus, eleemosinis, & sacrificiis miserias animarum in purgatorio existentium subleuare. Nam Iudas Machabæus. 2. Macha. 12. misit Hierosolymam duodecim milia drachmas argenti eas offerri ibi pro peccatis mortuorum. Verum est tñ quòd ipsi veteris legis non ita intensè rogabant pro mortuis sicut nos. Ratio est, quia nondum venerat lex plenitudinis charitatis qualis est lex Christi quę sicut inter uiuos se extẽdit etiam ad inimicos. Ita necesse est quod se extendat ad mortuos in purgatorio detentos in pęnis pro peccatis hic commissis, & ita abundat iustitia Christianorum plusquam scribarum, & pharisęorũ. Matth. 5. Ad secundum dicitur quod licet inter uiuos & mortuos non possit communicatio ciuilium operũ

corporalium,tamen operum spiritualium communicatio quæ est per charitatem ad Deum, cui mortuorũ spiritus uiuunt, potest inter eos esse. Ad tertium Dionisij respondetur, quod verba illa quasi argumentatiue ponit, Cui argumentationi respondet Tho. ꝙ operatio alicuius dupliciter alteri potest ualere. s. aut per modum meriti: aut per modum suffragij. Primo modo nullius operatio alteri ualere pōt ad statum gloriæ consequendum. Sors. n. gloriç redditur ẜm mensuram accipientis, & per consequens nulli datur vita æterna pro meritis alterius. Vñ hi q in purgatorio sunt iã ad vitam æternã dispositi sunt, & illam per merita propria meruerunt. Licet aliquo modo pp suorum peccatorum satisfactionem ad illam ascendere differant. Et ideo per modum suffragij quantum ad hanc retardationem per viam intercessionis, & orationis, mortui a viuis adiuuari possunt. Et ratio est, quia orationis impetratio ad Dei summam liberalitatem, & libertatem pertinet. Ideoq; ad oĩa illa se extēdere potest, quç subduntur diuinæ ordinatæ potestati. Tho. in 4. di. 45. Ad quartum respōdetur, quod error Valdensium cum plenè charitati, & perfectè religioni Christianæ sit cōtrarius, damnatur. Primo auctoritate Christiani populi q̃ omni populo mundi legalior est, & præstantior; & ad alios populos se habens tanquam lux ad tenebras, & aurum ad sconã, & vinum ad feces. Nã eius clerus in omni scientia, & doctrina præclarus in mundo tanquam lucifer effulsit, & fulget, & eius sancti doctores qui a seculo fuerunt ueritate, & sanctitate laudati orare pro mortuis suadent. Et ipsi dum in humanis essent pro mortuis sacrificabant. Et quod dicunt ꝙ præceptum de dilectione proximi hic terminatur, mentiuntur. Nã dicit Aug. in libr. de doctrina Christiana quod præceptum de dilectione Dei, & proximi in uia incipit, & in patria perficitur, vbi omnes vires, & motus animæ semper actu, & habitu in Dei, & proxi-

mi dilectione feruntur. Ad illud autem Vigilantij respondet Hieronym. in epistola contra eum sic dicens. Dicis in libello tuo, dum uiuimus orare mutuo pro nobis possumus, postquam autem mortui fuerimus, nullius sit pro alio exaudienda oratio, prçsertim cum martyres ultionem sui sanguinis obsecrantes impetrare nequierint. Si Apostoli, & martyres adhuc in corporibus constituti possunt orare pro cæteris, quando pro se adhuc debent esse soliciti, quanto magis post coronas, & triumphos; Vnus homo Moyses sexcentis milibus aromatorum impetrat a Deo ueniam, Et Stephanus imitator domini, & primus martyr in Christo ueniam persecutoribus deprecatur. Et postquã cum Christo esse cœperunt minus ualebunt &c. Hçc Henricus de Assia super Genesim, & dominus Io. de Turre Cre. super de pe. di. 1. c. his auctoritatibus.

QVÆSTIO XII. QVÆSTIONIS IIII. TERTII. CAP.

Vtrum Papa possit pçnas eorum qui in purgatorio sunt, in totum, uel in partem relaxare.

QVÆRITVR, An Papa possit ex plenitudine clauis iurisdictionis relaxare per indulgentias in totum uel in partem, pçnas eorum qui de facto sunt in purgatorio. Ad quam uidetur primo respõdendum negatiuè, & primo sic. Nam nullus potest indulgentiam facere nisi ei quem põt iudicare, sicut dicitur de pç. & remis. c. quod autem. Nullus enim potest iudicare, nisi eum qui est de foro suo. Sed illi qui sunt defuncti, non sunt de foro ecclesiæ, ergo non potest Papa in eis. Et per consequens Papa non habet potestatem pro illo animarum statu, soluendi in toto uel in parte obligationem ad pœnam purgatorij. Item dicitur. 24. quæstio. 2. Legatur, & infra. §. his auctorita-

tibus. Viuentes non mortuos soluere possumus aut ligare, & Matth. 16. Quodcunque ligaueris super terram erit ligatum, & in cœlis, & quodcunque solueris super terram erit solutum, & in cęlis. Sed animæ depositis corporibus statim desinunt esse super terram, & de foro ecclesiæ militantis, ergo Papa super illas potestatem non habet. In contrarium est practica Romani Pontificis, qui non est credendus in hac parte uelle illudere fideles, dando indulgentias pro defunctis quas non posset dare. Respondeo ad hanc quæstionem sub duabus conclusionibus iuxta duas opiniones, scilicet aliquorum theologorum, & quorundam canonistarum in hac materia contraria sentientium. Nam theologi uere omnes cum quibus etiam conueniunt aliqui canonistæ tenent affirmatiue quòd indulgentiæ pontificum valent, non modo uiuis, sed etiam defunctis in purgatorio. Quæ conclusio probatur sic. Iuxta magistrum Alexan. de Ales, & dominum Bonauenturam in 3. Pater misericordiarum Deus omnibus prouidet secundum ordinatissimam dispositionem, & misericordissimam suam pietatem. Sed recta ordinatio charitatis quæ existit, ut unus possit ab alio adiuuari hoc maxime exigitur circa eum, qui se iurare non potest. Si ergo hominibus in hoc seculo, qui indigent auxilio, prouidit Deus auxilium per indulgentiam ecclesiæ conferendum. Cum etiam illi de purgatorio indigeant auxilio, & se iuuare non possunt. Videtur quòd indulgentiæ eis prodesse maxime possint. Pro cuius conclusionis declaratione est notandum cum sancto Thom. in 4. distin. 45. quod indulgentia dupliciter alicui prodesse potest. Vno modo principaliter. Alio modo secundario. Principaliter quidem prodest ei qui indulgentiam accepit, scilicet, qui facit hoc pro quo datur, scilicet, ut qui uisitat limina Apostolorum, uel aliquod huiusmodi, Vnde cum mortui

non

non possint per se aliquod istorum facere, directè eis indulgentiæ ualere non possint. Secundario autem, & indirectè prosunt ei pro quo aliquis facit illud quod est indulgentiæ causa, quod quandoque contingere potest, quandoque autem non contingit secundum diuersam indulgentiam. Si enim sit talis indulgentiæ forma. Quicunque facit hoc uel illud habebit tantum de indulgentia, Ille qui hoc facit, non potest fructum indulgentiæ in alium transferre quia eius non est applicare ad aliquem intentionem ecclesiæ per quam communicantur communia suffragia, ex quibus indulgentiæ ualent. Si autem indulgentia sub hac forma fiat. Quicunque facit hoc uel illud pro se uel patre suo, vel quocunque alio sibi adiuncto in purgatorio detento habebit tantum de indulgentia: Talis habebit indulgentiam non solum pro se uiuo, sed etiam pro mortuo, non enim est aliqua ratio quare etiam Pontifex non possit transferre merita communia quibus indulgentiæ innituntur in uiuos, & non in mortuos. Hæc Thom. Ex quibus uerbis manifeste patet, quòd indirectè modo prædicto indulgentiæ prodesse possunt existentibus in purgatorio si forma indulgentiæ ex intentione dantis hoc contineat. Et dicit notanter ex intentione dantis, quoniam, ut dicit dominus Petrus de Palude. Quidam dicunt, quod solum ex sola intentione facientis id, pro quo indulgentia data est, possit transferri indulgentia in illum, qui est in purgarorio. Quod non est uerum nisi forma concedentis hoc contineat, quoniam sicut indulgentia non extenditur ultra quantitatem non expressam. Ita nec sic personam transgreditur. Intentio ergo dispensantis hoc facit, quia sicut bona uiuorum eis communicantur, sic, & thesaurus mortuorum. Idem tenet dominus Archidiaconus, qui super uigesimaquarta. quæstio. 2. capitu. 1. tenet contra textum, quòd Papa potest sub terra quantum ad ecclesiam militantem

Dispensans autem indulgentias defunctis, ut dicit dominus Innocentius Papa in c.quod autem, de pœ.& remis.est solus Papa. Et isti theologi respondent argumētis canonistarum in fronte quæstiunculæ factis. Et primo ad primum sic, quod qui sunt in purgatorio sunt aliquo modo super terram. Nam purgatorium est quodammodo uia,& quodammodo terminus, Terminus quidem quantum ad confirmationem, quia peccare amplius non possunt. Sed quantum ad emēdationem, seu purgationem qua emēdantur, siue purgantur, sunt in uia,& in transitu ad patriam, ut dicit magister Alexander de Ales. Ad secundum dicendum quod Pontifex directe, & principaliter non potest in existentibus in purgatorio. Sed bene secundario,& indirecte, ut dictum est. Ad tertium dicendum secundum Albertum super Matthæi, decimoquinto quod existentes in purgatorio sunt secundum aliquid super terram, quia, scilicet, meruerunt, dum uiuerent quod eis etiā post mortem, ad ucłociorem liberationem possent indulgentię ualere. Est alia opinio famosa quorundam canonistarum cum quibusdam etiam theologis dicentium, quod indulgentiæ pontificum non ualent in purgatorio defunctis. Nam dicūt, quod licet potestas uicarij Christi magna sit & immensa, non tamen infinita, sed finita, se solum extendēs ad forum ecclesiæ militantis. Et ideo cum mortui desiuerint esse de foro ecclesiæ militantis, propterea concludunt tanquam uerisimilius, quod Papa pœnas eorum in purgatorio ordinaria potestate in totum, uel in parte mitigare non possit, sed solum, ut cæteri fideles hoc impetrare potest præcibus,& meritis sanctæ uitæ. Et probant hanc conclusionem pluribus rationibus. Primo sic. Nullus a suo non iudice ligari potest, extra est pœnit. & remiss. cap. quod autem. Sed Papa non de iudex defunctorum. 24.quæstio.1.quodcunque ligaueris ergo, Item secundo sic. Par in parem imperium habere non potest,

extra

extra de elec. cap. innotuit, ergo a fortiori, nec minor in maiorem. Sed Papa est minor Deo, licet in terris sit Deum repreſentans, extra de translata. capit. inter corporalia, & in capit. quanto. Sed Deus in purgatorio cuilibet animæ pœnam taxauit. Apocalyp. decimo octauo. Quantum glorificauit ſe, & in delitijs fuit tantum date illis tormentum, & lutum: ergo per Papam Deo inferiorem talis non poteſt a ſententia Dei reuocari. Et confirmatur ſic. Nam Papa eſt Christi Vicarius, ut in dicto capitulo quanto habetur, & in capitulo paſtoralis in fine de re iudica. Sed Vicarius non poteſt infringere legem domini ſui, nec contra eius ſtatutum uenire, ut allega. Domini iuriſtæ in lege ſi hominem. ff. man. & l. formam. C. de offic. pręfe. præto. orientis, & nominatur in capitulo ſecundo, & capitulo de ijs, de maio. & obe. lib. 6. ergo poterit facere contra ſtatutum Dei, taxantis pœnam in purgatorio. Item arguunt ſic, illi qui, quod indulgentiæ ſonant, facere non poſſunt, indulgentias nec conſequuntur. Sed mortui id facere non poſſunt, quia dicitur in bullis. Vere pœnitentibus & confeſſis quod mortui facere non poſſunt, ſicut nec alia ſacramenta recipere, ergo. Item indulgentia acquiritur per modum meriti, Mortui autem ſunt extra ſtatum merendi, ergo. Corroborant etiam hanc ſuam opinionem tribus argumentis in fronte huius quæſtiunculæ factis. Hanc opinionem defendit dominus Franciſcus Marionis, ordinis minorum in lectura ſuper decretales. Et dominus Henricus de Aſſia Theutonicus, magiſter Pariſienſis, Ordinis prædicatorum in lectura ſuper Geneſim. Hæc ſunt duæ opiniones famoſæ, quæ cum adinuicem aduerſentur, & iuriſdictionem ſiue auctoritatem pontificum, utcumque infirment, & debilitent. Fideleſque a ſuffragijs mortuorum retardent. Idcirco ne ex perplexione, & dubietate earum,

quis poteſtatemPontificis breuiet,& coarctet,& a ſuffragiis mortuorum fideles declinent. Ideo (aſpirante Deo) ſub quadam Theologorum,& iuriſtarum diſtinctione ſaluo ſemper catholico, & meliori iudicio primoTheologos,& iuriſtas cōciliabo,deinde quomodo unaquæq; earum opinionum uerum dicat,nec pontifici aut defunctorum ſuffragijs aduerſetur ſubnectam. Ex quibus poſtremo poterunt ſolutiones rōnū utriuſque partis elici,& haberi. Pro quo ſciendum, & diligēter notandum,quòd Dominus Bonauentura in 4.diſt. 22. Et dominus Alexan.de Ales in ſumma dicūt, quod indulgentia poteſt dupliciter conſiderari. Vno modo per modum ſuffragij,& adiutorij. Alio modo per modum iudicj. Si primo modo conſiderentur indulgentiæ dicunt, quod cum animę in purgatorio exiſtentes ratione charitatis in qua ſunt, idoneæ reperiantur,& diſpoſitæ ad recipiendum beneficia ſpiritualia. Ideo ſi quis pro animabus ſuorum defunctorum indulgentias accipiat & dicatur Dulciſſime I E S V: meritum quod haberem in hac eccleſia, eam uiſitando, rogo te per tuam miſericordiam tribue animæ patris mei, uel fratris, uel uxoris. uel filij, &c. ad eorum ſuffragium, & auxilium. Nihil obſtat Deum piiſſimum hanc gratiā, oranti, ſi ſit in gratia concedere. Si ex indulto Pontificis ſic indulgentiæ datæ fuerunt. Si autem indulgentia cōſideretur per modum iudicij, quod propriè eſt de ratione indulgētiæ, cum indulgentia ſic ſumpta dicat aliquam commutationem inp ęnam uolūtariè aſſumptam, quod defunctis conuenire non poteſt. Manifeſtum eſt, ſic defunctis indulgentias non ualere, nec pro eis accipi poſſe. Domini uero canoniſtæ, ſic diſtinguunt, quod quædam ſunt, quę non dependent à iuriſdictione, ſed ab alio charitatiuo ſubſidio, ut orō eleemoſynæ ſacrificium,& huiuſmodi,& omnia talia poſſunt proficere defunctis ſcilicet per modum ſuffragij,& adiutorij, & in hoc poteſt Pontifex, & pro hoc

faciunt omnes isti textus 24.q.2.c.1.& 13.q.2.ca. tempus,& c.animæ, & de pę.d.6.§.1 & di.7.cap.ultimo,& 23.quęs.4.c.hæc autem uita. Non enim est ratio quare ecclesia non possit huiusmodi thesaurum dispensare defunctis per maxime, cum adhuc sint membra corporis mystici per gratiam in qua sunt. Faciunt ad hęc notata in c.a nobis, de sententia excommunicationis per dominum Ioan. Andream super uerbo super terram, & notata etiam per eundem in c.quod autem de pœnã & remiss.super uerbo. non suo iudice. Quędam uero sunt dependentia a foro,& iurisdictione simpliciter, sicut est concessio indulgentiarum, quæ dari nõ possunt nisi ab ordinarijs locorum,ut a Papa,uel Legato de latere, Archiepiscopo,episcopo,ut patet in c. accedentibus,extra de excessibus pręlatorum,& ista non possunt prodesse defunctis, scilicet per modum iudicij, ut dictum est.Ex istis ergo distinctionibus theologorum,& canonistarum patet iudicio meo,quomodo ueritatem habeant utræque opiniones, & quemadmodum argumentis earum sit respondendum.Hæc omnia collecti ue ex domino Ioann. de Turre Cremata super decretum,ubi supra, & Henrico de Assia super Genesim,& ex alijs Theologis,& Iurispontificibus.

ADDITIO.

Certum est, nec nunquam à catholicis dubitatum, Summum Pont. Romanum, in purgatorium posse, non dico tantum per modum suffragij, quia etiam uerum est, & tanto amplius potest, quanto maiorem plenitudinem in uniuerso habet orbe quàm alii prælati. Sed dico ultra suffragium, quòd Papa habet iurisdictionem in purgatorio, si rectè consideremur uerba Christi Petro dicta Matth.16.maximè,ut exponit D. Aug.in lib.retract.Cum portæ inferi non praualeant aduersus eum, quod nihil aliud uoluit dicere, quàm

quod portæ purgatorij, non resistent, non claudentur. Successor Petri præsidentiam iurisdictionem, & auctoritatem in purgatorio habebit: unde poterit absoluere, & liberare. Glossa etiam expresse tenet Papam habere auctoritatem in purgatorium. Nam postquam declarauit, quod summus Pont. potest soluere ligatum uiuentem, & solutum uiuentem ligare, reprehendit quosdam qui ex concilio Constantinopolit. dicebant Pontificem solummodo habere auctoritatem super uiuos (ut etiam recitat auctor in corpore quæstio.) dicit formaliter. Quo at præsumunt quidam dicere, de uiuis tātummodo dicta esse, an ignorant quia iudicium anathematis, nihil aliud est, quā separatio? Huic ueritati fauent omnes ecclesiæ doctores, & hac tempestate aduersus Lutherū hæresiarchā, quāplurimi ex ordinib. mendicantiū scripserūt, inter quos fuit Hyeronymus Lucēsis Generalis Seruorū, in solutioni b. Martini Lutheri Michael Florētinus eiusdē Ordinis in titulo, de quidditate, dispensatore, & ualore indulgētiarū, & de potestate Papę, uide Ambrosiū Spierā Taruisinū in li. de florib. Sapiētiæ, Ser. 34. cōsideratione. 2. cōclusione prima Christophorū Marcellū Venetū Archiepiscopū Corcyræ. De auctoritate pontificis lib. 2. sectione. 2. & resolute conclude, Theologos, canonistis, ueriores, ac magis pios quos magis sequi debes.

QVÆSTIO XIII. QVÆSTIONIS IIII. TERTII. CAP.

Vtrum Papa suæ potestatis plenitudine, possit ligare, uel absoluere existentem in purgatorio.

QVÆRITVR, Si Papa de plenitudine suę iudiciariæ potestatis possit ligare, uel absoluere existentem in purgatorio. Ad quam primo uidetur aliquibus respondendum negatiuè, & primo sic. Nam Papa illos potest absoluere

soluere in quibus habet iurisdictionē, sed mortui non sunt eius iurisdictionis, ſm illud Matt. 16. Quodcūq; ligaueris super terram. glo. super terrā inquit, non sub terra, ergo itē scdo arguūt sic, ex c. cū medicinalis. de sen. exc. li. 6. Excommuicatio debet esse medicinalis, sed nō potest esse medicinalis mortuis, ergo mortuus nō potest excōicari. Item tertio sic, ut habetur. 24. q. 2. §. his auctoritatibus. Viuentes nō mortuos soluere vel ligare possumus ergo. In oppositum est quia illi quorum scripta hæresim continent, & hæretici, & scismatici, & qui hæreticos instituunt hæredes, & qui seipsos voluntarie occidunt post mortem sunt excōicādi. 24. q. 2. cap. sanè. Respondeo dicendum, ꝙ excommunicatione proprie dicta quæ est à qualibet licita cōione, & legitimo actu separatio, vt diffinit. 11. q. 3. c. Ad mēsam. §. euidenter, siue prout dici separationē a cōione ecclesię, quo ad fructum, & suffragia ecclesiæ cōia, prout diffinit eam magister sententiarum in quarta distinctio. 18. mortuus non potest excōicari, & per consequens nec absolui. Ista conclusio patet ex rationibus factis in principio. Et etiā cū excōmunicare pertineat ad potestatem iurisdictionis. Nam excommunicatio sequitur iurisdictionē, extra de electione c. transmissa. Mortui autem desiuerunt esse de iurisdictione prælatorum ecclesiæ, sed nō papæ absolute, eo modo quo supra dictum est, igitur. Item omnes in purgatorio existentes decesserunt in charitate hic acquisita semper in eadem perseueraturi, igitur, licet nō sint de foro ecclesiæ militantis, tamen sunt coniuncti viuis indissolubiliter uinculo charitatis. pp quod vinculum amplius a participatione suffragiorū cōmuni ecclesiæ excludi non possunt: nec à cœtu fidelium separari; ergo sequitur quòd loquendo proprie de excommunicatione, nullus mortuus potest excommunicari. Si autem excommunicatio recipiatur, pro denunciatione excommunicationis, quia denunciatur

ciatur aliquis fuisse excommunicatus nec in ecclesia fiat oratio pro eo, nec ēt habeat cum fidelibus sepulturam communem, bene pōt mortuus excommunicari. Et dignum est, ꝙ hoc fiat. Potest istud primo, quia si probatur post mortem, ꝙ aliquis fuerit hęreticus, dignum est, ꝙ a communione ecclesię denuncietur separatus. Scđo indignum est, ꝙ ecclesia pro tali oret, sicut pro fideli. Ne ergo participes videatur orationũ fidelium, dignum est, vt per sententiam innotescat fidelibus pro tali non esse orandum. Ex iis patet error illorum qui dicunt, quod si quis iusta causa excommunicatus in excommunicatione moriatur, ēt si finaliter pęniteat, & in charitate moriatur, non vadit ad locum purgatorii communem, sed eiicitur excommunitate eorum in loca exteriora, nec sentit suffragia ecclesiæ, donec ibi absoluitur, vbi iustis de causis excommunicatus fuit. Et ideo q̄nq; diu post absoluuntur, quia vinculum excommunicationis in hac vita iuste susceptũ secum in purgatorium trahunt. Sed hoc patet esse falsum. Nam si quis iuste excommunicatus fuit, & nō pęnituit in morte, cũ excommunicatio iusta præsupponat peccatum mortale, iste damnabitur. Si autem finaliter pęnituit, licet non constet quid sit de eo, nunquā tamen post excommunicationem incipiet carere in purgatorio suffragiis ecclesię ratione charitatis, & gratiæ in qua mortuus est, vt in cap. a nobis a secundo de sentētia excommuni. dicitur. Sed petitur si excommunicatio post mortem a Papa, vel prælatis ecclesiæ non priuet excommunicatum a participatione, & consortio fidelium, vel a participatione suffragiorum: Ad quid excommunicantur aliqui post mortem? Respondetur, quòd tales excommunicātur in detestationem criminis, & terrorem eorum qui superfunt uiuorum. Vnde quo ad hoc etiam talis excommunicatio utilis est, & medicinalis, licet nō illis in quos fertur, sed aliis qui hac pęna terrentur, & malis retrahuntur. Item si

talis

talis excõicatio non hẽt effectum in aĩabus mortuorum, hẽt tñ in eorũ corporibus quæ hic remanserunt. Illa.n. ui excommunicationis sepeliri non debent in locis sacris, & si sepulta ibi sint, debẽt exhumari, ut in cap. sacris de sepulturis, & p consequens priuãtur illo suffragio, qđ fieret, si in sacro sepellirent, & sic saltẽ negatiuẽ nocet excommunicatio, ẽt animabus in gratia decedentibus, pp contritionem, in articulo mortis, vt supra figurabatur casus. Item excommunicatio talis est publicatoria damnationis aliquorum, vt sciat pro eis orandum non esse, & suffragia ecclesię eis nõ prodesse. Sed petit scđo, si excõicatus cõpleta pnĩa omnimoda casu moriat morte subitanea, antequã ab solueretur, an prohibeatur ab ingressu ecclesiæ triumphantis, donec auctoritate superiorũ absoluatur, & interim permaneat in purgatorio. Respondetur. Iudicẽt hoc, & diffiniant qbus iudicia Dei patent, quę me latent, dicit Henricus de Assia, licet pie credi possit qđ a diuina misericordia absoluant, vel forte ab intentione uniuersalis ecclesiæ, hęc tñ dei iudicio relinquenda sunt. His uisis dicẽdũ est ad rationes in oppositum, & primo ad primũ, ꝙ ratio illa procedit de excommunicatione propriè dicta. Ad secundum respondetur, ꝙ illud intelligitur de excommunicatione, quæ fertur in viuos, qui de morte peccati possunt resurgere ad statũ gratiæ, non de illa, quæ fertur in mortuos. Vnde, quòd illi mortui excommunicantur non est, quòd illa excõmunicatio sit illis pœna, uel medicina, sed in detestationem criminis, & ad terrorem aliorum, qui hoc terribile iudicium ecclesię videntes, in similia cadere perhorrescant. Ad tertium respondetur, quòd intelligit etiam de excommunicatione proprie dicta. Hęc Ioãnęs de turre Cremata super causam 24. quæstio. 2. cap. quod autem, & dominus Henricus de Assia super Genesim.

QVÆ-

QVÆSTIO XIIII. QVÆSTIONIS III. TERTII CAP.

An Papa possit omnes existentes in purgatorio a pœnis eripere.

QVÆRITVR, Si Papa de genere plenitudinis suę iudiciarię potestatis totũ simul possit euacuare purgatorium. Ad quam videtur primo respondendum affirmatiuè,& sic. Nã Papa in terris est Vicarius Christi extra de transla.inter corporalia,&c.quanto.ergo facere potest quæ ipsi facit.Sed Christus in resurrectione descendens post victoriam ad purgatorium ex singulari gratia recõpensans, residuum pęnarum purgandorum in purgatorio repertorum,abundãtia meritorum suæ nouiter passionis, purgatorium euacuauit, omnes aĩas inde secum ad cęlos adducendo. Sicut papa in die electionis,uel coronationis oẽs supplicationes signat.Et rex nouiter coronatus, vel nouiter ciuitatem aliquam ingrediens oẽs captiuos liberat. Ergo,& papa Christus in terris simile facere põt. Et totum si voluerit euacure purgatorium. Sed in contrarium est, quia in indulgentijs requiritur causa conueniens indulgentias faciendi,nulla autem causa conueniens potest interuenire, vt Papa euacuet simul totum purgatorium,ut dicit Thom. in 4.distinct.45.ergo.Respondeo dicendum,quòd papa de gñe plenitudinis suæ iudiciariæ potestatis euacuare non potest simul totum purgatorium.Hæc cõclusio probatur,quadruplici ratione. Primo,quia sicut ex supradictis colligitur, indulgentia non potest prodesse defunctis existẽtibus in purgatorio directè, sed indirectè inquantum per amicos potest fieri pro eis,id pro quo est indulgentia ordinata, si tamen hoc habeat forma indulgentiæ. Clarum autem est, quòd

Clarum non

non omnes de purgatorio habent huiusmodi in hac vita, ut pro eis hic implere possint, ergo. Secũda ratio est, quia ad hoc quòd indulgentiæ videant, requiritur causa cõueniens indulgẽtias faciendi, dicit Tho. in 4. dist. 45. Nulla autem causa talis potest interuenire ergo &c. Tertia ratio est, qa minister in dispẽsando dominum principalem debet imitari. Nã aliter indiscretè dispensando principalis dominus non approbaret dispẽsationem. Deus autem per seipsum sic miseretur ꝙ semper vult timeri sua iustitia, multo ergo fortius Dei minister, idest Papa debet discretè, & cum moderamine bona ecclesiæ, & thesaurum eius dispensare. Vñ licet bona temporalia possint à Papa nõ solum de iure dispẽsari, sed ẽt dissipari de facto, qñ sic p casum diceret ius diuinum esse faciendum. Bona tñ spiritualia dissipari non possunt, nec contra diuinam acceptationem distribui. Quarto, quia quilibet minister modum eius, cuius ministerium gerit, debet imitari. Christus autem cuius vniuersalis minister est summus Põtifex, descendẽs ad purgatorium non eduxit inde oẽs animas, vt dicit Thom. 3. par. quæst. 45. ar. 8. sed solum illas quæ suum purgationis tempus compleuerant. Nam ut dicit, virtus passionis Christi non habuit maiorem efficaciam in principio passionis, & uictoriæ ab inferis quàm habeat nunc. Passio enim eius nõ habet temporalem virtutem, & transitoriam, sed sempiternam, secundum illud Hebr. 10. Vna oblatione cõsummauit in sempiternum sanctificatos. Sed nunc virtute passionis Christi non liberantur a purgatorio, nisi illi, qui tempus purgationis expleuerunt: Ergo, & tunc qui tales erant, qui pœnam, & tempus purgationis non expreuissent, non fuerunt per CHRISTVM a purgatorio liberati. Ad argumentum autem in oppositum, quod est Beati Vincentij, & domini Henrici de Assia dicitur, quòd intelligatur CHRISTVM omnes liberasse à purga-

torio vel vigore misericordię, non autem de vigore iustitię. Et sic intellexerunt Vincentius, & Henr. de Assia. Hæc S. Thom. vbi supra, & Dominus Bonauen. in in 4. dist. 20. & Dominus Ioan. de Turre Cremata super decre. vbi supra.

ADDITIO.

Hoc etiam non præteribo intactum, qn̄ quis cum hæreticis huiusce tēporis diceret, si claues ad purgatorium se extendunt? cur papa nō euacuat purgatorium? cur omnes ab illis pœnis non eripit? & non solū dico cum auctore, quod Christus in descensu ad inferos, nō fecisse creditur, multominus pontifex, q̧ eius vicē gerit in terris, efficere dēt, verumetiam, quod qn̄ hoc papa faceret, indecens esset quando quidem oēs animas a purgatorii suppliciis vindicare, esset auferre suffragia, per quę nō solum iuuatur animabus defunctorum, sed etiam viui merentur. Duo. n. facit papa, primo dat indulgentias pro mortuis, ne impietate accusetur, scd̄o præbet modum, quo, non solum ipsæ soluantur, sed, quo nos mereamur. Cæterum, non liberat omnes, quia non omnes meruerunt liberari, vt docet B. Aug. in Enchiridion, & habetur 13. q. 2. Tempus.

QVÆSTIO XV. QVÆSTIONIS IIII. TERTII CAP.

Vtrum ex duobus existentibus in purgatorio, æquali pœna dignis, vnus inde possit altero citius liberare.

QVÆRITVR, Si duo in purgatorio existentes digni æquali pœna, vnus altero inde possit citius liberari. Ad quam videtur primo respondendum negatiuè, & primo sic. Nam quantumcunque merita in cœlo, & in

inferno

inferno sint inæqualia, sunt tñ ibidem præmia, & supplicia æqualiter durantia, ergo pari ratione, vt vr̃, debet esse in pęna purgatorij. Sed in oppositum est similitudo apostoli qui differentias venialium assignat p lignum, & fenum, & stipulam, sed constat ꝙ lignum diutius manet in igne quam fenum, & stipula, ergo vnum pc̃tm̃ veniale diutius punit̃ in purgatorio quã aliud, & citius, vnum altero purgatur, Respondeo, dicendum est sub vna conclusione, quod in igne purgatorij vnus citius, vel tardius alio liberatur. Hæc conclusio probatur rationibus, & auctoritate primo ratione inhæsionis. Nam iuxta sanctum Thom. Venialia quædam sunt maioris adhærentiæ quam alia, secundum quòd affectus magis ad hæc inclinatur, & fortius in eis figitur. Sed ea quę sunt maioris adhærentiæ tardius purgantur, ergo in purgatorio tantum aliqui diutius torquentur, quantum alij, secundum ꝙ affectus eorum ad venialia fuerunt magis immersi. Secundo ratione aggrauationis. Nam in foro pœnitentiæ respondet grauior pœna, non solum quantum ad intensionem, sed etiam quantum ad duratione, vt patet inspicienti canones, in quibus pœnitentiæ taxantur secundum iudicium ecclesiæ rectum, sed iudicium ecclesiæ rectum, conforme est cum iudicio diuino, ergo similiter erit apud iudicium diuinum quod qui grauius offendit, & diutius in culpa permãsit, pœna acerbiori punietur, & diuturniori. Tertio ratione obligationis sic. Anima non est in purgatorio nisi absoluendum debitum quod ex hac uita traxit, sed quanto, debitum est minus vel maius tanto citius vel tardius soluitur, ergo secundum quod anima in purgatorio maius, vel minus debitum habet, tanto diutius vel citius purgatur, & fertur in cęlum. Quarto ratione subiectionis, Vnde magister sententiarum dicit in 4. quòd ille pro quo fiunt plura suffragia, citius a pęna purgatorij liberatur, & hoc sanctus Thom. allegat quo-

libeto. 1. quæstio.7.ar.2. Secundo probatur auctoritate, & primo Augu. in Enchiridion qui dicit. Post hanc vitam incredibile non est nonnullos fideles per ignē quēdam purgari, quantoque magis minusve bona peruntia dilexerunt, tanto tardius citiusque saluari, quasi secundum suos amandi modos diutius, vt lignū vel minus ut fænum, uel minimum, vt stipula ignem sustinebunt. Rursus. Qui grauius offendit, dignum est, vt puniatur pœna acerbiori, dilatio neque patriæ longiori, diuina hoc iustitia faciente, quæ omnibus decentissime reddit præmia meritorum. Hæc ille. Ad argumenta autem dicitur negando consequentiam, & ratio est, quia non est simile. Nam vt inquit sanctus Thom. in 4. Peccatum mortale cui debetur suppliciū æternum, & charitas, cui debetur præmium paradisi post hanc uitam immobiliter radicantur in subiecto, & ideo quantum ad damnatos, & saluatos eadem diuturnitas est vtrobique, secus autem est de dispositione peccati venialis, propter quam animæ puniuntur in purgatorio, quia ista nec est eis immobiliter radicata, nec æqualiter adhæret omnibus, & ideo a quibusdam citius, quàm ab alijs remouetur. Ioan. de Turre Cremata super distin. 25. decreti. c. qualis.

QVAESTIO QVINTA

TERTII CAPITIS.

De limbo paruulorum cum solo peccato originali decedentium, sex Quæstiones continens.

QVÆ-

QVÆSTIO I. QVÆSTIONIS V. TERTII CAPI.

An sinus Abrahæ differat a limbo puerorum.

NVNC quęritur, quomodo differat limbus sanctorum patrum, dictus sinus Abrahæ, a limbo puerorum? Ad quam sic respondetur, ꝙ limbus puerorum, & limbus sanctorum patrum differunt quantum ad quatuor. Primo quantum ad spem uitæ æternæ, quia pueris decedentibus cum peccato originali non adest spes beatæ uitę. Patribus autem in quibus lumen fidei, & gratię refulgebat, spes beatę uitę aderat. Secundo quantum ad crimen, quia culpa in sanctis patribus erat expiata, secundum quod erat infectiua personę, remanebat tamen impedimẽtum ex parte naturę, pro qua plene non fuerat satisfactum & ideo eis debebatur pœna temporalis pueris autem est impedimentum ex parte naturę, & personę, & ideo eis debetur pęna ęternalis. Tertio, quia nomen limbi puerorum nunquam fuit translatum in aliud, sed nomen limbi sanctorum patrum, uel sinus Abrahę post mortem. Christi translatum fuit in nomen cœli empyrei. Vnde nunc per sinum Abrahę intelligitur portus, & requies in cęlo sanctorum. Quarto quantum ad loci, & situs conditionem, quamuis enim probabiliter credatur eũdem locũ utrumq; fuisse, tñ requies beatorũ erat in superiori parte, quã limbus puerorum. Nam ut dictum est supra. In centro terrę sunt quatuor loca subalternatim posita. Primus est sinus, siue limbus patrum perfectorum. Secundus purgatorium, siue locus purgãdorum. Tertius limbus puerorum. Postremus est infernus damnatorum. De quibus quatuor locis dicitur in symbolo Apostolorum. Descendit, scilicet Christus ad inferos, uel ad inferna in plurali. Eccle. 24. Penetrabo oẽs in-

feriores partes terrę,& inspiciam soia,(scilicet potentia,& uirtute:uel anima humana) omnes dormientes, in inferno,& limbo paruulorum. Nam nullus illorum uidit diuinitatem. Viderunt enim pomũ, idest anima Christi,sed odorem pomi,idest diuinitatem eius non uiderũt,tũc enim fuissent beati, & sequitur. Et illuminabo omnes sperãtes in domino. Primo,scilicet in limbo sanctorum patrum, quos uisitauit anima, & diuinitate,& statim beatos fecit. Similiter in purgatorio liberando omnes uel aliquos,ut dictum est:quos liberator personaliter uidens,beatificauit,alios uero non, Hęc Th.in 4.d.46.& beatus Vincẽtius in sermonibus suis.

QVÆSTIO II. QVÆSTIONIS. V. TERTII CAP.

Quæ pœna debetur paruulis in peccato originali decedentibus.

DVBITATVR, Qua pœna puniantur pueri in limbo,sine baptismate cum solo originali defuncti. Ad quam sic respondetur, quòd pœna conueniens puerorum,qui cum solo peccato originali decesserunt in limbo, est subtractio gratię, & per consequens carentia uisionis diuinæ, ad quam homo per gratiam ordinatur. Sed forte quæres utrum pueri tales,in limbo sentiant aliquem dolorem, uel afflictionem interiorem ex carentia uisionis diuinæ? respondetur, quod aliqui ad hoc dicunt, quod tales pueri in limbo,ex carentia uisionis Dei, nullam afflictionem interiorem sentiunt, & rationem assignant, quia ubi nulla est cognitio, & cogitatio boni propter se facti: ibi nulla est afflictio, sed animę puerorum cum solo originali decedentium sunt in tantis tenebris ignorantię constituti,quod nesciunt se ad beatitudinem facti, nec aliquid de beatitudine cogitant, ideo nullam dicunt

cunt

eunt illos pati afflictionem. Sed ista ratio (dicit Tom.) non ualet. Primo quia cognitio naturalis magis uiget in anima separata, quam in anima hic coniuncta, ergo cum in pueris illis non sit peccatum personale, non debetur eis, ut detrimentum aliquod patiantur in naturalibus scilicet in naturali cognitione. Item secundum hoc, illi qui sunt in inferno, essent melioris cognitionis, quantum ad intellectum, quam pueri in limbo. nam qui sunt in inferno, non sunt in tenebris ignorantiæ naturalium, pueri autem secundum istos sic, & ita damnati essent melioris cognitionis, quam pueri, quia nullus est, (ut Augustinus dicit) qui non mallet dolorem pati cum sana mente, quam gaudere insanus. Et ideo assignatur alia ratio, quare pueri in limbo ex carentia uisionis diuinæ non habeant interiorem dolorem, uel afflictionem, quæ talis est, duplex cognitio de beatitudine potest haberi, scilicet naturalis, & super naturalis. Animæ autem infantium in limbo, cognitione quidem naturali non carent, quę debetur animæ separatæ secundum naturam suam, immo augetur cognitio eorum naturalis, cum intrent modum cognoscendi intellectuum separatorum, & ideo de Deo, & de creaturis magnam scientiam habent naturaliter, & maiorem quam unquam aliquis philosophus in mundo habuerit. Cognoscunt enim naturaliter se ad beatitudinem factos, & quòd beatitudo consistit in adeptione perfecti boni, sed non quòd tale bonum sit gloria, quam sancti in cęlo possident. Id autem quod per naturam habetur possidetur absque dolore. Ex hac igitur parte, pueri in limbo non dolent. Est autem, & alia cognitio de beatitudine, quæ habetur super naturaliter, quæ hic in nobis per fidem plantatur, quæ est de gloria, & fruitione sanctorum in cęlo, quam nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis naturaliter, ascendit. Primo ad Cor. 2. quam Deus nobis reuelauit per

ſpiritum ſanctum. Rom. 1. quæ quidem reuelatio habetur per fidem in nobis hic plantatam in ſacramentis, uel frequẽtatis actibus Chriſtianis. Pueri autem in limbo nec fide de beatitudine habuerunt in actu, nec ſacramenta fidei ſuſceperunt, nec p reuelationem, ergo nec de carentia eius dolent. Nemo.n. dolet de eo quo ſe priuari neſcit, uel de perditione eius, quod ad ipſum non tangit aut pertinet. Non enim dolet ruſticus, uel artifex ſi poſt mortem regis non obtineat, uel poſſideat regnum, quia nouit ipſum ad ſe non pertinere, ſed bene doleret, & diſpliceret filio regis ſi non obtineret, quia cognoſcit illud ſibi conuenire poſt mortem patris atque deberi. Ita de pueris in limbo exiſtẽtibus accidit, non enim dolent de carentia uiſionis Dei, & priuatione gloriæ beatorũ, quia cã ipſi non nouerunt, & ſciunt eam ad eos non pertinere. Quia tamen pueri in limbo non impediuntur a perfecta cognitione naturali primæ cauſæ, & Dei, & aliarum rerum ex immerſione, & afflictione pœnarum, ſenſus, ignis, & uermiũ conſcientiæ, & dæmonum, ut fit in damnatis. Ideo de cognitione tali naturali ipſius Dei, & creaturarum, gradum aliquem delectationis habent. Quilibet enim in cognitione ueritatis naturaliter delectatur. Vnde, & in hac delectatione pueri laudant, & laudabunt reaſſumptis corporibus Deum cauſam cauſarum omniũ rerum ab eis naturaliter cognitarum, quod damnatis non accidit, nec accidet, quia uermis eorum uiuit, & non morietur, nec unquam ab inferno deerunt dæmones, nec ignis ibi a turrendo in æternum deficiet. Hæc Thom. in quæſtionibus diſputatis de malo, & in 2. ſententiarum Thom. diſtin. 34. q. 2. Et Sanctus Vincentius in ſermonibus. Et dominus Henricus de Aſſia ſuper Geneſim. Et in decretis de conſecra. di. 4. c. firmiſſime. Opinio autem quarundam magarum muliercularum dicentium animas puerorum, ſine baptiſmate decedẽtium uagari per mũdum uſq; ad diem iudicij, uel poſt,

ridiculoſa

ridiculosa est, nulloque catholico fundamento fulcita.

ADDITIO.

De pœnis paruulorum multa conscribunt Biel.lib. 2.dist.33.quæst.unica. Paulus Cortesius lib.4.distin.3. Sanctus Bona.lib.4.dist.45.art.1.quæst.1.Thomas Argentinensis eadem dist. in quarto.

QVÆSTIO III. QVÆSTIONIS V. TERTII. CAP.

Quod in limbo paruulorum, neque pœnæ sensus, neque Dæmones sunt.

QVÆRITVR, an in limbo puerorum sit pœna sensus, & dæmones. Ad quam uidetur, primo respondendum affirmatiue. Nam saltem post resurrectionem pueri pro solo originali damnati erunt in flamma fœdissima inferni, implendi fœcibus omnib. mundi, & elementorum, ut dicit Basilius, ex quibus dolorose afficientur, à medio continente, & sic pœnam sensus patientur. Ad hoc respondetur, quòd hoc bene sequeretur si omnium damnatorum corpora relinquerentur tunc suis naturalibus, & si medium a sua actione naturali respectu nullius impediretur, uel suspenderetur modo hoc non oportet. Item etiam nihil prohibet limbum puerorum esse supremam partem regionis infernalis elementis suppositam. Dæmones etiam ibi non sunt cum sint instrumenta ad pœnam sensus quæ ibi non est. Hæc Henricus de Assia super Genesim.

QVÆ-

QVÆSTIO IIII. QVÆSTIONIS V. TERTII. CAP.

Cur Christus descendens ad limbum, non liberauit cum sanctis patribus omnes pueros.

DVBITATVR quare Christus in limbum puerorum descendens, inde repertos pueros non extraxit. Ad quam sic respondetur, quòd idcirco Christus descendens ad inferos pueros a limbo non liberauit, quia descẽsus Christi ad inferos in illis solis effectum habuit, qui per fidem, & charitatem passionis Christi coniungebantur, in cuius uirtute descensus Christi ad inferos liberatorius erat. Pueri autem, qui cum originali peccato decesserant, nullo modo fuerunt coniuncti passioni Christi per fidem, & dilectionem, neque enim fidem propriam habere potuerunt, qui non habuerant usum liberi arbitrij, neque per fidem parentum, aut per aliquod fidei sacramentum fuerant a peccato originali mundati. Et ideo descensus Christi ad inferos, huiusmodi pueros non liberauit a limbo. Et ꝓpterea sancti patres a limbo fuerunt liberati, & ad gratiam paradisi admissi, & ꝑ gratiam sine qua nullus ad cęlum peruenire potest, secundum illud Rom. 7. Gratia Dei uita æterna cum igitur pueri in peccato originali decedentes, gratiam non habuerint, ideo à Christo ex limbo non fuerunt liberati. Item Apostolus dicit Ro. 3. quòd Deus posuit Christum propiciatorem per fidem in sanguinem eius. Sed pueri qui cum solo peccato originali decesserunt, nullo modo fuerũt participes fidei, ergo non perceperunt fructum propiciationis Christi, ut per ipsum a limbo liberarentur &c. Hæc Tho. 3. par. q. 52. ar. 2. formaliter.

QVÆSTIO V. QVÆSTIONIS V. TERTII CAP

Indulgentiæ pro pueris in limbo existentibus non ualent, neque pro eis est ordinandum.

QVÆRITVR, Si pueris in limbo existentibus indulgentiæ ualeāt, & si pro eis sit orandum. Ad quam respondetur, quòd cum pueri in limbo non sūt membra Christi, nec sunt futuri, cum non fuerint per baptismum Christo incorporati, nec habeant, aut habituri sunt gratiam gratum facientem, ergo ipsi capaces non sunt gratiæ indulgentiarum, nec etiam pro eis est orandum. Ratio est, quia propter defectum gratiæ a qua sunt priuati peccato primi parentis, ideo cū sint, & erunt in statu non amplius acquirendi gratiam, nec uitam æternam, merito igitur orationibus iuuari non possunt. Vnde Aug. & ponitur a magistro sententiarū in 4. d. 49. c. vlt. Non baptizatis ecclesiæ suffragia non prosunt qa illi nunquā fuerunt Christo uniti. Hæc magister in 4. & Io. de Tur. Cre. super de pœnitentia.

QVÆSTIO VI. QVÆSTIONIS V. TERTII. CAP.

Quod omnes paruuli, sine baptismate decedentes resurgent in die iudicij.

QVÆRITVR, Si in die iudicij pueri non baptizati resurgent cum cæteris resurgendis. Ad quam uidetur primo respondēdum negatiuè. Nam ad hoc aliquis ad iudicium adducitur, ut ibidem eius merita discutiantur. Sed pueri in limbo, qui cum peccato originali, uel qui ante perfectam ætatem decesserunt, nulla merita habuerunt, ergo illos in iudicio

cio apparere non est necesse. Item omnes, qui in iudicio resurgent, erunt aut electi boni a dextris, aut damnati mali a sinistris. Sed pueri cum originali peccato mortui nō sunt simpliciter mali, nec boni, & per consequēs, neq, a dextris, neq; à sinistris in iudicio collocādi, ergo non resurgent in iudicio. In contrarium est, q a uniuersale omnia comprehendit, sed illud iudiciū dr̄ uniuersale ergo omnes ibi apparebunt, & iudicabunt. Respondeo dicendum, ꝙ cum potestas iudiciaria Christo homini collata sit in præmium suę humilitatis, quā in passione exhibuit, & ipse in sua passione sanguinem pro omnibus fuderit quantum, scilicet ad sufficientiā, licet non in omnibus effectum habuerit propter impedimentum in aliquibus inuentum. Idcirco congruum erit, ut omnes homines in iudicio congregentur ad uidendum eius exaltationem, & eius uniuersalem iudiciariam potestatem quā a patre recepit in omnes, secūdum illud Io. 5. Pater omne iudicium dedit filio. Vnde dicitur Actu. 10. ipse est qui constitutus est iudex uiuorum, & mortuorum, propterea dicit. Th. in 4. quòd omnes paruuli decedentes sine baptismate in peccatò originali etiam sine peccato actuali, siue sint filij Christianorum, siue iudæorum, siue gentilium, siue in utero, siue extra uterum decesserint, resurgent cum corporibus integris, & mensura ætatis plenitudinis Christi triginta annorum, uel circa ad Ephe. 4. Sicut, & alij mortui. Ad primum ergo dicendum, ꝙ in iudicio infantes, sine baptismate, & pueri ante perfectam ætatē mortui comparebunt, non ut iudicentur ad gloriam, siue ad pœnam sensitiuam, sed ut uideant gloriam iudicis, & uindictam exquirant eorum, qui causam eis dederunt perditionis gloriæ, & diuinæ uisionis. Ad secundum dicendum, quòd in iudicio pueri tales non erunt à dextris, neque a sinistris, sed in medio inferius. Hæc Thom. in 4. dist. 47. art. 3. & beatus Vincentius in sermonibus.

QVÆ-

QVÆSTIO SEXTA. TERTII CAPI.

De campis elysijs iuxta ethnicorum opinionem.

DVBITATVR hac vnica quæstione de campis elysijs (quinto post mortem receptaculo animarum. s. philosophorum poetarum, & machumetistarum.) Vbi sit talis camporum elysior locus, & quę ibidem reperiantur delitiæ. Ad quam quęstionem breuiter respondetur, ꝙ campi elysij, idest delitiarum sunt in medio inferorum, in quo piorum animæ philosophorum, poetarum, & machumetistarum quiescunt post earum a corpore solutionem. Vnde Vergilius in 6. infra plusquã medium de cãpis elysijs dicit,

His demum exactis perfecto munere diuæ,
Deuenere locos lætos, & amæna vireta.
Fortunatorum nemorum sedesq; beatas,

& infra dicit.

Interea videt Aeneas in valle reducta.
Seclusum nemus, & virgulta sonantias siluis.
Lethæumq; domos placidas &c,

Vbi Æneas reperit animam patris Anchisis. Philosophi elysium esse dixerunt in siluis, uel insulis fortunatis. Vnde Horatius in Epodo.

Nos manet Oceanus circumuaus arua beata,
Petamus diuites, & insulas.
Reddit vbi cererem tellus inarata quotannis,
Et impuiata florent vsque vinea.
De quibus etiam Plinius lib. 6. naturalis historiæ,

multa refert. Has Salustius in historijs carminibus Homeri dixit, inclitas esse insulas. Fuerunt, & qui elysium scriberent esse circa lunarem circulũ vbi purior est aer. Vnde Vergilius in 6. Aeris in campis &c. Lucanus. Quodcunq; patet, inter lunæq; meatus. Nõ illuc auro potiti; nec thure sepulti. Perueniũt. In qb⁹ cãpis

elisijs,

cheli)(ut dicit dominus Gulielmus Parisiēsis, & ponitur in Alchorano, idest, in libro legum Machometi.) Sicut delitiæ epularum corporalium de dapiferis & pincernis angelicis. Est ibi præciositas vestimentorū, vmbraculorum amœnitas, & mulierum delitiarumq; blandimenta. Ibi sunt flumina lactis, & vini, & mellis & oīa genera delectabilium ciborum potuum, odorū, saporum, sonorum, & omnis suauitas, & mollicies tāgibilium, quæ oīa Machometus suæ legis obseruatoribus ꝑmittit. Hęc Henricus de Assia super Genesim.

ADDITIO.

Referunt nonnulli, animarum sedes apud inferos nouem, quas Ioannes Rauisius enumerat, quarum vltima est campus elysius, antiquorum paradisus. De quo Homerus. inquit.

Cœlum mihi patria est, Caliopea mater,

Qui etiam, campos Elysios apud Græcos descripsit,

vt ēt Orpheus, a quibus vates noster Virgi. in sexto, descriptionem suam traxit, sunt quoq; hi campi, fortunatæ illæ insulæ, ut Plinius refert lib. 6. cap. 32. Quorum numero, Berosus, ēt spatia cōplexus est, asserens, esse positas in Oceano meridionali, proximas occasui. In prima earum, cui nomē est Ombrior, ædificia nō sunt nec fuerunt. Ferulæ ibi surgunt ad arboris magnitudinem, ex quibus aqua exprimatur, ex nigris amara, ex candidioribus potui iucunda, iuga montium stagnis madescunt. Alteram, insulam Iunoniam appellatā, ferunt, in ea ædiculam esse tm̄ lapide extructā. Tertias huic proxima, eodē nomine. Deinde capraria lacertis grandibus referta. In conspectu earū, est Niuaria, q̄ hoc nomen a ꝑpetua niue accepit, nebulosa. Proxima ei canaria, plena canibus ingētis magnitudinis. Copia oēs pomorū, & auiū oīs generis abundant. Hāc & palmetis Caryotas ferentibus, ac nuce pinea, melle, & pisci-

& piscibus abundare, produnt, & ut Pomponius scribit lib. vltimo, abundant sua spōte genitis, beatius, q̃ aliȩ vrbes excultæ. Vna duorū fontium maximè insignis. Alterum, qui gustauerit, risu soluitur in mortem Remedium est, ex altero bibere. Cæterum sunt adeo fertiles, ibi adeo tempora sine inuidia, & dulcis conuersatio, vt gentilium error putauerit, pp solis fȩcunditatem, easdem esse paradisum. Verum licet in modo, & in loco aberrauerint, fatentur, nihilomninus ex his fȩlicitatem, & beatā quandam vitā, pfectis viris reseruari. Hinc Arist. De cȩlo, & mundo ait, Extra cȩlū nihil est, sunt enim in cȩlo entia, ducentia optimam vitam, adde omnia hæc auctorē referre secundum gentiliū opinionem, discrepant enim a catholica fide, sed author narrat hæc vt uidemus insipientiam gentilium.

QVÆSTIO SEPTIMA, III. CAP,

Quatuor Quæstiones continens. De Paradiso terrestri.

Vtrum paradisus terrestris, sit quid corporale vel quid spirituale.

QVÆRITVR, An paradisus terrestris sit locus in terra corporeus, vel figura rei spiritualis. Ad quam vt Aug. adducit 2. super Gen. & Epiphanius Græcus Cypri episcopus, primo respondent Origenes, & Manichȩi dicentes Paradisum terrestrem, non esse locum corporalem in terra, siue realem, sed spiritualē, ut sic intelligat paradisus terrestris spiritualiter, sicut Christus in scripturis appellatur petra, vel agnus Dei. Constat autem ꝙ Christus non intelligitur corporaliter petra cum dicitur primæ Corin. 10. Petra autē erat Christus, nec dicebatur realiter agnus cum appellatus

tus est à Ioann. Baptista agnus Dei. Ioan. 1. sed spiritualiter, & metaphoricè, & moraliter. Similiter dicũt cum in scripturis de paradiso terrestri quicquam dr̃, aut scribitur, illud spiritualiter accipiendum est, & allegoricè. s. pro beatitudine spirituali, qui est status omnium bonorum aggregatione perfectus, vt dicit Boetius, & non pro loco aliquo reali, & corporali, quia talis in rerum natura (dicunt) non inuenitur. Et probabant hanc suam opinionem rationibus, & primo sic. Nam aliqui qui diuersis temporibus per totã aridam diuagati sunt, & diligẽtissimè de finibus, & dispositionibus omnium regionum, & locorum inquisiuerunt, quiq; de regionibus, & locis singularibus orbis, scripserunt, de paradiso terrestri mẽtionem non fecerũt, ergo paradisus terrestris non videtur esse locus realis in arida. Item uidemus (inquiunt,) ꝙ ortolanus si aliquibus annis absit a pomerio, decor orti peribit, arbusta senescent, & deficient. Cum ergo homo cultor paradisi terrestris ab illo irreuertibiliter (iam sunt plusq; sex mille quadringenti nonaginta anni) expulsus fuerit, ergo locus ille, & illius decor perijt, & deuastatus est. Tertio sic. Nullus locus terræ attingere põt, vsq; ad lunarem circulum, cum contra naturam terræ sit, ꝙ tm̃ in aliqua eius parte possit eleuari, quia sub globo lunari est regio ignis, quæ terram consumeret. Paradisus autem ſm̃ Bedam pertingit vsque ad lunarem circulum, igitur nõ potest poni aliq̃s talis realis locus in terra. Item Gene. 7. dicitur, quod aquis diluuij operti sunt omnes montes excelsi sub vniuerso cœlo, & quòd quindecim cubitis altior fuit aqua montibus, & quòd omnis caro quæ mouebatur consumpta fuit, ergo videtur quòd diluuium illud generale prorogatum per integrum annũ, & 10. dies (vt cõiter tenetur) destruxerit, & euerterit illum locum, sicut & alia loca terræ permutauit. Item locus talis factus fuit pro speciali habitatione hominũ, ergo post-

quam

quam irreuocabiliter homo ab illo fuit expulsus, debuit successiuè perijsse. Item voluptas carnalis, & sensualis impedit, & offuscat intellectum circa spirituales virtutes in quibus principaliter consistit fœlicitas humana, ergo talis locus puræ voluptatis, & omnimode commoditatis, qui dicitur paradisus terrestris, præstaturus materiam non exercendarũ virtutum, a Deo realis non est creatus. Sed in contrarium est scriptura Gen. 2. dicens. Plantauerat autem Deus paradisum voluptatis à principio in quo posuit hominem quem formauerat. Respondeo dicendum, ꝙ sicut Aug. dicit 4. super Genesim. Tres sunt de paradiso generales sententiæ, seu opiniones. Vna, eorum qui tantummodo corporaliter paradisum intelligere voluerunt. Alia q. tantum spiritualiter. Tertia eorum qui vtroq; modo paradisum accipiunt, quam sententiã fatetur sibi magis placere, eamque sic confirmat. Si enim inquit secundum figuram solum intelligantur quæ de paradiso scripta inueniũtur, pari ratione etiam, & ea quæ dicuntur ibi de Adam, & Eua, & ligni vetatione, & præcepti trangressione, spiritualiter accipienda erunt, quod nullus dubitat erroneum esse. Similiter si aliquis velit ita intelligere ad literam, quæ dicuntur de paradiso in scriptura, quòd nihil aliud significent. Intelligit iste sapientiam, quoddam lignum esse corporale, qua dicitur in prouerbijs, lignum vitæ, est qui appræhendunt eam. Dicat. & Christum proprie petram esse, aut lapidem, vel ouem, vel agnum, vel leonem, quod blasphemia est. Non ergo sic literaliter sunt sumenda quæ hic, & alibi dicuntur in scriptura sacra, quasi ad nihil aliud significandum ponantur, & describantur, nec sic spiritualiter, quasi res gestæ non sint, nec fuerint, sed vtroque modo accipienda sunt, quia hoc est propriè diuinæ scripturæ (maximè veteris testamenti) quòd in ea non solum significant voces, sed res gestæ a sapientissimo

Deo præordinatæ sunt figuræ aptissimæ futurorum, & rerum spiritualium, quia vt apostolus dicit. Omnia in figura contingebant illis, idest antiquis cultoribus Dei ante legem, & sub lege, hæc ille. Et in 13. de ciu. Dei c.21. concludens clarius in hanc materiam dicit. Quæ commode dici possunt de intelligendo spiritua liter paradiso nemine prohibente dicantur, dum tñ, & illius historiæ fidelissima veritas rerũ gestarũ narrationem commendata credatur. Ea. n. quæ de paradiso in scriptura dicũtur, proponuntur per modũ narrationis historiæ. In oĩbus autem quæ sic scriptura tradit, est pro fundamẽto tenenda ueritas, historiæ, & desuper sunt expositiones spirituales fabricandæ. hęc ille. Ergo cõclusionaliter dicendum est, ꝙ paradisus q̃ Gen. 2. describitur. est locus in terra aliquis, realis, de qua dicit Aug. 23. de ciuita. Dei, cap. 18. Primi inquit illi homines erant in terra nemorosa, & fructuosa, q̃ paradisi nomẽ obtinuit. Et ẽt figuraliter significat triplicem paradisum. s. anagogicum, idest beatorum, allegoricum, idest ecclesię militantis, vel alicuius priuatæ regionis, aut loci aprici, & delectabilis, vt poetæ fabulantur de fortunatis insulis, & de hortis hesperidũ & moralem, idest virtutum in anima. Similiter in paradiso terrestri lignum vitæ in medio eius accipitur primo literaliter, pro materiali arbore, cuius fructus habebat virtutem conseruandi vitam, spiritualiter vero significabat Christum Dei sapientiam. Prouerbio. 3. vel Christi crucem Ezech. 31. Et lignum scientiæ boni & mali, ibidem arbor materialis fuit, sic nominata propter euentum futurorum malorum, vt in sequenti articulo dicetur, spiritualiter autem potuit significare liberum arbitrium, vt quidam volunt, & petra in deserto fuit aliquid materiale, Christum tamen spiritualiter significauit. Ad primum ergo argumentum Manichæorum respondetur, quòd locus ille paradisi terrestris seclusus est à nostra habitatione, in accessibilis no

lis nobis propter impedimẽtum marium,& montiũ, vel desertorum, vel alicuius regionis feruentis æstuosæ, qualis est regio sub æquinoctiali, & ideo scriptores regionum, & locorũ aridæ, quæ est inter æquinoctialem, & polum articum de regione paradisi terrestris mentionem non fecerunt, & ideo non potest a nobis cognosci nisi per reúelationem. Ad secundum dicendum, ꝙ propter fœcunditatem terrę, & viuacitatem influentiæ in illa regione crescunt sponte ex seminibus plantę nouæ sine agricultura, & hortulano. Vel forte ministerium angelorũ supplet ibi opus hominũ si quid pro conseruatione paradisi fuerit in plantatione necessarium. Vel fortasse Enoch, & Helyas, & cæteri, qui ibi dicuntur esse (vt dicetur infra) operantur in paradiso, quæ & qualiter Adam operatus fuisset. Ad tertium dicendum, ꝙ verbum Bedæ non est intelligendum, ꝙ locus paradisi secundum situm attingat vsque ad spheram ignis, aut concauum orbis lunæ quia sic non est verum, sed intelligendum est parabolicè in quantum, scilicet regio paradisi omnibus aliis regionibus, & montibus uidetur etiam altior, dicente Damasceno libro. 2. ꝙ paradisus est locus in oriente positus, omni terra altior. Vel dicitur attingere lunare globũ, quia temperies, & puritas aeris illius regionis, ascendit quasi vsq; ad cœlum ita, ꝙ quia totus aer suppositus illi regioni defenditur fortasse ministerio angelorum a nubibus, ventis, & pluuijs, & ab omni perturbatione, ideo dicitur attingere cœlum, vt dicit Isidorus, & temperies loci illius ppetua dicitur, forte quia pp peccatum hominis nihil indispositionis passa est, nec in eius aere, vsq; ad cœlum, nec in substantia terrę usque ad centrum. Sed adhuc perseuerat in illa optima dispositione quam habuit ante peccatum, & habuisset in statu innocentię, in memoriam originalis integritatis, & vt appareat quanta Deus disposuit hominis etiam in terra, si ei obediuisset, & quan-

tum propter eius peccatum natura, & dispositio temporum, & regionum deteriorata fuit. Ad quartum dicendum, quòd quamuis aquę diluuij ascenderint quindecim cubiti altius omni monte sub vniuerso cęlo tamen non sequitur exinde, quod irruerint etiam regionem paradisi, quia potuit fieri diuina virtute, vt aquę diluuij quamuis altiores illa regione essent, non tamen intrarēt paradisum, sed quòd ea remanente sicca quasi murus circunsteterit, quemadmodum circunstetit mare rubrum filijs Israel ambulantibus in sicco per medium maris. Ad quintum patet solutio ex solutione tertij in qua dictum fuit, Quomodo DEVS voluit conseruari paradisum, vsque ad consummationem sęculi, & secundo propter conseruatiōnem Enoch, & Helię, & aliorum. Ad sextum respondetur, & quòd illud verum est, de voluptate excessiua, & inordinata, & in corpore mortali, & lasso, qualem omnis homo modo habet. In natura vero integra vel gloriosè reparata, nō sic, sed corporalis voluptas, & delectatio secundum omnes sensus, ibi intellectū non absorbet nec deprimit, sed ad Deum erigit, & ad maiorem creatoris, & beneficiorum perceptionem inflammat. Hæc Thomas prima parte quæstio. capit. 2. & in 2. sententiarum distinct. 17. & dominus Henricus de Assia super Genesim.

ADDITIO.

Doctores Moderni. Vt sunt Augustinus Steucus, Iacobus Naclantus Episcopus Clugiensis. & Hieronymus Quainus Theologus Patauinus ex ordine Seruorum. tenent hunc locum fuisse corporeum, & in Edon indubitanter situm in terra, scilicet promissionis. Sed in præsenti non esse, immo fuisse destructum, & principio dessolatum, post peccatum statim, vel quando mundum inundauerunt aquæ, tempore

tempore uniuersalis diluuij, cui tamen rei, non magis assentiunt, quam res ipsa permittat, subscribunt enim ueritati, & ecclesiæ sensui, ac determinationi. Quam tamen opinionem Hieronymus Quaibus in Gymnasio Patauino, tanta eloquentia, ac eruditione adduxit, hoc anno 1574. dum librum Genescos auspicaretur, ut non parum nominis in hac re, sit consecutus.

QVÆSTIO SECVNDA SEPTIMI. CAP.

Vbi sit paradisus uoluptatis.

QVÆRITVR, In qua parte mundi, uel terræ sit situs paradisus terrestris. Ad quam omnes doctores catholici uniformiter respondent, quòd sit situs, & positus in oriente. Quod probant ratione, & auctoritatibus. Primo ratione sic. Nam locus, & locatum debent proportionari. 4. physicorum, sed primus locandus in paradiso futurus erat dignissimus omnium animalium, manu Dei formandus, omnium theologorum, & philosophorum supremus, totius mundi inferioris rex instituendus, habitaturus ibidem diu, secundum uitam animalem, & in cœlo empyreo, postmodum adepta spirituali uita transferendus, ergo locus ei proportionatus debebat esse singularis condecens eius dignitati, & conueniens conseruationi, & perpetuatione naturę humanæ, in quo esset dispositio magnificæ glorię, superadmirādę uirtutis, & aptitudo ad influentias cœlestium, & contemplationum, talis autem est pars orientalis quæ dextera cœli, & ab Arist. 2. de cœlo appellatur, dextra autem sinistra nobilior est, utpote quia ab ea incipit motus, sicut uidetur in homine cum incipit moueri, ergo. Auctoritas prima est hebræorum secundum translationem 70. dicentiū. Et plantauit dñs Deus uirgultum,

in delitijs ab initio non temporis (dicit glo.) sed loci, idest orientis in quo posuit hominem quem formauerat. Et Beda dicit paradisus est locus amęnissimus, longo maris, & terræ tractu a nostro habitabili secretus, adeo altus, ut usque ad lunarem globum attingat, & Dam̃. li. 2. Paradisus terrestris, est Dei manibus in Edē plantatus, gaudij, & exultationis uniuersæ promptuarium. Et licet regio ista paradisi in oriente posita sit in habitabilis naturaliter propter æstum, & ut dicit philosophus in lib. Methe. cum sit sub circulo æquinoctiali, ut adducit Th. 1. pa. q. c. 2. arg. 2. ad quartum argumētum quicquid tamen sit, dicit idem ibidem credēdum tamen est, paradisum in loco tēperatissimo fuisse cōstitutum, uel sub æquinoctiali uel alibi. Et qm̃ ad bonitatē regionis, uel patriæ requiritur amęnitas situs, & uegetabilium, & fluminum, & influētiarum, & aeris, & aīalium, ut dicit philosophus. 6. politicorum, ut supra tactum est, cum de inferno ageretur, quæstiuncula secunda. Ideo dominus in paradiso terrestri produxit de humo, idest de terra humectata, omne lignum pulchrum uisu. i. omnem arborem pulchram quantum ad colorem, & figuram ramorum, florum, fructuum, & foliorum, & suaue aduescendum, scilicet ut essent homini ad spirituale delectamentum, & salutare nutrimentum, nam homo pro statu naturæ integræ habuisset uitam animalem, cibis conuenientissimis pro conseruanda sanitate indigentem. Triplex āt genus lignorū, uel arborū produxit Deus, & inseruit ibidē quoddā ad substentationem uitæ, quo restaurabatur perditum, & resolutum de substantia hominis per actionem caloris naturalis resolutiuam humidi, & hæc erāt omnia ligna paradisi præter duo, s. lignum boni, & mali, & lignum uitæ. Quoddam ad probationem obedientiæ non sic dictum ab effectu, ut dixit Iosephus in li. antiquitatum, idest quòd scilicet fructus illius arboris haberet uirtutem accelerandi, & acuendi usum rationis

ad

ad discernendum inter bonum,& malum,sed ab euentu secuto sic dictum,eo quia p esum illius ligni à Deo prohibitum,homo experimentaliter cognouit quanta esset distantia inter bonum obedientiæ,& malum inobedientiæ erga dominum Deum, quia se de illo homo non comedisset, nunquam malum pœnalis miseriæ expertus fuisset,sed æternaliter,sine interruptione,in delectatione puri boni perstitisset.Et dicunt Hebræi ꝙ arbor scientiæ boni,& mali de cuius fructus comederũt patres primi fuit ficus,nam statim post eius esum aperti sunt oculi eorum, & cognoscentes se nudos consueuerunt folia eiusdem arboris, scilicet ficus & fecerunt sibi perizomata,idest succinctoria circa lumbos, & dicũtur a peri quod est circum, & zoma quod est corpus. Et dicit magister historiæ scolasticæ,quòd non sine causa fecerunt succinctoria,idest breues brachas de folijs ficuum,quia de succo earum si teratur, caro hominis inuncta statim ibi sentit uoluptatis pruriginem,ideoque statim post esum illius senserunt pruriginem uoluptatis.Tertium lignum in paradiso erat lignum uitæ ad immortalitatem, cuius esu fortificabatur uirtus caloris naturalis,& conseruabatur species primi humidi radicalis,ne ab extranei admixtione debilitaretur. Vbi aduertere possumus, ꝙ cum uirtus ligni uitæ in paradiso,sicut & aliorum corporum esset finita, non poterat semel sumptũ dare uitam,tempore infinito,sed ad certum tempus,& si iterum esum fuisset multis iterum,& multis annis edens uixisset,nõ tamen infinitè,Vnde illud quod dicitur Angelis à Deo,Gene.3.uidete ne Adã sumat forte de ligno uitæ,& uiuat in æternum, non sic est accipiendum in æternum,quasi per lignum uitæ largiretur totalis restauratio humidi radicalis, & uitã perpetua, sed accipitur, in æternum prolongo tempore:ut accipitur Exodi. 21.perforabit autem eius subula,& erit ei seruus in sæculum,id est tempore uitæ suæ: hæc Dominicus Tholosanus.De hoc ligno uitæ dicit

Hugo de Sancto Victore. Inter cætera inquit Dei dona ad iucunditatem uitæ humanæ præparata etiam illud mirandum commemoratur, quòd in paradiso lignum uitæ est, cuius uirtus tam mirabilis esse perhibetur, ut certis temporibus sumptum uitam corporalem in homine quamdiu ipse homo illo uteretur, non solū a morte, sed ab omni defectu illæsam custodire potuisset. De hoc ligno dicit Augustin. 14. de ciuita. Dei cap. 26. Cibus in paradiso aderat, ne homo esuriret, potus ne sitiret, lignum uitæ ne illum senectus dissolueret. Dicit tamen hic dominus Henricus de Assia, quòd ad immortalitatem hominis in statu innocentiæ concurrebant ultra lignum uitæ, bonitas nutrimenti conuenientia loci singularis industria, siue prudētia qua homo ibi regebatur, & super omnia gratuita Dei prouidentia, qua omnis corruptiua contrarietas amouebatur. Et quia ad amęnitatem etiam loci requiruntur flumina, & aquę ideo etiam de loco uoluptatis fluuius scaturiebat ad irrigandum paradisum Gen. 2. De quibus fluuijs sic dicit Basilius in suo Exameron. Paradisus terrestris situatur in quodam altissimo monte, de quo aquæ cum tanta abundantia, & strepitu refluunt, ut absurdescere faciant eos qui prope habitant, & ruentes de monte paradisi, faciunt quendam locum aquarum maximum, ex quo tanquam ex quodam fonte maximo nascuntur quatuor magna flumina, de quibus dicitur Genes. 2. Nomen uni Phison quod interpretatur mutatio oris, Habet enim secundum magistrum in historijs, fluuius iste in suo processu multas uarietates secundum diuersa loca, & postea dictus est ganges, a gangaro terra, Eiula quam circumit, est quædam pars Indiæ, quæ post diluuium fuit possessio. Ab eiula de genere Cham, de quo habetur Gen. 10. & primi Para. primo. hæc patria abundat in metallis aromatibus, & gemmis, ut dicit Plin. Bedellium est lapis præciosus. Similiter & onix, quæ sic nominatur propter

per similitudinem ad unguem humanam, onix enim Grecè. Latine unguis dicitur. Nomen fluuij secundi gyon quod circumit omnem terram Ethiopiæ, quæ regio uicinitate solis habitatores feruore denigrat, habens plurimas gentes uultu, & specie monstruosas, & in bestijs abundat horridis. Et Ethiopes a Chus filio Cham sunt nominati, & a quo originem traxerunt nūc hic gyon, ut dicit Aug. & Isidorus Nylus nominatur. Nomen fluuij tertij tygris, quod sic dicitur propter felicitatem fluxus eius, quia uidetur etiam uelocissimi cursus inter fluuios, sicut inter animalia tygris est animal uelocissimum hoc flumen uadit contra Assyrios syria autem est pars Asię, & est dicta ab Assur filio Sem: qui illam regionem primo post diluuium inhabitauit, a quibus Assyrijs (ut dicit Isido.) primo uenerunt apparatus uestimentorum purpuerorum, usus odorum, & unguentorum, ex quibus fluxit Græcorum luxuria, deinde, & nostrum omnium. Nomen uero quarti fluuij dicitur Eufrates qui secundum expositores copiosissimus est, & fęcundissimus in gemmis, & alijs bonis, & fluit per mediam Babiloniam sicut Secana, p Parisios, & Tyberis per Romam, & traxit nomen ab ubertate, nā eufrata hebraicè interpretat frugifer. Duobus istis fluminibus dicit Augustin. 7. super Genesim uetustas nomina mutauit, scilicet gyon, qui nūc dicitur Nylus, & physon qui nunc dicitur ganges, sicut Tyberis, & primo Albula uocabatur. Duo uero alij fluuij, scilicet Tygris, & Eufrates nomina non mutauerunt. Et licet Salustius, & Iosephus scripturam infirmare cupientes, dicant quòd hi quatuor fluuij, in quibusdam regionibus extra paradisum uidentur deriuari, ut tygris, & eufrates in armęnia & cæte. Ad hoc respondet Augustinus octauo super Genesim, quòd sicut frequenter uisum est, aquæ magnæ absorbentur in terra quæ post longum subterraneum decursum postea egrediuntur alibi, ubi oriri uidentur. Quia ergo

omnibus

omnibus ad amęnitatem bonitatem loci,& patriæ requisitis dotatus, adeo decoratus ex superioribus dictis locus paradisi terrestris esse dignoscitur. Idcirco dicit Isidorus, ꝙ Hebræi illum locum uocant Gaueedem,i. hortũ delitiarum, Grçci delitiarum hortum, Latini paradisum uoluptatis. Quod si ẽt quis curiosè magis, quã utiliter quęrat quanti sit ambitus paradisus terrestris? Ad hoc respõdetur, quod hoc nemo scire potest, nisi is cui uoluit Deus reuelare. Nam postquam homo per peccatum iumentis insipientibus similis factus est, eiectus de paradiso, locus ille inaccessibilis est constitutus. Collocauit enim dr̄ Gen.3. Deus post peccatũ ante paradisum Cherubin,& flammeum gladium, atque uersatilem ad custodiẽdum uiã ligni uitę Cherubin, idest angelicam custodiam, flammeum gladiũ, idest zonã torridam, quę dicitur uersatilis, quia sol per quẽ causatur ibi caliditas impertransibilis, appropinquat ad nos in ęstate,& in hyeme elongatur, ideoq; nullus post peccatũ locum illũ adire potuit, aut poterit. Quidam tamen Ioannes Anglicus dicit in libro quem de situ orbis inscripsit, quòd ambitus paradisi terrestris, estęqualis circulis triũ insularũ magnarũ, scilicet Anglię, Sicilię,& Sardinię, quarũ ambitus est octingentorum duorũ miliũ miliariũ, nã Anglia cingitur mille septingẽtis miliatibus. Sicilia septingentis. Sardinia uero trecentis. Hoc ãt scire potuit opere alicuius spiritus, aut ex motibus astrorũ, uel apparitionibus stellarũ. Hęc Th. Henricus,& intra quęstiũculã adducti, sed hęc sunt probabiles rationes,& infirmę, nec necessario quęrendę.

ADDITIO.

Ratio est, quia locus ille, est nobis occultus, & ignotus, teste Gabri. Biel. nec aliquis cosmographus, hunc locum inuenit, nec scriptura canonica situm eius certificat,& affirmat, quamuis dicat Paradisum esse re-

gionem

gionem temperatam in parte australi, ultra mensam solis, & ambos tropicos, cuius uocabulum ex Græco in Latinum uertitur, hortus, Hebraicè Edon, quod in nostro idiomate, delitiæ interpretatur. Vide Latius Angelic. Doct. 2.2. q. 84. art. 3. in prima etiam parte. q. 102. art. 2. D. Bona. lib. 2. d. 17. in dubijs literalibus Dionysius Charthu. in 2. di. 17. q. 5. Gabriel. Biel. lib. 2. dist. 17. quæst. 2. Paulum Cortesium lib. 2. dis. 5. Scotum lib. 2. dist. 17. Isidorus Hispal. 14. Ethymol. c. 3. Iacobus de Valentia in fine Expositionis Psal. 71.

QVÆSTIO III. QVÆSTIONIS VII. TERTII CAP.

Quot sunt translati in paradisum terrestrem.

QVÆRITVR, quot sunt qui in hunc hortum delitiarum, & uoluptatis paradisum translati fuerunt? Ad quam respondetur, quod primus translatus in hunc locum fuit prothoparens noster Adam, qui ut dicit Iosephus extra paradisum sexto die mundi, in cāpo Damasceno de limo terræ rubræ plasmatus fuit, a qua nominis appellationem traxit. Nam Adam Hebraicè terra rubra interpretatur, & exinde quasi in instāti, a Deo per aera translatus in paradisum. Vnde dicitur Gen. 2. Tulit ergo Deus hominem, scilicet de loco campi Damasceni, in quo eum formauerat extra paradisum, & transtulit eū in paradisum uoluptatis. Alij tamen dicunt, quod Adam formatus fuit circa mediū terræ habitabilis, quod esse uidetur Hierusalem, quæ est quasi umbilicus orbis, tum quia ibi secundus Adā, scilicet Christus nasciturus, & moriturus erat, tamen ut transeundo de medio orbis terrarum ad extremum orientis, ubi erat paradisus, uideret, & attenderet quanta fecisset Deus in superficie terræ, & quantum dilataret gloria paradisi regionis, quam præparauit specia-

liter

liter habitationi hominum a regionibus bestiarum &. secundum hanc considerationem non debuit homo in instanti transferri de loco, in quo formatus fuit in paradisum nec superius per aera duci, sed successiuè inferius per terram, ut omnia conspicere posset. Deinde tentatus per Euam a serpente inde eiectus est, indutus tunica pellicea, ideo (secundum Dominicum Tholosanum) ut ostenderetur Adę, quòd sicut pellis abstrahitur ab animali prius uiuo, deinde mortuo sic mortalitas sui, & suorum successorum tracta fuit à uiuentibus prius in statu innocentiæ parentibus, deinde mortuis per peccatum. Hæc ille. Et ut dicunt communiter omnes doctores Christiani, & ponit Vincentius histo. li. 1. Adam, & Eua ipso die creationis suę. i. feria sexta, & sexto die mundi circa meridiem præuaricati sunt, & paulo post circa horam nonam, ꝭm hebręos decima hora eiecti sunt. Vnde, & nouus homo Christus post multorum annorum curricula feria eadem, & eadem hora sexta, crucifixus, eiusdem peccati debitū soluit, & circa horam nonam expirans latroni aditum paradisi reserauit. Ex quibus intelligitur, ꝙ Adam primus homo formatus fuit extra paradisum, ut intelligeret ex hoc, quòd locus ille delitiarum tam egregius nō debebatur sibi ex communi cursu naturæ, sed ex speciali dono diuinæ gratiæ sicut, & immortalitas, quam homo pro statu innocentiæ dicto modo habuisset.

Eua aūt in paradiso formatur propter dignitatem principij, ex quo corpus eius formabatur, nam similiter &. filij in paradiso fuissent nati, propter dignitatem parentum, qua ibi iam erant expositi, Magister tamen histo. dicit, quòd ideo Eua in paradisum facta est, ut ex hoc mulier gratior, & honorabilior haberetur.

Secundus autem in paradisum translatus fuit Enoch, de quo dicitur. Gene. 5. Enoch ambulabit cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum dominus. Nam propter excellentiam suæ uirtutis (dicunt doctores

catho-

catholici) assumptus fuit a Deo, & positus in paradiso terrestri. De quo ēt dr̄. Eccl. 44. Enoch placuit Deo, & translatus est in paradisum, vt det gentibus sapientiā. Tertius fuit Helias de quo dr̄. Mala. vlt. Ecce ego mittam uobis Heliā prophetā anteq̄ veniat dies dñi magnus, & horribilis, & conuertet cor patrū ad filios. De eodē hr̄ Matth. 17. & 4. Reg 2. vbi dr̄, ꝙ Helias ascendit per turbinē in cœlum, quod nō pōt de cœlo empyreo intelligi, quia nullus ibi intrauit ante ascensionē Christi, igit̄ oportet intelligi de aliquo loco cęlesti, vel cęlestis dispositionis, qualis est paradisus terrestris quā Damasc. lib. 2. vocauit diuinā regionē. Iterū cum scriptura non dicat Enoch, & Heliā mortuos esse, nō vr̄ vbi conuenientius collocentur vsq; ad finē sęculi q̄ in paradiso, nec vr̄ vñ vitā aīalem congruentius cōseruare possent, q̄ de fructu ligni vitę qđ est in medio paradisi. Causam āt translationis istorū duorū in paradisum, & ibidē cōseruationis, vnā cōiter assignāt oēs doctores catholici dicentes, ꝙ ad hoc reseruant̄ in vita ibi, vt in iudicij die quem p̄cedet p fide antichristi, exeant inde, & contra eum p̄dicent, & adducant illos, qui tunc erunt increduli ad fidē Christi. Tho. āt super Epistolam ad Heb. 11. assignat ēt aliam rōnem dicēs. Ratio āt quare mors Enoch, & Heliæ dilata sit vsq; in finem mundi, est quia doctrina veteris testamenti ordinatur ad promissa noui, in quo nobis spes vitæ promittitur. Matth. 3. Pœnitentiam agite, appropinquabit. n. regnum cęlorum, & ideo data a domino sententia mortis Adæ, voluit etiā ducere homines in spē vitæ, quod fecit in patribns vtriusque status, scilicet naturæ, legis, & gratiæ, in statu quippe naturæ in Enoch, in statu legis, in Helia, in statu gratiæ, in Christo, per quem datur nobis effectus huius promissionis, id est vita æterna, qui resurgens ex mortuis amplius non moritur. Isti autem diu in paradiso viui, morientur per antichristum. Dominus autem Henricus de

Assia

Assia addens ad istos, dicit sic. Et fortasse non solum Enoch, & Helias ad prędicandum in fine contra antichristum in paradiso conseruant, sed & Ioannes Euãgelista, & illi qui resurrexerunt cum Christo, & venerunt in sanctam ciuitatem, & apparuerunt in multis, de quibus habetur Matth.27. Sed notanter dicit Henricus fortasse, quia Hierony. de Ioanne Euangelista, dicit sic formaliter. In his qui cum Christo surrexerũt perpetuam resurrectionem iã esse cõpletam, nõnulli credunt custodẽ Virginis in glorificata carne gaudere cũ Christo, nec nõ de beata virgine factẽ nõ ambigimus. Et sanctus Thom. in 4.d 43.a.3.dicit. Pie credit de beata Virgine, & Ioanne Euangelista, ꝙ eorũ resurrectio nõ sit dilata vsq; in finem mundi. In paradiso etiã alia bruta nõ fuerunt creata, sed dispositione Dei ibi adducta. Serpẽs vero operatione diaboli. Hęc sanctus Tho. vbi supra, & cęteri intra q̃stiunculã adducti.

ADDITIO.

Nec cõturberis tam sanctos homines retardari ad fruictionẽ vitę ęternę consequendam, est.n. tanta diuina uirtus ꝙ põt eos beare, tam in cęlo, quã in terra, angeli.n. semꝑ vidẽt faciem patris, licet operent in terra, licet hęc nõ sint de substãtia fidei: ideo et ecclesię iudicio, & dei arcanis relinquẽdum cum pręcipue scriptum sit, non videbit me homo et viuet.

QVÆSTIO IIII. QVÆSTIONIS VII. TERTII CAP.

Quæ sit regio eligibilior, Oriens infidelium, an occidens Christianorum.

INVESTIGANDVM an pęnes ea, circa q̃ attẽditur salubritas regionũ, vt regio Orientalis cõiter infidelium

infidelium eligibilior sit & gratior regionibus occidẽtalibus,& cõiter Christianorum? Ad quã dicunt orientales, ꝙ patria eorum sit grauior occidẽtali,& ad habitandũ eligibilior. Et probant hoc rõnibus: primo sic, Nã sicut pretactum est de mente philosophi.6.poli.septem circa quę attendit salubritas,& nobilitas patriarum, maximè ad plagam orientalem dextram cœli reperiunt,teste scriptura ex dictis: ergo &c. Sunt ãt illorum septem, videlicet primum nobilitas vegetabiliũ .s.metallorũ aromatũ,& gemmatũ.2.salubritas fontium, & fęcunditas fluminum pro gñatione piscium, & irrigatione terrarũ adiacentium.3.situs cõgruẽtior ad solẽ,& propitior influentia,quò ad influxum cęlestem.4. abundantia vtiliũ, & nobiliũ aĩalium vsibus hoĩum conueniẽtiũ.5.amęnitas situs, ex montibus, siluis fluminibus,fontibus, & mari proueniens.6.conueniens copia,& salubris victualium.7.temperies aeris ex regulari nascens disposione auium,his ãt septẽ orientales excellere se iactãt occidẽtales, & dant causam iactentię, nã (teste Petro comestore,) pp benignitatẽ solis,& salubriorem cœlestẽ influxũ orientalẽ,quedam insulę mihi sanissimè, & multũ senescentes nutriũt hoĩes, nec ĩ ipsis insulis mori pñt nisi ad alias insulas trãsferant.Sũt ẽt in india arbores (vt ascribit Alexan. Magnus Aristoteli) quarum fructibus sacerdotes solis,& lunę,quibus dicatę sunt vescuntur ex quorum esu ad trecẽtos annos sacerdotum vita producit. Scdo ꝓbatur ibidem ex scriptura sacra, per quã Deus obediẽtibus promittit terrã promissionis in Ægyptũ ad plagam orientis, q̃ abundat lacte, melle, aquis, vt patet Isa.1.& Deuter.6. Sed incontrarium est Plinius, qui in vltimo totius lib. naturalis historiæ dicit in toto orbe,& quęcunq; cęli connexitas vergit,pulcherrima est oĩum rebus,meritoq, principatum naturę obtinens italia. Rñdeo ad hanc dubitationem sub duabus conclusionibus. Prima, ꝙ in quibusdam aromatibus,

metallis,

metallis,& fructibus gēmis pciosis,orientalis infidelium regio,excellit occidentaliū Christianorū regiones,& ecōuerso.Hæc cōclusio patet ex supioribus dictis.Quod fecit Deus,& natura pp duo. Primo pp mutuā,& amicabilē regionū,& hominum adinuicē cōicationem,q̄ nutrit dilectionē,& amorē, ad quā et disposuit,ꝙ vnus hō,vel patria altero hoīe,vel alterius patriæ rebus,indigeret,& econuerso.Scdo illud factū est,vt nemo,vel nulla regio inspectis ꝓprijs excellentijs,se extollat,& supbiat,quasi oībus pfectior sit,& sibijpsis sufficiens oīno, & nullius egeat,sicut ergo raro est aliquis hō,quin a quolibet alio in aliquo bono manifesto,uel occulto excedat̄,& ipse quēlibet aliū in aliquo excedat,sic Deus sapientissimus moderauit,& tēperauit regionū conditiones,ꝙ ferè q̄libet regio abundat in aliquo,quo alia caret,vel minus hēt. Propter quod,& alia diuinæ operationis magnalia,q̄ in dispositione terrę sapientissimus Deus est operatus,scriptū est. Benedicat terra dn̄m,laudet,& superexaltet eū in sęcula.i.hō cōsideratione optimę,& cōuenientissimę dispositionis terrę in regionibus,& in fluuijs, in vegetabilibus,& aīalibus,& cæteris bonis laudare,& supexaltare dēt creatorē,q̄ disposuit cūcta sic pp hoīem. Scda conclusio , regiones occidentales Christianorū simpliciter in his cōībus,q̄ sunt conuenientis,& optimi victus humani pro conseruatione legalis , & moralis vitæ,longe eligiores sunt, & in tēporalibus ordinatiores , & in naturalibus honestiores, & tēperatiores, & salubriores regionibus infideliū orientalibus,& Italia,Hispania,Francia,Regiones Occidētales Christianorū oēm terrā Euilath,Indiam,Iudęam superant,& excellunt in bonis spūalibus, in cōuenientissimis bonis corporalibus,& in ordinatissimis,& honestissimis vsibus. Hęc conclusio probat̄ rōne,& auctoritatibus. Rōne sic. Fęlicior est patria, in qua conditiones oēs optimæ regionis conueniunt madiocriter,& moderatè,quam

tē,quā illa in qua vna aliqua ex his,vel plures non tñ oēs cōcurrūt,ſed ea eſt fęlicitate Italia,ut q̄cūq; bonā regionē efficiunt,ipſa ſibi mediocriter,& tēperatè miniſtret,& ſuggerat, quod in alijs nō cotingit, ergo nō iniuria videtur cæteris regionibus orientalibus præferenda. Accedit ad hoc Vergilij auctoritas Italiam primo Georgicorum longo carmine laudantis. Et Plinij.37.naturalis hiſtoriæ capi.vltim. Cuius verba hęc ſunt. In toto orbe,& quacunque cœli conuexitas vergit, pulcherrima eſt omnibus rebus meritoq; principatum naturæ obtinens Italia, rectrix parenſq; mundi altera, viris, fœminis, ducibus,militibus,ſeruitijs, artium præſtantia,ingeniorum claritatibus, iam ſitu ac ſalubritate cœli atque temperie, acceſſu cunctarū gentium facili, littoribus portuoſis, benigno ventorum afflatu, etenim contingit recurrentis poſitio in partem vtiliſſimam,& inter ortus occaſusq;mediam. Aquarum copia, nemorum ſalubritate, montium articulis, ferorum animalium innocentia, ſoli fertilitate,pabuli vbertate, quicquid eſt, quo carere vita non debeat nuſquam eſt præſtantius, fruges,vinum, olea, vellera,lina,veſtes,iuuēci, ne æquos quidem in trigarijs,præferri vllis vernaculis animaduerto. Metallis auri,argenti æris,ferri quamdiu libuit exercere,nullis ceſſit.Et his nunc in ſe grauida pro omni dote.Varios ſuccos,& frugum pomorumq̄ue ſapores fundit. Ab ea exceptis in die fabuloſis,proxime quidem dixerim Hiſpaniam quæcunque ambitur mari. Et tertio lib. cap.5.de urbe Roma dicit. Roma omnium terrarum alumna eadē & parens,numine Deum electa,quæ cœlum ipſum clarius faceret, ſparſa congregaret, imperia,ritusq; molleret, ut tot populorū diſcordes feraſque linguas, ſermonis cōmercio contrahet ad colloquium,& humanitatē hoī daret,breuiterq; una cūctarū gentiū in toto orbe patria fieret. Et de cāpaniæ ora, q̄ nunc regnū Neapolis appellať. Hæc dicit ibidē Fę-

lix illa ac beata amęnitas cãpaniæ, in qua tota vitalis ac phênis salubritas cęli tẽperies est, tam fertiles cãpi, tã aprici colles, tam innoxii saltus, tam opaca nemora, tã munifica siluarum genera, tot montium afflatus, tanta frugum, & uitium, olearumq; fertilitas, tã nobilia pecori uellera, tot opima thauris colla, tã annium, fortiumq; vbertas, totam eam perfundens, tot maria, portus gremioq; terrarum commercio patens vndiq;, & tamquàm ad iurandos mortales ipsa auida in mare percurrens. Neq; ingenia ritusq; ac viros, & lingua manuq; superatas commemoro gentes. Ipsi de ea vindicauere Græci genus in gloriã suam effusissime quotam partem, idest Apuliam ex ea appellando Græciam magnam, hæc ille. Quomodo uero Hispania, Frãcia, & cæteræ Occidẽtales regiones superent Oriẽtales, viderint ipsi ad quos pertinet. Ex quibus patet responsio ad primum orientalium argumentum. Ad secundum respondetur, quòd bonitas patriæ iudæorũ erat à Deo, & natura quæ Deo obedit, propter merita hominum inhabitantium si boni emulatores diuinorum fuissent. Vnde Leui 26. dicitur. Si in pceptis meis ambulaueritis, & mandata mea custodieritis, & feceritis ea, dabo uobis pluuias &c. sin vero dabo vobis cęlum desuper sicut ferrum &c. Vnde Psal. dicit. Posuit flumina in desertum, & exitus aquarum in sitim &c. pro hoc est historia. 3. Reg. 28. Ex quibus duo aduertere possumus, ꝙ vana est, & friuola diuinatio astrologorum dicentium de abundantia, & sterilitate locorum & annorum, cum huiusmodi variẽtur pro meritis, vel demeritis hominum, quæ non subsunt stellis Secundũ, ꝙ fœlicitas, & fœcũditas, & benedictio antiq terrę promissionis Iudæorum translata fuit per Christum ad populum Christianum occidentalem, & durabit nobiscum si bonis emulatores fuerimus, aut si conuertemur ad ipsum. Et hoc de sexto receptaculo, scilicet de paradiso terrestri dicta sunt satis.

Caput

Caput quartum Primæ Decadis, continens quatuor Quæstiones.

QVÆSTIO PRIMA, CAPI. IIII.

Vtrum mortui possint apparere viuis.

QVÆRITVR, Si animæ defunctorum possint exire eorum receptacula, & apparere viuis. Ad quam videtur primo respondendum negatiue. Nam Iob. 7. dicitur. Qui descendit ad inferos non ascendet. Et Psal. appellat animam spiritum euntem, & non reuertentem. Item Psal. vt inhabitem in domo domini oĩbus diebus vitæ meæ. Et August. lib. de cura aĩarum dicit. Si in rebus viuẽtium interessent animę mortuorum, me pia mater nulla nocte desereret, quæ me terra mariq; secuta est, vt mecum viueret. Respondeo dicendum, quòd animas exire de paradiso, inferno &c. & dimittere receptacula sua, põt intelligi duobus modis. Vno modo simpliciter, vt in perpetuum, ut sine redditu paradisus, vel infernus earum amplius nõ sit locus, & sic est. Conclusio prima, ꝙ nullus deputatus ibi per sententiã diffinitiuam absolutam inde exibit, quia præmium, & pœna animarum separatarum nunquam terminabitur, vt expresse colligitur ex 4. sententiarum, distin. 46. Et arguitur in ca. tempus 12. q. 2. Nec est argumentum Traiani in cõtrariũ, quia ꝑ finalem sententiã non fuit dãnatus, si uera tñ est ilia historia. Alio modo põt intelligi, ꝙ exeant ad tps, & tunc aut loquimur secundum ordinem naturæ, aut secundum ordinem diuinæ prouidẽtiæ. Si primo modo loquimur, fit secunda conclusio, quòd animę separatæ secundum cursum naturalem receptaculo proprijs

deputatę, inde nō recedunt, vt appareāt viuis, tum ex parte animarum, quæ conuersationi separatarum substantiarum, & non conuersationi hoīum sunt deputatæ. Vñ & philosophus primo ethi. dicit, ꝙ cōicatio ciuiliū operū esse nō pōt inter viuos, & mortuos, tum ēt ex parte hoīum quib. apparēt quorū cognitio est per sensum, & rebus sensibilibus, & pp hoc apparitio aīæ separatæ hominib. est mirabilis, immo inter diuina miracula cōputanda, ut dicit B. Tho. in p. p. q. 89. art. 8. in solutione. 2. argumenti. Si vero loquamur ſm diuinā dispensationē, sit tertia cōclusio, ꝙ aīæ separatę aliqñ suis receptaculis egrediunt, & repręsentāt se conspectibus hoīum, qñq; egrediendo cęlū, auxiliando obsessis, quantū ad aīas sanctorū, vt patet de B. Felice martyre qui apparuit visibiliter ciuibus Nolanis dum a barbaris oppugnarentur, vt dicit Aug. lib. de cura pro mortuis habenda. Damnati ēt ante iudicium duntaxat ad tēpus permissione diuina permittuntur, aliqñ egredi receptaculū inferni, viuentibus apparere ad eruditionē timorē, & terrorem viuentium. sicut ponit exēplum Greg. in 4. dialo. de Benedicto Papa, & de vmbra sordida latronis in vita B. Martini. Hæc tñ est dña inter beatos, & damnatos, vt dicit Tho. in 4. quia beati virtute gloriæ, & dono gratiæ gratis datę apparere possunt, cū volunt. Damnati vero non semper, nec sine permissione diuina, & eius prouidentia. Cuius rō est, quia sicut sancti in carne viuentes ex Dei gratia eis data, faciebant quædam signa qua alij carētes dicta signa non poterant facere, in animabus sanctorum ex virtute glorię aliqua potestas cōfert a Deo per quā possunt, cū volunt viuentibus mirabiliter apparere. Possunt ēt beati, & dānati apparere corporib. assumptis in habitu, quo prius utebantur, sicut B. August. apparuit fratri Alberto in habitu pontificali dicens: Thom. mihi par est in gloria virginali præstans mundicia. Et Bern. dicit de quodam clerico, quòd apparuit

paruit Henrico Aurelianensi episcopo indutus cũ pluuiali plumbeo grauiore turri Pigmanensi. Patet etiam de Darso, cui apparuit Papa Benedictus iunior in specie animalis monstruosi, in 4. dialo. Quarta conclusio. Illi qui sunt in purgatorio permittuntur exire receptacula eorum, & uenire ad uiuentes ante completam pœnitentiam ad hoc, ut suffragia petant, ut patet in 4. dialog. ibi dicitur de anima Pascasii, qui Beato Germano apparuit in balneo. Quinta conclusio. In limbo sanctorum animæ hoc modo dispensatiuè exire potuerunt receptacula sua, ut de Moyse, & Helia: Matth. 15. patet. Sexta conclusio. Pueri in limbo nunquam egrediũtur inde, tum quia sunt in termino, tum quia egressus eorum ad nihil proficeret. Septima conclusio. Angeli boni in persona animarum corporibus competẽtibus assumptis nobis frequenter apparent sicut Angelus bonus in persona DEI apparuit Moysi, & idem patet in multis alijs apparitionibus. Octaua conclusio. Angeli mali propter deceptiones incantatorum, corporibus etiam assumptis exeunt receptacula sua, & apparent uiuis, sicut Saũli petenti phytonyssam, ut diuinaret, & Samuelem suscitaret, non apparuit Samuel quia a quiete sua non est excitatus, sed aliquod phantasma, & illusio imaginaria diaboli machinationibus facta, quam scriptura Samuelem appellauit. Sicut imagines nominibus rerum suarum aliquando appellantur, primi Regum uigesimo octauo. Hæc dominus Ioannes de Turre Cremata Cardinalis in cap. tempus. 13. quæ. 2. Ad maiorem euidentiam prædictorum nota hic unum, quòd quamuis animæ sanctorum, uel damnatorum aliquando præsentialiter adsint, ubi apparent, non tamen credendum est hoc semper accidere. Aliquando enim huiusmodi apparitiones fiunt, uel dormiendo, uel vigilando operatione bonorũ, uel malorum spirituum, uel ad instructionem, aut deceptionem uiuentium, sicut etiam uiui homines aliquando

alijs apparent,& eis multa dicunt in somnis, cum tamen constet eos non esse præsentes hæc. Tho.4.sententiarum dist.45.ar.1.q.3.in corpore q.& in solutione argumentorum. Qualiter autem cognosci possit, an spiritus apparens sit bonus, uel malus ostendit B. Antonius sic dicens. Non est difficilis bonorum spirituum malorumq; discretio. Si enim post timorem successerit gaudium, a domino sciamus uenisse auxilium, quia securitas animæ præsentis maiestatis iudicium est. Si autem incussa formido permāserit, hostis est qui uidetur. Th. 3.parte summæ q.30.ar.3.in solutione tertij argumenti. Ad argumenta in contrarium dicitur, quòd intelliguntur secundum primam conclusionem,& Augu.loquitur secundum communem cursum naturę.

QVÆSTIO SECVNDA. IIII CAP.

An mortui aliquando apparuerunt.

QVÆRITVR, Si Christiana aut Gentili probatione aliquos spiritus effectualiter apparuisse comperiatur. Ad quam respondetur affirmatiue, nam inter Christianos legitur primo, quòd anno domini.M.cccxxiii.in ciuitate quadam Franciæ, quidam Gulielmus de Coruo defunctus est, in cuius domo post eius obitū p octo dies: uox quędam flebilis, debilis, horrida,& deserta audita est a multis. Qui uoce uxor eius sic perterrita fuerat, ut in lecto decumberet, & pœnæ moreretur. Mittitur ad fratrem Ioannem Gobi priorē conuentus ibidem Ordinis Prædicatorum, ut sociatus fratribus aliquibus,& ciuibus prouide uisitarent eam. Qui assumptis secum tribus patribus, comitatusq; uiribus nulloq; fratre, aut ciue sciente, reuerenter accepto corpore Christi in sinu, proficiscitur probaturus an uox illa fictitium esset, uel illusio dæmonum.

Cumque

Cumque diligentiſſimè omnia loca domus clandeſtina,& fictionibus apta(ne decipi poſſet) ſcrutatus fuiſſet. Interrogat uxorem in quo loco ab ea uox illa magis audiretur ? quæ reſpondit in lecto in quo uir eius deceſſerat. Et illi ſedere ſuper lectum defuncti, & ibidem nouem lectiones mortuorum cum lætania dicere cęperunt. In fine uero rogationum umbra quædam ante eos ire cępit uerſus lectum uxoris, ſonumque faciebat ac ſi per ſolum ſcopa duceretur. Vxor concuſſa & tremula cœpit clamare. Ecce,ecce,o patres. Illi aliqualiter perterriti tacuerunt. Sed Prior uxorem monuit, ut peteret quis eſſet qua interrogante, ille reſpondit uoce mirabili in medio cameræ,ſe eſſe animã Gulielmi de Coruo conſortis ſui. Tunc Prior omni timore depoſito cum ſocijs acceſſit propinquius, ubi uox illa intonabat,muniensq; ſe ſigno crucis,interrogauit ſpiritum,ſi eum & ſocios fratres cognoſceret, & reſpondit,quòd ſic, eos ex nomine ſingulariter nominando,tunc Prior cœpit cunctis aſtantibus,& audientibus ſic adiurare eum. Adiuro te creatura Dei per potentiam Dei infinitam, per eius ſapientiam ineffabilem,per eius bonitatem indicibilem, per uirtutem ſanctiſſimæ Trinitatis quibus omnia creauit, per myſterium ſanctę incarnationis,paſſionis,& reſurrectionis,per uirtutem omnium ordinum ſanctorum Angelorum. Et per omne illud quod Dei uirtute tẽpõt plus aſtringere,conſtringo,& aſtringo, ne recedas de loco hoc donec ad ea, de quibus te interrogauero ueraciter reſpondeas. Et primo interrogauit. An eſſet ſpiritus bonus,uel malus,& dixit quòd eſſet bonus. Secundo ſi animæ finaliter,ſine omni defectu tranſmigrantes haberent ſtatim beatitudinem,& annuit. Item interrogatus quis eſſet,dixit quòd anima Gulielmi de Coruo, q̃ ibi propter offenſam matris in quam peccauerat (quæ ante Deum grauiſſima reputatur) purgatorium particulare pati debebat per duos annos, niſi ſuffragatus

orationibus liberaretur. Item interrogauit an bonus angelus,uel malus ibi eũ adduxiſſet.Et dixit ꝙ bonus. Et quæ ſuffragia mortuis melius opem ferant petitus: dixit,miſſæ,& Pſalmi pęnitentiales.Poſtquã uero multa interrogaſſet,dixit ſpiritus: Rogo te pater me interrogando amplius,ne crucies:Scias tamẽ, ꝙ præſentia corporis Chriſti quod in ſinu tenes, læuior ſit pœna mea.Quidam leg.sdoctor de aſtantibus eum interrogans quid ſuper ſe ferret? reſpõdit Latine cum antea fuiſſet Idiota. Portas ſub cingulo abſconditum officium beatæ uirginis,& ſic erat. Interrogatuſque ſub qua ſpecie loqueretur reſpondit omnibus audientibus ſub ſpecie columbæ,& ſignum ueritatis hora galli cantus reperit ſe dictus doctor coopertumplumis albis.Interrogatus etiã an ſpiritus mali occurrerent cuilibet morięti,& ſi oĩs ſcientia animabus exutis infunditur. Reſpondit ꝙ ſic.Interrogatus quam pęnam ibi in hoſpitio ſuo pateretur,reſpondit pœnã ignis. Item ſi aliã pęnam haberet reſpondit aliam in purgatorio communi. Et ſciſcitatus quõ in duob. locis diſtantibus ſimul pati poſſet?Reſpondit,ꝙ de die patiebatur ignẽ in purgatorio cõi,& de nocte ignẽ in purgatorio domus ſuę. Iuſſus ut ſe ſignaret ſigno crucis.Reſpondit ſe non habere manus. Interrogatus ſi audiret?Reſpondit ꝙ ſic, ſed non per aures,ſed per potentiã Dei. Interrogatus iterũ quãtũ ĩ purgatorio hoſpitij ſui ſtare deberet? Reſpondit altiſſima voce clamans.Rogate pro me orationibus miſſis, & pſalmis pęnitentialibus uſq, ad feſtũ paſchæ,& tunc liberabor. Interrogatus uero ab uxore quantum deberet in purgatorio cõi ſtare? eiulans reſpondit. Roga,& præcari facias pro me Deum, & me non timeas,quia cito liberabor, & ſtatim euanuit, & uelut quidã uentus exiuit, qui oẽs aſtantes inſufflauit ad modum cuiuſdam debilis flatus, & ex tunc nihil ibidem auditum fuit. Hanc mirabilem apparitionem ego præſentis opuſculi compilator legi in quodam

rotulo,

rotulo, & instrumento ueridico trãsmisso summo Pontifici, & Cardinalibus tunc temporis apud Auinionem commorantibus. Scribit item Plī. iunior. li. 7. de huiusmodi apparitionibus sic. Erat libertus mihi non illiteratus, cum hoc minor frater eodem lecto quiescebat: is uisus esse cernere quendam in thoro residentem admouentemque capiti suo cultros, atque etiam ex ipso uertice amputãtem capillos. Vbi illuxit ipse circa uerticem tonsus, & capilli iacentes reperiũtur. Puer item (dicit ibidem Plinius) in proedagio mixtus pluribus dormiebat. Venerũt per fenestras in tunicis albis duo cubantemq; detõderunt, & uia qua uenerant recesserunt. Hunc quoque tonsum sparsoque circa capillos dies ostendit.

QVÆSTIO TERTIA. CAP. IIII.

Quibus Angelis, societur anima cum de corpore egreditur, & si statim deducitur ad locum sibi deputatum.

QVÆRITVR, An animæ statim egressę de corpore socientur Angelis bonis, uel malis, & ab eis deducat̃ sine mora ad loca deputata eis. Ad quam respondendo ponuntur duæ conclusiones. Prima, quòd animæ bonorum post separationem a corpore si impedimentum non sit, hoc est si non habent aliquid purgabile, scilicet peccatum ueniale, statim euolant, & deducuntur ad Cęlum. Animę uero malorum statim deducuntur ad infernum ad instar ignis, & lapidis, quorum alter statim ascendit ad spheram suam, si non sit impedimentum. Lapis uero remoto omni obstaculo, suo pondere subito tendit ad centrum. Et contrarium pro hæresi est, ut dicit Thom. 4. sententiarum distinctio. 49. art. 5. q. 2. Quod etiam

probatur

probatur ratione,& auctoritate.Primo probatur ratione per locum a sufficienti diuisione sic.Nam si animæ statim post separationem a corpore non redditur præmium,hoc pōt esse ex tribus. Vel quia anima non est capax, uel quia animæ præmium nō debetur, uel quia statim non debetur.Non primum, quia cum anima sit naturæ intellectualis, est capax beatæ cognitionis, & uisionis Dei,qui est principium essendi eius, quem uidere naturaliter anima desiderat,& etiam homines futuri sint similes Angelis Dei,Matth.22.Qui semper uident Deum facie ad faciem, ergo statim recipiunt præmium.Item prçmium animæ propriè debetur,nam tota ratio meriti,& demeriti est ab anima,quia corpus nō fuit nisi quasi instrumentum.Item merces statim mercennario merenti reddi debet iuxta illud Leui.19.Non morabitur opus mercennarij tui apud te usque mane, quod facere maxime comperit Deo, ergo statim recipit anima præmium exiens corpus.Probatur etiam auctoritate,& primo de bonis,nā latroni Lucæ. 23. dicit Christus,Hodie mecum eris in paradiso, pūctando in termino tibi ut uno modo ex ponit Chrisost. & Greg. in dialogis.Animæ perfectorum iustorum mox, ut huius carnis claustra exeunt, in cœlestibus sedibus recipiuntur.Probatur etiam de malis.Ioan. 21. Ducunt in bonis dies suos,& in puncto ad inferna descendunt.In puncto, idest indiuisibili uitæ termino, & Greg.dicit Qualis quisq; hinc egreditur,talis in iudicio præsentatur.25.di.qualis Th.in 4.di.45.q.2.Secunda conclusio. Animæ egressę a corpore sociatæ uadunt ad receptacula deputata eis.Probat hoc sanctus Bonauentura in 4. dist.2.dicens.Credendnm est, quòd in egressu animæ a corpore assistat spiritus bonus,& malus unus,uel plures, & tunc data secundum ueritatem a Deo sententia,si anima bona est, per misterium boni Angeli adducitur in cœlo, uel in purgatorio quousque purgetur,postquam uero purgata fuerit, per eius ministerium

rium educitur. Si uero sententia sit mala pro iudicato, tunc per mysterium dæmonum deducitur ad infernũ, hoc autem ut dicit ipse est concedendum probabiliter, & non temere asserendum. Nam Gre. dicit in 4. dialogorum, ꝙ animæ reproborum per se ipsas descendunt ad infernum hæc dominus Bonauent.

QVÆSTIO QVARTA. CAP. IIII.

Vtrum liceat morienti petere, ut statum suum post mortem reuelet.

QVÆRITVR, An liceat requirere morientem, ut sibi reuelet suũ statum post mortẽ. Ad quã respondetur, ꝙ tribus modis contingit aliquẽ statũ alicuius post eius mortẽ exquirere. s. aut cũ pręsumptione, aut cũ dubitatione, aut cũ humilitate, & desiderij impletione. Primo cum pręsumptione, puta cũ aliquis superbe, uel p̃sumptuose de sua facultate cõfidens hoc petit, talis peccat. Secundo cum dubitatione puta, quando petens dubitat de futuro statu, & talis etiam peccat. Tertio exquiritur piè, & humiliter ex desiderii adimpletione, & tunc petens ab aliquo, ut post eius mortem sibi appareat, nõ peccat. Cuius ratio est, quia cum omnes homines natura scire desiderent. Inquirere ad impletionem desiderij naturalis non est peccatum, hæc Tho. quolibeto. 2. q 2. in corpore quæstionis, & in solutione argumentorum. Dominus uero Henricus de Assia respondet, ꝙ hoc minime licet quia quandam curiositatem sapit culpabilem, uel scire statum futurorum moriẽtiũ, qui utilius ignoratur, ꝙ scitur a uiuis & qui potius conficiendus est ex operibus, q̃ experiẽdus, dẽt nobis hoc sufficere, ꝙ hoc Deus reddit unicuiq; secundum opera sua. Vnde, & diuiti dictum est. Habent Moysem, & prophetas illis credant, propterea appari-

apparitiones tales potius uidentur credendę dæmonum deceptiones, & illusiones, quàm ueri status animarum indicationes, talibus ideo confidendum non est. Hæc ille. Sed tu Thomam sequere, nec tamen in hoc Henricum spernas.

Quintum Caput Principale huius primę Decadis, quatuor quæstiones complectens.

QVÆSTIO PRIMA. CAP. QVINTI.

Vtrùm damnati, recta ratione appetere possint non esse, ad miserias inferni, & eius carentiam euadendas.

QVÆRITVR, An animę damnatæ propter fugam, & carentiam miseriarum, & pęnarum æternalium inferni possint appetere recta ratione & deliberatiua non esse. Ad quam primo uidetur respondendū affirmatiuè, Nam Apo. 9. dicitur, quòd in diebus illis desiderabunt homines mori. & 6. c. ibidem dicitur, q̄d damnati dicent montibus Cadite super nos. Et Christus Matt. dicit de Iuda quòd ei melius fuisset natum non fuisse, quàm perpetuo damnari. Respondeo dicendo, ꝙ circa hoc Scotus in 4. dist. l. 2. & in parte, Franciscus de Maronis in suo conflatu. distin. 40. dicunt cum Anselmo. c. 17. monologion, ꝙ animę damnatę recta ratione appetere non possunt non esse, ad euadendas miserias inferni, & ad carentiam pœnarum infernalium. Et probare nituntur hanc suam opinionem ijs infra. 10. rōnibus, & auctoritatibus. Primo sic. Nullus secundū rectam rationem debet appetere maius malum propter fugam minoris mali. Sed fuga pęnę inferni est minus malum, & quasi particulare malum respectu

non

nõ esse, q̃ adimit totum bonum (quia totam naturã) ergo non est appetendum recta ratione non esse pp carentiam pœnarum. Item secundo. Fuga maioris perfectionis non est appetenda pp ademptionem minoris perfectionis. Sed esse est maioris pfectionis q̃ gaudium ex fuga pœnarum. Nam esse, vt dicit Dionysius de diuinis nominibus, Inter oẽs diuinas participationes est nobilius, ergo. Item tertio. Nullus ẽm rectam rationem põt aliquid appetere contra inclinationem naturalem quæ semper melius intendit. Cum reguletur a non errante intelligentia quæ est Deus. Sed ad esse est appetitus naturalis, vt patet, 2. de generatione & 2. de aĩa. Et a Deo immediate in creatura rationali causatum est, ergo non esse recta rõne pp carentiam pœnarum appeti non põt, maxime ẽt cum pœnæ ęternæ consonent voluntati diuinæ infligenti eas. Item quarto. Nullus recta rõne põt appetere non ess' ad fugendũ iustũ, & bonũ, quia positiuũ, & punitiuum pęnę, ergo non potest appeti non esse, ut euitetur pœna. Item quinto. Omnis habitus melior est sua priuatione, sed esse est habitus, forma, & perfectio, nõ esse autem est priuatio, ergo non potest appeti non esse, vt priuemur ipso esse. Item sexto. Illud est melius, quod plures, immo oẽs magis eligunt, & cupiũt: primo ethicorũ. Sed esse omnia appetunt, & plures illud eligunt, non esse autem econtra, ergo esse supra non esse in pęnis est præeligendum. Item septimo, Bonum quanto communius, tanto diuinius, & consequenter tanto optabilius. Sed non esse, vt pœnis careamus cędit in Dei confusionem propter carentiam diuinæ iustitiæ, ergo melius est esse. Item octauo, illud in quo non est aliqua ratio bonitatis, in eo non est ratio melioris, & per consequens nec pręelectionis. Sed non esse nullam habet rationem bonitatis cum sit priuatio totius naturę, ergo non debet eligi, nec pręeligi ad carentiam pęnarum inferni. Item nono,

maius

maius malum est magis fugiendum, q̃ minus malum. Sed miserum esse in tormẽtis est minus malum cum ponat esse, quam non esse, quod tollit omne bonum, cum nihil relinquat, ergo præeligendum est miserum esse in tormentis, q̃ non esse simpliciter. Item decimo dicit Franciscus de Maro. ubi supra, ꝙ quæ Deus pōt potentia absoluta, q̄nq; poterunt fieri, & reduci in esse, quia potentia absoluta, & ordinata, siue distincta in Deo sunt idem, ergo dãnatis melius est esse, & existere in tormentis, q̃ non esse simpliciter quia saltem subduntur huic potentiæ Dei absolutæ, quæ q̄nq; poterit adduci in esse, & in actum. Sunt pro hac opinione, ut dicunt auctoritates Augustini. 11. de ciuitate Dei. cap. 26. dicentis. Miserrimus si quis immortalitatẽ daret, qua nec ipsa miseria moreretur, profecto exultarent lætitia, & sic semper eligerent esse, quàm omnino non esse. Ita enim ui quadam naturali ipsum esse iucundum est, vt non ob aliud, & ij qui miseri sunt, nolunt interire: hæc ille. Et in libro de libero arbitrio ait. Considera quantum bonum est esse, quod, & beati, & miseri volunt. Maius est enim esse miserum, quam omnino non esse. Exemplum eorum qui in carcerib. sunt cathenis, & compedibus stricti, tormentis vexati, infirmi generibus multis infirmitatum, & tamen præeligunt sic esse, quam mori. Et licet ore uocent mortem, corde id negant. Similiter decrepiti senes, quos sequuntur omnes morbi præeligunt sic stare, quam mori. Et sic isti huius scholæ tenent, hoc pro veritate, & sententia, & respondet primis duabus auctoritatibus Ioannis in Apocalypsi, quòd damnati dicendo illa appetunt non esse ratione non recta. Sicut peccator errore rationis deceptus admittit maius malum demisso minori malo ꝓpter aliquod delectabile particulare. Et ad Iesu Christi auctoritatem dicunt, quòd intelligitur quantum ad secundam natiuitatem extra vterum, non quantum ad primam quæ est infusione

animæ

aīæ rationalis in corpore organizato. Est alter communis dicendi modus Beati Aug. in multis locis quē sanctus Thom. in 4. sententiarum d.5.q.2. imitatur, q habet, ꝙ dāna.i recta ratione, & deliberatiua possunt velle, & volunt pp carentiam pœnarum se non esse: Et isti huius scholæ probant intentum rationibus, & auctoritatibus, & respondent rationibus scholæ domini Ioannis Scoti supra adductis, & primo sic. Omne delectabile est desiderabile, sed carentia mali est delectabilis, vt dicit Philosophus primo Retho. ergo est desiderabilis. Item secundo, illud quod non includit malum est optabile. Item tertio, melius est beatū esse quam solum esse, ergo p locum propositi, & appositi peius est damnatum esse, q̄ non esse. Item quarto, damnatorum miseria, & pœna excedit oēm pœnam, & miseriā huius mundi, sicut beatorum cōpræhensorum gloria excedit viatorum oīum gloriā, & delectationem. Sed ad euitandā miseriam huius mundi appetibile est aliquibus mori, ergo multo fortius damnatis secundum rationem deliberatam ad euadendas pęnas ęternas appetibile est non esse. Probatur minor. Ecclesiast. cap. 41. O mors, quàm bonū est iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus, defecto ętate, & cui de omnibus, cura est incredibilis, qui perdit sapientiam. Ad hoc facit per locum a minori quod dicit Plinius. 7. libro naturalis historię. Multi extitere qui non nasci optimum sensere, aut quàm ocyssime aboleri. Similiter Cicero primo Tusculanarum adducit dictum Sileni philosophi, ad Midam regem Lydorum dicentem. Non nasci hominem lōge optimum esse, proximum autem quam primum mori, & hoc propter miserias mundi, quanto magis propter pœnas ęternas. Item quinto illud, quod de se non est malum, eligibilius est, quàm infinitum malum, sed non esse non est malum de se. Vnde dicunt Doctores, quòd ideo priuatio beneficij creationis non

cędit

cedit in detrimentum non creati, quia ex hoc nullam pęnam incurrit non creatus, pęna autem æterna est malum infinitum, ergo eligibilius est recta rõne non esse (quod de se non est malum) quam pęna æterna, quod est malum infinitũ. Pro hac parte est auctoritas prima Aug. in sermone de murmuratione, qui incipit. Cõmorantibus vobis in heremo, vbi sic dicit. Melius est.n. fratres mei carere esse, q̃ perpetuo cruciari. Nã non esse quid sit ignoro. Sed habere esse, & perpetuo cruciari, quid aliud est, q̃ mortem sine morte semper habere? Verum igitur, & indubitanter fratres dicere audeo, ꝙ melius esset non esse, q̃ cum esse perpetuo cruciari, vel ęternaliter affligi. Hęc ille. Et in lib. de miseria damnatorum dicit. O mors dulcis es quibus amara fuisti. Te solam desiderant qui te vehementer oderunt &c. Et Hiero. super illud Matth. 26. Melius ei fuerat si natus nõ fuisset, &c. Dicitur, & ponitur a sancto Tho. in cathena aurea. super hoc passu. Lactenti materno vtero melius est non esse, quam ad tormenta esse. Sunt etiam auctoritates Apoca. 9. & 6. ca. positę in fronte quęstionis. Vltimo est auctoritas Christi concludens omnia, etiam in frõte quęstionis adductę. Melius ei erat &c. Vbi glo. ordinaria dicit. Verbum Christi simpliciter dictum est quò ad esse in vtero, & extra vterum. Sunt pro hac parte exempla quotidiana eorum, qui ob carentiam pęnarum temporaliũ semetipsos interficiunt, ergo si de quo minus videtur esse concedendum, conceditur, igitur de quo magis, sapiens quilibet non negabit, scilicet de pęnis ęternis inferni. Nunc vero ad rationes scholę contrarię respõdendo dicitur primo cum distinctione ad nouem argumenta primo, ꝙ non esse potest dupliciter considerari. Vno mõ ẜm se, & sic nullo modo põt esse appetibile cũ nõ habeat aliquã rõnem boni, sed sit pura boni priuatio, & ẜm hanc uiam procedunt argumenta nouem pręd icta. Alio modo potest non esse consi-

considerari per accidens inquantum est ablatiuũ pœnalis, vel miseræ vitæ, & sic non esse accipit rõnem boni. Carere enim malo, quoddã bonũ est (vt dicit philosophus. 5. ethi.) Vñ solet distingui, q ly per accidẽs põt se tenere a parte subiecti. s. q aliquis per accidens appetat non esse. Ita q non esse habeat rõnem obiecti per se, & sic non est verum, quia adesse, q est contrariũ ipsius non esse, obiectiuẽ fit appetitus naturalis, & inclinatio. Alio modo, q ly per accidẽs teneat se ex parte prædicati, & sic est sensus, quod aliquis appetat nõ esse tm̃ per accidens, quia sic non esse non est per se obiectũ appetitus, sed aliquid aliud. s. non esse miserum, quod appetitur per se, & hic sequitur non esse per accidens. Et p hunc modum dr̃, & conceditur a sanctis, & Tho. q dãnatis melius est non esse, q̃ miseros esse. Vñ sup illud Iob. 3. & Hierem. 20. Maledictã dies in qua natus sum. Dicit formaliter Hiero. q dãnatis melius est non esse, q̃ male esse, & ẽm hoc damnati pñt p̃eligere non esse ẽm deliberatiuam rõnem. Ponit ad hoc exemplum. B. Vincentius dicens. Quid melius est, qđ tibi a rege donet castrũ sic, vel ne? Certe melius est, q donetur. Sed quid melius esset donare castrũ, fructus centum ducatorum cum pensione annuali ducẽtorũ, an non dare? Certę melius esset nõ dare, nec admitere &c. Ad argumentũ. 10. Francisci de Maronis rñdetur, quod q̃ Deus põt potestate absoluta nunquã fient, q a implicat, q faciat aliquiđ, & non ordinate fiat. Cũ oĩa q̃ sunt a Deo, sint ordinata ẽm apostolum, & adducit Tho. primo sent. 48. i. vltima. Ad auctoritatem Augu. dr̃, q nõ esse nõ est p se eligibile, sed p accidens inquãtũ est terminatiuũ miseriæ. Vñ licet esse, & viuere naturaliter ab oĩbus appetant. non tñ ab oĩbus intristitia existentib. appetantur, (ut dicit philo. 10. ethi.) Exemplum ẽt eorum de incarceratis responsione non eget, eadem. n. facilitate cõtemnitur qua approbatur. Si tñ vtraq; opinionẽ pp tantos viros sustinere volue

ris, concludes ꝙ absolute, non pōt appeti non esse, abstrahendo a pœna, & sic Scotum intellige, & ꝙ absolute non possunt appetere pœnas illas ad quas sequitur esse, & sic intellige S. Tho. sed bene per accidens a cōsequentibus abstrahēdo vtrunq, appeti pōt, & nō pōt.

QVÆSTIO SECVNDA CAP. V.

An liceat mortem appetere.

DVBITATVR, quot sunt pp quæ mors occurrit appetēda, sub rōne boni. Ad quam rñdet, ꝙ mors quadrupliciter occurrit appetenda sub rōne boni, & econuerso totupliciter occurrit fugienda sub rōne mali. Primo.n. mors occurrit appetenda sub rōne boni inquantum consideratur, vt priuatio oīs miseriæ, & pœnæ, quā quis hic hēt, vel se habiturum formidat, & hac consideratione quidam seipsos occidunt pp miserias quas p̄sentialiter patiunt̄ qdā vero ne miserias, quas de propinquo imminere vident, incidant. Hoc modo dicit Beatus Aug. primo de ciuita. Dei ca. 16. Quædam Christianæ fęminæ tpe persecutionis, vt sectatores suæ pudicitiæ deuitarent, necandæ se in flumen proiecerunt eoq; modo defunctæ sunt, quas qdam inter martyres colendas putauerūt, de quo Aug. nihil temere vult diffinire. Sed miseri isti certe seipsos sic occidentes, qui corruptū intantum hn̄t indiciū rōnis, quod non inuenientes qūo liberent̄ a malo, qn̄q, paruo, quod patiuntur cōfugiunt ad nō esse per mortem, sibimetipsis illam inferentes, tanquā à malis oībus liberatricem, q̄ s̄m veritatem, est pro temporali malo perpetuæ damnationis inuentio crudelissimę pęnæ, hoc constat quibus Christianæ religionis veritas illuxit, quia licet homo esse desinat, & patiat̄ hic amplius, tamen anima remanens æternis cruciatibus

per hoc flagitium subdetur, & insuper post mortem in aĩa, & corpore, & ita tales malum, quod euadere q̃runt, non euadunt, sed amplius multo incidunt. Propterea dicebat Lactan. libro 6. cap. 21. institutionum. Sponte sua lęto caput offerre nihil est sceleratius, nam si homicida nepharius est, quia hoĩs extinctor est, eidem sceleri obstrictus est, qui se necat, quia hoĩem necat, immo vero maius esse, id facinus existimandum est. Cuius vltio soli Deo subiacet. Nam sicut in hanc vitam nõ nostra sponte venimus. Ita rursus ex hoc domicilio corporis, quod tuẽdum est nobis assignatum, eiusdem iussu recedendum est, qui nos in hoc corpus induxit tam diu habitaturos, donec iubeat emitti. Hæc ille. Scđo mors occurrit sub rõne boni, inquantũ mors est via ad vitam immortalẽ, p̃senti meliorem, quia de cõi lege, qui semel mortuus est amplius non morietur, oẽs. n. resurgent ad immortalitatem, & dixi de cõi lege, q̃a licet ≅m illum communem naturę legem statu tum sit hominibus semel mori, vt dicit Apostolus ad Heb. 9. tñ multi hoĩes mortui sunt, vt semel resuscitentur de morte ad vitam pristinam, vt Lazarus, & Traianus. quòd vero aliquis fuerit ter mortuus, non legi adhuc. Nemo ergo hominum ad vitam immortalem peruenit vnquàm nec peruenit nisi morte mediante. Nullus de vita ad uitam aliam perpetuæ fęlicitatis, vel infęlicitatis immediate trãslatus est, vel vnquam transferetur. Nullus descendit quandoq; viuus ad infernum, sicut nullus ante non mortuus ascendit unquam ad cęlum. Similiter, & hac consideratione quidem immortalitatis auidi circa qualitatem status futuræ vitæ decepti seipsos occiderunt sicut de facto fecit Cleombrotus Platonis discipulus, de quo fertur, vt dicit B. Aug. in primo de ci. Dei. cap. 22. q̃ lecto Platonis libro de immortalitate aĩæ p̃cipite se dedit de muro, vt ex hac vita migraret ad eã quam credidit esse meliorem, & malc. Nam vetat Pythagoras in iussu

ſu imperatoris, ideſt Dei a pręſidio, & ſtatione vitę de cedere, vt dicit Cice. li. de amicitia. Tertio mors occur rit ſub ratione boni inquantum aliquem hac, vel illa cauſa uoluntariè morientem oſtendit ſe iuſtum, vel reddit ſe laude aut præmio dignum. Hac iterum conſi deratione quidam ſeipſos occiderunt, de quibus fuit illa Lucretia mulier Romana de qua dicit B. Aug. primo lib. cap. 19. de ciui. Dei, quòd ſeipſam oppreſſa a Tarquino occidit. Puduit enim eã turpitudinis alienæ in ſe commiſſæ etiam ſi non ſecum, & Romana mulier laudis auida nimium verita eſt, ne putaretur quod violenter eſt paſſa cum viueret, libẽter paſſa ſi viueret, vnde ad oculos hominum mentis ſuæ, teſtem illam pœnam adhibendam putauit, quibus conſcien tiam demonſtrare non potuit. Huius Lucretiæ. & epi taphium ab Ouidio fuiſſe factum dicitur hoc modo.

Cum foderet gladio caſtum Lucretia pectus.
Sanguinis, & torrens egrederetur ait.
Teſtes præcedant me non fauiſſe tyranno.
Ante virum ſanguis, ſpiritus ante Deos.
Quam bene producti pro me poſt fata loquantur.
Alter apud manes, alter apud ſuperos.

Quidam etiam hac conſideratione non ſunt reueriti ſe morti exponere pro laude humana, vt ſic conſtantes, & fortes prædicarentur. Quidam in factis bellicis, vt Cęſares &c. Quidã in aſſertionib. friuolis, vt Iudæi hæretici, & alij infideles. Quidam ẽt non ſic ſe morti intrepidè expoſuerunt pro laude ſua, ſed ꝑ Dei gloria, & ipſorum fœlicitate æterna, vt oẽs ſancti mar tyres. Quarto occurrit mors ſub rõne boni inquantũ tollit hoĩes inutiles, & ſuperfluos maxime qñ tollit hoĩes peruerſos, & R. p. tribulatores, vt ſunt latrones, fures, tyranni, & horum ſiſes, qui ab his, qui ciuiliter pręſunt iudicibus, pęna mortis legibus ſtatuta humanis auferri ſolent de medio viuentium, ſicut, & legibus diuinis diuerſi generis hominibus iniquis mors

infligenda olim erat, ut patet per decursum legis Moysi. hæc Henricus de Assia super Genesim.

ADDITIO.

Quomodo mortem subire intētione placendi Deo quis potest uideto Bonauenturam lib. 3. dist. 30. quæstio. 2. Bielem in sermone de Sācto Bartholomæo. At sibi manus inferre, nemini licet. Quapropter damnantur, qui sibi mortem procurarunt, ut Laurentianus Florentinus, qui citra ullum corporis incommodum, citraque euidentem morbi causam, in puteum se coniecit. (Auctore Cœlio, & Crinito) Qua etiam more, se extinxit Petrus Leonis, uir in philosophia excellens, & insigni prudentia, Et Galenus imperator, qui genitalibus paulatim putrescentibus, præ uitę tædio, gladio sibi latus aperuit teste Baptista Egnatio Veneto, & alij quamplurimi sunt a Ioanne Rauisio numerati, qui sibi mortem consciuerunt.

QVÆSTIO TERTIA V. CAP.

Vtrum eligibilius sit appetere non esse, quàm peccare.

QVÆRITVR, An recta ratione eligibilius sit homini fideli, appetere non esse, quàm peccare mortaliter, aut uenialiter. Ad quam respondet Scotus, vbi supra, quòd recta ratione appetibilius est homini, & eligibilius peccare mortaliter, & uenialiter, quàm non esse. Primo, quia illud eligibilius est, quòd includit minus malum, sed peccare mortaliter sine culpa non adimit totum bonum, relinquit enim naturam, non esse autem nihil relinquit, ergo. Secundo, quia nobilior participatio diuina est esse, quàm esse

ſine culpa ergo potius debet eligere iuſtus peccare contra Deũ, quàm non eſſe, ſed hęc opinio tendit ad hæreſim ideo S. Tho. quodlibeto primo tenet contrarium dicens, ꝙ iuſto eligibilius eſt appetere non eſſe, quàm peccare mortaliter. Ratio eſt, quia quilibet tenetur magis fugere illud, qđ eſt contra Deum, q̃ illud quod eſt contra ſeipſum. Nam plus tenetur ſecundum ordinem charitatis diligere Deum q̃ ſeipſum. Sed culpa eſt contra Deum non eſſe uero eſt contra ſeipſum ergo &c. Et idem Th. quolibeto 11. loquens de mendacio, & ſecunda ſecundæ quæſt. 43. arti. 7. loquens de ſcandalo, & q. 110. loquens etiam de mendacio uidetur innuere de peccato ueniali, ꝙ iuſtus potius debet eligere mortem, q̃ peccare uenialiter. Nam peccatum ueniale licet gratiã Dei non tollat per quam eſt homini ſalus, quia tñ impedit augmentum charitatis, & ad mortale diſponit, & ſic uergit in detrimentũ proprię ſalutis, & in offenſam Dei, ideo non debet pręponi recta ratione offenſæ Dei, & proprię ſaluti. Vide de hoc in decretis. 13. di. c. uerum. hæc omnia Tho. & Scotus ubi ſupra.

QVÆSTIO QVARTA. CAPI. V.

An fortis fortitudine politica debeat plus fugere peccatum oppoſitum fortitudini quam mortem corporalem.

QVÆRITVR, Si fortis fortitudine politica debeat plus fugere peccatum oppoſitum fortitudini, quam mortem corporalem. Ad quam uidetur primo reſpondendum, quòd plus fortis debeat fugere mortem corporalem, quàm oppoſitum fortitudinis, & primo ſic. Nam propter quod unumquodque & illud magis primo poſteriorum. Sed naturali dilectione, quilibet diligit alium propter ſe. Vnum quodque enim diligit aliquid inquantum eſt bonum ſibi, ergo

ergo naturali,& politica dilectione quilibet plus se, & uitam suam quę per mortem perditur diligere debet, q̃ uitare peccatum oppositum fortitudini. Itē oē agens naturaliter agit ad conseruationem sui, non autem reflecteretur in se ipsam naturam, si tēderet in aliud pluſ quã in seipsum, ergo. Itē ordinata charitas incipit a se ipso in l. pręses. C. de serui, & aqua, & de supplen. negli prælа. c. 1. li. 6. & 42. di. c. quiescamus, de pę. d. 3. c. sanè, & in c. nisi de usu palij, cauendũ in glo. ergo cũcta dēnt postponi post uitã corporalem. Sed in contrarium est, quia bonũ quanto communius tanto diuinius primo politicorũ, sed bonum reipublicę communius est (& p consequens diuinius) bono personę particularis, ergo bonum eius naturaliter supra nos ipsos diligere debemus. Respondeo dicendum, quòd quilibet uirtuosus fortitudine politica, & amore uirtutis, plus debet fugere Peccatum oppositum uirtuti quàm mortem corporalem, hęc conclusio probatur ratione, auctoritate, & exemplis Ratione sic. Omnis inclinatio rationis conformis inclinationi naturę non corrupta nec uiciatę, est laudabilis, & uirtuosa, uel ad uirtutem pertinēs. Sed electio qua uirtuosus, & fortis politicus elegit mortem corporalem pro coseruatione uirtutis aut R. p. & plus fugit damnum. R. p. quam damnum uitæ propriæ corporalis est conformis inclinationi naturæ integræ, ergo. Probatur minor a S. Thom. pri. par. quæstio. 60. art. 5. sic. Vnumquodque enim in rebus naturalibus, quod secundum naturam hoc ipsum, quod est alterius est, principalius, & magis inclinatur in id cuius est, quàm in seipsum, & hęc inclinatio naturalis demonstratur ex ijs quæ naturaliter aguntur, quia unumquodque sic agitur naturaliter, sicut aptum natum est agi. 2. Physicorum. Videmus enim naturaliter, quòd pars se exponit ad conseruationem totius corporis. Et quia ratio imitatur naturam. Huiusmodi imitationem inuenimus in uirtutibus politicis. Est enim uirtuosis

ciuis,ut se exponat mortis periculo ꝓ totius reipublicę conuersatione,& si homo esset naturalis pars huius ciuitatis,hæc inclinatio esset sibi naturalis. Et in 4. sententiarum distinct. 19. quæst. 1. articu. 3. diffusius hanc materiam declarans dicit. Bonum illud unusquisque maxime vult saluari,quod est sibi placens,quia hoc est appetitui informato per amorem magis conforme, hoc autem est suum bonum. Vnde secundum, quod bonum alicuius rei est,uel æstimatur maius bonum ipsius amantis, hoc amans magis saluari, uult in re amata bonum autem ipsius amantis magis inuenitur, ubi perfectius est. Et ideo, quod quælibet pars imperfecta est in seipsa, perfectionem autem habet in suo toto ideo etiam naturali amore pars plus tendit ad conseruationem sui totius, quam sui ipsius. Vnde etiam naturaliter animal opponit brachium ad defensionem capitis ex quo pendet salus totius. Et inde est, quod etiam particulares homines seipsos morti exponunt pro cōseruatione ciuitatis cuius sunt partes. Idē ponit secunda secundæ quæst. 26. art. 3. dicens. Vnaquæque pars plus naturaliter amat commune bonum totius, quàm particulare bonum proprium quod quidem manifestatur ex opere. quælibet enim pars habet inclinationem principalem ad actionem communem utilitati totius. Apparet hoc in politicis uirtutibus secūdum quas ciues pro bono communia dispendia propriarū rerum,& personarum interdum substinent. Secundo probatur dicta conclusio auctoritate Augustini. 5. de ciuita. Dei cap. 12. dicentis. Veteres igitur primique Romani quantum eorum docet,& commendat historia quamuis, ut aliæ gentes (excepta una populi hebræorum) Deos falsos colerent,& non Deo uictimas, sed dęmonibus immolarent,tamen laudis auidi,pecuniç liberales erant,gloriam ingentem, diuitias honestas uolebant hanc ardentissimè dilexerunt, propter hanc uiuere uoluerunt, propter hanc, & mori non dubi-

dubitauerunt. Cęteras cupiditates huius unius ingenti cupiditate præstierunt. Ipsam denique patriam suam quã seruire uidebatur ingloriosum, dominari uerò, atque imperare gloriosum, prius omni studio liberam, deinde dominam esse concupierunt &c. Tertio probatur exemplis. Nam uidemus, quod qdam gentiles amore amicorum se morti exposuerunt, non quòd charitas faceret, quòd plus diligeretur proximus, quàm uita ꝓpria. Sed quia plus diligit, quis bonum uirtutis in proximum, quàm bonum corporale, ut dicit Tho. sententiarum. q. 19. q. 1. art. 5. Alios etiam legimus plus. R. p. quàm parẽtes, filios, fratres dilexisse, prælegisse mortem quàm oppositum alicuius uirtutis admisisse etiam sine spæ uitæ ęternæ. Ad primum dicendum, quod illi qui diligunt bonum. R. p. propter se. diligũt illam amore corrupto concupiscentiæ uitiato, & non uirtutis. Ad secundum dicendum, quòd natura reflectitur in seipsam non solum quantum ad id, quod est ei singulare, sed multo magis quantum ad communem. Inclinatur enim unumquodque ad conseruandum nõ solum suũ indiuiduum, sed etiam suam speciem, & multo magis habet naturalem inclinationem unum quodque ad id, quod est bonum uniuersale simpliciter. Ad tertium dicendum, quòd ordinata charitas incipit à seipso, secundum tamen rectam rationem uirtutis. Hæc Thom. ubi supra, & dominus Ioan. Capreolus Tholosanus in quarto.

CAPVT SEXTVM
Primæ decadis.

An mortui sciant, quæ apud uiuos aguntur.

Vtrum animę separatę cognoscant, & sciãt ea q̃ apud nos uiuos aguntur. Ad quam primo uidetur responden-

respondendum affirmatiuè. Nam ille qui de re aliqua curam habet, cognoscit illam, sed diues epulo de suis fratribus curam habuit dicens. Lucæ decimosexto. Habeo enim quinque fratres, ergo cognoscebat, & sciebat quæ in mundo faciebant. Respondetur dicendum, q̃d cognitio est triplex. Quædam est certa, & naturalis. Secunda est coniecturalis. Tertia est reuelationis. Quantum ad primam cognitionem est prima conclusio, quòd mortui non sciunt quæ hic aguntur, quòd probatur ratione, & auctoritate. Primo ratione; quia cognitio naturalis fit per species abstratas a rebus sensibilibus per sensus exteriores, & interiores, ut patet, hoc autem soli animę unitæ corpori conuenit. Secundo idem probatur auctoritate per illud Iob decimoquarto dicentis. Siue fuerint filii eius nobiles, siue ignobiles non intelliget. Et Augustinus in libro de cura pro mortuis agenda dicit. Animæ mortuorum rebus uiuentium non intersunt. Et Gregorius duodecimo moralium dicit. Mortui uitam in carne uiuentium post eos, qualiter disponatur nesciunt, quia uita spiritus longe est a uita carnis. Et sicut corporea, & incorporea sunt diuersa genera, ita distincta sunt cognitione. facit ad hoc capitulo fatendum decimatertia quæstione secunda. Secunda conclusio. animæ separatæ cognitione coniecturali cognoscunt multa eorum quę apud nos fiunt, patet hoc per illud Lucæ decimosexto de epulone, quia enim diues epulo non uidebat fratres in inferno, nec in limbo cum Abraham, coniecturabat tamen quod esset in mundo. Tertia conclusio. Animę defunctorum in purgatorio nondum beatę cognoscunt multa eorum quę hic aguntur. Primo modo per reuelationem, ęqualis, uel superioris spiritus, puta animarum quę ex mundo ad eas transeunt, uel bonorum, aut malorum angelorum ad eas quotidie descendentium. Secundo modo per infusionem specierum

cierum ab aliquo superiori spiritu uel Dei, uel Angelorum, ut patet per Aug. in c. fatendum 13. quæ. 2. Tertio modo cum contingit, & permittitur eis, ut ad nos ueniant. Quarto per pęnarum cumulationem, uel diminutionem, ut dicit Grego. in homelia diuitis. Quinto modo per priorum, & præcipue peccatorum commissorum recordationem memorando peccata quæ fecerunt. Nam si non haberent memoriā peccatorum commissorum in uita mortali, non haberent materiam gratias referendi Deo de eius misericordia. Vnde Greg. super illud. Misericordias domini in æternum cantabo. Quomodo in æternum misericordiam canit quæ prętеritæ miseriæ nō meminerit? Et Algazel. 2. meta. dicit, ꝙ anima separata concipit se concepisse dolorem per ignorantiam, si fuit ignorās, & mala, & percipit se delectasse in sapientia, & scientia si fuit sapiens, & bona. Quarta conclusio. Animæ damnatorum cognoscunt multa quæ hic aguntur, primo per reuelationem noui ter ad eos transeuntium. Cum etiam permittitur eis, ut ad nos ueniant, atque etiam per reuelationem bonorum, aut malorum Angelorum, cognoscunt etiam memorando, & recordando mala quæ fecerunt, & quæ incurrerunt, & bona quæ omiserunt, & ammiserunt. Vnde Abrahaam dixit. Fili recordare, quia recepisti bona in uita tua. Luc. 16. & Augustinus 9. confessionum dicit. Mortui habent memoriam nostri. Considerant etiam damnum, quod sua scientia incurrerunt, quia creatoris sui seruitio non uacauerunt. Cognoscunt etiam se odire Deum non in quantum Deus est, summum bonum, sed inquantum est iustus, & collatiuus pœnarum. Cognoscunt etiam cogitando Deum non inquantum bonus, quia talis cogitatio esset eis delectabilis. Sed cogitando de Deo inquantum est eis malus, & inquantum punit ipsos, & affligit, & hoc erit eis in pœnam maximam. Thom. in 4. distinctio 5. Quinta conclusio. Animæ separatæ beatorum in contemplatione

templatione diuinæ essentiæ, in qua omnia relucent, cognoscunt omnia quæ pertinent ad perfectionem intellectus eorum, & ad eorum beatitudinem. Vnde Gre. 12. mora. Qui intus charitatem Dei uident, nullo modo credẽdum est, quòd sit aliquod exterius, quod ignorent. Et idem ibidem. Quid est quod non uideant, qui uidentem omnia uident? Sed contra, quia Aug. in libro de cura pro mortuis habenda, sic ait. Nesciunt mortui etiam sancti quid agant uiui etiam eorum filij, quod probat per hoc, quòd a matre sua defuncta non consolabatur sicut quando uiuebat. Nec est probabile, ut in uita fœliciore sit facta crudelior. Respondetur, quòd Beatus Augustinus loquitur dubitatiuè, sed Beatus Gregorius assertiuè. Et ideo Sanctus Thom. magis tenens cum Gregorio, quàm cum Augustino, declaransque Beatum Gregorium dicit, quòd omnia quæ pertinent ad perfectionem intellectus, & ad perfectionem uniuersi, beati uidentes essentiam Dei cognoscunt, alia uero non. Hæc Thom. 1. parte quæstio. 89. arti. 8. & lib. 3. contra gentiles. capi. 57. Ad argumentum epulonis dicitur, quòd eius cognitio fuit coniecturalis, aut per reuelationem, non autem naturalis. Potest etiam negari consequẽtia, nam non ualet Mortui habet curam uiuorum, ergo cognoscunt eorum facta. Nam nos uiui de mortuis curam habemus, eis suffragia impendendo, & tamen eorum statum ignoramus. Hęc dominus Ioannes de Turre Cremata super decretum.

CAPVT SEPTIMVM PRIMAE decadis, de cognitione animarum separatarum. Circa quod quatuor quæstiunculæ soluentur.

QVÆ-

QVÆSTIO PRIMA. CAP. SEPTIMI.

Vtrum anima separata cognoscat se, & quomodo.

QVÆRITVR, Si animæ separatæ vbicunque fuerint se cognoscant, & de modo quo se cognoscunt. Ad quam respondendo tria dicenda sunt. Primum, quòd animæ separatę secundum, ꝙ fides tenet cognoscunt substantias separatas, idest angelos, & Dęmones in quorum societate deputantur. Nō enim videtur probabile, quòd animæ damnatorum ignorent dæmones, quorum societate deputantur, & qui animabus dicuntur aspectu esse terribiles. Et multo minus probabile est, quòd animæ bonorum angelos ignorent quorum societate lætantur. Secundum dicendum est, ꝙ animæ separatæ vbicunque sint, se mutuo cognoscunt. Probat hoc Grego. verbis domini eis Luc. 16. circa medium quarti dialogorum, vbi dicit, quòd boni cognoscunt malos. Nam Abraham, & Lazarus boni diuitem epulonem cognouerunt. Si enim eum in tormentis positum non cognouissent, nequaquam dixissent, quòd bona sua recepisset in uita sua. Item mali bonos cognoscunt. Nam diues precatur ex nomine dicens. Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam. Item boni cognoscunt bonos, nam Abraham cognouit Lazarum. Item mali cognoscunt malos. Nam diues malus fratres malos cognouisset, si tamē in infernū descendissent. Item boni cognoscunt eos, quos in vita nunquā viderunt. Nam Abraham cognouit Lazarum, & diuitem quos in hac vita, nunquam viderat. Tertium dicendum est, de modo quo animæ se cognoscunt. Ad quod dicitur, quod anima dum corpori est vnita, intelligit per sensibiles res corporeas. Nam intelli-

intelligentem oportet phantasmata speculari.3.de anima. dum autem est a corpore separata.intelligit non per conuersionem ad phantasmata. Nam intelligere animæ corrumpitur interius. s. per mortem quodam corrupto.3 de anima.Sed intelligit per conuersionem ad quę sunt simpliciter intelligibilia.Sicut,& alię substantiæ a corpore separatæ, ita quòd ipsa non intelligit ea quę sunt extra se, quę nunquam cognouit per species innatas, nec per species, quas tunc abstrahit, nec per species conseruatas, nec per essentiam suam, nec per essentiam rerum intellectarũ,sed p species ex influentia diuini numinis participatas,quarum aīa fit particeps sicut & alię substantię separatę quamuis inferiori modo, vnde cessante conuersione ad corpus, anima se ad superiora conuertit habens aspectum erectum ad superiores substantias, vt ex influẽtia earum cognoscat. Et quia commune est omni substantię intelligibili cognoscere essentiam suam,& per intuitionem essentię ꝓprię suę cognoscere essentiam earum in quibus est similitudo ipsius. Idcirco anima separata directe suam essentiam intuẽdo perfecte cognoscit alias animas,cum animę eundem modum essendi participent cum sint eiusdem speciei, & per consequens eundem habeant modum intelligendi Angelos vero per intuitionem essentię suę imperfecte cognoscit, cum sit infima substantia in ordine intelligibilium. Quare satis patet,quòd animę separatę seipsas p suas essentias cognoscunt,& perfecte naturaliter.Angelos vero per similitudines diuinitus impressas eis, & hoc imperfectè, quoniã animę natura angelis inferiores sunt vt dictum est.Et intellige quę diximus de cognitione naturali, qa de cognitione glorię est alia ratio. hęc Thom. 1.par. q 87.& in quęstionibus disputatis de anima.

QVÆSTIO SECVNDA CAP. VII.

Vtrum animæ separatæ ad inuicem colloquantur.

QVÆRITVR, Si animę separatę ad inuicem colloquātur,& quomodo. Ad quam respondet, quòd duplex est locutio, scilicet exterior, & interior. Prima fit aliquo signo sensibili, puta uoce, vel nutu, aliquo corporis membro, lingua vel digito, quę quia in animabus separatis vsq; ad diem iudicij non erunt generaliter. Idcirco vsque ad illud tempus locutio exterior corporalis esse in eis non potest. Et dixi generaliter propter Christum, virginem matrem,& Ioannē Euangelistam qui tres iam in corpore,& anima glorificati dicuntur esse in gloria. Locutio vero interior, scilicet mentalis q̄ est manifestatio verbi interioris, scilicet conceptus mētis p imperium voluntatis, illa est in animabus. Nam animę separatæ vbicunque sunt possunt ordinare conceptus suos per imperium voluntatis, vt innotescat alteri animę, vel pluribus animabus. Eode m enim modo quo magister cum vult, ordinat cōceptus suos in mente, vt postea discipulis voce manifestet, sic anima conceptus suos quos mente retinet, ordinat ad alium, & per imperiu m voluntatis eidem manifestat. Post vero diem iudicij animæ,& sancti vocaliter loquentur,& mediante vehiculo verbi interioris ad auditum, scilicet mediante voce, & etiam mediante vehiculo ad visum, nutu, sancti, & scilicet laudando Deum. Et damnati inter cætera maledicendo,& blasphemando. Hæc Thom. in 4. di. 44.

QVÆ-

QVÆSTIO TERTIA CAP. VII.

An scientias, & virtutes hic acquisitas anima post mortem retineat, & si illis damnatus vtatur cum delectatione.

VTRVM, Si animæ separatæ retineant post mortem scientias, & virtutes acquisitas, & si dãnati eis vtantur cum delectatione. Ad quam respondetur, quòd scientia duobus modis accipi potest. Primo modo materialiter pro phantasmatibus, a quibus abstrahitur species intelligibilis, & scientia, quæ quidẽ phantasmata habẽt determinatũ organum in capite, scilicet mediam cellulã eius, & sic sciẽtia acquisita nõ remanet post mortem. Nõ.n. anima hẽbit organa, aliqua, uel phantasmata super quæ conuertatur vt intelligat, quia hic modus intelligendi est proprius animę coniunctæ curuatæ, & inclinatæ corpori, & sic intelligitur dictum Apost. 1. Cor. 13. Siue scientia destruetur, & dictum Philosophi in prædicamentis dicentis, ꝙ ꝑ vehementem trãsmutationem corrumpitur scientia. Scdo modo accipitur scientia pro habitu derelicto in aĩa, vel in intellectu possibili, q̧ est q̃dã virtus aĩæ in qua recipiunt̃ omnes species intelligibiles spiritualiter, & sic scientia remanet in anima separata. Et cum petitur. Si damnati in inferno ea vtantur cum delectatione, propterea quod dicitur a Philosopho 4. eth. ꝙ philosophia habet magnas delectationes, & Lactantius primo diuinarum institutionum dicit, Nullus est suauior animæ cibus, quàm cognitio veritatis. Respondetur, ꝙ sicut in beatis ad perfectam eorum beatitudinem, nihil erit, quod non sit gaudij materia, ita nihil erit in damnatis, quod non sit causa, & materia tristitiæ, nec deerit aliquid, quod ad tristitiam possit per-

pertinere, vt eorum miseria sit sic consumata. Damnati ergo considerabunt mala quæ gesserunt, ex quibus sunt damnati, & bona deleta quæ amiserunt, & ex vtroque torquebuntur. Similiter etiam torquebuntur de hoc, quòd considerabunt scientiam, & notitiã quam de rebus speculabilibus habuerunt imperfectã fuisse, & ammisisse summã perfectionem eius quam potuissent adipisci. Et sic licet, vt dicit Philosophus consideratio scientiæ per se sit delectabilis ratione cõuenientiæ, & perfectionis superioris partis hominis, tamen ex aliquo accidente potest esse causa tristitiæ, Hæc Tho. in 4. sen. dist. 50.

QVÆSTIO QVARTA.
CAP. VII.

De uisione damnatorum ante, & post iudicium.

QVÆRITVR, Si animæ damnatorum ante, & post iudicium videant Deum, angelos, & beatos, & eorum gloriam. Ad quam sic respondetur, quòd animæ damnatorum vsque ad diem iudicij videbunt animas beatorum, & eorum gloriam in vniuersali, & non in particulari. Videbunt enim eos in magna, & inæstimabili gloria. Sed non in æquali quæ visio est potius per modum argumentationis, & cognitionis, quam visionis. Sicut pauperes extra domum epulantium delectationes eorum cogitant, tamen in particulari quid comedant nesciunt. De huiusmodi autem visione non lætantur, sed tristantur, tum propter inuidiam alienæ fœlicitatis, tum propter carentiam propriæ beatitudinis quam ipsi perdiderunt de quibus dicitur Sapientiæ. 5. Videntes turbabuntur &c. Post iudicium autem ita ad proprias pęnas eorum cogitatio deflectetur, quod de sanctorum gloria non poterũt cogitare Hęc magister sent. in 4. di. 50. in

fine Sanctus Thom. autem dicit, quòd damnati post diem iudicij omnino visione beatorum priuabuntur. Nec tamen ex hoc eorum pœna minuetur, sed augebitur, quia memoriam habebunt gloriæ beatorum quã in iudicio viderunt, vel ante iudicium, & hoc erit eis in tormentum. Sed vlterius affligentur in hoc, quod videbunt se indignos reputari etiam videre gloriam quam sancti merentur habere. Hæc Thom. vbi supra.

CAPVT OCTAVVM Primæ Decadis, De perfectione animæ rationalis raptæ, vel in extasim positæ, sub quo septem quæstiones absoluentur.

QVAESTIO PRIMA. VIII. CAP.

Vtrum si anima rapta vel abstracta à sensibus, possit ex natura sua diuinari, vel futura cognoscere, sub qua septem quæstiunculæ soluentur, quarum qualibet infra suo ordine enucleabitur.

QVÆRITVR, si diuinationes in animabus raptis insit eis à natura. Ad quam primo videtur respondendum, quòd sint animabus raptis naturales, quod probatur ratione, auctoritatibus, & exemplo. Ratione primo sic. Cognitio intellectiua hominis efficacior est, quàm cognitio brutorũ animalium, sed quædam animalia naturaliter cognoscunt quædam futura, sicut corniculæ crocitantes significant pluuiam mox futuram. Vnde Vergil. primo Georgicorum dicit.

Et cornix rauca pluuiam uocat improba uoce.

Ergo multo magis anima rapta naturaliter, poterit futura

tura cognoſcere, & diuinari. Ad hoc eſt auctoritas Auguſt. 12. confeſſionum dicentis, quòd anima humana quando appropinquat ad mortem, præcognoſcit quædam futura ſubtilitate naturæ ſuæ, & 12. ſuper Gen. dicit, quòd anima humana ſecundum, quòd à ſenſibus abſtrahitur competit futura præuidere. Vnde vulgo dicitur, quòd morientes, vehementer amentes, dormientes, rapti, phrenetici futura nonnunquã diuinantur. Item Grego. 4. dialo. cap. 25. dicit, quòd ipſa anima hominis ſubtilitate naturæ ſuæ exitura de corpore quædam futura diuinatur, & præuidet, & ponit exemplum ibidem de quodam monacho (monaſterij ſui in vrbe, Sancti And. vel S. Grego.) nomine Gerontio, qui depreſſus graui moleſtia corporis, vidit albatos viros, ad ſe deſcendere dicentes. Ad hoc venimus, vt de monaſterio Gregorij quoſdam fratres in militia mittamus Sanctum Marcellum. Valentinianum, Angelum, & etiam Gerontium, qui nos aſpicis. Quam viſionem ad ſe reditus illis tribus declarauit, qui omnes eodem ordine tunc mori cœperũt, quo fuerant in deſcriptione nominati. Sed in contrarium eſt. Eccl. 8. dicens. Multa hominis afflictio, quia ignorat præterita, & futura nullo nuncio ſcire poteſt. Reſpondeo dicendum, quòd de diuinatione ab anima rationali futurorum, multiplex eſt modus dicendi. Philoſophi enim naturales dicunt, quòd huiuſmodi diuinationes fiunt quandoque per impreſſionem cauſarũ ſuperiorum corporalium. Manifeſtum eſt enim, quòd corpora ſuperiora imprimunt in corporibus inferioribus. Vnde cum vires ſenſitiuæ ſint actus corporaliũ organorum, conſequens eſt, vt ex impreſſione cœleſtium corporũ immutetur quodammodo phantaſia, & cum cęleſtia corpora ſint cauſæ multorum futurorum, fiunt in imaginatione aliqua ſigna quorundam futurorum. Hæc autem ſigna magis præcipiuntur in nocte a dormientibus, quàm a vigilãtibus in die. Nã vt dicit Philoſophus lib. de ſomno, & vigilia quæ de-

ferũtur de die, dissoluuntur magis, plus est.n.sine turbatione aer noctis,eo ꝙ silentiores sunt noctes, & in corpore faciant sensum pp sonum, quia parui motus interiores magis sentiuntur a dormientibus, q̃ a vigilantibus. Hi verò motus faciunt ex quibus præuidet futura. Est secundus de diuinatione dicendi modus, dñi Alberti in commento libri de somno,& vigiiia,q̨ dicit,ꝙ sicut lumen radiorum stellarum, cõmunicatũ elementis, causat in elementis quandam virtutem actiuam ad multos effectus, quos elementa per se producere non potuissent (sicq; elementa fiunt instrumẽta stellarum.Sic etiam cęlestes intelligentiæ, idest angeli, organis nostris purificatis influunt intrinsecas virtutes quibus ea quæ fiunt a remotis, & futura sæpius vaticinantur, quod fieri solet in aurora quando digestione completa, fiunt a stomacho, ad cerebrum non ascendunt. Est & tertius communis de diuinatione dicendi modus theologorum dicentium, ꝙ reuelationes, & diuinationes animarum qñque procedunt ex naturali dispositione,qñque dæmonum ostẽsione, qñque diuina reuelatione. Primo modo quandoque anima appropinquat ad ipsam mortẽ, præcognoscit quædam futura subtilitate naturæ suæ, quod non sic est intelligendum, quasi anima ex natura sua aliquam vim habeat diuinationis, nã modus naturalis cognoscendi animæ coniunctę est accipere cognitionẽ a sensibus,& non cognoscere futura abstracta a sensibus,ut dicit Th. 1.par.Sed dr̃ anima in morte diuinari,& pręcognoscere futura,quia cum ipsa abstrahitur a corpore,& à corporeis sensibus, aptior redditur ad percipiẽdum subtiles motus, & influxum, vel diuinũ,aut substantiarum,separatarum,vel corporum cœlestium. Secundo fiunt quandoque hominibus reuelationes ex cęlestium corporum impressione, vt dictum est supra a philosophis. Tertiò fiunt ex dæmonum ostensione. Cum.n.intellectus dęmonum sit superior ordine naturæ intellectui humano, quædam cognoscunt dæmones

nes etiam ſua naturali cognitione, quæ ſunt remota ab hominum cognitione, & talia poſſunt hominibus reuelare, ut in tertia Decade infra dicetur. Quædam reuelationes fiunt ex diuina inſpiratione, ſicut dicitur Danie. 2. Eſt Deus qui reuelat myſteria de cœlo. Reuelat autem Deus ſecreta ſua hominibus, ſiue per ſeipſum ſiue per Angelos ſuos multis modis, uidelicet per ſomnium, per uiſionem, per oraculum per mentis illuſtrationem, & per mentis exceſſum. Primo modo per ſomnium, cum dormiendo aliquid reuelatur nobis, per impreſſionem formarum imaginabilium, & illud quod reuelatur, tegitur figuris, & uelatur imaginibus, ut cum Iacob dormiendo ſcalam uidit Gen. 28. Viſio eſt, cum in uigilia aliquid reuelatur per impreſſionem formarum imaginabilium. Et eo ordine eueniunt quo apparuerunt. Sicut uiſio Iſa. De qua dicitur. 6. eiuſdem. Vidi dominum ſedentem ſuper ſolium exceſſum, & uiſio Danie. ſuper hebdomadibus. Oraculum eſt cum in ſomnis Chriſtus, uel Angelus, pater, aut mater, uel aliquis ſanctus, uel ſancta perſona aliquid aperte uenturum, aut non, uitandum, uel faciendum denunciat, & ſic fuit ſomnium Ioſeph. Matt. 1. & ſomnium pincernę Pharaonis, & huiuſmodi oracula ſolent fieri in aurora, quando digeſtio completa eſt, & fumi a ſtomacho ad cerebrum non aſcendunt, quę oracula non indigent interpretatione ſi fiunt doctis, ſicut fuit Ioſeph uir Mariæ. Et Lucianus cui apparuit ſanctus Gamaliel. Si autem fiat indoctis, indigent reuelatione, ſicut illud pincernæ Pharaonis, quod Ioſeph interpretatus eſt. Et dicũt ſomniorum interpretes, quod oracula pręſtanda eſt fides, ſi non ſint illuſiones dęmonum quas ſancti uiri, ut dicit Grego. in dialogo, intimo ſapore diſcernunt. Mentis illuſtratio eſt; ut dicit Iſido. 3. ethimolog. Plenitudo ſpirituſſancti, per quam Deus apoſtolis reuelauit ſecreta ſua ſecundum illud apoſtoli. Nobis autem reuelauit Deus per ſpiritumſanctum. Et Actu. 2. Repleti ſunt omnes ſpirituſancto.

Quibuſdam autem reuelat Deus ſecreta ſua per menti exceſſum ſiue extaſim, aut raptum, ſicut uidit Petrus uas ſummiſſum de cœlo cum uarijs animalibus. Actuum 10. Sicut fuit extaſis, ſiue ſecundum aliam tranſlationem ſopor Adæ, de quo infra diffuſius declarabitur. Reuelat poſtremo Deus ſecreta ſua quibuſdam per ſenſibilium ſignorum expreſſionem, ſiue per rem corpoream extrinſecus apparentem, ſicut Moyſi per nubem loquebatur Deus, per uocem exterius ſonantem, ſicut Abrahæ inſonuit dicens. Ne extendas manum tuam ſuper puerum. Gen. 22. Siue per parabolam myſticè ſignificantem, ideſt per uocem quaſi hominis formatā cum ſimilitudine alicuius rei, ſicut Balaam. Nume. 23. Accepta parabola ait &c. ad Auguſtinum, & Grego. qui uidetur ratione auctoritatibus exemplo tenere diuinationes ineſſe animæ a natura, ut adductum fuit in fronte huius quæſtiunculæ Reſpondetur, & dicitur cum Tho. pri. par. quòd Augu. loquitur ibi non aſſertiue, ſed recitando opinionē Platonis, qui poſuit animam accipere cognitionem rerum ſecundum participationem Idearum, quam participationē melius recipit abſtracta a corporis ſenſibus, ſcilicet dormiendo, aut in morte. Grego. etiam non intelligit diuinationem ineſſe animæ a natura, ſed per reuelationem, ut dictum eſt in corpore quæſtionis. Hæc Thomas pri. par. q. 86. & intra quæſtiunculam adduct.

QVÆSTIO II. QVÆSTIONIS I. CAP. VIII.

Vnde extaſis, uel raptus ſortis cauſetur.

QVÆRITVR, Vnde cauſatur in animabus extaſis, ſiue raptus? Ad quam ſic reſpondetur, quod cum in extaſibus ſopiātur uires inferiores, & anima ſæpe adminiſtrationem

nem corporis suspendat. Ideo sciendum est, quòd in homine est trium uirium naturalis ordo, & ad inuicẽ connexio, scilicet uirtutis naturalis, animalis siue sensitiuę, & intellectualis, & de communi cursu uirtus naturalis seruit animali, & animalis siue sensualis seruit uirtuti intellectuali. Nam uidemus, quod uirtus naturalis indiget in suis operationibus calore, & spiritibus, quę a corde originaliter procedunt, & diffiniũtur per omnia organa sensuum, & manifestum est etiam, quod illis organis interius, & exterius, magis laborantibus, natura ibi de illis magis diffundit, & sic uno modo contingit illa organa in excessu actuationis uirtutis sensitiuæ distrasiari, uel discrepari. Et iterum spiritus naturalis, quibus indiget uirtus digestiua extermi natur, uel deficit propter multitudinem generationum spirituum sensitiuorum. Ex quo patet quomodo uehemens, & fixa, & profunda actuatio uirtutis sensitiuę interioris, sopire, potest sensus interiores, & similiter debilitare uires naturales, propter illarum uirium connexionem. Ex hoc primo sequitur secundum, scilicet, quod omnis uehemens intellectualis spirituum contemplatio, in qua fantasia, uel interior sensitiua excessiue laborat, naturales uires eneruat, & soporat sensus exteriores, & sæpe inducit extasim uel raptum, quod si in uehementi, & intensa, seu excellenti pure intellectuali contemplatione uires sensitiuæ non laborarent, aut nullam dependentiam haberent uires naturales, & animales, uel non impedirentur, hoc oporteret prouenire aliunde, quam retione dictæ connexionis: Hæc Henricus de Assia super Genesim.

QVÆSTIO III. QVÆSTIO. I. CAP. VIII.

Quot sint gradus conuersionis in Deum per extaticam contemplationem.

QVÆRITVR, Quotuplex est gradus extaticæ conuersionis in Deum, seu contemplationis spiritualium? Ad quam respondetur, quòd quadruplex. Primus cum anima propter uehementissimam intentionem, & eleuationem uirtutis intellectiuæ in illa spirituali pura, & excellentissima contemplatione Dei suspendit, & relinquit corpus quo ad omnes operationes sensuum exteriorum, & interiorum, & actionem omnium naturalium uirium, & hic gradus extasis primus fuit in Adam, de quo dicit quædam glossa, quòd sopor ille diuinitus ei immissus uires rationales non clausit. Sed obturatis siue sopitis corporis sensibus mentis oculos aperuit limpidius, ut scire posset quid erga se ageret omnium artifex sapientia Dei, & quid inpręteritis fecerit, & de longissime futuris factura esset. Hunc primũ gradum ascendit Beatus Paulus qui nesciuit an anima uegetaret corpus, an corpore relicto in paradisum rapta esset, uel etiam forte simul in uno loco uegetaret, & cum hoc realiter in cœlo empyreo esset. Secundus gradus extasis est in quo anima relinquit corpus quò ad omnes operationes sensuales interiores, & exteriores licet non suspendantur operationes naturales, sicut in primo gradu. Tertius gradus est in quo anima in contemplationem intellectualium rapta solum relinquit corpus quò ad actum sensuum interiorum. Quartus gradus est & infimus quando sopiuntur solum sensus exteriores per intensam actuationem sensus interioris simul, & intellectus, & rationalis effectus. Causas harum extasium Richar. de sancto-

Victo-

Victore libro de contemplatione reducit in tria genera dicens. Tribus de causis, ut mihi uidetur in mentis excessum adducuntur, quia uel ex magnitudine exultationis fit, ut mens quandoque sic semetipsam non capiat, & supra ipsam eleuata uires inferiores sopiantur. Magnitudine ergo deuotionis anima tanto eleuatur quanto diuino amore, & charitatis desiderij igne succenditur, & resoluitur, ut quasi fumus eleuetur. In summa magnitudine uero admirationis anima in extasim rapitur. quando in admiratione summæ pulchritudinis, aut diuinæ maiestatis suspensa tam uehementi sapore concutitur a suo statu pœnitus excutiatur. Magnitudine gaudij, uel iocunditatis anima rapitur quando illa intimi amoris suauitatis abundantia inebriata, quid sit, quid fuerit pęnitus obliuiscitur; & super mundanum quendam effectum sub quodam nostrę fœlicitatis statu raptim transformatur. Ex quibus patet, quòd anima pro statu uitæ potest tantum eleuari ad excessum contemplationis puræ intellectualis, quod intellectus non utetur ministerio fantasticæ sensitiuæ interioris, uel exterioris cum sopitione uitium inferiorum animalium, & remissione naturalium, ut patet in uiatoribus excessiuis, scilicet in Adam in statu naturę integræ, & Paulo apostolo, & in quibusdam aliis. Hoc patet, quia intellectus eorum separatur a phantasmatibus quorum nullum est tantę eminentię, ut possit diuinam essentiam repræsentare. Nec etiam aliqua intellectualis species creata, immo etiam in illa clara Dei uisione mens ita rapitur, ut nihil pro tunc percipiat aliud nec sensitiuæ, nec intellectiuæ. Vnde talis uisio tantum alienauit B.Paulum,& operationem animæ eius in corpus taliter suspendit, quòd nesciuit an etiam anima corpus animaret, uel separata esset. Propter quę dicit Thom. quòd impossibile est, quòd homo in statu uiæ uideat clare Deum per essentiam sine abstractione a sensibus, aut sine extasi, aut

raptu.

raptu quo ſopiantur uires animales. Vnde, & Exodi dicitur. Non uidebit me homo, & uiuet. Ex quibus patet. ꝙ cum Adam, & Paulus eundem gradum primum extaſis habuerint, ergo & æquales intenſiuè (Non autem forte extenſiuè) Theologi conſtituti ſunt. Hæc Henricus de Aſſia ſuper Geneſim.

QVÆSTIO IIII. QVÆSTIONIS I. CAPI. VIII.

Vtrum Plato, & Ariſtoteles, tantum potuerint de diuinis acquirere, quantum Adam, & Paulus in extaſim poſiti.

QVÆRITVR, An Plato, & Ariſtoteles potuerint naturaliter tantam theologiam acquirere, quantam Adam, & Paulus in extaſim poſiti? Ad quam reſpondent aliqui opinatiuè, quòd Adam, & Paulus non fuerunt maiores philoſophi Platone, & Ariſtotele, & iſti tenent, ꝙ intellectus in corpore manens, poteſt, ſe, ſine adminiculo, & actione uirtutis ſenſitiuæ, ſeu phantaſticę, reducere in contemplationem puræ intellectualẽ ſcientiæ, & ſe actuare, reſpectu ſpecierum, & habituũ quos aliàs intellexit. Et probant hoc primo, quia non uidetur nobilis uirtus intellectiua, magis depẽdere, e in reductione, ad ſuum actum, a uirtute ſenſitiua interiori, quàm ipſa ſenſitiua interior, a ſenſibus exterioribus, ſine quorum tamen actionibus ſæpe, interior ſenſus exit in actus ſuos, ſicut in ſomnis manifeſtum eſt. Itẽ non uidetur, ueriſimile, quòd iſta nobilior natura intellectualis, eſſet a creatore Deo, tam inſeparabiliter illis corporeis uiribus ſenſus alligata, quod ſine earũ actuatione in nullum actum cognitionis poſſet ſe reducere, & quòd per nullum exercitium in cognoſcendo, & intelligendo, poſſet acquirere in ſui natura ſpecies intelligibilium, & habitus per quos ſuſpenſa om-

nium actuatione sensitiuarum uirium, purè intellectualiter aliquid cęlestium, uel aliorum cognoscere posset. Item in statu naturæ integrę seu innocentiæ talis modus cognoscendi,& contemplandi pure, & intellectualiter,uidetur utique possibilis fuisse, sicut & in statu corporis glorificati, pro quo statu forte intellectus,licet informabit corpus, tamen in nullo iuuabitur a cognitionibus sensitiuis,nec interioribus,nec exterioribus.Et ideo non est essentialis,nec tam necessaria connexio uirtutis intellectiuæ existentis in corpore ad uires sensitiuas,quòd sine illis, nobilis uis intellectiua non sit apta nata se cognitiue actuare. Item si sic ergo anima rationalis exuta,nihil intelligeret,nec sciret de communi cursu,de omnibus his, quæ in corpore sciuit, nec respectu quorumcunque intelligibilium,ex habitibus, & speciebus in corpore acquisitis se actuare posset, quod uidetur magnæ imperfectionis.Hæc sunt argumenta domini magistri Henrici de Assia quæ adduxit Parisiijs disputando in hanc materiam. In oppositum est scola omnis communis dicens, quod quidditas rei materialis est obiectum intellectus uiatoris.Et experientia demonstrat phantasiam laborare cum intellectualiter operamur, seu occupamur.Patet ergo, quod nullus purus uiator philosophus in theologia,Paulo,& primo parenti se potest comparare.Et sic patet responsio ad quæstiunculam. Hæc Henricus de Assia super Genesim.

ADDITIO:

Acutè Scotus in secundo dist. 3. quæst.3. Et Henricus de Gandauo (ex ordine seruorum assumptus ad Archipresbyteratum)ostendunt oppositum , & Henricus uult,intellectus nostri Deum esse obiectum primum,cum perfectissimum sit inter omnia cognoscibilia,& primum primitate,scilicet perfectionis Meo tamen

men iudicio, D. Thomæ opinionem, quam auctor Sybilla sequitur, magis intellectui quadrare uideo. Quod scilicet obiectum proportionatum nobis ad intelligendum pro statu præsentis uitæ sit quidditas rei materialis, ac sensibilis, ut dicit in prima par. quæstio .5. articul. 2. Cum enim cognitio sit, secundum quod cognitum est in cognoscente, cognitum autem est in cognoscente secundum modum cognoscentis. Ideò cuiuslibet rei cognitio, est secundum modum suæ naturæ. Cum igitur intellectus sit in corpore hoc modo, quia anima intellectiua est forma corporis (cum hoc tamen quod non est uirtus in organo corporali) homo habebit modum essendi materialem quodammodo, & immaterialem, ita ut quodammodo materialiter, & immaterialiter intelligat. Nec ob aliam rem, nisi quia materialia sine conditionibus indiuidualibus intelligit (Non enim indiuidualia quidditatiue cognoscit, propter specierum intelligibilium a phantasmatibus abstractionem.) Ergo primum, & proportionatum ens, quod intellectui offertur est illud, quod per species intelligibiles, abstractas a phantasmatibus rerum sensibilium, & materialium repræsentatur. hoc autem est obiectum materiale. materiale autem uoco, quia non repræsentatur sibi, sub ratione formali, materialis quidditatis, sed magis sub ratione entis, quod est obiectum formale. At quoniam ista ratio entis, non mouet intellectum in statu huius uitæ, nisi materiali quidditati coniungatur, hinc est, quod non oportet, quod possit omnia cognoscere, quocunque modo, si ens est eius obiectum formale, sed quod possit aliquo modo, omnia cognoscere, idest secundum quod patitur status præsens, & secundum suæ naturæ conditionem, cum obiectum debeat potentiæ proportionari, & infimus intellectus, non debet, nisi infimum intelligibile habere, pro obiecto. Ex hoc apparet, Quomodo Theolo-

gia

gia ſit neceſſaria, & lumen ſupernaturale. Quam rem, vt additionis gratia excutiamus obſeruandum in primis, quod philoſophi à Theologis anxiè quærunt, quare, cum ex puris naturalibus Theologiam, quam Chriſtiani profitentur, attingere non poſſumus, dicamusque eam eſſe, quàm oppido homininibus neceſſariam? Quibus Diuus Thomas in prima parte ſummæ, ſtatim in principio reſpondet dicens, hoc ideo eſſe, quia homo ordinatur ad Deum, ſicut ad finem, qui rationis compræhenſionem excedit iuxta illud Iſaiæ ſexageſimoquarto. Oculus non uidit, &cætera. Finem autem oportet eſſe præcognitum hominibus, qui ſuas intentiones, & actiones in finem ordinare debent. Vnde neceſſarium fuit homini ad ſalutem, quod ei nota fierent quædam per reuelationem diuinam, quæ humanam rationem excedunt. Scoto tamen non placet huiuſmodi ratio, quia in ea ſupponitur hominem ad cognitionem ſupernaturalem finaliter ordinari, quòd nondum probatum eſt, neque ſi probatum eſſet, ſufficeret, cum non oſtendatur cognitionem naturalem, ſufficienter diſponere ad cognitionem ſupernaturalem conſequendam. Quare ipſe aliter reſpondet dicens. Potentiam receptiuam, comparari ad actum quem recipit, vel ad agens a quo recipit. Primo modo nulla contingit ſupernaturalitas, quia ſi huiuſmodi potentia naturaliter inclinatur, vocatur naturalis, Si contra inclinationem ſibi naturalem, vocatur violenta. Si autem non inclinatur ad iſtam formam, neque ad oppoſitam, neutra dicitur. Comparando tamen receptiuum ad agens, a quo recipit formam, tunc dicitur naturalis, quando receptiuum comparatur ad tale agens, quod natum eſt naturaliter imprimere formam in paſſo: Tunc verò ſupernaturaliter receptiua, quando comparatur ad tale agens, qđ non eſt naturaliter impreſſiuū illius formæ in illo paſſo. Sic applicando ad propoſitum, ait Scotus, Qđ ſi con-

comparatur intellectus possibilis, ad notitiam actualem in se, nulla est sibi naturalis cognitio, quia intellectus possibilis, quacunq; cognitione perficitur, & ad quamcunque naturaliter inclinatur. Sed si comparetur ad agẽs, intellectus possibilis, a quo ipse cognitionem recipit, cognitio dicitur super naturalis, ea scilicet quæ producitur ab aliquo agente, quod non est natum naturaliter mouere intellectum possibilem ad talem cognitionem, Vnde quia posita ipsa actione intellectus agẽtis, & phantasmatum, a quibus cognitio naturalis imprimitur, nonnullæ propositiones remanent nobis ignotæ, quarum cognitio nobis est necessaria; Ideo necesse est nobis ipsarum notitiam supernaturaliter tradi, quam nullus potuit naturaliter inuenire, & eam docendo alijs tradere. In his consistit modus dicendi doctoris subtilis. Sed mea sententia, (nisi opinio Doctoris Sancti, vel modus dicendi, vt rectius dicam à Scoto comprobetur,) modus Scoti non est sufficiens. Quia Scotus supponit aliquarum propositionum cognitionem, esse nobis necessariam, quæ ab actione intellectus agentis, & phantasmatum produci non potest, ex quo postea infert, necesse est huiusmodi cognitionem, supernaturaliter tradi: Cuius traditio reuelatio dicitur.

Quare si id, quod supponitur negaretur, nullus remaneret modus probandi intentum, nisi cum D. Thoma dicatur. Ideo esse necessariam huiusmodi cognitionem, quia homo ordinatur ad id, quod rationis comprehensionem excedit, quod licet à Sancto doctore nõ aliter probetur, quàm auctoritate vnius ex prophetis, nihilominus satis constat Deum, ad quem omnia ordinantur, rationis comprehensionem excedere, cum nemo philosophorum, vel ipsis fauẽtibus Deum ex naturalibus perfectè cognoscere potuerit. Aristoteles nanque, cui in his, quæ ad naturam expectant, fidem non adhibere, sine piaculo non possimus, vtpote cuius inuẽtis, (vt Macrobius ait) nec ipsa natura resistit,

ſiſtit,is non ſatis docuit,quonam pacto,natura Dei ſe ſe habeat, ſed modo hac, modo illac profluit,Dei naturam comprehendere non valens. Et Plato vir diuinus Genitorem (inquit) vniuerſitatis, tam difficile eſt inuenire,quàm inuentum impoſſibile dignè præfari, hæc in Timeo. Et in libris legum, (vt refert Cicero) quid ſit omnino Deus, inquiri oportere non cenſet,idemque Cicero primo de natura Deorum ait.Roges me, quid aut qualis ſit Deus,Auctore vtar Symonide, de quo cum quæſiuiſſet hoc, idem Tyrannus Hiero. deliberãdum ſibi vnum diem poſtulauit, cum idem ex eo poſtridie quæreret biduum petiuit,cum ſæpius duplicaret numerum dierum,admiransque Hiero.quæreret, cur ita facere? Quia quanto (inquit) diutius conſidero, tanto mihi res videtur obſcurior Plinius inſuper vir vndequaque doctiſſimus lib.2. Hiſtoriæ naturalis, Deũ nihil eſſe,innuit.Sed quid opus, cum ij qui Deum eſſe aſſeruerunt, dum eius naturam explicare volunt, monſtrum deſcribere videntur. Ex quibus, vel ſaltem vnum referre liceat Zoroaſtrem magum, qui in libro ſacro, in quo res Perſicas collegit, hæc ad verbum (vt teſtatur Euſebius) ſcribit. Deus caput.Accipitris habet,is incorruptibilium primus eſt, ſempiternus, ingenitus, expers partium, ſibi ipſi ſimillimus bonorum omnium auriga, munera nõ expectans, optimus, prudentiſſimus, pater iuris,ſine doctrina iuſtitiam perdoctus, natura perfectus ſapiens, ſacræ naturæ vnicus inuentor. Item Empedocles.Deus (inquit) eſt ſphera intelligibilis,cuius centrum eſt vbique,circumferentia uero nuſquam. Hæc quamuis ad bonum ſenſum referri queant, obſcuritate nihilominus non carent.Quare Deum rationis cõprehenſionem excedere, (ut Doctor Angelicus dicebat) philoſophi fateantur,neceſſe eſt;Ideo Thomam pro Scoto,omnino reliquã,cuius modus profectò ad inueſtigandum ſupernaturalem cognitionem non parum ualet. Verum licet ex prædictis ſequatur,nos huiuſmodi

iusmodi cognitione indigere, non tamen probatum est, eam nobis præstari. Quapropter supposita eius necessitate possumus fortassis argumentari sic. Si huiusmodi cognitio nobis non pstatur, frustra ordinamur ad Deum tanquam ad finem, sed non ordinamur frustra, quia Deus, & natura, (vt inquit philosophus) nihil agunt frustra. Ergo huiusmodi cognitio nobis præstatur. Hæc consecutio est satis nota, vel his, qui dialecticæ fores pulsarunt. illa probatur. Quia nihil est agens per cognitionem, sicuti est homo, quod non necessario requirat cognitionem sui finis, & quidem distinctam. Nam omne agens propter finem agit, ex appetitu finis, & omne per se agens agit propter finem, omne ergo per se agens suo modo, appetit finem, & per consequens, sicuti agenti naturali est necessarius appetitus finis, propter quem debet agere; Ita agenti per cognitionem, quod etiam est per se agens, ex 2. Physi. necessarius est appetitus finis, propter quē agere debet, Ita probat Scotus in prologo sententiarum, rationes tamen eius non tendunt ad id, ad quod ratio nostra tendit, probat enim cognitionem supernaturalem esse nobis necessariam, sed non probat hanc nobis præstari. Qua necessitate supposita. Nos habemus, hominem in agendo per cognitionem agere ex appetitu finis, appetitus autem huiusmodi præsupponit cognitionem distinctam, si distinctè appetatur, ergo si ad Deum frustra non ordinamur, cognitio super naturalis præstatur nobis, quod autem ad Deum ordinemur, perspicuum est apud Theologos, & Philosophos. Quare relinquitur præter naturales doctrinas, idest quæ ex puris naturalibus (vt dici solet) attingi, possunt, esse necessariam aliam super naturaliter tradi, si in vltimi finis optimam cognitionem tandem deuenire volumus, Nec mirum si per lumen intellectus agentis, quo anima nunc vtitur in intelligendo, naturaliter homo non potest in aliquam actionem, quæ excedit naturam istius luminis (vt deducit Henricus

ricus de Gãdauo doctor noster in Summa Theologię, quamuis Scoto, cui omnes displicent, non satisfaciat, sicuti nec Scotus oĩbus satisfacit, pręsertim in tribus rationibus, quas ad id probandum adinuenit. Quoniã licet intellectus viatoris, sit multarũ veritatum capax naturaliter passiuè non tamen est efficax passiuè. Capacitas ãt passiua, est aptitudo animæ, vt potentis esse subiectum alterius rei. hæc dicitur etiam receptiua, estque infinita, quia non repugnat animæ, quantũ est ex parte aptitudinis ad recipiendum, q̃ possit recipere quemcunq; numerũ notitiarum, quomodocunq; acquisitarũ, siue naturaliter, siue supra naturaliter. Vnde si cõtinget aliquas notitias sic esse in intellectu, quod aliæ esse in intellectu non possunt, id non proueniret ex defectu aptitudinis ad recipiendum, quia intellectus mere passiuè se habet in recipiendo. hoc est, nullo modo resistit. Neque est ideo dicendum hoc prouenire, quia non possunt plures notitiæ simul esse, cum notitiæ locum non occupent, sicut corpora sed aliun de ꝓuenit. Capacitas verò actiua est aptitudo animæ, vt potentis aliquid producere, quæ producta etiam vocatur, & est, finita, quia terminata.

Neque hoc est naturam vilificare, immò est pro dignitate ipsius, quod ordinetur naturaliter ad recipiendam perfectionem adeò eminentem, quæ non subest causalitati naturalis agentis, neq; est frustra, cũ naturaliter possit disponi ad hoc, quod potentia supernaturaliter reducatur ad actum, neq; deficit in necessariis, cum superiores potentiæ possint aliunde habere, q̃d agens naturale præstare non potest. immo non est inconueniens dicere naturã deficere in necessarijs, sumendo naturam, prout sumitur ab Aristotele. Quod vel ipse Arist. fassus esset, si non ignorasset fœlicitatẽ ueram in cognoscendo intuitiuè Deum cõsistere, sed quia hoc ignorauit, credens præter abstractiuam de substantijs separatis, cognitionem dari non posse

vlteriorem,ideo sic locutus est, & consequenter, non potuit se Adæ,aut D.Paulo comparare.in sciendo naturaliter de diuinis. fuit.n. Adam creatus in gratia supernaturali gratum faciente, sicut Augustinus probat super Genesim,ita, quod vltra habitus naturales, intellectus,& volũtatis, habuit spem,& charitatẽ de Christo futuro Saluatore,quem in spiritu prophetico præuidit incarnandum.Similiter Paulus cuius intellectus fuit adeò eleuatus, quod peruenerit vsq; ad visionem diuinæ essentiæ,q̃ quidẽ eleuatio dr̃ raptus,rõne violentiæ, termini,& superioris naturæ per quam eleuatur.ad quem gradum non solum Paulus.(vt 2.Cor. 12.dr̃)fuit eleuatus,verum ẽt creditur Ioannis Euangelista,qñ supra pectus domini in cœna recubuit, & forsan omnes Apostoli in die Sancto Penthecostes.

QVÆSTIO V. QVÆSTIONIS I. CAP. VIII.

Cur sæpius mulieribus,potiusquàm viris,reuelationes fiant.

QVÆRITVR, quare mulieribus sæpius fiunt reuelationes,quàm viris. Ad quam respondetur, quòd de hoc a philosophis triplex causa naturalis solet assignari. Prima accipitur ex qualitate complexionis,qa mulieres naturaliter multum habent de humido, humidum autẽ cum inceptum est moueri,non cessat quousque attingat ad id,quod intendebat.Ex quo contingit mulieres diutius stare in suis cogitationibus, & imaginationibus, quàm uiros. Vnde vir citius digerit suas conceptiones,vel imaginationes, quare minus apparẽt eis mirabilia.Et quia humidũ etiam(quod vt dictum est, in mulieribus abũdat (& bene receptiuum figurarũ, & diuersas etiam figuras recipit, exinde est, ꝙ ipsis mulie-

mulieribus apparent plura mirabilia, & diuersa somniando. Secunda causa accipitur ex defectu rationis. Nam mulieris (sicut dicitur in politicis (habent rationarium inualidum, vnde minime vigent ratione, & discretione in comparatione ad viros. propter quod si eueniant mulieribus aliquæ phãtasticę apparitiones, & visiones mirabiles minus est ratio contradicens, q̃ in viris. Tertia causa sumitur ex abundãtia, passionis. Nam sicut dicit philosophus in lib. de somno, & vigilia. Illi qui sunt in passionibus, ad modicam similitudinẽ mouent̃, & credũt verum esse, quòd apparet. Vñ q̃a in mulieribus abundãt passiones, ideò statim ad modicã similitudinẽ, vel speciem credunt ei, quod sibi apparet. Hæc ex Ioanne de sancto Geminiano.

QVÆSTIO VI. QVÆSTIONIS I. CAPI. VIII.

Vtrum sanctorum mulierum vaticinia pro veris, debeant recipi, & prædicari.

QVÆRITVR, An prophetiæ, & reuelationes vaticinantium, & quandoque raptarum mulierum Christo vere deuotarum, vtputa Brigidæ. Catherinæ de Senis, & similium, haberi debeant pro indubitanter veris, & prædicari tã quam a spiritu sancto æditæ. Ad quam respondetur simpliciter, quòd nec pro indubitanter veris haberi debent, nec tanquam a spiritusancto æditæ acceptandæ vel prædicandæ sunt. Tum quia huiusmodi similia fieri possunt ex industria humana excitata, & lumine fidei confortata. Tum quia nihil prohibet illas quandoque fuisse illusas, eo quòd forte sine culpa prę sumpserunt illa facere quæ ad eas non pertinerunt. Docere enim, vel prædicare mulieribus iuxta apostolum non permittitur. Tum quia potest fallere eas

quandoque phantasia nimis fatigata. Tum quia si libri earum bene considerentur, occurrunt ex dictis, & modis dicendi aliqua minus sapida minus rationabilia aut veritati dissona. Tum quia prophetiæ earum superuacuæ videntur, & doctrinæ. Cum authentice ex sacris scripturis, & sanctis doctoribus habeatur, quicquid de talibus est saluti necessarium. Tum qui constat aliquem esse valde sanctum, & tamen omnem doctrinam eius, esse ex spiritu humano. Tum, quia non constat eas missas fuisse ad docendum vel prædicandum à Deo, nam si Deus officio earum voluisset in docẽdo, & prophetãdo vti, vtiq; sanctioribus mulierib. in hoc vsus fuisset, vt Sancta Elisabeth, & similibus, quas constat nihil talium attentasse, sed solũ studuisse perfectioni virtutum nihil se intromittentes de impertinentibus earum statibus. Potuit tamen esse, quòd Deus ad supplendam negligentiam ordinatorum, & ad ipsorum maiorem confusionem sciscitauerit quandoque, & suscitet quasdam mulierculas tanquam doctrices, & prophetas, sicut etiam apparet inuatibus vtriusq; sexus in populo Hebræorum, vt sic propter nouitatem, & raritatem, mulierum doctrinę legantur, ab his qui diuinos libros, & diuinas scripturas legere neglexerunt, & cupiunt doctrinarum nouitatibus auribus prurire, & conuerti ad fabulas poetarum. Sicut etiam propter negligentiam iudicum Israel suscitauit Deus spiritũ pueri iunioris Danielis ne sanguis innocens Susannæ effunderetur, Dan. 13. Henricus de Assia super Genesim.

QVÆSTIO VII. QVÆSTIONIS I. CAP. VIII.

Vtrum Sybillarum vaticina, Magarum, & Phytonissarum fuerint diuino nomine afflata.

Et

Et cur Sybillis solis de Christo uaticinari concessum est.

QVÆRITVR, an uaticinia futurorum a Sybillis, & quarundam magarum, & phitonissarum in populo gentili sint credenda eis reuelata à spiritusancto, & quare solis Sybillis mulieribus apud gentiles concessum est de Christo vaticinari, & nulli alteri, ex uatibus Babylonicis, philosophis, siue poetis. Ad quam sic respondet Aug. 21. de ci. Dei, quòd Sibillæ, siue bonæ fuerint, siue malæ, in his quæ de Christo, & alijs ad salutem humanam pertinentibus prædixerunt, credendum est, quòd à Deo fuerint inspiratæ. Nō. n. est uerisimile, quòd diabolus reuelaret hominibus ea quæ pro salute eorum præsciebat esse uentura. Et ꝙ hoc sit uerū de Sybillis bonis patet ex nominis interpretatione. Dicitur. n. Sibylla quasi Dei mens, quia syos græce latine dicitur Deus, & bellæ idest mens, quasi mens Dei erāt enim (ut August. 18. de ciuita Dei cap. 23. & Isido. 8. li. ethymolo. dicunt) apud gentilem populum, quędam fœminæ uirgines, uel non uirgines famosę in cognitione ocultorum de futuris, & alijs quę quidem apud gentiles consulebantur in dubijs euētibus quasi ex merito singularis uitę notitiam mentis Dei, uel Deorum habentes sicut apud Hebræos consulebantur ueri prophetæ De quibus dicit Augustin. ubi supra, quod sicut olim extra populum Israel, & ante in populo gentili erant aliqui boni, & sancti uiri à Deo specialiter illuminati, & directi de quibus fuit Iob, Cornelius, & alii. Sic etiam, & aliquę fœminę sanctę, & religiosę esse tunc poterant a Deo de futuris de Christo, & alijs specialiter illuminatę. Vnde de uaticinio unius illarum Sybillarum dictę Erithrea. uel Cumana loquens Augustinus, ubi supra dicit, quòd a

deo nihil habet in toto carmine suo, quod ad Deorum falsorum cultum pertineat, ut in eorum numero merito computanda uideatur, quæ pertinent ad ciuitatem Dei. De malis etiam mulieribus, siue magis, & diuinatricibus uanis artibus imbutis, patet etiam quòd aliquæ corū magis idoneæ ex dignatione diuinæ clementiæ in testimonium salutarium futurorum poterant certis occasionibus datis, illuminari specialiter a Deo de faciendis, sicut occasione data illuminatus fuit Balaam ariolus, qui licet malus fuerit, tamen præclaram de Christo prophetiam expressit, ut patet Numeri 24. Donum enim prophetiæ non solum se extendit ad bonos, sed etiam commune est bonis, & malis, sicut & cæteræ gratię datis datæ. In cæteris uero ad Christum non pertinentibus istæ diuinatrices magę, à diabolo poterāt illuminari, sicut superstitiosi sapientes babylonij. Sed si quis quæreret, quare in solo sexu fœmineo inuentæ sunt apud gentiles quædam mulieres prophetissæ de Christo uaticinantes, & nullus de uatibus famosis babylonicis in artibus diuinatorijs expertis, quos reges gentiū in dubijs consulere consueuerunt, ut patet de Pharaone, & Nabuchodonosor, & aliquib. philosophorū aliquid de Christo, uel de futuro iudicio aut de resurrectione, & cęteris de quibus Sybillæ locutę sunt, uaticinatus est? Respondetur, quòd horum, & similium secretorum Dei rationem reddere pōt solus, q̃ a Deo de hmōi est eruditus, uel forte sic factū est consuetudine Dei quo sępe eligit infirma huius mundi, ut confundat fortia philosophi aūt sequētes solū cognitionē q̃ naturali inuestigatione de Deo, & creaturis haberi poterat ponentes obijcem pręsumptionis, & superbiæ diuinas reuelationes desuper recipere non meruerunt. Potuit tamen fieri occultè a Deo, ut etiam poetæ aut aliqui philosophi, ut aliqua fingerent, uel dicerent, quæ Deus pro generali salute hominum facturus erat in mundo, licet illi philosophi, uel poetæ

ad

ad huiusmodi non respicerent, sed ad alia, circa quæ eorum intentio uersabatur, sicut factum in Caypha,& Vergilio,& aliis.Hæc ex domino Henrico de Assia super Genesim.

QVÆSTIO SECVNDA. VIII. CAP.

De somno corporali, tres Quæstiones comprehendens.

QVÆSTIO I. QVÆSTIONIS II. CAP VIII.

Quid sit somnus corporalis,& unde causetur.

QVÆRITVR, quid sit somnus corporalis, & unde causatur. Ad quam sic respondetur, ꝙ somnus secundum philosophos est retractio ad interiora spiritus uitalis,& aĩalis,quorum alter est uehiculũ caloris,& alter speciei sensibilis. Vel ut alij dicunt Somnus est fixa suspensio uirium animalium, idest sensitiuorum ab actibus suis. Quod de communi cursu cõtingit ex hoc,ꝙ diffusio spirituum uel alterius influentiȩ ad sensationes necessariæ impeditur a corde, uel cerebro,& quandiu hic influxus impeditur,tandiu cessant, & quiescunt uires sensitiuæ ab actibus suis potest ãt dictus influxus impediri, uel non fieri multis de causis, & modis. Primo ut dicit Alber. ex parte corporis, sicut fumalis euaporatio ex membris digestiuis ascendens per uenas ad regionem cerebri frigidam, ubi fumus illo frigore condensatus descendendo constringit neruos, & obstruit cæteros meatus spirituum ad organa exteriorum sensuum, qui spiritibus ad ipsorum actuationem requisitis sic priuati non percipiunt exte-

ius obiecta. Alij clarius idem sic dicunt, quod dictus influxus impeditur per fumum ascendentem a membris digestiuis ad cor, uel ad locum capitis.i.cerebrum, ubi est concursus neruorum deferentium spiritus, uel ubi spiritus naturales sublimantur in spiritus animales, q quidem fumus per dictum influxum impediri potest, uel replendo neruos, uel comprimendo, uel ad frigiditatem redactos constringendo, pt et naturaliter ex parte corporis fieri sopor sine tali fumo, & hoc propter aliquã opilationem, seu alterius modi obstructionẽ meatuum interiorum. Causatur etiam somnus ex parte animæ pp concursum caloris, & spirituum ad locum alicuius læsionis interius uehementer torquentis, quandoque ex defectu caloris, spirituum in radice in qua dum spiritus deficiunt necesse est, ut sensus suis actib. cessent, sicut contingit in amentibus, quando amentiæ accidunt ex exinanitione.i.debilitate. Quandoq; etiã accidit per quandam retractionem, seu reuocationem spirituum ad interiora ratione alicuius passionis interioris, iuxta illud Luc.22.& Matt.26. Erant oculi eorũ grauati, & dormierũt prę tristitia, uel rõne alterius accidentis, ut in sincopi. Quandoque etiam accidit somnus ex uehementi fatigatione, uel attenuatione, uel assiduata contemplatione propter quæ requirunt uires interiores adiuuari, ut patet in raptu, & extasi. Fiunt etiam quandoque sopores ab axtra, idest ex dulcedine alicuius melodiæ, per quam exteriores sensus cadunt ab actibus suis, propter quod ut dicit philosophus. 8. polyticorum. In templis fiebant melodiæ quibus aliqui rapiebantur. Quandoque fiunt etiam ex uehementia subiti terroris, quandoque ex læsione capitis, uel alterius membri extrinsecus illata, ut dum homo cadit super caput, aut sanguinem extrahit. Hæc Albertus Magnus, & Dominus Henricus, de Assia super Genesim.

QVÆ-

QVÆSTIO II. QVÆSTIONIS II. CAP. VIII.

De somno uniuersali, ac partiali.

QVÆRITVR, Quid sit somnus uniuersalis, & partialis. Ad quam respondetur, quòd somnus uniuersalis dicitur quando exteriores sensus cum ui etiam intellectiua sopiuntur, & quiescunt. Vel somnus uniuersalis secundum Auic. prima 3. cap. de subeth; est redditus spiritus animalis ab instrumentis sensuum, & motus ad principium suum. s. cerebrum, cum quo scilicet redditu priuantur ipsorum instrumẽta ab exitu operationis in ipsis. s. instrumentis, nisi ab illis instrumentis q̃ necessaria sunt ad hoc ut uita permaneat, & illa sunt sicut instrumẽta spiritus, sicut pulmo, cor arteriæ, & diaflamma. Partialis autem somnus est triplex, aut cum exteriores, & interiores sensus sopiuntur, ui intellectiua uigilante, uel cum ligantur exteriores sensus solutis a somno sensibus interioribus ut patet in ijs qui dormiendo ambulant in nocte, uel cum interiores sensus ligantur solutis exterioribus. Primũ autem horum secundum quosdam possibile est, quòd probant sic. Nam sicut interior sensus uigilare potest ligato per somnum exteriori, ut patebit infra ita nihil prohibere uidetur, quòd intellectus habitibus, & sensationibus sufficienter habituatus sæpe uigilet, idest cognoscitiuè actuetur respectu intelligibilium, & q̃ utræque uires sensitiuæ sopitæ sint. Quod si dicatur secundum philosophos, quòd necesse sit ad actualem intelligibilitatem phantasmata speculari. Igitur intellectus non actuatur, nisi consecutiuè ad actuationem phantasiæ. Respondetur, quòd si illud dictum commune philosophorum habeat ueritatẽ. Intelligitur de cõmuni cursu humanæ cognitionis, & in prima

acquisitione intellectualis notitiæ. Vel est uerũ resp ectu illorum intelligibilium respectu quorũ adhuc nõ habet sufficienter intrinsecos in se habitus & species secundum quas in actu exire possit sine adminiculo uirium sensitiuarum. Secus autem est de intellectu si habituato, qui ut seipsum actuet, nõ oportet, ut ad phãtasmata se conuertat. Istam intellectualem uigiliam sensisse uidetur sesibus somno ligatis, q dixit, ego dormio, & cor meum uigilat, & secundum hanc opinionem somnus utrorumque sensuum non potest sopire intellectum, nisi nũdum uel insufficienter habituatũ. Secundum autem .s. ligamẽtum exteriorum sensuum, solutis a somno interioribus etiam manifeste apparet in quibusdam, qui nocte dormiendo surgunt, & ambulant sine offendiculo, & faciunt aliqua opera uigilantium, s. loquuntur clamant, induunt se, ascendunt arbores, exeunt domos, ad campos, siluas, insequuntur inimicos, & quandoque interficiunt, & reuertuntur ad lectos suos, ut dicit Alber. in commento super li. de som no & uigila, Possunt etiam, & tertio aliqui secundum exteriorem sensitiuam uigilare, & dormire secundum interiorem, sicut audiui de uno talium qui realiter, sen sit. Vigilant etiam quandoque tales secundum sensuũ, & simul secundum uim intellectiuam, quæ fortassis ẽt quodammodo actuari potest ad actuationem exteriorum sensuum interioribus sensibus ab omni actu suspensis, Vnde si Deus in homine uigilante suspenderet ad tempus omnem actuationem interiorũ sensuũ sine impedimento influentiæ uirtutis, & spirituum ad sensus exteriores, quid prohiberet hominem, & sensitiuè uidere & intellectiuè uisa ratiocinari, & ita sufficienter se sẽ in ambulando, uel ascendendo dirigere, & custodire? Hæc Henri. de Assia ubi supra.

QVÆ-

QVÆSTIO SECVNDA. VIII. CAPI.

Vnde fuerit somnus Adæ a principio causatus.

QVÆRITVR, Vnde causatus est somnus Adæ a principio, cũ nihil de prędictis causantib. somnum, nec fumalis euaporatio cibi potuerit ad caput eius, uel cor ascendere, nec in paradiso comederit de fructibus ante formationẽ Euæ, & quid uidit Adam in sopore illo? Ad quã sic respondetur, ꝙ somnus illę Adę siue raptus, siue extasis, nec ab Angelo fuit, nec a cœlo nec a cibali fumo, aut fatigatione, q̃ nõ erat in statu innocẽtiæ. Sed fuit ĩmissus a Deo, tanq̃ conueniẽs dispositio ad recipiẽdas diuinas reuelationes: hinc uides ꝙ ẽt ad supnaturalia, agẽda, deus utitur naturalibus quã tũ tñ sapiẽtiæ dei, & negocio cõuenit, licet posset siue his absolute facere, qui (ut dicit Aug.) Nisi ab hac uita qsq; quodãmõ moriat, siue auuersus, & alienatus a corporeis sẽsib. fuerit, nõ subuehit in visione Dei, & cęlestiũ, In quo raptu siue extasi pius, & largissimus Deus primo homini principio totius posteritatis ostẽdit magna, & mirabilia. Ipse.n. Adã in ipsa extasi siue excessu mentis positus, & in illud quod statũ naturę excedebat eleuatus, ut dicit glo. ad Ephe. 5. Primo propheta effectus est. Nam excitatus ex sopore, & mulierem, formatam ex ipso aspiciens, diuina reuelatione illustratus Idiomate hebraico dixit. Hoc nunc os ex ossibus meis & caro de carne mea, propter hoc relinquet homo &c. Ingressus etiam est in sanctuariũ Dei, & intellexit nouissima ab initio, & primo (ut dicit glo.) reuelatum est ei quod ex eo nasciturus esset homo qui uerè Deus esset, cuius morte hominum genus redimeretur, de cuius latere in cruce morientis fidelis ecclesia formaretur. Intellexit ẽt, quod mundus esset perdendus pec-

cato quamuis non suo. Tunc forte intellexit mysteriũ Trinitatis, creationem mundi ex nihilo, destructionẽ eiusdẽ, accepit in illa extasi reuelationẽ casus angelorum. Intellexit sacrificia quæ erant futura in remediũ originalis peccati, quãuis illud futurũ ei esse nõn reuelaretur. Intellexit excellentissimã illã futura uitam in qua post in æternum uiuendo sine nutrimento, habituri essent homines in clara Dei uisione. si in hac uita mãdata Dei custodirent. Instructus fuit in naturalibus, & moralibus scientiis. Tunc etiam accipit excellentẽ cognitionẽ theologicã supernaturalẽ, ut primis rebus nomina imponeret, & rerũ proprietates cognosceret. Vnde cõstitutus est primus philosophus, primus Theologus in utraq; scientia perfectus s̃m mẽsurã initij sui status. Vnde Hugo libro 6. de sacramentis loquens de philosophia, & Theologia primi hominis dicit. Rerũ Visibilium omnia quæ cum homine, & propter hominem factę erant, perfectam cognitionem primum hominẽ simplici diuinę inspirationis illustratione accepisse nulli dubium esse debet. Nam Deus rationabiliter ei tribuit scientiam eorum quę propter ipsum fecit, & quorum gubernationem dispositionem, & prouidentiam ipsi homini reliquit. Si autem pro uita temporali conseruanda, & disponenda in rebus transitorijs tam scientiam magnam accepit, multo magis pro uita æterna adipiscenda excellentiorem, & abundantiorem de cœlestibus, & supernaturalibus cognitionem habere debuit. Sic in extasi, & excessu mentis Paulus positus uidit arcana Dei, quæ non licet homini loqui. Sic etiam quædam mulier ordinis nostri prædicatorũ uirgo mirabilis humilitatis, & deuotionis in urbe ueteri tempore nostro extasim patiebatur, quotiens aliquis ei uerba deuota, & feruentia loqueretur, cumque poneretur in lecto dum rapi incipiebat, eleuatis paulatim manibus, & pedibus ad modum pedum crucifixi dispositis, sic efficiebatur immobilis, ut nulla

uio-

violentia manus, vel brachia flecti, vel ipsi pedes possent aliquatenus disiungi. De mirabilibus autem, & arcanis quæ in ipso raptu percipiebat aliquando, paucis, & cum difficultate aliqua reuelauit. Hæc Henricus, & Ioannes de sancto Geminiano.

QVÆSTIO TERTIA VIII. CAP.

De somnijs, & de apparitionibus somniorum. Sex Quæstiones continens.

QVÆSTIO I. QVÆSTIONIS III. CAP. VIII.

De somniorum causis ac eius definitione.

QVÆRITVR, quid sit somnium, & etiam vnde causantur somnia, siue apparitiones phantasticæ somniorum? Ad quam sic respondetur, quòd somnium secundum philosophum li. 2. de somno, & vigilia, est phantasma factum a motu simulachrorum a similitudine sensibili in dormiente ſm ꝙ dormit, hmõi atuē somnium, seu phãtasma ortum habere potest ex pluribus, & sic possunt somnia plures causas habere. Nam somniorum duplex est causa in generali, scilicet interior, & exterior. Prima interior ēt est duplex. Nam prima est mentalis siue spiritualis. s. cogitatio vel affectio inquãtum illa occurrunt phantasiæ hominis in dormiēdo, circa quę eius cogitatio, & effectio fuit immorata in vigilando, Secunda causa somniorum interior est corporalis dispositio. Nam ex dispositione interiori corporis formatur aliquis motus in phantasia cõueniens ta-

li dispositioni, sicut homini in quo frigidi humores abundant, occurrit, ꝙ sit in aqua, vel niue. Et propter hoc medici dicunt esse intendendum somnijs ad cognoscendum interiores dispositiones corporis. Scda causa somniorum est exterior, & hæc est duplex. Prima est spiritualis, quæ qn̄q; est à Deo, qui ministerio angelorum aliqua hominibus reuelant in somnijs, vt dictum est supra. Qūādoq, aūt operatione dæmonū apparent dormientibus aliquæ phantasiæ, ex quibus qn̄q; aliqua futura reuelāt his, qui cum eis hn̄t pacta illicita, vt dicetur infra in tertia Decade. Secunda causa exterior est corporalis. s. immutatio imaginationis, vel phantasiæ inquantum imaginatio, vel phantasia dormientis immutatur, vel ab aere continente, vel vt astronomi dicunt, ex impressione cęlestis corporis, vt sic dormienti aliquæ phantasiæ appareant conformes dispositioni cœlestium. Pro quo intelligendo notandum, ꝙ Astronomi dicunt, ꝙ cœlum siue corpora cœlestia per se operantur ad somnia. Nam multotiens dicunt hoīum somnia esse conformia stellarum habitudinibus, & constituationibus, in tantum, ꝙ scita dispositione cęli hora somnij Astrologus dicere potest de quo facto somnium fuit. Et dicunt, quòd sicut cum colera in homine abundat, somniat homo de rebus calidis, & rubeis, ꝙ cum flegma abundat, de rebus frigidis, & aquosis veluti effectus naturales causati a causa naturali. Similiter cęlum potest influere cognitionē effectuum quos virtualiter continet, & ꝑ consequens imprimere per se dormientibus ad somniandum. Quibus respondetur, quòd licet cęlum aliquid operari possit ad somnia, hoc tamen non est per se, scilicet per impressionem nouæ speciei, vel cognitionis interioris sensualis, vel intellectualis. Sed est solum per accidens ad aliquam transmutationem corporis secundum sensibiles qualitates. Nā influētia calefactiua non potest imprimere prius speciem

caloris

caloris sensui interiori, quàm causet realem calorem q obiectiuè moueat sensum tactus. Et cum dicitur secundum Astronomos, quòd quandoque inuenta sunt somnia hominum conformia habitudinibus, & imaginibus stellarum, utpote Piscis, Cancri &c. Dicitur, quòd hæc ratio, vel nunquam expertum est, vel est a casu, vel quia aliquis exercitatus in huiusmodi post somnium (non autem ante) inueniet aliquam concordantia in cęlo cum re, vel rebus, de quibus somniauit. Sed Beatus Augustinus super Gen. ad literam dicit. Hoc quidem occulta malignorum spirituũ deceptione fieri, potuit, qui hominibus intentis talibus vanitatibus, sic in eorum damnationem, & erroris pronosticationem, astrorum propagatione illudere consueuerunt. Et negatur, quòd ille humor, qui dicitur melancolia, vel cholera producat in homine somniante, vel frænetico species calidas, vel humidas, vel caprarum, vel serpentium, vel species eniuscunq; rei differentes speciei ab illis humoribus, qui talibus apparere consueuerunt. Et ratio negationis est, quia causa naturalis non potest per se speciem effectus sui realis prius producere in sensu, uel intellectu, quam illum effectum producat in esse reali. Quod si dicatur, vnde causantur huiusmodi phantasticę apparitiones in somnijs? Dicitur, quod contingunt ex irregularitate motus spirituum, & fumorum, & partium interiorum organorum, in quibus fit sensatio, & phantasmatarum reseruatio, quæ quidem phantasmata talibus motibus respectu inuicem confunduntur, & monstruose coniunguntur. Et ita contingunt tales apparentiæ somniorum. Hęc ex Alberto & Henrico.

QVÆ-

QVÆSTIO II. QVÆSTIONIS TERTIÆ VIII. CAP.

Vtrum spiritus boni, vel mali possint somnia viuis immittere.

DVBITATVR, Si spiritus boni, & mali possint apparere, & immittere somnia viuis. Ad quã respondetur affirmatiuè, & primo de spiritibus bonis dicamus. Ingeruntur n. primo qñq; somnia clara viuis benignitate spirituum bonorũ de quibusdam, ad bonum ipsorum vel aliorum pertinentibus, & sic Alberto Magno fuit immissum somnium clarum de casu pueri de molendino in ripam in nocte, vt sic, quia episcopus erat, maiori pietate, & compassione moueretur erga matrem pueri quæ sibi de mane de submersione pueri filij sui conquerenda erat. Sic etiam Galeno fuit immissum somnium de cura cuiusdam infirmi patientis ęgritudinem splenis, qui vt ipse narrat cum diu de cura illius solicitus fuisset, & remedia diligenter quæsiuiset, somniauit quadam nocte, ꝙ sanguinẽ traheret de vena quæ est inter auricularem, & anullarem digitos, quòd fecit, & sanatus est, ꝙ si ita diuina bonitas per bonos spiritus dirigit homines facientes, quod in se est ad ea quæ sunt in salutem corporum, lõge vtique fortius diriget per bonos spiritus homines debitè sollicitos pro bonis moralibus, & spiritualibus sibi vel alijs acquirendis, & maxime illos qui prę sunt, sicut rex Salomon specialiter directus fuit per somnium de bono regimine popoli sibi commissi, ut habetur 3. Reg. 2. pro hoc facit, quòd Caiphas cum esset pontifex anni illius propheratiit dicens. Expedit nobis, vt vnus moriatur pro populo ne tota gens pereat. Sic sæpe regibus etiam infidelibus per somnia multa ostensa sunt, vt regi Pharaoni futura fames.

Gen.

Gen.41.& regi Nabuchodonosor futura regnorum dispositio, de qua sollicitus erat Danielis .2. Et merito Angeli dirigunt,& inclinant reges,& principes p somnia ad salutem eorum quorum curam habent. Nam aliqui Angeli (ut dicetur infra ĩ secunda Decade) tanquã gubernatores, pręsunt prouincijs,& regionibus,& per cõsequens regibus, & principibus regionum in eos influendo hoc, uel illud prout nouerunt expedire saluti commissorum. Ex quibus apparet, quòd inter cæteros illorum, qui præsunt somnia magis notanda sunt tanquam præsagium de futuris habentia. Et ideo dixit quidam de philosophis, quòd regio somno credendum est. Nouerat enim, quòd salus populorum consistit in capitibus eorum.i.in his, qui pręsunt. Secũdo ingeruntur quandoque somnia uiuis a spiritibus malis, uel ad deceptionem, ut quis credatur propheta Dei, qui est propheta diaboli, uel ad confirmationem alicuius erroris, uel superstitionis, uel ad alicuius uitij impulsionem,& excitationem, scilicet superbię, uel luxuriæ, qñque, ut per has uisiones claras, & somnia se tanquam prophetas, aut Deo familiares extollant de facili enim reuelationes extollunt. Sensit hoc Apostolus quando dixit. Datus est mihi stimulus carnis Angelus sathanæ ne magnitudo reuelationum me extollat. Sic Socrati fuit immissum somnium a quodam dæmone sibi familiari, ut posset interpretari somnium Platonis adhuc pueri, quod habuit de cygno quem Athenięses immolant Deæ Veneri quam colunt. Socrates enim præcedente nocte prius quam Plato ad eum eruditioni gratia a patre fuisset adductus uidit somnium a spiritu familiari immissum cygnum, scilicet qui apud Athenienses Veneri dicatur, dulcissimè canentem, & a terris usque ad cœlos cantando subuolitantem, quod postea Platone adducto ad se, hic ille est, inquit, cygnus quem ego pręterita nocte, tam suauissimè canentem somno uideram. Sic etiam quibusdam philoso-

phis ab assistentibus sibi dæmonibus fuerunt immissa somnia de aliquibus effectibus, vt ex eis postea côcluderent discursiuè esse aliquos spiritus se habiliores, & subtiliores, & sic inducerentur ad superstitionem, vel errorem, vel etiam quandoque ad veritatem, vt patet de Platonicis, & Tullio veritati catholicæ in quibusdam adhærentibus. Hæc ex Henrico de Assia.

QVÆSTIO III. QVAESTIONIS III. CAP. VIII.

Vtrum mortui possint in somnis monere viuos ad bonum vel abducere a malo, & an suis monitionibus sit præstanda fides.

QVÆRITVR, Si spiritus vel animæ mortuorum possint in somnis monere ad bonum, vel abducere a malo viuos, & si sint seruandæ, & exequendę mortuorum monitiones? Ad quam respondetur affirmatiuè. Nam quandoque a spiritibus mortuorum, & ab animabus in purgatorio existentibus immittuntur somnia viuis rogantes pro eis orari, vt patet.4.dia. Quandoque etiam permittitur eis, vis somnia ingerere admonitoria, vel etiam prouocatoria ad bonum, vel a peccatis quibusdam reuocatoria. De animabus vero damnatis non puto somnia immittere viuis sinantur, quamuis nihil prohibeat viuos etiam de mortuis damnatis somniare, quandoque arte dæmonum ad finem, vt credantur saluari, aut vt præces, & eleemosynæ viuorum pro illis frustra fiant. Qualitercunque tamen sit, somnia de mortuis non sunt obseruanda a viuis tanquam semper ipsi pro talibus moneantur, vt mortuis subueniant elemosynis, & precibus.

QVÆ-

QVÆSTIO IIII. QVÆSTIONIS. III. CAP. VIII.

Vtrum somnia amentium, & stultorum alicuius uoti habeant præsagium.

QVÆRITVR, an somnia amentium, & stultorum habeant præsagium alicuius veri? Ad quam Albertus volens probare, quòd somniorum immissio non sit a spiritibus, sed ex causis naturalibus respondet affirmatiuè dicens, quòd multis amentibus: & fatuis plurimum, somnia præsagium habentia accidere solent. Sed hoc negat dominus Henricus dicens, quod nescit vbi Albertus hoc legerit, aut qua experientia didicerit. Ipse enim nunquam vidit fatuum prophetasse, aut somnium notabile futurorum designatiuum habuisse, immo cum phantasticũ fatuorum, sit tumultu cogitationem, & passionum maxime distractũ, inquietum, & confusum, ideo est maxime indispositũ ad receptionem reuelationum, & somniorum.

QVÆSTIO V. QVÆSTIONIS. III. CAP. VIII.

Cur spiritus boni enigmaticè, & parabolicè, & non clarè erudiant homines

DVBITATVR, Quare spiritus boni non clarè erudiunt homines per somnia, sed enigmaticè, & parabolicè, cũ finis in immissionibus somniorum sit significatio aliquorum, quæ sciri, vel præsciri expedit hominibus? Ad quam

Symonides philosophus uolens respondere, dixit hoc accidere ꝑ eo, quòd Deus inuidet mortalibus de sciētia futurorum, & ideo non clare, sed sub obscuris figurarum inuolutionibus immittit hominibus somnia de futuris. Sed quia hic maxime errauit. Ideo dicendum est quod ex multis causis contingit hominibus immitti somnia enigmatica, & non clara. Primo, ut homines somniis obscuris territi ad dominum pro interpretatione recurrant, aut saltem ut malum imminens uelit auertere, petant, aut, ut aliquis seruus Dei ad salutem multorum exaltetur, & Deus glorificetur qualiter fuit ad literam de Ioseph, & Daniele. Secundo obscuritas præmonitionum per somnia facit ad exercitium, quia scito quod a Deo, & creaturis spiritibus bonis, & malis solent homines uarijs modis moueri & affectionibus, ut habeant homines occasionem circunspectius agendi, & cautius prouidendi, ut forte imminentia mala excludant, ut leuius tolerent, ut uentura bona abundantius suscipiant. Tertio in causa potest esse conditio status præsentis uitæ, quæ multiplici obscuritate, & perplexitate anxiari meruit quando homo primus a Deo suam per culpam cecidit. Vnde beatus Greg. 5. morali. dic proiecti a paradisi gaudijs, cecitatis pœna mulcta ti uix susurrii uenas appræhendimus, & mira Dei opera raptim tenuiter quam pensamus, &c. Quarto prouenire potest ex merito uel demerito, uel ex indispositione, aut dispositione recipientis, propter quæ Deus aliquos nullis immissionibus somniorum præadmonet aliquos ambiguæ inopinatis passionibus tristitiæ, uel lætitiæ, & aliquos somnis, uel reuelationibus claris. Hæc Henricus ubi supra.

QVÆ-

QVÆSTIO VI. QVÆSTIONIS III. CAP VIII.

Vnde est quod spirituum influxus in homines potius respiciat somnium, quàm uigiliam.

DVBITATVR, Quare influxus spirituum in homines potius uel communius respicit somnium, quàm uigiliam? Ad quam sic respõdetur, quod tres differentiæ actuationum interioris cognoscitiuę requirunt quietem, & tranquillitatem mentis, id est animæ, uidelicet reuelatio, contẽplatio, & ueritatis inuestigatio. Cum ergo somnus sit quædam quies uirium animalium, ideo anima dormiẽtis est in statu aptiori ad reuelationes. Vnde, quia reuelatio per somnium, immissa homini a Deo uel Angelo, est quædam interna allocutio, frustra fieret quando anima esset ita distracta uel alijs occupata uel intenta, quòd non intenderet spiritui se alloquenti, uel locutionem sibi memoriter non imprimeret. Sicut hoc manifestum est in exteriori, nullus enim sapiens uolens aliquid alicui dicere alloquitur ipsum quando uel ubi propter interiorem distractionem, uel exteriorem turbationem non potest perfecte audiri, uel si audiat non recipit corde quod dicitur. Et ideo dixit sapiens quod non est effundendus sermo ubi non est auditus. Et ibidem, Frustra fit locutio ubi nõ est attentio, aut ubi eius quod dicitur intellectio. Spiritus ergo boni cum sint sapientissimi nolentes homines alloqui frustra locutione interiori nec exteriori rationabiliter obseruant tũc locum, statum, & dispositionem eius cui loquendum est, ut allocutiones suæ effectum habeant iuxta illud quod dicitur Isai. 56. uerbum meum quod egredietur de ore meo, non reuertetur ad me uacuum.

Ex quibus sequitur, quòd reuelatio a Deo, uel Angelis per somnia fit pro tempore, quo adhuc ligatus est sensus communis, quia pro illo tempore anima est in omnimoda quiete nullum actũ habens, & per consequẽs uidetur esse in dispositione aptissima ad receptionem diuinę illuminationis. Hæc Hẽricus de Assia, ubi sup.

QVÆSTIO QVARTA.
VIII. CAPI.

Quot, & qui sunt, qui benè somniando diuinant.

QVÆRITVR, quot, & qui sunt qui bene somniãt, & somniando diuinant? Ad quam sic respondetur, quòd tria generã hominum bene somniant, & diuinant, scilicet, uesani, amici, & melancolici. Primo enim uesani, bene pręuident, & diuinant de somniis. Cuius ratio est quia tales non sunt intenti circa proprios motus, & ideo apprehendunt, & discernunt motus passionis extraneæ, quæ tangit eos. Viri autem prudentissimi, & optimi non sunt intenti, nisi circa sapientias, & uirtutes, & alia honesta, propter quæ non percipiunt somnia. Secundo dico, quòd amici bene, & rectè somniant, sicut res eueniunt de suis notis, & amicis. Cuius ratio est, quia amicorum ad inuicem est maior sollicitudo, & ideo suorum simulachrorum est maior cognitio. Vnde noti, & amici præcipue quando sunt separati procul ab inuicem maxime pro inuicem sunt solliciti, de se multa sperantes, & de se multa timentes. Maxime enim cognoscunt se inuicem, & sentiunt motus ad inuicem sibi factos per passiones spei, & amoris, & timoris. Et hoc modo se habent somnia notorum, & amicorum. Nam motus somniorum amicorum sunt magis profundati, & uehementes, quàm extraneorum. Quod uno exemplo etiam patere potest, quod narrat Tul. in 2. libro

de

de natura deorum dicit.n.ibidem,quod duo familiares socii,& amici archades,ideſt græci,iter ſimul facie̋tes ad aliquam ciuitatem peruenerunt, quorum unus ad domum ſui amici perrexit. Alter uero ad hoſpitium diuertit. Is q. in domo amici ſui erat, uidit in ſomnijs ſocium ſuum orãtem,ut ſibi ſubueniret, eo ꝙ niſi iuuaret ipſum eſſet ab hoſpite iugulandus. Ille uero hoc uiſo excitatus de lecto ſurrexit,& hoſpitium in quo hæc agebantur petere conatus eſt. Sed ad ſe rediens,& tanquam uanum ſomnium paruipedens,ad lectũ rediens, obdormiuit,tunc eius ſocius ſecundo per ſomnium apparuit,& inſtantius quampriũs rogare uidebatur,ut ei auxiliaretur. Sed iſte neque de ſomno tunc curans iterum obdormiuit. Cui tertio in ſomno ſocius cum magna querela apparuit,ſe dicens iam iugulatum eſſe,obſecrans,quoniam uitæ ſuæ auxilium ferre neglexiſſet, ut ſaltem ultionem non negaret, dicens corpus ſuum trucidatum ferri extra portam, ſupra currum,cooptũ ſtercore ſepeliendum,ut eius ſcelus, uel facinus occultaretur. Tunc conſtantibus precibus familiaris, amicus compulſus, protinus cum iudice ad illam portam ſummo mane cucurrit, & currum quem in quiete ei demonſtrauit,comprehendit hoſpitemq́ue ad capitale ſupplicium perduxit. Hoc narrat Valerius Maximus lib. ſecundo de ſomnijs. Tertio melancholici melius alijs ſomnia pronunciant, & coniectant. Cuius ratio eſt,quia in illis eſt uehemens imaginationum impreſſio,tum quia minus proprijs intendunt,minus profundè dormiunt, & ideo magis coniectant, diuinant, & præuident ſomnia. Illi autem qui optime, & artificio ſe determinant,& interpretantur ſomnia, ſunt illi qui mouentur ſubtiliter inſpicere ſimilitudines rerum uerbi gratia. Sicut enim ſe habet in aqua mota, ſic multotiens ſe habuit in ſomniis. Sicut ergo intuentes in aqua mota ſimulachra diſtorta, & confuſa prompti ſunt reddere figurata, uel ſignata ipſorum ſubtiliter,

quia sciunt inspicere similitudines simulachrorum, uel idolorum ad ea, quorum sunt simulachra dicentes quòd hæc est figura hominis, hęc æqui, & similia. Sic etiam in somniis intuentes simulachra distorta prompti sunt determinare ipsorum figurata, uel signantia illi, qui mouentur subtiliter inspicere similitudines eorum ad ea quorum sunt simulachra. Hæc Beatus Thomas in fine tertij libri de somno, & uigilia, & Albertus in commento ibidem.

QVÆSTIO QVINTA. VIII. CAP.

Vtrum somnijs dare fidem sit licitum.

QVÆRITVR, Si dare fidem somniis sit licitum. Ad quam uidetur respondendum negatiue propter ea, quia scribitur. Ecclesiastic. 34. Multos errare fecerunt omnia, & exciderunt sperantes in illis, & metricè dicitur.

Somnia ne cures, nam fallunt somnia plures.

& Cato dicit.

Somnia ne cures, nam mens humana quod optat.
Dum uigilat sperans per somnum cernit idipsum.

Sed in contrarium est, quia Angelus domini apparuit in somnis Ioseph, qui somno credidit. Matth. primo. Respondeo dicendum, quòd ut dicit Marco super somnum Scipionis (eo, quòd in somnis Paulus Scipio maior Scipioni filio apparuit.) Omnium quæ sibi uidere dormientes uidentur, quinque sunt principales diuersitates, & nomina, aut est enim quod latini somnium uocāt, aut quod uisio rectæ appellatur, aut quod oraculum nuncupatur, aut quod in somnium dicitur,

aut

aut est phantasma, quod Cic. quotiens opus hoc nomine fuit, uisum uocauit. Vltima ex his duo dicit Cic. cum uidentur cura interpretationis indigna sunt, eo quòd nihil diuinationis importent. Fiunt enim hæc duo primis tribus horis noctis, quç uocatur prima noctis uigilia Lucæ duodecimo, & quæ dicitur etiam intempestum. 3. Reg. 3. & consurgens intempeste noctis silentio de meretricibus. In quibus horis somnus est ualde obscurus, & profundus propter fumum obscurum, & spissum resolutum a loco digestionis opilantem, & obscurantem organa sensuum, ideo tunc phantasmata, & motus factus a sensibus apparere uere non possunt. Et ideo credere, & fidem dare somniis, & apparitionibus, siue reuelationibus factis tribus primis horis illis uanum est, & stultum, & sic intelliguntur dicta in fronte quæstiunculæ adducta. Somnium autem est, cum dormiendo aliquid reuelatur nobis per impressionem formarum imaginabilium, & id quod reuelatur tegitur figuris, & reuelatur imaginibus, ut cum Iacob dormiens scalam uidit. Gen. uigesimo octauo. Visio est cum in uigilia reuelatur aliquid per impressionem formarum, maginabilium, & eo ordine eueniunt quo apparuerunt, sicut uisio Isaiæ qui dicit. Vidi dominum sedentem super solium excelsum &c. Isa. 6. & uisio Danielis de hebdomadibus quæ eo ordine euenit, sicut uidit: Oraculum est, cum in somnis, parens uel alia bona grauisq́, persona ut Deus, Christus, Angelus uirgo Maria, uel aliquis sanctus aliquid aperte uenturum aut non, uitandum, uel faciendum, denunciat, & isti tales apparentes si loquentur sic eueniet, ut dicunt, uel ut ostendunt, & sic credere non est peccatum, maxime si ipse cui apparitiones fiunt, sit bonus. Ex quibus patet, quòd secundum Macrobium somnium Ioseph, de quo dicit Matthæus oraculum fuit, & in aurora stomacho digesto, & Ioseph somniorum doctor credidit Angelo & accepit Mariam sibi

uxorem

uxorem prægnantem. Illud autem, quod Pharaoni, uel Nabuchodonosor factum fuit, somnium fuit, & non oraculum, nam Ioseph Pharaoni, & Daniel Nabuchodonosor interpretati sunt. Ergo in somnia credere, & phantasmata perscrutari uanū est, quæ fiunt tribus primis horis noctis. Somniis uero uisionibus, & oraculis credendum est, maxime si frequentius appareant, & si bonus sit cui apparent, & ab aliquo sancto uiro interpretentur. Vbi tamen cui somnia uisiones aut oracula fiūt non esset, ut Paulus qui dicebat. Scio cui credidi, & certus sum, aut sicut mater Augustini, de qua dicit li. confessionum, quod ipsa sciebat distinguere inter Deū reuelantē, & aīam somniantem, tunc enim interpretati cui uisio, aut somniū, uel oraculum fieret, non egeret. Hæc dñs Ioan. de Biblia Bononiensis in quolibetis.

QVÆSTIO SEXTA.
VIII. CAP.

Vtrum futura naticinari per somnia sit peccatum.

QVÆRITVR, si uaticinari futura per somnia sit peccatum? Ad quam sic respondetur, quòd prædicere futura per somnia potest contingere quatuor modis. Primo ex naturali ratione, & sic possunt cognosci omnia futura quæ effectus suos habent in causis suis, & prędicere talia, licet, nec est diuinatio, ut patet supra diuinatio primo capitu. Secundo contingit futura prędicere ex corporali complexione, uel dispositione, ut medici faciunt, & hoc licet, nec est diuinare. Tertio contingit ex Dei reuelatione, sicut fecerunt Ioseph, & Daniel Gen. 40. & Dan. 2. qui per reuelationem diuinam uiderunt præsagia futurorum, & ideo reuelationem a Deo sibi factam exponebant, & alij enarrabant. Vnde dixit Ioseph duobus Eunuchis, qui habuerunt som-

nia,& interpretationes ignorabant. Nunquid non Dei est interpretatio? referte quid uideritis Gen. 40. & Dan. 2. dicitur quod enim per uisionem mysterium reuelatum est a Deo. Vnde subdit. Est Deus in cœlo reuelans mysteria, in nullis tamen somnijs quantum est ex se, fides, & spes pro certo ponenda est, nisi alicui constaret aliquid pro certo per somnia, uel in somnis a domino reuelatum fuisse. Vnde nec Ioseph nec Daniel obseruabant somnia, spem in illis ponentes. Sed quæ per somnia fuerunt eis a Deo reuelata, exposuerunt, ut patet. Quarto contingit futura prædicere in somnijs ex dæmonum illusione, & reuelatione cum quibus pacta habēt, uel expressa, quia ad hoc inuocant, uel tacita quia huiusmodi diuinatio se extendit ad id, ad quod se non potest extēdere, & talis est illicita, & supestitiosa. Vnde probatur Leui. 19. Non obseruabitis somnia, & Deuteronom. 18. Non inueniatur in te qui obseruet somnia, & hoc uel pactum habens cum dæmone, uel spem ponens in somnijs. Hæc B. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8

Septima Quęstio, & ultima huius Octaui capitis, duas habet quæstiunculas.

QVÆSTIO I. QVÆSTIONIS VII. CAP. VIII.

Quare pueri, & amentes aliquando futura prædicunt.

DVBITATVR, Quare pueri, & amentes quandoque futura prædicunt? Ad quam sic respondetur, quòd pueri, & amentes cum habeant liberum arbitrium ligatum, non proprie uoluntarie, sed naturaliter agūt. Natura autē physica regitur syderibus, quæ immutant quodammō phā-

tasias

tasias eorum,& sic diuinãt, ut dictum est supra in declaratione opinionis philosophorum,& clarius declarabit ex sequenti responsione ad septimam petitionẽ.

QVÆSTIO II. QVÆSTIONIS VII. CAP. IIII.

Cur animalia bruta, aliquibus motibus, futuros effectus ostendunt.

DVBITATVR, Quare animalia bruta aliquibus motibus futuros effectus ostendunt? Ad quam sic respondetur, quòd animalia bruta non habent aliquid supra phantasiam, quod ordinet phantasmata, sicut habent homines rationem. Et ideo phantasia brutorum animalium totaliter sequitur impressionem cœlestem, & ideo ex motibus huiusmodi animalium magis possunt ostendi quædam futura, ut pluuia, & huiusmodi, quam ex motibus hominum qui mouentur per consilium rationis. Vnde philosophus dicit lib. 2. de somno,& uigilia, quòd quidam imprudentissimi sunt maxime prouidentes. Nã intellectiua eorum nõ est curis affecta, sed tanquam deserta, & uacua ab omnibus,& mota secundum mouens ducitur. Hæc Tho. 1. parte. quæst. ubi supra. Vnde philosophus dicit in libro Methaurorum, quòd cantus ranarum, acutus morsus pulicum, uel muscarum, significat pluuiam. Prima pars probatur, quia tempus humectatum est conueniens ranis existentibus in aquis, ideo naturali inclinatione cantant. Et pulices, & muscæ propter humiditatem attractam a uirtute eleuatiua ex qua generatur pluuia, plus solito quærunt restauratiuum. Et Galus cantans tempore non solito, & asini confricantes aures significant pluuiam futuram. Prima pars probatur, quia tunc multitudine uaporum extinguentium pristinam siccitatem insti-

instigantur. Secũda pars probatur, quoniam ex multitudine uaporum generatur in eis pruritus. Item eleuatio capitum boum, & uaccarum in campis, & pascuis, seu impetus reuersionis ad uillam significat pluuiam, & tempestatem futurã, patet, quia cũ operationes istorum sint ab intelligentia infallibili, ideo naturaliter inclinantur cognoscere nocumentum futurum. Nimia etiam auiditas pecudum comedentium in campis est signum futuræ pluuiæ patet, quia natura non deficiens in necessarijs, dedit istis animalibus non habentibus rationem, quandam inclinationem naturalem, qua extimant nocumentum futurum de proximo fieri, quod est prohibitiuum nutrimenti eorum, Ideo hoc quasi scientes, plus solito auide quærunt cibum. De auibus etiam in terra futurum pluuiam pronosticantibus. Vergi. primo Georgicorum longo carmine sic cœcinit.

Cum medio celeret reuolant ex equore mergi.
Clamoremq; ferunt ad littora, cumque marinæ.
In sicco ludunt fulice, notasque paludes.
Deserit, atque aliam superuolat ardea nubem.
& infra.
Aut illum surgentem uallibus imis.
Aerie fugere grues.
Aut bucula cœlum suspiciens, patulis captauit naribus auras.
Aut arguti lacus circumuolitauit hirundo.
Et ueterem in limo ranæ cecinere querelam.
Sępius è tectis penetrabilibus extulit oua, Augustum formica terrenis iter, & bibit ingens Arcus.
Et e pastu decedens agmine magno.
Coruorum increpuit densis exercitus alis.
& infra.
Iam uarias pelagi uolucres.
Nunc currere in undas. Et studio incassum uideas gesti relauandi, tunc, s. sunt signa pluuię futurę,

signa

re in effectibus.s. per se,& directe,& per accidens,& in directe. Primo modo corpora cœlestia nõ agunt in animam,& potentias eius rationales,quia si per se,& directe agerent in animam,sequeretur, φ animæ producerentur per transmutationem , sicut aliæ res naturales, ut dixerunt Democritus,& Empedocles,nõ ponentes differentiam inter sensum,& intellectum. Qui non uidentes distinctionem inter actus,& operationes intellectus,& sensus,& inter appetitũ sensitiuum, & intellectiuum , dixerunt intellectum esse uirtutem organicam,& materialem,sequentem corporis transmutationem,sicut sensus. Et consequenter dixerunt , quòd cum transmutatio inferiorũ corporum sequatur transmutatione corporum superiorum anima etiam, & intellectualis operatio sequerentur motum corporum cœlestium,secundum illud Homeri. Talis est intellectus in dijs , & hominibus terrenis , qualẽ in die dedit pater uirorũ Deorumq;,idest Sol,uel Iuppiter,quẽ dicebant summũ Deũ. Et ita intellectũ sicut sensum crediderunt a corporibus supercœlestib. generari. Et cõsequenter directe,& p se a corporibus supcęlestibus agi, & imprimi. Quã opinionẽ theologi reprobant ponentes,qd lex hac ordo diuinæ prouidentiæ hoc uult quòd unumquoq; immediatè proxima sibi causa moueatur. Proximum autem motiuum uoluntatis est bonum ostẽsum per intellectum , eo quòd obiectum appetitus est bonum,uel apparens bonum a quo mouetur , sicut uisus a colore unde dicunt , quod solius Dei immediatè actiuè est mouere uoluntatem , & secundorum agentium solum persuasiuè,non autem impressiuè a corporibus cœlestibus , quia si sic , nunquam in nobis esset electio mala. Nam natura per se, & directè agendo semper ordinatè agit , & mouet . Eandem etiam opinionem reprobat philosophus 4. metaphysic. & primo, & secundo de anima . Si autem loquamur de subiectione indirecta , & per accidens, sic dicimus

mus, quòd anima, & potentia eius appetitiua, & intellectiua rationales, subijciuntur corporibus cœlestibus & eorum impressionibus. Inquantum, scilicet, aliquo modo intellectus, & voluntas accipiunt ab interioribus, & exterioribus viribus, quæ organis corporum alligantur, & corporibus cœlestibus subijciuntur. Nam operatio intellectus, & consequenter voluntatis, nec inchoari potest, nec compleri, sine concursu virtutum corporearum, quæ sunt imaginatiua, memoratiua, cogitatiua, sensitiua &c. Et inde est quòd impeditis harũ virtutum organicarum operationibus propter aliquã indispositionem corporis, vel organorum talibus virtutibus seruientium, impeditur operatio intellectus, & consequenter voluntatis, sicut patet in phreneticis, lethargicis, & infirmis &c. Sed tamen etiam circa subiectionem diuersimode se habent intellectus, & volũtas. Nam intellectus de necessitate accipit ab inferiorib, viribus apprehensiuis. Vnde turbata ui imaginatiua, vel cogitatiua, vel memoratiua, de necessitate turbatur actio intellectus. Proptetea dicitur, ꝙ licet operatio intellectus nõ efficiatur a motu cœli exigitur tñ motus cœli ad hoc ꝙ fiat operatio intellectus. Nam operatio intellectus non potest fieri nisi concurrat sensus. Et sensus non potest cõcurrere sine influentia motus cœli. Virtute autem motus cœli remouentur sæpe contrarię dispositiones impedientes operationẽ intellectus. Voluntas vero proximior causa, quàm intellectus, licet non ex necessitate sequatur inclinationem appetitus inferiorum, Inquantum in potestate, voluntatis est, sequi inclinationem concupiscibilis, & irascibilis. Vnde inferiores vires minus pertingunt ad volũtatem, quàm ad intellectum. Subijcitur tamen, & ipsa occasionaliter, & indirecte superioribus larionibus, inquantum ex his aliqua occasio nostris electionibus præstatur, secundum quod habent impressiones. Nam cum per corpora super cœlestia, disponitur

aer ad frigus intensum, eligimus ad ignem calefieri, ac etiam virtute cœlorum insurgunt in nobis aliqui motus passionum, quibus efficimur cholerici, & proni ad iram. Et interdum a cœlo causatur in nobis aliqua discrasia in corpore, per quam eligimus accipere medicinam. Ad primum ergo argumentum dicendũ, quòd spirituales substantiæ quæ cœlestia corpora m o uent, agunt quidem in corporalia mediantibus cœlestibus operibus. Sed in intellectu humano agunt immediate illuminando, voluntatem autem immutare non possunt nisi per modum persuasionis, hæc Tho. q.95.art.4.primæ partis. Ad secundum dicitur, ꝙ sol generat hominem, non tñ animam intellectiuam, sed aliam formam substãtialem eductam de potentia materiæ, quæ postea corrumpitur adueniente de foris anima intellectiua. Ad tertium dicendum, quòd indirectè & per accidens dependet operatio intellectus a phantasia, & sensibus exterioribus, nõ tamen per se, & directe, vt dictum est. Vel dicitur negando quando que, quia si operatio intellectus dependet a phantasia, hoc est virtute intellectus agentis, & operatio intellectus q̃ est doctrina, vel disciplina si dependet a sensu, non concurrit vniuersaliter cœlum, sed solum intel lectus agens. Ad quartum dicendum, quòd talis alteratio est ratione corporis in quo directè influit motus cęli, & nõ rõne intellectus, uel uoluntatis, quia nul lus talis motus causatur in intellectu, uel volũtate, sed solum in corpore. Et negatur consequenter, quòd aliqui a natiuitate habeant aliquem habituum moralem. Ad philosophum vero dicitur, quòd intelligit aliquos ĩ natiuitate naturaliter disponi, & naturaliter habilitari ad habitus morales, iustitiæ, temperantiæ, & huiusmodi, & hoc conceditur, & hæc quantum ad principalem quæstionem.

AD-

ADDITIO.

Hæc quæstio subtilius cognosci potest, è Gersone in libello, quem trigolum Astrologiæ Theologizatæ inscripsit. Et D Bonauent. in 2. dist. 2. ar. 3. q. 2. Et post hos videto Gabrielem Bielem dist. 14. q vnica, lib. 2. & contra astrologos, qui multa falsa dicunt, possunt quidem cœlestia corpora, voluntatem inclinare, non tamen effectiuè, actum volendi in ipso efficiẽdo, neq; imponere quouis modò necessitatem, cum voluntas ob suam libertatem libera maneat. vincit enim homo tentationes, nedum per gratiam, sed etiam per voluntatis libertatem, ita quod vt doctor Ordinis Seruorum Laurentius optimus asserit in 2. dist. 25. q. 3. collat. omnes actus humani semper erunt a lib. arb. mediatè vel immediatè, quia per imperium voluntatis, aliæ potentiæ mouentur in actus suos. Hinc est illud Ptolomæi, Sapiens dominabitur astris.

QVÆSTIO II. QVÆSTIONIS PRIMÆ IX. CAP.

Vnde est, quod vnus sit altero, acutioris ingenij, vel tardioris.

QVÆRITVR, Si ab astris, vel alijs causis accidentalibus, vnus sit altero acutioris ingenij, vel tardioris. Ad quam respõdetur, quòd nõ prouenit ex aliqua influentiali virtute impressa corpori humano ex astris tempore natiuitatis, quòd vnus homo sit acutioris ingenij, vel tardioris. Probatur quia virtus cognitiua rationalis directe non subijcitur astris, ut nunc supra dictum est, & per consequens per se non possunt imprimere in intellectum, sed bene per accidens. Albertus & Henricus.

QVÆSTIO III. QVAESTIONIS I. CAPI. IX.

Vtrum ab astris vnus inclinetur ad vnam scientiam, & alter ad aliam.

QVÆRITVR, Si ab astris, uel ab accidentibus alijs unus inclinetur ad vnam scientiam, & alter ad aliam. Ad quam respondetur similiter, quòd non prouenit ex aliqua virtute cœlesti tempore natiuitatis etiam quòd vnus sit naturaliter aptior ad vnam scientiam, & alius ad aliam. Probatur hoc similiter, quia corpora cœlestia naturaliter, & directe non possunt nos aptos facere ad scientias, sed bene per accidens. Hæc Albertus, & Henricus.

QVÆSTIO III. QVÆSTIONIS. I. CAP. IX.

Quot sint causæ, quibus acuitas ingenij est ad diuersas scientias.

QVÆRITVR, Quot sunt causæ accidentales ex quibus acuitas ingenij, & inclinatio ad diuersas scientias proueniunt? Ad quàm respondetur, quod sunt quinque. Primo nanque hoc prouenire potest ex passionibus ad quas ex complexione naturali homo est dispositus, & inclinatus. Passionatus enim ad vitiũ auaritiæ magis inclinatur ad scientias lucratiuas, & feruentius in eis laborat, quam alijs scientijs, & ita de passionatis ad alia vitia, vel uirtutes. Secundo contingere potest, quia completio vel cõstitutio hoĩs vnius est magis conformis, vel ꝓportionata vndecũq; obie-

ctis,

ctis,uel rebus,& earum habitibus.de quibus dicta ſcię tia conſiderat,quàm alterius hominis, & ſic delectabilior eſt ſibi illa ſcientia uel ars. Tertio poteſt accidere ex hoc, quod quandoque in uno homine excellit uirtus imaginatiua, ĩ alio virtus diſcurſiua,in alio iudicatiua,in aliomemoratiua,& ita ſecundum hoc unus homo ad unam ſcięntiã eſt habilior,quàm ad aliam. Quarto poteſt hoc contingere ex diſpoſitione radicis interioris. Nam uidemus filios pictorum, ut plurimum aptiores eſſe ad pinguendum ex diſpoſitione contracta ex parẽtibus Quinto contingere poteſt ex frequẽti meditatione,uel obiectione talium.Nam qui a iuuẽtute pingere uidit,uel uidere picturas placuit, magis inclinatur ad pingendum,quàm ad aliã artem,& hoc etiam fuit cauſa quare Iacob naſcebantur oues uarij coloris ex frequẽti ſcilicet inſpectione, & imaginatione ouiũ bibentiũ aquã,ſub qua erãt uirgæ uariorũ colorũ.Sed pp hoc ne oĩno referas ad naturã,ſed ad diuinã diſpoſitionẽ.Gen.30.c.Nõ ergo diuerſitas ingeniorum eſt ab aliqua ſpeciali uirtute impreſſa in natiuitate,nec uarietas complexionum corporum humanorũ, & aliarum uariarum naturalium conditionum ſemper a cœlo expetenda eſt,ſed ab alijs quinque modis proximè recenſitis.Hæc Albertus,& Henricus.

ADDITIO:

Cur aliqui ſint ſubtilioris ingenij, aliqui uerò groſſioris, eſt (ſecundum Aſtrologos, & præcipuè Albuma.) quia in aliquorum natiuitate, Mercurius eſt in domo, uel exaltatione ſolis, unde qui ſic naſcuntur ſunt ingenio præditi,cum uero eſt in domo Lunæ,naſcuntur groſſiores. Immo ſcito(ſecũdum Ptolomęum propoſitione 70. quod illi in quorum ortu,Luna,Mercurium non aſpicit,ſunt amentes,in quorum uerò Luna reſpicit Mercurium, ſapientes ſunt,

quia Luna infundit uirtutes naturales, Mercurius uerò rationales, unde quando uirtutes naturales, quibus gubernatur corpus, rationem respiciunt, ille nascitur sapiens, quando uerò non respiciunt, ille nascitur amens. Et quando Mercurius est retrogradus, nascens, efficitur hebes mentis, & obliuiosus, quando uerò est directus efficitur ingenij celeris. ratio autem est quoniam stellæ non impeditæ suas naturales operationes faciunt, oppositum antem si impediuntur. His de causis, accidit frequenter Astrologos, uera pronosticare de moribus hominum, non quod ita necessario eueniant, si homo uult per uoluntatem, rationis legem, q̃ sensus, sequi, sed quia pronus est ad sequendum appetitum sensitiuum in quo Astra influũt, sed aduerte, ꝙ ex influentijs stellarũ aliquem esse ingeniosum aliquem obtusum dicimus respectu sensuum non autem animę quæ influentijs nullo pacto subest.

QVÆSTIO V. QVÆSTIONIS I. CAP. IX.

Quis melius iudicat de bonitate, uel prauitate intellectus, Medicus, an Astrologus.

QVÆRITVR, quis melius iudicat de bonitate, & prauitate intellectus, medicus an astrologus? Ad quam sic respondetur, quòd expertus medicus de bonitate, & prauitate ingenij melius, & certius iudicat, quàm astrologus, Probatur, quia medicus iudicat ingenia ex causa proxima, & propinqua, scilicet ex particulari radice inferiori, seu causis primis qualitatum elementorum. Vel causis secundis, scillicet mollium carnium exilium unguium capitis ad modum nauis nigrorum capillorum pro quo facit, quod dicit Albertus libro de quatuor coeuis, scribens, quod mollicies, & raritas, carnis non quæ ex humore, & flegmate indigeo ꝓuenit

uenit (ut in mulieribus quæ malum tactum, & imprudētiam notat) sed quę prouenit ex humido subtili, & spumoso aereo bene terminato, & calido temperato bonitatem mentis attestatur, nam dicit Plato, quòd bonitas formæ fit secūdum merità materiæ, & ideo dicit philosophus. 2. de anima, quòd molles carne apti sunt mente. Et super missus est, dicit Albertus, quòd nigredo oculorum, & capillorum, in cute candor arguunt calidam complexionē, & præclarissimum intellectum. Vnde Galenus in techni dicit. Compositā calida, & sicca si non abundant, perfecti sunt sensibus, & uigilantissimi idest strenui. Nā a caliditate fluit uelocitas apprehendendi, & a siccitate firmitas retinendi, propterea dicitur, quòd generaliter mollicies carnis, subtilitas unguium, tenuitàs capillorum, paruitas dētiū, & oris, attestantur mansuetudine, & bonam mentem, & econuerso. Vngues acuti, fortes, & magni dentes, & scissioris notant ferocitatem, & prauum intellectum. Astronomus autem de ingenij, & huiusmodi arguit, & iudicat ex corporibus cęlestibus tanquam ex causis remotis. Ergo concluditur, quòd iudicium potentiarum cognoscitiuarum in homine bene haberi non potest, ex dispositione astrorum in horis natiuitatum. Et quòd de huiusmodi melius iudicat expertus medicus ex causis inferioribus, quàm ex consideratione causarum superiorum superstitiosus astrologus. Hęc Albertus, & Henricus.

QVÆSTIO II. PRINCIPALIS IX. CAP.

Cur in diuersis regionibus, in hominibus uidetur diuersitas morum, scilicet uitiorum & uirtutum.

QVÆRITVR, an ex impressione cœlestium corporum causentur in diuersis regionibus quasi appropriata uitia, & uirtutes, & in hominibus diuersitas morum, scilicet uitiorum, & uirtutum? Ad quam uidetur respondendum affirmatiuè, & primo sic. Nam præcognitio aliquorum futurorum non potest accipi nisi ex illis in quibus illa futura sunt aliquo modo, sicut in causis. Sed præcognitiones morum hominum, & operum humanorum accipiuntur, ex impressione cœlestium, sicut patet in Astronomis, qui multa prædicunt, ergo, Item philosophus libro de proprietatibus elementorum dicit, quod regna uacua facta sunt apud coniunctionem duorum magnorum planetarum: Iouis, scilicet, & Saturni. Sed hoc non esset nisi bella, & lites ex astris dependerent, ergo. Item ad uniuersitatis ordinem spectat, ut omne, quod non eodem modo se habet, reducatur ad causam, semper eodem modo se habentem. Sed actus ex libero arbitrio dependentes maxime sunt uarii, & multiformes, ergo oportet ut reducantur in uniformes motus cœlestium corporum, sicut in sua principia. Et Ptolom. libro tertio quadripartiti dicit, quòd habitatores Asiæ

maio-

maioris sunt, ut in pluribus casti, & abstinentes, & castissimis utuntur uestimentis, ex societate, & aspectu Saturni, & Ionis. Et Ambr. in libr. Exameron, introducit quendam astronomum dicere solitum si quis signo arietis nascatur, existimabitur præstantissimus consilio. Laboriosos facit, & patiētes quos nascentes Thaurus (iugo assuetus) aspexerit. Percussorem, & uenena uomentem cuius natiuitatem Scorpio uenenosus complexus est. Si quis sub Aquario nascitur, piscatoris ministerium sortietur. Et si quis sub signo Libræ nascitur, erit proculdubio trapezita. Et Augustinus super psalm. 63. introducit quendam mathematicum, dicere solitum, quod adulterum non propria uoluntas facit, sed Venus. Et homicidam non propria uoluntas facit, sed Mars. Et iustum non uoluntas, sed Iuppiter. Et Messehalach in lib. de receptione, respondens cuidam interroganti super regni adeptione dicit Saturnus est, qui tribuit ei regnum. Et Albumazar libro 6. differentia 33. ponit solem dominum diei Dominicæ, & dominum primæ horæ eius, postea Venerem secundæ horæ, & sic similiter currendo per planetas &c. Ergo ex his omnibus uidetur, quòd diuersitas morum in nobis causetur ex impressione corporum cœlestium. Sed in contrarium est philosophus. 3. Ethi. dicens. In nobis est bonos, uel malos esse. Et Sene. ad Lucillum dicit. Errat si quis existimat nobiscum uitia nasci. Superuenerunt, ingesta sunt. Nulli nos uitio natura conciliat. Nos illa integros ac liberos genuit. Respondeo dicendum, quòd quidam curiosi homines qui appropriata uitia, & uirtutes diuersarum regionum, & mores singularum gentium explorauerunt, diuersimode respondent ad hanc quæstionem. Et primo ad hanc quæstionem respondent astronomi secundum superstitiones suas dicentes, quòd uirtutes, & uitia appropriata regionibus diuersis, & hominibus diuersarū regionum oriūtur a cœlo, ex hoc, quòd secundum eos aliæ stellæ, aliæ

partes

partes cœli ad alias regiones reſpectum habent, ſeu relatæ ſunt:ſecundum quarum influentias naturãtur homines, ſeu inclinãtur in una regione ad uirtutes, & in alijs ad uitia quæ reſponſio quantum ualet, uel potius quantum non ualet, partim ex dictis, & ex dicendis ſatis poterit apparere. Secundo reſpondent ad hanc quæſtionem philoſophi naturales, & bene, quòd hoc accidit ex diſpoſitione elementorum in ſuis impreſſionibus,& aliis habitudinibus,& ex conuerſione talium ad orientem,aquilonem,meridiem,uel occidentem. Tertio medici reſpondent,& bene ſecundum conſiderationes eorum, quod contractio diuerſarum inclinationum naturalium in his, qui naſcuntur in diuerſis regionibus, accipere poteſt ex mala, uel bona, ſeu ægra,uel ſana diſpoſitione aeris,& aquarũ,& maximè ex diſpoſitione rerum cibalium,& potalium,quia uſus illorum continuatus a pueritia magnam facit impreſſionẽ in naturalibus hominum. Quod enim diuerſificatio cibi, & potus, & diſpoſitio in quali, & quanto ualde naturam alteret,& complexionem immutet,ac per hoc ea, quæ complexionem ſequuntur uariet, nemo medicorum ignorat, ſed omnes tanquam principiũ ſupponere habent,nec aliquis moralium philoſophorũ dubitat ex qualitate,& quantitate cibi,& potus, uarias paſſiones excitari,& uaria uitia generari,ut gulloſitatem,ebrietatẽ,luxuriam,iram, & ex his alia quæ ſequuntur. In regionibus ergo, ubi res ad nutrimentum pertinentes delectabiles reperiuntur, ibi ut plurimum conſequens eſt huiuſmodi uitia carnalia magis regnent, & ex ijs uitiorum omnium radices ualet ocioſitas,cœcitas mentis, ruditas ingenij, ignorantia,negligentia,& ſimilia ex quibus omnis peruerſitas hominum circa uirtutes, & uitia oriri ſolet. Sic & regiones quæ rerum ad ſuſtentationem uitę pertinentium cariſtiam,& hominum copiam habent,generant quædam alia uitia,ſcilicet rapacitatem, cupiditatem, fallendi

fallendi caliditatem, & huiusmodi ad quæ rerum penuria homines impellere consueuit. Sunt tamen in regionibus illis consequenter homines subtiliores, prudētiores, & ingeniosiores, q̄ in regionib. prędictis, quia sicut paupertas, & inopia subtilis est, & ingeniosa, ita ecōuerso uoluptas, & rerum copia, rudis, & grossa, imprudens, & stulta. Sequitur ergo, ꝙ regiones in q bus est rerum uictualium, bene dispositarum competens mediocritas, minus de tribulis, spinis, & peccatis abundant. Regiones uero in quibus delectabilium nutrimentorū copia superfluens quasi sine labore haberi potest. Vallis illa est illustris plena pessimis hominib. de qua habetur Gen. 13. quòd antequam subuerteret dominus Sodomam, & Gomoram irrigabatur quasi paradisus domini, & sicut Ægyptus uenientibus in Segor. Quarto respondent ad prędictum dubium legistæ, seu humanarum legum prudentum conditores, quòd ut plurimum gentium, uel regionum ruditates, & mali mores originem habuerunt ex defectu sapientum a principio, & rationabilium legum. Vnde quædam regiones, uel gentes habuerunt ab initio uiros prudentes, aut saltem leges prudentum receperunt in quibus permanserunt semper, quædam uero diu sine legibus in barbarismo, seu barbarie vitiorum permanserunt, quæ usq; adhuc barbaros mores habent, & sequuntur. Quædam uero gentes, uel regiones ab earum origine præuentæ fuerunt peruersis legibus, aut superstitiosis paternis traditionibus in quibus in toto, aut in parte usque adhuc permanent, & hoc quantum ad legistas. Quinto respondent philosophi morales Christiani dicentes, quod mores damnati hominum, & uita inordinata simulationes hominum, & uarietates malarum affectionum proueniunt inclinatiuè a cœlis, sed impressiuè ex quatuor radicibus. Prima est fomes qui in pœnam peccati originalis nobis omnibus connascitur Secunda est inordinata complexio contra-

cta ex inordinata uita parentum,ex qua sæpe in prolē uenire consueuit.Vitiosaq; inclinatio, quæ nonnunq̄ in illegitimè,conceptis se prodit.Tertia radix est mala prolis educatio,& ipsius,post educationem inordinatum regimen quo uoluntarie seipsum habituauit male. Quarta radix est malignorum spirituū tentatio, & in contrariarum omnium uirtutum multiplex uitiorū occulta suggestio. Sexto respondent ad dubium illud Theologi practici dicentes,quòd quandoq; una regio ex causis Deo notis minus respecta ē,& defensa a dijs, ideſt a sanctis Dei, & Angelis bonis, & a dæmonibus, quibus,ubi plus potestatis permittitur,ibi populus magis uitijs,& erroribus peruertitur. Vnde etiam in quibusdam ciuitatibus,aut regionibus colūtur sancti plures,aut potentioris,seu maioris apud Deum meriti,& in quibusdam minores,aut minus propitij,uel similes in una regione solemnius, & deuotius coluntur, propter quod homines unius regionis, aut ciuitatis auxilio suorum sanctorum magis diriguntur,& defendūtur,& iuuantur a dæmonibus uitiorum incēsoribus, & homines alterius regionis minus.Rursum sicut ex scriptura.Dan.10 Apparet regionibus singulis,& ciuitatibus uidentur ex benignitate Dei pręesse angeli boni non minus quam singulis hominibus,ita ex dispositione principum dęmoniorum luciferi angeli mali diuersis uitiis deputantur, unus luxurię, alter auaritiæ, alter superbię, regionibus singulis pręsint. Vnde quędam gloss.super Ioan. 11. ut adducit Alexan.& dicit. Non est putandum, quòd unus fornicationis spiritus exurat eum,qui in Britania fornicatur, & illum qui in India,uel aliis locis,nec unum esse spiritum qui in diuersis locis homines ad uitia agitat.Sed puto magis spiritum fornicationis esse unum,& innumeros, qui in hoc ei officio pareant, & qui ad huiusmodi homines peccata solicitant. Similiter iracundię principem unum esse arbitror,& innumeros sub eo esse eiusdem

officij

officij dęmones,& idem de cęteris peccatis. Ideo non vnus principatus dicitur ab apostolo, sed plures, contra quos nobis continua lucta, pugna, & palestra est.
Septimo ad hoc respondēt Theologi speculatiui imitando Thom. & Bonauenturam in secundo sententia. distin. dicentes, quòd mores hominum, scilicet appropriatæ virtutes, & vitia, & eorum euentus futurorum, causari ex syderibus potest intelligi dupliciter. Vno modo necessario, & sufficienter. Alio modo dispositiuè, seu inclinatiuè, contingenter. Si intelligantur primo modo negandum est, quod mores hominum causentur ex syderibus, tum quia cum motus corporum cœlestium sit naturalis, & necessarius, diuersitas morum esset naturalis, & necessaria, & non ex libero arbitrio, & tunc essent frustra consilia, nec merita essent, nec laudes, vt infra latius videtur. Repugnat etiam Christianæ religioni, quia tolleret præmium, & meritum. Repugnat sensui, quia videmus eodem vtero natos moribus diuersificari. postremo repugnat, quia videmus, & legimus multos in primis adolescentiæ annis dissolutissimę fuisse vitæ, deinde moribus in melius mutatis, ornatissimę uixisse, & speciose, ut uideri potest in exemplis quæ ponit Valerius libro sexto capitulo septimo de mutatione morum, & fortunę, de Scipione Affricano. Quinto Fabio Maximo. Quinto. Catulo. Lucio Silla. Temistocle, propterea optime dicit Solon philosophus. Nemo dum uiuit uere fœlix, vel miser dici potest ad ultimum enim usque fati diem ancipiti fortunæ subiecti sumus, & morum assiduę mutationi. Si autem nos loquamur secundo modo, scilicet contingenter, inclinatiuè, seu dispositiuè, sic concedendum est, quòd mores patriarum, appropriatæ uirtutes, & uitia hominum, & eorum euentus futurorum a corporibus cœlestibus syderibus dependeant. Nam uirtus corporum cęlestiū operantur ad mixtionem, & qualitatem complexionum

corporum.

corporum. Varia autem dispositio,& complexio corporum facit multum ad uariationem effectuũ, & morum animæ. Nam vt plurimum anima mutatur ad cõplexiones corporales. Cholerici.n.sunt iracundi,flegmatici pigri. Sanguinei benigni. Melancholici liuidi. Hoc tamen,ut diximus dispositiuè cõtingenter,& ualde de longinquo,& non necessario dicitur. Nam anima dominatur corpori, & maxime quando est adiuta per gratiam. Vnde uidemus multos cholericos mansuetos. Ex his ergo apparet, unde oriantur singularũ regionum,& ciuitatum appropriata uitia,unde originaliter ueniãt,quòd in quibusdam regionibus sunt, ut plurimum boni,& recti cordibus, & in alia prauis & peruersis moribus. Ad primum ergo argumentum negatur consequentia,quia præsciuntur actus humani non sufficienter ex astris,sed tantum cõiecturaliter. Ad secundum dicit dominus Bonauentu. quòd philosophus illud attribuit syderibus secundum quandam dispositionem ad tales effectus, ex quibus bene generantur. Nam ex motione alicuius humoris potest aliqua affectio in anima excitari quam tamen non est necessarium sequi, potest enim eam anima comprimere. Quia uero multi sunt sequentes passiones, ideo multi subijciuntur astris. Sed de sapientibus pauca possunt dicere astronomi. Ad tertium respondet Thom.in secundo sententiarum dicens,quòd reducuntur ad diuinam uoluntatem. Auctoritates autẽ omnes in contrarium adductæ intelliguntur,contingenter, & dispositiuè,non autem necessario,& sufficienter. Ioannes de Turre Cremata Cardinalis,& Henricus.

Tertia Quæstio Principalis huius noui Capitis, De fato, An scilicet anima rationalis respectu uoluntatis, & actuũ eius subdatur, & necessitetꝰ fato? Sub qua septem quæstiunculæ soluentur.

QVÆSTIO I. QVÆSTIONIS III. CAP. IX.

De fato secundum Poetas.

QVÆRITVR, Quid sit fatum secundum poetas? Ad quam sic respondetur, quòd fatum est ipsa immobilis, & determinata series secundarum causarum, ordoq́ue futurorum, sub diuina dispositione res humanas necessitans. Vnde Ouidius loquens in epistolis de Paride ait.

Te tua fata trahunt nec cœpta relinquere possis.
Ne retrahas animum te tua fata trahunt.

Sic loquebatur Homerus duobus uersibus quos Cicero uertit in latinum.

Tales sunt hominum mentes qualis pater ipse.
Iuppiter auctiferas lustrauit lumine terras.

Et ex radice quidam poetæ antiqui finxerunt, aliquas Ideas fatales, quas uocauerunt Sorores parcas per contrarium, quia nulli parcunt. Et isti erant, ut dicit Plato tres, scilicet Cloto, Lachesis, & Atropos. Et primam dicebant colum baiulare. Secunda, trahere fillum. Tertiam incidere. unde uersus.

Cloto colum baiulat,
Lachesis trahit.
Atropos occat.

Prima futura contingentia portat. Secunda protrahit

hit ad hoc quòd ponatur in præsenti. Et tertia distribuit etiam in præterito. Prima rebus uitam donat. Secunda protrahit. Tertia frangit. Hinc fluxit illa falsa opinio rusticorum, & uetularum dicentium, quòd istę deæ fatales solebant hominibus apparere, dantes eis responsa, & promissa infallibilia. Sed hæc omnia ficta & figmenta sunt dæmonum sub imagine harum triũ sororum hominibus superstitiosis illudentium, qui hanc seminauerunt zizaniam falsæ credulitatis. Ergo omissis poetis nihil certi de fato suo asserentibus, ad philosophos, & astrologos ueniamus.

QVÆSTIO II. QVÆSTIONIS TERTIÆ IX. CAP.

Quid sit fatum, & quid fato ascribendum.

DVBITATVR, Quid sit fatum secundum philosophos, stoicos, & astrologos, & quid ipsi fato philosophi, astrologi, & stoici ascribunt? Ad quam sic respondetur, quòd philosophi primo sic fatum diffiniunt. Fatum est dispositio uel ordo aut series secundarum causarum, idest sydcrum, & planetarum influentiaque cœlorum, quando quisque nascitur, siue concipitur, decernens regulas, & necessitãs omnes effectus inferiores respectu boni, uel mali quæ proueniunt hominibns. Et Germes Trimegistus, & Apuleius sic fatum diffiniunt. Fatum est quædam inflexio causarum secundarum dependentium ex prouidentia primæ causæ. Ptolomæus autem, & astronomi sic diffiniunt. Fatum est quædam colligantia causarum, trahens uim, & effectum ex motibus astrorum. Et Seneca dicit. Fatum est quędam necessitas omnium rerum, & actionum, quam nulla res disiungere potest

ex

ex dispositione Iouis, & dignissimo Deorum consilio dependens. Democritus autem, & Epicurus dicunt. Fatum est quædam virtus, & uis cœlestis, existens in motibus corporum cęlestium, & motibus eorum, sub se continens, & cōnectens de necessitate omnes effectus qui fiunt infra spheram actiuorū, & passiuorum, idest Lunam. Et Chrysippus stoicus, vt refert. A. Gellius lib. 6. noctiū atticarum dicit. Fatum est sempiterna quędā & indeclinabilis series rerum, & cathenā, uoluens semetipsa, & implicans per æternos consequentiæ ordines ex quibus acta connexaq; est. Ascribunt autem supradicti philosophi astrologi, & stoici huic dispositioni secuudarum causarum, & influentiæ cœlorum, quam fatum vocant, omnes effectus naturales, & volūtarios, omnes inclinationes ad uitia, vel virtutes, oēs animorum passiones, concupiscentias, futuros euentus bonæ, uel malæ fortunæ. Cogitationes hominum & tentationes, iuxta errorem Empedoclis dicentis, vt recitat philosophus. 2. de anima, quòd tales in hominibus sunt uoluntates, & mentes, quales in die immittit pater viuorum, atque Deorum, idest sol, vel Iuppiter. Affirmantes, omnia hæc fieri, & disponi immobiliter, & necessario a fato, etiam prẹter Dei, & hominum voluntates. Ponentes quòd nihil sit in nostri liberi arbitrij potestate. Hęc Albertus, & Henricus.

QVÆSTIO II. QVÆSTIONIS. III. CAP. IX.

Quomodo secundum aliquos omnia subduntur fato.

QVÆRITVR, quomodo prædicti philosophi astrologi,& stoici probant omnia subdi, & necessitari a fato? Ad quam respondetur, quod opinionem hanc suam probant ratione, auctoritatibus,& exemplis. Et ratione primo sic. Posita sufficienti causa de necessitate sequitur effectus, sed fatum, & series secundarum causarum est sufficiens causa omnium effectuum naturalium,& voluntariorum infra lunam, ergo omnia ab eo de necessitate proueniunt. Maior est nota,& minorem probant per Boetium quarto de consol. dicentem, Series fati cœlum, & sydera mouet, elementa inuicem temperat & alternam transmutationem tranformat. Eadem nascentia occident aquæ omnia per similes fœtuum seminumque renouat progressus. Actus autem fortunasque hominum indissolubili causarum connexione constringit.hæc ille. Hinc ergo Seneca in tragędijs dicebat. Regitur fatis mortale genus. Et iterum ibidem. Quicquid patimur mortales. Quicquid facimus, uenit ex alto. Et de consolatione. Mutare fata non possumus. Stant dura,inexorabilia. Et Damascenus lib.2.sententiarum dicit. Corpora cœlestia constituuunt in nobis habitus,complexiones,& dispositiones. Et Ptolom. astronomus lib. 3. quadripartiti dicit.Sol interficiendi, & saluandi uim habet. Et ibidem dicit. Corpora cœlestia cogunt hominem peccare,& benefacere.Et multi poetæ idem dixerunt:Nam Luc.lib.6.dicit.

Præceps agit omnia fatum.
Nec medij dirimunt morbi.
Vitamq́ necemq́.
Et Oui.li.trist.
Ratio fatum vincere nulla valet.
Et Iuue.lib.3.dicit.
Seruis regna dabunt captiuis fata triumphos.
Et iterum lib.ult.
Plus etenim fati valet hora benigni.
Quam si nos Veneris commendet epistola Marti.
Et Samia genitrix idest. Cibeles mater deorum.

Quæ dicitur Samia a Samo insula ubi colebatur. Et Satyr.7. quæ incipit. Et spes, & ratio dicit. Distat enim quæ Sydera te excipiant modo primos incipientem Edere uagitus, & adhuc a matre rubentem. Et Quintus Cur.lib. 5. dicit. Eludant uidelicet quibus sorte ac temere humana negocia uolui, agiq́ue persuasum est. Equidem æterna constitutione, crediderim nexuq́, causarum latentium, & multo ante destinatarum suum quenque ordinem immutabili lege percurrere. Et Pl.lib. 1. naturalis historiæ dicit. Singulis sydera tributa sunt nobis. Clara diuitibus. Minora pauperibus, obscura defunctis. Et pro sorte cuiusque lucentia ad munera mortalib. Et Quint.lib.declamationum. Fato uiuimus, languemus, conualescimus, morimur. Medicina quid præstas nisi, ut iuxta te nemo desperet. Vnde etiam in quodam epithaphio dicitur. Parce præcor, tristes quæstus effundere, uixi. Non erat in fatis longior hora meis. Et in alio epithaphio dicitur. Heu infęlicem sub iniquo sydere natum. Lapsus ęquo præceps occidit antea diem. Exemplis etiam patet. Nam Cicero lib. de natura Deorum adducit exemplum duorum fratrum, qui cum simul nati essent, etiam simul postea ægrotare cœperunt, & eorum morbus pariformiter cępit ingrauescere, & eodem modo camine sanati sunt, de quibus dicit Possidonius a

nomus, quòd ideo hæc æqualiter, & uniformiter illis acciderunt, quia eandem constitutionem astrorum in conceptione, & natiuitate habuerunt. Exemplũ patet etiam in filio domini Ioann. de Lignano tempore Papæ Martini. Hic enim dominus Io. doctissimus Iuri sconsultus ac celeberrimus astronomus, præuidens ex genitura filium quendam suum cruci affigendum uolensq; fatali Geneseos dispositioni succurrere, eum sacros initiari ac liberalibus disciplinis apprimè fecit erudiri, sed nec sic quidem euitare potuit vim fatis decreti. Nam cum eum patria Bononiensis pro pace cõponenda ad Martinum Pontificem Max. Legatum misisset, & ipse magis ad exitium, q̃ commodum patriam clãculo prodidisset pontifici. idq; post reditum dominis innotuisset, eum nocte patibulo affixerunt. Quem illucescente die cum pater pendentem, vidisset, deplorans, inquit Heu fili mi, tuum infelicissimum fatũ nec humanis literarum adminiculis, nec diuinis ministerijs superare potuisti. Ex istis ergo dictis stultorũ philosophorum, & astronomorum concludunt multi, & dicunt omnia fato moueri, & regi. Nec aliquem posse declinare, aut transcendere fatorum agmina. Inde ẽt est, quòd quidam astronomi ingerunt se ad iudicandũ de futuris euentibus hominum, vita, & morte regum, pace, & bellis populorum, diuitijs, & paupertate hominum, fęcunditate, & sterilitate vxorum abundantia, & inedia messium. De honoribus, & indignitatibus prælatorum persæpe vera prædicantes, vel potius vaticinantes. Sed quoniam istorum dogmata maxima sunt & ad aduertendum vitæ humanę statum spectant. Idcirco in consequentia articulo citanda, & adducenda erunt atque a nobis coarguenda. Ne & nos fallamur impulsi auctoritate hominum, qui se putant esse sapiẽtes, & stulti inuenti sunt.

QVÆ-

QVÆSTIO IIII. QVÆSTIONIS. III. CAP. IX.

Quod tria sunt de fato dogmata execranda.

QVÆRITVR, quot sunt sacrilega dogmata de fato philosophorum, & quomodo a catholicis doctoribus reprobantur? Ad quam respondetur, quod tria sunt execranda dogmata philosophorum de fato dicentium. Primum est, quia dicunt fatum esse cęlestem aspectum, & dispositionem syderum necessitantem simpliciter ex se omnes effectus infra lunam, circumscripta ex toto omni prouidentia Dei, tuentes se dicto, Aug. 5. de ci. Dei dicentis, fatum esse ordinem quendam, & dispositionem secundarum causarum ad effectus producendos ĩ his corruptibilibus, & generabilibus pręter Dei, & hominum uoluntates. Quod dogma probatur esse falsum ratione, & auctoritate. Ratione sic. Tho. 3. cõtra gentiles. c. 63. Impossibile est, quòd aliqua non cognoscentia finem, operentur propter finem, & ordinate perueniant in ipsum, nisi sint mota, & regulata ab aliquo habente finis cognitionem, sicut patet de sagitta. Sed omnia corpora naturalia planetæ, sydera operantur propter finem, & mouent, & consequuntur finem, licet illum non agnoscant, ergo oportet, quòd tota operatio eorum ab aliquo ordinante, & regulante dirigatur. Illud autem est quam dicimus prouidentiam diuinam. Propterea dicit. Sap. 14. Tua autem pater prouidentia ab initio cuncta gubernat! & Sap 8. Attingit a fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Et Sap. 11. Non est alius Deus quàm tu, cui cura est de omnibus. & ad Heb. Portans omnia uerbo uirtutis suę, pro hoc facit, quod August. dicit. 3. de Trinitate cap. 4. Nihil fit uisibiliter in hoc mundo, quod non

de interiore inuisibili, atque intelligibili aula summi Imperatoris iubeatur, aut permittatur, secundum ineffabilem iustitiam præmiorum, atque pęnarum, gratiarum &, retributionum in ista amplissima quadam immensaque totius creaturæ republica. Et Lactan. li. 3.c.21.dicit. Quis.n.non sentiat hunc mundum, tam mirabili ratione compositum aliqua prouidentia gubernari, quando nihil est, quod possit sine ulla moderatione consistere, Domus absque habitatore dilabitur. Nauis absque gubernatore abijt pessum. Corpus ab anima derelictum defluit. Ne dum putemus totam istam molem, aut construi sine artifice, aut stare tam diu sine rectore potuisse. Et lib. 1.dicit. Nemo enim est tam rudis, tam feris moribus, qui oculos suos in cœlum tollens tametsi nesciat cuius prouidentia regatur hoc omne, quod cernitur, non tamen aliquo modo esse intelligat ex ipsarum rerum motu, magnitudine, pulchritudine, utilitate, temperatione, nec fieri posse, quin id quod mirabili, ratione constat, consilio aliquo maiore sit institutum. Ergo ex ijs patet falsitas philosophorum, & astronomorum quantum ad primum dogma. Ad dictum autem August. quod adduxerunt, dicitur quòd Augu. illud adducit in persona stoicorum. Secundum dogma peruersum astronomorum est, quia dicunt, quod omnia quæ fato subduntur, de necessitate, & immobiliter eueniunt, quod probant sic. Posita quacunque causa sufficienti necesse est, immobiliter effectum sequi Sed corpora cęlestia cũ suis motibus, & dispositionibus sunt sufficiens causa suorum effectuum ergo oportet, quòd de necessitate effectus immobiliter consequantur. Vnde, & Boetius dicit, quòd fatum est immobilis dispositio inhærens rebus mobilibus. Sed hoc etiam probatur esse falsum. Primo quantum ad res humanas. Nam humani actus non subduntur actioni corporum cœlestium, ut infra probabitur. Et ideo nihil prohibet per uoluntariam

actionem

actionem impediri effectum cœlestium corporum nõ solum in homine, sed etiam in aliis rebus, ad quas hominũ operatio se extẽdit. Secundo, positio istorum est falsa quantum ad omnia quæ per accidens aguntur, quia illud quod est per accidens, non est proprie ens, neq; unum. Sed omnis actio naturalis terminatur ad aliquod unum, ergo impossibile est, quòd aliqd quod est per accidens, sit effectus per se alicuius naturalis principij. Nulla enim natura faceret, quòd intendens fodere sepulchrum inueniat thesaurum. Et sic cum corpus cęleste agat per modum naturalis principij, quia per motum naturalem sequitur, quod impossibile sit, quòd aliqua uirtus actiua corporis cęlestis sit causa actiua eorum quæ hic aguntur per accidens. Vnde dicit philosophus.7.meth. quòd non quacunque causa posita necesse est effectũ poni. Sunt enim quædam causæ quæ ordinantur ad suos effectus non ex necessitate, sed ut in pluribus, quæ quandoque deficiunt in minori parte propter corruptionem, aut impedimentum alicuius principij, ut cum natura producit monstrum, uel hominem cum septem digitis, quæ secundum philosophum.2.physi. fiunt a casu, & fortuna. Philosophus autem dicit in lib. de somno, & uigilia, quòd corpora cęlestia non semper producunt suos effectus in istis inferioribus inanimatis propter contrarias dispositiones impedientes. Frequenter enim inquit fiunt signa imbrium, & uentorum, quæ tñ non eueniunt pp contrarias dispositiones fortiores. Sequitur ergo, quòd nec respectu uoluntariorum, nec effectum omnium naturalium quæ fato directè subduntùr de necessitate, & immobiliter oĩa eueniunt. Ad motiuum aũt ipsorum dicitur, quod corpora cœlestia siue fatũ sunt causa inferiorũ effectuũ mediantibus causis mobilibus particularibus quæ deficere possunt in minori parte, & ideo per accidens mobilia sunt. Nam unumquodq; recipitur in alio ad modum recipientis. Sicut.n. uirtutes cœlestes

in se necessariç reperiuntur, tñ in inferioribus effectibus mobilibus mobiliter,& contingẽter,& cum omne multiforme uarium casuale, per accidens, & mobile reduci habeãt ad aliquod principium uniforme,& per se. Idcirco huiusmodi casualia quæ sunt mobilia respectu corporum cęlestium,& secundarum causarum per relationem,tamen ad primum principium a quo ordinantur,siue ad intellectum diuinum,& ad illius prouidentiam sic sortiuntur quandam immobilitatem,& necessitatem,non quidẽ necessitatis absolutè,sed conditionaté,secundum,ꝙ dicimus hanc conditionalem esse ueram,uel necessariam. Si Deus pręsciuit,hoc futurũ erit. Vnde cum Boetius dixisset facti seriem esse mobilem,post pauca subdit. Quæ cum ab immobilibus ꝓuidentiæ diuinæ proficiscitur exordijs, ipsam quoque immutabilem esse,necesse est. Tho. pri. parte. q. 115. & 116. per totum. Ad illud autem Boetij dicentis, quòd fatum est immobilis dispositio inhærens rebus mobilibus. Respondetur, quòd dispositio secundarum causarum quam fatum Boetius uocat,dupliciter considerari potest. Vno modo secundum se, & in seipsis secundis causis,& sic fatum mobile est, sicut & res mobiles siue uoluntariæ fato subiectę. Si uero fatum accipiatur, siue dispositio causarum secundarum per relationem ad primum principium diuinum a quo ordinantur,sic bene fatum immobile est,& sic accipit Boetius fatum prout.s. refertur ad uoluntatem, & potestatem Dei,nam omnes creaturæ in se licet sint mutabiles aliquo modo, prout tamen referuntur ad Dei prouidentiam sortiuntur aliquam immutabilitatem. Et probatur etiam hoc secundum dogma esse peruersum ex inconuenientijs,quæ sequerentur ad ipsum. Nam si concedimus fatum necessitatem inducere in hominibus. Sequitur primo,ꝙ maledicit Moyses in opere quartæ diei enumeratis duobus magnis luminaribus,& stellis cum subiunxit. Et uidit Deus, quòd esset bonum supple

ple regimen stellarum. Nam si a fato, & stellis esse est fur, ille latro, ille auarus, ille luxuriosus, ille ebriosus, hoc non est bonum, sed pessimum. Si cursus cœlorum, & stellarum hęc facerent, non dirigerent homines illuminando terram in debitum finem, sed a debito fine auerterent. Sequitur, quòd dominus Deus, qui talem potestatem, & influentiam dedit astris, magnam occasionem dedisset hominibus declinandi ab his quæ credenda proponit fides Christiana. Sequitur secundo, quod non sit necesse, ut aliquis rogetur, aut colatur Deus. Sequitur, quòd nullum sit peccatum tollit.n. fatum libertatem uoluntatis qua omne peccatum committitur. 15.q.1.in prin. Sequitur, quòd Deus sit causa omnium peccatorũ, quia quicquid est causa causæ, est causa causati, ut inquit Procu. Sequit᷑, quòd Deus sibi ipsi cõtrariatur, nam præcepit bona, & cogit ad mala. Sequitur, ꝙ iniuste puniuntur homines. Nemo.n. peccat in eo, qđ uitare non põt. Sequitur, ꝙ absque iustitia dantur præmia bonis. Nã uoluntas est causa meriti. Sequitur quòd nullũ iudiciũ de hominum factis Deo relinquat᷑. Sequit᷑, quòd theologia, artes, philosophia moralis, medicinæ frustra essent. Quid enim oportet docere, scribere, suadere, mederi &c. si omnia ex fati necessitate eueniunt? Et si tentationes pro diuersitate natiuitatum, diuersis temporibus anni in hominibus ex astralibus influentijs excitantur. Non ergo a dæmonibus, & fomite peccati, ut fides Christiana profitetur, proueniunt. Vtque ad summam dicamus, si fato omnia fieri ab eo cuncta necessario, & immobiliter euenire concedimus, omnis uita humana subuerteretur. Nam superuacuæ obiurgationes, laudes uitupetationes, exhortationes exhiberentur. Ista considerans beatus August. 5. de ciu. Dei c. 1 inquit. Qui stellas putant habere talem a Deo eis traditam potestatem, magnam cœlo faciunt iniuriam in cuius uelut in clarissimo senatu, ac splendidissima curia opinantur scelera

lera facienda decerni, qualia si aliqua terrena ciuitas decreuisset genere humano decernente fuerat euertenda. Et idem dicit. 2. super Gen. ad litteram. Impia peruersitate in malis factis rectissimè reprehendendis ingerunt accusandum potius auctorem syderum, quàm hominem scelerum commissorem &c. & Amb. in lib. Exameron. Errorem hunc nefandum de necessitate fatali reprobando dicit. Quomodo dominus aut bonis præmia proposuit, aut improbis pęnas si fati necessitas disciplinam, & conuersationem hominum, stellarum cursus informat. Si ad necessitatem genitalem non ad instructa morum actus nostri factaque referantur. Cur leges positæ sunt iura etiam cur promulgata, quibus aut pœnæ improbis decerni, aut securitas defertur innoxijs? Cur non uenia datur reis. Cum utique (ut ipsi aiunt) non sua uoluntate, sed ex necessitate deliquerunt? Cur laborat agricola, & non expectat ut inelaboratos fructus priuilegio suæ necessitatis inuehat, receptaculis horreorum. Si ita natus est, ut ei diuitiæ aut opes affluant? Frustra mercator periculosius sollicitat mare, cui ocioso potest quidem ut auiunt forte genitali diuitiarum thesaurus illabi. Cur omnis hominum sollicitudo de quęstu, omne studium negociationis, omnis labor, omnis occupatio. Si non ex uoluntate, sed fatali necessitate res decurrũt humanæ. Vbi enim est directa necessitas, ibi in honorata industria immo fatua sollicitudo hæc ille. Vt ergo cuncta adducta in conuenientia, & hos omnes pniciosos errores declinemus nec omnia fato subdi, nec cuncta immobiliter ab eo necessitari cõfiteamur. Tertium dogma philosophorum, & astronomorum de fato peruersum est, quia dicunt omnia fieri, & subdi fato, quòd rationibus, auctoritatibus, & exemplis, supra nunc tertia quæstiuncula adductis probabant. Sed falsitatem dogmati sexta infra quæstiuncula quę dicta philosophorum dissoluet, & manifestabit, & Boe. Item

4. de

4.de consolatione eosdem confundit dicens, quędam quæ sub Dei prouidentia locata, seriem superant fati, quę uero sunt quę fatum superant, & ei non subduntur, ex sequenti septima quęst. apparebit.

QVÆSTIO V. QVÆSTIONIS III. CAP. IX.

Quod non omnia fato necessitantur.

QVÆRITVR, Quomodo demonstrāt Theologi non omnia subdi fato, nec singula ab eo necessitari? Ad quam respondetur, quòd id Theologi probant rationibus auctoritatibus, & exemplis (loquendo, & intelligēdo de actibus humanis, & uoluntatiis.) Et primo ratione sic. Diuina prouidentia sic ordinē disponit uniuersum, ut inferiora per superiora, & minus nobilia per nobiliora regantur, ut dicit Augustin. 3.de tri. In homine autem duo sunt anima, & corpus. Et corpus quidem, quod nunc passibile est, & mortale, inferius est corpore cœlesti. Et ideo per se, & directe ei subditur, & in ipsum imprimit sicut uirtute eius formatum est, & complexionatum. Vnde philosophus. 2. physi. dicit. Sol, & homo generant hominem, idest influentia stellarum, planetarum, & homo. Et Augustin. dicit in 5. de ciuita. Dei. Non usquequaque absurde dici potest ad solas differentias corporum afflatus quosdam ualere syderos. Et Doiny. 4. c. de diuinis nominib. dicit. Lumen solis ad generationem sensibilium corporum confert, & ad uitam ipsam mouet, & nutrit, & auget, & perficit. Anima uero cum Deo assimiletur, quia uterque spiritus est, & effectus tanto nobilior existit, quanto plus causę assimilatur. 2. & 4. metha. nō sub

ditur per se, & directè, ut dictum est, cęlis, & planetis corporibus. Cum ipsa anima omnibus ipsis sit nobilior. Non ergo anima subditur fato, nec erit bona, uel mala ex fato, & corporibus cęlestibus, sed ex seipsa, & eius libera uoluntate: Thom. 3. contra gentiles. Secunda ratio est talis, duo motores facientes impressiones in eadem re mota, si unus est potentior, & nobilior, atque immediator, erit etiam ad imprimendum efficacior. Sed corpus nostrum subiacet duobus motoribus, scilicet corporibus cœlestibus, & animæ rationali, quæ est nobilior ipso corpore cœlesti, potentior, & immediatior, ergo erit ad imprimendum efficacior. Plus ergo anima poterit in afficiẽdo, & in imprimendo in corpus proprium, quàm corpora cęlestia respectu operum expressorum in corpore. Vnde quantumcumque mars moueat corpus ad perturbationem, & iram mouendo sanguinem, plus tamen poterit anima bene ordinata operari temperantiam sanguinis, & quietationem, ut sit ei gaudium, & mansuetudo. Tertia ratio est talis. Si fatum, & corpora cœlestia essent directè causæ electionum, & actuum humanorum sequeretur, quòd homo naturali instinctu ageretur ad suas passiones, sicut cætera animalia in quibus non sunt nisi uires animæ corporeis organis alligatę. Nam illud, quod fit in istis inferioribus expressione corporum cęlestium, agitur, naturaliter, & ita sequeretur, quòd homo non esset liberi arbitrij, sed haberet actiones determinatas, sicut cæterę res naturales. Quæ omnia sunt manifestè falsa, & contrarias humanæ conuersationi. Ergo ex his patet quòd actus humani & uoluntarij fato, & corporibus cęlestibus non subduntur. Nunc ponendæ sunt auctoritates, & primo Damasc. secundo sententiarum. dicentis. Actuum nostrorum nequaquam sunt causa corpora cęlestia, nos enim liberi arbitrij a conditore facti

cti domini etiam nostrorum existimus actuum. Et Grego. Nicenus dicit. Dicũt Ægiptij quibusdam sacrificijs fatum posse mutari. Et Moyses. 4. Deutero. dicit. Ne videas solem, & lunam, & omnia astra cęli, & errore deceptus adores ea, atque colas, quæ creauit Dominus Deus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub cęlo sunt. Nota in ministerium, & non in dominium. Et Ambro. in Exameron dicit. Nõnulli tentauerunt exprimere natiuitatum qualitates, qualis futures vnusquisque qui natus sit, esset. Cum hoc non solum vanũ sit, & inutile querentibus, sed impossibile pollicentibus. Et idem lib. 3. Exameron, ostendens per locum a maiori, quòd cęlum, & corpora cęlestia concurrunt ad generationem animalium, & uegetabilium, tanquam agens uniuersale excitans, & uigorans virtutes generatiuas seminum, & animalium in regione elementari. Sic inquit. Cõticescat ineptus sermo astronomorum. Sciant omnes solum auctorem non e se nascentium. Sed quòd Dei clementia terram relaxat Dei indulgẽtia prorumpere fructus facit. Et lib. quarto introducit naturam de sole dicentem. Bonus quidem est sol in ministerio, non in imperio. Bonus meæ fęcunditatis adiutor, sed non creator, effectuum meorum formator bonus, meorum alitor fructuum, sed non auctor. Et Gregorius in Homel. Epiphaniæ dicit. Absit a fidelium cordibus, ut esse aliquid, fatum dicãt vitam quippe hominum solus, hanc conditor, qui creauit, administrat. Et Ptolomæus in Almegesto dicit. Homo sapiens dominabitur Astris, & in centiloquio in principio dicit. Anima sapiens medici dominabitur Astris. Nam medicus admititur desiccare corpora, cum corpus cęleste mouet illa ad humiditatem. Et Bugufarus sapiens in commento supèr centiloquium Ptolomæi. ait. Homo sapiens, & iuuat, & impedit cęlestem effectum ex uirtute sapientiæ quæ est in eo. Et Abraham auenere Chaldæus Astrologus dicit. Si quis enim

præceps,

præceps, & clamores ad cœlum ſubleuauerit, fatum ſuum uincere poterit. Et Verg. primo Georgicorum inquit.

Ingenium, & rerum fato prudentia maior.

Et Quintilia. in 4. declamatione dicit. Vincitur fatum ſi reſiſtas. Vincit ſi contempſeris. Audi, quàm gloriosè in hanc partem Chryſippus ſtoicus concludit dicens, ut adducit. Aulus Gellius in de noctibus atticis. Fato inquit quadam ratione principali, ideſt generata omnia fiunt. Ingenia tamen ipſa habent aliquid proprium. Exemplum. Sicut ſi lapidem chilindrum proijcias, initium eſt ex nobis, ſed tamen ille lapis præceps uoluitur, non quia id tu facias, ſed quoniam id ſeſe modus eius, & formæ uolubilitas, habet ſic ordo & ratio, & mobilitas fati genera ipſa, & principia cauſarum mouet. Impetus uero conſiliorum mentiumq́, noſtrarum ex nobis ſunt. Idcirco apud Homerum, recte Iupiter, de mortalibus conquerebatur dicens.

Hei mihi quid damnant, mortales numina cœli.
Eſſe aiunt, etenim per nos mala, cum tamen ipſis.
Vecordi præter fatum ſint mente dolores.

Hæc ille.

Nunc uero idem probabitur exemplis.

Plato a philoſonomo iudicatus corruptor adoleſcẽtulorum. Reſpondit inclinationem aſtrorum ſapientia uinci. Aſtra enim furem, uel adulterum ſignificant, non autem furem, uel adulterum faciunt. Nati ſunt duo gemini, ſcilicet Iacob, & Eſau. Geneſis. 25. Sic alter poſt alterum, ut poſterior plantam prioris teneret. Et tamen in uia moribus diuerſi, in actibus diſpares, in parentum amore diſſimiles fuerunt. Vno cœli ſpacio filius regis, & ruſtici naſcuntur, in omnibus tamen diuerſi. Naſcuntur ſub Marte maſculus, & fęmina. Illa colum ducit, alter enſe triumphet. Si dicat ad hæc Poſſidonius aſtronomus. Natorum horum cauſam di-

uerſitatis

uersitatis fuisse exiguum temporis interuallum, quod interuallum gemini, dum nascerentur, habuerunt. Respondet ad hæc Augustinus in 5. de ciuit. Dei dicens. Mirum est, quòd tam modica particula cęli. quæ transiuit, tantum uoluerit in diuersitate uolũtatum, actuũ, morum, casumq́, geminorum nascentium, aut non geminorum. Ad quod iterum Nigidius astronomus respondet, quòd tanta est cęli rapacitas, ut si alter geminorum celeriter post alterum nasceretur, in cęlo tamẽ plurimum spacij causaret, exemplũ rotę rapacissimę currentis, & percussæ bis de attramento tanquam in uno loco desistente postea motu reperientur duo illa puncta attramenti maxime distantia. Ex hac ergo distantia causata, & ex rapacitate cęli, dicit Nigidius, oritur diuersitas morum, & euentuum in geminis & nõ geminis simul natis. Ad quod etiam respondet Augustinus, quòd hoc figmentum fragilius est quàm uasa, quæ illa ratione finguntur. Nam si in cęlo respectu simul nascentium, tam multum interest, ex tam parua particula eiusdem constellationis, quod comprehendi non potest, quare alteri geminorum, scilicet Iacob hæreditas obuenerit. Alteri uero, scilicet Esau non? Quomodo ergo potuerunt astronomi iudicare respectu, non geminorum, habentium diuersas constellationes, cum quandoq; respectu eorum maxima pars cęli præcesserit? hæc oĩa Beatus Aug. ubi supra. Ex quibus patet stultitia eorum, qui horam eligunt nubendi, qui tempus expectant cum uxoribus concubendi, qui cohibent mulieres si possunt ne usque ad tempus pariant. Sicut Nectanybus astronomus cum Olimpiade matre Alexandri comcubens, prohibuit illam uicinã partui ne puerum usque ad horam ab eo inspectam pareret. Sicut legitur in historia Alexandri Magni. Noui ego doctissimum quendam prælatum cum astrolabio horam discessus ad episcopatum expectasse. Qui tandem cum crederet astris de sero primo hospitatus

in

in stabulo æquos visitans lapide de sursum mactatur. Alter electa hora ab astris dicendæ vxoris, transacto anno illam comperit cum adultero. Hinc scrbit Sanctus Amb. in libro Exameron. Quam multos videmus electos criminibus, atque peccatis in meliorem statũ esse conuersos. Redempti sunt sancti Apostoli, & congregati ex peccatoribus non vtiq; natiuitatis suæ hora, sed Christi eos sanctificauit aduentus, & hora dominicę passiõis redemit a morte, latro ille dãnatione capitis cum domino crucifixus non beneficio natiuitatis suæ, sed fidei confessione ad paradisi gaudia transiuit. Ionam in mari non vis natiuitatis, sed dissimulatæ diuinæ præceptionis præcipitauit offensa. Petrum de carcere, angelus Christi non stellarum series liberauit. Paulum percussum a vipera, turbarumque naufragio non remedia natiuitatis, sed deuotionis meritum seruabat. Sed quid de illis dicimus, qui apostolorum precibus cum mortui fuissent, resurrexerunt vtrũ eos sua necessitas ad apostolica gratia resuscitauit? Et quid opus facit ut se ieiunijs, orationibus, periculisq; cõmitterent, si q̃d volebant necessitatis beneficio poterat obtinere? Hęc ille, nũquid stellam determinant, & reuocãt determinationem habent ne uoluntatem. Ergo melius in omnibus honoremus Deũ per Iesum Christũ in spiritusancto, quibus est honor, & gloria, vt dixit Petrus apostolus: Cuius prouidentia, & nostra libera voluntate facimus quæcumque bona, uel mala facimus, quàm quòd sequendo stultitiam sacrilegam astronomorum negemus voluntatem qua peccamus, confingamus necessitatem in qua delicta defendamus perditos mores per quos in terra, ab hominibus detestamur, à syderibus inane habere mentiamur.

QVÆ-

QVÆSTIO VI. QVÆSTIONIS III. CAP. IX.

Responsio Theologorum, his qui de fato male sentiunt.

QVÆRITVR, quomodo respōdent Theologi rationibus, auctoritatibus, & exemplis philosophorum male de fato supra tertia quæstiuncula sentientium. Ad quam respondetur, quòd Theologi argutias philosophorum, auctoritates, & exempla sic soluunt, & primo ad argumentum in fronte dicunt, quòd corpora cęlestia sunt causa inferiorum effectuū mediantibus causis particularibus inferioribus, quæ deficere possunt in minori parte, vt dictum est. Et ad probationem minoris dicunt, quòd omnia illa, quę tangit ibi Boetius, intelliguntur fieri a Deo mediantibus causis secundis. Et ideo sub fati serie continentur, sed non est eadem ratio de omnibus alijs, vt dicit Thom. prima parte quæstion. 116. articul. 4. ad primum. Ad auctoritates philosophorum astronomorum, oratorum, & poetarum, respondent negando eas. Si accipiant fatum pro connexione secundarum causarum absque diuina prouidentia nam causæ secundæ nihil agunt nisi virtute primæ. Damascenus autem, & Ptolomæus intelligunt, quòd corpora cęlestia constituunt in nobis habitus & complexiones corporales inclinatiuè non necessariè. Ad exemplum duorum fratrum geminorum respondet Hippocrates dicens, ꝙ illud fuit, quoniam parentes, vt erant corpori dispositi dum cōcubuerunt, ita primordia cōceptorum effici potuerunt. Deinde eadem aeris, & loci idest domus positio similia alimenta, & uia aquarū quæ ad corpora bene, vel male concipienda (medici-

na atteſtante) plurimum valent eædem etiam excitationes tam ſimilia corpora fingere potuerunt, vt etiã ad ægrotandum vno tempore eiſdem cauſis ſimiliter mouerentur. Hæc Aug. Ad illud etiam domini Ioã. de Lignano dicitur, quòd ideo fatum vincere non potuit quia regnandi cauſa paſſionem temporaliter, vel ſpiritualiter dominandi rationabiliter non repreſſit. Ad illud etiam quod perſæpe vera prædicunt aſtronomi. Reſpondet Aug. quòd illud fit a caſu, vel arte, vel occulto inſtinctu ſpirituum non bonorum quibus cura eſt falſas, & noxias opiniones de aſtralibus fatis humanis mentibus inſerere, atque firmare.

QVÆSTIO VII. QVÆSTIONIS. III. CAP. IX.

Quid ſit fatum ſecundum Theologos, & an ſit concedendum.

QVÆRITVR, quid ſit fatum ſecundum theologos, & quæ ſm ipſos fato ſic, vel non ſubdunt, & quõ Chriſtiani fatum catholicè admittere poſſunt, & in quibus ſecũdum eos differr fatum a prouidentia Dei? Ad quã ſic reſpondetur, & primo ad primum dicendo, ꝙ fatum ſecundum Theologos, eſt rebus mobilibus inhærens diſpoſitio, per quam diuina prouidentia ſuis queque nectit ordinibus. Vel ſic. Fatum eſt ordinatio, ſiue ſeries ſecũdarum cauſarum ad ſuos effectus producendos, in iſtis inferioribus ſecundum dependentiam, quam habent a Deo. Iſta autem ordinatio ſecundarum cauſarum ad ſuos effectus producẽdos poteſt dupliciter conſiderari. Vno modo prout eſt vnita in proſpectu diuinæ mentis ordinãtis, & diuidentis locis, & tẽporibus, motu, & formis omnia, & ſic vocatur voluntas, ſiue prouidentia diuina. Alio modo ſecundum, quòd eadem ordinatio digeſta, & appli-

applicata temporibus est in ipsis medijs causis a Deo ordinatis ad suos proprios effectus producendos, secundum dependentiam quam habent a Deo, & sic vocatur fatum. Et sic patet, quod ipsa Dei voluntas siue prouidētia potest dici fatum causaliter. Sed ipsa dispositio causarum secundarum ad suos effectus dependens a Deo dicitur fatum essentialiter. Dicitur autem ipsa dispositio causarum secundarum fatū a fari, quasi effatum diuinæ prouidentiæ, ut dicit Thom. 3. contra Gentiles. c. 93. Et in primo sententiarum dist. 39. Deus enim sua prouidentia loquitur per fatum, sicut homo conceptus cordis per voces. Et sicut artifex formam de re faciendo conceptam manifestat per operis effectū. Et sicut artifex, ꝙ singulariter mentaliterq; prospexerit per temporales ordines ducit ad effectū. Ita Deus sua prouidentia simpliciter disponit facienda, & ꝑ fatum illa multipliciter ac temporaliter administrat. Ex ijs colligi possunt tria. Primo q̄ fato subduntur, & quę non. Nam ex quo fatum ſm theologos est ordinatio secundarum causarum ad effectus diuinitus pręuisos sequitur, ꝙ illa tm̄ subduntur fato, quæ subduntur causis secundis. Si qua vero sunt quæ immediatè a Deo fiunt, cum non subdantur secundis causis, ergo nec ēt subduntur fato, sicut creatio rerum primarum. s. quatuor coęua, videlicet angeli, corpora cœlestia, tempus materia quatuor elementorum supposita prima omnium specierum, quæ sunt producta in principio. Glorificatio substantiarum spiritualium. Iustificatio impiorum. Aīa quæ de nouo semper creantur. Nam hæc omnia a Deo immediate emanauerunt, & creantur, & aliter produci non potuerunt nec possunt. Idcirco fato non subduntur illa enim quæ a superiori fiunt, & disponuntur, ab inferiori non mutantur propterea Boetius dicit, vbi supra, quòd ea quæ sunt primæ diuinitati propinqua, stabiliter fixa fatalem ordinem mobilitatis totaliter excedunt. Quæ autem sunt remota

a prima causa, tanto pluribus fati nexibus subijciũtur tantoq; sunt magis mobilia quãto a prima causa sunt remotiora. Exemplum patet in Boetio de centro circuli,& eius circunferentia. Sic ergo illa quæ a Deo facta sunt,& fiunt, sibi soli subijciũtur. Effectus uero alij particulares,& naturales subijciuntur motui elementorũ, motui cęlestiũ corporũ, motui primi mobilis, & tandẽ prouidentię primi immobilis a qua cuncta hñt si quã tenent firmitatem, & sine qua nihil in suo statu permanet. Nam subtracto primo subtrahuntur subsequentia. Colligitur scđo ex superioribus qũo fideles Christiani cõcedere possunt esse fatum. Nã si fatum accipiatur pro dispositione syderũ in qua quis cõceptus, vel natus est necessitãte oẽs effectus inferiores præter Dei,& hominum voluntates: Sic nos fatũ esse negare debemus cum Gregorio dicẽte. Absit a fidelium cordibus, ut esse fatum aliquid dicant. Si ãt fatum acccipiat pro dispositione causarum scđarum,& ordinatione humanorum actuum per relationẽ ad Deũ,& eius prouidentiã tãqua per eũ ordinata,& prælocuta siue affata, sic fatũ ponere possumus. Licet ẽt hoc nomine sancti doctores vti recusauerunt pp eos, qui ad vim positionis fidelium hoc nomen torquebant. Vñ Augu. dicit in 5. de ciui. Dei cąp. 1. Si propterea quisque res humanas fato tribuit, quia ipsam Dei voluntatem, vel potestatem fati nomine appellat, sententiam teneat, & linguam corrigat. Hæc ille. Colligitur tertio ex dictis differentia inter prouidentiam,& fatum. Nam dispositio rerum perducendarum gubernandarum, & conseruandarum in prospectu diuinæ mentis dicitur prouidentia. Sed dispositio eadem in medijs causis a Deo ordinatis ad aliquos effectus producendos,& explicata tẽporibus, dicitur fatum. Item differunt, quia tã necessaria, quàm contingentia subijciuntur diuinæ prouidentiæ, immo,& ipsum fatum prouidentiæ subijcitur. Sed fato sola mobilia subijciuntur. Item differunt

qui

quia diuina prouidentia, cum sit ipsa diuina ratio in summo omnium principe constituta, ut dicit Boetius, est in Deo, fatum uero est tantum in secundis causis. Item differunt, quia res existentes in Deo per modum diuinę prouidentię sunt ibi unitæ, & simpliciter unę, secundum uero, quòd sub sunt fato, sic sunt plures diuisę, & dicuntur plura fata per quem modum dicitur a poeta. Te tua fata trahunt. Item differunt, quia diuina prouidentia dicitur fatum causaliter, inquantum ordinatio fatalis dependet, & descendit ab ordinatione diuinę prouidentię. Sed ipsa dispositio secundarum causarum in seipsa dicitur fatum essentialiter. Item postremo differunt, quia diuina prouidentia est immobilis stabilisque manens dans cuncta moueri. Fatum uerò cum sit in rebus mobilibus mobile est. Et hęc satis sint pro quęstione tertia de fato.

Quarta Quæstio Principalis, sub hoc nono capite. De fortuna, An scilicet actus uoluntarii, casualesque euentus necessitentur ab ea? circa quam quinq; quæstiunculæ soluentur.

QVÆSTIO I. QVÆSTIONIS IIII. CAP. IX.

Quid sit fortuna secundum Poetas, quomodo pingitur, & quæ illi subduntur.

QVÆRITVR, quid sit fortuna secundum poetas, & gentiles, & quomodo eam pingunt & quid ascribunt ei, & in quibus malà de fortuna sentiunt? Ad quam altius ordientes. Respondetur, quòd antiqui philosophi, & poetę de inferioribus effectibus, & casualibus euentibus in-

ordinate contingentibus,uariæ locuti ſunt Epicuri e-nim cũ Democrito,effectus caſuales, euentuſque humanos nulli ſuperiori determinate cauſæ adſcripſerunt,ſed caſui,qui caſus(teſte Burleo.2.phyſi.)proprie in rebus inanimatis,irrationabilibus,& naturalibus reperitur.Alij uero nedum effectus fortuitos & contingẽtes,ſed & electiones actuſque humanos in ſuperiorem quandm cauſam cunctaneceſſitantem reducere ſunt conati,quam cauſam uocauerunt fatum de quo latius ſupra dictum eſt.Fuerunt item,& tertij quidem philoſophi gentiles,& poetæ, qui euentus fortuitos electioneſq;,& actus humanos,in cauſam quandam , ſiue intelligentiam intellectui humano immauifeſtam,adducere moliti ſunt,quam fortunam deam appellauerunt. Eamque ſic pingebant.

Fingebant enim idolum,ſiue puellam unam,quam ab uniuerſitate cauſandi deam nominabant , & eam cœcam pingebant,quia præterita præſentia, & futura metitur,nam ignorantibus cunctis,ab ea bona, & mala peruenire dicebant,& bifrontem , & ante albam pro infortunijs,ante capillatam,quia tempore apto eufortunia iuuant, retro uero caluam, quia tempore non cõgruo nocet. Sedentem ſuper rotam, ideſt mobiliter diſtribuentem omnia, quam rotam uoluere arbitrabantur,neſcit enim fortuna quieſcere, ut dicit Sene. hanc dicebant fœlicitatem,& infœlicitatem hominum,hãc dirigere homines immediate, ideſt abſque prouidentia Dei ad eligendum utiliter,uel non utiliter hanc ponebant imprimere in intellectum, & uoluntatem hominis ſpem,aut cognitionem ſuorum effectuũ. Hanc præficiebant omnibus diſtributionibus bonis, & malis,omnibus eufortunijs,& infortunijs. In perſona quorum dicebat Salomon. Eccle..9. Vertime ad aliud,& uidi ſub ſole, nec uelocium eſſe curſum,ne fortium bellum, nec ſapientium panem, nec doctorum diuitias, nec artificum gratiam,ſed tempus caſumque in omnibus.

bus. Et Senec. in epistolis ait. Res humanas nullo ordine fortuna regit, ſpargitque manu munera cęca peiora fouens.

Et Iuue.

Te facimus fortuna Deam cœloque locamus.

Et Saluſtius in Catilinario. Profectò fortuna in omni re dominatur, Ea cunctas res ex libitu non ex uero celebrat, & obſcurat. Et Plutarchus libro de remedio iræ in perſona Euripidis dicebat. Deus magna regit, parua uero noſtra in fortunæ manibus dereliquit.

Et Iuue. iterum.

Si fortuna uolet fies de rethore conſul.

Si uolet hæc eadem fies de conſulte rethor.

De hac conquerebatur Euander Eneam alloquens octauo Aeneydos: dicens.

Me pulſum patria pelagiq; extrema ſequentem.

Fortuna omnipotens, & ineuitabile fatum.

His poſuere locis.

Et Seneca prima tragędia dicebat. O fortuna uiris inuida fortibus. Quam non æquę bonis præmia diuidis. De hac Cæſar cum uideret regem Fernacem fugere a facie Pompeij dicebat, ut inquit Quintius Curtius. Quis negat eximiam quoque gloriam ſæpius fortunæ, quam uirtutis eſſe beneficium? Et Cicero 2. officiorum dicit. Magnam uim eſſe in fortuna in utranque partem, unde ſecundas res, uel aduerſas quis ignorat? Et Iulius Celſus dicebat. Efficacior eſt fortuna, quam uirtus. Sed certe hi omnes errant. Primo quia ponunt fortunam imprimere in intellectum, & uoluntatem hominis, quod paulo ante reprobauimus, monſtrantes eſſe impoſſibile, quòd corpora cœleſtia agant in intellectum humanum directe imprimendo ſpeciem, uel cognitionem ſuorum effectuum, quod etiam Thomas 3. contra Genti. capitu. 8. reprobando probat. Secundo errant, quia dicunt

hanc fortunam homines fortunare,& infortunare, quod patet esse falsum sic. Nam fortunare proprie est mouere aliquem, uel imprimere in eum ad eligendum aliquod ad finem,ut consequatur bonum per accidens alicui electioni coniunctum. Corpora autem cœlestia,siue fortuna non possunt mouere, & dirigere hominem per influxum cuiscunque apprehensionis sensualis,uel intellectualis,uel alicuius appetitus ad aliquod futurũ eligendum,ut ei occurrat aliquis accidentalis,& inopinatus euentus bonus uel malus;ergo. Minor autem probatur. Nam proprium naturæ est tendere ad unum , ut in plurib. Sed illud ad quod aliquis inclinatur,& euentus casualis qui illi electioni coniungitur non sunt unum per se cum habeant ad inuicem aliquem ordinem uel conuentionem. Nam,quòd aliquis instigetur ire ad spectaculum,& inueniat ibi debitorem,uel quòd inclinetur a natiuitate ad fodiendum sepulchrum , & inueniat thesaurum non sunt unum nisi per accidens, ergo sequitur,quòd hæc dea siue intelligẽtia non fortunat, uel infortunat. Nec etiam potest homo habere a fortuna,uel a corporibus cœlestibus,ut semper uel ut in pluribus eligat illa quibus sunt coniuncta p accidens aliqua commoda,uel incommoda,quia si sic, semper aut in pluribus fortunaretur, uel infortunaretur, ergo sequitur,quòd falsum dicant poetæ gentiles, & alij non ueri philosophi , ponentes etiam intelligentiam , siue aliquod numen diuinũ siue stellam,ut dictum est. Quapropter merito August.4.de ciui.Dei.capitu.18.prædictam de fortuna opinionem confutat dicens. Dicis fortunam bonam deam , scilicet quia ędem accipit, aram meruit, sacra ei munera persoluuntur, quomodo erga Dea si aliquando bona est , aliquando mala ? An forte, quando mala Dea non est, sed in malignum dæmonem repente conuertitur , quomodo etiam bona , quæ sine ullo examine meritorum fortuito accidit hominibus bonis, & malis. Vt quid

etiam colitur, quæ ita cœca est passim in quoslibet incurrens:ut suos cultores plerunque prætereat, & suis contemptoribus hæreat. Aut si aliquid proficiunt cultores eius, ut ab illa uideantur, & amentur, iam merita sequitur non fortuitu uenit, ubi est ergo definitio illa fortunæ? Hæc ille. Ex quibus apparet confutatio poetarum gentilium, & philosophorum secundum nomen tantum, nihil certi aut ueri de fortuna asserentium.

QVÆSTIO II. QVÆSTIONIS IIII. XI. CAP

Quid sit fortuna secundum philosophos, & Theologos.

QVÆRITVR, Quid sit fortuna secundum philosophos, & Theologos. Ad quam sic respondetur, quòd Aristo. 2. physicorum, & Thomas in commento ibidem sic eam diffiniunt. Fortuna est causa per accidens in ijs quę fiunt secundum propositum in minori parte. In qua diffinitione tanguntur tria, quæ ad rationem fortunæ spectant. Primum, quòd fortuna est causa per accidens, unde nomen fortunæ quamuis uulgariter quandoque trahatur ad effectum ut dicamus. Talis fortuna contingit tali. Cum aliquis effectus prosperitatis, aut diuersitatis contingit alicui. Non tamen hoc sonat nomen fortunę. Sed propriè dicitur fortuna illud quod est causa illius effectus prosperi, ideo dicitur quòd fortuna non per se est causa effectus, sed per accidens, nam effectus per accidens qui coniungitur causæ per se, & est præter rationem causę per se, & præter rationem agentis, est effectus fortuitus & a causa per accidens, quę dicitur fortuna. Exempli gratia, lapidem descendere est per se, & hominem ire ad forum si hoc proposuit: contingit etiam esse per se. Sed, quòd tunc dum uadit ad forum, contingat lapidem

dem descendere, & frangere caput eius, est per accidēs, ita quod iste effectus fractio capitis oritur ex concursu duarum causarum. Et licet quęlibet sit per se tamen earum concursus, ad talem effectum efficiendum qui est fractio capitis, dr̄ esse per accidens, & a fortuna. Secundum uero quod ad rōnē fortunę spectat, est q̄d fortuna est causa eorū, quę fiunt in minori parte. Hoc patet per exemplū, quod enim aliquis uadat ad forū pp aliquid aliud, & inde deportet pecuniam quam non intendebat, tunc deportatio pecunię, cuius causa fuit aduentus ad forum, neq; est ex necessitate, neq; semp, ergo in minori parte, quia ut in paucioribus contingit. Tertiū q̄d ad rationem fortunę spectat, est, quod fortuna nō est causa eorum, quę fiunt a natura, sed eorum q̄ fiunt secundum propositum, & ab intellectu, q̄ autem non fit a natura patet, quia natura, uel ut semper, uel ut frequenter, & similiter operatur. Fortuna uero, ut in paucioribus, & dissimiliter. Item neque in animatum, neque puer, neque bestia agunt a fortuna cum non agant uoluntarie quasi liberum arbitrium habentes. Vnde nec eufortunium neq; infortunium in his accidere potest nisi similitudinarie. Sicut quidam dixit q̄ lapides ex quibus fiunt altaria, sunt bene fortunati, quia eis honor, & reuerentia exhibetur. Cum lapides ōis coniuncti conculcentur, quod dicitur per similitudinem ad homines in quibus honorati dicuntur fortunati. Vnde eufortunium est quando pręter intentionem accidit alicui aliquod magnum bonum. Infortunium uerò quando pręter intentionem aliquē sequitur aliquod magnum malum. Quod si hic quispiam curiosus peteret utrum hęc, quę sunt fortuita per accidens, & casualia subdantur prouidentię diuinę? Respondetur, quòd sic, non tamen casualiter, contingenter, & fortuitè, sed prouise pręordinate certè, & necessariè. Ad quod intelligendum dicit Auic. quòd omne, quod fit, pōt comparari ad duplicem causam uniuersalem,

lem,ſcilicet,& particularem,in ordine autem ad cauſam uniuerſalem nihil fit fortuitè,uel caſualiter,nam nihil in terra ſine cauſa , ſcilicet per ſe fit, ut dicitur Iob.5.Sed bene in ordine ad cauſam particularem. Cuius ratio eſt, quia cum cauſa uniuerſalis habeat finem uniuerſaliorem quam particularis aliquid bene cadit certo & ſub intentione primæ cauſæ,quæ eſt uniuerſalis,quòd tamen erit præter intentionem ſecundæ cauſæ,& ſic in ordine ad primam cauſam quæ uniuerſaliſſima eſt,nihil fit caſualiter,aut fortuitè. Et tamen in ordine ad cauſas inferiores fiũt multa, & fieri poſſunt caſualiter,& fortuitè ēt ſm magis,& minus.Tho.cõt 3.cõtra Genti.& dominus Bonauentura in 3.ſententiarum d.37. declarantes idem ſic dicunt.Licet aliquid caſuale,uel fortuitum,reſpectu naturæ,& agentis particularis,aut intellectus creati.Nihil tamẽ eſt caſuale,uel fortuitum reſpectu prouidentiæ Dei, a qua omnia prouiſa ſunt & præordinata . Exemplum , ſicut ſi dominus mittat aliquem ſeruum ſuum ad aliqum locum ad quẽ alium ſeruum ignorante primo etiam miſerat , tunc concurſus ſeruorum ad inuicem eſt pręter intentionem utriuſque ſerui miſſi,non autem præter intentionem mittentis . Vnde talis concurſus licet reſpectu ſeruorum ſit fortuitus,non tamen reſpectu domini,reſpectu cuius,eſt pręordinatus,& præuiſus. Sic ergo dico de contingentibus in hoc mundo , quę reſpectu ſecundarum cauſarum fortuitè , & contingenter eueniunt,reſpectu tamen primę cauſæ uniuerſalis,ſcilicet Dei , a quo nihil poteſt ſubtrahi : nihil fortuitum uel caſuale contingit , ſed prouiſe omnia ſequuntur ordinatè,& neceſſariè,Similiter etiam dico eufortunia,uel infortunia hominum quæ homini cõtingunt per comparationem ad ſecundas cauſas , id eſt reſpectu cęlorum,angelorum , aliarumque ſecundarum cauſarum, per comparationem tamen ad Deum nihil poteſt contingere , cum nihil ſit ei caſuale aut improuiſum cum

omnia

omnia cadant ſub prouidentia ſua, & ſub certa pręcognitione, intentione, & ſua ordinatione. Hęc ex theologis, & philoſophis.

QVÆSTIO III. QVÆSTIONIS IIII. IX. CAP.

Quę faciant hominem bene, uel male fortunatum.

QVÆRITVR. Quot, & quę ſunt, quę faciunt homines fortunatos, & infortunatos? Ad quam reſpondet Thomas tertio contra gentiles. cap. 90. & 92. ubi in ſententia dicit, quòd homo cum ſit ordinatus ſecundum corpus ſub corporibus cœleſtibus, & ſecundū intellectum ſub angelis, & ſecundum uoluntatem ſub Deo tripliciter ei bonum ſecundum fortunam contingere poteſt, ſcilicet à cœlo, ab angelo, & a Deo. Quod enim uoluntas alicuius hominis inſtigetur ad fodiendum, uel ut fodere faciat, ubi theſaurum inueniat ex nulla hominis uirtute procedit. Sed hoc eſt, uel quia diſponitur à cœlo, uel quia illuminatur ab angelo, uel quia inclinatur ā Deo. Et hęc quidem cauſalitas diuerſimodè eſt in ijs tribus. Nam primo cœlū inducit hominem ad aliquid eligēdum cuius ipſe rationem ignorat, unde fortunetur per modum cuiuſdam paſſionis quam imprimit in corpus. Secundo angelus bonus, uel malus hominem diſponit ad eligendum aliquid cuius rationem ignorat, unde fortunetur, non imprimendo aliquam paſſionem, ut cęlum, ſed per modum cuiuſdam intelligibilis conſiderationis illuminando, inueſtigando ad eligendum, uel cognoſcendum aliquid quod ſit bonum fieri. Nam intellectus angeli eſt multa ordinare in unum, non tamen illuminando de fine quare ſit bonum fieri. Tertio Deus uoluntatem hominis inclinat ad aliquid eligendum cuius rationem ignorat, unde fortunetur. Et hic ꝓpriè dicitur homi-

hominem fortunare, quia ipse solus clarè intuetur, & prouidet simul omnes res, & earum habitudines intẽtiones, & motiones, & p cõsequens omnium rerum accidentales coniunctiones, & occursiones, quod nulli causæ alteri create competere potest naturaliter. Et iõ solus Deus propriè, & efficaciter hominem fortunare potest, non autem cœli, aut homo, aut angelus, nõ intuentes, aut prouidentes omia prędicta. De his tribus fortunantibus hominem loquitur Aug 5. de ciuit. Dei dicens. Fortuna est causa latens a Deo, vel cęlo, vel a spiritibus quibuscunq; prouenieus. Concordat huic sententię Augustini Nicolaus de Lyra in principio super psalterium dicens quòd motus bene fortunati, vel infortunati est, a Deo inquantum mouet voluntatem nostram ad aliquid eligẽdum cuius rationem ignorat. Vel à causa naturali, scilicet ab influẽtia orbis, vł intelligẽtia motoris, vel ab vtroq, simul, ab ipsis spiritibus bonis, uel malis, a cęli per medium cuiusdã passionis quam imprimit corporibus nostris. Ab angelis inquãtum illuminant intellectum nostrum, uel deordinant si sunt mali. hæc ille. Et hoc modo fortuna propriè dicitur ipsa diuina prouidentia, quam blasphemant qui fortunę maledicunt. Pro quorum tamen clariori euidentia hic notanda sunt quinque. Primum notabile est ꝙ cum eufortunari uel infortunari dicatur proprie quando quis dirigitur a superioribus causis ad efficaciter eligendnm, uel exequendũ facere aliquid, vel omittere, cui coniungitur per accidens aliquis sibi inopinatus euentus bonus uel malus. Ideo diuersimodè cœli, angeli, & Deus dicuntur hominem eufortunare, vel infortunare. Nam cęli dicuntur eufortunare, scilicet communiter inquantum imprimunt in corpus aliquam passionem per quam voluntas inclinatur, ad exequendum aliquid quod ignorat, vnde sibi bonum contingat. Angeli autem dicuntur magis proprie q̃ cęli eufortunare cum illuminant, vel instigant intel-

lectum

non possunt præter intentionem euenire cũ in electio ne consistant, ergo &c. Quartum notabile est, ꝙ magna est benignitas Dei erga homines in hoc ꝙ non solum eis bona adiungit de communi cursu naturæ, & etiam manifestè supernaturaliter. Sed etiam occultè per modum fortunationis multiplicando bona inopinatè, & mala remouendo. Quintum notabile est, quòd ex quo, nec homo, nec angelus de communi lege possunt omnia mala præuidere, & omnes causas accidentales, & inopinatas præcognoscere, nisi solus Deus, & fortuna vel infortuna est causa per accidens &c. Ideo Deo in omnibus casualibus periculis contingentibus nobis, debemus nos committere, vt nos ab illis præseruet, de quibus periculis casualibus loquitur Augu. 22. de ciuit. Dei. cap. 22. dicens Sed propter pueriles pœnas &c. Cuius longam ibi uide sententiam. Hæc autem ex theologis, & philosophis.

QVÆSTIO IIII. QVÆST. IIII. PRINCIPALIS IX. CAP.

De conditionibus fortunæ.

QVÆRITVR, quot sunt conditiones fortunæ? Ad quam sic respondetur? ꝙ licet multæ sunt conditiones eius, tñ principaliores sunt nouem. Quarum prima est, ꝙ fortuna impellit hoīem sine ꝓpria ratione hoīs fortunati. Quod patet, quia impetus ille quem bene fortunati sequuntur sunt sine rõne. Patet, quia si ab aliquo benè fortunato quęratur quare sequitur talem impetum, nesciet rõnẽ reddere. Sed dicet hoc facio, qa sic mihi dictat cor. Et ita pro rõne beneplacitum voluntatis, & dictamẽ cordis assignabit dicens. Sic placet mihi, & ita dictat cor. Scđa cõditio fortunæ est, ꝙ ipsa excedit, & superat prudentiam hominum sapientum, cuius ratio est quia tales

des .f. bene fortunatos oportet suscipere illum instinctum diuinum, qui superat omnem sensum, & oēm intellectum. Vnde oīs hominū prudentia circa fortunā bonam, vel malam nihil penitus innouare potest. Tertia conditio fortunæ est, quòd illa magis fauet simplicibus, & stultis, q̄ sapientibus. Quod probatur dupliciter, ratione & exemplo. Ratione sic quia ille magis fortunatus, qui magis sequitur diuinum instinctū. Sed simplices dimissa rōne, & non dediti exterioribus actionibus, magis percipiunt, & sequuntur interiores instinctus, & diuinos impetus quam faciant sapiētes qui rationem sequuntur, ergo Scdo patet idem exēplo. Sicut.n. cæci amissis oculis magis memorantur, & firmius retinēt q̄ memorātur: sic simplices dimissa rōne magis sequuntur diuinos instinctus. Nam pluribus intentus minor est ad singula sensus. Vñ videmus sæpius stultos in prælijs vincere, ludis taxillorum dictari, & multa eufortunia talibus euenire, quare prouerbium extat quasi probatum verbum dicens. Fortuna *pur che pocho senno basta.* Et iterum. Vbi fortuna ibi debilitas intellectus. Quarta conditio fortunæ est, q̄ fortuna est mixta, vnde in hac vita nullus repertur ita fœlix, & fortunatus, quin in aliquo sit malè fortunatus. Vnde August. de hoc rationem assignans sermone. 19. super Matthęum dicit. Ideo Deus fęlicitatibus terrenis amaritudines immiscet, vt aliqua quæratur fœlicitas cuius dulcedo non est fallax, discurre per oēs qui appellati sunt fœlices. Quinta conditio fortunæ est, quòd sit æqua, & iusta, ex eo, quia sæpius boni videntur esse infortunati. Vnde Grego. 15. moralium dicit. Præsentis vitæ prosperitas innocentiæ testis nō est, quia multi ad perhennem vitam per flagella redeunt, & plerique ad infinita supplicia, sine flagellis deducuntur. Et iterum Grego. in quadam homelia dicit. Præsentis vitæ prosperitas aliquando datur, vt ad meliorem vitam prouocet, aliquando, ut in æternum

num plenius damnet. Et ideo nullus debet gaudere de peccatore bene fortunato. Vnde August. super Psalm. ait. Nemo gratuletur homini, quo prosperatur in vita sua, cuius peccatis deest vltor, & adest laudator maior hæc ira domini est. Irritauit enim dominum peccator vt hic correptionis flagellum non patiatur. Sexta conditio est, quia habet defectũ ueritatis. Multa enim credimus esse fortunata quæ non sunt, & econuerso. Et ideo diligenter debemus attendere circa fortunam bonam, vel malam. Vnde August. de verbis domini. Magnæ virtutis est, cum fœlicitate luctari. Magnæ fœlicitatis est, fœlicitate non vinci. Septima conditio est, quia ipsa est instabilis. Nam bona fortuna huius mundi parum durat. Vnde Innocentius libro de vtilitate conditionis humanæ dicit. Subito cum non suspicatur, infortunium accidit, calamitas irruit, mors intercipit quam nullus euadit. Vnde Senec. epistola quarta. Neminem eò, fortuna prouexit, ut non tantum illi minetur quantum promiserat. Noli huic tãquillitati confidere, momento mare euertitur, & eodem die vbi luserunt nauigia, sorbentur. Vnde verba fortunæ Boetius recitãs, inquit. Hunc continuum ludum ludimus, totam volubili orbe versamus infima summis summa infimis mutare gaudemus. Octaua cõditio est cœcitas. Vnde pagani fortunam cœcam pingebant, eo quòd passim in quoslibet incurrens sine ullo examine meritorum ad bonos, & malos uenit. Non autem dicitur cœca, quia ipsa cœca sit, sed quia cœcos plerunque facit quos complectitur. Vnde Liuius dicit. Raro contingit simul hominibus bonam fortunam bonamque mentem dari.

Et Boe. inquit.

Fortuna quem fouet cæcum facit, & stultum.

Et Iuue. lib. 2. dicit.

Rarus enim fermè sensus communis in illa.

Et Tul. de amicitia inquit. Fortuna non medio-

criter ignaros multos excœcauit, cuius contrarium prudenti accidit. Vnde Seneca. Fortunæ instabilitas prudentis animum nō conquassat. Nā virtuosus, neq; fortuna bona extollitur, qa nullū bonum exterius est, quod ipse multum appretiet, neque mala fortuna deprimitur, quia nullo infortunio tantum tristatur, quòd à via rationis declinet, vt ēt 4.ethi.dicit philosophus de magnanimo. Nona conditio fortunæ est, quòd ipsa nunquam perfecta est. Nam perfectum dicitur, cui nihil deest. Nullus autem in hac vita ita fortunatus est, cui nō desit aliquid, & cui sufficiat id quod habet, qui, ne cum sua fœlicitate infinitas non habeat amaritudines. Vnde dicebat Boet. in 2. de consol. Quam multis amaritudinibus humanæ fœlicitatis dulcedo respersa est, quæ si etiam fruenti iucunda esse videatur, tamen quo minus cum velit ab ea retinere non possit. Hæc ex Theo. & Philosophis.

QVÆSTIO V. QVÆSTIONIS QVARTÆ IX. CAP.

Vtrum Medicus agricola, lusor, & miles ab Astris fortunetur in actionibus suis.

QVÆRITVR, An Medici, lusores, milites, agricolæ, fortunentur ab astris in operibus suis? Ad quam primo uidetur respondēdum affirmatiuè sic. Nā sicut videmus, quòd quædam inanimata corpora, siue naturalia quasdam occultas vires, & efficientias singulares à cœlestibus corporibus, & eorum impressionibus consequuntur, præter eas, quæ consequuntur ad qualitates actiuas, & passiuas elementorū, sicut magnes trahere ferrū habet ex virtute cœlestis corporis. Et lapides quidam, & herbæ alias habent a cœlo occultas virtutes. Ita nihil prohibet,

bet, quòd aliquis homo habeat ex impressione cęlestis corporis aliquam singularem efficaciam in aliquibus corporalibus prospere faciendis quam alius nō habet, vt medicus in sanando, & agricola, & miles. Respōdeo dicendum, quod diuersimode ad hanc quæstionē respondent, Auicenna, dominus Henricus de Assia, & sanctus Thom. 3. contra Gentiles: Nam Auicenna dicit, quòd medicus, agricola, lusor, & miles, &c. non ℘sperantur vltra alios homines in operibus suis ex impressione aliqua cęlorum in natiuitatibus suis. Sed illud potest esse ex forti imaginatione hominis, quæ magnas efficacias, & mirabiles effectus operatur, non solum in homine, sed etiam in materia exteriori, vt patet de fascinatione vetularum, vt in tertia decade dicetur. Dicit ergo Auicenna, quòd sicut lusori habenti imaginationem fortiorem, & vehementiorem de aliquo numero optato citius euenit numerus, quem elegit in taxillis, quàm alteri non habenti ita fortē imaginationem. Ita etiā medicus, miles, agricola fortius imaginantes, & uehementius intendentes in effectus optatos fortius, & melius operabuntur cæteris medicis, agricolis militibus non sic vehementer intendentibus in similibus effectibus. Sed hoc nō valet, quia dicta positio Auic. de virtute imaginatiua in materiam interiorem, vel exteriorem, tanquam vanam, & phantasticam, tam a philosophis, quàm a theologis reprobatur fundamentum non habens, nec in ratione, nec in experientia, vt Sanctus Tho. adducit 3. contra Genti. capit. 103. & prin. parte quæstion. 116. prout infra probabitur in tertia Decade nono capite. Alia est opinio domini Magistri Henrici de Assia super Gen. (qui tenet contra Thom.) dicentis, quòd a nulla dispositione cęli hominibus prouenire potest, ut magis profectuose. vltra alios homines agant, quæ intendunt, patet (dicit ipse,) quia vna virtus naturaliter agens semper tendit ad eundem effectum in simili passu,

Sed videmus, quod non ſemper miles, medicus, agricola, vel luſor tendit ad eundem effectum in ſimili paſſu, ergo. Verbi gratia, ſi in ſorte ludente ad taxilos eſſet aliqua occulta virtus naturalis, nō poſſet fieri quin ſemper, aut frequēter eueniret illud, ad quod a cœlis ſortes eſt inclinatus. Nam ſi virtus cęleſtis in ſorte iā uertit taxillos ad ſeptem oculos ſemper mouebit eos taliter, ſiue eligat ſeptem, ſiue quemcunque alium numerum, quod tamen videtur eſſe falſum, & contra experientiam, ergo. Et ſimiliter eſt dicēdum de medico, agricola, & milite ab iſte ſi petatur a quo accidit hæc proſperitas in ludendo, diceret, quòd quandoque prouenit a Deo, vt quis aliquid exercitium præ cæteris agat, magis proſpere. Vnde & ſacra ſcriptura directioni Dei attribuit huiuſmodi, vt patet Gent. 30. in educatione animalium Labam ſub cura, & contractione Iacob. Et Gent. 39. Proſperitas negociorum Phutifaris in manibus Ioſeph. Deo attribuitur, & non fato naturali, In ludo autem taxillorum, vel ſimilibus negocijs poteſt quis fortunari ſolum a ſpiritibus bonis, vel malis qui quidem occulta cooperatione facere poſſunt, uel mouendo taxillos in aere, vel in manu proijcientis ſic, vt quicquid vnus elegerit ſuper taxillos hoc ſemper ei eueniat, & non alteri. Similiter dicit dominus Henricus de Medicis, quod vnus medicus cæteris paribus ex parte artis medicinæ, & ex parte experientiæ infirmi, medicinarum applicatione, & morum, non eſt magis, & minus ſanatiuus, quam aliter niſi forte per accidens inquantum unus medicus eſſet cuiuſdam corruptæ, aut contagioſæ, & peſtiferę complexionis, quę inficeret per viſum, tactum, vel anhelitum infirmos, ſicut baſiliſcus inficit per viſum, & mulier immunda ſpeculum, & ita econuerſo eſſe imaginandum de complexione medici ſani hilaris viuacis, & ſalubris, qui cęteris pluribus plus proficit infirmo, quam alter medicus infir-

mus

mus &c. Item plus proficit infirmo medicus deuotus, qui in practica sua recurrit de nocte ad Iesum Christū petens dirigi ad salutem infirmi quem in sua cura habet, quàm alter cæteris paribus qui tantum confidit in arte, Christo contempto, ut patet in medicis deuotis, & in Iudæis medentibus. Similiter etiam dicit de milite, & rustico, qui si credantur a cęlis habere, quod cęteris paribus ille fortunatius pugnet altero, & quòd bladum seminatum de manu unius rustici melius proueniat, quàm seminatum similiter in eodem agro, & in eodem tempore ab alio rustico, superstitiosum est, & uidentur isti fatali superstitione facere. Rursum etiam iste dicit, quòd positio hęc posset esse infidelibus, & phantasticis occasio opinandi, quòd Christus fuerit sic natus, quòd contraxerit a cœlo quandam uirtutem mirabilem sanatiuam, omnes quos tangeret, uel uideret sanans per ipsum naturaliter, sicut basiliscus interficit. Et addit prædictus, quòd qui tenent affirmatiuam quęsiti esse ueram, amplexantur superstitiosam illam opinionem de imaginibus astrologicis, quòd res naturales fixę reciperent tales impressiones ab astris, immo crederetur, quòd res artificiales utpote imagines fabricatę sub certis stellarum habitudinibus reciperent impressiones a stellis, quę opinio, ut dicit, est uanissima. Et prędictus Henricus respondet Thomas de magnete dicens, quòd magnes non habet uirtutem attractiuam ferri super impressam a cœlo accidentaliter, sed illam habet tanquam secundum qualitatem à toto specie, consequentem suam complexionem specificam, quemadmodum est de uiribus herbarum, & lapidum, & seminum, quæ uirtutes non habent a corporibus cęlestibus superinfluxas, sed omnino consequentes se habentes ad complexiones, & formas specificas eorum. Sactus Thom. uero tenet, quòd sicut naturalia corpora sortiuntur uirtutes quasdam occultas consequentes speciem ex impressione

cęlestium corporum, ita etiam aliqui homines ex impressione cęlorum in eorum natiuitatibus cõsequuntur aliquas uirtutes occultas q̃bus prosperè, & perfectuo sè ultra alios homines agant, quæ intendunt, & tenet hoc in 3.cap.contra gentiles,& etiam in 22. quæst. 66. ar.2.ubi dicitur,quod licet naturalia corpora sortiant̃ aliquã uirtutem occultam a corporibus cœlestibus,ut dictum est, imagines tamen formatæ ab astronomis a corporibus cœlestibus nullam habent uirtutem. Sed si quam uidentur habere, illa est ex operatione dęmonum,cuius signum est,dicit ipse,quia oportet inscribi quosdam characteres,qui naturaliter nihil operantur. Et ponit ibidem differentiam inter imagines astronomas,& nigromanticas dicens,quòd in imaginibus nigromanticis fiunt expressè inuocationes, præstigia,& expressa pacta cum dæmonibus. In astronomis autem imaginibus sunt pacta tacita per signa quarundam figurarum,seu characterum,ideo ambæ huiusmodi imagines reprobantur in decretis.26.q.2.c.illos.Quæ autẽ istarum opinionum,scil.cet Sancti Tho.& domini Hẽrici sit tenenda,non est mensuræ, neq; ignorãtiæ meæ iudicare licet.D.Tho. magis sit assentiendum,tũ quia sanctior tum q̃a eius doctrina comprobata magis. Ego tamen tenerem uiam ad quam pauciora sequerentur in conuenientia . Hæc ex inductis intra quæstiunculam .

QVINTA QVAESTIO PRINcipalis huius Noni Capitis,De practica diuinatoria effectuum futurorum ex astris, & imaginibus siue in cęlo stellarum congregationibus. Circa quam tres quæstiunculæ soluentur.

QVÆ-

QVÆSTIO I. QVÆSTIONIS. V. PRINCIPALIS IX. CAP.

Vtrum Deus posuerit in firmamento imagines animalium & specierum mundi inferioris.

QVÆRITVR, Si Deus a principio in cęlo stellato, idest. firmamento posuit stellas secundum aliquas formas, uel imagines animalium, & specierum mundi inferioris ad quam uidetur primo respondendum affirmatiuè. Nam sacra scriptura expressam mentionem facit de aliquibus glomerationibus stellarum quas Deus in principio constituit, & disposuit in cęlo, ergo probatur antecedens. Nam. Iob. 38. dicit dominus. Nunquid coniungere ualebis micantes stellas Pleiades, aut girum Arcturi poteris dissipare? Nunquid ordinem nosti cęli, & pones rationem eius in terra? Et ipse Iob de Deo. 9. capitu. dicit. Qui extendit cęlos solus, & graditur super fluctus maris. Qui facit Arcturū, & Oriona, & Hyadas, & interiora austri. Qui facit magna, & incomprehēsibilia, & mirabilia. Et iterū Amos. 5. Qui conuertitis in absynthium, iudicium, & iustitiam in terra relinquitis: Facientem Arcturum, & Orionem. Ergo ex sacra scriptura potest haberi, quòd Deus ex stellis constituit dictas imagines de quibus faciunt mentionem omnes astronomi. Nam Arcturus est imago ursæ circa polum arcticum situata, in qua septem stellæ nobiliores quasi currum faciunt habentem themonem. Item stellæ quę uocantur Hyades, & Pleiades sunt in cęlo in quadam imagine secundum astrologos. Item Orion est imago uiri armati terribilis tenentis ensem, qui & audax dicitur, & ut apparet ex tabula stellarum fixarum, quæ ponitur septima distinctione Almegisti. Figura Orionis complectitur uiginti octo stellas, & situatur in parte mirabili cęli ante ue-

ſtigia tauri,ut dicit Iſidorus lib. 3.Poſuit etiam Deus, dicunt aſtronomi in cœlo alias imagines.48.de quibus omnibus non facit mentionem ſacra ſcriptura, ſcilicet.12.in Zodiaco,ſcilicet Arietem, Taurum,Geminos,Cancrum &c.Et triginta octo extra zodiacum, ſcilicet,imaginē draconis flexuoſe ſituati circa polum arcticum,in qua imagine ſecundum Ptolomæum ſunt. 33.ſtellæ.Et circa illum draconem ſunt duæ imagines urſarum,ſcilicet minoris,& maioris. Item inter illas 38.imagines eſt imago Perſei,.ideſt imago uiri deferentis caput algol ideſt diaboli. Rurſum eſt ibi imago hominis inflammati,uel flammis cincti.Ibi eſt imago ſaltatoris,imago ioculatoris, imagines duorum uulturum,imagines ſerpentium,ſcorpionum,canum, lupi, leporis,cerui,pegaſæi equi alati imago Idriæ, imago centauri cuius anterior pars eſt hominis, & poſterior equi,& ita de alijs huiuſmodi formis monſtruoſis, ſicut in picturis aſtronomorum uideri poteſt, & ſolet &c.Sed in contrarium eſt quia dicit ſcriptura Gene.2. Igitur perfecti ſunt cœli,& terra,& omnis ornatus eorum.Qualem autem ornatum, & perfectionem haberet cęlum ſi ex chimericis monſtruoſitatibus,& imaginibus fabricatis non a Deo,ſed a diabolo conſtaret?

Reſpondeo dicendum,quòd ſicut tortuoſus fallax draco,& princeps mundi huius,qui olim terram uarijs idolorum monſtruoſis imaginibus impleuit ſuggerendo præfecit cuilibet generi rerum aliquem Deum Ita Deo permittente opus pulcherrimum,& glorioſum Dei,ſcilicet cœlum,quod Deus conſtituit mortalibus ad obiectum religioſæ contemplationi, attentauit implere imaginibus in quibus ipſe apparere conſueuit,& illud facere ſpeculum ſuperſtitioſæ diuinationis.Nam ſi dominus Deus formas,& imagines animalium poſuiſſet in cęlo,ut aliquis uultus fixus animalibus terrenis correſponderet a quo dependerent, formarentur indiuidua,conſeruarentur, & uultuarentur ſicut poſuit ima-

imagines in cœlo bestiarum ferocium,& uilium atque chimerarum inutilium. Multo magis ibidem posuisset imagines mitium,& utilium animalium, & aliquorum hominum uirtuosorum. Sed uidemus in cęlo non imaginem columbę, sed cerui, non agni, sed hirci, non crucis, & crucifixi, nõ sacerdotis, sed ioculatoris. Ergo omnipotens Deus magis sollicitus fuit de cõseruatione animalium ferocium ranarum serpentum inutiliũ, quam mitium, hominibus in multis subseruientium. Ergo falsum est, quod a Deo tales imagines inter stellas cęli sint formatæ. Item si dominus Deus subiecit unamquamque speciem generabilium, & corruptibilium suæ imagini in cœlo, ubi est imago uitis? imago arboris pomiferæ? imago uinci, & cæterarum specierũ humano usui præcipue necessariarum? Ideo bene dicebat Isido. lib. 3. ethic. c ult. qui postquam interpretatus est nomina extranea dictarũ imaginũ, subiungit aliorũ signorũ obseruationes, uel cæteræ res superstitiosæ quę se ad cognitionem syderum iungũt, fidei nostræ sine dubio contraria sunt, & sic ignorari debent a Christianis, ut nec scripta esse uideantur. Sed nonnulli sydérũ pulchritudine, & claritate allecti in lapsu stellarũ cæcatis mentibus corruerunt, ita ut per supputationes noxias (quæ matheses dicuntur) euentus rerum p sæpe præscire posse conentur, non solum Christianæ religionis doctores, sed etiam gentilium Plato. Aristoteles, atq; alij ueritate commoti concordi sententia dãnauerunt, dicentes confusionem rerum potius de tali uasione generari, scilicet, q̃ pficere quoquo modo humanæ fęlicitati hæc ille. Ex quo dicto Isid. tria habentur, Primũ, q̄ multa superstitiosa adiũcta sunt cõsiderationi astrorũ. Secũdũ, q̄ cõiecturatio de futuris est potius ĩ cõfusionẽ rerũ humanarũ, q̃ ad directionẽ earũ. Vnde somnia cogitationes, hominũ ex astris considerare superstitiosum est. Tertium, q̄ reales, & perfecti philosophi diligẽtes rerũ cõsideratores, ex suis princi-

pijs ponũt hoc negocium ſuperſtitioſum eſſe. Vnde de Platone, & Ariſtotele ſubdit Iſid. Et quamuis ipſi non fuerint cęleſti ſapientię dediti, ueritatis tamẽ teſtimonio errores eorum merito protulerũt hęc ille. Ad obiecta autem in fronte queſtiunculę poſita patebit reſponſio in ultimo tertię quęſtiunculæ. Ex Henr. ubi ſupra.

QVÆSTIO II. QVÆSTIONIS V. IX. CAP.

Vtrum aliquo modo imagines poſſint ſuperſtitioſè in cælo transferri.

QVÆRITVR, Si aliquo rationabili modo & nõ uanè, & ſuperſtitioſè potuerunt transferri in cęlo tales imagines. Vel ſic. Si aliquo rationabili modo, & non ſuperſtitioſè tales imagines translatę ſint, & attributæ ſtellis in cęlo. Ad quam ſic reſpondetur, quòd quinque cauſę reperiuntur translationis in cęlo talium imaginũ. Prima cauſa aſſignatur a poetis: nam poetę fingunt arietem in cœlo in honore Iouis, quem cornua arietis in capite habere dicunt. Taurum ſimiliter in cęlo collocant in honorem Iouis, eo quòd in bouem fabuloſe ſit conuerſus, quoniam Europam tranſuexit. Caſtorẽ quoq; & Pollucẽ poſt mortẽ inter notiſſima ſigna conſtituerunt, ut ſignum gemini. Leonem in honorem Herculis, quem in græcia uirtuoſiſſimè occidit. Capricornum propter Capram quandam Iouis nutricem. Et ſic ſecundum fabulas aliorum, ut patet in lib. imaginum. 48. cęli. idolatre autem, & gentiles tranſtulerunt in cęlo huiuſmodi imagines ratione honoris, uel laudis aliquorum hominum uirtuoſorum, uel animalium propter aliqua inſignia facta, uel beneficia ſingularia, quæ in inferiori mundo fecerunt, propter quæ homines tranſtulerunt inter Deos, uel

deas

deas,& animalia inter astra cęli ut dicit Isid. 8 ethico. Vnde etiam, ut tradit Gulielmus Parisiensis, credebat gentilium superstitio, homines in hac uita probos, & strenuos post mortem ascendere ad superos in quasdã sydereas mansiones, uel stellas compares. Malos desce dere ad infernos. Idcirco dum cęlum clarè stellatum inspiciebant, interrogabant ubi est mansio Herculis. In qua stella habitat Hector. Vbi habitat talis, & talis &c propter quod à poetis gentilibus, & idolatris distributè fuerunt stellę, secundum dictas imagines in honorem, & deificationem hominum famosorum, quos appellant Deos suos. Et iste modus trãslationis omnino uanus, & superstitiosus est. Secundus modus translationis specialiter dictarum. 12. imaginum zodiaci inter stellas esse poterat ad exprimendum similitudinatiè statum solis, uel proprietatem auræ, uel temporis, quę ut plurimum accidit quando sol est in illa, uel in illa parte zodiaci. (Verbi gratia,) collocare potuerunt Cancrum in quarta parte, duodecim signorum zodiaci, ex eo quòd cum ad illud signum in mense Iulij, sol uenit, retrogreditur in modum cancri, & breuiores dies facit hoc enim animal ad utranque partem gressum dirigit. Similiter sextam duodecimam zodiaci Virginem uocare potuerunt, eo quòd in illis diebus, quibus per eam sol decurrit, terra exausta solis ardore nihil parit. Pars uerò sequens uocari potest libra, quia sole existente in principio illius partis est ęqualitas diei, & noctis, Vltimas partes zodiaci Aquariũ, & Pisces uocare potuerũt, eo quòd hyemes tempore sole ibi existente, crebrius pluuiæ fiant, & sic de similibus. Et licet secundum istũ modum non possit sumi natura duodecim signorum, quę eis communiter attribuitur. Ratio est, quia aliàs illa pars, quæ Cancer uocatur, deberet dici calida, & sicca, quia sole existente ibi aura ut plurimum est talis, & tamen idem respectu habitantium sub polo, uel sub æquinoctiali, uel alia parte æquinoctialis esset alterius,

terius,& alterius complexionis respectu huius, uel illius regionis,ergo realiter, & physicè procedendo sumere oportet naturas signorū,uel 12.partium zodiaci, si qua in eis reperitur, a stellis fixis, quæ sunt in eis, & iuxta eas ex utraque parte uersus Austrū,& Aquilonē: tamen quomodocunq; sit,hic modus translationis signorum non est superstitiosus, nisi ad plus trahatur q̃ debeat,ut scilicet uerbi gratia,aliquis crederet, quòd quia,quis natus Cancrū habens in ascendente futurus esset homo retrogradus duplex in moribus,uel aliquid huiusmodi superstitiosum esset omne tale. Tertia causa,uel occasio originalis translationis talium imaginum inter astra esse potuit quædam conformitas positionis stellarū in certis aggregationibus, quemadmodum adhuc rustici uocant quandam congeriem stellarum currum,aliam gallinam cum pullis,Et hæc quidē superstitiosa nō est.Quarta causa esse potuit, huiusmodi translationis,quia antiqui philosophi, considerantes aliquas stellarum congregationes, inuenererunt p̱ obseruantiam effectuū ꝙ talis stellarum cumulus esset talis naturæ, & proprietatis.Verbi gratia.Quidam habens in ascendēte dum nasceretur imaginem simię expertum est contraxisse uultum similem illi animali. Sed hoc falsum est.Nam capio(uerbi gratia)conuentū stellarū,quæ ursa dicitur,& græcè arctos, & arguo sic. Impossibile est naturaliter quòd sciatur natura illius cumuli stellarum,ergo habetur propositum.consequētia bona,& antecedens probatur,quia natura data stellæ fixæ scire non potest nisi ex aliquo aspectu alicuius planetæ existentis in eodem gradu zodiaci cū ea, sed hoc nullo modo sciri potest, ergo.Ratio est,quia quilibet semi circuli trāsitus inter polos zodiaci p̱ gradum stellæ,compræhendit plures stellas fixas,de quarū nulla sciri potest cuius fuit dictus effectus, ergo. Quinta causa, & ultima huius superstitionis potuit esse ille spiritus erroris,cui summa cura est secundum B. Augus-

Augu.

gust.hominibus noxias opiniones inducere, maximè de astralibus fatis, secũdum quòd tales, aut tales astrorum habitudines sint causę, vel signa talium effectuũ futurorum, & tot suggessit in illo pulchro opere Dei cęlo vt obseruaretur, habitudines, tot aspectus, tot respectus, tot imagines, tot situs, tot dispõnes, & astrorũ varietates, quòd vix aliquis effectus ẽt & casualis contingere nouiter põt, quin ex post facto possit quasi eius vestigiũ ibi reperiri. Et ex hoc facile est astrologis, ex post facto reducere, & colorare effectus, qui cõtingũt ad astra tanquam ex eis reluxissent. Sed ante factum nihil certi prędicere possunt. Iste ergo humanę salutis callidus emulus diabolus, qui suggessit prioribus temporibus hominibus perditis varias artes diuinatorias, vt geomantiam, magicam, nigromanticam. Ipse etiã suggessit hominibus hanc practicam diuinatoriã ex astris, attendẽs quod talis ars diuinatoria plus artibus supradictis colorari posset quia communiter experiũtur homines ꝙ astra multipliciter agunt in ista inferiora. Valde ergo periculosum est de illa practica seu arte iudiciorum se intromittere, maximè secundum traditiones antiquorum, qui circa astra versabantur, non vt veritatis inquisitores, sed vt ex astris diuinatores. Hęc dominns Henric. de Assia super Genesi.

QVÆST. III. QVÆST. V. IX. CAP.

Vtrum certa practica diuinatoria ex Astris, & imaginibus possit haberi futurorum euenturum.

QVÆRITVR, An ex astris, & imaginibus talibus possit aliqua practica certa, & diuinatoria effectuum, & futurorũ euentuum haberi ab hominibus? Et uidetur primo quòd sic, quia species rerum generabilium sunt ęternę, & sic quamuis indiuidua fluant, & refluant. Et per consequens

quens vr̄, ꝙ cuilibet talium speciei rerum correspondeat aliquis vultus in cęlo fixus à quo dependeat, & conseruetur,& eius indiuidua formentur,& vultuenť, vt ēt innuere vr̄ philosophus.2.de generatione. Item Ptolomæus.9.propositione centiloquij dicit. Vultus huius sęculi subiecti sunt vultibus cęlestibus. Item videmus, ꝙ stabiliter imprimi potest alicui materiæ elementatæ artificialiter effigiatæ uirtus alicuius imaginis cui obediũt indiuidua specierum. Nam reperta est quædam imago Scorpionis formata a quodam astronomo tempore quo imago Scorpionis in cęlo uigebat q̄ curabat hoīes a scorpione morsos. Item Hali Habē razel astrologus libro quarto, qui est de naturalibus, c. 1. narrat de quodam filio cuiusdam regis nato hñte in ascendente libram,& supra plures planetas, scilicet Iouem, Martem, Venerem, Mercurium, pp quod conuocati fuerunt astrologi inter quos tandem ipse Hali dixit, ꝙ si puer transibat tertium diem erit de ipso magnum miraculum, & ꝙ possibile esset illum puerum dicere aliquam prophetiam Et euenit ꝙ antequā trāsirent viginti quatuor horæ, puer ille insedit,& incepit loqui dicens. Ego infęliciter natus sum ad denunciandum destructionem gentis Almazar,& indicādā trāslationem regni azdexit, ad extraneos, quo dicto cecidit,& mortuus est: ergo. Itē expertum est quod puer nascens hñs in ascendente, seu in prima domo hęmisperij vrsam contraxit vultum phynosomiam quasi vrsæ,& ita contraxisset vultum simiæ ascendente imagine simię cęlestis,& s̄m hũc modũ in alijs. Itē magister Laurentius de Perusio tonsor ex inspectione imaginũ in libro quē edidit, docet futuros euētus hmōi cognoscere, ergo. Sed in contrariũ est. Isido.3.ethic.dicēs, negociũ imaginũ cęli superstitiosum est.. Et in titulo de mathematicis, leges ciuiles indicant supstitiosos mathematicos, ex ciuitatibus politicis esse pellendos oīno,& sic sanctiss. Pontifex Sixtus V. per literas patētes, anno

anno Domini 1586. decreuit, tales expellendos,& puniendos,tãquam morũ, & religionis christianæ corruptores,supponendo eos censuris,& pęnis, & ecclesiastícis,& secularibus.Ad rõnes aũt eorũ respõdetur,& primo ad primã rõnem in contrarium negatur consequẽtia,& rõ negationis est,q̃a spẽs rerũ perpetuant̃ a virtute gñatiua,a creatore rebus corruptibilibus in primordio creatis indita,similiter & naturalis instinctus,& inclinatio quam uidemus oĩbus aĩalibus inesse ad generandum sibi simile, vñ dr̃ ꝙ Sol, & Stellę continent hęc inferiora virtualiter,non figuraliter. Ad ꝑm nouę propositionis Ptolomęi dr̃, quòd si ipse intellexit q̃d q̃libet species terrestris, sic dependeat sibi correspõdẽte quadam imagine cęlesti, quòd q̃n imago illa viget superius,illa spẽs vigeat inferius, & q̃n fortunat superius,fortunet̃ inferius,& ꝙ stabilire, & imprimere ꝑt alicui materiæ elemẽtatę artificialiter effigiatę uirtutẽ cui obediãt indiuidua illius spẽi: Dico quòd loquebat̃ deceptus famositate opinionis, q̃ tunc de talibus imaginibus clarebat.Et ad illud de imagine facta scorpionis dr̃ quòd effectus ille curationis a morsu scorpionis non fuit ex virtute intrinseca imaginis in cęlo: Sed potuit esse multis aliis modis ꝑ accidens cõcurrẽtibus in armigero curato,& taliter lęsis. Nã ẽt ibidem dr̃ quòd fuit scripta, in quodam lapide precioso,a quo potuit talis uis oriri.Item ibi dr̃ quòd antiqui cęlestes vultus sculpebant in lapide,& miscebant cũ eo alia ad hoc necessaria. Rursus ẽt dr̃ quòd sic anulus, habuit a scorpione cęlesti talem uirturem, qũo ęgrotabit à veneno scorpionis, & non magis auxit periculũ conformãdo naturã illius spẽi veneni.Et ꝑ ista patet rñsio ad tertiũ.Ad quartũ dr̃ quòd cum ultra potentiã naturalis cursus,fit puerũ 24. horarũ residere, & loq,& de futuris ꝓphetare,apparet clarè, quòd ille effectus nõ fuit astrorũ,sed potius dęmonũ q̃ se ibi ingerabant ad illudendum,in hoc varijs, & superstitiosis hominibus creditu-

creditoris ortum prophetarum ex facto stellarum, & non speciali De dono. Ad quintum responsum est supra in 4. causa translationis imaginum. Ad illud magistri Laurentij qui nouiter fecit librum de fortuna dicitur, quòd eadem facilitate contemnitur a doctis qua approbatur a fatuis. Vnde sicut ad deceptionem hominum inuenta fuerunt a Chaldæis & Arabibus alcocodem, & ylech, quæ planetæ, non sunt, sed loca a quibus quæruntur anni, & vitæ natorum. Ita etiam proiectio taxillorũ, uel primitiæ fortunæ nonenariæ planetarũ nihil proprietatis habent. Et cũ dicitur, quòd sacra scriptura sæpe loquitur de illis imaginibus .s. de arcturo, & de oratione &c. Respondetur, quòd non sequitur, ꝙ Deus a principio constituerit imagines tales, vt homines attribuerent illis imaginibus effectus superstitionum, & vanitatum. Sed magis, vt visis talium imaginium figuris laudarent Deum factorem earum in omnibus sanctis, & mirabilibus operibus suis.

QVÆSTIO VI. PRINCIP. IX. CAP.

Vtrum Astrologi possint verè iudicare de longitudine, & breuitate vitæ natorum ex inspectione Ylech, & Alcocodem in gradibus zodiaci.

QVÆRITVR, An.s. astrologi ex inspectione Ylech, & Alcocodem locis planetarum vel gradibus zodiaci possint verè iudicare de longitudine, & breuitate vitæ natorum? Ad quam Astrologi respondent affirmatiuè dicentes, quòd astra sint causæ viuendi longioris mensurare conantes cuiuslibet hominis vitam per habitudinẽ planetarũ in figura cęli hora natiuitatis dati nati. Conantur autem illud hoc modo ostendere. Constituunt.n. vnum de planetis, vel gradibus, zodiaci, quem lingua arabica Ylech appellãt quã eligunt ſm certum modum descriptum a Ptolomæo,

&

&ab Alcabitio,& ab Hali Haběrazél lib.ſuo.4.cap.3. & ab alijs aſtrologiæ auctoribus. Deinde Ylech electo eligunt ipſo nato Alcocodem.i.datorem annorum qui eſt ille planeta qui maiorem fortitudinē, & dignitatem hēt in gradu Ylech.Et ex iſtis duplicibus vijs affirmant,vel præſumunt ſe ſcire poſſe quot diebus,vel annis debeat natus tali hora ſuperuiuere.Prima via,eſt conſiderando quot annos, vel quantum temporis det nato Alcocodem. Vnde cuilibet planetæ ſunt attributæ tres differentiæ annorum, ſ.maiores,mediæ,& minores, ut patet ex Alchabitio, & Guidone Bonak de Forliuio.Alcocodem ergo,vt aiunt ſi fuerit in angulis & fortunatus ac fortis,dat nato annos ſuos maiores.ſi fuerit in ſuccedentibus, & minus fortis, vel diſpoſitus dat nato medios annos ſi vero fuerit in cadētibus dat nato ſuos annos minores quos frindarios vocant. Qđ ſi aliqs ex benignis planetis quales ſunt.Iuppiter,Venus,& Sol,ex trino,vel ſextili aſpectu Alcocodē aſpexerit,addet ſibi annos ſuos minores.Si vero aliquis ex maleuolis planetis,vt ſunt Saturnus, & mars,eudē Alcocodē quadrata, vel oppoſita inſpexerit radiatione, annos ſuos minores ab eodēdiminuet,ſicut patet li.4. Hali.c.6. Scđa via,qua quātitatē vitæ nati iſti aſtrologi cognoſcere conant,eſt conſiderare poſt quot annos Ylech veniet per directionem ad locum planetæ interficientis,vt eſt mars,vel Saturnus, vel cauda draconis,qui planeta interfector vitæ dr̄, quanto ergo ille amplius diſtabit a gradu Ylech,tāto diutius uiuet. Diſtabit æquidē p gradus æquinoctialis per calculationē quandā difficilē, quæ directio, vel athazir arabicæ vocatur inuentos, quorum quilibet gradus vnum annū dare ſolet,hæc calculatio ponitur in 4.lib.Hali.cap.7 deſcribitur etiam ab Alcabitio, & in alijs aſtrologorum libris. Sed in contrarium eſt,quia iſtas duas uias vel modos qualificationis annorum naſcentium, & progreſſionis eorum ad mortem ex radice ſuperiori

confundunt, causæ longitudinis vitæ antiquorum radicis inferioris adductæ a D. Henr. super Gen. & a D. Nicolao de Lyra super Gen. 5. ca. Insuper modos illos friuolos superstitiosque esse, & non obseruantia ex pertimentali, sed suggstione diaboli olim iutroductos quamuis ex multis theologorum argumẽtis constare possit, specialiter tamen in materia iste idem cõstat ex ineffabili veritate diuinæ historiæ. Afferunt nanq; diuinę historiæ q̃nq, hoĩes vixisse plusquam nongentis annis q̃nq; octingentis, q̃nq; septingentis, vt patet ex decursu libri Gen. Mõ constat ex traditionibus astrologicæ superstitionis ꝙ nullus planeta constitutus Alcocodem in quacunq; figura cęli, põt dare natis tot annos vitæ. Rõ est, quia nullius planetæ anni maiores sexcẽtedunt vltra viginti & centum annos, ad quos si sex planetarum anni minores rõne aspectuum beneuolorum adderentur, qđ tñ vix vel nunquam in cœlo contingere põt, resultabunt ducenti quinquaginta anni, vel circa, quibus plures ex parte Alcocodẽ nulli natorum a cœlo dari possunt. Et rursus quo ad ꝟm modum qui in testimonium superstitionis sæpe obuiat primo modo. Certum est ꝙ planeta abscissor distare non põt ab Ylech in hora natiuitatis per trecentos sexaginta gradus, sed necessario per minus ipsum ab Ylech distare oportet, & per consequens quantum esse ex illa radice vita hominis excedere nõ põt. 366. annos, vel circa. Verũ dicere possunt, ꝙ nullius aspectus fortunarũ planetarũ beneuolus, ab abscissore natũ liberare põt, sed hoc non valet, primo, quia antiquitatis cõis humanæ vitæ periodus fuit tot annorum, ut præscribitur. Secundo, quia anni Alcocodem gradibus directionis correspondere non põt. Ita ꝙ falsæ, & superstitiosę apparent viæ illæ ex veritate scripturæ dicẽtis prædicta, qua cõstat multos uixisse longissimè vltra annos quos cœlum duplicans duabus vijs nascentibus dare põt. Dicat ergo superstitiosus quisquam quales figuras

ras cęli habuerunt illi qui nongentis, aut octingentis annis vixerunt, & nihil inuenire poterit nisi suam praxim per omnia vanam, & superstitiosam esse. Dicat iterum talis aliquis quare in quatuor milibus annorũ vel circa, nullus natus fuerit, nec vnquam nascet̃ sub aliqua figura cœli, simili figuræ natiuitatum antiquorum qui tot annis vixerunt. Similiter dico quò ad illa quæ longitudinem vitę concernunt; & non poterit, ad hoc aliquis astronomorum dicere quicquam quod apud veros philosophos aliquam habeat apparentiam veritatis. Hæc Hen. de assia super Genes.

QVÆSTIO VII. PRINCIPALIS IX. CAP.

Quod nullus Astrologus potest certa de futuri euẽtibus prædicere, & indicare.

QVÆRITVR, An scilicet propterea, q̃ de corporibus cœlestibus, de imaginibus, de fato, de fortuna, de Ylech, & de Alcocodẽ dicta sunt. Vtrum per solum respectum ad statum oĩum causarum secundarũ agentium fieri possit certum de futuris euẽtibus ab astrologis iudicium? Et vr̃ ꝙ sic per locum ab auctoritate domini Guidonis Bonacti de Forliuio, qui in principio magni libri sui de iudiciis astrorũ dicit, ꝙ astronomi iudicant de futuris euentibus ex astris. Et licet stellæ sint innumerabiles, tamen ipse astronomus omnibus vtitur, cum vtatur. 12. signis sub quibus ferè omnes stellæ comprehenduntur propter quod dicit ꝙ per astrologiam plus scitur de cœlo quam per theologiam de Deo. Ad quam respondetur breuissimè sine dispendio argumentorum ꝙ non. Et rõ est, quia ad hoc, vt ex signis causalibus fiat iudicium certum a priori tria requirunt̃. Primo, vt sciatur sufficienter illorum signorũ virtus, & status respectu inuicẽ seu ex se. Secundo,

do, ꝙ præcognoſcatur modus applicationis talinm ſignorum, vel cauſarum ad determinatā mateтiā. Tertio, ꝙ præcognoſcatur illius materiæ, vel paſſi diſpoſitio apta, vel inepta reſpectu actionis, uel influentiæ talium cauſarum, uel talis virtutis actiuæ. Vñ uerbi gratia. Quamuis.n. medicus ſciat ꝙ aliqua medicina eſt laxatiua quantum eſt de ſe, & ſciat cum hoc qñ & quõ applicatur ſorti. adhuc tñ non ſcit ex inde futurũ eſſe an talis effectus ſequaт, uel forte contrarius ſi neſciat qualiter corpus ſortis eſt accidentaliter, & radicaliter complexionatum, aut intrinſecè diſpoſitum. Et i ta eſt fortiori longè de aſtrologo, qui quamuis ſciat, ꝙ coniunctio (verbi gratia) Solis, & Lunæ conſueuit quõcũque ſuſcitare pluniā: tñ non põt certitudinaliter prædicere an in futura coniunctione, pluat, & hoc pp multa, Primo, quia nõ cõſtat ſufficienter naturæ planetarum nec ſtellarum fixarum quarũ aliæ, & aliæ ſm triũ aſpectuum diſtinctè circulariter aſpiciuntur a coniũctis luminaribus in alia, & alia coniunctione. Scdo, quia præſciri non poteſt modus applicationis illius coniunctionis, aut virtutis eius, nec vbi magis, aut melius applicatus, vel peius. Tertio ſi benè ſciretur ad quam regionẽ applicaretur, tñ ignoraret aſtrologus an illa regio pro tunc aliquo accidentali mõ ad cõtrarium diſpoſita ſit. Videmus.n. virtute vnius cõiunctionis accidere pluuiam in vna regione quæ accidentaliter, vel ratione ſitus, vel ventorũ, vel complexionis, eſt pro tũc ad hoc diſpoſita, & pro tunc in alijs non pluere, nõ taliter diſpoſitis, ꝙ virtus talis coniunctionis ſufficiat ibi pluuiam ſuſcitare. Pro iſto ẽt eſt Ptolomæus in centiloquio propoſitionibus. 5. & 17. Et iterum ſuppoſito quòd ſciatur, ꝙ virtus cõiunctionis factæ, in tali ſigno flectatur, ad talem regionem, & ex illa vapores ſufficientis ad pluuiam eleuat, non tamen ſequitur ꝙ ibi ergo pluat, quia nubes, vel uapores a mari, nel ab una regione eleuati, per uentos ducuntur quandoq; ad aliā regio-

regionem, ubi erit pluuia, & ita non poteſt eſſe certitudo in iudicio hoc. Si ergo de effectibus, naturaliſſimis, & communiſſimis cõiunctionis, uel oppoſitionis duorum magnorum luminariũ cœli quorum natura & influentia inter omnes ſtellas, eſt manifeſtiſſima nõ põt aſtronomus certũ iudiciũ dare, uel iudicare. Qualis, & quanta temeritas eſt uelle ex aſtris alijs quorum naturæ inſufficientiſſimè ſciuntur, iudicia dare de futuris effectibus, nõ ſolũ in elementis, ſed ẽtiã uiribus mentis, & actibus moralibus humanis. Adde pterea ꝙ cum diuinatio ſiue prænoſtica, aut iudicium aſtrologorum, ut confitentur, de futuris in mundo effectibus, ex habitudinibus, & actionibus, & proprietatibus ſtellarũ fixarum, & erraticarum dependeat, quarum habitudines, & actiones, proprietates nullus mortalium nouit, conſequens eſt ꝙ nullus ſufficienter aſtrologus poſſit certa de futuris euentibus prædicere, & iudicare. Et dicamus per ſingula. Quis nouit in primis ſtellarũ fixarum proprietates, & numerum? Certè ille qui nouit nomina earum quæ a proprietatibus imponuntur. Et cũ ſolus Deus nouerit multitudinẽ ſtellarũ, & oĩbus eis nomina uocet, ergo, &c. Nã aſtronomi, ut patet ex 7. p. Almegiſtri Ptolomæi de fato ſolum. M. 22. ſtellas ſiue loca ſtellarum inuenerunt. Et cum ſicut ſunt ſtellæ magnæ & nobiles circa polum arcticũ, ita fortè nobiliores ſunt circa polum antarticum nobis occultũ, ex quo pars illa eſt ex dextra cœli ſurſum, quæ nobilior ſi niſtra, ſ m Ariſt. illarũ autem ſtellarum nulla eſt de illo numero. M. 22. Cã eſt, quia ſtellas circa polum antarticum nullus unquam uidit, niſi fortè Adam dum eſſet in ſtatu innocentiæ, ergo ſequitur, quòd nullus aſtronomorum certo poteſt iudicare. Quis nouit præterea quare poſuit Deus tot ſtellas fixas in uno orbe octauæ ſpheræ continentis, & ambientis orbem ſupremi planetæ, & quo ordine eas poſuerit, an omnes æqualiter a centro mundi diſtantes, uel quomodo ali-

tei? An unam circa connexum illius orbis, aliam circa concauum, aliam in medio spissitudnis, & an in distantijs æqualibus sibi ab inuicem, ita quòd si omnes apparerent, æqualiter ab inuicem distare uiderentur? Vel an sint æqualis magnitudinis secundum ueritatem quamuis una appareat maior altera, quasi inferius situata in eadem sphera. Et iterum an situatio earum aliquas imagines constituat, scilicet Arietis, Tauri &c. Et iterum an omnes stellæ fixę sint pares? Cum ergo omnia hæc de stellis fixis sint dubia mortalibus, sequitur quòd ex dubijs, & malè cognitis principijs principiatorum, & effectuum non poterit haberi certa, & indubitata cognitio. De numero similiter planetarum, siue stellarum uagarum, seu erraticarum, quæ dicuntur esse septem, nullus adhuc astronomorum certus est. Nam sicut stella Mercurii raro ęgreditur ita remotè a Sole, quòd uideri possit. Ita fortasse sint aliquę stellæ erraticæ, siue planetæ quę semper sub radijs solaribus nobis inuisibiliter uersantur. Quis etiam benè nouit situm planetarum? Nam Ptolomęus ponit Solem in medio planetarum, Geber uero Chaldæus astrologus dicit, quòd sit immediatè super Lunam. Et licet etiam sufficienter constare possit. Lunam esse infimam planetarum, quia eclipsat solem, & aliquæ etiam existant leues congruentiæ, & persuasiones, quod sit Saturnus supremus planetarum, & sub ipso immediatè Iupiter, scilicet ex tarditate motus, & huiusmodi, nihilominus tamen de ordine positionis planetarum qui sunt, Luna, Mercurius, Venus, Sol, Mars, Iupiter, Saturnus, nulla uia sufficienti communiter constare potest, quis supra, uel infra alium sit. De motibus similiter stellarum circa polum subterraneum antarticum multa extant dubia, propter hoc dicebat Albategni, adhuc esse potest aliquis motus in astris, & orbibus quem nullus hominum expertus est, nec experietur, ut patet de stella, quæ apparuit tribus Magis tempore natiuitatis Christi.

sti. Ex quibus omnibus apparet quòd astronomi, qui in suis iudicijs confidunt in ordine situali planetarum in suis epiciclis, & excētricis, ex quibus, ut in pluribus iudicia sumunt. Certum, & ualidum iudicium de futuris euentibus naturalibus siue uoluntarijs dare non possunt, precipuè cum in talibus iudicijs necesse sit habere respectum ad stellas fixas, quę nobiliores uidentur, & superiores, & per consequens ualdè potentes inferius quarum tamen ut liquet, & dictum est supra, nec influentię adhuc cōstant, nec numerus cōprehendi potuit, nec conglomerationum earum sciri proprietas, Ergo ex iis omnibus, quę ī hoc nono capitę dicta sunt apparet liquidè satis qualiter domini astromi ex astris perrarò, & forte à causa uerò de effectibus futuris iudicare possunt. Nec baculus ille arūdineus solatiū ignorantię aliquorum astronomorum patrocinatur eis dicendo indifferenter, de quolibet, quod apud antiquos inueniunt sic expertum. Cum naturalissimus philosophus Hippocrates dicat. Vita breuis, ars uero longa, tempus acutum, experimentun fallax iudicium difficile. Si ergo placeat quibusdam, regibus, & principibus quandoque habere astronomos, teneant eos, & habeāt ad solatium, & instructionem aliquorum uniuersaliū de corporibus cœlestibus, & nequaqnam in agendis pro se particulariter, aut pro republica confidant in eorum iudicijs relicto consilio uirorum prudentum. Ratio est, quia licet possit inueniri quędam curiosa ars coniecturatiua ex astris de futuris euentibus, tamen propter causas dictas, multas alias illa non potest se extendere ad tantam certitudinem, quòd possit proficere certo particulari homini, & reipublicę. Nec unquam profecerunt gubernatores rerum publicarum, qui talibus confidere consueuerunt ut colligi potest, ex historiis antiquis, & multis exemplis. Nunc ad illud uaniloquium, & superstitiosum Guidonis de Forliuio dicentis, quòd quamuis astro-

logus nesciat omnium stellarum loca, & influentias, tamen utitur oĩbus, quia utitur duodecim signis sub q̃ bus ferè omnes stellæ comprehenduntur. Respondendum est, quod si capit signũ ꝓ duodecima parte zodiaci, falsum dicit. Si uero capit pro duodecima parte cęli stellati, q̃ cadit inter duos semicirculos concurrentes in polis zodiaci, dr̃ ꝙ nequaquã sufficit pro iudicijs futurorum sic confusè uti oĩbus stellis inquantũ scilicet ex eis, quæ cadunt in illa duodecima parte cęli dicatur duodecima zodiaci talis esse, uel talis naturę. Sed ad iudicia ita particularia sicut ipsi Guido dare præsumit, oportet scire si oẽs stellæ fixe aspicientes ex omni parte planetã aliquẽ existentẽ (uerbi gratia) in primo gradu Arietis iuuarent, uel impedirent ipsum in sua actione qđ sciri nõ pt, nisi singularũ stellarũ sciãtur naturæ, & proprietates, qđ est impossibile mortalibus, ut clarè ostensum est supra. Et ad illud quod dicit plus scitur ꝑ astrologiã, de cęlo q̃ ꝑ theologiã de DEO. Respondetur, ꝙ uerũ est, qđ plus scit de falsis, & superstitiosis opinionibus de cęlo ab astrologis undecunq; introductis, quã fortè humanitus scitũ sit de ueris cõclusionib. de dño Deo, ꝑ spiritũ sanctũ ad salutẽ reuelatis. Hęc Hẽricus de Assia sup genesim, & de nono capite supradicta satis sint.

ADDITIO:

Dominus Deus de diuinis tantum reuelauit quantum necessariũ fuit saluti nostrę iuxta illud hęc scripta sunt, ut credatis & credentes salui fiãt. astrologi uero, multa uana & super uacanea immo falsa dixerunt.

CAPVT DECIMVM ET VLTIMVM

principale huius primę Decadis, De Beatitudine ipsius animę rationalis, Circa quod sex quęstiunculæ soluetur, quartum quælibet infra suo ordine declarabitur.

QVÆ-

QVÆSTIO I. CAP. X.

In cuius actu potentiarum animæ beatitudo consistat.

QVÆRITVR, In cuius actu potentiarum animæ consistat eius beatitudo? Ad quam respondetur, quòd de hac quæstione tres fuerunt opiniones. Prima est scolæ Reuerendorum Patrum Scotistarum Ordinis Minorum. Secunda est aliquorum modernorum. Tertia Sancti Tho. & omnium doctorum scholæ cōis. Sed antequam opiniones recitentur, sciendum erit, ꝙ quando quæritur in quo statu consistat beatitudo, non est quæstio utrum ultimus finis beatificans, ut res sit in actu intellectus uel uoluntatis, quia hoc nunquam aliquis posuit, cum ultimus finis, ut res sit essentia diuina, & non aliquid creatum. Sed est intellectus, quæstionis quo actu istarum potentiarum perueniatur ad istū finem beatificantem obiectiuè, & effectiuè simpliciter? Sic ergo primo intellecto titulo quæstionis dico, quod Schola Scotistarum habet, ꝙ beatitudo cōsistat in actu uoluntatis. Et probant hoc primo sic. Beatitudo est summum bonum, sed bonum est obiectum uoluntatis in quantum huius ergo beatitudo est magis obiectum uoluntatis. Item illud est principalius in beatitudine, quod est in ea melius. Sed respectu obiecti beatitudinis melius est amare, quàm cognoscere, tum qa amor procedit ex perfectissimo habitu charitatis, tum quia magis unit, cum amor sit uirtus unitiua secundū Diony. tum quia secundum Hugonem de S. Victore amor est magis penetratiuus, quia amor intrat ubi scientia foris stat. Ergo principalius beatitudo consistit in actu uoluntatis. Item beatitudo secundum Boetium. Est status omnium bonorum aggregatione perfectus, ergo oē bonum, quod pertinet ad beatitudinem cum ca-

dat in eius perfectionem est eius esse. Item delectatio quę est de essentia beatitudinis pertinet àd uoluntatem, ergo ꝓbatur antecedēs. Illud est de essentia beatitudinis, sine quo beatitudo non est appetibilis, sed sine delectatione beatitudo nō est appetibilis, ut patet octauo ethicorum. Vbi dicit commentator, ꝙ nullus subsisteret ipsum bonum si ibi tristitia inesset. Et iterum dicit, quòd nihil aliud est ipsum bonum, quam fęlicitas, ergo. Item Augu. dicit, quod beatitudo est gaudium de ueritate. Sed ibi est gaudium principaliter in abstracto ergo . Item in illo actu est beatitudo ponenda quem Deus a nobis magis requirit, sed Deus a nobis magis rȩquirit amari, quàm cognosci. Ergo, & hoc creatura debet magis appetere, & in eo magis quietari. Sed ī quo magis creatura quietatur est essentialius beatitudini, ergo. Item perfectius est diligere Deum, quam cognoscere. Probatur, quia multi cognouerunt, & tamen non amauerunt sicut philosophi, qui cum cognouissent, nō sicut Deum glorificauerunt, ut dicit Paulus primo ad Romanos. Item in illo actu poni debet beatitudo, per quem magis cum Deo unimur. Sed per actum uoluntatis magis cū Deo unimur, ergo. Pat et minor, quia aliqua intelliguntur, quę grata non sunt, & ideo cum eis non fit unio, sed auersio . Nihil autem diligitur nisi gratum. Item ordo Sepraphin est supra Cherubin. Et Seraphin interpretatur incendium. Et Cherubin plenitudo scientię. Ergo sequitur, quòd melior est dilectio cognitione. Item in illa potentia debet consistere prȩmium ubi consistit meritum, ut requirit iustitia. Sed in actu uoluntatis consistit meritum, ergo. Item nobilior operatio est attribuenda nobilissimę potentię. Sed uoluntas est nobilior potentia, quàm intellectus. Probatur, quia illud quod habet rationem mouentis, & imperantis, est nobilius eo, quod habet rationem moti, & obedientis. Vltimo, & duodecimo arguitur sic. Actus dilectionis quantum ad ea, quę

sunt

ſunt infra animam minus perfectus eſt actu cognitionis. Sed quantum ad ea, quæ ſunt ſupra, perfectior eſt. Cuius ratio eſt, quia res ſunt in anima altiori modo, q̃ in ſeipſis. Voluntas autem mouetur ad res, ſecundum quòd in ſeipſis ſunt. Et ideo cum per amorem coniungitur iis, quę ſunt infra ſe, fit quodammodo infra ſeipſam.. Cum uero coniungitur iis, quæ ſunt ſupra eleuatur ſupra ſe, & econuerſo, cum res quę ſunt infra animam ſunt in intellectu, habent ibi eſſe nobilius, q̃ in ſeipſis. Ea uero quæ ſunt ſupra, habent eſſe in intellectu creato ignobilibus, quàm habeāt in ſeipſis. Cū igitur Deus ſit obiectum beatitudinis reſpectu cuius nobilior eſt actus dilectionis actu cognitionis, ergo beatitudo erit in actu dilectionis, qui eſt actus uoluntatis, &c. non intellectus. Secunda opinio eſt, quæ dicit, quòd beatitudo conſiſtit eſſentialiter in actibus utriuſque potētię. Nā ſm iſtos fruitio includit in ſua ratione formali duplicem actū, uidelicet uolūtatis, & intellectus. Nā fruitio eſt ultima delectatio, & quies, q̃ habetur de ultimo fine adepto per intellectum. Et quia in fruitione principaliter conſiſtit fęlicitas, & principalius ipſa fruitio eſt in uoluntate, quàm in intellectu, vt etiam dicit Sanctus Thomas in primo ſententiarum. Ideo ſequtur ſm iſtos, quòd fœlicitas principaliter conſiſtat in uoluntate, & non in intellectu. Sed hęc opinio falſa eſt probatur, quia unus, & idem actus non poteſt eſſe in parte intellectiua, & affectiua. Et cūdicitur, ꝙ fruitio eſt ultima delectatio ultimi finis adepti p intellectū, & in fruitione principaliter conſiſtit fœlicitas &c. Reſpondetur, quòd fruitio poteſt ſumi dupliciter. Vno modo formaliter, & ſic eſt actus uoluntatis. Alio modo radicaliter, & originaliter, ideſt ſecundum id, quod neceſſario pręſupponitur a fruitione, & immediate ipſum ſequitur, ſicut paſſio conſequens ſubiectum proprium, & iſto modo dico, quòd frutio conſequitur actum intellectus. Et primo modo in fruitione non

eſt

est fœlicitas nisi tanquam in propria passione fęlicitatis. Sed secundo modo fœlicitas est in actu intellectus essentialiter, ita quod si daretur per impossibile, quòd aliquis esset adeptus per actũ intellectus ultimũ finẽ immediate esset fęlix essentialiter, etiã si fruitio illius non consequeretur. Negandum est igitur quòd in fruitione formaliter sumpta sint duo actus, immo est unus qui non est fœlicitas essentialiter. Sed complectiuè cõplemento perseytatis secũdi modi, & non primi. Solet autẽ dici scholasticè ꝙ frui initiatiuè obiectiuè, & effectiuè est per actum intellectus. Et hoc modo fruimur solo Deo. Formaliter aũt fruimur beatutudine creata. Electiuè fruimur charitate tanquam habitu eliciente actũ fruitionis, instrumentaliter fruimur potentia cuius fruitio est actus. Complectiuè autẽ fruitio est in uolũtate. Est & tertia opinio (cum pace aliorum dixerim communior sancti Thomę, quę habet quòd obiectum beatitudinis, scilicet Deus, primo, & principaliter attingitur per actum intellectus. Et probatur primò sic. In omni motu mobile quandiu est in motu est imperfectum, quia motus est actus imperfectus. 3. physicorum. Et cũ est in termino, habet perfectionem ad quã per motum tendebatur, ut patet in omni motu. Sed planius in motu locali. Sed tempus fidei est sicut motus q̃dam, unde fideles dicuntur uiatores secũdo Corinthiorum quinto. Per fidem ambulamus tempus ergò hoc imperfectum est, & durat quousque Deus attingatur per essentiam. Sed primo attingitur per uisionem, quia ipsa uisio est terminus motus fidei, ergo in uisione consistit. Si dicatur, quòd uisio non terminat motum fidei ergo sequeretur, quòd esset uiator uidens Deum. Si etiam dicatur, quòd uerum est, quòd in termino motus est beatitudo. Sed hoc est propter dilectionem, quæ sic terminat motũ fidei, sicut uisio, quia est secum in eodem instanti. Hoc non ualet, quia licet sint simul uisio, & dilectio tempore, & duratione,

ne,tam natura prior est uisio, quàm dilectio, & sunt duo actus realiter differentes,unde si uisio non terminaret motum fidei,sequeretur,quòd uidens inquantũ uidens esset uiator. Et hoc argumentum iudicio meo demonstrat, quòd beatitudo consistat in actu intellectus. Item probatur propositum secundo sic. Desiderium perficitur cum res desiderata habetur, non quia amatur,siue amore præcedente,qui est rei nondum habitę,siue amore sequẽte,qui est rei iam habitæ. Sicut qui desiderat pecuniam, tunc desiderium suum perfectum est,cum fuerit adeptus eam. Vñ patet,quòd perfectio est in habẽdo,& nullo modo in amando,siue sit amor præcedens,siue subsequens. Sed Deus habetur a beatis per actum uisionis, & non per actum dilectionis. Vnde Aug. libro primo soliloquiorum dicit. Deus quem uidere,idem est,quòd habere, ergo desiderium perficitur in habendo. Tertio sic. Si beatitndo consistit in actu dilectionis cum eadem sit dilectio uiæ, & patriæ, eo,quòd charitas nunquam excidit, sequitur, quòd ille qui est in charitate,sit beatus,esto,quòd minus diligat nunc, quàm tunc, Sicut albus est,qui minus,& magis est albus. Si dicatur,quòd beatitudo non consistit in dilectione simpliciter. Sed in tanta dilectione quanta est dilectio patrię. Contra. Aliquis in uia habet maiorem dilectionem,quàm aliquis in patria, ergo ille beatus est. Item beatitudo magis ponenda est in illo statu ex quo est mutatio status, quàm in illo ex quo non est mutatio status. Sed in uisione,& non in dilectione est mutatio status, quia dilectio ibi,& hic est eiusdem rationis,& non uisio,ergo. Item meritum ordinatur ad pręmium. Sed meritum cõsistit in dilectione, ergo in ea non debet poni præmium, hoc.n.nihil aliud est dicere, quàm diligimus, ut diligamus, quod absurdum uideretur. Non enim diligimus in aliquo genere dilectionis, ut diligamas,sed potius,ut diligamur,Sed quia beatitudo consistit in actu proprio non

in

in alieno, ideo nec etiam diligimus, vt diligamur, quia ergo nec vt diligamur, diligimus, sicut propter præmium, relinquitur, quòd ideo diligmus, vt videamus, ergo finale pręmium est uisio. Amplius præmium adeptum diligitur. Si igitur in actu dilectionis ponitˀ beatitudo, sequitur, quod dilectio diligatur quod inconuenienter dicitur. Sed si dicatur, quòd uisio Dei immediate diligatur. hoc inconuenienter dictum a nullo admitteretur, ergo dicendum est, ꝙ beatitudo essentialiter consistit in visione, in dilectione autem secundario, & extra essentiam. Huiusmodi enim dilectio, & delectatio sunt accidentia perficientia beatitudinē sicut pulchritudo perficit iuuentutē. Nec dicat aliquis quia visio præcedit dilectionem, ergo nobilior est dilectio, quia addit super eam aliquam bonitatem. Nam secundum hoc adhuc melior esset delectatio, cum addat propriam bonitatem super vtraq; nec tamen in delectatione ponitur beatitudo. Itē probatur, quòd nullo modo beatus Deo contingatur per actum uoluntatis. Nam tres sunt operationes voluntatis, & non plures. s. desiderare, amare, & delectari. Constat aũt, quòd per desideriũ non coniungitur desideriũ desiderato, quia desiderium est proprie non habet. Nec ēr per delectari, qa delectatio causatˀ ex cõiunctione, & eã supponit. Nec ēt p amare, qa amor est ita habiti, sicut nec habiti. Vnde cũ amor anteq̃ res habeatˀ, & postquã res habeatur sit einsdem generis. Si ante non contingitur nec etiam post, sed sequitur coniunctionem quæ habet fieri per actmu intellectus. Patet etiam hæc positio per Ioannem. 17. cap. dicentem. Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum ego te clarificaui super terram, opus consummaui, quod dedisti mihi, vt faciam &c. & Luc. 10. dicitur. Beati oculi, qui vident quę vos videtis, & Augus. dicit. 17. de tri. visio est tota merces. Et in Enchiridion. 1. c. dicitur. Plena visio est summa

ma fęlicitas. Elicitiuè ex Tho.3.contra genti.c.59.& pri.par.q.12.cap.pri.2.q.3. Et magister sententiarum cum multis alijs doctoribus in 4.di.69.Nunc vero respondeamus ad argumeuta dominorum, & Reuerendorum Patrum Scotistarum. Ad primum respondet Tho.pri.par.q.26.art.2. Ad secundum, dicens, quòd beatitudo cnm sit bonum, est obiectum volũta tis, obiectum autem præintelligitur actui potentiæ. Vñ ẜm modũ intelligendi prius est beatitudo diuina. q̃ actus voluntatis in ea requiescentis, & hoc non põt esse nisi actus intellectus. Vñ in actu intellectus attenditur beatitudo hæc ille. Ad ẜm dr̃, quòd dilectio patriæ nõ est ita bona, sicut cognitio, quamuis hic sit econuerso, quia in via diligitur immediate, & videtur mediate, & ideo amor est melior. Sed in patria est econuerso, quia uidetur immediate, & diligitur mediante habitu, & iõ dignior est, & rõ est, quia intellectus hic fertur in Deũ per inferiorem similitudinem, & uoluntas fertur in ipsum ẜm se, cum uolũtatis sit inclinari in rem, ut in se. Et cum dr̃, quòd amor intra penetrat &c. Dico, quòd illa auctoritas intelligiť de amore, & cognitione uiæ ubi cognitio in uniuersali est principium desiderandi, & ideo desiderium iubet profundius perscrutari, non autem sic in patria. Ad tertium dicendum, quòd Boetius intendit ibi dare communem rationem beatitudinis, ẜm, quòd dicit philosophus, quòd beatitudo est sufficiens bonum, idest qua habita habetur omne bonum. Ad quartum dr̃, quòd non sequitur. Illud nõ est appetibile sine pulchritudine, ergo pulchritudo est de eius essentia. Cuius ratio est, quia appetibile est aliquid inquantum bonum essentialiter pulchritudo ue rò, uel delectatio est super additum accidentaliter, & ideo per illud est bonum simpliciter, & ens secũdum quid. Ad quintum dicitur beatitudo non est per essentiã in gaudio, sed per concomitantiam, quia ad ueritatẽ cognitam sequitur summum gaudiũ ex quo magis

gis debet coucludi contrarium, quia ex auctoritate pa tet, ꝙ gaudium præsupponit ueritatem ab intellectu cognitam. Ad sextum dicitur, quod in uia magis requiritur actus dilectionis, quia est magis aptus ad merendum. In patria non, quia intellectus est aptior ad uidendum. Ad septimum respondetur distinguendo, quia vel in mouendo, vel in attingendo, dico igitur ꝙ diligere Deum perfectius est in mouendo. Sed cognoscere perfectius est iu attingendo. Ad octauum dicitur negando maiorem, quia non est inconueniens, quòd per aliquid magis uniamur, & per illud non beatificemur. Sicut supra uisionem addit aliquid delectatio, q̃ est extra essentiam beatitudinis, & sic per eã magis uni mur non tamen per eam beatificamur, & cũ dr̃, quia non unit q uia intelligimus, quæ nobis non sunt grata, dr̃, quòd siue grata, siue non, intellectus tñ fit unũ cũ intell gibili. Ad nonũ dr̃, quòd si beatitudo ponatur in actu dilectionis in oĩbus beatis esse debet in actu illo, ergo oẽs angeli Seraphin uocarentur, quod est falsum. Ad decimũ negat̃ maior. Nã desideriũ dulcedinis uini est in appe itu, & tñ dulcedo percipitur in gustu. Et si dicatur, quò l hoc diuina iustitia requirit, dicẽdum, quòd ubi sunt diuersæ personæ, hoc habet ueritatem. Sed de d uersis potentijs in unã essentia radicatis intel ligendũ non est q̃a in una essentia radicantur oẽs, & ẽt potentia non meretnr, sed compositnm. Ad undecimum dr̃, ꝙ uoluntas est nobilior quantum ad imperium actus, tñ intellectus est nobilior quantum ad specificationem, & determinationem obiecti. Ad duodecimum dr̃, quod in uia nobilior est dilectio, quàm cognitio, sed in patria econuerso, rõ est q̃a in uia non co gnosciuus Deum per essentiam. Et ideo inferiori mo do est in intellectu nostro Deus, quam sit in seipso. Sed in patria deus cognoscitur per essentiam ab intellectu ita quòd ibi essentia in principium intelligendi, & ob iectũ, & cum intellectus sit nobiliot, quam uoluntas

ergo

ergo &c. Et sic patet quid tenendum de quæstione, Hæc ex Theologis.

ADDITIO.

Videto D. Thomam prima sec. quæst. 3. ar. 4. ex quo habes, quõo in actu intellectus consistat essentialiter, beatitudo, & in actu voluntatis, sicut in quadã perfectione extrinseca, apparet ẽt quõo eius dicta vltima difficultatem quibusdam aggrauant. Vnde varia ac diuersa, doctores sentiũt. ut Egidius in primo. Richar. in 4. Et Brulifer, & D. Bona. Conciliant aliqui (vt est noster Ambrosius Spiera Taruisinus) Sanctum Doctorem cũ Scoto dicentes quod initiatiuè fruitio est, ex parte intellectus, completiuè uero ex parte voluntatis, quoniam ea quæ sunt priora cognitione, suut posteriora pfectione ex 12. Meth. Tu vero tene (si placet est enim communis opinio) totalem beatitudinis rationem in intellectu cõstare, sed tanquam in aliquo superueniẽte, & decorãte, cõstare in voluntate, & hoc insequitur B. Tho. & philosophus in 4. Ethic. dicens, quod fœlicitas in speculatione consistit. & Ioan. 17. hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum Deum non tamen vt Thomas Argentinus exponit, & glossat.

QVÆSTIO II. CAP. X.

Vtrum in cœlo vnus sit beatior altero.

QVÆRITVR, Si in patria, idest in cœlo empyreo vna anima sit beatior altera. Ad quam respondetur, quod cum in ratione beatitudinis duo includatur, scilicet ipse finis vltimus, qui est summum bonum Deus, & adeptio, siue fruitio ipsius boni. Dicitur, quod quantum

ad ipsum summum bonum Deum, quod est beatitudinis obiectum, & causa, non pōt vna beatitudo esse altera maior nec vna anima beatior altera, quia nō est nisi vnum summū bonum .s. Deus. Cuius fruitione hoīes sunt beati. Vnde ex parte rei visę .s. Dei, est æqualitas in beatitudine. nam Deus æqualiter se oībus offert, quam paritatem, & æqualitatem demonstrat vnitas denarij data laborantibus. Matth. 22. c. Quātum uero ad adeptionē, & fruitionem ipsius summi boni .s. Dei dicitur, ꝙ vnus alio clarius, & pfectius videbit, & beatior erit. Quod probatur rationibus, auctoritatibus, & exemplis. Prima ratio sumitur ex lumine clariori. Nam in patria beati videbunt Deum in lumine glorię ꝙ est principium visionis diuinæ secundum illud Psa. In lumine tuo videbimus lumen, qui ergo isto lumine perfectius illustrabuntur, perfectius essentiam Dei videbunt. Secunda ratio sumitur ex uirtute sublimiori. Nā virtus est quędam dispositio ad mensuram gloriæ percipiendam. Sed quidam in charitate quæ est principiū, & causa merendi alios excedunt, ergo tales perfectius Deum videbunt. Vnde Aug. homelia. 4. sup. Ioannem, & ponitur de pœn. di. 2. dicit sic. Non numerositas operum, nō diuturnitas temporum, sed maior charitas meliorque voluntas auget meritum. Nam quod patet, & quod latet in diuinis codicibus, tenet qui charitatem seruat in moribus hæc ille. Tertia ratio sumitur ex ordine propinquiori angelorum. Nam hoīes debent assumi ad ordines angelorum, vt dr̄ Luc. 22. Sed superiores angeli clarius Deū vident, quā inferiores, vt patet per Diony. de cœlesti hierarchia, ergo hoīum, quidam alijs clarius Deum uidebūt. Thomas prima. 2. q. 5. & 3. contra Gentil. li. 3. in quæstionibus de veritate. q. 8. Scđo ꝓbatur auctoritate apostoli. prim. Cor. 15. dicentis. Alia est claritas solis, alia claritas lunę, alia claritas stellarū. stella. n. a stella differt in claritate, q̄ auctoritas sic ab Augustino exponitur. Si-
cut

cut.n.ista corpora cœlestia,sol,luna,& stellę,cum sint vnius naturæ,sunt tamen claritatis diuersæ. Ita homines cũ sint vnius naturę,tamen in resurrectione erunt dissimilis glorię. Secunda auctoritas est Ioan.14. In domo patris mei mansiones multæ sunt. Quam auctoritatem exponens beatus Augusti.in libro de sancta uirginitate dicit. Quia ipsa vita æterna pariter omnibus erit sanctis equalis, denarius vnus omnib. est attributus,qui est omnium merces,quia uero in ipsa uita ęterna distincta fulgebunt lumina meritorum, multæ mãsiones sunt apud patrem, ac in denario quidem nõ impari non uiuet alius alio prolixius, in multis autem mansionibus honorabitur alius alio clarius. Tertia auctoritas est apostoli 1.Cor.3. Dicentis. Vnusquisq; propriam mercedem accipiet secundum suum laborem, quam auctoritatem exponens sanctus Thom. ibidem dicit. Merces sanctorum communis,omnibus erit,& propria singulorum. Communis omnibus,quia idem est quod oẽs videbunt,& quo omnes fruentur.s.Deus. Erit propria singulorum, quia vnus alio clarius videbit,& plenius fruetur secundùm determinatã sibi mẽsuram. Vnde, & Dan.12. Docti comparantur splendori firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt plurimos comparantur stellis. Tertio probatur exemplis. Nã sicut per lumen intellectus agentis fit intellectus possibilis cognoscitiuus naturalium intelligibilium. Ita ꝑ lumẽ glorię superadditum fit visiuus diuinæ essentię. Sed per maiorem efficaciam intellectus agentis plura potest intellectus possibilis cognoscere,ergo per efficaciam maioris luminis gloriæ perfectius poterit diuina essentia cognosci. Secundum exemplum est tale. Sicut enim se habet propinquitas in corporalibus, ita in spiritualibus. Sed in corporalibus, ita se habet, quòd quanto corpus aliquod igni, vel soli propinquis fuerit, tanto magis calidũ est,& lucidũ. Sic in spiritualibus accidit, qđ spũs quãto fuerit Deo ꝓpinquior, &

magis coniunctus, tanto clarius, perfectius, & feruentius Deũ videbit, & Deũ diliget. Tertium exemplum est tale. Claritas corporis iudicabit claritatem mentis nã claritas corporis redundabit ex claritate mẽtis. Sed quidã habebunt plus alijs de claritate corporis, iuxta illud Dan. 12. Quia docti erunt, ficent splẽdor firmamẽti, & q erudiunt hoĩes ad iustitiã, erunt sicut stellæ, ergo clarius Deum videbunt p̃dicti. Hæc ex Raynerio.

QVÆSTIO III. CAP. X.

An minus bonus, & doctior, sit in cælo dignior anima meliori, & minus docta.

QVÆRITVR, Si aĩa minus bona, & doctior in patria sit dignior aĩa meliori, & minus docta. Ad quam r̃ndetur, quod de facto præstantior est in cœlo aĩa doctior minus bona, indoctiori, & meliori. Sed tñ hoc quasi nihil erit ꝓ respectu ad alias p̃rogatiuas quas habebunt indocti meliores fruẽdo melius, & clarius essentia diuina, & sic dicas ꝙ ſm qd doctiores erũt magis beati, sed sãctiores, absolute, vt ĩfra patebit.

QVÆSTIO IIII. CAP. X.

Quod beatior est in cælo, qui intensiorem gradum charitatis in hac vita habuit.

QVÆRITVR, Si ille qui in charitate habuit intensiorem gradum charitatis sine actibus martyrij doctoratus, & virginatis sit beatior illo, qui prædictis actibus fuit decoratus cũ remissiori gradu charitatis. Ad quã r̃ndetur, quod cum beatitudo essentialiter habeatur ſm charitatem, & gradus eius. Ille q in charitate intensiorem gradum habuit, beatior erit omni

illo

illo qui minus dilexit, ēt si actū martyrij uirginitatis, & doctoratus habuisset. Vnde B. Franciscus, & Beata Maria Magdalena in patria, (ut creditur,) beatiores sunt, & perfectius fruuntur diuina essentia, q̄ multi alii sancti decorati aureolis, quia forte primi superiorem gradū in charitate tenuerūt, & ardentius Deum dilexerunt, secundis dotatis aureolis quę debentur actib. uirginitatis doctoratus, & martyrii; & beatus Dñicus dux noster, & pater, simpliciter forte beatior est, aliquibus martyribus, qa plus dilexit Deū. Vñ licet aliquis sanctus martyr in præmio accidentali, & gaudio particulari habito ex actu martyrij in patria possit superare Dominicū, ipse tñ in charitate, cui debetur prēmiū essentiale beatitudinis superabit eūdē, licet ēt beatus Dominicus in regno cœlorū cum corona aurea beatitudinis essentialis decoretur ēt aureolis uirginitatis, & doctoratus: hęc Thom. in 4. sent. di. 49. & in quolibetis.

QVÆSTIO V. CAP. X.

Quot nomina anima sortiatur.

QVÆRITVR, Quot nominibus aīa rationalis in scripturis nominatur? Ad quā sic respondetur, ꝙ aīa secūdum diuersa officia sortitur uarietatē nominū. Dr. n. aīa in quantū cōmunicat corpori uitā. Vnde Gen. 2. dicitur. Factus est homo in animā uiuētē: i. uitā corpori dantē. Principium aūt primum uitę est anima uegetatiua, cuius opera sunt uti alimentis, generare, augeri, & ideo anima rationalis, ut anima dat uitam, & consequenter alia opera uitę corpori, dicitur anima. Dicitur autem spiritus, prout dat corpori uirtutem immaterialem intellectiuam, & immortalem. Et ideo in pręsenti statu anima rationalis dicitur anima inquantum communicat corpori uitam, & consequentia opera uitę. Sed post iudiciū, & generalē resurrectionē

dicetur ſpiritus,inquantum cōicabit corpori immorta litatem quod ad oēs ſaluādos.& dānandos, impaſſibilitatē uero gloriā,& uirtutē quantum ad bonos,.quorū corpora ſpūalia erūt,& dotibus corporū ornata, nā ſoli electi habebunt dotes corporum , nō autē dānati. Dicitur ēt aīa ſpiritus inquantum ſpirat. Dicitur anima animus dū uult.Mens eſt dum ſcit.Memoria eſt dū recolit.Ratio eſt dumrecte iudicat.Senſus eſt dū ſentit aliquid.Nam inde animaſenſus dicitur pro ijs quę ſentit,unde & ſententię nomen accepit Tho.1.par. q.97. ar.3.& Iſidorus lib.12.ethimo.& Thom.iterum in queſtionibus diſputatis de anima.q.12.art.2.

QVÆSTIO VI. CAP. X.

Cur anima corpori non dominatur inuincibiliter.

DVBITATVR, Quare in microcoſmo , ideſt paruo mundo,qui diciturhomo,anima q̄ eſt eius pars potētior,& nobilior nō regit,& dominat̃ corpori inuincibiliter,&irreſiſtibiliter,ſicut in microſcomo.i. in maiori,& latiori mundo, quē magnū aīal philoſophi uocauerunt ſuperiora,& potentiora, & ſubtiliora corpora regūt quodam ordine naturali irreſiſtibiliter corpora hæc inferiora,& infirmiora? Ad quā theologi, Ariſtoteles,& aſtronomi diuerſimode reſpondent. Nā theologi dicūt,quòd hęc īobediētia corporis ad aīam orta ſit ex peccato.dicunt.n.ꝙ in ſtatu īnocētię corpus ſubdebat̃ aīę irreſiſtibiliter, qđ ēt oībus nobis accidiſſet.Adę peccato nō poſito,poſt peccatū uero,& in natura lapſa uires naturales,& animales animæ reſiſtūt,qa oēs nos in Adā peccauimus,& per eū amiſimus donū gratuitū iuſtitiæ orignalis.Propter quod dicit Ambroſius,& ponit in glo.c.7.ad Romanos. Legitime inquit factū eſt,ut qui nō obediuit ſuo ſuperiori, ei non obediat ſuum inferius.iuſtiſſime factū eſt, ut ex quo ratio

se subtraxit à Deo, inferiores uires rebellent, & se sub trahant ab ea, pp qđ Paulus castigauit corpus suum, & in seruitutē redegit. Excipiuntur tñ ab hac inobedientia Christus, uirgo Maria, & primus homo. Nam Christus talis fuit actu, & habitu, quòd in eo nunq̃ aliqua uirium eius a legitimis suis actibus, & habitudinib. aliqualiter exorbitauit, seu declinauit, nec aliquē fomitē naturam exorbitare faciētē cōtraxit originalē. Beata aūt uirgo Maria, licet hunc gradū puritatis naturæ primordialē non attigerit, tñ in ipsa fomes ita repressus fuit ex plenitudine gratiæ, ꝙ ēt in ea uires inferiores perfectius, & firmius obediebant superioribus, & superiores Deo q̃ in primis hominibus ante lapsum. Ratio est, quia in Virgine ipsa hmōi obedientia fiebat ui gratiæ perfectionis, i. gratiæ gratum facientis. In primis autē parentib. fiebat obediētia uirtute iustitiæ originalis, quæ ponitur fuisse solū quædā gratia gratis data, ergo. Fuit ergo inter duos istos mortales diuersorum sexuū reductio uiriū, utrorūq; ad iustitię, regulā, absq; errore, & deuiatione, ut possent esse cęteris mortalibus exēplaria integra pro correctione, & rectificatione lapsarū uiriū iugiter aspiciēdarū. Philosophus aūt primo politicorum dicit, quòd nō ideo anima corpori nō dominať irresistibiliter, quia peccauimus in Adā sed quia naturaliter anima corpori dominať duplici dominio, siue principatu. s. politico, & despotico. Nā parti appetitiuæ sensuali hoc est cōcupiscibili, & irascibili pp propinquitatē huius patris ad rōnem dominatur dominio politico, siue regali: Parti uero sensitiuæ, & exteriorij, & organis eius dominať dominio despotico, & seruili. Dicitur āt principatus despoticus ille quo aliquis principatur seruis, qui non habent facultatē in aliquo resistēdi imperio pręcipientis. Serui. n. nihil habent sui iuris, ut habetur in autentico. Iusiurandum quod præstatur ab his qui administrationem accipiuntur coll. 2. & 22. q. 5. c. de forma. Principatus uero politicus, & rega-

 lis

lis dicitur quo aliquis principatur liberis qui,& si subdantur regimini præsidentis, habent tamen aliquid ꝓprium quo possunt reniti imperio præcipientis, nam reges regnant secundum leges, & statuta anima igitur ſm philosophũ sensibus exterioribus, & organis eius dominatur dominio despotico. Sensus.n.exteriores,& organa sensuum in nullo resistere possunt imperio animæ,sed statim ad imperium uoluntatis mouentur. Sed ipsi sensualitati,hoc est concupiscibili,& irascibili dominatur politicè,& ideo ipsa sensualitas resistit imperio rationis,ut dicebat Ro. 7. Video aliam legẽ in mẽbris meis repugnantem legi mentis meæ. Hęc Tho.in de ueritate.q.25.& 1.part.q.81.art. 3. Astrologi autem aliter ad hoc respõdent dicẽtes, quòd rõ quare anima corpori non dominatur dominio despotico est,quia in pręsenti uita corpus est quasi in domo propria, & anima in domo aliena,ideo caro concupiscit aduersus spiritum, ad Gala.6. Sed in cęlo post resurrectionem ubi spiritus erit uelut in propria domo, erit ipsa caro ipsi spiritui,tanquam potentior totaliter subiecta. Et ideo nunc corpus uocatur animale, tunc uocabitur spirituale,ut dicitur 1.Cor.15. Et ponunt exemplum astronomi de dominio corporis super animam in hoc mundo,& econtrario in cęlo,in planetis cœli,nam dicunt, quòd quilibet planeta cœli fortior est in domo propria,quam aliena Domus enim planetarum dicuntur signa cœli. Dicit enim Albumasar, quod domus propria Saturni est caprinus. Et Aquarius domus Iouis. Piscis,& Sagittarius,domus Martis. Aries, & Scorpius, domus Veneris. Libra , & Taurus , domus Mercurij. Virgo,& Gemini,& Leo,domus Solis Lunæ Cancer. Et patet , quòd Sol in Leone,qui est domus eius propria , fortior est , quàm in alio signo . Et simile est de anima ,& corpore . Et hæc de prima Decadæ dicta sufficiant.

Finis Primę Decadis.

SPECVLVM PEREGRINARVM QVAESTIONVM,

CAPVT PRIMVM, SECVNDAE Decadis, quinque quæſtiones, De eſſe, & eſſentia Angelorum, animas cuſtodientium continens.

QVÆSTIO PRIMA, SECVNDÆ DECADIS.

Vtrum Dęmones dentur in rerum natura.

QVÆRITVR, Si angeli qui Latinè nuncij, uel Hebraicè ab a quod eſt ſine & geos terra quaſi ſine terra dicuntur, exiſtāt & reperiantur ſecundum rei ueritatem? Ad quam reſpōdetur, ꝙ ut Ariſtote. dicit. 4. Phyſic. Antiqui philoſophi non crediderunt eſſe aliquas ſubſtantias incorporeas, ſed exiſtimabant omnia entia eſſe corporea. Rō erat, ut dictum eſt ſuper prima quæſtione primæ Decadis, quia neſciebant diſtinguere inter ſenſuū, & intellectū. Et in hūc errorē ēt eeciderunt Saducæi dicētes, nō eſſe, neq; ſpiritū, neq; angelū, neq; animā ſeparatam. Sed probatur angelos eſſe ratione, auctoritate, & exēplis. Ratione ſic. Nā ad perfectionem mūdi requiritur ut omnis gradus creaturarum reperiatur. Inuenitur autem ſpiritus unitus corpori, ut in homine. Et corpus

pus inuenitur separatum a spiritu, ut in lapide. Ergo oportet quod inueniatur spiritus separatus a corpore, ut est angelus, Ratio autem huius est, quia aliquid inuenitur compositum ex duobus, & unum illorum duorum quod est minus perfectum, inuenitur per se, ut corpus sine spiritu. Ergo oportet, quòd alterum quod est magis perfectum reperiatur per se, ut spiritus sine corpore, quod est angelus. Thomas. 2. contra genti. capit. 48. Probatur secũdo auctoritate, & primo phy. 1. de anima dicentis, quòd extra cœlum non est tempus neque locus, neque uacuum, sed sunt ibi entia impassibilia, & inalterabilia optimã uitam ducentia in toto sempiterno. Et Auicenna in metaph. ponit intelligentias esse, & unam alterius creatricem Sicque quodam ordine emanare a primo ente. Tertio ꝓbatur exemplis, & primo Thobiæ. 5. Angelus Dei bonus committetur ei. & Isa. 33. A uoce angeli fugerũt populi &c. Vide alia exẽpla existentię angelorum in sacris & Romanis literis si placet, ubi inueniens superiora probari. Hoc ex theologis, & philosophis.

QVÆST. II. SECVNDÆ DECADIS.

Quid sunt spiritus quos Angelos appellamus

QVÆRITVR, Quid sunt spiritus quos Angelos appellamus? Ad quam respondet Damas. lib. 2. sententiarum. cap. 3. dicens. Angelus est substantia intellectualis, semper mobilis, arbitrio libera, incorporea, Deo ministrans, immortalitatem accipiens gratia, & non natura, cuius substantię speciem, & terminum solus, qui creator est, nouit. Dicitur substantia non tamen composita ex materia, & forma, sed ex esse, & essentia, intellectualis, q̃a sine discursu, & ratiocinio intelligit per species rerum inna-

innatas, non per collationem, ut homines ratiocinando, & acquirendo species sensibus, & per phantasmata atque idola, mobilis natura, intelligentia, & uoluntate. Natura, quia creatum omne in nihilum uertibile est intelligentia, quia Angelus in intelligendo habet uicissitudinem unius post aliud. Voluntate, quia non simul uult hoc, & illud, sed unum post aliud. Dicitur semper, quia ante confirmationem, & post, habet hanc supradictam mobilitatem. Vel dicitur semper mobilis, quia semper est in actuu intelligens non quandoque potentia, ut nos, ut dicit Thom. 1. par. q. 50. art. 1. Arbitrio libera, non ad bonum, & malum, sed in libera electione eius q̄d uoluerit. in corporea respectu nostri, quia respectu simplicitatis Dei Angelus est quasi corporeus, non ita tamen, ut sicut corpora loco circunscribatur, sed quia loco diffinitiuè proprio continetur, cum Deus nec circumscriptiuè, nec diffinitiuè loco aliquo proprio contineatur, sed ubique, & cęlũ, & terram impleat. Deo ministrans largè intelligendo, quomodocunq;, siue assistendo, siue aliter ministrando, uel seruiendo. Immortalitatem accipiens &c. Inquantum ꝑ donum gratuitum conseruatur inesse, & nõ natura, nã & ipse sicut & cuncta in nihilum tenderent nisi ipsum, & omnia manus omnipotentis contineret. Hæc Albertus Magnus in libro de quatuor coeuis, coeuo quarto.

ADDITIO.

Breuius poterat describi, dicendo, Angelus est creatura intellectualis incorporea, uerum, cum illæ particulæ causam finalem operationem, & durationem Angelorum exprimant, & declarent non uidentur superuacaneæ. Aliter diffinitur à Dionysio lib. de diuinis nominibus. Quod obseruauit Alexander de Ales, par. 2. quæst. 20. memb. 3. ar. 2. Verum notanda est particula illa substantia, quam etiam notat auctor dicens

non tamen composita ex materia, & forma, ut excluda dat errorem Platonis, & Apulæi eius discipuli, qui posuerunt intelligentias (quas Plato in Timęo Cacodæmones, & Calodæmones uocant) esse corpora, vel habere corpus, ut latius declarat D.Aug. in 8. de ciui. Dei dicebat, nãq; Plato illas intelligentias esse corpora aerea, mente rationalia, animo passiua, duratione æterna, cuius opinionis uidetur aliquando D.August. fuisse, ut patet in libello de diuinatione Dæmonũ. Quòd tamen negat D.Thomas in 2. scrip. distin. 3. quæst. Vbi dicit Angelos pœnitus non habere materiam, & parte 1. quæst. 50. ar. 1. Item Dionysi. cap. 4. de diuinis nominibus ait. Primæ creaturæ sicut in corporales, sic & in materiales intelliguntur. Quamuis enim intellectus recipiat, non tamen sicut materia, sed recipit formas rerum secundum esse spirituale, & intelligibile ergo substantię in corporeæ nõ habent spiritualem materiam, ut dixit Auicebron in libro fontis uitæ, neque materiã illam, ut uidetur non solum tenuisse Augustinum lib. de mirabilibus sacrę scripturæ super principium Genesis contra Manichæum. Verum etiam Alexand. de Ales, prima par. summæ. Bonauen. in 2. dinstin. 3. quæstio. 1. 2. 3. & Scotus eodem loco. Non est tamen Angelus omnino simplex, sed componitur, ex quod est, & quo est secundum Boetium, quia aliquid habet per modum potentiæ, & aliquid per modum actus. Essentia quidem est quasi potẽtia, & quod est quatenus esse a Deo participat.

Esse uerò, quod est actus primus essentię, est, quo est, ita quod intellectus substantia creata, nõ erit actus primus, nec illimitatus. Hinc est, quod non cognoscit omnia per essentiam suam, sed per similitudines super additas, neque intelligit per species a rebus acceptas, sed per species sibi naturaliter congenitas ex Thom. prima parte q. 55. art. 1. & 2.

QVÆ-

QVÆSTIO III. CAP. PRIMI. SECVNDÆ DECADIS.

De numero Angelorum.

QVÆRITVR, Quot sunt cœlestes spiritus, quos angelos uocamus? Ad quam aliter respondet Aristoteles. Aliter Plato, Aliter theologi. Nam s͠m Aristotelem 12. Metaph. Substantię immateriales sunt in aliquo decreto numero, scilicet in numero lationum & motuum orbium, & corporum cęlestium. Motus ãt orbium, ut dicit se sufficiẽter ꝓbasse sunt. 55. ergo tot sunt angeli. Sed quoniam philosophus dicit, hoc esse, scilicet rationabile, & probabile, & non necessarium, propterea. ut dicit Thomas in cõmento. 12. metha. relinquendum est tale necessarium scilicet motuum orbium, & lationnm corporum cœlestium, & per consequens angelorum fortioribus, & potentioribus ipso Aristotele, scilicet astronomis. Plato autem posuit, vt sibi imponitur ab Aristotele numerum substantiarum separatarum secundum numerum specierum sensibilium. Nam posuit substantias separatas esse species rerum sensibilium. Quomodo autem hæ duæ opiniones possint habere veritatem, vide Thom. 1. par. quęstion. 50. articu. 3. Theologi vero dicunt quod numerus angelorum est maximus, quod dupliciter probant ratione, & auctoritatibus. Primo ratione sic. Nam numerus angelorum stantium, vel remanentium in cœlo fuit maior quam numerus cadentium, sicut dicit magister sententiarum in 2. distin. 6. cuius ratio est, quia in angelis bonum est, vt in pluribus, eo ꝙ sunt intellectualis naturæ: malum uero in angelis est, ut in paucioribus, in hominibus autem est oppositum, scilicet quòd in eis malum est, ut in pluribus, bonum vero, ut in paucioribus, tum propter corruptionem na-

turę

turæ ex peccato originali, tum quia sensibilia sunt nobis magis nota, ex quibus homines magis sequuntur sensum quam intellectum, ergo. Et confirmatur hæc rõ, quia quęlibet anima habet a sua natiuitate, ut infra dicetur angelum bonum ad custodiam, & malum ad exercitium. Sed numerus hominum simul viuentium est maximus, ergo sequitur, ꝙ angeli custodiẽtes sunt in maximo numero, nobis vero ignoto, & forte plures ꝗ omnes angeli mali, & damnati simul. Secundo probatur auctoritatibus, & primo Dionysij 9. cap. cœlestis Hierar. dicentis. Multi sunt beati exercitus supernarũ mentium, infirmam, & constrictam excedẽtes nostrorum materialium numerorum commensurationem, & ibidem adducit Dionysius Dan. 7. c. dicentem. Millia millium ministrabant ei, &c. Et Psalm dicit Currus Dei decem millibus multiplex milia lætãtium &c. Et Apoc. 5. Audiui uocem angelorum multorum in circuitu troni, & animalium, & seniorum, & erat numerus eorum millia millium. Item 2. Paralip. 32. Nolite timere, multo enim plures nobiscum sunt quam cum illo, & Iob. 25. nunquid est numerus militum eius? Tho. 2. sententiarum, dist. 6. & 1. sententiarum, dis. 40.

QVÆSTIO IIII. CAP. PRIMI. SECVNDÆ DECADIS.

De initio Angelorum.

QVÆRITVR, Quando fuerunt creati angeli? Ad quam respondetur, quòd Gregor. Nazianzenus Græcus cuius tanta est in doctrina Christiana auctoritas, vt nullus vnquam eius dictis calumniam inferre præsumpserit, vt testatur Damasc. Fatetur ante corporalem creaturam Deum cuius concipere est producere, angelos produxisse, vel creasse. Nam motores dicebat præcedere debere

bere mobilia. Sed angeli mouent cœlos,& corporalia, ergo præcesserunt cœlos, & creaturam omnem corporalem. Huius opinionis Hiero. fuit qui in commentario in epistolam ad Titum dicit. Sex millia nondum nostri temporis complentur annorum,&quanta tempora quantasque seculorum origines fuisse arbitrandum est, in quibus angeli, throni,& dominationes, cæterique angelorum ordines Deo seruiunt? Aug. autem quem Beda, & cæteri latinorum sequuntur in libro de ciuita Dei,& super Gene. dicit. Deus qui in opere suo successione temporum non eget, corporalem simul & spiritualem creaturam produxit. Corporalem. s. non secundum indiuidua, quæ successione temporum generantur, sed secundum naturam,& species. Cum enim angeli sint quędam pars nobilior vniuersi, pars autem a toto separata perfecta esse non possit, ergo angeli cũ creatura corpora a deo simul producti sunt. Quod si aliquid indignum existimet doctores ecclesiæ. s. Hieronymum,& Augustinum contraria de tempore creationis angelorum sensisse audiat Thom. in de potẽtia quęst. 9. ar. 5. dicentem. Doctores catholici conuenientes in eo, quòd fidei est, idest, quod nihil est ab ęterno pręter Deum varia ad minus quantum ad uerborum superficiem dixisse inueniuntur in ijs, q̃ de necessitate fi dei non sunt in q̃bus licuit eis diuersimodè opinari suffragantibus rõnibus, sicut,& nobis, vni tamen opinioni sic inhęrendum est, vt alteram erroneam non iudicemus. Et quod Greg. Gręcus siue theologus cũ Hieronymo dicebant, quòd motores pręcedunt mobilia. Respondent Aug.& cęteri, quòd motores non pręcedunt mobilia duratione, sed dignitate, vt patet de anima,& Thom. vbi supra,& in 2. senten. dist. 2.

ADDITIO.

Vide Epiphanium Samosatensem, Athanasium Alexand.

xand. Episcopum lib. de varijs quæstionibus, & licet dĩ ſcrimen reperias inter Doct. Græcos & latinos, potes tamẽ cũ latinis tenere, D. Hieronymum grȩca opinione (quæ toleranda eſt) locutum, & ita vt dignitate uel natura primo fuiſſe creatos. Et ſecundum Græcos dic Deum omnia ſimul creaſſe, præordinatione æterna, vel in materiæ primæ virtute.

QVÆSTIO V. CAP. PRIMI, SECVNDÆ DECADIS.

Vbi fuerunt Angeli creati.

QVÆRITVR, Vbi creati fuerunt angeli? Ad quam reſpondet Strabo ſuper illo uerbo Gene. 1. In principio creauit Deus cȩlum, & terram. Cȩlum, inquit, non viſibile firmamentum hic ſcriptura appellat ſed empyreum, ideſt igneum, uel intellectuale non ab ardore, ſed a ſplendore dictũ, quod ſtatim factum angelis eſt repletum. Et confirmatur hac ratione. Nã locus nobiliſſimus, & contemplationi deputatus maximè decet ſubſtãtias nobiliſſimas ȩternaliter Deum contemplantes. Sed cœlum empyreum eſt locus inter omnia corporalia nobilior, & contemplationi angelorum, & animarum deputatus. Nam dicitur Matth. 18. Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem patris, ideſt contemplãtur, ergo talis locus eſt angelis conuenientiſſimus. De ſitu cuius, & diſpoſitione ſic loquitur Amb. in Exameron. Quis tãti facile poteſt eſſe diuini operis exiſtimator qui altitudinẽ ſapientiæ Dei in hoc opere inueſtigare poſſit, aut ſciat, quæ figura illi ſupernæ ciuitati Hieruſalem congruentior ſit, aut rotunda, aut piramidalis, an exagona? Sunt enim intus quædam ædificia intus rotunda, & exterius quadrata, & econuerſo, & hoc ideo dicimus, vt quidam aduertant, & diſcutiant opiniones ſuas, & deſinant tantum

opus

opus Dei humanæ operationis, & nostræ possibilitatis contemplatione metiri. Tho. 2. sententiarum ubi supra,& Henricus.

ADDITIO

Athanasius Alaxan.ita sup hac rescribit.Nec certò, vñ neq; qũo facti sint natura ualebit humana pferre, nisi hoc tm̃,quod de nõ ente,ad esse producti sint, placet tñ,& cõior est Augustini sententia,eos.s.creatos in parte superioris aeris, ex ipso aere subtilissimo,postea cœlo immissos.Sicut Adã extra locum creatus,deinde in illum indultus. Sed aduerte Augustinum loqui,potius ex mõ nostro intelligendi q̃ ex merito naturæ rei.

SECVNDVM CAPVT SECVNDÆ DECADIS QVÆST. VNICA.

An lib.ar.reperiatur in Deo,in Angelis,in Beatis,in Dæmonibus,in Damnatis ac viatoribus.

QVÆRITVR, Si in angelis,& beatis,dæmonibus,& damnatis,vt uiatoribus,& in ipso Deo sit liberum arbitriũ, Et uidetur primo quòd non in angelis,& beatis, quia ad libertatẽ arbitrij pertinet quòd quis possit eligere bonum,& malum.Sed ad eos non ptinet electio,cum electio sit appetitus pręconsiliati.4. Ethi.Consilium autem sit quędam inquisitio,& discursus.4.ethicorum.quod angelis,cum sint intellectuales nõ conuenit,nec beatis,qui oĩa uident in uerbo,ergo. Item electio est eorum,quæ faciunt ad adeptionem finis Sed angeli,& beati sunt iam adepti finem.s.Deum ergo deficit in eis electio, & per consequens liberum arbitrium . Quod non sit similiter in dæmonibus, & damnatis, probatut. Nam obstinati habent uoluntatem firmatam tantum in malum, & non liberam ad

vtrunq;.Sed Dæmones,& damnati sunt obstinati, ſm illud Psal.Superbia eornm,q te oderunt ascendit semper,quod exponitur de dæmonibus,ergo . Item de ratione liberi arbitrij est,posse flecti,& ferri in opposita & diuersa,sed nec Deus,nec beati,nec dānati pñt ferri in diuersa,ergo &c,Item ꝙ non homines viatores,q̃ de ratione libertatis est posse facere quod vult.Sed hō non pōt facere quod vult,ſm illud . Ad Roma.7.Non enim quod volo bonum.hoc ago , sed quod odio malum,illud facio,ergo.Quod ēt non sit in Deo probat̃, quia liberum arbitrium in vtranq; partem flecti pōt.s. in bonum,& malum,vt dicit magister sen.in 2.dis.25. dicens.Liberum arbitrium est facultas rōnis,& voluntatis, qa voluntario,& spontaneo appetitu ferri qs potest ad ea,quæ bona,vel mala iudicat,vel iudicare valet.Deus autem ad malum flecti non potest,de pęn.d. 3.ca.inter hæc primo vbi dr̃ . Non peccare solius Dei est:emendare sapientis.In cōtrariū est,quia Deus nulla perfectione simpliciter caret . Sed liberum arbitriū est simpliciter quędam perfectio.Nam inquit poeta.

Non bene pro toto libertas venditur auro.
Hoc cœleste bonum præterit orbis opes.

ergo.Item angelus (per Damas.2.lib.) est substātia intellectualis semp mobilis,arbitrio libera,ergo.Itē beati non amittunt dignitatē naturæ , qa gratia pficit naturam,sed libertas pertinet ad dignitatē naturæ humanæ. Item dæmones naturā non pdiderunt nec dānati. Libertas aūt arbitrij ptinet ēt ad naturā intellectualē, ergo . Item & hoīes hñt liberum arbitrium per illud. Eccle. 15.Deus ab initio constituit hoīem,& relinquit illum in manu consilij sui.glo.1.in libero arbitrio, ergo in oībus prædictis est liberum arbitrium . Respondeo dicēdum,ꝙ multi in varias opiniones, & hæreses inciderunt ex ignorātia, qūo se habeat ad bonū,& malum libertas arbitrij.Nam origenes, vt adducit Augu. 21.de ciu.dei posuit ꝙ oīs voluntas creaturæ propter

libe-

libertatem arbitrij quam habet pōt flecti in bonum,& malum, excepta anima Christi propter vnionem verbi. Et ex hoc dixit, ꝙ sancti possunt cadere, & pœnas ...ere post certi temporis metas, & post longa temporum curricula, tam dæmonibus, quàm hominibus dānatis patebit iustitia,& salua habentur, immo vt adducit magister in historia scolastica, dixit idem Origenes in lib. Periarchon Christum adhuc in aere pro dæmonibus pati debere, sicut in terra pro homiuibus passus est. Sed hæc opinio dicit Thom. 1. par. quæst. 64.ar.2.tollit a sanctis angelis, & hominibus veritatē beatitudinis, quæ ponit stabilitatem sempiternam, vñ & vita æterna nominatur. Repugnat & auctoritati sacræ scripturæ, quæ dæmones, & homines malos in supplicium æternum mittendos, bonos autem dęmones trāsferendos pronunciat. De Christo ēt dr̄. Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi nō dominabitur,&c. Vnde Augus. vbi supra ait. Sedn on immerito Origenem reprobauit ecclesia, quia & hoc quod misericors videbatur diabolū atq; angelos eius & homines damnatos post certi temporis metas ex illis cruciatibus cruēdos, & sociandos sanctis angelis credidit, ad misit ēt faciendo sanctis veras miserias q̄bus pœnas luerunt, & falsas beatitudines haberent in quibus, verum, ac securum hoc est sine timore certum & sempiternū boni gaudium non haberent, hæc ille. & cum dicebat ꝙ rōne libertatis arbitrij voluntas oīs creaturæ posset flecti ad bonum,& ad malum. Respōdetur quòd habuit veritatem in angelis bonis ante cōfirmationem voluntatis in bonum, in malis ante obstinationem voluntatis in malum, & in hominibus ante mortem, quia hoc facit hominibus mors quòd fecit angelis casus, vt dicit Damascenus. Thom. vbi supra, & prima 2. quæstio. 79. artic. 3. & 3. parte. quæstio. 76. artic. 1. De anima autem Christi verum est, dicit Origenes quia illa, vt viator erat plena tanta gratia, vt non

posset peccare, nec vt comprehensor, quia sic fini erat coniuncta, & per consequens non poterat nisi secundum ordinem ad finem agere. Vnde Christus nullo modo potuit peccare, nec vt Deus, nec vt viator, nec vt comprehensor. Alij concedentes diffinitionem liberi arbitrij quam magister adducit in 2. sentētiarum distinct. 25. & reprobat quæ dicit, quòd liberum arbitrium &c. vt adduxi supra in opponendo dicunt quòd liberum arbitrium non sit in DEO. Et cum etiam angeli, & beati sint confirmati in bono, & per consequēs nō possint ferri in malum. Et similiter cum mali dānati sint in malo obstinati, nec ferri in bonum possint, concludebant ex hoc in nullo istorum esse libertatem arbitrij, sed solum in hominibus viatoribus. Sed audiant ipsi August. vigesimosecundo de ciuita. Dei, dicentem de DEO. Certè ipse DEVS, nunquid quoniam peccare non potest: ideo liberum arbitrium habere negandus est? quasi dicat, non. De angelis, & alijs. quòd habeant libertatem arbitrij vide vbi supra arguendo pro parte affirmatiua. Est tertius dicendi modus verus, & chatholicus quòd in DEO, & in cæteris supradictis exceptis brutis est liberum arbitrium. Probatur prima pars Omnia habentia intellectum, & voluntatem quibus inest aliqua actio propter finem, à se cognitum, determinatum habent liberum arbitrium, sed DEVS, & prædicti omnes habent aliquam actionem propter finem a se cognitum, & determinatum, ergo omnia habent liberum arbitrium maior probatur. Nam liberum arbitrium secundum August & ponitur a magistro in litera, secundo sententiarum vbi supra, est facultas, idest potestas rationis, & voluntatis, voluntatis quantum ad electionem, quæ est in libera voluntate, rationis quantum ad consilium, quod est in ratione, nam rectè non eligitur quod non præcognoscitur. Ideo dicit philosophus

ſophus tertio ethicorum, quòd electio eſt habitus præconſiliati. Electio autem eſt eorum quę appetimus propter finem cognitum, & determinatum, DEVS autem naturali neceſſitate vult ſuam beatitudinem tanquam finem quem non poteſt non uelle ad quem ordinat diuerſos ordines rerum, nam omnia propter ſe operatus eſt dominus. Nec ſic fertur ad unum in ſuis effectibus, quin quantum eſt de ſe poſſit ferri in aliud, ergo in eum, eſt liberum arbitrium. Similiter angeli, homines, damnati, beati, & uiatores in puris naturalibus poſiti habent finem naturaliter præſtitum, ſcilicet beatitudinem quam naturaliter appetunt, nec poſſunt uelle miſeriam, ut dicit Auguſtinus octauo de trinitate, ad quam beatitudinem conſequendam poterunt, & poſſunt diuerſa ordinare, eligendo ea, quæ ſunt ad finem. Ergo ſimiliter in illis eſt liberum arbitrium. Bruta autem animalia, quia non habent finem ſibi a ſeipſis determinatum, ſed a Deo, & a natura, & per conſequens non cognoſcunt perfectè finem, nec habent liberam electionem ſuorum actuum propter finem, idcirco non habent liberum arbitrium. Sed tamen notandum, quòd in prædictis liberum arbitrium indifferenter eſt. Nam in DEO eſt libertas generaliter, & ſupremè inquantum liberum arbitrinm eſt poteſtas liberè eligendi quod quiſque uult ſine aliqua uertibilitate, uel flexibilitate ad malum. In aliis uero eſt liberum arbitrium ſpecificè, & contractè ad creaturas, & ſic in iſtis liberum arbitrium dicit poteſtatem liberè eligendi uolita cum uertibilitate, & flexibilitate ſecundum eorum naturalia ad malum, & bonum, & propter hoc dicitur in litera quod liberum arbitriū aliter in deo quam in alijs inuenitur. Si autem dicatur per te omnes deo excepto habẽt liberum arbitrium cōtractum ad malum, & bonum. Cum ergo boni angeli & beati non poſſint flecti ad malum, & mali, & damnati

nati non possit uerti ad bonum, ergo in eis, non est liberum arbitrium. Respondetur quòd hoc non est ratione naturæ eorũ, quæ remansit integra in omnibus beatis, & damnatis secũdum Dionysium. Sed in beatis est ratione perfectè coniunctionis in summo bono Deo, & damnatis propter eorum culpam, & malitiam inclinantes eos ad malum, & obstinantes illos propter status illius conditionem in quo nulla est redemptio. In uiatoribus autem est simpliciter liberum arbitriũ, qa possunt mereri, & demereri, cum non sint coniuncti Deo per gratiam consumatam, nec auersi a Deo p culpam obstinatam. Ad primum ergo in contrariũ respondetur quòd philosophus loquitur de electione secundũ quòd est hominis, prima parte q.59.ar.3. Ad secũdum dicendum quòd duplex est electio. Quædam ordinata in finem, & hæc cessat habito fine, sicut nunc eligit quis uelle credere articulis, sed hęc in patria cessat. Alia electio est coniuncta fini, & hæc non cessat adueniente fine, sed manet cum fine. Tho. in 2. sententiarũ. Ad tertium de dæmonibus, & damnatis respondetur ꝙ illud non est ratione naturæ, sed ratione status in quo sunt auersi a Deo inconuertibiliter. Causam autem inconuertibilis obstinationis dęmonum, & damnatorũ, & firmitatis beatorum, & angelorum si scire cupis, uide Thom. prima parte quæstio.64. art. tertio, in corpore, & 4. contra genti. cap. 92. 93. & 94. Ad quartum dicitur, quòd diuersa, & opposita ad quæ potest flecti liberum arbitrium possunt attendi tripliciter. Vno modo secundum differentiam rerum, quæ eliguntur propter finem, & hæc diuersitas per se competit libero arbitrio, & secundum hoc competit Deo liberum arbitrium, angelis, & hominibus, ut dictum est supra. Est alia diuersitas secundum differentiam boni, & mali, quæ non competit libero arbitrio nisi per accidens inquantum inuenitur, in natura deficere potenti, cum enim uoluntas de se ordinetur in bonum sicut in pro-

prium

prium obiectum, quòd in malum tendat, non potest contingere nisi ex hoc quòd malum apprehenditur sub ratione boni quod pertinet ad defectnm intellectus, uel rationis, unde & ex quibus causatur liberum arbitrium, non autem pertinet ad rationem alicuius potentiæ quòd deficiat a suo actu, sicut non pertinet ad rationem uisiuæ potentiæ quòd aliquis obscurè uideat, & ideo nihil prohibet inueniri liberum arbitriũ, quod ita tendat in bonum, quòd nullo modo tendere possit in malum, sicut in Deo ex natura, & in angelis bonis & hominibus ex perfectione gratiæ. Est tertia diuersitas, quæ attenditur, secundum differentiam mutationis in quam potest liberum arbitrium, quæ non consistit in hoc quòd aliqs diuersa uelit. Nam & ipse Deus uult, quòd diuersa fiant secundum quòd conuenit diuersis temporis, & personis. Sed mutatio liberi arbitrij consistit in hoc quòd aliquis illud idem, & pro eodem tempore non uelit, quòd prius uolebat, & hæc etiam diuersitas non per se pertinet ad rationem liberi arbitrij, sed accidit secundum conditionem naturæ mutabilis. Non enim est de ratione potentiæ uisiuæ, quòd diuersimodè uideat. Sed hoc contingit ex diuersa dispositione uidẽtis, cuius oculus quandoq; est purus, quandoque turbatus. Et similiter etiam mutabilitas, seu diuersitas liberi arbitrij non est de ratione eius, sed accidit ei inquantum est in natura mutabilis sicut in nobis. Hæc omnia Thom. in quæstionibus disputatis de dæmonibus, quæst. 5. quæ si bene aduertantur, euacuant omnia quæ in hac materia dici possent pro & contra.

Ad quintum de hominibus uiatoribus, respondetur quòd illud est ratione appetitus sensitiui qui etsi obediat rationi, tamen potest in aliquo repugnare concupiscendo contra illud quod ratio dictat. Hoc ergo est bonum quod homo non facit cum uult, scilicet non concupiscere contra raionem, ut dicit ibi Augustin. Thom. prima parte, quæstion. 83. articu. primo. Ad sex-

tum de Deo respondetur, q̄ ad rationem liberi arbitrij nō pertinet quòd quis indeterminatè se habeat ad malum, & bonum. Cuius ratio est, quia liberum arbitrium per se est ordinatum in bonum, cum bonum sit obiectū uoluntatis, nec in malum tendit, nisi propter aliquem defectum, qui apprehenditur ut bonum, cum electio, q̄ est actus proprius uoluntatis non nisi boni sit ueri, uel apparentis boni, & ideo ubi est perfectissimum liberū arbitrium in malum fieri nō potest. Et cū dicitur quòd liberum arbitrium habet uiā ad opposita. Respondet quòd hoc potest intelligi tripliciter. Primo, quia potest uelle bonum, & malum, & sic non competit Deo, quia importat defectibilitatem. Secundo, ut prius aliquid uelit, & postea non, & hoc, nec Deo conuenit, quia importat mutabilitatem. Tertio, quia potest uelle hoc, & non uelle, & hoc conuenit Deo. Hæc Thom. in quæstionib. de ueritate. q. 24.

Tertium Caput secundæ Decadis, De officio angelorum circa homines. Circa quod quatuor quęstiunculę soluentur.

QVÆSTIO I. CAP. TERTII. SECVNDÆ DECADIS.

Vtrum Angeli ad hominum custodiam deputentur.

QVÆRITVR, Si angeli ad custodiam hominum deputentur. Ad quam respondetur affirmatiue, & probatur quadrupliciter, scilicet scripturæ sacræ auctoritate, dei proprietate, utilitate, & similitudine. Primo probatur scripturæ sacræ auctoritate, quia super illo uerbo Isai. 62. Super muros tuos constitui custodes &c. dicit glo. q̄.

quod

quòd custodes hominum sunt angeli. Et Psal. 90. Angelis suis Deus mandauit de te, ut custodiant te in omnibus uijs tuis: super quo verbo Bernardus, sic ait. O quã tam tibi debet hoc uerbum inferre reuerentiam, afferre deuotionem, conferre fiduciam, reuerentiam pro p̃sentia, deuotionem pro beneuolentia, fiduciam pro custodia. Cautè ergo ambula, ubi sunt angeli sic eis mandauit Deus, ut custodiãt te in omnibus uijs tuis. In quouis diuersorio in quouis angulo reuerentiam habe coram angelo tuo, nec facere audeas illo præsente, quod me præsente non auderes. De hac custodia audi etiam Hieronymum super illud Matt. 18. Angeli eorum semper uident faciem patris &c. Magna inquit est dignitas animarum, ut unaquæque habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui angelum delegatum. Item Origenes super libro numerorum. Adest inquit cuilibet nostrum etiam minimis, qui sunt in Ecclesia Dei angelus bonus, angelus Dei, qui regat, qui moneat, qui gubernet, qui pro actibus nostris corrigendis, & miserationibus exposcendis quotidie uideat faciem patris, qui in cœlis est. Item Ber. sermone de angelis. Benignus inquit es domine, qui non es contentus nostra fragilitate murorum, sed etiam ipsis hominibus angelicam custodiam superponis. Et idem super illud Psal. Quid est homo, quòd memores eius (inquit) Quid est homo, quia innotuisti ei dedisti filium tuum, misisti spiritum tuum, promittis ẽt uultũ tuũ, & ne quid desit illos ẽt beatos spiritus in ministerium mittis p̃p eos, qui hæreditatẽ capiunt salutis. Secundo hoc idem probetur Dei p̃prietate. s. ex Dei miseratione sic. Pronior est Deus ad miserendũ, q̃ ad puniendum. Sed Deus dedit hominibus dæmones ad hominũ exercitiũ, ut habetur ad Ephe. ult. Nõ est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinẽ, sed aduersus principes, & p̃tates, aduersus mundi rectores tenebrarũ &c. ergo uidet ꝙ multo fortius, uel multomagis dedit angelos ad custodiam

hominum

hominum. Tertio hoc idem probatur ex utilitate, per hoc enim, quòd angeli a Deo hominibus ad custodiam deputantur tria bona præcipue ostenduntur. Primo enim erga nos Dei bonitas declaratur, dādo nobis ita nobiles creaturas, ut angelos. Secundo angelorum charitas propalatur, dum de nobis a principio natiuitatis usque ad mortem tam continuam sollicitudinem de custodia gerunt. Tertio naturæ indigentia, seu necessitas subleuatur. cum enim malum angelum ad nostrum exercitium habeamus, & naturam fragilem, magno subsidio, & auxilio indigemus. Quarto hoc idem probatur duplici similitudine. Primo similitudine naturali, quia sicut corpora superiora regunt ista inferiora, & omne mobile reducitur ad aliquid immobile. Sic spiritus superiores regunt inferiores, & humanum cōsiliū uariabile dirigitur per cōsiliū angelicum in uariabile: secūdo ꝓbatur hoc idē similitudine apostoli. Nā apostolus 1. ad Cor. 13. comparat statum hominum prout sunt in uia statui puerili. Cuius ratio est, quia sicut puer quandiu paruus est, & facilis ad casum, secundum corpus indiget manuductione, quousq; ueniat ad ætatem perfectam in quam fortis est sufficiens sibi. Ita secundum animam homo quandiu debilis est, & facilis ad casum spiritualem, indiget custode spirituali quousq; ueniat ad ætatem perfectam, scilicet alterius uitæ, & hic custos est angelus, quo custode homo indiget semper quandiu est in hac uita, propterea quilibet dicere debet omni de angelo eum custodienti sic. Angele qui meus es custos, uirtute superna. Me tibi commissum, salua, defende, guberna, cum uersu, & oratione angelorum, hæc ex Theologis, & Rainerio.

QVÆ

QVÆSTIO II. TERTII CAP. II. DECADIS.

An Angeli custodes animarum, dum mittuntur, fruantur sua in cœlis fœlicitate.

QVÆRITVR, quomodo dicuntur angeli ad custodiam hominum, uel ad aliam operationem mitti cum semper sint in cęlis uidentes patris faciem. Matth. 18. Ad quam sic respondetur, quòd missio de nouo angelorum ad custodiam hominis, est angelum nouum locum, nouum modum, nouum ubi acquirere, de nouo limitari. astringi, tueri officium custodiri procurare eius salutem, specialiter illuminando, apparendo, miracula faciendo, uel alia simili modo hominem instruendo, & hæc missio ponit mutabilitatem in angelo ad differentiā missionis diuinarum personarum ad nos, quæ mitti dicuntur, non quasi nouum locum, uel nouū ubi acquirendo, quia ubique sunt cum sint unus Deus. Sed dicuntur de nouo mitti inquantum nouum effectum producūt in creaturis sine eorum mutabilitate, & nouum modum acquirunt secundum quem prius non fuerant sicut filius per carnis assumptionem, & spiritussanctus p nouam sanctificationem. Angeli igitur missi ad nos dicuntur semper esse in cęlo uidentes faciem patris, non quòd sint semper in cęlo localiter. Sed dicuntur semper esse in cœlo per fruitionem, quia ubicunq; sunt, nunquam desinunt frui Deo, & Deum uidere. Cum frui sit actus uoluntatis. Vnde Gregorium libr. moralium dicit Angeli sic foris exeūt, ut internæ contemplationis gaudijs nō priuentur. Nec recessus eorum ab cęlo empyreo indignitatem

gnitatem inducit, aut eorum gloriam minuit sicut etiã dæmones licet actus non alligentur in loco inferni, dicuntur tamen quocunq; uadunt, deferre secum ignem gehennæ, ut dicitur in gl. super 3. cap. Iacobi, ut infra. 3. Decade dicetur. Hęc ex Theologicis, & Rainerio.

ADDITIO.

Nota tamen quòd angeli dicuntur esse in aliquo loco, non circunscriptiuè, sed diffinitiuè.

QVÆSTIO III. TERTII CAP. II. DECADIS.

Ad quam Hierarchiam Angelorum pertinent homines custodire.

QVÆRITVR, Si ad omnium trium Hierarchiarum angelos pertineat homines custodire. Ad quam respondetur negatiuè, nam non omnes trium hierarchiarum angeli mittũtur in ministerium. Nam Dan. septimo capit. ponitur, quòd milia milium angelorum ministrabant Deo, & decies centena milia assistebant ei ad similitudinem eorum, qui alicui regi deseruiunt, quorum quosdam uidemus immediate regis præcepta audientes, & a suo aspectu nunqnam recedentes nunciantes alijs regis præcepta, ut ea exequãtur in administratione ciuitatum, & isti quibus fit talis nunciatio mitti dicuntur. Sic aliqui angelij dicuntur semper Deo assistere, q secreta diuinorum ministeriorum immediate recipiunt a Deo alij ſãt dicuntur mitti, illi, scilicet qui instruuntur ab ipsis assistentibus de secretis. Et quia non oẽs diu ina secreta immediate (ẽm Dionysium) in ipsa essentia diuina habent intueri, sed solú superiores qbus est proprium immediatè à Deo illuminari, ideo soli superiores quatuor ordinum dicuntur

tur ſemper aſſiſtere,& non mitti ſecundum Thomam prima par.quæſtio.112.art.4.in corpore.Et quos dicit diuinas illuminationes immediate,& perfecte a Deo recipere,& cooperari Deo in illuminatione, & deductione aliorum ad Deum,iſti propriè dicuntur aſſiſtere. Et de his aſſiſtentibus intelligitur illud Dionyſij de cœleſti Hierarchia. Superiora illa agmina ab intimis nunquam recedunt,quoniam ea quæ pertinent ad vſum exterioris officij nequaquam habent. Alij vero quinque ordinum inferiorum dicuntur in miniſterium mitti exterius ad diuerſa miniſteria peragenda circa nos, uel circa aliquam creaturam corporalem, q̃ ex nominibus proprietates angelorum ſignificãtibus, cognoſci poſſunt. Nam angeli, & archangeli dicuntur a denunciando, uirtutes,& poteſtates dicuntur per reſpectum ad aliquem actum principis. Et iam eſt, ut Grego.dicit inter alios operantes priorem exiſtere. Et propter hæc dicit Greg. 12. moralium, quòd plures angeli ſunt qui miniſtrant, quam qui aſſiſtunt, propter hoc etiam philoſophi poſuerunt duplices motores orbium, quorum aliqui habent conditiones participatas, & determinatas. Et hos uocat Auicenna, angelos miniſtrantes,alios uocat ſeparatos, quos intelligentias dicunt, in quibus ſunt formæ ſimplices, & uniuerſales,& hos uocat idem Aui.angelos aſſiſtẽtes. Nec obſtat illud Iſaiæ. 6. ubi dicitur, quòd unus de Seraphin uolauit ad Iſaiam, quoniam unus ex Seraphin non fuit, ſed unus ex minoribus officium exercens ſeraphinorum. Et cum dicat apoſtolus ad Hebræos primo. Omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſteriũ miſſi. Dicitur,quòd duplex eſt miſſio.ſ.exterior,& interior. Exterior quando ad nos realiter deſcendunt ad aliquod miniſterium circa huiuſmodi corporalia exhibendum, & ſm hanc miſſionem non oẽs mittuntur, ſed tantum quinque ordines, ut dictũ eſt, Alia eſt interior quę nihil aliud eſt, q̃ illuminatio quędam

dam superioris angeli ad inferiorem, quæ fit propter nos, & sic omnes dicuntur mitti. Hæc ex Thoma, & ex theologis.

QVÆSTIO IIII. TERTII CAP. SECVNDÆ DECADIS.

Quòd stante diuina gubernatione, etiam Angelorum custodia dari debet.

DVBITATVR, quare indigent homines custodia infirmiorum angelorum, cum eis semper ad sit custodia fortioris Dei? Ad quam sic respondetur, quòd ẽm rõnem diuinæ prouidentiæ hoc in omnibus rebus inuenitur, quòd semper mobilia, & variabilia p̃ immobilia mouentur, quia, vt docet philosophus, Oĩs motus procedit naturaliter ab aliquo immobili. Vnde videmus quòd corpora inferiora reguntur a corporibus superioribus, in quibus est minus de mutatione, & motu, & ita corporalia per incorporalia mouentur & regũtur, scilicet per substantias spirituales. vnde & termini & propositiones probabiles alicuius quæstionis per immobiles & inuariabiles, scilicet principia p̃ se nota roborantur, & in ea reducuntur. Manifestũ est autem, quod in rebus agendis homines possunt multipliciter deficere a fine debito, & modo agendi, & ideo necessarium fuit ad hoc quòd homo ad finem suum posset congruentius peruenire, quòd per aliquem angelum, tãquam se perfectiorem remoueretur a malo, & promoueretur in bonum, & illud vocamus custodiam angelorum. Ad motiuum autem cum dicitur, ꝙ non sit opus custodia infirmioris angeli cum adest fortissimus Deus, qui non dormitabit, neque dormiet custodiens Israel. Dicendum est quòd duo requirũtur ad bonum operandum. Primo vt voluntas inclinetur ad bonum. Secundo vt media congrua habeantur ad per-

ficiendum bonum. Quantum ad primum Deus custo dit immediate hominem, infundendo ei gratiam cum virtutibus. Quantū vero ad secundum Deus custodit hominem instruendo eum mediātibus angelis. Verbi gratia. Sic.n. vt in artificibus, alia est cā disponens ad formā, & alia est causa inducēs formā sicut ignis est disponēs ad formā cultelli mollificādo ferrū, & malleus dilatando ferrū, & artifex, vt principale agēs formam cultelli inducit. Sic angelorum officium est homines ad gratiam, & gloriam præparare per illuminationes, & huiusmodi quæ erga nos instrumentaliter operantur. Sed Dei est, vt principalis agentis, & custodientis, vltimam perfectionem dare, scilicet gratiam coniungentem nos gratiæ consumatæ, & fini vltimo, scilicet glorię, Hęc Tho. 2. sententiarum. dist. 11. q. 1. arti. 1. in duobus argumentis contra, & in corpore. q. & in solu. primi, & secundi argum. Alex. 2. par sum. q. 40. art. 1.

Quartum caput principale Secūdę Decadis, De assistentia angelorum ad homines circa quam quatuor quæstiunculæ soluentur.

QVÆSTIO I QVARTI CAP, II. DECADIS.

Quibus necessaria sit Angelorum custodia.

QVÆRITVR, Quibus hoīum angeli ad custodiam deputantur? Ad quam sic respondet, quòd cum custodia angelorum sit q̄dam executio diuinę ꝓuidentię. Et diuinę prouidentię proprium est conferre ea quę promouent ad finē, & remouere ea quę a fine impediunt, ideo illis hominibus sunt angeli ad custodiā deputati, q possunt promoueri in bonū & impedi-

ri

ri a malo. Vnde nec separatæ animę, nec angelis bonis uel malis, nec Christo fuerunt angeli ad custodiam deputati. Primo animæ separatæ non sunt ad custodiam deputati. Cuius rō est, quia anima a corpore separata nullum prædictorum habere potest, quia nec potest ꝑ moueri in bonum, neq; impediri a malo. Similiter, nec angelis bonis, uel malis deputatur angeli ad custodiā. Cuius rō est, quia angeli beati ex quo finem ultimum gloriæ sunt adepti, sunt confirmati in bono, & iō sunt impeccabiles, angeli uero mali ex eo, quòd sunt obstinati in malo sunt impœnitibiles. Similiter Christus nō habuit angelū ad sui custodiam deputatum. Quod ꝓbo triplici ratione. Prima est, quia aīa Christi oībus angelis superior fuit immediate a uerbo sibi unito illuminata. Scđa rō est, quia erat uerus comprehensor, uñ eius bonum non poterat impediri, nec in bonum promoueri. Tertia rō est, quia custodia respicit indigentiā uel defectum, sed Christus nullum defectum culpæ, uel pœnę habuit, ergo &c. Dicitur tamen angelus confortasse Christum in passione. Luc. 22. non custodiendo, uel aliquod imprimendo in Christum, sed reuerendo eum, & congratulando fortitudini eius, sicut homo naturaliter confortatur in tribulatione ad præsentiam amicorum. Et ideo primo loquendo generaliter omnibus hominibus ab infusione animæ rationalis, postquam ordinantur ad finem salutis, usque ad mortem deputatur custodia angelorum, quia toto illo tempore potest quælibet impediri a bono, & promoueri ad bonum, & cadere in malum, & resurgere a malo. Cum autem terminabitur talis uia, scilicet præsentis vitæ, uel tale tempus, necessaria non erit custodia angelorum, ut in beatis, & damnatis patet. Secundo loquendo in speciali, primi parentes habuerunt angelum ad sui custodiam deputatum, cuius ratio est, quia licet in primis parentibus fuerit rectitudo naturæ, tamen quia rectitudo illa non fuit inflexibilis, sed uertibilis

bilis ad vtrumque.s.ad bonum, & ad malum, nec si cō uertitur in unum, statim confirmatur in illo, immo statim potest cadere, ergo &c. Vel dicitur aliter, quòd licet in Adam non esset periculum ex aliqua rebellione carnis instigante ad malum, erat tamen periculum in potentia peccandi ex dæmone oppugnāte. Et similiter erat debilioris cognitionis, quam angelus, & ideo indigebat presidio, & auxilio custodis angeli. Secundo pueri in materno vtero habent angelos ad sui custodiam deputatos, per quos impediuntur impedimenta, quæ dæmones talibus pueris inferre possuut. Sed forte queres quem angelum habēt pueri in materno vtero existentes ad sui custodiam deputatum, an propriū angelum, an maternum? Respondetur, ꝙ puer quādiu est in materno vtero, non totaliter a matre est separatus, sed per qnādam colligationem est quodammodo aliquid matris, sicut, & fructus pendens in arbore est aliquid arboris. Et ideo probabiliter potest dici, ꝙ idē angelus q est custos matris, custodit prolem in matris vtero existentem. Sed in natiuitate, qñ est separatus a matre, angelus ei ad custodiā deputatur. Vnde Hiero. exponens illud verbum, Matth. 18. Angeli eorum in cœlis &c. sic ait. Magna est dignitas animarum, vt vna quæq; habeat ab ortu suæ natiuitatis in sui custodiam angelum delegatum. Tertio etiam antichristus in sui custodiam angelos habebit. Cuius ratio est, quia lex communis propter vnum mutari non debet, & in hoc eius pœna iustior apparebit, quia beneficia toti nature humanæ prouisa non accepit, vt debuit nec tamē erit omnino frustra custodia, quia & si ad bonum non conuertatur, tamē a multis malis cessabit retractus ab angelo custode. Vnde quantumcunqne sit obstinatus in malo, hunc tamen effectum consequetur ab angelis ꝑ custodiam. Hæc Thom. 2. sent. dist. 11. & 1. par. q. 103. ar. 4. & Alex. 2. par. sum. q. 40. ar. 4. in cor. q.

QVÆSTIO II. CAP. QVRTI, SECVNDÆ DECADIS

Quod vnus, & plures Angeli ad hominum custodiam possunt assignari.

QVÆRITVR, Si singulis hominibus vnus, vel plures angeli assignentur in custodiam? Ad quã sic respondetur, quòd singulis hominibus datur angelus in custodiam, quia cum custodia angelorum sit ad cõsequendã pro motionem in finem, & ad remouẽdũ ea quę consecutionem finis impediunt, ideo omnibus ijs debetur custodia angelorum, qui nondum consecuti sunt vltimum finem suum cuiusmodi sunt omnes homines viatores. Et si dicatur, vt dicit magister sentẽtiarũ in.2.d.41. Quomodo possibile est, quòd cuilibet animæ rationali deputetur angelus cum plures sint animæ præteritæ, præsentes, & futuræ, quam sint angeli deputati ad custodiam? Respõdet magister ibidem quòd nunquam sunt tot simul homines actualiter existentes quod sunt angeli boni. Ideo sufficit vnus angelorum ad vnumquenq; hominem. Vno enim homine decedente angelus sibi in custodiam datus alteri assignatur succedenti. Et licet vt dicit Thom. pri. parte. q. 111. ar. 2. Cuilibet homini vnus angelus deputetur in quantum. s. quilibet est psona particularis, tamen non inconuenit alicui homini plures angelos deputari secundum dignitatem prælaturam, & gratiam aliquam Dei ab eodem participatam, vt patet in Summo Pontifice Cardinalibus clauem iurisdictionis habentibus prælatis, & principibus. Hæc omnia Tho. prima parte, & doctores Theologi in 2. sen. dist. 10. & 11.

QVÆSTIO III. CAP QVARTI. SECVNDÆ DECADIS.

Cur homini Angelus custos assignetur.

QVRITVR, Propter quid hominibus in cũstodiam angeli assignentur? Ad quam sic respondetur, propter quatuor causas angeli ad custodiã hominum deputantur. Prima est, ut promoueantur, & proficiant in bonum gratiæ. Secunda est, ut non cadant in malum culpæ. Tertia est, si cadunt, ut postmodum resurgant a malo culpæ. Quarta est si non resurgant a malo culpæ, ut non totiens cadant. Nulli enim uiatori inquãtum uiator est deficit misericordia Dei; quæ est in dando angelum homini in custodem propter prædictas causas. Nota tamen, quòd sicut diuinæ prouidentiæ est sic impedire mala, ut tamen conditio naturę saluetur. Ita etiam est custodia angelorum quę est diuinæ prouidentiæ executio, nam ad angelos non pertinent, quòd custodiendo homines ad uirtutem cogant, & a uitijs retrahant, quia sic periret libertas arbitrij, & ratio meriti. Alex. 2. par. summæ. quæst. 40. ar. 4. quæst. 4.

QVÆSTIO IIII. CAP. QVARTI, SECVNDÆ DECADIS.

De initio, & fine custodiæ Angelorum.

QVÆRITVR, In quo statu incipit angelorũ custodia, & quo tempore terminatur? Ad quã sic rñdetur, q angelorum custodia incipit immediatè qñ creatura nascitur prima natiuitate, scilicet extra uterum. Ratio est, quia tunc debet adhiberi cũstodia quãdo

do timetur de salute animæ. Sed post quam nascitur, timetur de salute aīæ, quia in via qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi inquit Psalm. & tunc mundus caro, dæmonia incipiunt noua prælia mouere. Antequam autem exeat uterum non datur custodia, quia tunc cum tales sint adhuc aliquid matris, custodiūtur ab angelo matris, vt dictum est. Durat autem hæc custodia vsque ad mortem inclusiuè, quia post mortē nō indigent custodia. Nam si sunt in patria, non timent amplius periclitari. Isa. 60. Non occidet vltra sol tuus, & luna tua non minuetur, quia dominus erit tibi in lucem sempiternam, & complebuntur dies luctus tui. Si sunt in inferno nō timent periclitari, qa timor quem timebant euenit eis. Nec in purgatorio, cum sint extra terminum merendi, & demerendi, & non possint ab ipsa gr̄a resilire. Itaq; in uia dat custodia, & non post cur m. Thom. q. 111, partis primæ, & magister sen. d 11.

Quintū Caput Principale Secundæ Decadis, De cessatione custodiæ, augumēto, & decremēto gaudij angelorū circa quod tres q̄stiunculæ soluētur.

QVÆSTIO I. CAP. QVINTI. SECVNDÆ DECADIS.

Vtrum Angelorum custodia, aliqnando homini subtrahatur.

QVAERITVR, Si angeli deserant hoīes quorum custodiæ deputātur pp præsciētiam, vel eorum obstinationem? Ad quam vr̄ primo respondendū affirmatiuè per illud Damasce. dicentis, q angeli cum sunt hic nobiscum, non sunt in cælo, sed aliquando

sunt

ſunt in cęlo, ergo aliquando nos derelinquũt. Reſpondeo dicendum, quòd ad hanc quæſtionem duplex notabilis reſponſio eſt. Prima eſt ſancti Tho. dicentis, ꝙ cum cuſtodia angelorum ſit quædam diuinæ prouidentiæ executio, ſicut diuina prouidentia ſecũdum magis, & minus diuerſis prouidet ſecundum eorum conditionem, nõ tamen ex toto relinquit hominem, quia in nihilum redigeretur. Ita cuſtodia angelorum ſm q̃d, uel ſm aliquem effectũ dr̃ relinquere hominem inquantũ non prohibet omnia nocumẽtá, uel quia exponit eum tribulationibus, uel quia iuſto Dei iudicio ab aliquo peccato nón retrahit, uel quia non ita efficaciter ꝓmouet in bonum, nec tuetur a malis exigẽte de merito hominum. Quomodo intelligitur illud Hiere. 51. in perſona angelorum. Curauimus Babylonem, & non eſt ſanata. Derelinquamus eam. Et illud etiam Iſa. 5. Auferã ſæpem eius, ideſt angelorũ cuſtodiam, & erit in direptionem. Nunquam tamen angelus ita hominem derelinquit quem cuſtodit, quin aliquis cuſtodiæ effectus ſequatur, inquantum aliquod malum prohibet, & ad aliquod bonum promouet. Quod probatur ratione ſic. Angeli boni ſunt magis proni ad hominem adiuuãdum quàm mali ad infeſtandum, ſed mali nunq̃ ceſsãt ab infeſtãdo, ſm illud 1. Petri. 5. Aduerſarius ueſter diabolus tanq̃ leo rugiens ſemper circuit quęrens quẽ deuoret, ergo nec boni a cuſtodiendo unq̃ ceſſant. Secunda reſponſio eſt ſancti Bona. in 2. di. 11. dicentis, ꝙ reſpectu hominis duplex eſt angelorũ cuſtodia. Vna ex parte corporis quæ in hoſtis repulſione conſiſtit ne. ſ. corpora opprimat. Alia eſt ex parte ſpiritus ne illum ſpiritus malignus peruertat. Quantum ad primum nunquam hominem uſq; ad finem uitæ derelinquunt q̃m non patiuntur eum a dæmone opprimi, uel occidi, niſi aliter ſentẽtia diuini iudicij expoſceret. Sicut de uiris Saræ patet Thobiæ. 7. Quantum uero ad cuſtodiam ſpiritus dicitur a quibuſdam, ꝙ q̃n angeli cernũt hoĩs
 obſtina-

obstinationem subtrahunt se a custodia eius quoniam frustra esset illius illuminatio ab angelo. Sed qm̄ hęc responsio uidetur crudelis. Idcirco idē doctor dicit ibidem, ꝙ angelorum custodia aut est respectu boni conseruandi, acquirendi, uel augendi, uel respectu mali deferendi, euitandi, uel minuendi. Quātum autem ad primos actus bonos deserunt angeli obstinatos quoniā frustra esset actus eorum. Sed non quantum ad actum malum quoniam semp hominem ne labatur in peius retrahunt. Quanto.n.quisquam peior est, tanto ad malum pronior, & quanto pronior, tanto magis indiget retrahente, & hanc custodiam semper habet quoniam adhuc obstinatus dum aura potitur mortali, conuerti potest, & per consequens, de eius salute non est totaliter diffidendum, exemplo medici qui neminem nisi de cuius totaliter salute desperat, derelinquit, & per hæc patet responsio ad quæsitum. Ad motiuum autem in cōtrarium dicitur quòd licet angelus interdum relinquat hominem loco, cum scilicet in cœlo est localiter, nunquam tamen relinquit eum quantum ad effectum custodię, quia etiam cum est in cœlo cognoscit quid circa hominem agatur. Nec etiam indiget mora temporis ad motum localem, sed statim potest adesse. Hęc Th.1.parte q.113.& 2.sententiarum di.11.art.4.& Ale. 2.parte summæ.

QVÆSTIO II. QVINTI CAP. II. DECADIS.

Quod Angeli de salute eorum quos custodiunt, accidentale gaudium recipiunt.

QVÆRITVR, Si ex salute custoditi crescat gaudium angeli custodientis? Ad quam sic respondetur, quod præmium angelorum est duplex, scilicet essentiale, & ac-

accidentale. Quãtum ad præmium essentiale angelorum gaudium non crescit ex salute custoditi, nõ enim fiunt beatiores ut.s. magis uideant, ament, timẽt Deũ, propter salutem custoditi. Cuius ratio est quia cum angeli sint creati, in beatitudine non possunt proficerę. Crescit tamen accidentaliter eorum gaudium inquantum extensiue de pluribus gaudent, & plura bona sunt adepti. Vnde formaliter solet dici, quòd non gaudent, quòd sint maiora bona adepti, sed quia plura, ut uerbũ illud maiora, referatur ad præmium essentiale, plura ad accidentale. Vnde super illud Lu. 15. Gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore pęnitentiam agente dicunt glosę merito angeli gaudere de salute custoditi peccatoris, quia primo uident circa hominẽ suæ custodię fructum, sicut medicus circa infirmum, secundo quia uident impleri numerum subsellium relictorum eorum. Tertiò quia uident tale habere consortium in laudando Deum. Vnde super illud Iob. 38. Vbi eras cum me laudarent simul astra matutina dicit glo. idest natura angelica, & iubilarent omnes fili Dei. Hęc ex Tho. & Bonauen.

QVÆSTIO III. CAP. QVINTI. II. DECADIS.

Quod nullam tristitiam habent de damnatione custoditi.

QVÆRITVR, Si angeli affligantur, & doleãt de malis, & de dãnatione custoditorum. Ad quã sic rũpõdetur, quòd angeli nec detrimentum gloriæ eorũ, nec gemitum, aut tristitiam sumunt de malis, & de dãnatione custoditi. Quod probatur triplici ratione. s. immunitatis, fęlicitatis, cõformitatis. Primo rõne immunitatis à culpa sic. Tristitia q̃dam pęna est, pęna aũt non est, nisi eius cui inest, uel infuit, uel inesse po-

fuit peccatum. Sed in bonis angelis nō fuit, nec est, nec esse potest peccatum, ergo in eis non potest esse tristitia. Secundo hoc idē probatur rōne fęlicitatis in patria sic. Angeli sunt in perfecta fœlicitate, sed perfecta fęlicitas (qualis est fœlicitas patriæ) non compatitur secū miseriā aliquā, eo, ꝙ sicut includit omne bonum, ita excludit omne malum. Sed omnis tristitia ad miseriam pertinet, & est fugienda, secundum philosophū. 2. ethi. ergo beati angeli tristes esse non possunt. Tertiò hoc idem probatur rōne conformitatis ad supremā regulā quæ est Deus, sic. Voluntas beatorum est perfecte conformis, & coniuncta uoluntati diuinæ. Culpa autē a diuina uoluntate est permissiuè, & pęna effectiuè, ergo quicquid est, est uolitū a Deo, & sicut est uolitū a Deo, ita est uolitum ab angelis beatis. Vnde sicut nihil est de quo doleat Deus, ita nihil est de quo doleant Angeli. Vnde neq; de peccatis hominum tristantur, cum sint volita a Deo indirecte, s. permissiuè, neq; de pęna damnatorum cum sit uolita a Deo directe. s. effectiuè. Sed utrobiq; lætantur de iuxta permissione, & punitione, pp conformitatem quam habent cum diuina iustitia, propter quam causam dicimus sanctos damnatis non compati, immo de pęnis eorum lætari. Et si diceretur. Gaudent de bonis custoditi, ergo tristantur de malis. Negatur consequentia, quia gaudere sequitur eorum naturam, tristari autem non. Quod si etiam quandoq; reperiatur in scriptura quod tristetur, & fleant sicut in Isa. 33. dicitur. Angeli pacis amare flebunt. Et in uitis patrū legitur de quodam angelo, qui sequebatur quendam monachum peccato consentientē complosis manibus, & flens, & postea, cum esset conuersus accessit ad eum ridens, & gaudens. Hæc omnia metaphoricè intelligenda sunt, & accipiēda ſm quandā operationū similitudinem non secundum affectionum infirmitatem, hæc Tho. 1. par. q. 113. ar. 7. & Bonau. 2. sent. d. 11. & Alex. 2. par. summæ q. 42. ar. 2. & Richar. 2. d. 12. q. 3.

Sextum

Sextum Caput principale secũdę Decadis, De uigilantia, & sollicitudine angelorum circa salutem hominum: Circa quod tres quæstiunculæ soluentur.

QVÆSTIO I. SEXTI CAP. SECVNDÆ DECADIS.

Quod angeli magis pro hominum salute sunt solliciti, quam Dæmones pro interitu.

QVÆRITVR, Si angeli boni sint magis solliciti pro homine, quam sint contra eũdem maligni spiritus? Ad quam primo uidetur respõdendũ, ꝙ nõ sint magis solliciti boni angeli ad homines auxiliandos, quam dęmones ad nocendũ. Nã cõiter reperiuntur homines magis ardentes ad carnanalia, quam ad spiritualia. Et plures reperiuntur hoĩes arrepti suo modo & obsessi a dæmonibus ad malum, ꝙ arrepti, & obsessi a bonis angelis ad bonum, ergo. Respondeo, dicẽdum ꝙ angeli boni sunt magis solliciti, & plus possunt pro homine, quam mali cõtra eundem. Quod probatur ratione, & auctoritate. Ratione uero triplici. s. superioritatis, diffusionis & cõsecutionis. Primo, ratione superioritatis. Nã angelus bonus qui est inferior ordine naturæ præest dæmonibus etiam superioribus ordine naturę. Ratio, est quia uirtus diuinæ iustitię cui boni angeli inhærent, potior est quam uirtus naturalis angelorum. Vnde & apud homines, spiritualis homo iudicat omnia: ut dicitur primæ Cor. 2 & philosophus dicit in lib. Ethi. quòd uirtuosus est regula, & mensura omnium humanorum actuum. Thom. 1. parte. quæst. 190. arti c. 4. ad tertium. Secundo ratione diffusionis. Nam de ratione boni est diffusio sui ad si-

mile

mile bonum,de ratione mali est diffusio mali ad simile malum. Sed potentior est habitus, qui est bonum, quam priuatio,quę est malum ergo.Tertio ratione cōsecutionis. Nam sollicitior est circa custodiam,qui ex custodia consequitur bonum,quam qui ex custodia cōsequitur pęnam. Sed angeli boni ex custodia bonorum consequuntur quodam gaudium accidentale, & mali consequuntur ex peccato malorum pęnam maiorem accidentalem, ergo. Propterea de bonis angelis dicit Psal. Benedicitē domino omnes angeli eius potentes uirtute,facientes siue exequētes uerbum Dei circa omnem creaturam,& circa homines maximè, quorū principaliter eis inest custodia.Ex quibus patet quòd potētius perfectius,& plenius spiritus boni possunt operari circa custoditos in bonum,quàm mali contra bonos in malum,potest si quidem spiritus malus quemcunq; hominem arripere,& inspirare in eum qualitercunq; illabi,ut per ipsum mirabilia operetur,& nūciet, ut eū occulta scire faciat potest immutare corpus, & sensus interiores eius, & exteriores, ingerere inclinationes, passiones,cogitatus,instinctus,ut dicetur in tertia Decade.Sed multo longe perfectius potentius,& plenius possunt spiritus boni in bonos. Nam possunt spiritus boni in bonos illabi,eos excitare,& rapere,illuminarę ad Dei secreta,inflāmare mirabiliter ad Dei amorem quemadmodum patet in multis sanctis uiris. Dominico, Francisco, & possunt similiter boni angeli circa corpora hominum eadem facere, quæ & mali facere consueuerunt, & longe perfectius. Non enim potest diabolus sic ardenter inflammare hominem ad uitium aliquod quin angelus bonus possit ardentius ad appetibilia uirtutum accendere. Non potest diabolus facere aliquem ira superbum, quin angelus Dei possit aliquem facere magis humilem. Et breuiter non possunt mali angeli homines ita fortiter ad mala impellere,quin fortius & perfectius boni angeli possint eosdem

dem ad contraria inducere. Ad motiuum autem in oppositum dicitur quòd ideo communiter plures inueniuntur carnales quam spirituales, quia plures sequuntur sensualia quæ suadent dæmones, quàm spiritualia ostensa ab angelis bonis. Hęc Hen. de Assia super Gen.

QVÆSTIO II. CAP. SECVNDÆ DECADIS.

Cur Angeli permittant homines a Dæmonibus uexari.

QVÆRITVR, Quare angeli amiciores hominibus, & fortiores dęmonibus (ut nunc supra conclusum est) permittunt, & permiserunt homines, & sanctos uiros uexari quandoque, & superari a dęmonibus, maximè cum perditio custoditi ascribatur negligentię custodientis. Vnde dicitur cuidam. 3. Reg. 20. Custodi uirum istum q. si lapsus fuerit erit anima tua, pro anima eius. Ad quam sic respondetur quod angeli circa custodiam hominum non tantum agunt, quantum sciunt, & possunt. Sed quantum permittitur eis a Deo primo custode, secũdum ordinem prouidentiæ, & iustitiæ suæ, & quantum nos acquiescimus eorũ consilijs. Vnde si eorum cõsilia admitteremus, & permitteremus, adeo quòd secundum ultimum potentiæ suæ possent agere ad illuminationem, & iustificationem hominum, & repulsionem dęmonum. Possent ubique in paruo tempore quantumcunque peruersos, & malos aduocare ad cognitionem ueritatis, & accendere in amorem uirtutis, non est ergo ex parte negligentiæ angelorum, nec est eis imputandum, quòd tot homines eorum curis cõmissi, pereant, uel tententur, cum in angelis nulla cadat propriæ negligentia. Quinimmo tanta est angelorũ cura de hominibus, ut nec etiam quoscunq; obstinatissimos penitus relinquant

quos

quos si relinquerent maligni spūs statim eos in mortē præcipitarēt. Sed est primo, qa nos repellimus eos dū eorum cōsilijs non acquiescimus, cum non possint supra nostri facultatem arbitrij. Et est secundo, quia circa nos tm̄ pro uiribus agūt quantum eis permissum est ex ordine iustitię, & prouidentiæ diuinæ. Et tertio est, quia cum angeli non subsint statui currenti huius mundi, cum sint confirmati in bonum, non possunt agere, & conari extremè pro uiribus, pro uiatoribus, alterius status, naturæ. Ad motiuum autem in contrariū dicit Origenes super illud Num. 25. Initiatus est Israel Beelphegor, præest Angelus bonus hominibus, q pro delictis culpabitur, & in iudicium adducetur, & pro bene gestis laudabitur. Sed hoc falsum est, quia angeli bōni nullo modo culpabuntur, nec in iudicium adducentur, nisi forte intelligatur, ꝙ ad iudicium adducentur, non ad eorum condemnationem propter aliquam negligentiam commissam, circa homines, sed ad manifestandum ꝙ improbi damnati sunt malitia sua, & non ex culpa custodum. Posset etiam dici Origenem intellexisse per angelos prælatos, & sacerdotes, allegoricè, a quibus requirētur in iudicio animę subditorum. Hęc Henr. de Assia super Genes.

QVÆSTIO III. SEXTI CAP. SECVNDÆ DECADIS.

Quod timor cadendi à Deo per peccatum non est in angelis, neque in beatis.

QVÆRITVR, Si boni angeli timeant cadere à Deo per pc̄tm̄? Ad quā sic respondetur, ꝙ in angelis, & beatis, nō cadit timor cadēdi a beatitudine, siue a Deo separādi, quia in patria timor seruilis, siue timor pęnę nullo mō erit pp̄ securitatē æternæ beatitudinis, bene tm̄ ibi erit timor filialis, q timor est de malo, qui

est

est Deo non subijci, quod quidem naturaliter est homini possibile pp naturalem flexibilitatem liberi arbitrij eius. Sed fit sibi impossibile pp gloriæ perfectionem. Vnde in via timor mali est oīno possibilis, in patria vero est possibilis ex parte naturæ, impossibilis ex parte gloriæ. Et cum arguitur in cōtrarium per illud Iob. 26. dicentis. Columnę cœli cōtremiscunt, & pauent ad nutum eius, canonizatum. de consec. dist. 1. cap. Hi duo solummodo hymni. Respondetur ꝙ columnæ cœli, id est angeli pauent, aut timore filiali aut in cōtemplatione Dei incōprehensibilis ab eis, & supra se existentis. Hæc dominus Ioh. Cardin. sancti Sixti, in d. c. Hi duo.

Septimum Caput principale secundæ Decadis: De potentia, & virtute angelorum. Circa quod tres quæstiunculæ soluentur.

QVÆSTIO PRIMA, VII. CAP. SECVNDAE DECADIS.

Quomodo Angeli possint potentias hominum interiores, & exteriores immutare.

QVAERITVR, Si angeli pñt immutare potentias interiores, & exteriores hoīum? Ad quā sic rñdetur, ꝙ angeli pp potētiam eorum in materiam corporalem, & influentiam ipsorum in hoīes pñt immutare, & immutant qñq, eorum sensum inclināt affectum, & illuminant intellectum. Primo pñt immutare vtruuq; sensum. s. interiorem, & exteriorem duobus modis. Primo aliquod sensibile, vel de nouo formando, vel a natura formatum sensui opponendo. Scđo spiritus, & humores intus commouendo.

uendo. Vñ legitur Gene. 19. quòd angeli qui subuerterunt Sodomam, & Gomorram percusserunt sodomitas cæcitate uel acrisia, vt ostium domus intrare non possent. Et simile legit. 4. lib. Reg. cap. 6. de syris quos Helisæus duxit in Samariam hæc B. Thom. 1. parte sum. q. 111. ar. 4. Secundo angeli põt immutare hoïs rõnalẽ appetitum. s. voluntatem. Vbi nota ꝙ voluntas hoïs duobus modis mutari põt. s. ab interiori, & ab exteriori. Primo ab interiori, & hoc modo solus Deus põt voluntatem hoïs mutare. Cuius rõ est, quia cum velle sit inclinare voluntatem in rem volitam, sicut inclinatio naturalis non est nisi a Deo qui dat naturam, ita inclinatio voluntaria non est nisi ab eo, qui volũtatem causat; scilicet a Deo. Vnde Prouer. 21. Cor regis in manu domini, & quocunque voluerit vertet illud gloss. Cor. i. voluntas regis est in manu, idest in potestate Dei non propria. Et quocunque voluerit vertet illud, vel ad duritiam, vel ad mansuetudinem ad bonum, vel ad malum. Secundo voluntas hominis mutari potest ab exteriori. Et sic angelus voluntatem potest mutare, idest allicere, vel inclinare duobus modis. Vno modo ostendendo, vel præsentando exterius obiectũ. Alio modo concitando interius appetitum sensitiuum ad aliquam passionem, puta ad iram, vel concupiscentiam. Ex quibus duobus voluntas hominis ad volendũ aliquid inclinatur, non tamen ex ijs duobus voluntas hominis cogitur, vel necessitatur, quia voluntas semp remanet libera ad consentiendum exteriori ꝑsuasioni, vel interiori affectioni. Hæc B. Tho. 1. parte quæst. 111. ar. in cor. q. Tertio angeli possunt illuminare hominis intellectum inquantum docent homines intelligibilẽ veritatem, similitudinibus sensibilium, secũdum illud Dionysii 1. cap. cœlestis hierar. dicentis, quòd impossibile est nobis, aliter lucere diuinum radium nisi varietate sacrorum velaminum circumuelatur. Quod etiã probatur similitudine speculi. Dicit enim Dionysi. in
lib.

lib.de diuinis nominibus, q angeli, & animæ sunt specula spiritualia. Vnde sicut in speculo materiali obiecto alij materiali speculo species representatæ in vno se gignunt, & representant in alio. Ita potest esse, q speculum spirituale, scilicet angelus obijcit se animæ, & sic species quæ de Deo recipit infundit animæ, & illuminat intellectum ad cognoscendum diuina, & habendum cogitationes bonas. Hoc exemplum ponit Alexan.2.parte sum.q.39. Sed forte quæres, & dices de quibus angelus illuminat hominis intellectum? Respondetur, q de quatuor, scilicet de cogitādis, cognoscendis credendis, & agendis, primo de cogitandis, nō quidem immittendo aut faciendo bonas cogitationes principaliter, quia hoc modo attribuūtur bonæ cogitationes superiori principio, scilicet Deo. Sed procurādo, inquantum bonæ cogitationes ministerio angelorum procurantur, prout boni angeli illuminant, habilitant, vel excitant intellectum ad habendum bonas cogitationes, interius infundēdo, vel firmādo bona phātasmata, vel remouendo impedimenta omnia. Secundo boni angeli illuminant intellectum hominis de cognoscēdis. Nam per bonos angelos adiuuatur homo, & illuminatur, ut ex creaturis perfectius in cognitionem diuinam deueniat. Tertio boni angeli illumināt de credendis, inquantum per bonos angelos hominibus diuina principaliter reuelantur, & sic causatur in eis fides. Quarto illuminant de agendis, ex quo enim de fide, & de credendis illuminant, ad operationem fidei operantur. Hæc B.Thom.1.par.q 111.art.2.

QVÆSTIO II. CAPI. SEXTI. SECVNDÆ DECADIS.

Vtrum Angeli possint consecrare corpus Christi.

QVÆRITVR, Si angeli possunt consecrare corpus

pus Christi. Ad quam respondetur negatiuè. Ratio est, quia officium consecrandi hominis sacerdotis est, & non angeli, secundum illud Lucæ. 22. Accipite, & diuidite inter vos glo. ibi. Accipite vos homines sacerdotes, & diuidite, & date, ergo &c. Sed q̄ritur quare non dedit Christus angelis hanc potestatem? Respondetur q̄a potestas dispensandi sacramēta fluit a capite Christi in membra eiusdem naturæ humanæ cum Christo. Angeli autem non sunt membra humana cum Christo. Et cum dicitur a Grego. in homelia paschali, & ponitur in c. quod sit. de consec. dis. 2. quòd angeli adsunt in celebritate huius sacramenti. Respondetur, quòd angeli dicuntur adesse ministerio missæ, non conficiē do, sed præcantes vt nostra munera sint Deo accepta: hæc dominus Alex. de Ales, & Ioan. de Tur. Cre. ubi supra.

QVÆSTIO III. CAP. SEPTIMI SECVNDÆ DECADIS.

Vtrum Angelus figura sacerdotis assumpta possit baptizare, vel absoluere.

QVÆRITVR, Si angelus bonus, uel malus in figura hominis sacerdotis apparens possit baptizare, aut absoluere. Ad quam sic respōdetur, ꝙ nec bono angelo, nec malo conuenit baptizare. Et probat primo de bono angelo secundum illud ad Heb. 5. in ijs, q̄ sunt ad Deum constituitur pro hominibus pōtifex ex hominibus assumptus. Sed angeli boni, aut mali, non sunt homines, ergo nec ministri possunt esse sacramētorum. Angelus etiam malus nullo modo potest baptizare. Ratio est, quia cū sint peruersissimi nullo modo intenderent procurare salutē baptizati, quæ est spiritualis regeneratio. Sed facerent intentione decipiendi, cum sint spiritus mendacij. Requiritur autē p maximè

ximè ad efficaciam baptismi intentio. Vnde quia cum ecclesiâ non conueniret in intentione, licet immergeret, non tamen baptizaret, etiam si debitam formam verborũ haberet. Similiter dico de absolutione a peccatis, non enim esset absolutus si angelus malus in forma hominis sacerdotis appareret. Sicut patet in vitis Patrum. Ab angelis tamen bonis si constaret de bonitate ipsorum, baptizati nõ deberent rebaptizari. Rõ est, q̃a sicut Deus non ita virtutem suam alligauit sacramentis quin possit sine sacramentis effectum sacramẽtorum conferre. ita ẽt virtutem suam non ita alligauit ministris ecclesiæ, q̃a ẽt angelis bonis possit tribuere ptãtem ministrandi in sacramentis. Et quia boni angeli sunt nũcij veritatis, ideo, si aliquod sacramentum ministraretur ab eis ratum habendũ esset, constaret. n. ꝙ hoc fieret voluntate Dei. Sicut quædam templa dicuntur angelorum ministerio consecrata. Et cum arguitur, quia baptizare est actio Hierarchica ſm Diony. quæ est purgatio quædã. Sed angeli exercent in nobis actiones Hierarchicas, quia purgant, & illuminãt, ergo ẽt & baptizare pñt. Rñdetur negando consequentiam, q̃a angeli illas Hierarchicas operationes exequuntur inuisibiliter non corporalibus instrumentis. Iõ non est simile. Hæc dñs Ioannes de Turre Cremata Cardinalis super cap. Romanus. de consecratio. d. 4.

ADDE.

Quòd si angelus bonus baptizaret, & esset vere baptizatus hoc foret de potentia dei absoluta, non autem ordinaria.

OCTAVVM CAPVT PRINcipale Scđæ Decadis, De angelorum uirtute respectu distãtiæ locali, Circa quod quinq; quæstiunculæ soluẽtur.

QVÆSTIO I. OCTAVI CAP. II. DECADIS

Vtrum vnus Angelus intelligat alium.

QVÆRITVR, quomodo vnus angelus intelligat alium? Ad quam sic respondetur, quòd vt dicit Aug. super Gen. illa quæ in verbo Dei ab æterno extiterunt, fluxerunt ab eo dupliciter. Vno modo in intellectum angelicum. Alio modo, vt subsisterent in seipsis, & in proprijs naturis. Et in intellectũ angelicum processerũt rationes rerum per hoc, quòd Deus menti angelicæ impressit similitudines rerum tam spiritualium, quàm corporalium, quas postea in esse naturali produxit. Cum ergo omnis cognitio sit secundum similitudines rerum cognitarum in cognoscẽte, & qlibet angelus rerum omnium spiritualium, & corporalium similitudines impressas habeat, tunc vnus angelus alium intelligere dicitur cum se conuertit super similitudinem quam habet impressam illius. Similiter, & tunc alias res intelligere dicuntur cum cognoscũt illas in propria natura per species rerum eis innatas, & hæc uocatur in eis cognitio vespertina, ad differentiam cognitionis in eis matutinæ. Hæc ex theologicis.

ADDITIO.

Vide Thomam Aqui. 1. par. quæst 56. art. 1. Richar. dist. 9. quæst. 3. lib. secundi.

QVÆSTIO II. CAP. OCTAVI, SECVNDÆ DECADIS.

De cognitione matutina, & vespertina in angelis.

QVAERITVR, quid est in angelis cognitio matutina, & vespertina? Ad quam sic respondet Augustinus 3. super Gen. & 11. de ciui. Dei ad Orosiũ, ꝙ cognitio vespertina in angelis est cognitio rerũ conditarum in genere ꝓprio, & proprijs naturis per species, & similitudines ipsis angelis impressas, & innatas, & talis cognitio rerum creaturarum in proprijs naturis, & proprio esse, ideo vocatur in angelis vespertina, & à posteriori, quia omnis creatura ad Deũ comparata, qui est lux per essentiam, quasi quædam vespera, & tenebra est. Cognitio vero matutina est cognitio rerum conditarum ab angelis in verbo, idest in essentia diuina, dum cognoscunt eas per rationes rerum, vel per Ideas, quæ sunt in verbo tanquam in speculo a priori, & tanquam in principio emanationis earum. Et quia cognitio rerum in verbo, perfectior est cognitione in propria natura, Idcirco prima cognitio angelorum dicitur matutina, secunda vespertina. Exẽpli gratia secundùm Augus. quia opera sex dierum nõ exponit prout important successiones temporum, sed prout dicunt cognitionem angeli, causa relata ad sex genera rerum per ordinem conditarum. Angeli inquãtum nouerũt lucem productam, & a tenebris diuisam in genere proprio, idest inspiciendo intuitiuè lucem creatam in seipsa, & suo esse, dicitur cognitio angeli vespertina. Sed inquantũ angeli eandem lucem in verbo, & essentia diuina cognouerunt, dicitur cognitio angeli matutina, & hic vocatur secundùm Augusti. dies vnus. Inquãtum vero deinde cognouerunt firmamen-

tum, & diuisiones aquarum ab inuicem intuitiuè in ꝓprio genere, vocatur cognitio vespertina. Inquantum autem cognouerunt firmamentum, & diuisiones aquarum abinuicem in verbo, dicitur eorum cognitio matutina, & vocatur secundum August. dies secundus, & sic de singulis operibus sex dierum successiuè. Hęc ex Theologis.

QVÆSTIO III. CAP. OCTAVI. SECVNDÆ DECADIS

De locutione angelorum inter se.

QVÆRITVR, quomodo vnus angelus loquitur cum alio? Ad quam sic respondetur, quòd locutio nihil aliud est, quàm manifestatio alicuius latentis in corde. Vnde propriè oīs locutio fit ratione communicationis latentium. Manifestum est autem, ꝙ intelligibile tripliciter est in intellectu. Primo, quidē habitualiter, siue in abscōdito memoriæ, ut dicit Aug. Secundo, ut in actu considératum, vel conceptum. Tertio, vt aliud relatum extra se, per imperium autem voluntatis, quando mens conuertit se ad actum considerandum, quod habet in habitu loquitur aliquis sibi ipsi, & tunc dicitur formare uerbum cordis. Cum vero conceptus mētis per imperium voluntatis ordinatur ad alterum puta, ad agendum aliquid, vel ad manifestandum alteri, tunc dicitur formare verbum oris. In nobis autem interior mētis conceptus duplici obstaculo clauditur primo ipsa voluntate, quæ conceptum intellectus pōt retinere clausum interius, & sic nullus pōt mentem alterius videre, nisi solus Deus. Scđo clauditur mens hoīs ab alio homine per grossitiem corporis. Vnde cum ēt volūtas ordinat conceptum mentis ad manifestandum alteri non statim cognoscit̄ ab altero, sed oportet per linguę

ianuam

nituam egredi,& per illam quales sumus intrinsecus, ostendere extra. Angelus autem hoc secundum obstaculum non habet,quia incorporeus, ideo mens angelica quando conuertit se per imperium uoluntatis ad considerandum in actu quod prius habebat in habitu, tunc dicitur loqui sibiipsi,quando autem ordinat conceptum suum ad manifestandum alteri angelo, tunc loquitur illi, & sic potestas ordinandi conceptus suos ad alterum manifestandum,dicitur lingua eius. Differt autem locutio ab illuminatione dupliciter. Primo, quia illuminatio propriè dicitur in angelis de ijs, quæ superior angelus in lumine diuinæ essentię apprehēdit,quæ inferior angelus ex se non uidet. Locutio autem est de motibus liberi arbitrij,quos in uno alius nō uidet.Secundo,quia illuminatio fit per hoc,quòd lumē intellectus inferioris angeli fortius per lumen superioris angeli confortatur,ad aliquorum cognitionem.Sed locutio per hoc,quòd aliqua prius occulta opponuntur,ut cognoscenda sine confortatione luminis. Hæc ex Thom.& Tehologis.

QVÆSTIO QVARTA. VIII. CAP. SECVNDÆ DECADIS.

Quomodo spiritus possit hominem alloqui.

QVÆRITVR, quod modis potest aliquis spiritus alloqui hominem? Ad quam sic respōdetur, quòd spiritus aliquis etiam intelligibiliter homini,uel angelo loqui potest quadrupliciter. Primo namque uoce Idiomatica exteriori formata, uel per ae in medio,uel ĩ lingua corporis assumpti,seu corporis alicuius animalis cui taliter illapsus est, ut usu organorū eius p ipsum loqui possit, & hoc modo locutus est dia-

nō ualuerunt, neq; locus inuentus est eorum amplius in cęlo Tertio angelus bonus dicitur resistere bono, sicut dicitur Daniel. 10. Vbi angelus Michael princeps Iudęorum, loquens de angelo alio principe Persarum, sic dicit Princeps regni Persarum restitit mihi uiginti, & uno diebus. Quæ uerba Gregorius in Moralibus exponēs dicit, quod uterque angelus fuit bonus, & tamē pugnam, & discordiam ad inuicem habuerunt, quæ pugna unitati, & charitati, quæ est inter bonos angelos non repugnat. Vnde hoc modo est intelligenda. Contingit enim, quòd in diuersis gentibus diuersa merita inueniantur, secundum quorum diuersitatem uidetur, quòd una gens alteri subesse debeat, uel ab eius dominio liberari, sicut tunc in iudęis erat, quia Danielis oratio, quantum in se erat liberationem populi merebatur, sed peccata populi, & etiam utilitas, quam Iudęi faciebant in regno Persarum, dum per eos Dei notitia diffundebatur in contrarium erat, pugna ergo quæ inter tales bonos angelos erat, nihil aliud fuit, quam diuersa relatio meritorum: super quibus uterque angelus diuinam consulit uolútatem. Allegabat enim angelus, qui iudæis præerat, pęnitentiam Iudæorum, & iniustitiam populi qui eum detinebat, & ideo liberationem eius petebat. Econtra uero angelus regis Persarum dicebat diuinum cultum, & nomē Dei per Iudæos publicari, & ideo conueniens erat, ut in illa patria remaneret, & sic quantum in se est allegabat, quòd populus Iudæorum liberari non deberet. Ista ergo contraria allegatio meritorum erat pugna angelorum. Et quia non statim angeli cognoscebant quid super agendis diuina uoluntas ordinaret, ideo tanto tempore dicitur angelus unus alteri restitisse quanto ipse Deus distulit liberationem Iudæorum angelo qui eis præerat reuelare, uel quāto tempore Deus distulit Danieli liberationē, uel reuelationem huiusmodi reuelare. Hæc Thom. 2. sententiarum, dist. 11. q. 2. art. 5.

QVÆ

QVÆSTIO II. CAP. NONI, SECVNDÆ DECADIS.

Vtrum prælium Angelorum cum dracone fuerit reale, & corporale.

QVÆRITVR, Si prælium angelorum de quo scribitur. Apo. 12. quòd Michael præliabatur cũ dracone &c. fuerit reale & corporale, an intentionale, & mentale Ad quam sic respondetur, quòd reale fuit, non tamen corporale. pro quo intelligendo, sciendum est, quòd in nobis præter genera bellorum, quæ pertinent ad potentiam executiuam exteriorem, experimur etiam aliqua genera bellorum pertinentium ad aliquas operationes immanentes, & interiores. Primũ scilicet inter appetitum sensitiuum, & intellectiuum, isti enim duo appetitus inclinantur ad opposita. Nam caro concupiscit aduersus spiritum, & econuerso. Secundum prælium est inter intellectum, & uoluntatem, sicut quando ratio iudicat aliquid faciendum, & uoluntas renuit. Tertium inter uoluntatem, & uoluntate diuersorum nõ unius ad se. Quartum inter intellectum, & intellectum ex contrarijs opinionibus per rationes opposita. Bellum igitur angelorum iuxta prædicta triplex fuit iuxta tria, quæ reperiuntur in natura eorum intellectuali, scilicet ratio uoluntas, & facultas. Per rationem enim electi, & reprobi contraria sentiebant. Per uoluntatem ad contraria afficiebantur. Per facultatem uero ad opposita nitebantur. Nam angeli electi de Deo, de gratia, & gloria eius sentiebant submitteri, ad ea afficiebantur, & nitebantur. Et econuerso mali angeli. Et sic intelligendum est etiam de altercatione Michaelis cum diaboli de repertione corporis Moysi, de qua scribitur Iudæ. 1. cap. & 24. quæst. 3. cap.

Si.

S. igitur. Hæc Franciſcus de Maronis. 2. ſententiarum diſt. 6.

ADDITIO:

Si plura deſideras uide Raphaelem Maphęum, in expoſitione Epiſtolæ Canonicæ Sancti Iudæ Apoſtoli.

QVÆSTIO III. CAP. NONI SECVNDÆ DECADIS.

De cauſa prę lij Michaelis cum Dracone.

QVÆRITVR, De quo, & qua materia fuit pręlium Michaelis cum Dracone? Ad quam ſic reſpondetur, ꝙ lucifer qui cæteris ineſſe erat excellentior, ut patet in Daniele. Sub typo regum terræ ſuperbiſſimorum, incogitabili elatione ſuperbiæ, dicebat in corde ſuo. Deus ego ſum. In cathedra ſedeo. Ego a me ipſo ſum, ſine initio, negando aliquē maiorē ſe, qui fecit eum, & conſequenter ſic ambiebat aſcendere in cœlum, ut cęli teneret imperium, ambiebat aſcendere ſuper altitudinem nubium, ut ab omnibus angelis adoraretur ut Deus, & habito in ſe conſilio dixit. Ego ſum plenus ſapientia, perſuadebo omnibus angelis, ita qđ ſine contradictione credēt mihi dicēti, Deus ego ſum, a me ipſo ſum, prædicauitq; eis ſine temporis mora, ut habetur in Dan. ubi dicit. Fines ſuos emiſit ad uniuerſa ſigna regionis. i. effudit eloquia ſapiētiæ ſuę ad uniuerſas angelorum multitudines, ut ſibi obedirent. Sed dominus Deus, qui non permittit creaturam tentari ſupra id, quod poteſt, ſuſcitauit unum de archangelis, qui conſtanter diceret, non es tu Deus, ſed eſt alter excellentior, qui te, & omnes nos creauit, & ideo ille uocatus eſt Michael qui interpretatur, quis ſicut DEVS noſter, qui reſiſtendo lucifero dixiſſe perhibetur.

betur. Cur dicis, ergo sum Deus? Quis enim potest esse Deus, sicut Deus noster, & similis, & tunc factũ est prę lium in cœlo, ut dicitur Apoca. 12. ꝙ Michael pugnabat cum dracone. Hęc Henricus de Assia sup Genesim.

Decimum Caput secundæ Decadis, De assumptione hominum intra choros Angelorum, Circa quod, quę questiunculę nunc infra notatæ soluẽtur.

QVÆSTIO I. CAP. DECIMI. SECVNDÆ DECADIS.

Vtrum homines post eorum mortem ad collegium angelorum assumantur.

QVÆRITVR, Si ad angelorum collegium homines post mortem assumantur. Ad quam primo uidetur respondẽdum negatiuè. Ratio est, quia plus distat natura hominis a natura angelorũ, quã natura uni⁹ angeli a natura alterius. Sed angelus inferioris naturæ nõ potest pertingere ad superioris ordinem, ergo uidetur, nec homines ad ordines angelorũ assumantur, nec assumi possint. In cõtrarium est. Matth. 22. ubi dicitur a Christo. Erunt sicut angeli Dei in cœlo. Et ecclesia cantat. Gaudent chori angelorum consortes, & concives nostri. Respondeo dicendum, quòd circa hoc triplex fuit opinio. Quidam enim commentator Græcus episcopus Eustratius dicit in commentario super sexto Ethico. Aristotelis, quòd nemo tantum animæ suæ perfectum statum aspirare potest ut ad operationem intellectuum separatorũ siue substantiarum intellectualium separatarum cuiusmodi sunt angeli, pertingat. Et secundum hoc dicendum

dum est, quòd hominum, qui in gloriam assumuntur erit unus ordo decimus inferior, nouem ordinibus angelorum. Sed hæc opinio est cōtraria dictis sanctorū, & uidetur etiam sapere hæresim. Cum etiam beata uirgo sit exaltata super choros angelorum, ut habet ecclesia, & ponitur in c. prouinciandum de consecra. dist. 3. & Augustinus 11. & 12. cap. 1. de ciui. Dei dicit, quòd non erunt duę societates hominum, & angelorum, sed una. Alia opinio est, quòd quidam hominum assumentur ad ordines angelorum. Alii uero facient unum ordinem decimū, ut expleatur similitudo de decima drachma perdita quæ ponitur Luc. 15. Sed hæc diuersimodè assignantur. Quidam dicunt, quòd solum uirgines ad ordines angelorum assumuntur eo, quòd cognata sit angelis uirginitas, ut dicit Hieronymus. Alij uero electi decimum ordinem constituunt. Sed hoc etiam non uidetur uerum, quia multi non uirgines, ut Petrus, & Magdalena multis etiam uirginibus eminētiores sunt. Vnde alii dicunt, quòd perfecti assumuntur ad ordines angelorum, sed illi, qui sunt imperfectorum meritorū, decimum ordinem consummabunt. Sed cum ex omnibus, & angelis futura sit una ecclesia, & hierarchia non est probabile, quòd numerus ordinum, qui cęlesti hierarchiæ competit per tria terna distinctus, ut ipse numerus ordinum exprimat trinitatis increatæ uestigium, per homines augeatur. Et quando dicitur in c. 2. duo sollummodo hymni de conse. di. 1. quòd si decimus ordo eorum &c. Sic intelligendum est, quòd de hominibus restaurabitur, quòd in angelis lapsum est, de quibus tot corruerunt, unde posset fieri decimus ordo. Similiter quando magister sententiarum in 2. dist. 9. testatur de scriptura (cuius maior est ueritas, quàm omnis humani ingenij perspicacitas, ut dicit Augustin.) quæ dicit, quòd ex hominibus decimus ordo est restaurandus. Respondet Albertus, quòd ibi decimus ordo non est accipiendus ratione numeri, sed ratione gradus in

gloria,

gloria, vel gratia. Est tertia positio quæ doctrina sanctorum magis consona est, & quæ magis doctrinæ theologorum placet, & maximè sancto Thom. Alberto Magno, domino Vlrico, quòd omnes electi assumentur ad ordines angelorum, quidam scilicet ad superiores, quidam ad inferiores, quidam ad mediocres pro diuersitate suorum meritorum, sed beata Maria super omnes. Hæc autem positio patet ex gloss. super illud Psal. Constitues eos principes &c. quæ dicit: elegit pauperes, ut exaltet ad ordines cœli, qui sunt ex hominibus, & angelis. Item gloss. super illud Deuteronom. 12. Omnis locus quem calcauerit pes vester &c. Dicit ibi gloss. Si diabolum vincere potero, si meruero, vt Deus conterat eum sub pedibus meis, consequenter locum in cœlo eius habebo. Item Dionysius. cap. 1. de diuinis nominibus dicit. Homines angelorum gloriam sortientur. Item Gregorius in homelia de centum ouibus, de quibus Lucæ decimoquinto dicat, quòd homine secundum diuersitatem meritorum ad diuersos ordines transferentur angelorum. Et in homelia de angelorum distinctione dicit Gregor. Distinctæ conuesationes hominum singulorum hominibus congruunt, & in eorum sortem, vel ordinem per conuersationis similitudinem deputantur. Nam sunt plerique, qui parua capiunt, &c. Si autem quęritur vtrum assumātur tot de hominibus quot angeli cęciderunt, vel remāserunt, vel plures, vel pauciores. Respondeo, & dico, quòd ille, hoc, solus scit cui soli cognitus est numerus electorum in superna fœlicitate locandus, & hic est Deus. Ad rationem autem in oppositum, & ad auctoritatem Eustratij respondetur quòd homines assumi ad ordines angelorum potest intelligi tribus modis. Vel ex parte naturæ, vel gratiæ vel efficaciæ. Primo ex parte naturæ, & sic nullus assumi potest ad ordines angelorum, tum quia in homine naturalis actio nunquā potest pertingere ad æqualitatem

tem angelorum. nullus enim intellectus humanus secundum formam potest pertingere ad cognoscendum Deum, vt angeli, tum quia semper remanebunt distinctæ naturæ, scilicet angelica, & humana. Secundo modo assumi ad ordines angelorū potest intelligi ex parte gratiæ, & tunc dico, quòd non solum ad ordines, sed supra ordines angelorū assumi potest, ut patet de beata virgine quæ ex eo, quòd habuit plus de gratia, super omnes choros angelorum est exaltata. Tertio modo potest intelligi assumi ad ordines angelorum ex parte efficaciæ, & tunc dico, ꝙ quamuis angelus inferior non possit mereri, vt ad gloriam angeli superioris perueniat, tamen homo sic. Eo quòd meritum hominis est efficacius, q̄ meritum angelorum. Quod probatur quatuor rationibus. Prima est propter Dei liberalitatem quæ non obstante humanæ naturæ infirmitate homini tantum vult dare quantum angelo. Secunda ratio est propter difficultatem quæ est occasio maioris conatus, & per consequens meriti. Tertia ratio est, propter temporis diuturnitatem ex qua homo potest de virtute in virtutem proficere, & de bono in melius, cū diutius sit viator, quam angelus. Quarta ratio est, propter gratiæ, & meriti Christi infinitatē, ex qua nostra merita efficaciam habent, & ideo magis possunt homines virtute meriti Christi quod est infinitum trās ferri in gradum altiorís naturę, quam etiam angelus. Thom. in 2. sententiarum distinctio. 9. & de consecratio. distinctio. 1. capit. 2. duo hymni. dominus Ioannes de Turre Cremata.

QVAESTIO II. CAP. DECIMI. SECVNDÆ DECADIS

Vtrum Beata *Virgo, fuit assumpta super Choros Angelorum.*

QVAERITVR, Si uirgo Maria fuit assumpta super Choros angelorum? Ad quam videtur primo respondendum nagatiuè. Ratio est, qa superchoros, & thronos angelorum non est nisi thronus sanctissimæ Trinitatis, quæ est ipsa deitas, vel Deus. Sed in throno illo nō fuit collocata, qa sic fuisset æqualis in deitate, & gloria trium personarum. Ad hanc quæstionem dicunt aliqui, quòd virgo Maria, nō dicitur exaltata super choros angelorum, quia collocata fuit in primo loco postremi superioris chori Seraphinorum. vnde lucifer cęcidit, sed hoc nō valet, quia si sic non diceretur exaltata super choros angelorum, sed intra eorum thronos posita. Ideo dicendum est, ꝙ supra oēs choros assumpta fuerit, & collocata. Quod probatur rationibus, auctoritatibus, & figuris. Prima ratio est, sancti Thom. in opusculis, opusculo. 8. dicentis. Maria uirgo excessit omnes angelos in tribus, scilicet in plenitudine grãæ, in Dei familiaritate, & puritate, ergo etiam eos loco debuit excedere. Item Albertus super missus est; idem sic probat. Plus distat beata virgo a Seraphin in dignitate, & gloria, quàm Seraphin a Cherubin. Sed propter excellentiam dignitatis Seraphin ordinatur super Cherubin vno ordine, ergo beata uirgo erit super Seraphin ad minus vno ordine. Item plus distat domina a seruo, quàm seruus a seruo. Sed Seraphin seruus, sic se habet ad Cherubin seruum, quòd vno ordine superat illum ergo, & regina, & domina eos seruos, & per consequens omnes angelorum choros. Item Ioannes de Biblia Bononien.

quo-

QVÆSTIO I. OCTAVI CAP. II. DECADIS

Vtrum vnus Angelus intelligat alium.

QVÆRITVR, quomodo vnus angelus intelligat alium? Ad quam sic respondetur, quòd vt dicit Aug. super Gen. illa quæ in verbo Dei ab æterno extiterunt, luxerunt ab eo dupliciter. Vno modo in intellectum angelicum. Alio modo, vt subsisterent in seipsis, & in proprijs naturis. Et in intellectũ angelicum processerũt rationes rerum per hoc, quòd Deus menti angelicæ impressit similitudines rerum tàm spiritualium, quàm corporalium, quas postea in esse naturali produxit. Cum ergo omnis cognitio sit secundum similitudines rerum cognitarum in cognoscẽte, & ꝗlibet angelus rerum omnium spiritualium, & corporalium similitudines impressas habeat, tunc vnus angelus alium intelligere dicitur cum se conuertit super similitudinem quam habet impressam illius. Similiter, & tunc alias res intelligere dicuntur cum cognoscũt illas in propria natura per species rerum eis innatas, & hæc uocatur in eis cognitio vespertina, ad differentiam cognitionis in eis matutinæ. Hæc ex theologicis.

ADDITIO.

Vide Thomam Aqui. 1. par. quæst 56. art. 1. Richar. dist. 9. quæst. 3. lib. secundi.

QVÆ-

QVÆSTIO II. CAP. OCTAVI, SECVNDÆ DECADIS.

De cognitione matutina, & vespertina in angelis.

QVAERITVR, quid est in angelis cognitio matutina, & vespertina? Ad quam sic respondet Augustinus 3. super Gen. & 11. de ciui. Dei ad Orosiũ, ꝙ cognitio vespertina in angelis est cognitio rerũ conditarum in genere ꝓprio, & proprijs naturis per species, & similitudines ipsis angelis impressas, & innatas, & talis cognitio rerum creaturarum in proprijs naturis, & proprio esse, ideo vocatur in angelis vespertina, & à posteriori, quia omnis creatura ad Deũ comparata, qui est lux per essentiam, quasi quædam vespera, & tenebra est. Cognitio vero matutina est cognitio rerum conditarum ab angelis in verbo, idest in essentia diuina, dum cognoscunt eas per rationes rerum, vel per Ideas, quæ sunt in verbo tanquam in speculo a priori, & tanquam in principio emanationis earum. Et quia cognitio rerum in verbo, perfectior est cognitione in propria natura, Idcirco prima cognitio angelorum dicitur matutina, secunda vespertina. Exẽpli gratia secundùm Augus. quia opera sex dierum nõ exponit prout important successiones temporum, sed prout dicunt cognitionem angeli, causa relata ad sex genera rerum per ordinem conditarum. Angeli inquã tum nouerũt lucem productam, & a tenebris diuisam in genere proprio, idest inspiciendo intuitiuè lucem creatam in seipsa, & suo esse, dicitur cognitio angeli vespertina. Sed inquantũ angeli eandem lucem in verbo, & essentia diuina cognouerunt, dicitur cognitio angeli matutina, & hic vocatur secundùm Augusti. dies vnus. Inquãtum vero deinde cognouerunt firmamen-

tum, & diuisiones aquarum ab inuicem intuitiuè in ꝓprio genere, vocatur cognitio vespertina. Inquantum autem cognouerunt firmamentum, & diuisiones aquarum ab inuicem in verbo, dicitur eorum cognitio matutina, & vocatur secundum August. dies secundus, & sic de singulis operibus sex dierum successiuè. Hęc ex Theologis.

QVÆSTIO III. CAP. OCTAVI. SECVNDÆ DECADIS

De locutione angelorum inter se.

QVÆRITVR, quomodo vnus angelus loquitur cum alio? Ad quam sic respondetur, quòd locutio nihil aliud est, quàm manifestatio alicuius latentis in corde. Vnde propriè oĩs locutio sit ratione communicationis latentium. Manifestum est autem, ꝙ intelligibile tripliciter est in intellectu. Primo, quidẽ habitualiter, siue in abscõdito memoriæ, ut dicit Aug. Secundo, ut in actu consideratum, vel conceptum. Tertio, vt aliud relatum extra se, per imperium autem voluntatis, quando mens conuertit se ad actum considerandum, quod habet in habitu loquitur aliquis sibi ipsi, & tunc dicitur formare uerbum cordis. Cum vero conceptus mẽtis per imperium voluntatis ordinatur ad alterum puta, ad agendum aliquid, vel ad manifestandum alteri, tunc dicitur formare verbum oris. In nobis autem interior mẽtis conceptus duplici obstaculo clauditur primo ipsa voluntate, quæ conceptum intellectus põt retinere clausum interius, & sic nullus põt mentem alterius videre, nisi solus Deus. Scđo clauditur mens hoĩs ab alio homine per grossitiem corporis. Vnde cum ẽt volũtas ordinat conceptum mentis ad manifestandum alteri non statim cognoscit ab altero, sed oportet per linguę

ianuam

ianuam egredi,& per illam quales sumus intrinsecus, ostendere extra. Angelus autem hoc secundum obstaculum non habet,quia incorporeus, ideo mens angelica quando conuertit se per imperium uoluntatis ad considerandum in actu quod prius habebat in habitu, tunc dicitur loqui sibiipsi,quando autem ordinat conceptum suum ad manifestandum alteri angelo, tunc loquitur illi, & sic potestas ordinandi conceptus suos ad alterum manifestandum,dicitur lingua eius. Differt autem locutio ab illuminatione dupliciter. Primo, quia illuminatio propriè dicitur in angelis de ijs, quæ superior angelus in lumine diuinæ essentię apprehēdit,quæ inferior angelus ex se non uidet. Locutio autem est de motibus liberi arbitrij,quos in uno alius nō uidet. Secundo,quia illuminatio fit per hoc,quòd lumē intellectus inferioris angeli fortius per lumen superioris angeli confortatur,ad aliquorum cognitionem. Sed locutio per hoc,quòd aliqua prius occulta opponuntur,ut cognoscenda sine confortatione luminis. Hæc ex Thom.& Tehologis.

QVÆSTIO QVARTA. VIII. CAP. SECVNDÆ DECADIS.

Quomodo spiritus possit hominem alloqui.

QVÆRITVR, quod modis potest aliquis spiritus alloqui hominem? Ad quam sic respōdetur, quòd spiritus aliquis etiam intelligibiliter homini,uel angelo loqui potest quadrupliciter. Primo namque uoce Idiomatica exteriori formata, uel per se in medio,uel ī lingua corporis assumpti,seu corporis alicuius animalis cui taliter illapsus est, ut usu organorū eius p ipsum loqui possit, & hoc modo locutus est dia-

bolus dominæ Euæ, ut infra dicetur. Secundo per modum actuationis phantasiæ tali, uel tali ordine, & hoc solum secundum phantasticam dictionem uocalium, uel scripturarum dati Idiomatis. Tertio per modum actuationis phantasiæ, secundum phantasmata rerum sensibilium. Istis duobus modis potest actuari phantasia per commotionem, & alterationem phantasmatũ, atque eorum uariam obuiationem, & applicationem, respectu sensus interioris, quia spiritibus creatis bonis & malis obediunt res corporales quantum ad motum localem. Ex istis duobus modis proxime dictis potest spiritus loqui homini etiam locutione interiori præter exteriorem. Quarto modo potest spiritus loqui homini per immediatum influxum specierum, uel actuũ in potẽtiam intellectiuam, uel sensitiuam. Et iste quartus modus est solum spiritus increato possibilis de communi, & naturali cursu. Hæc Henricus super Genesim.

QVÆSTIO V. CAP. OCTAVI. II. DECADIS.

Vtrum localis distantia impediat angelorum locutionem ad inuicem.

QVÆRITVR, Si distanta localis impediat locutionem angelorum ad inuicem? Ad quam respondetur negatiuè, quia in omni eo, quod abstractum est a loco, & tempore, & hic, & nunc nihil omnino facit nec operatur loci distantia nec diuersitas temporis. Sed locutio angeli quæ in intellectuali operatione consistit, est abstracta a loco, & tempore, & ab hinc, & nunc ergo ad eam nihil facit distantia loci. Quod si arguatur in contrarium, quia Isa. 6. dicitur, quòd clamabant angeli alter ad alterum, qui clamor, ut uidetur erat propter distantiam localem impedientem? Respondetur,

detur, quòd angelus clamare dicitur inquantum conuertit se ad alium, ad ostendendum, ut alius capiat eũ, uel ostendendum magnitudinem rei, quæ dicitur, uel magnitudinem effectus, secundum quod dicit Greg. 2. mora. Tanto quisquis minus clamat, quanto minus desiderat. Hæc omnia Thom. pri. part. q. 170. Et doctores. 2. senten.

Nonum Caput Principale Secundę Decadis, De potentia, & sagaci angelorũ resistentia, Circa quod tres quæstiunculæ soluentur.

QVÆSTIO I. CAP. NONI, SECVNDÆ DECADIS.

De triplici angelorum pugna.

QVÆRITVR, Quotuplex sit prælium, & pugna angelorum? Ad quam respondetur, quòd inter angelos dicitur esse triplex pugna, uel resistẽtia, quia angelus bonus dicitur resistere malo, & malus dicitur resistere bono, & angelus bonus dicitur resistere bono. Primo enim bonus angelus resistit malo, quãdo cohibet potestatem nocendi. Vnde dicitur Apoca. 20. qđ bonus angelus ligauit diabolum, idest eius potestatem impediuit, ut non tentaret quantum uult tentare, idest usque ad casum. Vbi nota, quòd potestas diaboli ligata est a deo principaliter, & ab angelo, & ab homine instrumentaliter, inquantum angeli, & sancti homines in uirtute dei dæmonem arctauerunt, & expulerunt. Secundo malus angelus resistit bono quando illud, quod bonus angelus intendit facere, malus nititur impedire, sed non ualet, ut dicitur Apoca. 12. Draco pugnabat cum Michaele, & angeli eius, &

nō ualuerunt, neq; locus inuentus est eorum amplius in cęlo Tertio angelus bonus dicitur resistere bono, sicut dicitur Daniel. 10. Vbi angelus Michael princeps Iudęorum, loquens de angelo alio principe Persarum, sic dicit Princeps regni Persarum restitit mihi uiginti, & uno diebus. Quæ uerba Gregorius in Moralibus exponēs dicit, quod uterque angelus fuit bonus, & tamē pugnam, & discordiam ad inuicem habuerunt, quæ pugna unitati, & charitati, quæ est inter bonos angelos non repugnat. Vnde hoc modo est intelligenda. Contingit enim, quòd in diuersis gentibus diuersa merita inueniantur, secundum quorum diuersitatem uidetur, quòd una gens alteri subesse debeat, uel ab eius dominio liberari, sicut tunc in iudęis erat, quia Danielis oratio, quantum in se erat liberationem populi merebatur, sed peccata populi, & etiam utilitas, quam Iudęi faciebant in regno Persarum, dum per eos Dei notitia diffundebatur in contrarium erat, pugna ergo quæ inter tales bonos angelos erat, nihil aliud fuit, quam diuersa relatio meritorum: super quibus uterque angelus diuinam consulit uolūtatem. Allegabat enim angelus, qui iudæis præerat, pęnitentiam Iudæorum, & iniustitiam populi qui eum detinebat, & ideo liberationem eius petebat. Econtra uero angelus regis Persarum dicebat diuinum cultum, & nomē Dei per Iudæos publicari, & ideo conueniens erat, ut in illa patria remaneret, & sic quantum in se est allegabat, quòd populus Iudæorum liberari non deberet. Ista ergo contraria allegatio meritorum erat pugna angelorum. Et quia non statim angeli cognoscebant quid super agendis diuina uoluntas ordinaret, ideo tanto tempore dicitur angelus unus alteri restitisse quanto ipse Deus distulit liberationem Iudæorum angelo qui eis præerat reuelare, uel quāto tempore Deus distulit Danieli liberationē, uel reuelationem huiusmodi reuelare. Hæc Thom. 2. sententiarum, dist. 11. q. 2. art. 5.

QVÆSTIO II. CAP. NONI, SECVNDÆ DECADIS.

Vtrum prælium Angelorum cum dracone fuerit reale, & corporale.

QVÆRITVR, Si prælium angelorum de quo scribitur. Apo. 12. quòd Michael præliabatur cũ dracone &c. fuerit reale & corporale, an intentionale, & mentale Ad quam sic respondetur, quòd reale fuit, non tamen corporale. pro quo intelligendo, sciendum est, quòd in nobis præter genera bellorum, quæ pertinent ad potentiam executiuam exteriorem, experimur etiam aliqua genera bellorum pertinentium ad aliquas operationes immanentes, & interiores. Primũ scilicet inter appetitum sensitiuum, & intellectiuum, isti enim duo appetitus inclinantur ad opposita. Nam caro concupiscit aduersus spiritum, & econuerso. Secundum prælium est inter intellectum, & uoluntatem, sicut quando ratio iudicat aliquid faciendum, & uoluntas renuit. Tertium inter uoluntatem, & uoluntate diuersorum nõ unius ad se. Quartum inter intellectum, & intellectum ex contrarijs opinionibus per rationes opposita. Bellum igitur angelorum iuxta prædicta triplex fuit iuxta tria, quæ reperiuntur in natura eorum intellectuali, scilicet ratio uoluntas, & facultas. Per rationem enim electi, & reprobi contraria sentiebant. Per uoluntatem ad contraria afficiebantur. Per facultatem uero ad opposita nitebantur. Nam angeli electi do Deo, de gratia, & gloria eius sentiebant submitteri, ad ea afficiebantur, & nitebantur. Et econuerso mali angeli. Et sic intelligendum est etiam de altercatione Michaelis cum diaboli de repertione corporis Moysi, de qua scribitur Iudæ. 1. cap. & 24. quæst. 3. cap.

S. igitur. Hæc Franciſcus de Maronis.2. ſententiarum diſt.6.

ADDITIO:

Si plura deſideras uide Raphaelem Maphęum, in expoſitione Epiſtolæ Canonicæ Sancti Iudæ Apoſtoli.

QVÆSTIO III. CAP. NONI SECVNDÆ DECADIS.

De cauſa pręlij Michaelis cum Dracone.

QVÆRITVR, De quo, & qua materia fuit prę lium Michaelis cum Dracone? Ad quam ſic reſpondetur, quod lucifer qui cæteris ineſſe erat excellentior, ut patet in Daniele. Sub typo regum terræ ſuperbiſſimorum, incogitabili elatione ſuperbiæ, dicebat in corde ſuo. Deus ego ſum. In cathedra ſedeo. Ego a me ipſo ſum, ſine initio, negando aliquē maiorē ſe, qui fecit eum, & conſequenter ſic ambiebat aſcendere in cœlum, ut cęli teneret imperium, ambiebat aſcendere ſuper altitudinem nubium, ut ab omnibus angelis adoraretur ut Deus, & habito in ſe conſilio dixit. Ego ſum plenus ſapientia, perſuadebo omnibus angelis, ita quod ſine contradictione credēt mihi dicēti, Deus ego ſum, a me ipſo ſum, prædicauitq; eis ſine temporis mora, ut habetur in Dan. ubi dicit. Fines ſuos emiſit ad uniuerſa ſigna regionis. i. effudit eloquia ſapiētiæ ſuę ad uniuerſas angelorum multitudines, ut ſibi obedirent. Sed dominus Deus, qui non permittit creaturam tentari ſupra id, quod poteſt, ſuſcitauit unum de archangelis, qui conſtanter diceret, non es tu Deus, ſed eſt alter excellentior, qui te, & omnes nos creauit, & ideo ille uocatus eſt Michael qui interpretatur, quis ſicut DEVS noſter, qui reſiſtendo lucifero dixiſſe perhibetur.

betur. Cur dicis, ergo ſum Deus? Quis enim poteſt eſſe Deus, ſicut Deus noſter, & ſimilia, & tunc factū eſt prę lium in cœlo, ut dicitur Apoca. 12. ꝙ Michael pugnabat cum dracone. Hęc Henricus de Aſſia ſup Geneſim.

Decimum Caput ſecundæ Decadis, De aſſumptione hominum intra choros Angelorum, Circa quod, quę quęſtiunculę nunc infra notatæ ſoluētur.

QVÆSTIO I. CAP. DECIMI. SECVNDÆ DECADIS.

Vtrum homines poſt eorum mortem ad collegium angelorum aſſumantur.

QVÆRITVR, ſi ad angelorum collegium homines poſt mortem aſſumantur. Ad quam primo uidetur reſpondēdum negatiuè. Ratio eſt, quia plus diſtat natura hominis a natura angelorū, quā natura uni⁹ angeli a natura alterius. Sed angelus inferioris naturæ nō poteſt pertingere ad ſuperioris ordinem, ergo uidetur, nec homines ad ordines angelorū aſſumantur, nec aſſumi poſſint. In cōtrarium eſt. Matth. 22. ubi dicitur a Chriſto. Erunt ſicut angeli Dei in cœlo. Et eccleſia cantat. Gaudent chori angelorum conſortes, & concities noſtri. Reſpondeo dicendum, quòd circa hoc triplex fuit opinio. Quidam enim commentator Græcus epiſcopus Euſtratius dicit in commentario ſuper ſexto Ethico. Ariſtotelis, quòd nemo tantum animæ ſuæ perfectum ſtatum aſpirare poteſt ut ad operationem intellectuum ſeparatorū ſiue ſubſtantiarum intellectualium ſeparatarum cuiuſmodi ſunt angeli, pertingat. Et ſecundum hoc dicendum

dum eſt, quòd hominum, qui in gloriam aſſumuntur erit unus ordo decimus inferior, nouem ordinibus angelorum. Sed hæc opinio eſt cõtraria dictis ſanctorũ, & uidetur etiam ſapere hæreſim. Cum etiam beata uirgo ſit exaltata ſuper choros angelorum, ut habet eccleſia, & ponitur in c. prouinciandum de conſecra. diſt. 3. & Auguſtinus 11. & 12. cap. 1. de ciui. Dei dicit, quòd non erunt duę ſocietates hominum, & angelorum, ſed una. Alia opinio eſt, quòd quidam hominum aſſumentur ad ordines angelorum. Alii uero facient unum ordinem decimũ, ut expleatur ſimilitudo de decima drachma perdita quæ ponitur Luc. 15. Sed hæc diuerſimodè aſſignantur. Quidam dicunt, quòd ſolum uirgines ad ordines angelorum aſſumuntur eo, quòd cognata ſit angelis uirginitas, ut dicit Hieronymus. Alij uero electi decimum ordinem conſtituunt. Sed hoc etiam non uidetur uerum, quia multi non uirgines, ut Petrus, & Magdalena multis etiam uirginibus eminẽtiores ſunt. Vnde alii dicunt, quòd perfecti aſſumuntur ad ordines angelorum, ſed illi, qui ſunt imperfectorum meritorũ, decimum ordinem conſummabunt. Sed cum ex omnibus, & angelis futura ſit una eccleſia, & hierarchia non eſt probabile, quòd numerus ordinum, qui cęleſti hierarchiæ competit per tria terna diſtinctus, ut ipſe numerus ordinum exprimat trinitatis increatæ ueſtigium, per homines augeatur. Et quando dicitur in c. 2. duo ſolummodo hymni de conſe. di. 1. quòd ſi decimus ordo eorum &c. Sic intelligendum eſt, quòd de hominibus reſtaurabitur, quòd in angelis lapſum eſt, de quibus tot corruerunt, unde poſſet fieri decimus ordo. Similiter quando magiſter ſententiarum in 2. diſt. 9. teſtatur de ſcriptura (cuius maior eſt ueritas, quàm omnis humani ingenij perſpicacitas, ut dicit Auguſtin.) quæ dicit, quòd ex hominibus decimus ordo eſt reſtaurandus. Reſpondet Albertus, quòd ibi decimus ordo non eſt accipiendus ratione numeri, ſed ratione gradus in

gloria,

gloria,vel gratia. Est tertia positio quæ doctrina sanctorum magis consona est, & quæ magis doctrinæ theologorum placet,& maximè sancto Thom. Alberto Magno, domino Vlrico, quòd omnes electi assumentur ad ordines angelorum, quidam scilicet ad superiores,quidam ad inferiores, quidam ad mediocres pro diuersitate suorum meritorum, sed beata Maria super omnes. Hæc autem positio patet ex gloss. super illud Psal. Constitues eos principes &c. quæ dicit: elegit pauperes, ut exaltet ad ordines cœli, qui sunt ex hominibus, & angelis. Item gloss. super illud Deuteronom. 12. Omnis locus quem calcauerit pes vester &c. Dicit ibi gloss. Si diabolum vincere potero, si meruero, vt Deus conterat eum sub pedibus meis, consequenter locum in cœlo eius habebo. Item Dionysius. cap. 1. de diuinis nominibus dic't. Homines angelorum gloriam sortientur. Item Gregorius in homelia de centum ouibus,de quibus Lucæ decimoquinto dicat, quòd homine secundum diuersitatem meritorum ad diuersos ordines transferentur angelorum. Et in homelia de angelorum distinctione dicit Gregor. Distinctæ conuesationes hominum singulorum hominibus congruunt, & in eorum sortem, vel ordinem per conuersationis similitudinem deputantur Nam sunt plerique, qui parua capiunt,&c. Si autem quęritur vtrum assumātur tot de hominibus quot angeli cęciderunt,vel remāserunt,vel plures,vel pauciores. Respondeo,& dico,quòd ille,hoc,solus scit cui soli cognitus est numerus electorum in superna fœlicitate locandus, & hic est Deus. Ad rationem autem in oppositum, & ad auctoritatem Eustratij respondetur quòd homines assumi ad ordines angelorum potest intelligi tribus modis. Vel ex parte naturæ,vel gratiæ vel efficaciæ. Primo ex parte naturæ,& sic nullus assumi potest ad ordines angelorum, tum quia in homine naturalis actio nunquā potest pertingere ad æqualitatem

tem angelorum. nullus enim intellectus humanus secundum formam potest pertingere ad cognoscendum Deum, vt angeli, tum quia semper remanebunt distinctæ naturæ, scilicet angelica, & humana. Secundo modo assumi ad ordines angelorū potest intelligi ex parte gratię, & tunc dico, quòd non solum ad ordines, sed supra ordines angelorū assumi potest, ut patet de beata virgine quæ ex eo, quòd habuit plus de gratia, super omnes choros angelorum est exaltata. Tertio modo potest intelligi assumi ad ordines angelorum ex parte efficaciæ, & tunc dico, ꝙ quamuis angelus inferior non possit mereri, vt ad gloriam angeli superioris perueniat, tamen homo sic. Eo quòd meritum hominis est efficacius, q̄ meritum angelorum. Quod probatur quatuor rationibus. Prima est propter Dei liberalitatem quæ non obstante humanæ naturæ infirmitate homini tantum vult dare quantum angelo. Secunda ratio est propter difficultatem quæ est occasio maioris conatus, & per consequens meriti. Tertia ratio est, propter temporis diuturnitatem ex qua homo potest de virtute in virtutem proficere, & de bono in melius, cū diutius sit viator, quam angelus. Quarta ratio est, propter gratiæ, & meriti Christi infinitatē, ex qua nostra merita efficaciam habent, & ideo magis possunt homines virtute meriti Christi quod est infinitum trās ferri in gradum altiozis naturę, quam etiam angelus. Thom. in 2. sententiarum distinctio. 9. & de consecratio. distinctio. 1. capit. 2. duo hymni. dominus Ioannes de Turre Cremata.

QVAE-

QVAESTIO II. CAP. DECIMI. SECVNDÆ DECADIS

Vtrum Beata Virgo, fuit assumpta super Choros Angelorum.

QVAERITVR, Si uirgo Maria fuit assumpta super Choros angelorum? Ad quam uidetur primo respondendum nagatiuè. Ratio est, qa superchoros, & thronos angelorum non est nisi thronus sanctissimæ Trinitatis, quæ est ipsa deitas, vel Deus. Sed in throno illo nō fuit collocata, qa sic fuisset æqualis in deitate, & gloria trium personarum. Ad hanc quæstionem dicunt aliqui, quòd virgo Maria, nō dicitur exaltata super choros angelorum, quia collocata fuit in primo loco postremi superioris chori Seraphinorum. vnde lucifer cęcidit, sed hoc nō valet, quia si sic non diceretur exaltata super choros angelorum, sed intra eorum thronos posita. Ideo dicendum est, q̄p supra oēs choros assumpta fuerit, & collocata. Quod probatur rationibus, auctoritatibus, & figuris. Prima ratio est, sancti Thom. in opusculis, opusculo. 8. dicentis. Maria uirgo excellit omnes angelos in tribus, scilicet in plenitudine grāe, in Dei familiaritate, & puritate, ergo etiam eos loco debuit excedere. Item Albertus super missus est; idem sic probat. Plus distat beata virgo a Seraphin in dignitate, & gloria, quàm Seraphin a Cherubin. Sed propter excellentiam dignitatis Seraphin ordinatur super Cherubin vno ordine, ergo beata uirgo erit super Seraphin ad minus vno ordine. Item plus distat domina a seruo, quàm seruus a seruo. Sed Seraphin seruus, sic se habet ad Cherubin seruum, quòd vno ordine superat illum ergo, & regina, & domina eos seruos, & per consequens omnes angelorum choros. Item Ioannes de Biblia Bononien. quo-

quolibeto 19. sic probat propositum, gratia, & gloria commensurantur, nam s'm mensuram gratiæ est mensura gloriæ, sed beata Maria omnem creaturam intel lectualem antecedit in gratia, ergo omnib. præfertur in gloria, ei quippe dictum est. Aue gratia plena. Item meritũ, & præmium sibi per æquiparantiam correspõdent. Meritum aũt consistit in charitate, sed ipsa plus quam aliqs angelus dilexit Deum, ergo &c. Idem hř de conse. dis. 3. c. pronunciandũ, & ibi archidiaconus. Probatur ẽt idem auctoritatibus, & primo ecclesiæ cãtantis. Exaltata es sancta Dei genitrix sup choros angelorum ad cœlestia regna. Item Psal. Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circundata varietate; gl. Astitit. i. super choros angelorum propinquius stetit. Regina vero à dextris tuis. i. prope deitatem tuam. In vestitu deaurato. i. sapientiæ ad aduocandum ꝓ hominibus. Circundata varietate, meritorum, scilicet, & virtutũ. Idem Aug. Sed de te. o virgo quid dicam pauper ingenio cum quicquid dixero minus sit laude tua. Si cœlum te vocem, maior es &c. Et concludit, si dominam angelorum vocem per omnia etiam comprobaris. Si ergo domina eorum, ergo super eos. Et Hieronymus. Hæc est dies præclara in qua meruit exaltari super chorus angelorum, & peruenire vltra quàm nostræ humanitatis naturæ licitum sit, vbi non substãtia tollitur, sed gloriæ magnitudo monstratur. Vbi Christus pro nobis introiuit pontifex in æternum cœli palatium &c. Probatur tertio figuris, & primo 3. Reg. 2. vbi ponitur, quòd thronus Bersabæ matris Salomonis positus est iuxta thronũ regis, & sedit mater ad dexteram filij. Item 3. Reg. 2. dixit dominus per Ahiam profetam ad Ieroboam. Te assumam, regnabis super omnia, quæ desiderat anima tua erisq; rex super Israel. Et sic patet veritas huius quæstionis. Ad argumentũ autẽ in contrarium est dicendum, ꝙ non ideo dicitur Virgo Maria exaltata super choros ange-

lorum

lorum quasi fuerit æqualis deitate tribus personis: Sed quia cıtra personas diuinas nulla pura creatura plus beata uirgine participat domini gratiam, gloriam, & præmium essentiale diuinum. Clamemus ergo ad eã gementes in hac lachrymarum valle, & flentes, & dicendo, trahe nos post te intra choros angelorum; & adiuua, vt in odorem vnguentorum tuorum curramus o virgo aduocata nostra.

ADDITIO.

Chaldæorum sententia erat, naturam humanam nullam habere formam, nec imaginem determinatam, Ideo nunc in bestiam, nunc in diabolum, nunc in Angelum transibat. Sed melius Diuus Paulus secundo Corinth. tertio, scriptum reliquit: Quod potest humana natura in Deum transire. In eadem enim imagine transformamur, a claritate, in claritatem. Ob hanc causam Beata Virgo in eam sortem transcendit, vt merito super omnes angelos conscendere potuerit, ex dono gratiæ, qua præ cæteris repleta fuit. Si enim Christus filius ipsius, etiam quo ad humanitatem, sortitus est principatum. & regnum, nedum super homines, sed etiam super Angelos, & creaturas omnes (vt dicit Paulus. ad Heb. capitu. primo.) Quod mirum si, & mater eius conscendit? Immo credendum est, cum corpore ascendisse, fortasse incorruptionem, ac immortalitatem induto, & in sortem spiritualem pœnitus immutato, vnde sicut Petrus de CHRISTO loquens, ait. Quod DEVS eum solutis doloribus inferni suscitauit, quia impossibile erat ipsum detineri ab illo, cum esset immaculatus. Sic quoque de eius matre pura, & immaculata dicere iure possumus, & debemus, neque credendum est, fuisse Virgini denegatum, quod multis cõcessum.

Aſſumpta igitur eſt in cœlum ſuper choros Angelorum conſtituta omnium peccatorum aduocata, concors cum filio, qui venit vocare, & ſaluare peccatores, & vitam æternam omnibus procurans,

FINIS SECVNDÆ DECADIS.

SPECV-

SPECVLVM PEREGRINARVM QVAESTIONVM TERTIÆ DECADIS

CAPVT PRIMVM, SEX Quæſtiones continens, De ueritate, & exiſtentia malorum Angelorum.

QVÆSTIO I. CAP. PRIMI, TERTIÆ DECADIS.

An mali Angeli, qui Kacodæmones dicuntur ſint verè in rerum natura.

QVÆRITVR, Si Kacodęmones, id eſt mali angeli ſecundum rei veritatem reperiãtur, an ſit commentum fidelium Theologorum, & Chriſtianorum? Ad quam primo videtur reſpondendum negatiuè, quia ſi eſſent reperirentur a Deo in libro Geneſis creati, ſed ibi nulla mẽtio de angelis malis, nec bonis ergo non ſunt creati, nec per cõſequens exiſtunt in mundo, nec in inferno, aut aere hoc noſtro caliginoſo. Item Ariſto. & peripatetici poſuerunt non eſſe dœmones, & ea quæ nos attribuimus dæmonibus dicebant prouenire virtute cœleſtium corporum, & aliquarum rerum naturaliũ, ſcilicet lapidum, & herbarum. Præterea nos videmus,

ꝙ luna ſm certa augmenta eius vexat homines, & lunatici dicuntur. Mat. 10. & 17. Necromantici et obſeruant conſtellationes ad opera eorum cum fingunt ſe inuocate dęmones, ergo non ex dæmonibus, prout dr̄, ſed ex corporibus cæleſtibus illa proueniunt. Rn̄deo dicendum ꝙ circa varietatem, & exiſtentiam dęmonū triplex fuit opinio Prima Ariſtotelis, & eum ſequentium peripateticorum qui non poſuerunt dæmones eſſe, ſed ea quæ attribuere ſolemus dæmonibus dicebant prouenire ex virtute cœleſtium corporum, planetarum, & quarundam aliarum rerum. Vnde Aug. 10. de ciui. dei dicit. Porphyrio ęgyptiaco peripatetico, & necromantico viſum fuit, ꝙ quibuſdam herbis, lapidibus, animantibus ſonis ac certis quibuſdam vocibus figurationibus ac figmentis quibuſdam et obſeruatis motibus ſyderum in conuerſione cœli fabricantur in terra ab hominibus poteſtates ſyderum idonea varijs effectibus exequendas. Sed hoc apparet manifeſtè falſum, dicit Aug. ex hoc quia inueniuntur aliquæ operationes dæmonum quæ nullo modo poſſunt procedere ex aliqua naturali cauſa, puta, ꝙ aliquis arreptus a dæmone loquatur linguam ignotam, recitet uerſus, & auctoritates quas nunquam ſciuit. Multaque alia inueniuntur opera dæmonum, tam in arrepticijs, q̃ in artibus necromanticis, puta ſtatuarum locutio, earum motio, quæ nullo modo poſſunt procedere niſi ex aliquo intellectu, propter quod quidam alij philoſophi coacti ſunt ponere dæmones eſſe, ſed non quos nos dicimus, ſed eſſe animas hominum vt dixit Plotinus, & adduxit Aug. 9. de ciui. Dei, & ex huiuſmodi hominum animabus fieri dęmones lares; id eſt domeſticos, ſi fuerunt animæ boni meriti. Si vero fuerunt animæ mali meriti, fiunt laruę, id eſt turpes, & terrefacientes. Si autem ſit incertum eas bonorum fuiſſe an malorū meritorum, efficiuntur dij manes, quod credētes multi auriſpicum occiderūt pueros, ut haberēt animas eo

rum

rum in suis operibus cooperantes,& adiuuantes. Sed hoc perniciosum dogma Chrysostomus super illud Mat. Dæmones exibant de monumentis reicit dicens, non hẽt rõnem,unam uirtutẽ incorporeã posse in aliã transmutari subã.s.aĩam in subam dæmonis. Nec ẽt rõnabile est aĩam a corpe separatã hic oberrare. Iustorũ enim aĩæ in manu Dei sunt, q̃ aũt sunt peccatorũ confestim hic adducuntur. Fuerũt tertii qui pp erroneam hanc nunc superpositam opinionẽ posuerunt,ut adducit Aug. 8.de ci. Dei ꝙ oĩum aĩalium in quibus est aĩa rõnalis tripartita diuisio est,in Deos,homines, & dæmones. Deos autem dicebant habere corpora cęlestia, dæmones aerea,homines uero terrena. Vnde & Plato sub substãtijs intellectualibus omnino a corpore separatis hos tres ordines substantiarũ corporibus unitarũ ponebat. Et ij tertij licet uerum dixerint, ꝙ homines terrena corpora habeant,ut experimur, & falsum senserint de animatione corporum cęlestium. Cum Aristoteles neget corpora cœlestia esse animata, ut dicit Boetius. Cogente tamen ueritate uerum dixerunt, ponendo dæmones esse,licet non sint naturaliter corporis aerei,ut ponebant,& in sequenti dubio probabitur. hęc omnia Tho. in q̃onibus disputatis de dęmonibus. q.1. ponit ẽt dñs Gulielmus Parisiensis li.de uniuerso, par.4.q.ꝙ inter Kacodęmones sunt ẽt aliq delyri quasi fatui qui exigente hoc in pœnam qualitate peccatorũ, ex intrinsecis passionib. uitiorum.s. irę, odii, superbię, timoris,doloris,& huiusmodi,qui possunt tantum excrescere in spiritu aliquo ꝙ incipiat furere, & delyrus fieri. Ita ꝙ tam stultè,& ridiculosè iudicet de rebus, sicut unus fatuus homo,qui circa uirtutem ratiõatiuã, ita peruerti turbari,& alienari potest,ꝙ errabit circa secundam,& tertiam operationẽ intellectus. Et similiter põt accidere in dęmonib.& aĩab. dãnatis hæc ille formaliter. Sed præter hęc quę nunc supradicta sunt cõstare põt existẽtia,& ueritas malorũ spũum siue dęmonũ

primo, scripturarum, & gentilium auctoritatibus. Secundo inductionibus. Tertio exemplo. Primo auctoritate ueteris testamenti, & noui: Nam Gen. 3. dicitur, quod tẽpore quo Adã, & Eua erãt nudi in paradiso, erat quædam alterius speciei rationalis creatura præter hominem. Vnde dicitur. Sed & serpens erat calidior cunctis animãtibus terræ, quæ fecerat dominus Deus quinta, & sexta diebus. Qui quidem serpens non propria natura, sed quadam intellectuali natura serpenti aduenticia loquebatur Euæ. Hanc autem rationalem creaturã præter hominẽ dicitur diabolum fuisse. Iob quoq;. ca. 20. dicitur. Vadent, & uenient super eum horribiles, oẽs dæmones tenebræ absconditæ sunt in oculis eius. Et c. 16. dicitur. Hostis meus terribilibus oculis me intuitus est aperuerõt super me ora sua, & exprobãtes percusserunt maxillam meam, satiati sunt pęnis meis. Et Sap. 11. c. dicitur. Quod quidam errantes colebant multos serpẽtes, & bestias supe ruacuas, immisisti illis multitudinem multorum animalium in uindictam, ut scirent quia per quæ quis peccat, per hęc, & torquetur Et Matth. 25. Discedite a me maledicti in ignem æternũ, qui paratus est diabolo, & angelis eius, & Iob 41. metaphoricè formam dæmonis describens dicit. Sternutatio eius splendor ignis, & oculi eius, vt palpebræ diluculi, de ore eius lampades procedunt, sicut tæde ignis accensæ, de naribus eius procedit fumus sicut ollæ succensæ, atq; feruentis, halitus eius prunas ardere facit, & flamma de ore eius egreditur, in collo eius morabitur fortitudo, & faciẽ eius pręcedet egestas, &c. Vide totũ capitulum. Refert etiam August. lib. 8. de ci. Dei, quòd Apuleius Platonicus scribit in li. de Deo Socratis, Socratem dæmonem quendam habuisse familiarem, qui sollicitus erat circa ipsum, ut desisteret ab agendo, quando illud quod agere uolebat improspere fuerat euenturum. Item posuit, quòd dæmones sunt medij inter homines, & Deos, preces hominum ad Deos deferentes,

rentes, atque impetrata beneficia hominibus reportantes. Et Plato in Thimeo dicit inuisibilium diuinarum potestatum quę dæmones nuncupantur, præstare rationem opus maius est, quàm ferre ualeat hominis ingeniũ. Et Xenophon. li. 1. de morte Socratis ad Athenienses inquit. Enimuero iam bis mihi defensionem paranti dæmonium aduersatur. Et Lactan. li. 2. Institutionũ, & Augu. li. 10. c. 24. de ci. Dei multa de eorum existentia scribũt. Sed præter ea ēt q̃ dicta sunt de scripturarũ testimonijs, esse quasdam rationales substãtias malas, & peruersas præter hominem, & in hoc mundo uagari patere, & constare potest ex quinq; inductionibus. Primo ex reuelationibus, seu inspirationibus occultorum quas sæpe fieri hoībus, & factas ēt certissima relatione didicimus, q̃ saluari nõ poterant ex ordine, & influxu corporalium causarum superiorũ, & inferiorum. Scdo ex responsis, seu oraculis, & alijs miris effectibus qui apparuerunt circa Idola quibus dęmones persuaserunt hominibus se collendos etiam magnis, & sapientibus uiris ut Romanis &c. qui etiam effectus rationabiliter reduci non possunt, aut in causas superiores, uel inferiores cursus naturalis. Tertio ex operibus, seu effectibus artium magicarum quarum sunt quidam effectus mirandi, qui fiunt mediantibus uerbis non ex intrinseca uirtute uerborum aut caracterum, nec ex propria uirtute intellectus hominis, uerba proferentis, ut clare, & faciliter ex principijs rectæ philosophiæ, & liberalium artium conuinci potest. Relinquitur ergo, quòd fiant tales effectus ex operatione alicuius intellectus, uel naturæ intellectualis, ad quam referuntur uerba intelligibilia, & necromanticorum, & ad quam formantur signa caracteres, seu sigilla firmitatis dominii. Quarto ex actibus obsessorum, & reuelationibus occultorum. Quinto ex subitis transmutationibus rerum, ut uirgarum in serpentes, & huiusmodi quæ fecerunt magi Pharaonis. Hæc omnia Henricus de Asia

ſia ſuper Gene. Tertio idem ſuadebitur exemplo. Retu lit enim mihi R. dominus Abbas regius Salernitanus integræ uitæ magnique iudicii uir, atque Ferdinandi regis fideliſſimus a ſecretis ambaſciator, quòd ea tempeſtate, qua Veneti grauiſſimum bellum Duci Ferrariæ intulerunt: Cum Alfonſus Aragonius Calabriæ Dux inuictus, tunc eſſet Mediolani ibiq; inter illuſtres uiros de ſpiritib. ſermo haberetur, in quo cœtu tunc forte aderat is Abbas, uarieque de ea reſentirent, aſſeueraſſe ducem ait non uanum eſſe quod de illis, diceretur, neque commentitium. Siquidem cum apud Cotronum Calabriæ ciuitatem degeret, & poſt regias curas aliquid quæreret laxamenti, nunciatum eſt mulierem ibi a ſpiritibus malè mulctari. Iuſſit illam ad ſe duci. Quā alloqui dux cum cœpiſſet eam uelut foret exanimis nihil reſpōdere, nihilque moueri. Quod ille cum animaduertiſſet, loculos (qui crepundia appellantur in quibus lignum crucis, agnus Dei, & cęrea quędam, crux, a diuo fratre Io. de Capiſtrano ordinis minorum ſacrata, latebant è ſinu ſuo exemit, eiusque mulieris clam brachio impoſuit. Tunc illam uehementer exclamaſſe, miriſque modis, os atq; oculos diſtorquere cœpiſſe. Dux uerò imperat fari quid ita clamitaret, reſpondit, ut id auferret, quòd ei iniecerat, tum duci quidnam eſſet quòd auferri iuberet interroganti reſpondit, ijs loculis quos ipſe clandeſtine impoſuerat in eſſe lignum crucis, agnum Dei, & cæream crucem ab infeſtiſſimo eius hoſte ſacratam, quæ cum dux abſtuliſſet rurſus fit exanimis. Hic cum Venetorum conſul ſuperueniſſet de rebus ſerijs cum Duce locuturus, ideo ea iuſſu ducis educitur. Mox ſequentibus tenebris cum ſe cubitum dux recepiſſet repente omnia obſtrepere uiſa ſunt, ut aliquos ad ſe dux timore correptus aduocari iuſſerit, quibus cum peruigil uſque ad lucem pernoctauit. Hanc iterum die poſtero imperat accerſiri, quæ ducem ubi eademque pridie fecerat molientem

aduertia

aduertit. Interrogat an nocte præterita pertimuerit? Quam cũ dux increpuisset tanquã tartareũ spm̃ mortalibus infestum, simulq; sciscitaretur an ea fuerit quæ per cubiculũ obstrepuerit somnosq; turbarit, illa subridens annuit. Vbi latuisset interroganti, in summo inqt conopeo quod lecto tuo adiacet, quòd nisi me sacra, q̃ loculis gestas abdita prohibuissent, illico te nostris manibus euectum, præcipitem, electo deturbassem. Quin nosti me captasse quodcunque uerborum tibi heri fuerit cum Venetorum consule? Dux uero tanquam id fieri nequaquam potuisset, amotis arbitris, fare inquit. Illa non secus ac si interfuisset, rẽ omnem, ut erat, ne mutato quidem uerbo ordine edisserit. Admirabundus dux, tãto post hæc firmius credidit malignos spiritus circũferri quantum unquam antea hæsitarat. Nunc ad rationes respondeamus in oppositum, & primo ad primum dicendum est, ꝙ Aug. dixit. 11. de ci. Dei ꝙ angelis cõiter nõ sunt prętermissi in illa prima rerum creatione, sed significãtur nomine cęli, aut noĩe ẽt lucis. Ideo ãt, uel prętermissi sunt, uel noĩbus rerũ corporaliũ, figurati, quia Moyses rudi populo loquebatur, qui nondũ caperet poterat ĩcorporeã naturã, & si eis fuisset expressũ aliquas res esse sup oẽm naturã corporeã, fuisset eis occasio idolatriæ, ad quam proni erant, & a qua Moses eos præcipuè reuocare intendebat. Ad secundum cum reuerentia negamus Aristotelem, & ubi contra fidem tenet, pęnitus eum negamus, & dicimus, quòd licet corpus lunare in augmento, uel decremento possit fortasse aliqualiter homines uexare non tamen tanta uexatione quanta nos quandoque uidemus in arrepticiis, sed illam tam uehementem causant dæmones, & id faciunt maximè in augmẽto, uel decremento lunę dupli ci rõne. Primo qdẽ adhoc, ut creaturã dei. s. lunã infament, ut dicit Hierony. & Chisost. Secundo quia cũ nõ possint operari nisi mediantibus uirtutibus naturalibus, ut declarabitur, considerant ipsi dæmones in suis

operibus

operibus aptitudines corporum ad effectus intentos. Manifestum est autem, quò cerebrum omnium partiū corporis humidissimū est, ut dicit Aristoteles, & ideo maximè subijcitur operationi lunę q̄ ex sua proprietate habet mouere humorem. In cerebro āt perficiuntur uires aīales, & ideo dęmones ſm certa augmenta lunę perturbant hominis phantasiam, quando considerant cerebrū ad hoc dispositū. Ad tertiū dicendum, ꝙ necromantici uerè, & non fictè inuocant dęmones in certis constellationibus, & dęmones respondent, & ueniunt ꝑp duo. Primo quidē, ut homines in hunc errorem inducant, ꝙ credant aliquod numen esse in stellis. Scđo, quia considerant ſm aliquas certas cōstellationes naturam corporalē magis esse dispositā ad effectus pro q̄bus aduocantur. Quod ēt alliciant, & aduocentur aliquibus herbis lapidibus &c. ut adducit Aug. de mente Porphirij, non tn̄ illius qui prędicabilia edidit. Ad hoc respōdet Au. 21. de ci. Dei, ꝙ dęmones alliciunt hmōi nō ut aīalia cibis, s. ut ouis ramo uiridi, sed ut spiritus signis, inquantū scilicet eis hęc exhibēt in signū diuini honoris, cuius ipsi sunt cupidissimi. Hęc oīa Thom. ubi supra, & pri. par. q. 115. & Henricus super Genesim.

QVÆSTIO II. CAP. PRIMI. TERTIÆ DECADIS.

Quid sint dæmones.

QVÆRITVR, quid sint quos nos uocamus dęmones? Ad quā respondet Augus. super Gen. recitatiuè de mente Platonicorū, & ponitur in decretis in c. sciendū 26. q. 3. sic describēs angelos malos. Dęmones sunt genere animalia natura pulcherrima, mēte rationalia, animo passiua corpore aerea, duratione ęterna. Dicit genere naturę, & prędicamenti substantię. Natura pulcherrima. Nam quantum ad substantiam

suę naturę nō sunt bonis angelis turpiores. Animo passiua, passionibus ſm platonicos appetitus sensualitatis concupiscibilis, scilicet, & irascibilis. Corpore aere inquantum sunt creati de materia subtiliori, ut dicit glo. decreti, ubi supra, ut intelligātur subtilius, & uelocius intelligere, q̃ hoīes: Duratione ęterna scilicet gratia, & non natura. Item Aug. de ci. Dei, sic eos ēt describit. Dęmones sunt spiritus nocendi cupidissimi a iustitia penitus alieni, superbia tumidi, inuidia liuidi, fallacia callidi, qui in hoc quidem aere habitant, quia de sublimitate cęli superioris eiecti, merito irregressibiliter in sibi congruo uelut carcere dāñati sunt. Et dicuntur mali angeli diaboli, a dia quod est duo, & bolus quod est morsellus, quasi duos morsellos cupiētes, animarū & corporum, ut dr̄ in glo. ordinaria in c. firmiter extra de summ. Trin. Dr̄ ēt diabolus hebraicè, quasi deorsum fluens. Græcè dicitur criminatur. Latinè angelus malus, ut dicit Isid. 8. Ethimo. Dr̄ ēt satanas, quasi aduersarius, Et dęmon quasi peritus rerū. Hęc ex supradictis.

ADDITIO.

Dicit Dęmones esse genere animalia. Quoniam Mercurius Trimegistus, academici omnes, & multi ex antiquioribus doctoribus nostris asserunt angelos esse corporeos, & animales. Inquit enim D. Basilius. Angeli corpora habent ueluti spiritus quosdam tenues, aereos, atque puros. Certe moueri non posset angelus de loco, ad locum, nisi corpus haberet, cum solius corporis sit motus localis. Quantum uerò ad quęstionis titulum attinet, habemus a Porphyrio & Proculo, quod duplex est malorum dęmonum genus, Ad rerum enim est animarum, aut substantialium, & intellectualium dæmonū, alterum uerò est materialium potentiarum, ut sunt appetitus animales, semper spiritui aduersantes. At Michael Psellus de mente Platonis, Porphirij, & Proculi, eos ad quatuor pręcipua genera reducit: Terreum uidelicet, aqueum, aereum, & igneum.

igneum. Terrei enim nobis aduersantur per carnem, aquei per sanguinem, pituitæ admixtum, aerei per spiritum superbię. Ignei per inflammatam iram, sed bene nota in supradicto capitulo, ꝙ Au. potius aliorū narrat opinionē q̃ ipse sētiret aliqua q̃ de spiritib. dicta sunt, ut ē illud ꝙ creati sint de materia subtiliori, ē. n. sermo moralis. Sūt ēt æterni ꝑ naturā ex parte post, nisi uelit dicere ꝑ gratiā illam generalem ꝑ quā oīa in esse conseruant, aut ꝑ gratiam, respiciēdo eorum demerita de dęmonib⁹ loquēdo reddiderūt. n. se indignos existētię.

QVÆSTIO III. PRIMI CAP. TERTIÆ DECADIS.

Vtrum casus dęmonum fuerit possibilis

QVÆRITVR, Si casus, & lapsus angelorū a mūdi principio, (ut dicunt Christiani) fuit possibilis? Ad quam sic respōdetur, ꝙ quidā hæretici, & philosophi impugnare solent doctrinam Christianam in hoc puncto de casu angelorum dicentes, quòd lapsus originalis a principio mundi angelorum in essentialibus, & accidentalibus perfectorum non fuerit possibilis. Nam dicunt primo, quod ipsi angeli a principio habuerunt de Deo, & de habitudine legitima omnis creaturæ ad Deum clarissimam cognitionem, circa ultimā beatificam', scientes indubiè Deum plus se diligendū esse, & sibi soli obediendum, regratiandum, & cultum latrię exhibendum, ergo malum culpæ in eis esse non potuit. Item secundo arguunt sic. Nulla existente in angelis causa auersionis a rectitudine status primarii, nullus in eis potuit accidere lapsus, aut peccatum, sed nihil dubietatis aut obscuritatis, uel difficultatis in iis quæ agere, quæ omittere, quæ habere debuerunt, potuit in tanta fęlicitate eis accidere., nec aliquid erroris in uniuersali, aut in particulari, uel aliquod impedimentum

dimentum, vel retractiuum, quod angelos a recta, & debita habitudine ad suum creatorem educeret, ibi potuit esse. Quinimmo totum, quòd intus, & extra angelos erat inclinabat, & impellebat rationalem angelorum appetitum erga Deum, ergo peccare non potuerunt. Item tertio sic. Voluntas cum sit potentia de se mota oportet necessario omnem actum electum eius esse conformem alicui iudicio rationis: Igitur ubi rō, vel intellectuale iudicium semper est inobliquabile sicut in angelis erat ibi potentia volitiua obliquari, & peccare non poterat, ergo. Item quarto sic. Si lucifer peccauit, oportuit actum quo primo peccauit esse libera voluntatis electione, ideo illud fuit cōforme alicui iudicio rōnis, ꝙ si fuit rectum, non peccauit, quia non potest arbor bona malos fructus facere. Si vero erroneum, tunc error intellectus præcessit culpam voluntaria, quòd omnes refugiunt admittere. Item 5. sic, dicit B. Aug. 11. de ciuit. Dei. c. 12. Omnes angeli ab initio fuerunt æqualis fœlicitatis, ꝙ ita steterunt, donec isti, qui nunc mali sunt caderent, igitur erant æquales in virtutibus, igitur si vnus habuit perseuerantiam, ergo & omnes, quia alias non fuissent æqualiter fœlices. Item 6. Voluntas nihil potest attingere nec exequi sine rōnis adminiculo, & directorio. Rō autem non consentit malo, immo semper recalcitrando malo remurmurando, dicente philosopho. 1. ethi. ꝙ rō semper ad optima deprecatur, qūo ergo peccare potuerunt, & tā mali fieri, qūo angelorum tam perfectæ, atq; nobilis rōnalis naturę tātęq; virtutis, sapiētiæ, & scientię, ab initio fœlices, & beati appellati, cadere, & labi potuerunt, ergò. Sed contra, Iob. 4. dr̄. In angelis suis reperit prauitatē. Ad hanc dubitatiōnē r̄ndendo quatuor primo notanda sunt, & deinde argumentis r̄ndebitur. Primū notabile est, ꝙ tā angelus, q̄ q̄cunq; creatura rōnalis si in sola natura consideretur potest peccare, & si alicui creaturæ conuenit, vt peccare non possit, hoc

habet

habet ex dono gratiæ, non ex conditione naturæ, Cuius ratio est, quia peccare nihil est aliud, quàm declinare a rectitudine actus quem debet habere, siue deficere in agendo, siue accipiatur peccatum in naturalibus, siue in artificialibus, siue in moralibus, solum autem illum actum a rectitudine declinare non contingit, cuius regula est ipsa uirtus agentis. Si.n. manus artificis esset ipsa regula incisionis, nũquam posset artifex nisi recte lignum incidere, sed si rectitudo incisionis est ab alia regula, contingit incisionem esse rectã, & non rectam, diuina autem voluntas sola est regula sui actus, quia ad superiorem finem nõ ordinatur. Oĩs autem voluntas cuiuslibet creaturę rectitudinẽ in suo actu non habet: nisi ſm, ꝙ regulatur a voluntate diuina, ad quam pertinet vltimus finis, sicut quælibet voluntas inferioris dẽt regulari ſm voluntatem superioris, vt voluntas militis ſm volũtatem ducis exercitus, sic igitur in sola voluntate diuina pctm̃ esse nõ potest, in qualibet autem voluntate creaturæ potest pctm̃ esse secundum conditionem naturæ suę. Thom. 1. par q. 63. ar. 1. in corpore. Secundnm notabile est. Non est, nec esse potest aliqua intellectualis creatura Dei capax contradictoriè libera simpliciter impeccabilis, id est quę nullo modo possit peccare, patet faciliter, quia Deus omni tali potest obligatoriè præcipere aliquid, quod in eius potestate implere esset, vel non implere stante obligatione ad contrarium, quia nulla creatura rationalis esse potest de cuius ratione essentiali sit esse beatum, ergo omnis talis potest in statu viæ poni, & dimitti suo libero arbitrio sub communi influentia, ergo omnis talis potest peccare. Tertium notabile est, quòd non potest esse aliqua creatura rationalis essentialiter, seu naturaliter mala, vel peruersa, quòd probatur sic. Sit. A. talis creatura rationalis, quæ essentialiter sit mala, tunc quæro si. A. sit apta nata agere, vel se habere conformiter conditioni suæ naturæ, vel nõ.

Si

Si primum,tunc bene,& rectè,se habere potest, & per consequens non est essentiale peruersum esse. Si verò dicatur,quòd semper agit,& appetit difformiter rõni, & conditioni naturę suę,sequitur,ꝙ violenter se hẽat, & sic tunc potest se naturaliter habere, idest conformiter conditioni naturæ suæ,& ita potest iterum bene,& rectè se habere,& male,& puersè. Ex quibus duobus.s. secundo , & tertio notabilibus sequitur , quod oĩs natura rationalis contingenter,& per accidens.i.ex propria potestate,& libero arbitrio mala facta est. Nam vt dictum est,nulla naturaliter est mala. Hæc Henricus de Assia super Genesim. Quartum notabile est,ꝙ malum culpæ,siue pctm̃ mortale in actu liberi arbitrij cõuenit esse dupliciter. Vno modo ex hoc,ꝙ aliquod malum eligitur,sicut homo peccat eligendo adulterium, quod secundum se est malum , & tale peccatum semp procedit ex aliqua ignorantia, vel errore, alioquin id quod est malum non eligeretur , vt bonum . Errat quidem adulter in particulari eligens hãc delectationem inordinati actus quasi aliquod bonum ad nunc agendum propter inclinationem passionis aut habitus , ẽt si in vniuersali non erret, sed veram de hoc sententiã teneat. Hoc aũt modo in angelo peccatum esse non potuit, quia in angelis nec ignorantia est,nec in eis sunt passiones,quibus rõ,aut intellectu ligetur. Alio modo conuenit peccare per liberum arbitrium eligendo aliquid quod ſm se est bonum,sed nõ cum ordine debitæ mensuræ,aut regulæ,ita ꝙ defectus inducens pctm̃ sit solum ex parte electionis,quæ non habet debitum ordinem nisi ex parte rei electæ, sicut si aliquis eligeret orare non attendens ad ordinem ab ecclesia institutũ, & huius peccatum non præexigit ignorantiam,sed absentiam solum cõsiderationis eorum, quæ considerari debent , & hoc modo angelus peccauit conuertendo se per liberum arbitrium ad proprium bonũ absq; ordine ad regulam diuinæ voluntatis,hæc Thom. vbi su

pra

pra ad quartum argum. Ad argumenta autem in oppositum,ad duo prima patet rñsio ex notabilibus. Ad tertium dr̃, ꝙ volũtas p̃t electiuè actuari, uel electiuè appetere aliquod sine hoc,quod intellctus præiudicauerit assensiuè tale,uel taliter appetere, tum q̃a alias oporteret oẽm actum quo uoluntas peccat p̃cedere errorem intellectus,quod est falsum,& pro erroneo habitum. Nam ꝭm oẽs doctores theologos in angelis,& siŕr primis hoı̃bus malum intellectus secutum est malum uoluntatis, & non econuerso. Ad quartum dr̃,ꝙ actus electiuus quo primo angelus peccauit,p̃cessit ex prius bona uoluntate,non per hoc,quod præcedens rectitudo, uel iustitia uoluntatis ad illã mouerit, sed ex hoc, ꝙ arbitrij libertas a rectitudine ab initio collata abutendo sua potestate exorbitauit:& ad illud quod allegatur ad hoc,ꝙ non põt arbor bona &c. Rñdetur,ꝙ intelligitur in sensu cõposito.i.non stant siŕ quòd uoluntas sit bona & faciat actus malos, cum quo bñ stat uoluntas bona,& iusta possit male,& peruersè eligere. Ad quintum argumentum neganda est consequentia, quia qñ Aug. Dicit oẽs angelos fuisse æqualis fęlicitatis,intelligitur quantum ad præsentem iustitiam, seu quantum ad perfectiones quas p̃sentialiter habebant de habitibus sciẽtiæ,& uirtutis. Ad sextum dr̃ sicut,& ad tertium. Clarum ergo est ex oı̃bus,quod q̃rentes primam radicem seu cognitionem occasionis p̃cti angelorum, non inuenient ignorantiã eorũ quasi peccauerint in filiũ, nec impotentiã uiriũ, quasi peccauerint in patrẽ,sed inueniet in utrumq, potentẽ.s.bonum, & malũ,liberi arbitrij p̃tãtem,quã per absentiam solum considerationis eorũ q̃ considerare debuissent potius flectẽdo in malũ peccauerunt irremissibiliter in spiritum sanctum. Hæc Henricus de Assia super Genesim, nota super hoc cap. quòd author per sępe appellat angelos rationales,utitur enim ratione, pro intellectu, sunt enim intellectuales.

QVAE-

QVÆSTIO IIII. PRIMI CAP. TERTIÆ DECADIS.

De mora inter creationem, & lapsum Angelorum.

QVÆRITVR, Quanto tempore post eorum creationem dęmones ceciderũt? Ad quam sic respondetur, ꝙ de mora inter creationem, & lapsum angelorum diuersi diuersa Sensere. Nam dominus Henricus de Assia super Gen. recitatiuè sequẽs Orig. ponit tria de mora casus angelorum. Prima est, ꝙ non oẽs angeli facti sunt mali ante peccatum hoīs licet aliquis angelus ante hominem peccauerit. Secundum est, ꝙ licet quilibet angelus in instãti peccauerit, non tamen omnes in eodem instãti, peccauerunt, sed successiuè. Tertium est quòd dæmones antequam caderent aliquanto tempore fuerunt iusti, & boni laudãtes Deum, secundum illud Eze. 26. Ambulasti perfectus in vijs tuis a die conditionis tuæ donec inuenta est iniquitas in te. Ambulatio autem est motus continuus aliquam moram requirens, hoc aũt vr̃ innuere Iob. 38. dicens. Vbi eras cum me laudarẽt simul astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei idest angeli boni & mali. Faciat adhoc quòd dicit Origenes super Genesim, quòd serpens antiquus non statim supra pectus, & uentrem suum ambulauit. Est alia secunda opinio, de mora casus angelorum domini Landulfi in secundo sententiarum, distin. quarta ponentis a creatione ad casum angelorum quatuor moras. Prima in qua angeli fuerunt creati perfecti in naturalibus, iustitia originali absque gratia gratum faciente, in qua mora in vsum liberi arbitrij exire non potuerunt. Secunda in mora qua boni conuerterunt se ad Deum, & mali ad propria naturalia, se ardentissimè diligendo,

ideo in iſta mora boni gratiā receperūt. Mali vero po ſuerunt obicem, & impedimētum conuertentes ſe ad bona naturalia, & ideo gratiam non receperunt. Tertia mora eſt in qua mali operati ſunt varia peccata tentantes bonos, & in hac mora fuit plium in cęlo. Apoc. 12. de quo dictum eſt ſupra in ſecunda Decade, & boni bona multa fecerunt, & viriliter reſtiterunt. Quarta mora eſt, in qua boni præmia optima receperūt, & mali pœnas. Et iſte dominus Landulfus ponit inter creationem, & caſum angelorum aliquam moram, quia imaginatur dæmones, in prima mora fuiſſe bonos cū cæteris angelis, iuxta illud Geneſ. primo. Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona. In ſecūda mora poſuerūt obicem ad gratiam gratum facientem impedimentum, In tertia reſilientes a Deo, peccauerunt, & ceciderunt. Quarta mora eſt in qua boni præmiati ſunt, & mali puniti. Et has quatuor moras diſtinguit ipſe Landulfus per coexiſtentias paruas temporis, & ex diſtinctione ſtatuum, & operationum, ſeu uariationum ipſorum angelorum. Et huius opinionis eſt dominus Bonauen. & dominus Ioan. Scotus ibidem. Eſt, & tertia opinio ſancti Tho. probabilior, & ſanctorum dictis magis conſonans dicentis, quòd ſtatim poſt primum inſtans ſuæ creationis angelus peccauit. Nam ſicut boni angeli in ſecundo inſtanti eorum creationis confirmati fuerunt in gratia. Ita, & mali in ſecundo inſtāti eorum creationis ceciderunt obſtinati in culpa? Et ſicut boni angeli in ſecūdo inſtanti per vnum actū meritorium inhæſionis Deo cōfirmati fuerunt in gratia, & meruerunt beatitudinem. Ita mali in ſecundo inſtanti, per vnum actum de meritoriū inadhæſionis Deo, meruerunt pœnam æternam, confirmati in culpa. Quòd ſi dicatur a Scoto contra Thomam. Inter q̄libet duo inſtantia cadit tempus medium. 6. phyſicor. Sed tu ponis aliud inſtans in quo diabolus peccauit ab inſtanti in quo creatus fuit ergo aliqua mora fuit inter

ter creationem angeli, & eius, lapſum, vt Landulfus ſupra tenet. Ad hoc reſpondet Thom. pri. par. queſ. 63. arti. 6. ad 4. dicens, quòd inter quælibet duo inſtantia eſſe tempus medium habet veritatem inquantum tēpus eſt continuum, vt probatur. 6. phyſic. Sed in angelis qui non ſunt ſubiecti cœleſti motui, tempus accipitur ꝑ ipſa ſucceſſione operationum intellectus, vel etiam effectus. Primo ergo modo inter duo inſtantia cadit medium. Secundo vero modo minime. hæc ex Thom. & Henrico intra quæſtiunculam adductis.

QVÆSTIO QVINTA CAP. III. TERTIÆ DECADIS

Vtrum mali angeli in infernum ceciderint.

QVÆRITVR, In quo loco angeli lapſi ceciderint? Ad quam ſic reſpondetur, quòd in dœmonibus poſſumus tria conſiderare, ſcilicet naturam intellectualem, culpā mortalem, noſtram vtilitatem. Primo enim conſiderando in dæmonibus naturā intellectualem, cum in eis lux naturalis, id eſt virtus intellectualis remanſerit, eorum operationi, id eſt contemplationi conuenit cœlum, & ideo tam boni, quam mali, in cœlo empyreo ſunt creati, quod eſt cōtemplationi congruum, vt patuit ſupra. Secundo in dæmonibus conſiderando culpam mortalem, cum eorum natura per culpam ſit deordinata, & obtenebrata, tunc debetur eis pro pœna, & pro tenebra infernus, qui eſt locus tenebroſus pœnalis, & afflictiuus. Tertio conſiderando noſtram vtilitatem, ſic debetur dæmonibus aer, nō quò ad ſupremam, nec quo ad infimam, ſed quò ad mediam ſui partem. Cuius ratio eſt, quia aer, qui eſt in media regione, tres habet conditiones propter quas aer medius competit eis. Eſt enim aer lucidus, vel ſplendidus, tenebroſus, & no

bis propinquus. Primo aer lucidus est, & ideo per naturam lucis, sic competit eorum naturæ intellectuali. Secundo aer est tenebrosus, & sic competit eorum culpę mortali. Tertio aer est nobis propinquus, & sic cōpetit nostrę vtilitati, nam ex ordine diuinę sapientiæ est, ꝙ ex malis eorum nostrum bonum elicitur. s. nostri exercitij & per consequens meriti dum resistimus eorum tentationibus Hæc ex theologis, & Raineryo.

ADDITIO.

Puto. n. quod licet angeli non ceciderint in infernalem locum, habeant tamē infernale supplicium quãuis non cōpletum. s. quo ad accidentalia tm̄, sunt. n. velut vulpes Sansonis deferentes semp secū ignem, pōt tñ acccidēter eorū pœna augeri uide Ric. in 2. d. 6. q. 1.

QVÆSTIO VI. PRIMI CAP. TERTIÆ DECADIS.

Quot fuerint Angeli de cælo cadentes.

QVÆRITVR, Quot fuerint angeli qui de cęlo ceciderunt? Ad quã rñdetur, ꝙ pauciores fuerunt cadentes, q̄ remanentes hoc probatur rōne, & auctoritatibus, & primo, rōne. Nã pc̄m̄ est contra naturalem inclinationem. Ea vero, quæ contra naturam fiunt, vt in paucioribus accidunt. Natura vero consequitur suum effectum, vel semp, vel in pluribus. Scdo probat auctoritatibus, & primo auctoritate Hælisei. 4. Reg. 6. dicentis ministro suo, plures nobiscū sunt quã cum illis, ꝙ exponitur de angelis bonis, & malis. Et Apoc. 12 dr̄, ꝙ draco traxit secum tertiam partem stellarum hoc est tertiam partē ex nouem choris angelorum. Dicunt tñ aliqui quod tot corruerunt ex quibus potuisset fieri decimus ordo. Si quis autē curiosus de termi-

terminatum numerum bonorum,& malorum angelorum ex legionibus eorum ſcire uelit, quærat acutos arithmeticos,& abachiſtas. Hęc Th.q.73.ar.9.pri.par.

Secundum Caput principale huius tertiæ Decadis, De ſimiplicitate dæmonum, Circa quod quinque quæſtiunculæ ſoluentur.

QVÆSTIO I. SECVNDI CAP. TERTIÆ DECADIS.

Vtrum Dæmones habeant corpora naturaliter ſibi unita, ut forma materiæ.

QVÆRITVR, Si dæmones habeant corpora ſibi naturaliter unita, ut forma materiæ. Ad quam diuerſimodè a multis reſpondetur. Nam quidam primò dicunt quod dominus Deus in pęnam,& confuſionē angelorum peccantiū inferiorauit,& inclinauit naturas ipſorum,& fecit eos formas ſubſtantiales alicuius corporis deformis, ut ranarum, uel ſerpentium &c.& ſic tempore primorum hominum potuerūt eſſe quidam dæmones corporei,& compoſiti ex partibus eſſentialibus. Et ſic fuiſſent pars formalis, uel eſſentialis alicuius corporis, ſicq; habuiſſent corpora naturaliter ſibi unita. Sed ſi hoc fuit factum, fuit abſolute ex omnipotentia Dei,& ex obedientiali potentia angelorum malorum non naturaliter. Nam naturaliter loquendo natura incorporea intellectualis uniri non poteſt naturæ corporeæ per modum formæ, uel animæ uiuificantis, quia natura cuiuſlibet dæmonis eſt ſubſtantia rōnalis perſonaliter in ſe ſubſiſtens, non habens aptitudinem naturalem, uel ꝓpinquam adhærendi alteri,

uel constituendi cum altero, licet habeant potentiam obedientialem,ut dictum est.Fuerunt alij secundi qui dixerunt,quod angeli boni, & mali licet nõn habeant corpora sibi unita naturaliter ex ossib. & neruis,& carne compacta sicut cõmuniter perfecta animalia habere uidemus:Nam Christus dixit quod spiritus carnem, & ossa,nõ habet,habent tamen corpora unita eis aerea naturaliter.Et probant hoc tribus rationibus.Primo p Augustinum.2.super Gen.dicentẽ,in spiritum rationalis creaturæ bonum est hoc,quod uiuit, & quod uiuificat corpus siue aereum,sicut ipsius diaboli uel dæmonum spiritus,siue terrenum sicut hominis anima, sed corpus, quod uiuificat est naturaliter unitum spiritui uiuificanti ergo.Itẽ in c.sciendum 26.q.3.dr̃,q̧ dæmones sunt genere aĩalia aĩo passiua, corpore aerea, duratione æterna,ut dictum est,nunc supra. Itẽ Aug.21.de ci.dei dicit.Sunt qnędam ẽt sua dæmonibus corpora sicut doctis hominibus uisum est, ex isto aere crasso atque humido cuius impulsus flante uento sentitur, ergo. Sed quod hoc esse non possit probatur, quia cum aer sit corpus hõgeneum,& simile in toto,& in partib. necesse est,quõd si aliquæ partes aeris animatæ ponantur q̧ totus aer similiter sit animatus qđ patet esse falsum,quo nulla operatio uitæ,nec per motum, nec per aliquid aliud deprehenditur in toto aere, & ideo dicimus dęmones non habere corpora aerea naturaliter sibi unita,ut fiat ex eis unum simpliciter, & per se, non enim tale corpus aereum coniunctum dæmoni uiueret,cum ab eo nõ uiuificaretur,formaliter. Nec dæmõtali corpori coniungeretur,ut pars formalis, cum dęmon,ut dictum est in se integram speciei naturam habeat.Et cõfirmatur hoc,quia angeli, & dæmones simplicioris naturæ sunt,& essentiæ quã anima,sed aĩa est simplex nõ cõposita ex materia,& forma,licet ex actu & potentia,uel ex quo est,& quod est, ergo multo minus angeli simplicioris naturæ,& subtilioris.Ad argumenta

menta aũt tria dicitur ꝙ Aug. ibi loquitur ſm opinionẽ Apulei, & Platonicorũ quorũ ipſe fuit imitator, & adducit illa recilando non aſſerẽdo. Fnerunt alij tertij qui dicerent angelos, & dæmones nec habere corpora naturaliter eis unita, nec ea poſſe etiã aſſumere, uel aſſumpſiſſe. Sed oĩa, quę in diuinis ſcripturis legũtur de apparitionibus angelorum, contigiſſe in uiſione prophetię, hoc eſt ſecundum imaginationem, Sed hoc manifeſtè apparet falſum, & intẽtioni ſcripturę repugnat. Nam ſcriptura introducit interdum angelos apparentes, ut communiter ab hominibus uideantur, ſicut angeli qui ab Abraham uidebantur, & ab omni familia eius. Et à Loto, & ciuibus Sodomorum. Similiter angelus qui apparuit Thobię ab omnibus uidebatur, tali autem uiſione non uidetur, niſi corpus quod poſitum eſt extra uidentem, illa uero, quę uidentur uiſione imaginatia uidentur ſolum in ſola imaginatione uidentis. Cum igitur appareant angeli, & dęmones, & corporei non ſunt, nec habent corpora naturaliter eis unita. Sequitur, quòd ſit aliquis alius modus quo angeli boni, & mali dicantur corporei, & corporibus uniantur, Dicendum eſt ergo quarto, ſecundũ theologos, quòd angeli aſſumunt corpora, & uniuntur ipſis corporibus, non quidem, ut forma materię, quia ſic facerent unum per ſe, & corpus ſic aſſumptum uiueret. Nec uniuntur corporibus, ut motor mobili, ſicut inteligentię cœlis, & orbibus, uel ut nauta naui, quia orbes non repreſentant proprieates intelligentiarum ſiue angelorum mouentium eos, nec nauis docet proprietates nautę. Sed dicuntur coniungi, & uniri angeli corporibus aſſumptis, tanquam mobilibus diuina uirtute ab angelis ſic formatis, ut congruant ad repreſentandum intelligibiles proprietates angelorum, ut puta, aſſumunt corpus humanum cum manibus, ut repreſentent, quòd poſſunt, & ſciant operari, cum ore quia poſſunt manifeſtare conceptus cum oculis,

quia uident in uerbo, uel in seipsis naturas rerum &c. & assumunt corpora non propter ipsorum indigentiam, sed propter nos. Et boni quidem angeli, ut familiariter cum hominibus conuersando demonstrent intelligibilem societatem quam expectant, cum eis habendam in futura uita, atque ut diuersimodè homines in bono promoueant. Dęmones uero, ut in corporibus assumptis appareant hominibus diuersimodè eos tentando, & multipliciter impedimenta præstando hæc Thom. in quęstionibus disputatis de dæmonibus, & dominus Bonauen. in 2. sententiarum, dist. 8. & dominus Ioann. de Tur. Cre. Car. super decretum, ubi supra, Vide Rich. in 2. dist. 8. q. 2. 3. & 4.

QVÆSTIO II. SECVNDI CAP. TERTIÆ DECADIS.

Vtrum in dęmonibus sit generatio per semen, ut in hominibus, & animalibus perfectis.

QVÆRITVR, Si in dęmonibus sit generatio ex sexu masculino, & fœminino per semen, ut in hominibus, & animalibus perfectis. Ad quam primo uidetur respondendum affirmatiuè. Nam dicitur Gene. 3. Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & semen tuum, & semen illius, sed ex semine fit generatio, ergo. Itē Iesus dixit pharisæis; Ioā. 8. Cum loquitur mēdacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius, sed alterius nemo est pater carne nisi per uerū semen, ergo. Respondeo dicendū quòd Auicenna. 6. suæ metaph. posuit quòd a primo principio, id est a Deo nō processit immediatè nisi unū numero, id est una intelligentia prima seu angelus supremus. Et ab ista prima intelligentia processit secunda, & a secūda, tertia, & sic usque ad infimam a qua posuit animas produci, uel productas esse. Et uidetur pro

ista

ista opinione qualitercunq; etiam, quòd sicut Deus instituit totum genus humanum rationalis creaturæ, q ab uno Adam omnes haberent originem, ut inter homines esset maior connexio amoris, & maior unio atque respectus fortior ad unum simpliciter primum, a quo processerunt omnia. Item a principio eadem ratione uiderentur potius ab uno angelo primo, scilicet Lucifero originem omnes habuisse: itaque angeli ab angelis fuerint producti. Sed hoc reprobant theologi negantes creaturam posse creare, nec fuisse similes causa productionis angelorum ab uno primo qualis fuit omnium hominum ab uno Adam, tum quia angeli nō sic manent in statu uitæ sicut homines, tum quia non potuisset cognatio contrahi inter eos cum inter ipsos substantialis communicatio esse nō possit qualis est in generatione hominis, tum quia angeli non debuerunt conuersatione mereri beatitudinem sicut homines Aristoteles etiam negaret illud, quòd una intelligentia separata possit producere aliam intellectu, & uoluntate, quòd tamen caballistæ concedunt, & stultè sine fundamento. Alij āt aliter sunt imaginati de generatione dæmonū dicentes, ꝙ quia dęmones sunt animalia aerea, ut dicūt. Ideo ēt affirmāt, ꝙ inter illa est suo mō sexus masculinus, & fęmininus, sicut inter hoīes & aīalia pfecta dicentes, ꝙ dęmones generāt dæmones iuuenes sicut homines filios, pro quo facit, quod olim decepta Gentilitas coluit non solum Deos, sed Deas plurimas, quarum quædam appellatę sunt matres Deorum, & Dearum, ut Cibeles, & Samia. De nuptiis etiam, & coniugiis Deorum, & Dearum, de stupris, & adulteriis eorum multa fabulati sunt poetæ, sicut patet ex eorum libris. Sed ad hæc respondendum est, quòd nullo istorum modorum ille lucifer supremus dæmonum semen aliquod, seu generationem habuit, aut habere potuit. Et dicitur conclusiuè, quòd dæmon per assumptionem cuiuscunque corporis non posset generare

ex fœmina hominem, ita uere esset filius, quia sic opor tet dęmonem per se, & uere animal esse corporeū, de cuius substantia fieret seminalis decisio, cum huiusmo di substantia spiritus fieri non possit, igitur. Et dico no. tanter sic, quòd filius esset, quia ut fertur quandoque dæmon procurauit generationem hominis ex fœmina sine concursu uiri consueto, sicut de quodam Merlino in Anglia nato dicunt. Vnde & Aug. li. 15. de ciu. Dei. c. 23. dicit ita. Et quoniam creberrima fama est multique se expertos, uel ab eis qui experti essent de quorum fide dubitandū non est, audisse confirmant, Siluanos, & Faunos quos uulgò incubos uocāt, improbos sæse fuisse mulieribus, & earum appetisse, & peregisse concubitum, & interpositis quibusdam subiungit. Non hic aliquid temere audeo diffinire utrum aliqui spiritus elemento aereo corporati sunt. Nam hoc elementum ēt cum agitatur fabello sensu corporis tactuque sentitur, possint etiam hanc pati libidinem, ut quomodo possunt sentientibus fœminis misceantur. hęc ille, Hoc modo dicunt aliqui fuisse gigantes natos Quomodocunque ergo dicatur tenendum est, quòd nunquam ex fœmina, & dæmone naturales filij nati sint, aut nasci potuerint. Ad argumentum autem Gen. dicitur, quòd semen accipitur tribus modis. Vno modo materialiter & literaliter, & sic non intelligitur litera Gen. Alio modo pro illis qui occasione sui cęciderunt, & facti sunt dæmones. Tertio modo pro fomite peccati originalis in quem seminauit omnibus nascituris, & primo in natura hominis primò lapsi, quem fomitem, & zizaniam inimicus homo superseminauit in agro Dei, idest in natura hominis lapsi. Ad secundum dicitur, ꝙ Manichęi ex uerbo illo saluatoris occasionem sumpserunt ponē di generationē dęmonum per semen, & male, nam relatiuum illud non refert dęmonem, sed mendacium. q. d. Iesus, quòd diabolus mendax sit, & pater eius idest mendacii, ut exponit Thom. super Ioann.

Licet

ADDITIO:

Licet Dęmon possit fieri incubus,& succubus,semẽ uirile accipere in matricem mulieris transfundere, & puerum in muliere generari,rationi tamen consentaneũ est,hoc magis debere poni sub dubio, quàm aliqua pars asseri,nam & D.Aug.sub dubio uidetur loqui tamen si plura desideras uideto Malleum Maleficarũ.

QVÆSTIO III. SECVNDI CAP. TERTIÆ DECADIS.

Quod Dæmones assumunt,corpora de natura elementi.

QVÆRITVR, quare dæmones cum assumũt corpora non assumunt nisi aerea? Ad quam sic respondetur,quòd angeli ideo non assumunt corpóra de terra,uel aqua, quia non subito disparerent,neq; iterum de igne, quia tacta uel contigua combureret.Sed assumunt corpora ex aere illum uirtute diuina condensando quantum necesse est ad corporis assumendi formationem. Et licet aer in sua raritate manens non retineat figuram,nec colorem,quando tamen condensatur figurari potest,& colorari , sicut patèt in nubibus.Hęc.Tho.pri.par.q.51.art.2.Rich.in 2. d.8.q.3.

QVÆSTIO III. CAP. TERTII, TERTIÆ DECADIS.

Quę opera uitæ Dæmon in corpore assumpto exerceat.

QVÆRITVR , Si dæmones in assumptis corporibus exerceant uere opera uitæ? Ad quam sic respondetur,quòd operationes illæ quæ compe-

tunt corpori uiuo,ut uiuum eſt,ideſt animato per formam quæ eſt pars compoſiti, non competunt angelis bonis,nec malis in corporibus ab eis aſſumptis.Nã,ut diximus corpora aſſumpta ab eis, non uiuunt,cum ipſi ſpiritus nõ uniantur corporibus talibus,ut formæ. Cũ igitur uidere ſentire,comedere,audire,generare,& huiuſmodi competant corpori inquantũ uiuens,ideo nõ propriè competunt angelis in corporibus ab eis aſſumptis,niſi ſimilitudinariè. Vnde per oculos non uident, ſed per oculos ſignificatur uirtus cognitiua eorũ. Nec comedere proprie dicuntur, quia comeſtio proprie importat ſumptionem cibi conuertibilis in ſubſtantiam comedentis per digeſtionem cibi deſcendentis ad ſtomachũ,quod corpori ab angelo aſſumpto non competit,cum non ſit talis naturę in quã poſſit alimentũ conuerti.Propterea Thob.12.dicebat angelus ei. Cum eſſem uobiſcum uidebar quidem uobiſcum manducare, & bibere:ſed ego cibo inuiſibili,& potu qui ab hominibus uideri non poteſt utor. Et ſic dicendum eſt de aliis operibus,& uirtutibus aliorũ ſenſuũ, & potentiarũ aſſumptorum corporũ ab angelis.Siſr nec generare competit eis,ut quaſi ex coitu,& proprio ſemine naſcatur aliquis ex eis.Poteſt tamen per actum ſolius mali angeli compleri generatio inquantum poſſent fieri ſuccubi ad uirum,& ſemen recipere,& incubi ad mulierem, & ſic in loco conuenienti ſemen humanum apponere, & ſic complere generationẽ,ſicut de gigantib.factũ fuiſſe legimus ante,& poſt diluuiũ,& Augu.adducit 15. de ci.Dei,ca.23.Filii tamen ſic nati non dicentur filii dęmonum,ſed eorũ a quibus ſemen fuiſſet elicitum.Et ſi dicatur,quòd angeli loquanť,ſicut patet ĩ locis multis ſacrę ſcripturę.Locutio uero ſit opus uiuentis, cũ fiat per uocem quę eſt ſonus ab ore animalis prolatus.2.de anima.Reſpondetur, ꝙ angeli per corpora aſſumpta non loquuntur,ſed efficiunt aliquid ſimile locutioni, inquantum formãt ſonos in aere ſimiles uocib.humanis,

nis, ſicut patet in Siniphe, & zenzana. Si etiã dicatur, ꝙ moueant, & ambulent quæ ſunt opera vitæ. 2. de aĩa vt patet, qñ ibant cum Thobiolo, & Abraham, dicit, ꝙ non mouebantur ꝑprie. Nam motus ille non erat coniunctus motori angelo, vt formæ, ſed dicebantur moueri per accidens ad motum corporum, ſicut mouentur motores in mobilibus, puta nauta ad motum nauis. Operationes vero illæ, quæ competunt corpori mobili inqantum mobile, vt ſunt mouere, impellere, diuidere, & huiuſmodi, competunt eis per ſe cum natura corporalis obediat eis ad nutum, quantum ad motum corporalem, vt dicetur infra. Hæc omnia doctores in 2. ſent. & Thom. in pri. par. q. 51.

QVÆSTIO V. SECVNDI CAP: TERTIÆ DECADIS.

Quod Dæmon in Angelum transfiguratus non poteſt adorari ſine peccato, etiam ab ignorante.

QVÆRITVR, Si diabolus transfigurans ſe in angelum lucis, vel ſpecie Chriſti apparens, poſſit adorari pro angelo, vel pro Chriſto abſq; peccato. Ad quam vr̃ primo reſpondendum affirmatiuè. Nam ignorantia facti adhibita diligẽtia, a peccato excuſat, cum autem iſte ignorat, quod factum eſt, & adhibeat diligentiam, videtur, ꝙ non peccet adorando diabolũ ſicut Chriſtum. Reſpondeo dicendum, ꝙ ſathanas in angelum lucis trãsfiguratus, vel in ſpecie Chriſti apparens, non eſt credendus eſſe Chriſtus, nec poteſt adorari ſine peccato, & ideo nullo modo eſt adorandus, & ſi quis ignoraret, ignorantia eum non excuſaret a peccato. Cuius ratio eſt triplex. Prima eſt. quia quilibet eſt præmunitus per ſacram ſcripturam, quòd angelus tenebrarum transfigurat ſe in angelum lucis, vt dicitur ſecundo Corinthio. vndecimo, & Matth. 24. Multi

uenient in nomine meo &c. Et ideo tenẽtur discutere, & statim non adorare. Secunda ratio est, quia habet remedium orationis. Vnde si oraret Deum toto corde, vt reuelaret ei veritatem, Deus non dimitteret eũ decipi. In hoc enim casu intelligitur illud Ioan. 15. Quicquid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis, hoc est, quicquid petieritis, pertinens ad salutem, vt B. August. exponit, dabit uobis. Patet ergo ex hoc, ꝙ qui adorat non adhibet omnem diligentiam quam debet. Tertia ratio est, quia facile posset vitare periculũ apponendo conditionem hoc modo. Adoro te, si tu es Christus. Hæc Alex. 3. parte summ. q. 16. art. 4.

Tertium Caput Principale, De potentia dæmonum, Circa quod sex quæstiunculæ liquefient.

QVÆSTIO III. CAP. PRIMI. TERTIÆ DECADIS.

An Dæmones possint ingredi corpora hominum, & animalium.

QVÆRITVR, Si dæmones ingredi possunt corpora hominum, & aliorum animalium? Ad quam videtur primo respondendum negatiuè. Nam duo spiritus creati non possunt esse in uno, & eodem loco, & adæquate in eodem spacio, coexisterent. n. in eodem situ quod est cõtra philosophiam. Sed aĩa est in qualibet parte corporis cum sit tota in toto, & tota in qualibet parte secundum argu. ergo. Præterea si dæmones ingredi possent corpora animaliũ, uel hominum unirentur eis per modum formæ viuificãtis. Sed probatũ est supra, ꝙ natura intellectualis in corporea pſonaliter in se subsistens naturæ corporeæ per modum formæ

formæ vniri non poteſt, ergo. Ad hanc quæſtionem reſpondetur, ꝙ angeli boni, & mali poſſunt ingredi, & mouere corpora animaliū, & exercere ibi actus rōnalis, vel irrationalis animæ, quia natura corporalis obedit angelis bonis, & malis ad nutum quantum ad motum localem. Nam vt dicit Dionyſius. 7. c. de diuinis noībus. Diuina ſapientia coniunxit fines primorum principijs ſecūdorum. Ex quo patet, ꝙ natura inferior in ſui ſupremo attingitur a natura ſuperiori. Natura aūt corporalis eſt infra naturam ſpiritualem, & ideo in ſui ſupremo coniungitur naturæ ſuperiori ſpirituali. Inter aūt oēs motus corporeos, motus localis eſt ſuperior, & perfectior, vt ꝓbatur 8. phyſicorum. Rō eſt, quia per ipſum motū localē mobile non eſt potentia ad aliquid intrinſecum rei, & ideo quæcunq; natura corporalis nata eſt moueri, & attingi immediate à natura intellectuali, quātum ad motum localē, quaſi ab eo mota. Vnde, & philoſophi poſuerunt ſuprema corpora moueri localiter a ſpiritualibus ſubſtantijs. Vñ videmus, ꝙ aīa mouet corpus, primò, & principaliter locali motu. Et q̃a angelus bonus, & malus ibi operat̃, vbi eſt, ideo intra corpora naturalia, pñt eſſe, & per cōſequens intra corpora hoīum inquantum illabuntur in ipſis, & mouent ea. Ad argumentum aūt primū dicendum eſt, ꝙ nō eſt inconueniens duos ſpiritus creatos eſſe in eodē corpe ſi vnus ſit ibi, nō ut in loco, ſed vt forma in materia, ſicut aīa in corpore, alter aūt ſit ibidem, tāquā in loco diffinitiuè, non circūſcriptiuè, vt dicemus de angelis bonis, vel malis in corporibus illapſis. Ad ſm aūt argumentum reſpondetur, ꝙ natura ſpiritualis (quantum ad propoſitum ſpectat) imaginabilis eſt illabi, & vniri naturæ corporali dupliciter. Vno modo per modum formæ, vel animæ viuificantis, & ſic nec angelus bonus, nec dæmon poſſunt illabi vel vniri, ſiue ingredi intra corpora naturalia animalia, ſiue rationalia. Ratio eſt, vt diximus, quia natura

cuiuſlibet

cuiuslibet angeli est substantia rõnalis personaliter,& completè in seipsa subsistens,& ꝑ consequens ꝑsona, in cuius ptãte non est se depersonare, ideo non p̃t esse pars compositi. Scdo modo põt spiritus creatus illabi, & uniri corpori naturali aĩali,siue rõnali nõ formaliter,sed coexistenter, tali modo, ꝙ vires oẽs eius corporales ad motum localem pertinens exerceat in tali corpore, intãtũ, ꝙ ẽt organa aĩalis rõnalis,vel irrõnalis moueat ad actus exteriores similes actibus rõnalis aĩæ,vel irrationalis,& sic qlibet angelus bonus, & malus põt,vt patet de bono angelo in locutione asinæ Balaã. Numeri 22.& in malo angelo in locutione serpentis dñæ Euæ,Genesis.3. Et de vtrisq; in multis alijs sacræ scripturæ locis. Hæc ex sancto Thoma,& Henrico de Assia,nota quòd qñ author dicit quòd dęmõ põt exercere actus uitę, siue rõnalis, siue irrationalis aĩę, ne intelligas posse directe operari in intellectũ,& voluntatẽ q a tñ corporalia angelis & dæmonibus obediunt,sed indirecte nempe in corpus etiam, a rationali anima informatum.

QVÆSIO II. TERTII CAP. TERTIÆ DECADIS

An demon possit illabi toti corpori,aut alicui parti.

QVÆRITVR, Si dæmones cum ingrediunẽ corpora,illabanẽ toti corpori, vel alicui parti corporis,vt puta digito,aut musculis? Ad quã q̃stiunculam,ꝑpea q̃ dicta sunt, nunc supra ad primũ argumentum,dicunt aliqui, ꝙ cum Deo permittente dæmon intrat corpora hominum ea obsidendo, non illabitur corpori aĩalis,aut alicui parti eius,puta digito,vel musculo,quia sic duo spiritus creati essent in eodem loco,quod de cõi cursu (vt dicunt,& bene) esse non potest, nam neque duo boni angeli,nec duo mali,nec spiritus humanus,& diabolus possunt coexistere

re adequatè in eodem ſpatio,aut ſitu.Sed dæmon dicitur illabi alicui humori inanimato in homine, uel in alio animali, vel ſanguini, vel choleræ, aut vrinæ,vel fæcibus,viſcerum.Quod ſi dicatur contra iſtos quomodo ſpiritus aliquis non coexiſtens corpori, aut organis ſeu muſculis animalis poſſit ſupplere,ſiue exercere motus locales organorum,ſiue partium in corpore?Reſpōdetur,quòd duobus modis imaginabile eſt aliquem ſpiritum mouere poſſe corpus,cui nō vnitur informatiuè. Vno modo ad motum per ſe,& in ſe ipſius ſpiritus coniuncti,ſeu adhærentis corporeo mobili firmiter aliqua ſpecie vnionis, ſicut verbi gratia, ſi ſpiritus humanus, ſeu anima ſtante unione eius ad corpus per ſe moueretur,corpus etiam ſequi oporteret, & hoc ratione vnionis animæ ad corpus informatiuè, qualiter fortaſſis erit in motibus corporum glorificatorum. Secundus autem modus imaginandi quo ſpiritus mouet corpus, eſt ad motum localem ad ſui intrinſecam actionem per apprehenſionem ex imperio voluntatis. Quemadmodum ergo ſpiritus humanus immediatè, & per ſe aliquas partes corporis mouet localiter, ad ſui intrinſecam actionem per appræhenſionem, & conſequentem liberam voluntatem ex imperio voluntatis. Ita etiam, & ipſi ſpiritus bonis, & mali mouere poſſunt ad imperium uoluntatis eorum corpus, & partes eius immediatè, ut ibi coexiſtat localiter, ut faciūt quando illabuntur alicui humori in homine, ut dictum eſt ſupra. Quicquid tamen ſit de pluribus ſpiritibus malis, uel pluribus bonis ,aut de bono, & malo in eodem corpore animali, ſiue rationali, dubium tamen eſſe non debet, quin multi ſpiritus mali illabi poſſint in uno corpore hominis ſimul, ut patet Marci quinto de dæmone: qui uocabatur Legio, & de ſpiritu maligno cum ſpiritu brutali in ſerpente, de quo dicit ſcriptura Geneſis tertio. Sed, & ſerpens erat calidior &c. Et de ſpiritu bono, cum ſpiritu etiam bru-

tali, ut patet in asina Balaam. Hæc ex Henrico de Assia super Genesim.

QVÆSTIO III. TERTII. CAP. TERTIÆ DECADIS

An dæmon per solum voluntatis imperium possit corpora mouere.

QVÆRITVR, Si dæmones possunt mouere corpora absq; approximatione per solum imperium voluntatis: Ad quam sic responde tur, quòd cum natura corporalis, vt dictũ est, se habet obediẽtialiter de communi influentia Dei, p̃cipue vt dicit Augustinus, quò ad motum localem, respectu imperij liberæ voluntatis angelorum, dubium nõ est quin spiritus angelici boni, vel mali, corpus, organa, & musculos mouere possint, quibus per essentiã coexistenter vniuntur. Vnde philosophi imaginantur, quòd nisi intelligentia realiter coexisteret orbi, aut parti eius, non posset mouere ipsum. Sed in hoc dubitatio est, si angeli boni, & mali mouere possint corpora per intellectum, & per imperium voluntatis sine tali approximatione. Quia si sic sequitur, quòd dæmon existens longe extra corpus humanum posset, & eius partes pro libito localiter mouere, immo in inferno manens potest æquè suo imperio perturbare, vel mouere spiritus animales in phantasia humanâ, quod nequaquam videtur concessum spiritibus angelicis, bonis, vel malis; Ad hoc respondetur, quòd licet corporalis natura obediat imperio spirituum, quantum ad motum localem, hoc vtique tamen oportet esse cum limitatione ad certam vnionem, vel præsentiam ipsorum spirituum ad corpora, quæ mouere volunt. Et vltra hoc concedere oportet eos habere potestatem influendi immediate alteratiuas qualitates, videlicet caliditatem, frigidita

tem, humiditatem, ſiccitatem. Similiter etiam qualitates localiter motiuas, vt ſunt impetus, impulſus, & aliæ motiuæ qualitates, & ſic ſaluantur conueniēter in ipſis omnes effectus ſpirituum, quos faciunt, & fecerunt in tranſmutationibus rerum corporalium. Quomodo.n. aliter tempeſtates ſic ſubito ſuſcitarent, vt habetur Iob. 1. Quomodo mirabiles apparitiones, mirabiles rerum tranſmutationes agerent, quomodo proijcerent diſtanter lapidem niſi imperio voluntatis cauſando in lapide motum per impetum, vel impulſum, vt patet in lapide ſilicis miræ orbicularis formæ quem ſuper caput Patris Sancti Dominici orantis in ſancta Sabina in urbe diabolus proiecit, ſed vetante Deo ſanctum non tetigit, lapis autem ibidem pendet in monumentum. Quomodo poſſet vniri alicui corpori, ita, quòd illud corpus moueretur per accidens ad velociſſimum motum angeli. Ad dubium ergo dicitur, quòd dæmon poteſt mouere corpora, & animas non ſimpliciter, ſed cū limitatione ad certam ſcilicet vnionem, vel ipſorum præſentiam, ut dictum eſt. Hæc omnia Henricus de Aſſia ſuper Geneſim.

QVÆSTIO IIII. CAP. TERTII, TERTIÆ DECADIS.

Quod dæmon non poteſt illabi animæ.

QVÆRITVR, Si dæmones ingredi poſſunt animas hominum? Ad quam videtur primo reſpōdendum affirmatiuè, per illud Lucæ. 21. Vbi habetur, quod poſt bucellā panis a Chriſto porrectam Iudæ, intrauit in eum ſathanas. Et Ioannis. 13. Diabolus miſit in cor, ut traderet Chriſtum Iudas. Reſpondeo, dicendum, quod ſathanam intrare Iudām, ſiue alium hominem, poteſt dupliciter intelligi,

Vno modo in corpore hominis, ſicut in ijs qui corporaliter uexantur a dæmone, & hoc modo, ut paulo ante diximus eſt concluſio, quod dęmō eſſentialiter poteſt intrare in hominem, nam dæmon propter ſubtilitatē naturę poteſt penetrare corpora, ſine ullo obſtaculo, inſuper illa moleſtare, & perturbare, (ut clarè patet in euangelijs de ijs quos Chriſtus fugauit a corporibus. Matt. 9. & Luc. 8. Alio modo poteſt intelligi, ſcilicet, quòd diabolus intret in mentem ita, quòd menti diabolus eſſentialiter illabatur, & hoc modo eſt concluſio, quòd diabolus non poteſt intrare in mentem hominis, ſed niſi ſolus Deus, Et ratio eſt, quia cum anima rationalis ſit ſimplex, & in corporea non habet dimenſiones quātitatis, ut aliquid in ea eſſe dicatur quaſi infra dimenſiones eius contentum, & ideo nihil poteſt in ea eſſe niſi illud, quod ei dat eſſe quod in ea eſt per uirtutem ſuā. Dico ergo, quòd ſolus Deus, qui animam in eſſe produxit, eſt in anima per ſuam uirtutem. Vbi autem eſt uirtus Dei, ibi eſt eſſentia Dei cum in Deo eadē ſit uirtus, & eſſentia. Solus ergo Deus eſſentialiter in anima, & ſolus in eam ſe transfert per gratiā. Ad argumentū dicitur, quod diabolns dicitur, intraſſe cor, uel mentem Iudę, uel hominis per affectum, uel effectum malitię inquantum, ſcilicet homo ab eo ſeductus ſequitur eum ad perpetrandum malum quod ſuggerit, & hoc modo dicitur intraſſe cor Iudę. Vnde dicit Nicolaus de Lyra ſuper illud. Luc. 22. Intrauit ſathanas in Iudā, idest, in animam non per illapſum, quia hoc eſt Deo proprium, ſed per effectum, ſcilicet uenditionem Chriſti ei ſuggerendo. Et Albertus ſuper Lucam dicit. Poſt bucellam intrauit in Iudam ſathanas, idest ad plenius poſsidendum, non tamen, quòd menti eius uel animę illaberetur, ſed quia ſuggerendo, in eo inuenit locum malitię ſuę. Hęc Thom. in quolibetis, & ſuper Ioannem, & in capitu. ſicut. Iudas. de conſecratio. diſtinctio. ſecunda, & dominus Ioann.

de

de Turre Cremata Cardinalis in expositione euangeliorum.

ADDITIO.

Licet Dæmones, possint intrare corpa humana, nisi prohibeantur à Deo, immediate tantum uel etiam mediantibus Angelis illabi, tamen nõ possunt animabus, neq; supremum, aut intimum ipsius animę penetrare, ita scribit D. Aug. De ecclesiasticis dogmatibus cap. 50. Et Beda super illud Act. cap. 5. Anania cur tentauit sathanas cor tuum. dicit, Non quidem ingrediens in eũ, & intensum eius neque introiens aditum cordis siquidem potestas hęc solius Dei est. Sed tantum eius cor mouens.

QVÆSTIO V. TERTII CAP. TERTIÆ DECADIS.

An spiritus hominis damnati ingredi possit corpus alterius hominis.

QVÆRITVR, Si spiritus hominis damnati illabi possit in corpore alterius hominis? Ad quam simpliciter respondetur negatiuè. Tum primo, quia si eis hoc esset concessum, profectò obseruarent embriones in uteris matris, ut se illis constitutiuè unirent ad habendum saltem sensuales consolationes, & delectationes. Tum secundo, quia animalium rationalium est, informare corpora, & perficere quadam delectatione naturali, non uexare. Tum tertio, quia de lege, & ordine naturæ animæ a locis in earum transitu eis deputatis non recedunt. Est enim anima spiritus uadens, & non rediens, ut in Psam. 77. Qui autem aliter tenent, accusandi sunt, immo damnandi in hoc cum Pythagora, qui cunctis animalibus abstinuit, cre-

dẹs in aliquibus animas hominum esse, ut dictum est, supra prima Decade. Hæc Henricus de Assia sup Gen. Sed nota q̃ nõ pp hoc negat author, quòd Deo permittente non appareant, & illudant pturbãdo ẽt uiuos.

QVÆSTIO VI. CAP. TERTII, TERTIÆ DECADIS.

Quod non est credendum obsesso dicenti se esse spiritum alicuius defuncti.

QVÆRITVR, Si alicui obsesso credendum sit cũ dicit se esse animam, uel spiritum alicuius defuncti? Ad quam respondetur, quòd nullo modo obsessis, se esse aĩas mortuorum dicentibus, est credendum, ut sępius accidit Romę in S. Petro, in columna Salomonis Ferrata. Nam tales uerè dæmones sunt, qui frequenter simulant se esse animas mortuorum ad confirmandum gentilium errorem, qui hoc credebant, ut de Hermete adducit Aug. 10. de ci. Dei, & Chryso. super Matthæum hæc Tho. pri. par. q. 117. art. 4. ad ẽm. Qđ si quandoque aliqua uera dicant, quòd animæ illę dam natæ quas se esse dicunt, fecerunt in uita, non est eis prętanda fides, quia tales non sunt animę illorum, sed dęmones, & forte illi quos aĩæ habuerunt in uita incẽsores, & in exercitium, in aere superiori caliginoso habitantes. Nam de lege communi tales corpora hominum uexare solent. Vel sunt alij dæmones, qui ea q̃ reuelant didicerunt a dæmonibus, qui illas in uita tentauerunt, & uicerũt. Hæc ex Theologis, & ex supra adductis.

ADDITIO:

Fortè spiritus obsesso dicentes, se alicuius hominis, uel mulieris animam esse, sunt (ut etiam auctor dicit) aut spiritus, qui eos olim tentare solebant, uel cum il-

lis

lis malis ſpiritibus tentantibus, adeò mixti, ut unum, & idē ſint effecti, ſicut de Iudæ anima Chriſtus innuit dum ait, Vnus ex uobis diabolus eſt, per quandam uelut unionem ex cauſa peccati, quia ſicut Chriſtus ſibi uniuit eccleſiam per fidem, & ſacramenta, in unitate myſtica, ita diabolus unit ſibi malos per peccatum, nō tranſmigrant igitur aīæ de corporibus in corpora, (ut Plotinus ſentire uidetur.) Sed hęc ſunt mera gentiliū, & poetarum figmenta. De quibus etiam Euſebius de præparatione euangelica li.4.cap.11.aliqua dicit.

Quartū Caput principale, De potētia dęmonum reſpectu effectuū naturalium, Circa quod tres q̄ſtiunculę ſoluentur.

QVÆSTIO PRIMA, CAP. IIII. TERTIÆ DECADIS.

An dæmon poſſit effectum naturalem abſque ſemine producere.

QVÆRITVR, Si dęmones propria uirtute abſque ſeminibus poſſint ꝑducere effectum aliquē naturalem puta formam uermis, aut ſerpentis in materia immediate. Ad quam uidetur primo reſpondendum affirmatiuè. Nam quandocunque ſunt aliquę cauſę ad inuicem ordinatæ, ſecundum prius, & poſterius prima cauſa plus influit in cauſatum, quàm ſecunda, & amota influentia cauſę ſecundæ, adhunc remanet influentia cauſæ primæ. Sed uirtus agentium naturalium inferiorum, motus, cœli influentia intelligentiæ ſeu ſubſtantiæ ſeparatę ſubordinatè ſe habent, ita quòd uirtute influentiæ ſeparatæ mouetur cœlum uirtute autem cœli agunt iſta inferiora agentia, ergo amota operatione cœli, & actione horum inferiorum agen

tium naturalium adhuc poteſt forma induci in materiam a ſubſtantia, & intelligentia ſeparata, & ſic abſque rationalibus ſeminalibus poterunt dæmones, & angeli producere uerum effectum. Reſpondeo dicendum, ꝙ circa hoc duplex error inuenitur: fuerunt enim quidã Gẽtiles, q̧ credebant dæmones eſſe Deos, & ipſos, per modum creationis in iſtis inferiorib. operari. Sed hunc errorem magiſter in 2. ſent. d. 7. refellit. Alius fuit Auicennę qui poſuit oẽs formas, q̃ in materiam inducuntur procedere a datrice intelligentia. Ita quod agentia naturalia non faciebãt aliud niſi diſponẽre materiã ad intelligentiam, & ponebant exẽplum de aĩa rationali informante corpus, nam ad aĩæ cõceptionem immediatẽ corpus mouetur, uel ad libidinem ad apprehenſionem mulieris amatæ, uel ad caſum ex imaginatione exterioris caſus. Ergo multo plus poterũt, & immediatius dęmones, & angeli producere effectus naturales abſque ſeminibus. Sed iſta opinio ſicũt & præcedens eſt erronea. Ratio eſt, quia cum fieri ſit uia in eſſe, eius propriẽ eſt fieri cuius eſt eſſe, ergo ab illo erit inducere formam in materia a quo totum cõpoſitum habet eſſe, & creari. Totum autem cõpoſitum immediate non creatur niſi a Deo, mediate autem non introducitur forma in materia niſi a ſuo ſimili per motum, & tranſmutationem, quia omne agens agit ſibi ſimile, ꝙ eſt agẽs naturale compoſitum ex materia, & forma, ergo nec dæmones, nec angeli boni uirtute propria immediate producere poſſunt formam ſubſtãtialem, uel accidentalem. Ad argumentum autem primum dicendum, quòd licet agens principale plus influat in effectum, quàm agens ſecundarium, non tamen ſequitur, quòd ſemper poſſit ſine inſtrumento producere effectum principalem, ſicut artifex ſine ſecuri non poteſt producere archam. Cum ergo iſti effectus, & formę ſubſtantiales natæ ſint produci ab agente naturali per motum, uel per creationem, ut a Deo, Ideo non poteſt

eos

eos producere immediate substantia separata, uel dæmon. Nec ualet exemplum de anima quod ponit Auicenna, quia illa non est tãtum motor, sed etiam forma, & etiam motus appetitus sensitiui subditur imperio rationis. Hæc Thom. elicitiuè in 2. sententiarum, & ibi commentatores.

QVÆSTIO II. CAP. IIII. TERTIÆ DECADIS.

De miraculis magorum Pharaonis, & Necromanticorum

QVÆRITVR, Si dęmones non possunt propria uirtute (ut supra dictum est immediate) uerum effectum naturalem producere quomodo magi coram Pharaone ranas, & necromantici animalia multa uirtute dæmonum produxerunt? Ad quam Aug. 3. de tri. respondet dicens, ꝙ cum natura corporalis obediat angelis bonis, & malis ad nutum quãtum ad motum corporalem, ut superius dictum est, ideo omnes transmutationes corporalium rerũ quæ possunt fieri ꝑ aliquas uirtutes naturales, etiã dęmones facere possunt. Cum ergo serpentes ranæ, pediculi, pulices, & huiusmodi effectus per transmutationes corporalium, & motum ꝓduci possunt, ut uidemus quia per putrefactionem, & per sudorem fieri possunt, dæmones cũ sint sapientissimi, & doctissimi adhibitis seminibus, quę semina ipsi cognoscunt esse in elementis mundi, aut in plantis, & animalibus &c. operantur tales effectus aliquos naturales. Sciunt enim ad determinata passiua coniungere determinata actiua, ex qua coniũctione sequitur aliquis effectus naturalis sicut in generatione alicuius hominis per sucubum, & incubum factum est, ut est

dictum

dictum,& dicetur infra(Vnde cum dęmones,& magi, uel negromantici uidentur operari uirtute propria immediatè aliquos effectus,non est uerum,sed omnia ꝓducunt mediantibus rationibus seminalibus,& uirtutibus actiuis,& passiuis,cum dæmones sint agentes uelocissimi,idcirco uidentur nobis quasi miracula,ut dicetur.Quod si contra arguatur,quòd etiam absque seminibus dæmones producunt multos effectus puta coniunctiones lapidum,& diuisiones,ut patet in idolis.Respondetur quod tria sunt genera effectuum. Quidam enim est effectus nouus sine alicuius formę ĩtroductione,sed uel per diuisionem partium a toto,sicut fit idolum per sculpturam,uel per cõiunctionem aliorum ad inuicem sicut per coniunctionem lapidum fit paries, & talis effectus potest fieri per dęmonem.Alius est qui non fit sine formę introductione, sicut leo, & uermis, & istum effectum non potest formare dęmon uirtute propria immediatè nisi applicando debita actiuis debitis passiuis.Alius est effectus qui non fit sine formæ substantialis introductione tamen super ipsum non potest agẽs naturale,sicut transmutatio materię, de forma in formã,ita quòd corpus humanum mutetur in corpus bestiale,aut suscitatio mortui, & in hos non potest angelus bonus,uel malus nisi quadam illusione,ut dicet. Hęc Thom in quæstionibus,de dęmonibus,& Ioan.de Blibia Bononiensis in quolibetis.

ADDITIO.

Potest Dęmon transmutare res materiales secundum locum,uel ad formam artificialem non tamen ad naturalem immediatè.Vnde Commen. super 7.Meth. ait impossibile est,quòd formæ separatę,transmutent materiã.Quare si quę magicis artibus admiranda fiũt (applicando causas actiuas passiuis,Scientes Magi cõstellationes syderum;& uires corporum inferiorum) si

gna mendacia omnia sunt. Sed miranda uidentur, quia breuissimo tempore, & modo inconsueto fiunt quę natura in prolixiori, & modo uisitatiori fieri consueuit. vide Aug. 3. de trin. cap. 8. Ad quod etiam facit quòd in fine. 4. Metheor. Aris. ostendit, dicens alchimistas species metallorum uere permutare non posse.

QVÆSTIO III. CAP. IIII. TERTIÆ DECADIS.

An ex Dæmonum doctrina homo uerum corpus humanum formare sola naturalium uirium operatione.

QVÆRITVR, Cum dęmones possit applicando actiua passiuis, formare corpus humanum simile Embrioni (ut supra dictum est.) Quęritur si hanc artem, & potentiam coagulandi corpora humana possit docere necromanticos homines eis deuotos, ut de Alberto Magno, & Vergilio a quibusdam affirmatur? ad quam simpliciter respõdetur negatiuè, scilicet, quòd homo ex doctrina dęmonum acquirere non potest artem uerum corpus humanum formandi sola naturalium uirium operatione absque cooperatione eorũ, ita ut de nouo corpus iuuenis, uel pueri faceret, ut referunt Vergilium attentasse deceptum a diabolo. Quomodo enim homo per artem faceret corpus etherogeneum, & tã tenerum quare requirit anima rarionabilis, qui facere non potest per artem grossum, & respectu hominis ignobile corpus homogeneum, puta aurum, uel argentum. Quod si dicatur Albertum Magnum, caput formasse hominis loquentis arte, & sola naturalium uirium operatione, illud negatur, & dicitur quòd fuerit (si tamen fuit) latenti operatione dęmonum, & idcirco Thomas, tunc eius discipulus illud fregit, ut fertur. Hęc Henricus de Assia super Genesim.

Quin-

Quintum Caput: De impugnationibus hominum a dæmonibus: Circa quod quatuor quæstiunculæ soluentur.

QVÆSTIO I. CAP. V. TERTIÆ DECADIS.

Vtrum dęmones homines impugnent.

QVÆRITVR Si uerum est, quòd dæmones homines impugnẽt? Ad quam uidetur primò respõdendum negatiuè. Nam dæmones nihil agunt nisi per missi a Deo. Sed Deus cum sit auctor iustitię, non debet permittere pugnam inter quos est inęqualis conditio aliter esset iniustus, aut causam damni homini daret. Sed homo & dęmon sunt conditionis inęqualis cum ij sint infirmi & ignari, dæmones autem potentes, & astuti, ergo. Ad hanc q̃stionẽ respondent, ꝙ hoĩes quatuor modis a dæmonibus impugnantur. Primo ab extra per obiecti extrinsecus propositionem, uel persuasionem. Secundo ab intra per passionum sensitiuarum excitationem. Tertio per phantasiæ, uel imaginatiuę, immutationem. Quarto per cognitiuę uirtutis indirectã concitationem. Primo dæmones impugnant ab extra homines per obiecti extrinsecus propositionem. Cognoscens enim callidissimus ad decipiendum potentissimus ad nocẽdũ, tortuosus humani generis inimic⁹ cũ suis satellitibus lucifer, quòd uolũtatem hominis nec immutare, nec mouere, neque in eam immittere cogitationes potest directè, & intrinsecè nisi solus Deus q̃ est causa eius. Sciens etiam quòd hominum animæ inclinantur secundum dispositiones corporum. Item ꝙ actuatio uirium interiorum spiritualiũ animę, scilicet intelligentię, memoriæ, & uoluntatis, fit secũdum im-

mutationem sensuum exteriorum, & itē cum nouerit nihil boni, uel mali, in spiritum hominis intus habitantem, ab extra uenire posse nisi per quinque sensus exteriores, qui sunt quasi quinque fenestræ tebernaculi animæ. Idcirco disponit occulto modo quantum sibi a deo permittitur opponere exterius obiectibiliter quinque sensibus hominum quibus insidiatur aliquod sensibile, aut natura formatum, uel aliquod de nouo formandū, sicut facit quando corpus assumit uel persuadendo oblatum obiectū, ut fecit cum domina Eua circa pomū. Disponit etiam, ut occurrant ab extra aliquæ rerum habitudines turpes, horribiles, blandę prosperę, uel aduersę, quarū pcipiti appręhensione, & immutatione homo sic, aut sic moueatur, aut passionetur. Flectit etiā quandoque permittente Deo oculos hominum ad huiusmodi obiecta, figit aures hominum uaniloquijs turpiloquijs, & tenacius atque memoratius facit illis intendere, ut sic homines postea talium memoriis a diuinis distrahantur. Serpit etiam diabolus, ut dixit August. in li. 83. quęstionum. Hoc malum per omnes aditus sensibiles, nam dat ne figuris, accommodat se coloribus, odoribus se subijcit, infundit se saporibus, nam quandoque diabolus facit, ut homines in obiectis sensuū plus delectentur quam delectatio naturalis eorum habeat. Quandoque uero facit, ut homines in illis inordinatè se oblectent, scilicet plusquam oportet, uel non ad bonum, & debitum finem. Operatur etiam diabolus in illis obiectis intendendo, & ampliando naturalem uirtutem eorum ad efficacius imprimendum, inflammandum intuentem, nam quemadmodū potest in pręstigijs malignus spiritus facere, ut uirga appareat serpens, ita potest facere, ut loquor insipidus appareat sapidissimus, & facies turpissima mulieris potest facere insipienti amanti, ut appareat gratissima, ita ut uerè dici possit sub hac rei specie latet diabolus. Operatur etiā quandoque diabolus, ut homines afficiantur, & delectentur

ctētur aliquibus auibus, canibus, cattis, aut modo prædicto, vel per illapsum, & ingressum ipsorum dęmonū in ipsis animalibus, vt sic se hominibus magis intimè iungant, & finaliter pdant, sicut dr̄ in Austria hoīem habuisse coruum dęmone plenum mirabilia faciētem, & loquentē, & sicut forte est inequis mirabilia facientibus istorūp stigiantium, vacantium per mundū. Scđo hoīes impugnantur a dæmonibus ab intra p passionū partis sensitiuæ, s. concupiscibilis, & irascibilis excitationem, & maximè mediantibus passionibus illis, quæ sunt vehemētiores, & facilius excitabiles, vt amor, ira, luxuria, gula, nam hæc peccata quatuor sunt media potissima, & conuenientissima ad inducēdum cecitatem mentis, grauitatē corporis, virium oīum pigritiam, insipiditatem, spiritualium somnolentiam, tædium, negligentiam, accidiam, desidiam diuinorum, quas ob res potissimè homines tentant. Quomodo autem excitent passiones, & maximè quatuor prædicta peccata sic declaratur. Nam cum dictum sit supra naturam corporalem bonis, & malis angelis esse obedientem quo ad motum localem, sequitur quòd illa quæ ex motu locali aliquorum corpornm possunt causari, subijciantur naturali virtuti bonorum, & malorum angelorum, possunt ergo mouere omnia corporalia, & ea alterare nisi diuinitus prohibeantur, mouendo ergo dum volunt alterando, incendendo illos humores ex quibus materia liter amor lasciuus, ira, gula, luxuria, causantur, vt puta choleram, sanguinem, carnis pruritum &c. si excitabunt passiones, & peccata illa sicut etiam alterando ad intra aliquos humores melancholiam, & huiusmodi immutabunt actum potentiæ nutritiuę appetitiuæ, ut homo sic esuriat, vel non famescat. De ijs omnibus patent exempla in vitis patrum. Tertio impugnantur ab intra a dæmonibus homines per phantasiæ, vel imaginatiuè immutationem ex motione locali spiritum, & humorum corporalium. Quod probatur dupliciter, ratione,

ratione,& declaratione. Primo ratione. Nam teste phi losopho libro de somno,& vigilia,sicut descēdente plu rimo sanguine ad principium sensitiuum,idest ad cere brum', vel cor animalis dormientis, descendunt etiam motus,idest impressiones,phantasmata,& species reli- ctæ ex motionibus sensibilium, quæ conseruantur in sensualibus spiritibus,& cum mouent principium sen- sitiuum, idest cor, vel cerebrum, causantur tunc som- nia,uisiones, apparitiones imaginariæ dormientibus, & quando est fortis motio talium spirituum etiam vigi lantibus causant aliquas apparitiones,ut patet in phre- neticis, sic etiam virtute angelorum bonorum, & ma- lorum,quibus,ut dictum est humores sanguinis,& om nia corporalia eis obediunt admotum localem,possunt impressiones,& phantasmata,& species relictæ ex mo- tionibus sensibilium in phantasia,uel imaginatiua mo ueri ut tangant principiū sensitiuum, idest cor, uel ce- rebrum,& fient tunc apparitiones imaginariæ,ùel phā tasticæ quandoq; cum alienatione a corporeis sensibus in somnis quandoque vero absque tali alienatione, er- go.Secundo hoc idem probatur declaratione.Nam in- tellectus noster habet se ad phantasiā, siue ad phantas- mata sicut oculus corporis ad literas libri, in libro autē secundum quòd literæ componuntur simul, ita oculo repreſentantur diuersi sensus. Sic in proposito in libro phantasiæ sunt literæ, & similitudines quarumcunque rerum mundi,quæ apprehensæ sunt per sensum,. nam ex quo uidet aliquam rem,iam habet speciem,seu simi litudinem illius in phantasia,& secundum quòd istę cō ponuntur simul in phantasia, ita capiuntur ab intelle- ctu,sicut patet in libro,in quo sunt omnes literæ alpha beti si componantur simul hæ literæ d.e.u.s.oculus le- get Deus, uolens ergo uersutus hostis diabolus nos ad diuersas cogitationes inducere, puta uult tentare te de luxuria,quid faciet?excitabit in phantasia tua similitu- dinem mulieris quam aliquando uidisti,excitabit simi

litudinem

ſitudinem alicuius mēbri impudici, vt muelieris nr̃æ &c. & ſe turpiter commiſcentis, intellectus aũt nō pōt effugere quin huiuſmodi ſimilitudines videat, quia eſt ſicut ſpeculum lucidum in quo non pōt fieri quin reluceant illa quæ ſunt ibi præſentia, & hoc ſæpe contingit dum homo orat aut vacat diuinis. Quantumcunq; tñ hæ imagines nobis arte dæmonum præſentantur, non imputantur tñ nobis ad peccatum niſi conſentiamus. Nam ſicut dubitatio in fide, quæ habet pertinacem ani mi deliberationem & complacentiam hęreticum facit & dubitatio in fide quæ procedit a ſcrupulo cōſcientiæ quæ potius eſt pœna quam culpa, cum frequenter acci dat contra voluntatē, (vt dicit Ioan. An. in nouella ſup verbo dubius in fide eſt infidelis, extra de hęreti. c. 1.) nō cauſat infidelem, nec hæreticum facit, ita ijs tribus extrinſecis modis diabolicis impugnationibus dictis pec catum non committitur niſi voluntate conſentiente.

Quarto diabolus tentat homines per cognitiuæ uirtutis indirectam concitationem. Nam dæmones non poſſunt immittere cogitationes malas in uoluntate interius eas cauſando eo, quòd uſus cognitiuę uirtutis non ſubiacet dæmoni, ſed Deo & uoluntati. Dicitur tamen dæmoni incenſor malarum cognitionum. de pe. di. 2. c. ſi enim inquantum incitat ad cogitandum mala, uel ad appetendum cogitata & hoc duobus modis, uel per modũ perſuadentis, uel p modum paſſionē agitantis, & ijs duobus modis intelligit Damaſce. in li. 2. dicens, ꝙ omnis malitia & immundæ paſſiones ex dęmonibus ex cogitatæ ſunt & inuentæ; hæc Henricus de Aſſia ſuper Gen. & in decretis 26. q. 5. c epiſcopi & c. nec mirũ & Thom. pri. par. q. li. & q. 3. Ad argumentum autem in fronte quæſtiunculæ factum dicitur, quòd licet conditio hominis, & dæmonis in paleſtra, & pugna ſit inæqualis, ſit tamen ex parte hominis recompenſatio, primo per auxilium diuinæ gratiæ. Nam fidelis Deus, ut dicit apoſtolus nō patitur nos tētari ſupra id quod poſ

ſumus,

ſumus. Secundo per auxilium bonorum angelorum, de quo dicitur in Pſal. Scuto circundabit te, vſque angelis ſuis mandauit de te. Hæc ex theologis, & Henrico de Aſſia ſuper Geneſim.

QVÆSTIO II. CAP. QVINTI, TERTIÆ DECADIS.

Quomodo, & quot modis Dæmon hominis ſenſus deludat.

QVÆRITVR, Quomodo, & quot modis dæmones deludunt ſenſus humanos? Ad quã reſpondet dominus Bonauentu. in ſecundo ſententiarum diſtinct.8. dicens, quòd tribus modis dæmones illudunt ſenſus humanos. Primo oſtẽdendo præſens eſſe, quod non eſt. Secundo oſtendendo rem aliter, quàm eſt. Tertio abſcondendo illud, quod præſens eſt. Primum faciunt ſpecies offerendo. Secundum faciunt, ſenſum, uel obiectum variando. Tertium uero faciunt impedimentum præſtando. Primum poteſt ſic intelligi, quando phantaſmata exiſtentia interius forti oblatione offeruntur ipſi virtuti interiori, vel virtus interior fortiter illis intendit, tũc ſimilitudo rei videtur eſſe veritas, hoc manifeſtum eſt, per naturam. Nam phrenetico per aſcenſam fumoſitatem ad cerebrum ex modica occaſione exteriori, videtur ei, quòd videat, vel audiat multa quæ non ſunt ſibi præſentia. Similiter per fortem conuerſionem intentionis, phantaſma videtur veritas, ſicut exemplificat Auguſti. in lib. de trinita. quòd quidam tanta conuerſione cogitabat cuiuſdam mulieris, imaginem, quòd ei carnaliter commiſceri videbatur etiam vigilãdo, & per hunc modum poteſt dæmon diuerſa homini facere apparere. Scdo poſſunt dæmones deludere, ſenſus,

ſus, oſtendendo rem aliter, quam eſt, nam naturaliter poteſt contingere hoc propter variationem aliquã ex parte organi, ſicut quando humor ſanguinis, vel vapor igneus deſcendit ad oculos, videtur homini, quod ea quæ exterius ſunt ſint rubea, uel propter variationem aliquam ex parte obiecti ſicut contingat aliquando ꝙ expoſitione candelæ vel diſpoſitione palearum operatione naturali videntur eſſe ſerpentes. Simile eſt in aliquibus virtutibus quarundam rerum mineralium, vt patet in ſpeculo de chalibe & concauo. Et quia iſte modus non latet dæmones, & ſunt miniſtri veloces, ideo, & talia poſſunt illudendo facere. Tertio modo poſſunt dęmones deludere ſenſus, abſcondendo illud quòd pręſens eſt. Nam res quæ præſens eſt dupliciter poteſt latere ſenſum noſtrum, aut quia impeditur virtus ſenſus & potentiæ ne perueniat ad ſenſibile, aut quia impeditur ſpecies ſenſibilis ne perueniat ad ſenſum. Et vtroque modo poteſt fieri virtute dæmonis, vt ſenſus non percipiat quòd ſibi eſt præſto, & per hanc virtutem dicitur dæmonem poſſe facere, ut hominem reddat inuiſibilẽ, quod tamen certum eſt non eſſe. Et ſic reſpondetur ad gloſam Rabani. Exod. 7. ſuper illud? Fecerũt magi Pharaonis &c. magi diabolicis figmentis ſpectantium oculos illudebant, ut res in ſua ſpecie remanentes, aliæ uiderentur. Et ad illud quod habetur in itinerario Clemẽtis de Nicheta ad Petrum narrante præſtigia Simonis. Vidimus canes cantare, & imagines ambulare. Et de ſocijs Vlyſſis conuerſis in beſtias per magnam illam famoſiſſimam Circem; & de ſocijs Diomedis conuerſis in volucres, de quibus habetur 18. de ciui dei. c. 16. Et de adducta ad patrem ſanctum Macharium quæ videbatur a uiro & adducentibus equa, a Machario autem mulier. Dicitur ergo quod omnia iſta facta ſunt arte dæmonum, qui cum hæc faciunt appetere de nouo ſpeciem non dant nec de nouo auferunt, ſed illam quæ erat in phantaſia tam viuaciter & velociter virtuti interiori

teriori phantasiæ, & imaginatiuæ, ut credat homo se intueri rem exteriorem veram sensibilē. Quod si dicatur ex philosopho quòd sensus particularis circa propriū obiectum non errat. Respondetur, quòd uerum est de natura sua (saluis tamē medijs, scilicet dispositione organi, medij & obiecti) Hæc omnia ille qui supra: & dominus Ioan. de Turre Cremata, super cap. episcopi 25. quæstio. 5.

QVÆSTIO III. QVINTI. CAP. TERTIÆ DECADIS.

De multis modis, quibus dæmon homines decipit.

QVÆRITVR, Si alijs modis præter dictos dæmones homines fallant? Ad quam respondetur, quòd diabolus præter modos superius adductos etiam duobus alijs modis nititur homines decipere. Primo per apparentis veri, uel boni deceptionem. Secundo per somniorum allusionem. Primo quidē per apparentis veri, uel boni deceptionem. Nam licet dæmones mēdacissimi sint, cōsulentibus tamen eos mentiri refugiunt, ut sic dicentes uirtutem palliatam, occultent eorum iniquitatem, & opinionem generent, quòd quasi dij non mentiantur, & grauius opprimant in ultimo credentes. Nam ipsi cum sint optimi logici per omnes tredecim fallacias philosophi sciūt optimi peralogizando homines fallere. Decepit enim dæmon primam mulierem syllogizando per fallaciam æquiuocationis huius nominis moriemini. Nā Deus dixerat, in quacunque die comederitis, moriemini, scilicet morte spirituali, & æterna. Et dęmon dicit. Nequaquam moriemini, scilicet morte temporali pro tunc. Hoc modo fallaciter quidā dęmon inclusus dece

pit regem Manfredum in Apulia, qui cum se disponeret ad bellum contra regem Carolum Franciæ, consuluit dæmonem inclusum suum, quid de bello suo sibi esset futurum? Et respondit dæmon. Non non superabit gallus apulum. Nam modus est etiam nunc, quòd quando aliquis vult efficaciter negare aliquid, bis negationem replicat. Ideo Manfredus se victurum credens accessit ad bellum, & superatus est a Carolo. Nam duæ negationes faciunt vnā affirmationem. Sic etiam aliū decepit consulentem de aduentu inimicorum suorum, quos secundum responsionem dæmonis credebat uenturos ad se pacificè ad tractandum de pace. Dixerat enim sibi dæmon. Inimici enim tui venient ad te suauiter, in quo decipit per fallaciam etiam æquiuocationis, cum ipse acceperit suauiter pro benigne, & diabolus pro festinanter. Alius etiam consulens Apollinem, vt dicit Valerius. Si vadens ad inimicos caperetur, vel rediret? Respondit Ibis redibis non morieris in bello, & fuit deceptus per fallaciam compositionis, quia dæmon facit punctum ad non. consulens ad redibis. Vnde quandoque oportet verba diaboli interpretari per contrarium, sicut accepi a Reueren. domino meo Gundissaluo Ferrandis hæredio Taraconensi archipontifice nunc Vrbis Gubernatore, uiro sanguine illustri, animique prudentia, & vita exploratissimo, factum fuisse dexteritate, & mira ingenij hominis promptitudine. Anno Christi M.cccclxxiiij.16. Kalen. Octobris a domino Magistro Francisco de Toleto, Postea Sixti Pontifi. Maxi. datario exin. episcopo, Couricensi. Is enim directus a Duce Mediolani ad Ianuenses orator, rebus interea in Martem uersis detentus, & iussus est, ne quicquam non exploratum prius ab eis, scriberet duci. Ipse uero solertia qua pollebat oculatissima, ad utranque partem, quæ contingere poterant conspicatus, cum duce prius conuenerat, ut eius literæ, præpostere ab eodem, & ordine Hebræo legerentur obtenta

ta ergo scribendi licentia, ostensisque senatui literis, misit hanc infra epistolam, quæ retrogradè si legatur, spiritum, & rem Iannensium omnem duci ostendit. Postergatis assertionibus asserentium aliter. Istos alit bonitas, atque fides, nec inuidia inflammat, eosdem, quidam ordinatis tramitibus se gubernant, nec separant uoluntates eorum. Nempe præteritæ quæstionis, memoria cumulata non diffidunt, sed confidunt ad inuicem. Nulla fortuna aduersari debet eis, sed diu nec pauco tempore durare debent, quod clarissimè constat auditu profecto susceperunt beneuolo uoto legationem meam, nec nomen domini mei mittentis oderunt, quieta amænitate non cupida sub rapina uiuere delectatos. Vnde uiderunt me uisibus claris, & placidis non facto aliquo tumultu omnium terrigenarum, & forensium esset præsentata causa requisitionis meæ pariter, & ad uentus &c. Similis est ille uersus qui Abel conuenit rectè, Cain uero obliquè prolatus.

Sacrum pingue dabo, nec macrum sacrificabo.

Dæmones ergo non in aperto fallunt, nec pallam mentiuntur.

Sed sub clamyde ueritatis, & bonitatis decipiunt, aut per fallacias syllogisticas, aut per obiecta extrinseca proposita, aut per uarias falsas apparitiones, prophetias, reuelationes phantasticas allocutiones, aut falsigraphas persuasiones immutando, ut diximus uirtutem phantasticam, aut imaginariam. Propter ergo multiplices modos deceptionum falatiarum, & potentiarum ipsorum malignorum spirituum dicit scriptura. Genesis tertio. Sed, & serpens erat callidior, idest secundum aliam translationem sapientior cunctis animantibus terræ, quæ creauerat DEVS, & CHRISTVS uocat diabolum fortem armatum. Luc. undecimo. Et Iob quadragesimoprimo. Non est potestas super terram quæ comparetur ei, & 16. quæst. 2. capitu. uisis.

Diabolus habet mille nocendi modos,& artes. Et Paulus ad Ephe.7.Non est nobis colluctatio aduersus carnem,& sanguinem,sed aduersus principes, & potestates, aduersus mũdi rectores tenebrarum harũ.Et Apo. 12.Ve terræ,& mari , quia descendit diabolus ad uos habens iram magnam , idest potestatem.Secundo decipit etiam per somniorum illusionem. Nam quãdoq; operatione dæmonum aliquę phantasiæ dormientib. apparent in quibus aliqua eis reuelant qñq; quidem q̃dam uera,siue de spiritualibus,sicut Aug. refert.18.de ci.Dei,ꝙ quidã philosophus q̃dam platonica dogmata cuidam in somnijs exposuit, qđ poperationem dæmonum.Aug. factum dicit.Siue de corporalibus præsentibus, uel futuris ꝑcipue ijs cum quibus dæmones hñt aliqua pacta illicita,quibus qñq; reuelat ea quorum ipsi causa sunt,qñq; quædam quorum signa prænoscunt, quæ tamen hominibus sunt occulta , quandoque immittunt somnia falsa, & deceptoria, sicut patet per Gregorium 4.dialo.ca.50.ubi dicit, quòd cum quidam somnia uehementer attenderet diabolus ei per somnium longa spacia uitæ promisit,cumq, indirectè multas pecunias collegisset ad stipendia longæ uitæ deceptus a dæmone repente defunctus est , intactas relinquens male partas pecunias.Similiter etiam patet in illo de quo in uitis Patrum legitur,quòd cum audiret miracula Moysi cœpit eum præferre Christo, & de nocte diabolo apparente uidit Christum per somnium in choro hominum in uestibus nigris,& Moysen in choro angelorum in uestibus albis , proppter quod somnium ille a fide recessit,sed postea illuminatus intellexit fallaciam,& ad Christum reuersus est. Tales igitur omnes reuelationes somniorum, & responsiones non appetendę,sed execrandę,& non credendę sunt. Primo,quòd frequenter falsa reuelant,quia ipse diabolus mendax est,& pater mendacii.Secũdo quia dato,quòd aliquando uera reuelet,tamen semper intendit perditionem

tionem hominum,& ideo pluries uera dicit, ut homines assuefaciat ad hoc,ut ei credatur,& sic intendit per ducere ad aliquid humanæ saluti nociuum.Hęc ex Hērico de Assia super Genesim.

ADDITIO.

Quia natura peruersus est Dęmō,astutus,& iniquus ideo astutia semꝑ in nos abutitur,quā explicare nequimus,cum mille nocēdi artes habeat,quas quidem astutias Leo Papa in Ser.colligens,ait; Non desinit antiquus hostis &c.

QVÆSTIO IIII. CAP. QVINTI, TERTIÆ DECADIS.

Cur permittat Deus *hominum a* D*æmonibus tentari.*

QVÆRITVR, Quare ꝑmittit Deus,ut homines a dæmonibus insidientur? Ad quam sic respōdetur,quod cum diuina prouidentia ordinare nouerit mala in bonum , & bonum inferiorum per superiora procuret, & ipsi angeli medij inter Deum,& homines, bonum hominum per angelos procuratur, & hoc dupliciter directè inquantum homo reducitur ad bonum,& retrahitur a malo,& hoc fit per angelos bonos. Alio modo indirectè dum aliquis per impugnationem a contrario retrahitur a malo , & promouetur ad bonum, & hanc procurationem habent facere mali angeli dati hominibus ad exercitium Deo permittente. Hæc Tho.in quæstionibus de dæmonibus,& in prima par.quæst.115.

ADDITIO.

Permittit itaque Deus homines perſequi, & impugnari, ut diligentes ipſum manifeſti fiant, & dediti uoluptatibus reprobentur. Nullo enim ſe opponente aduerſario, non probarentur regis ingenui milites.

Sextum Caput, De tentatione hominũ a dæmonibus: Circa quod ſex quæſtiunculę ſoluentur.

QVÆSTIO I. CAP. SEXTI TERTIÆ DECADIS.

Vtrum Dęmonum officium ſit homines tentare.

QVÆRITVR, Si tentare homines ſit proprium officium dæmonum? Ad quam primo uidetur reſpondendum negatiuè. Nam Gen. 22. ſcribitur, quòd Deus tentauit Abrâham de immolatione filii, ergo. Item mundus caro, & homo tentat Deum hominem atque ſeipſum ergo non eſt proprium officium dæmonum tentare? Ad hanc quęſtionem reſpondetur, quòd tentationis duplex eſt finis. Primus proximus, ſcilicet ſcientia ſiue experientia de aliquo quem tentamus. Nam cuiuſlibet tentantis intentio proprie eſt, uelle ſcire aliquid de tentato. Et ulterior, & alius finis bonus, uel malus, qui quandoque quæritur ex percepta ſcientia. Bonus quidem cum aliquis tentat, aliquid ſcire de ſcientia, uel uirtute alterius, ut eum promoueat ad dignitates. Malus quando tentat de aliquo ſcire aliquid, ut eum decipiat, uel ſubuertat, & hoc proprie dicitur

quando

quando cupimus de aliquo aliquid scire, ut eum decipiamus, uel subuertamus. Et quia hoc est proprium diaboli qui tentat, ut nos decipiat, ideo per quandã anthonomasiam diabolus dicitur, tentator ſm illud. 1. Thes. 3. Ne fortè tentauerit uos is qui tentat glo. i. diabolus, cuius est officium tentare. Quantum uerò ad finem bonum, ut qs alteri bene faciat sic Deus, angelus bonus, & ueri amici tentant. Si autem loquimur quantum ad proximum finem tentationes. s. uelle scire de aliquo aliquid, hoc est dupliciter, uel uult scire aliis, & sic Deus tentare dicitur, ut sciat, idest ut faciat alios scire, sicut dicitur Deuter. 13. Tentat uos dominus Deus uester, ut palam fiat utrũ diligatis eum. Q̃ũo tentauit Abraham, ut mundo ostenderet obedientiam eius. Et Thobiam, & Iob, ut ostẽderet eorum patientiam, & Philippum, ut ostenderet eius fidei paruitatem. Ioan. 6. Vel tentat, ut sciat sibi, & sic quandoque homo tentat Deum cupiens quasi incertus experiri Dei uirtutem, potestatem ueritatem, & bonitatem, sicut Iudas machabeus cum paucis iniens bellum contra Bachidem copiis multis munitum tentauit potestatem diuinam, & occisus est. 1. Machab. 9. Et Henricus Imperator tentauit Dei sapientiam cum suspectam haberet uxorem uirginem, & sanctam de adulterio, & coegit eam nudis plantis sup ferrum ignitum incedere, & illa innocẽs illæsa euasit, ut patet in cronicis. Tentant alii Dei clementiam qui petunt sibi peccata dimitti iniurias aliis retinentes, & sic tentantes Deum maximè peccant, cum agant contra uirtutem religionis, cuius est de excellentia Dei optimè, & certè sentire. Et sic patet accipi quomodo tentare, diuersis diuersimodè attribuatur. Nam tentat Deus, ut scire faciat, tentat homo, ut cognoscat, & promoueat, tentat diabolus, ut sciat, & decipiat, tentat homo malus, ut diaboli cooperator existat, tentat mundus, & caro materiam diabolo ministrantes. Quia tamen tentare propriè est de aliquo experimen-

experimentum, & sciētiam accipere ad decipiendum, quod propriissimum est, diaboli & cooperantium ei, Id circo dicitur, quòd tentare per quandam excellentiam angelis malis conuenit, & cooperatoribus eorum. Et per hæc patet ad dubium solutio. Hæc Tho. 1. par. quæ. 113. Et secunda secundæ. q. 97.

QVÆSTIO II. CAP. VI. TERTIAE DECADIS.

Quare Dęmones homines tentant.

QVÆRITVR, Ad quid prætēdit tentatio dęmonum? Ad quam respondetur, quòd tentatio dæmonum, siue caliditas contra hominem circa quinque laborat Primo, ad corrūpēdum fidem salutarem erroribus superstitionibusq;. Secundo, ad conseruandum hominem in illis. Tertio, ad inducendum uiam contrariam uirtutibus. Quarto ad cōfirmandum hominem in suis iniquitatibus, ut sic finaliter pereat, & dānetur. Quinto, ut homo patiatur ęgritudinem, & afflictionem, ut sic irascatur, & Deum offendat, ut habetur in glo. c. potest fieri, de pęn. dist. 1. Hæc Henricus de Assia super Genesim.

QVAESTIO III. CAP. VI. TERTIÆ DECADIS.

Quot, & quæ sunt hominum tentatores.

QVAERITVR, Quot, & quę sunt tentantes, & insidiantes hominibus? Ad quam sic respondetur, quòd ad perfectam rationem tentatoris tria requiruntur. Primum, quòd per tentationem dubium aliquod ignorantibus manifestetur. Secundum, quòd

sit

ſit intentum hoc ab eo qui teneat. Tertium, ut tentator cognitionem huius rei uelit accipere quaſi ab eo ignotam. Ratione primarum duarum conditionem cõpetit tentare Deo ſicut patet in Abraham. Nam per immolationem filij manifeſtabatur obedientia, & fides Abrahæ, & hanc manifeſtationem Deus intendebat. Tertium tamen ibi defuit, quia per tentationem illam non accepit Deus cognitionem quã prius non habuit. Alia eſt tentatio in qua ſaluatur unum prædictorum tantum, ſcilicet manifeſtatio tentati, & hoc modo dicitur tentare caro, mundus, & diabolus, quia in ijs maniſeſtè cognoſcitur uirtus, uel infirmitas eius qui tẽtaretur, ſicut in bello cognoſcitur uirtus militis. Vnde impugnatio ipſius uirtutis mentis a quocunq; ſit, dicitur tẽtatio. Et hæc impugnatio habet fieri dupliciter. Vno modo a principio intrinſeco, & ſic tẽtari caro. Alio modo a principio extrinſeco, & hoc dupliciter. Quia exterius principium, uel impugnat per modum obiecti, & ſic eſt impugnatio a mundo cuius rebus corda alliciuntur ad peccandum. Vel illud principium impugnat per modum agentis trahentis ad peccandum, uel perſuadendo, terrendo, uel blandiendo, & hoc modo dicitur eſſe tentatio a diabolo, & a membris ſuis hominibus malis, & ſic patet quomodo diuerſimodè tentare conuenit Deo, carni, mundo & diabolo, & malis hominibus. Hæc ex theologis.

QVÆSTIO IIII. CAP. VI. TERTIÆ DECADIS.

Vtrum tentationes ſint appetendæ.

QVÆRITVR, *Si tentari a diabolo, ꝗ ab alijs* dictis tentatoribus ſit appetendum? Ad quam uidetur primo reſpondendum affirmatiuè. Nam Iacobi primo dicitur. Omne gaudium exiſtimate fratres

mei

mei cum in tentationes uarias incideritis. Item illud in quo uirtus alicuius manifestatur est appetendum, sed tentationibus manifestatur uirtus hominis, & ibi quodammodo uirtus refloret, ergo. Sed in contrarium est Christus qui nos docet orare, ut a nobis tentatio amoueatur in oratione dominica, dicentes. Et ne nos inducas in tentationem. Item Mat. 26. Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Et 1. Corint. 10. tentatio uos non apprehēdat nisi humana, id est uenialis, quia sine hac uita humana non agitur. Ad hoc respondetur, quòd cum p se nihil appetatur nisi illud, quod habet rationem boni, & finis, cum tentatio non habeat rationem boni, & finis propriè: propriè & per se appeti non debet. Quia uero tentatio ordinabilis est in finem, & hoc potest habere rationem boni. Ordinatur autem aliquid ad finem dupliciter. Vno modo per se, illud, scilicet, quod de se habet ducere in finem, sicut medicina bene confecta, & subiecto bene disposito applicata secundum se in sanitatem habet ducere per se. Alio modo per accidens, illud scilicet, quod de se habet ducere in alium finem quam in finem illum, tamen per aliam causam concurrentem habet ducere in finem intentum, sicut siquis comederet uenenum, ut moreretur, & inde contingat eum sanari. Cum igitur tentatio per se ordinetur ad perditionem hominis, & ad salutem non ordinetur nisi per accidens per hoc, scilicet, quod uincitur per auxilium gratię diuinæ. Ideò simpliciter tentari non est appetendum, sed est appetendum per accidens, scilicet tentari, & simul cum auxilio diuino uincere. Veruntamen quia propter fragilitatem humanam uictoria est nimis dubia tentatio securius, & melius fugitur, quam quæratur. Ad argumentum dicitur quòd Iacobus non hortabatur ad gaudium de tentationibus, sed ad patientiam per quam uincuntur tentationes. Nec patientia relucet nisi pręsupposita uictoria. Ad secundum

patet responsio in corpore quæstionis. Hæc ex theologis.

ADDITIO.

Mulierem potius dæmon tentauit, quia mulier facilior est ad consentiendum. Cum sit debilioris uirtutis, ideo facilius uictoriam obtinuit. In speciem serpentis aggreditur, non solum quia inter animalia dæmoniaca serpens est accommodissimum ipsi diabolo; verum ẽt ut sciremus quòd sicut a serpente nihil boni sperare possumus. Sic a diabolo nihil, nisi fœditatem, & exitiũ animæ, multigenumque malum suscipere. Quod autẽ, non aliud animal Deus ei permiserit, nisi serpentem, ideo factum est, ut homo dedignaretur tã deformi animali plus credere quam Deo, & ut post casum maiorem haberet occasionem seipsum arguendi, quòd tam vili, & abiecto animaliculo contra apertissimum verbũ Dei credidisset. Cæterum, ut uel sic eius natura nobis innotesceret. Vocali uero locutione tẽtauit. Quia (ut Diuus Hieronymus in prolog. ait) habet, nescio quid latentis energiæ uiuæ uocis actus. Et sicut dæmon utitur dæmoniacis, & eorum lingua mouendo, eos loqui facit, ut hoc uel illud dicant, quod ipsimet tamen ignorant, sic usus est serpente, ut organo, eius linguam ducendo. Et ipsum loqui faciendo, cum quo, D. Aug concordat. ij. super Gene. Cum ait. Quod serpens non irrationali anima sua, sed alieno iam spiritu, idest diabolico, posset sapientissimus dici omnium bestiarum.

QVÆSTIO V. CAP. VI. III. DECADIS.

Cur Dæmon mulierem Euam aggressus, in serpentis specie, & vocali locutione tentauit.

QVÆRITVR, Quare dęmon dominam Euā non tentauit interiori suggestione, sed uocali locutione, & quare magis in specie serpentis, quam cęterorum reptilium, uel animalium? Ad quam sic respondetur, quòd cum permittente Deo diabolus hominem tentare potuisset interiori suggestione, & phantastica persuasione permisit tamen, nisi vt tentaret persuasione, & apparentia exteriori uocalis locutionis, ut sic latentem suę malitię conditionem per linguam proderet, & se manifestè, & conuenienter primis parentibus exhiberet. Et in specie serpentis magis quā cęterorum reptilium, uel animaliū apparere, & loqui voluit, quia inter omnia genera serpentium virulentorum, ut dicit Albertus li.21.animalium. Serpens est callidior, & astutior, dicente etiam scriptura. Sed & serpēs erat callidior, idest prudentior cęteris animantibus terrę. Addebat etiam ad prudentiam, & malitiam serpentis, quia ut dicit Augu.11.super Gene. Diabolus serpentem illum impleuit, & ei spiritum suum commiscuit. Hęc ex Henrico de Assia super Genesim.

QVÆSTIO SEXTA CAP. VI. TERTIÆ DECADIS

Quod vox hæbrea sit primum, & post iudicium erit vltimum Idioma.

QVÆRITVR, Quo idiomate dęmon primos parentes est allocutus, & quod fuit primum idioma, & quòd erit ultimum in beatis, & damnatis post iudiciū, & quo idiomate Deus in paradiso terrestri cum primis parentibus loquebatur? Ad quam respondetur, quòd dęmon uoce idiomatica hæbrea exteriori, formata lingua corporis animalis serpētis locutus est primis parentibus. Quod idioma hæbreum primis parentibus Deus gratuitè primo donauit, & illud angelis bonis, &

malis

malis qui in ſtatu innocentiæ locuturi, & inſtructuri erant, & homines cum eis familiariter conuerſaturi a principio impreſſit. Quo idiomatè Adam nomina animalibus impoſuit. Nam conſtat, ut dicit Hieronymus quòd omnia nomina, quæ in Geneſi leguntur a principio uſque ad diuiſiouem linguarũ eſſe nomina hæbraica, & hac lingua etiã Deus in paradiſo in ſubiecta creatura ambulãs primos parẽtes allocutus eſt, & ipſi exteriori lingua ibidem cum Deo, & diabolo loquebantur, quo vtentur etiam beati, & damnati poſt iudiciũ, quãuis beati potuerunt ad inuicẽ linguis omnibus loqui, non autem damnati. Dicunt etiam Hieronymus cum Origene quòd experientia probatum fuit, infantẽ clauſum, & a nutrice lege poſita, non edoctum prorupiſſe in primũ uerbum idiomate hæbreo. Lehem, id eſt panẽ & yaîn, ideſt vinum. Hærodotus tamen libro ſecundo, quod infans Troianus mox natus, & clauſus a nulloq; inſtructus, ex ſe primum verbum prorupit lingua troiana, artos, ideſt panem, ynos, ideſt uinum hęc Henricus & ſupra adducti.

Septimum Caput: De potentia, & conditione ipſorum dæmonum: Circa quod quatuor quæſtiunculæ enucleabuntur.

QVÆSTIO PRIMA, CAP. VII. TERTIÆ DECADIS.

Vtrum dæmones futura cognoſcant.

QVÆRITVR, Si dæmones cognoſcunt futura? Ad quam ſic reſpondetur, quòd futurorum triplex eſt genus. Quædam habent

causam determinatam, & infallibilem, vt sunt illa, quæ attenduntur circa motum corporum superiorũ in quibus est determinatio, & omnis impedimenti remotio, & de talibus est conclusio prima, quòd dæmones cognoscant talia futura in suis causis, cuiusmodi sunt ea, quæ circa motũ cœli accidunt, ut ortus, & occasus, eclipsys, coniunctiones luminariũ, quę oĩa multo melius cognoscunt per species causatum innatas, quã astronomi per artẽ. Secundũ genus futurorũ est, quæ habent causam determinatã, sed tñ fallibilem aliquando, vt sunt illa, quæ sunt secundũ inferiorem naturã, quæ ideo habuit causam determinatam, quia naturæ intentio mouet determinatè ad vnum. Ideo vero fallibilẽ quia multipex potest occurrere impedimentũ, vtpotè ager seminatus si terra pinguis est, & bona dispositio corporum superiorum affecet pinguem fructũ. Et de talibus est secunda cõclusio. Quod dęmones futura cognoscunt nõ omnino certitudinaliter, sed cognitione cõiecturali, & hoc modo astrologus prædicit quædam futura, quæ consequuntur ex motibus cœli in istis inferioribus, quæ tamen impediri possunt propter defectum causarum inferiorum, & talium cognitio tanto magis ad certitudinẽ accedit, quanto ad vnum effectum plures causę concurrentes cognoscuntur, quanto virtus causæ melius cognoscitur. Vnde, quia Dæmones subtilissimi sunt, ideo in talibus melius cognoscunt. Tertium genus futurorum est, quæ habent causam indeterminatam, & fallibilem, sicut dicuntur ea, quæ sunt ad vtrumlibet, sicut sunt ea, quæ dependent a voluntate nostra, quæ indeterminata est, quia potest ad opposita mouere, fallibilis etiam est, quia possunt volenti etiam perficere, occurrere multa. Et de talibus est tertia conclusio, quòd dæmones non cognoscunt talia, sed solus Deus. Prima futura possunt diuinare, & prænũciare dæmones certò. Secunda non certitudinaliter. Tertia nullo modo, nisi solus Deus, & cui voluerit Deus reuelare, a cuius actus vsur-

vsurpatione, diuini vocantur, qui futuris prænunciandis intendunt. Quarta cõclusio (quasi corolarium) est, quod licet dæmones sciãt futura primo modo, non est tamen eis danda fides, cum reuelant, quia intentio eorum est ad fallendum, & si quãdoque dicunt vera, hoc faciunt, vt assuescant homines in alijs ad credendum. Non ergo diuinationibus eorum danda est fides. Hæc Thom. & Bonauentura, & dominus Ioann. Cardinalis super capitu. sciendum. 26. quæstio. 3. Quod si quæratur quomodo sciunt dæmones quandoque præsentia reuelando quid nunc faciant reges &c. Respondetur, quia dæmones non mouentur localiter ad cognitionem aliquam acquirendam, sed benè ad aliquid operandum in loco. Vnde dæmon sicut non indiget motu ad sciendũ, ita nec mora temporis ad motum localem: ideo statim potest adesse applicando se, & reuelare, sicut anima nostra etiam statim transit cogitando de Gallia, in Syriam. Thom. 1. par. q. 113.

QVÆSTIO II. CAP. VII. TERTIÆ DECADIS.

An dæmones hominum cogitationes cognoscant.

QVÆRITVR, Si dæmones cognoscant cogitationes hominum? Ad quam primo videtur respondendum affirmatiuè. Nam vt dicitur a Gregorio in moralibus. Intellectus beatorum resurgentium intendentes in vniuscuiusque intellectum fælicium aliorum simul, & conscientias eorum penetrabunt. Sed resurgentes erunt similes angelis. Matt. 21. ergo, & angeli boni, & mali, similiter possunt. Respondeo dicendum, quòd cogitatio hominis dupliciter potest sciri. Vno modo indirectè hoc est in effectu, & hoc modo nedũ homines

& angeli boni, sed dæmones etiam scire possunt cordiũ cogitationes,& tanto subtilius angeli boni, & dæmones, quanto effectus huiusmodi fuerint magis occulti. Cognoscitur etiam cogitatio interdum non solũ per actum, effectum, aliquem exteriorũ, puta locutionem, uel operationem, sed etiã per aliqua signa faciei, & mutationem vultus. Vel per signa aliqua corporis quod quidem diuersimodè mouetur, secundum diuersitatem affectionum. Nam dicitur Ecclesi.13. Cor hominis immutat faciem eius. Et Iuuenalis li.3. Deprændas animi tormenta latentis in ægrototorum facie, & Ouid. de arte amandi. Sæpe tacens, vocem, verba qđ vultus habet, & hoc etiam modo homines cognoscũt cogitationes cordium, sed angeli, boni, & mali tanto facilius, quanto subtilius immutationes occultas corporales perpendunt. Et medici etiã aliquas affectiones cognoscunt per pulsum puta quòd homo tristatur, vel amet. Hanc autem cognitionem. D. Bonauent. vocat coniecturalem, & secundum hanc cognitionem indirectam, vel coniecturalem, vel in effectu intelligitur dictum Aug. 22. super Gen. ad literam, ꝙ angeli cognoscunt cogitationes nostras nobis etiam inuitis. Item lib. de diuinatione inquit dæmones hominum dispositiones non solum voce prolatas, verũ ẽt cogitatione conceptas, cum signa quædam in corpore ex animo exprimuntur, tota facilitate perdiscunt, hęc ille. Alio modo possunt cognosci cogitationes directè, prout sunt in voluntate, & tunc est conclusio secunda. Quod nec dæmones, nec angeli, nec homines cognoscunt cogitationes, sed solus Deus. Probatur hoc primo sic. Nã cũ angeli, & dæmones ex speciebus inditis, & innatis cognoscant naturaliter, voluntas uero hoĩs cum nulla reconueniat, a qua possit elici eius similitudo, ideo directè, nec voluntates, nec affectiones voluntatũ, nec cogitationes, prout sunt in intellectu pñt ab hoĩe, uel ab angelis bonis, vel malis cognosci, sed solo Deo, cui so-

In voluntas hoīs subiacet, & solus in ea operari potest, cum sit eius principale obiectum, & ultimus finis. Propter hoc dicitur Hier. 18. Prauũ est cor hoīs, & inscrutabile, qs cognoscet illud? ego dominus scrutans cor, & probans renes. Et primæ Corin. 2. Quis. n. scit hominum, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in ipso est? Quæ uerba sic exponit Ambro. Voluntates, & secreta cordis quis hominum scit nisi spiritus hoīs qui in ipso est, idest, nisi animus ipsius, & non alterius. Manifestum est enim cogitationes nostras a nullo sciri nisi ab animo nostro, quem hic spiritum dicit. Ita, & quę Dei sunt, idest secreta, & occulta Dei, nemo potest scire nisi spiritus Dei qui in ipso est, & est ostensio a minori. Et Aug. lib. de ecclesiasticis dogmatib. dicit. Internas cogitationes nostras diabolum non uidere certum est. Facit ad hoc quod dicit dominus Bonauen. ꝙ sicut Deus uoluntati rationalis creaturæ dedit dominium siue arbitrium cui nulla potentia præsidet nisi diuina, sic eius potentiæ cognitiuæ dedit conscientiæ secretum, cuius secreta, & profunda non penetret nisi diuina sapientia. Et ideo nulla creatura, aut humana, aut angelica potest conscientiæ humanæ scire secreta, nisi per signa, uel per coniecturas, uel nisi nouerit Dei reuelatione, aut hoīs detectione, & denunciatione. Hęc Thom. in quęstionib. de ueritate, & in 1. p. q. 57. & D. Bonauentu. & d. Ioan. de Tur. Cre. in c. quodam loco. 25. q. 3. Dominus aũt Herueus, cum domino. Ioan. Scoto dicunt, ꝙ dęmones cognoscunt cogitationes nostras quantum ad subiectum obiectum, & affectũ, ad quem inclinant, non autem quantum ad finem, puta sciunt quid cogitamus, sed ignorant ad quem finem, cognoscunt te cogitare fœminam, sed ignorant an ad uoluptatem, uel ad alium finem. Ad arg. Gregorij dicendum, ꝙ in resurrectione pp claritatem corporis, & subtilitatem eorũ penetrabitur mens eorũ, quò ad quantitatem gratiæ, & gloriæ; & non aũt quò ad cogitationes cordium, & sic

dicitur de angelis bonis, & malis nunc vsque ad diem iudicij. Hæc ex supra adductis.

QVÆSTIO III. CAP. SEPTIMI, TERTIÆ DECADIS.

An dæmones miracula facere possint.

QVÆRITVR, Si dæmones facere possunt miracula? Ad quam videtur primo respondendum affirmatiuè. Nam dicit August. lib. 83. quęstionum. Plerunque artibus magicis, & dæmonum fiunt miracula similia illis, quæ fiunt per seruos Dei, ut patet ex Valerio Maximo lib. 1. Rubrica de miraculis. Item suscitatio mortuorum miraculum est, diabolus autem fecit mediante phitonissa in suscitatione Samuelis, ut patet primo Reg. 28. Respondetur, quòd si miraculū accipiatur propriè, prout est aliquid arduū insolidum supra facultatem totius naturæ creatæ, & præter speciem admirantis apparens (vt dicit Augu.) dæmones sic miracula facere non possunt, nec aliqua creatura nisi solus Deus. Si autem miraculum accipiatur communiter pro eo quod excedit facultatem, & considerationem humanam, sic dæmones possunt facere miracula, quæ verius dicerentur mira, inquantum homines illa sic facta mirantur, quia eorum facultatē, & cognitionem excedunt. Quamuis autem opera dæmonum, quæ nobis miracula uidentur ad veram rationem miraculi non pertingant, sunt tamen quandoque uerè res, sicut magi Pharaonis per virtutem dæmonum ueros serpentes, & ranas fecerunt, & quando ignis de cœlo cecidit in familiam Iob, & gregibus & cęt. quæ fuerunt opera sathanæ, & phantasmata non fuerunt, ut dicit Augustin. 20. de ciuita. Dei

Ad primum dicitur quòd illa propriè dicuntur mira, & non miracula. Ad secũdum dicitur quòd phitonissa nõn uidit Samuelem; sed diabolum in specie; & similitudine Samuelis quę phitonissa credidit Samuelem; & ideò suscitatiò nõn fuit uera, sed phantastica. Thom. prima parte, quæst. 110. & Ioan. de Tur. Cremata: 25: quæstiò. 3. c. quodam loco.

QVÆSTIO IIII. CAP. VII. TERTIÆ DECADIS.

An mulierès de nocte cum Diana æquitantès sit illusiò Dæmonum:

QVÆRITVR, An sicut dicitur de mulieribus, de nocte æquitantibus cum Diana; uel cum Herodiade uxore Philippi; sit sic in re; an sit illusiò dęmonum: Ad quam uidetur primò respondendum affirmatiuè. Nam legitur de archiepiscopo Bisontino quem diabolus usque Romam tulit. Simile dicitur de Alberto Magno à colonia Romam à dęmone ad disputandũ adducto. Et de bono angelo scribitur: Dan. 14. quòd tulit Abachuch de iudea in Babylonem, in uertice eius, ut portaret prandium Danieli. Respondetur, quòd ea, quę dicuntur de Diana, & Herodiade falsa sunt. Primò, quia Diana dea paganorum in mundo hoc, nec in alio reperitur, nec Herodias est in mundo, cum qua dicunt se ęquitare. Non enim permittitur à Deo, quòd talis, & quę Ioannem Baptistam fecit interficere, exeat de inferno, ad ęquitandum. Item falsum est; quòd dicunt se ęquitare super quasdam bestias; non enim in tam breui tempore realiter; corporaliter istę bestię tanta terrarum spatia possent transcurrere, & tam silenter ambulare; nec uiderentur comedere. Fit ergo

illusione dęmonum, qui cum mentem cuiuscunq; mulieris per falsam credulitatem subiugauerint, illico tråsformåt se in diuersas species personarum, & similitudines, & mentē quā captiuā tenēt, multipliciter in somnis deludūt, modo tristia, modo læta, modo cognitas, modo incognitas psonas ostendendo. Et cum solo spiritu hoc patitur infidelis pmittitur ēt hoc non solū in aīo, sed in corpore euenire. Ad illa in oppositum dr, ꝙ deuehere pt corpora, & hoīes sicut patet in Christo dño a diabolo in montē excelsum, & supra pinnaculū tēpli portato, sicut habet Mat. 4. sicut ēt patet qñq; de mulierib⁹ arte dęmonū ad suos amåtes, uel adulteros deportatis. Sed illa facere de Diana, & Hærodiade nō pt, nec est simile, ideo cōsequētia neganda. Io. Car. 25. q. 3. c. supra allegato, adde nisi forte dicere uelis, ꝙ dæmon nomine illarum mulierum faciat, ut magis decipiat humanum genus.

Octauum Caput: De potentia, & imbecilitate dæmonum; Circa quod quinque quæstiunculæ soluentur.

QVÆSTIO I. CAP. VIII. TERTIÆ DECADIS.

An aliqua arte naturali dæmones cogi possint ad oracula hominibus danda.

QVÆRITVR, Si dęmones aliqua arte naturali inuenta, uel q̄ reperiri possit cōbinationis uerborū, caracterū, uel uiriū naturaliū rerū cogi possint ab homine, ut intrent aliquem locum, puta fialā, uel lapideā imaginē, & ibi fixè permaneant, & responsa poscētibus donent? Ad quā primo uidetur respondendū affirmatiuè. Nam experientia (mater scientiarum) dicimus

didicimus, & audiuimus aliquos habuisse, & hre dæmones inclusos in fialis, statuis, ut in idijs tpe nostro & idolatrarũ tpe, & ab eisdẽ coercitos dedisse respõsa petentib. Ad hãc qõnẽ rñdendo põnunt sex cõclusiones. Quarũ prima, est ꝙ pars quæsiti negatiua est uera. Probat, qa si æqualis nõ prævalet æquali, multo minus põt prævalere iferior superiori, uel infirmior potẽtiori. Sed quilibet hõ naturalite rest inferior, & infirmior oĩbus angelis, & dæmonibus, imò ex dicto Xpi, q minor est inter angelos maior est oĩ hoĩe, ergo non poterit hõ compellere, uel cohercere dæmones ad ingressum, & fixe alicubi stãdum, ꝓpterea dixit Iob. 41. Non est super terrã potestas, q̃ cõparetur ei. s. diabolo. Itẽ si hõ nulla arte, aut ui uerborũ, uel caracterũ, aut herbarũ, uel lapidũ cõpellere põt aliũ hominẽ, ut aliquẽ locũ determinatũ intret ibiq; immobiliter stet, & maneat donec licẽtietur, ꝙ magis debere posset fieri, cũ hõ sit animal rõnale directè subiectũ, ſm suã cõpositionẽ, & cõditionẽ naturalem corporibus cęlestib. & elemẽtis, & eorũ accidẽtib. s. influxibus, & impressionibus alterationibus, & trãsmutationibus, ergo multo minus põt hõ diabolũ cõpellere, qui directè ſm suã cõpositionẽ nõ subiicit corporibus cœlestibus, nec eorũ influxibus, aut accidentibus. Secũda. cõclusio. Si aliqñ apud hoĩes est, uel fuit ars cogendi dęmones seu spiritus malos uerbis aut caracteribus, aut aliis quibuscunque rebus, illam non habuerunt a dęmonibus. Hęc cõclusio probatur sic. Quia non est uerisimile, ꝙ dæmones superbissimi uellent homines docere quõ possent seruitutem in hominũ redigi, & ab eis captiuari, incarcerari, includi, uel expelli ꝓ libito hominis, qñ & ubi uellent. Tertia conclusio. Si dęmones quandoq; compelluntur, uel coercentur ad ingressum, uel egressum uerbis, caracteribus &c. hoc fit, uel a summo Deo, uel ab angelis bonis. Vel etiam fortè dęmones inferiores a superioribus, & potentioribus dæmonibus com-

pellunt ad hoc, uel ad illud. Vel certè dæmones q̄nq; fingunt ad hm̄oi per hoĩes se cōpelli, cum tñ sponte, & libenter ueniant, ut credētes facilius opprimāt. Nā ut dicit Aug. dæmones ob nihil aliud beneficiū p̄stāt, nisi ut credentes occultius finaliter p̄dant. Quarta cōclusio. Si est, aut fuit unquā apud hoĩes aliqua ars coercendi, uel compellendi dæmones exorcismis, aut combinatione, seu adhibitione aliarum quarūcunq; rerū, illa erat & est solum ministerialis respectu Dei, uel bonorū spirituū, ita ualet ꝙ ex diuino pacto secreto quotiens talis homo dixerit talem exorcismum, tali mō, & intētione, aut cū talibus cerimonijs, coerceant, uel cōpellantur spiritus maligni per ipsum Deū, aut angelos eius potestatiuè exorcista solū existente suo modo ministro. Quinta cōclusio. In christiana religione, credere esse aliquā artē coercendi dæmones, aut aliquem exorcismū hr̄e efficaciā in expulsione, seu coërtione illorū, sup̄stitiosum est. Probat, quia nec in ecclesia primitiua, nec in ecclesijs modernis, exorcismus aliquis p̄prius, & determinatus expellendi dęmones ab obsessis hoĩbus, uel illos cōstringendi, nisi apocriphè inuenit, & dubiè. Quinimmo saluator dixit Matt. 17. Hoc genus. s. dęmonū nō eijcit nisi p oratione, & ieiuniū. Cōcedit tñ quibusdā, & cōcessum est peculiariter quadā eorū deuotione, & orōne quas Deus exaudit, ut tales p inuocationē noĩs Dei, & sāctorū, dæmones coerceant, & expellāt: nota ꝙ nō intelligo derogare pp pijs cōsuetudinibus & ritibus S.R.E. permittētis, & ubique utētis q̄busdā approbatis exorcismis, et cōiurationib. ad expellēdos dæmones, nō tñ artificiose seu sup̄stitiose, sed depræcatiue, & authoritatiue. Sexta cōcl. Ars includendi dæmones in imaginibus, uel fialis de qua locutus est Hermes non est propria ars, sed quædā cōstitutio, seu decretū, aut pactum tacitū uel expressum, inter hoĩes perditos, & dæmones diuini honoris cupidissimos, ualet ꝙ si homo fidem firmā habuerit, ꝙ

sint

ſint ueri, uel dij diuino honore colēdi potentes hominibus prodeſſe, & obeſſe, & cùm tali fide homo fecerit aliquam imaginem hominis, uel cuiuſcunque animalis, & conſecrauerit ipſam talibus uerbis, characteribus ſeu figuris, ſuffumigationibus aliquibus, & unctionibus, &c. tūc abſq; dubio aliquis ſpiritus tali conſecratione completa intrabit illam imaginem, & ex ea reſponſa dabit deceptis hominibus conſulētibus ipſum, & hanc inſtitutionem & decretum dæmones quibuſdam perditis hominibus per inſpirationem, uel aliter quomodocunque patefecerunt, ita, quòd crederent homines ſe talē artem inueniſſe, & ſic iſti tales, lege Dei dimiſſa credentes, & ſeruantes leges illas dæmonum, iuſto iudicio derelicti ſunt, & derelinquuntur, & fiunt ſerui diaboli, q̄ ut ipſos in ſuo ſeruitio teneat, & alios per ipſos alliciat, operatur ſæpiſſimè ad uota talium ſeruorum ſuorum quodcunque uoluerint. Propterea bene dicebat Aug. 21. de ciu. Dei. c. 6. Dęmones, ut alliciantur ab hominibus ad inhabitandum alicubi prius eos aſtutiſſima caliditate ſeducunt, uel inſpirando eorum cordibus uirus occultum, uel etiam fallacib. amicitiis apparendo, eorumque paucos diſcipulos ſuos faciunt plurimorum doctores. Neque enim potuit primum niſi illis docentibus diſci, quod quiſque dæmonum appetat, quid ue exhorreat, aut quo numine inuectur, uel cogatur, hæc ille, & concludit dominus Henricus. Non ergo cum necromanticè, uel magicè compellis, aut in uinculis eum, ut putas tenes. Sed hoc certum habe, quòd ipſe ſimulat ſe captum, ut te capiat. Se uinctum, ut te uinciat. Se tuo imperio ſubditum, ut te ſibi ſubdat, a te incluſum, ut tibi finaliter concludat, fingit ſe tua arte, uel lapidi, uel imagini alligatum ut funibus peccatorum ligatum ad infernum perducat, & per hęc patet reſponſio ad primum argumentum. Hæc Henricus de Aſſia ſuper Geneſim.

ADDI-

ADDITIO.

Plura habes, apud Eusebium lib. 5. de preparation Euangelica, cap. 6. ubi tractat, quomodo dæmones cogantur ab hominibus. Item eodē li. c. 7. 8. & decimo.

QVÆSTIO II. OCTAVI CAP. TERTIÆ DECADIS.

Quomodo Dæmones a corporibus obsessis expelli possint.

QVÆRITVR, Si dæmones possunt expelli a corporibus obsessis uirtute melodiæ, aut lapidis, uel herbarum? Ad quam uidetur primo respondendum affirmatiuè. Nam primo Reg. 17. dicitur, quod cum Dauid Psalterium arriperet & coram Saul psalleret, cessabit diabolus ab eius uexatione. Item in musica Guidonis dicitur, quod sunt quidam dæmones qui melodiam substinere non possunt. Item Iosephus de bello iudaico dicit, quod in exercitu Titi cum obsideret Hierusalem erat quidam, qui per lapidem anuli dæmones expellebat a corporibus obsessis. Item Thobiæ 6. dixit angelus Raphael de iecore piscis posito super carbones, fumus eius fugat omne genus dęmoniorum, siue a uiro, siue a muliere. Et Salomonem dicitur fecisse exorcismos herbarum ad dæmones expellendos. Ad hanc quæstionem respondendo ponuntur tres conclusiones iuxta determinata per Magistrum Nicolaum de Lyra super primum librum. Reg. 16. c. Prima conclusio est. Nec melodia, nec herbe, nec cuiuscunque lapidis uirtus, aut rei sensibilis substantia, potest naturali uirtute in dæmonem aliq̄d agere per quod possit ad aliquid compelli, nec per consequens a corporibus obsessis expelli, aut ab eius uexa

tione

tione excludere. Hæc conclusio probatur sic nullus spiritus separatus potest naturaliter pati a corpore. Patet quia agens præstantius est passo, ut dicit August. Et philosophus in de anima. Sed dæmon est spiritus separatus ergo sequit, q nulla res sensibilis, aut uirtus corporalis directe, uel indirecte pt in dæmonib. ergo nec compellit ad aliquid. Hanc conclusionē ēt ponit magister Hēricus de Gandauo Seruita in quolibetis, qui ita dicit. Nō est aliqua uis in lapidibus aut herbis quæ dęmonē cogere possit, uel fugare ullo modo, licet fingere possit dęmon se cogi p herbas aut lapides aut carmina, hoc āt nullum horum facere posset nisi Deus supernaturaliter eis hmōi uirtutem indidisset, quemadmodum indidit eam sacramentis, & sacramentalibus. Secunda conclusio. Virtus diuina potest immediate uel mediate, puta mediantibus angelis bonis, aut sanctis, uel bonis uiris agere in dęmones & eos compellere ad aliquid agendum: patet conclusio. Cum diuina uirtus sit superior eis, cui subiecta est oīs potestas alia, potest in eos immediate uel mediantibus bonis angelis aut sanctis uel bonis uiris. Vnde discipuli. 72. reuertebantur cum gaudio ad Christum dicentes. Domine ēt dęmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo Lu. 10. Tertia conclusio. Melodia uel aliqua res sensibilis potest uexationem mitigare, ita quòd per illa sensibilia a dęmonibus afflicti leuius ferant. Hoc tamen non agendo in dæmonem, sed in uexatum a dæmone. Probatur, quia omnis causa limitatæ uirtutis potest inducere effectum intensiorem, & minus intensum in magis & minus disposita materia, nam actiones fiunt in patiente disposito. 2. de anima. Dęmon uero est limitatę uirtutis, ergo intensiorem uel minus intensam inquietationem facit in homine, secundum diuersitatem dispositorum ad illam uexationem, siue ad illud ad quod intendit dæmon uexando inducere, quam in homine contrariæ dispositionis, ut pote si aliquis est

dispositus ad passionem melancholicam, quam in illũ hoĩem, qui habet contrariam dispositionem, & hoc quia dæmones nõn possunt materiam corporalem; secundũ suã uoluntatẽ transmutare; sed hoc faciunt mediãtibus actiuis, & passiuis corporalibus; in suis enim actionibus dæmones homines affligendo aliquando considerant dispositionem materiæ corporalis. Vnde dicuntur aliqui lunatici. Mat.4.& 16. qui secundum uariam dispositionem lunę affliguntur a dęmonibus ex diuina ꝑmissione. Luna ãt habet dñium sup humido, & per consequens sup cerebrũ quod quidẽ est magis aptum suscipere actionem dæmonis uno tpe; quã alio ẽm uariũ motum lunæ. Sīr; & herbę, uel melodię, uel aliæ res sensibiles multum possunt dispositionem corporum immutare, & ex consequenti motus sensibilitatis. Patet de herbis, quarũ quædã inclinant hoĩes ad tristitiam; quædã ad gaudium. De ãrmõnia etiã patet. 4. politicorum, ubi uult philosophus, quod diuersę armonię prouocant diuersas passiones in homine. Et Boe. dicit in musica, quod musica ualet ad curandum infirmitates aliquas uel ad alleuiãdum; & ita patet, ꝙ herbæ uel armoniæ quandoque possunt causare in homine aliquam dispositionem contrariam illi uexationi, qua dęmon conatur hominem uexare; & per consequens patet, ꝙ per tales res sensibiles causari potest dispositio in corpore humano, ꝑ quã minus subdatur actioni dęmonũ; & sic afflictio ab eo causata diminuitur, & alleuiatur. Item illud qd minuit perceptionem afflictionis diminuit etiam, & alleuiat afflictionem. Melodia aũt minuit perceptionem afflictionis cum attrahat ad se mẽtis intentionem, & sic alleuiare potest afflictionem in homine a dęmone causatam. Dæmonẽ uero affligentem non potest expellere, ut dictũ est. Ad primum argumentum dicitur, ꝙ Saul per melodiã uirtute naturali leuius poterat ferre uexationem diaboli, sed per eam dęmon non recedebat, sed magis uirtute

tute diuina immediate, uel mediantibns angelis, san-ctis ex merito Dauid, qui laudes diuinas in cythara, & canebat pro salute Saulis. Simile habetur. 4. Reg. 3. de Helisæo. Ad secundum dicitur, quòd dæmones recedunt ad melodiam, aut propter sanctitatem pulsantis, ut dictum est de Dauid, aut propter malitiam eius, utpote si fiat ad hoc, ut per hoc reuerentia Deo debita dęmonibus tribuatur, cuiusmodi sunt dęmones cupidi, & sic recedunt non coacti, sed voluntariè, ut tales homines in errore teneant, & in sua seruitute, quòd maximè desiderant. Ad tertium similiter dicitur, quòd ille in exercitu Titi expellebat dęmones arte magica, idest per pacta cum demonibus inita tacita, uel expressa, quibus fingunt se expelli, ut homines in errore teneant. Fumus etiam iecoris piscis non expulit dęmonem, sed meritum orationis Thobię, quòd per fumi odorem dęsignabatur, & virtute sancti angeli Raphaelis. Et Salamon si fecit exorcismos tempore quo habebat spiritũ Dei, sic virtute diuina dęmones repellebantur. Si uero tempore idolatriæ suæ fecit, repellebantur dæmones arte magica, et dictum est. Hæc Ioannes de Turre Cręmata, de pęniten. distinctio. 1 cap. uoluissent. §. denique ut perspicuè.

QVÆSTIO III. CAP. VIII. TERTIÆ DECADIS.

An fascinatio sit opus naturale, vel diabolicum.

QVÆRITVR, Si fascinatio infantiũ, & puerorum a sortilegis uetulis sit opus naturale, vel diabolicum? Ad quam sic respondetur, ꝙ Auicenna posuit causam fascinationis fore p fortẽ imaginationem animæ. Nam sicut ambulans super trabẽ in alto positum cadit de facili, quia imaginatur casum ex timore, & ad apprehensionem solã animę calescit corpus,

pus, ut patet in concupiscentibus & iratis, uel etiã infrigidatur in timentibus, quandoq; etiam immutatur ex forti appræhensione ad aliquam ægritudinem puta febrem uel Lepram, ita etiam anima vetulæ vehementer affecta in maleuolentiam, habet impressionem nocumenti in aliquem maximè puerum, qui pp corporis teneritudinē est maximè susceptibilis impressionum. Ex hoc sequitur ſm Auicen. ꝙ materia corporalis obediret substantię spirituali ad nutum. Sed cum supradictũ sit, ꝙ materia corporalis solũ ad motũ localē spirituali substantiæ obediat, ad nutum soli Deo. Ideo melius dicendum est, quod fascinatio puerorũ fit ex forti imaginatione animæ uetulæ immutantis spiritus corporis coniuncti, quæ quidem immutatio spirituum maximè fit in oculis ad quos subtiliores spiritus pueniunt. Oculi aũt inficiunt aerē continuũ usq; ad determinatũ spacium pquē modũ specula si fuerint noua, & pura, contrahunt quandã impuritatem ex aspectu mulieris mēstruatę: ut dicit Arist. in li. de somno. & vigilia. Sic ergo cum anima uetulę fuerit cōmota uehementer ad maleuolentiam, efficiatur ſm modum prędictum aspectus eius uenenosus, & noxius, maximè pueris, qui habent corpus tenerum, & receptiuũ impressionis de facili. Possibile est ēt ꝙ ad hoc Dei permissione cooperetur malignitas dęmonum, cum quibus vetulę sortilegę aliquod fœdus habent. Hæc Thom. 2. contra Gent. c. 103. & pri. par. q. 117. ar. 52. ad secundum argumentum.

QVÆSTIO IIII. CAP. VIII. TERTIÆ DECADIS.

An præseruatio in corporum mortuorum sit opus Dei, vel naturæ, aut Diaboli.

QVÆRITVR, Si apparitiones, & mirabiles factiones, apparentes quãdoque circa corpora defunctorum

functorũ, ut puta conseruatio corporũ post mortẽ ab incineratione,& augmentũ vnguium,barbę,pilorũ in mortuis,aut emanatio sanguinus de corpore occisi ad pręsentiã occisoris,quibus sunt tribuendæ diuino miraculo,an naturę,vel dęmoni? Ad quã respõdens Aug. 21.de ciu.Dei,dicit,ꝙ apparitiones,& factiones mirabilium generaliter reduci debent ad quatuor.s.ad Deũ ad angelos, ad dęmones, ad hoĩes sanctos,uel ad eorũ spiritus,fieri etiam quandoq; possunt per hoĩes dęmoniacos,ut per magos, & qñq, ẽt fallaci subtilitate humana. Dominus aũt Henricus de Assia ad hãc quęstiũculã respondet sic.De singulis miris, & insolitis veras reddere causas difficilimũ est, Nã si fęlix dictus est iuxta poetam, qui eorũ quę naturaliter apparent causas cognoscere potuit,fęlicissimus dici certe poterit, qui eorũ quę supra naturam apparent,& apparuerunt, causas efficientes,& finales discernere nouit. Possunt.n. inquit idẽ mira, & insolita circa corpora mortuorum, subtilitate dæmonũ,& peruersorum hominum astutia procurari. Sic B.Aug.in 14. de ci. Dei narrat de quodã, qui quando voluit, se fecit per omnia similimũ mortuo,quandoque similimũ cæco,hydropico,vel claudo. Et quandoque etiã quædam mira circa mortuorũ corpora ad naturales causas reducibilia sunt,sicut ad illud de conseruatione corporum a putrefactione post mortẽ respondent aliqui dicentes, ꝙ uirtus loci, uel virtus vnguenti aut rei alicuius corpori impositæ potest esse causa præseruationis corporũ ab incineratione, & ꝙ vngues crescant, barba, & pili in mortuo, causa potest esse naturalis scilicet complexio morientis in materia cuius potest post mortẽ induci aliqua forma impfecta de genere vegetatiuẽ uiuentium,vel quia caro restringitur,vngues magis apparent pp quod, aliqui credunt eas crescere, Aliqui autem, ꝙ corpus mortui imputrefactum maneat,attribuunt diuino miraculo. Nã Deus cõseruat quandoq; corpora sanctorum imputribilia

in

in testimonium singularis sanctitatis,& innocentię, & integritatis mentis, & corporis eorum,vt sic remaneāt corpora eorum remota a putrefactione,& incineratione,& vermium comminatione,siue corrosione, sicut dum viuerent integra fuerunt a carnis corruptione sicut de eo pater de quo scriptum est, Non dabis sanctū tuum videre corruptionem. Aliquando aliquorum sūt corpora præseruantur a Deo incorrupta, eo ꝙ tales mortui sunt in excommunicatione. Nam,ut quidam ferunt, excommunicatorum corpora nō putrescunt, & ponunt exemplum Caroli Regis Vngariæ,ante plures annos interfecti,& ab Vrbano sexto excōmunicati, ꝙ dicunt ideo adhuc integrum remanere, vt.s.sit argumentū aliquale,ꝙ ille fuerit verus Papa qui ipsum excōicauit,& sic apparet iniquitas defuncti, maius damnumq; p̄seruacio a corrosione vermium fore. Aliquādo etiā malorum corpora subtilitate dæmonum conseruantur incorrupta in deceptionem,vt credatur hoc, merito vitæ talium accidere,& sic approbentur mala q̄ fecerunt pro bonis, & sic inducatur vulgus credulum ad inuocationē ipsorum,sicut de quibusdā mortuis malis visum est, ꝙ diabolo operante ad inuocationē ipsorū,vel ad tactū corporū suorū cęci fuerūt? illuminati claudi ambulauerūt,surdi audierūt,&īfirmi ā varijs lāguoribus liberati sunt,quinimmo,& mortui resuscitati sunt? Nam vt dictum est hæc,& similia realiter diuino miraculo,& sophisticè fieri,& ꝓcurari possunt. Verūtamē oīa corpora quibuscunq; de causis ab incineratione p̄seruata ante resurrectionē finalē in cinerē resoluētur,vt impleatꝰ vniuersalis Dei sententia Adę,& toti eius posteritati inflicta,q dicit. In sudore vultus tui vesceris pane tuo,& in puluerē reuerteris. Gen.3. Ad illud aūt de effusione cruoris ad præsentiā occisoris, de quo scribit Philosophus lib.de cōmixtione elementorū,licet superstitiosè aliqui dicant,quòd hoc fiat deceptionem introductā ab homine, vel dæmone, tamen si ita

sit

sit semper, vel vt in pluribus, magis videtur esse diurno miraculo ascribendum in horrorem, & detestationem peccati, quàm ratio aliqua aliunde quærenda, vt patet Gene. quarto de sanguine Abel coram Deo scaturiente & bulliente in vindictam homicidæ. Hæc ex domino Henrico de Assia super Genesim.

QVÆSTIO V. CAP. VIII. TERTIÆ DECADIS.

Vnde sumenda est ratio, quod quædam miranda sint a diabolo, & non a Deo.

QVÆRITVR, cum mirabilium apparitiones fieri possint ex causis bonis, & malis, ut nunc supra dictum est, quæritur vnde sumenda sit discretio harum ab illis? Ad quam respondet Augustinus uigesimoprimo, de Ciuitate Dei dicens, quòd miracula quæ fiunt a Deo, siue meritis sanctorum, siue per homines adhuc in corpore constitutos, siue per angelos, siue alijs modis, omnino a mortalibus, incompræhensibilia sunt. Ideo in talibus quandoque tam difficilis est discretio, quòd haberi non potest satis ex consideratione circunstantiarum loci, temporis, oportunitatis, modorum faciendi, qualitate factorum, & finis. Vbi ex hoc supponit, quòd mira, & insolita quæ tribus primis fiunt causis circa mortuos, vel alias ad Dei honorem, & hominum salutem tendunt. Cætera uero quæ fiunt tribus causis vltimus, perditionem inducunt ijs, qui talibus sine prouida discretione spirituum attendunt. Vnde August. lib. vbi supra cap. 10. dicit. Miracula faciunt dæmones, ut credantur Dij. Sancti autem angeli, & homines ea faciunt vt laudetur Deus. Hæc ex domino Henrico de Assia super Genesim.

Nonum Caput: De diuinatione, commercio, & inuocatione dæmonũ: Circa qđ sexdecim q̃stiunculę soluentur.

QVÆSTIO I. CAP. NONI. III. DECADIS.

An quis possit per Dæmonum inuocationem absque peccato vaticinari futura.

QVÆRITVR, Si quisque possit vaticinari futura per inuocationem dæmonũ absq; peccato? Rñdetur, ꝙ futura tribus modis uaticinari possunt, & cognosci. Vno modo naturaliter ex causis, ut in pluribus, & frequenter agentibus, & talium non est diuinatio, sed præcognitio. Vnde ortus solis cras, uel cum medicus prædicit futuram sanitatẽ, & astronomus futurã eclipsim, uel pluuiam, uaticinatio nõ est, sed præcognitio ex necessarijs causis, ut frequenter agentibus. Secundo modo futura possunt cognosci Dei reuelatione & hoc ẽt modo futurorũ præcognitio non est diuinatio. Vñ si quis futura contingentia Deo reuelante pronunciat ipse tũc nõ diuinat, i. quod diuinũ est nõ facit, sed magis quod diuinũ est, suscipit. Tertio modo pñt cognosci futura dæmonis indicatione, & respectu horũ est diuinatio Nã vt dicit Aug. in li de doctrina Christiana Diuinatio est vsurpatio p̃cognoscendi futura ex quadã pestifera societate hoĩum, & dæmonũ, & hoc tertio modo vti diuinatione illicitũ est, & semp pctĩ mortale. Quod probaƭ auctoritatibus, & rõnibus. Primo auctoritate Deu. 18. dicente. Non sit q phitones cõsulat, nec diuinos, phitones aũt a phiton Apolline dicti sunt, q dicebaƭ esse auctor diuinandi, vt dicit Isidorus, Propterea. 26. q. 5. c. q diuinationes dr. Qui diuinationes

tiones expetunt sub tegula quinquenij iaceant ẽm gradus pœnitentiæ diffinitos. Scđo probatur idẽ quatuor rationib. Primo, rõne modi, sic ille qui vsurpat modo indebito, ꝙ Dei est. Deo non reuelante, mortaliter peccat, sed diuini hoc faciunt diuinitate se plenos simulãtes, sed astutia quadã fraudulentiæ hominibus futura coniectantes, ergo. Scđo rõne auxilij sic. Si quis assumit auxilium dæmonum ad aliquid cognoscendũ, vel faciẽdum grauiter peccat, sed oĩs diuinatio, ex operatione dæmonũ prouenit, uel quia expresse dæmones inuocantur ad futura manifestanda, uel quia dęmones se ingerunt uanis in quisitionibus futurorũ, ut mentes hominum implicent vanitate, ergo. Tertio rõne pacti. Si quis vtitur pacto tacito, uel expresso cũ dæmonibus grauiter, i. mortaliter peccat. Sed diuinatio ẽ huiusmodi qa diuinatores, uel offerunt sacrificiũ dæmoni, vel assumunt auxilium dæmonum, ergo. Quod si arguatur contra sic. Non est illicitum, neq; mortale, quod Christus egit, & fecit. Sed ipse interrogauit dæmonẽ, quod sibi nomen esset? qui respondit Legio, & multi sumus ut habetur Mar. 6. & Lu. 8. ergo licite quisq; potest cõsulere dæmones. Ad hoc respondet Thom, 2.2.q.95.ar. 1. dicens, ꝙ aliud est q̃rere aliquid a dæmone, & aliud est inuocare dæmonem. Primum enim. s. quærere aliquid a dæmone sponte occurrente quandoq; licet ꝑ vtilitatem propriam, vel aliorum, maximè quando virtute diuina potest compelli ad dicendum vera, sicut patet de Christo ubi supra, & in beato Martino, & alijs sanctis. Secũdum uero. s. inuocare dæmonem ad cognitionem occultorum acquirendã ab ipso nunquam licet. Vnde nunquam licet ꝑ aliquem corporalem, vel temporalem utilitatem puta inuentionem rerum perditarum. quas diabolus scit, & nouit, quis inuenit ab eodem exquirere, uel eius auxilio in huiusmodi uti. Cuius ratio est, quia nulla utilitas temporalis potest comparari detrimento spiritualis salutis, quod imminet

ex inquisitione occultorum per inuocationem dæmonum, hæc Thom. ubi supra, & Ioan. de Turre Cre. 26. q. 5. c. Nec mirum, & Raynerius titulo de diuinatione.

QVÆSTIO II. CAP. NONI. III. DECADIS.

Quot sint genera, & species diuinationum quibus dæmones inuocantur.

QVÆRITVR, Quot sunt genera & species diuinationum quibus inuocantur dæmones? Ad quam respondetur, quòd triplex est genus, uel modus diuinationis in generali. Primũ genus est, ꝙ fit per expressam, vel manifestam inuocationem dæmonum. Scđm est, ꝙ fit absq; expressa inuocatione dæmonum ꝑ solã considerationem dispositionis, uel motus alicuius rei. Tertiũ est, absq; expressa inuocatione dæmonũ per propriã operationẽ. s. dum aliquid facimus ut nobis aliquid occultũ reuelet, & manifestet. Primũ genus diuinationis ꝑtinet ad nec romanticos, ꝙ genus sub se cõtinet quinq; species siue modos. Prima species vocat̃ ꝓstigiũ, quo operatione dæmonum phantasia, & oculi hoĩum ludificant, & illuduntur, ut nõ uideat, qđ verũ est, sed credant quod non est uerum, ut factũ fuit in muliere q̃ ab oĩbus uidebat equa, & a S. Machario videbat fœmina, ꝓstigio virtute eius sanctitatis soluto, ut supra dictum est. Secunda spẽs uocatur diuinatio per sõnia, puta cũ in uigilia expresse ad hoc dæmones inuocant, & cũ eis in uigilia expressa, uel manifesta pacta hñt, & sic in somnis postea ex reuelatione dæmonum causatur in hoĩbus ꝓcognitio aliquorum futurorum euentuum. Tertia spẽs uocatur necromantia, qua quibusdam ꝑcationibus adhibito sanguine uidentur resuscitari mortui, & diuinare, & ad interrogata respondere, & dicitur necromantia a necros, græcè, latinè mortuus, & mantia. i. diuinatio, ut patet in illis qui

diui-

diuinant cũ linguis aſini mortui. Quarta ſpẽs uocatur diuinatio per phitonẽ.i.uẽtriloquum, uel phytoniſsã idest uentriloquã qua futura prænunciant per hoĩes uiuos ſicut in arepticiis patet & 1. Reg.28. de Samuele. Quinta ſpecies fit per aliquas figuras, uel ſigna quę in rebus inanimatis apparent quę figurę, uel ſigna apparẽt in aliquo corpore terreſtri puta ĩ terra, in aqua, in igne, uel ĩ ferro, aut lapide polito. Si in terra dr̃ geomãtia, a geos grçcè latinè terra, & mantia, qđ eſt diuinatio, ut patet ĩ illis, q faciũt diuinationes cũ linguis, & mẽbris hoĩum ſuſpenſorũ. Si in aere dr̃ aeromãtia, ut patet in illis qui annotãt beſtias, ut nõ comedant à lupis, uel qñ ex magno uẽto diuinãt prodimentum. Si aũt in aqua uocat̃ hidromãtia, ab hidros græcè, latinè aqua, & mantia quod eſt diuinatio, ut patet in illis qui diuinãt furta cũ fiala uitrea aqua plena uel cũ urinali. Si ãt in igne uocat̃ pyromãtia, a pyr grçcè latinè ignis & mantia, ut patet in illis, qui diuinant p lignũ uiride ſcintillans in igne, uel in illis, qui nolunt pſtare ignem uicinis aliquibus diebus hebdomadę, mẽſis, uel anni. Si ãt in uiſceribus, aut fibris, uel ĩteſtinis aĩaliũ immolatorum in aris dæmonum, uocatur auruſpicium, & exercẽtes talia uocantur auruſpices, uel arioli. Si autem peritia mulierum fiant aliquæ ligaturę in damnum alicuius, uel commodum, ut in criſta galli, & rana, uel imagine cerę, uocatur maleficium. Secũdum genus diuinationis continet duas ſpecies, uel modos. Prima ſpecies eſt, per ſolam conſiderationem diſpoſitiui ſitus, & motus ſyderum, & hic modus pertinet ad aſtrologos, qui ſi utantur conſideratione aſtrorum ad prçcognoſcendum futura, & nataliũ conditiones ex cęleſtibus corporibus naturaliter diuinatio eorum non erit illicita nec ſuperſtitioſa. Si uerò utantur conſideratione aſtrorum ad præcognoſcendũ futuros cauſales, uel fortuitos euentus, aut ẽt ad cognoſcendũ per certitudinem opera hominũ, quod ex uana, & fal

sa opinione procedit, erit diuinatio eorum sic illicita, quia tunc operatio dæmonis se ingerit, & immiscet, ut mentes hominum implicite uanitati, & falsitati, ut dicit Tho. 2.2.q.65.ar.3. Secundus modus, uel species diuinationis est per cõsiderationẽ motus, uel uocum auium, uel quorumcunque animalium siue per sternutationes hominũ, & talis uocatur auguriũ, quod dicitur a garritu auium sicut auspiciũ ab inspectione auiũ quorum primum pertinet ad aures, secundum ad oculos, Auspicium fuit in Romulo, & Remo quorum alter Romulus conditã ciuitatem Romam uocauit noĩe suo, eo, ꝙ uictor ipse duodecim, Remus sex uultures uiderat. Garritus uero fuit in uetula, quæ primo die Maii audiens quinquies cantare mane cuculum credidit se iuuenẽ pulchrum ducturam in uirum. Tertium genus diuinationis est, ꝙ fit ex consideratione eorum quæ eueniunt ex quibusdam quæ ab hominibus seriose fiunt ad aliquid occultum inquirendum dum facimus aliquid, ut nobis aliquod occultum manifestet, & hoc genus uocatur diuinatio per sortes, & continet sub se tres species. Prima spẽs uocatur chyromantia i. diuinatio manus. Nam ex lineamentis manus consideratis fit diuinatio de occultis futuris. Secunda spẽs uocatur spatulamãtia, ex quibusdam figuris in spatulis alicuius aĩalis apparentibus. Tertia spẽs uocat̃ geomantia, quæ fit ad aliquod occultum inquirendum ꝑ protractionẽ punctorum, uel per consideratiõẽ figurarũ quæ proueniunt ex plumbo liquefacto in aqua ꝓiecto, seu ex quibusdam cedulis scriptis, uel non scriptis in occulto repositis dum consideratur quis quam cædulam accipiat, uel etiam taxillorũ proiectione qs plura puncta proiiciat, uel ẽt dum consideratur, quid apperienti librum occurra, q̃ oĩa sortium nomen hñt, & superstitiosa sunt, & illicita, quia consortio dæmonum exercetur, ex Th. ubi supra, & ex Rainerio de Pisis ordinis Prædicatorum & uide c. igitur. 26. q. 3.

QVÆSTIO III. NONI CAP. TERTIAE DECADIS.

An uti rebus naturalibus pro sanitates corporis acquirenda sit licitum.

QVAERITVR, Si sit licitum uti rebus naturalibus ad sanitatē corporis acquirendam? Respōdetur, quòd si res naturales adhibeantur ad aliquos effectus, ad quos putantur uirtutem naturalem habere, non est superstitiosum neque illicitum. Si uero adiungantur quædam alia, puta signa aliqua, uel caracteres, uel nōīa, uel quęcunq, aliæ obseruationes, quæ manifestum est, naturalem efficaciam non habere, erit sup̄stitiosum, & illicitum. Tho. ubi supra ar. 2.

QVAESTIO IIII. CAP. NONI, TERTIÆ DECADIS.

An signa adhibita, ad aliquos effectus inducendos, aliquid naturaliter operentur.

QVÆRITVR, si figurę, uel signa, uel caracteres possunt rebus naturalibus adhiberi ad effectus aliquos inducendos? Respondetur negatiuè. Cuius ratio est, quia cum tales characteres, figurę, uel signa ad nihil naturaliter operentur, eò quòd figura non est alicuius naturalis actionis principium, tales figurę, uel imagines ex operatione dęmonum effectum habent, unde semper est illicitum eas facere q̄a in talibus habentur pacta expressa, uel tacita cum dæmonibus, ideo 26. q. 2. c. illos huiusmodi reprobantur & Tho. ubi supra in solu. 2. argumenti.

QVÆSTIO V. CAP. NONI TERTIÆ DECADIS.

Vtrum ad futura fortunia uel infortunia pręcognoscenda sit licitum aliqua signa obseruare.

QVÆRITVR, an ad præcognoſcenda aliqua futura fortunia, uel infortunia, ſicut infirmitates, uel ſanitates, uel hmõi (ut medici faciunt) ſit licitum aliqua ſigna obſeruare: Reſpondetur, quòd ſiquis pſagium futurorũ conſideret ex eã, quæ per ſigna expreſſa apparet nõ erit illicitũ ut uerbi gratia, ſicut ſi ſeruus timeat flagella uidens iram domini, & ſilr ẽt eſſe poſſet ſi quis timeret nocumentum alieni puero, ex oculo faſcinante. A ſimili cauſæ infirmitatum ex quibuſdã ſignis cognoſcuntur. Et ideo medici talia ſigna licita ſeruant, ex quibus de ſanitate uel infirmitate, morte, uel uita poſſunt licite iudicare. Tho. 2. 2. q. 61. art. 3.

QVÆSTIO VI. NONI. CAP. TERTIÆ DECADIS.

Vtrum temporis obſeruatio ad aliquid faciendum ſit licitum.

QVÆRITVR, Si obſeruare tẽpora ad aliquid faciendũ ſit licitum? Reſpondetur per duos doctores. Primus eſt dominus Petrus de Taran. Poſtea Papa Innocentius V. 4. ſcripto ſententiarum diſt. 23. artic. 4. dicens, quòd obſeruantia temporum eſt triplex: Quædam eſt ſuperſtitionis, uel impietatis, ut in illis qui obſeruant tempus eorum, qui ſubſunt libero arbitrio, & inchoant actiones ſub tali ſigno cœli, & huiuſmodi repræhenduntur. Iſaię. 47. Stent, & ſaluent te augures cœli, qui contemplabantur ſydera, & ſupputabant menſes. Quædam eſt ſagacitatis, & prouiſionis in illis, qui obſeruant qualitatem temporis ad rerum abundantiam conſequendam, & indigentiam excludendam, & hoc nec repræhenditur, nec laudatur. Eccleſiaſtic. 33. Quare dies diem ſuperat, & iterum lux lucem, & annus annum a ſole. Quædam obſeruantia temporum eſt pietatis, & deuotionis in bonis Chriſtianis

qui festa obseruant in quibus indicant magis esse uacandum Deo, quàm in aliis diebus propter beneficia specialiter die illo, uel festo exhibita. Apostol⁹ ad Ro. 14. Alius iudicat diem inter diem. Secundus doctor est dñs Alexan. de Ales. 2. par. sum. q. 3. art. 9. dicens, ꝙ q̃dam occurrunt cursu naturali, & quædam cursu uolũtatio primo modo ergo obseruare tempus ad faciendum aliquid qđ causatur ex naturali complexione elementorum, & temporis non est peccatum, unde & medici circa ægritudines sanandas, & circa medicinas dãdas considerant motus corporum superiorum, quod q̃ non faciunt aut motus cœlestium ignorant corporũ, & aromatarii non medici censendi sunt, obseruare uero tempus in ijs, quę libero arbitrio subduntur, est peccatũ. Vnde super illo uerbo Apostoli ad Galat. 4. dies obseruatis, & menses, & tempora, & annos glo. in culpat eos qui constellationes sequuntur dicentes. Agam hoc mense commercium, quia ista stellã agit mẽsem. Non plantabo, hoc anno uineam, quia bisextus est. Hæc ex adductis.

QVÆSTIO VII. ACP. IX. TERTIÆ DECADIS.

An per inspectionem astrolabij, & per iudicium Astrorum res furatarius inuestigare sit peccatum.

QVÆRTVR, An inuestigare de rebus furtim subtractis, per inspectionem astrolabii, & per iudicium astrorum sit peccatum? Respõdetur, ꝙ inuestigare quædam, quæ propriè sequuntur immutationem astrorum, ut puta de calore, & frigore, imbri, & siccitate, non est peccatum iudicare uero de his, q̃ subsunt libero arbitrio quę non sunt subiecta legi astrorum est graue peccatum, quia in talibus interuenit inuocatio dęmonum. Hęc Alex. 2. par. summæ. q. 92. art. 5. q. 3.

QVAE-

QVÆSTIO VIII. CAP. IX. TERTIÆ DECADIS

An præter symbolum, & orationem Dominicam sit licitum in collectione herbarum carmina dicere, aut alijs obseruationibus uti.

QVÆRITVR, An sit licitum in collectionibus herbarum, uel pro quauis infirmitate dicere ali qua carmina, uel aliquas scripturas sup homines, uel animalia ponere, pręter Symbolum, & orationem dominicam. Respondetur, quòd nō licet super homines, & animalia, aliqua ponere pręter symbolum, & oratio nem dominicam. Si uero aliqua superstitiosa addātur graue peccatum est. Vnde in decretis dicitur 26. q. 5. Non liceat christianis &c. Nec in collectionibus herbarum, quę medicinales sunt aliquas obseruationes, aut incātationes attendere. nisi tantum cum symbolo, aut dominica oratione, ut tantum creator omnium, scilicet Deus honoretur, Secundo hoc idem probatur per hoc quòd dicitur extra de sortilegiis. c. ex tuarum tenore. Vbi dicitur, quòd quidam presbyter cum quō-dam ad priuatum locum accessit, non ea intentione, ut dęmonium inuocaret, sed ut inspectione astrolabij furtū cuiusdam ecclesię posset recuperare, quòd licet ex bono zelo, & simplicitate facere proponeret, tamē grauissimnm fuit eius peccatū. Hęc Tho. 2. 2. q. 96. ar. 4. & Alexan. 2. par. sum. q. 52. art. 6.

QVÆSTIO IX. CAP. XI. TERTIÆ DECADIS.

an diuina uerba ad collum suspendere sit licitum.

QVÆRITVR, An suspendere diuina uerba, ad collū sit licitū? Respondetur, quòd nō duplici ra

tione

tione. Prima est. q̃a cum euangelium quotidie in ecclesia legatur, audiatur si uerba Dei, non prosunt in aure, quomodo circa colla posita p̃nt saluare? Secunda ratio est quia uirtus euangelii est in intellectu, & non in figuris ergo melius in corde posita, prosunt quam circa collum suspensa, ubi nota q̃ in omnib. scripturis suspensis quatuor sunt cauenda, & attendenda. Primum est, quid sit, q̃ scribitur, uel p̃fertur, quia si est aliquid ad inuocationem dæmonum pertinens, manifeste superstitiosum, & illicitum est. Secundo cauendum est si contineat ignota nõīa, ne sub illis aliquid illicitum lateat. Vnde dicit Chrisost. super Matt. quod phariseorũ magnificantium fimbrias exemplo, nũc multi aliqua nomina hæbraica cõfingunt, & scribunt, & allegant, q̃ non intelligentib. metuenda uidentur. Tertio uidendum est & cauendum ne aliquid falsitatis contineat, quia sic eius effectus non posset expectari a Deo qui non est testis falsitatis. Quarto etiam est cauendum ne cum uerbis sacris contineantur aliqua uana, puta aliqui caracteres preter signum crucis. Hęc B. Tho. secunda secundę. q. 96. art. 4.

QVÆSTIO V. CAP. IX. TERTIÆ DECADIS.

An sit licitum reliquias sanctorum apud se tenere.

QVÆRITVR, An reliquias sanctorum portare, & qualitercunque tenere sit licitum? Respondetur q̃ eadem ratio est de reliquiis sanctorum, & de euangelio, uel de uerbis diuinis, q̃a si talia portentur ex fiducia Dei, & sanctorum quorum sunt reliquiæ, nõ est illicitum. Si autem circa hoc attenderetur aliquid aliud uanũ, puta, quod uas esset triangulare, aut aliqd huiusmodi quod pertinet ad Dei irreuerentiam & sanctorum, superstitiosum est, & illicitum, ut dicit Tho. ubi supra immediate in solu. 3. argum.

QVAE-

QVÆSTIO XI. CAP. IX. TERTIÆ DECADIS.

Vtrum serpentes, aut aliud animalium genus incantare sit licitum

QVAERITVR; An serpentes incantare, uel animalia incantationibus sanare sit licitum? Respōdetur, ꝙ si in incantationibus serpentū, uel quorumcunq; animalium respectus habeatur solum ad uerba sacra, & ad uirtutem diuinam non erit illicitum. Sed plerumq; incantationes tales habent illicitas obseruationes, & per dæmones sortiuntur effectū, & pręcipuè in serpentibus, quia serpens fuit primum dęmonis instrumentum ad hominem decipiendum. Hæc Tho. ubi supra in sol. 2. argu.

QVÆSTIO XII. CAP. IX. TERTIÆ DECADIS.

An liceat ferro candente, uel aqua bulliente uti ad occultam alicuius rei inquisitionem.

QVÆRITVR, An iudicium ferri candentis, uel aquę bullientis ordinare ad alicuius peccati occulti inquisitionem sit licitum? Respondetur, ꝙ non, & hoc triplici ratione. Prima est, quia ordinatur ad iudicandum occulta, quæ diuino iudicio reseruantur. Secunda ratio est, quia in talibus miraculū expectatur, quod diuina tentatione non caret. Tertia ratio est, quia iure canonico reprobatur. Vnde. 2. quæstio. 5. consuluisti in decreto Stephani Papæ V. dicitur. Ferri candentis, uel aquæ feruentis examinationem & confessionem extorqueri à quolibet, sacri non censent canones, & quod sanctorum patrū documento sancitum non est, superstitiosa adinuentione non est præsumendū. Spontanea enim confessione, uel te-

stium

ſtium approbatione publicata delicta habito p̃ oculis Dei timore, commiſſa ſunt regimini noſtro iudicare. Occulta uero, & incognita illi ſunt relinquẽda q ſolus nouít corda filiorũ hoĩum, & eiſdẽ rõnibus vr̃ eſſe ꝓhibitũ iudiciũ duellorum, ut dicit Tho. 2.2.q.95. art.8.

ADDITIO.

Notandum, quod Nicolaus de Lyra ſuper 1.Reg.c. 17.occaſione duelli, ſeu conflictus Dauid cum Philiſteo, elicit quod in aliquo caſu duellũ licitũ eſſe poſſit, aſſeritq; hoc de mente Sancti Thomæ, ꝙ tñ eſt falſum, quare meritò a Paulo Burgẽſi eruditiſſimo viro reꝑhendit̃, niſi velimus dicere, quod qñ dr̃, duellum in aliquo caſu abſq; pct̃õ mortali dari, loquatur ex parte iudicantiũ, uel conſulũ, ubi non p ipſorum inductionẽ, aut conſiliũ, ſed ut ipſos appellantẽ, & recipientẽ, tale examen liberè exerceat̃, Verum ſciant oẽs p̃cipuè autem Principes, duellorum uſus oĩno prohibito eſſe ex Decreto ſacri concilij Tridentini Seſſio.25.c.19.

QVÆSTIO XIII. CAP. IX. III. DECADIS,

An uti arte notoria sit licitum pro acquirendis ſcientijs.

QVÆRITVR, Si pro acquiſitione ſcĩarum licitum ſit vti obſeruantijs artis notorię? Rñdetur, ꝙ quatuor ſunt uię peueniendi apparenter, vel exiſtenter ad ſingularum ſcientiarũ exceſſum. Quarum prima per illuminationem diuinam. Luc.21. Ego enim dabo uobis os, & ſapientiam. Et 1.ad Cor. 12. Alij quidem per ſpiritum, ſermo ſapientię, &c. & ſubditur ibidem in fine. Hęc autem omnia operatur unus, & idem ſpiritus diuidens ſingulis prout vult. Secunda uia eſt per regularem eruditionem hu-

ma-

manam.ſ.uel a ſeipſo inueniendo,uel ab alio addiſcendo. Tertia uia eſt per ſingularem dæmonis aſſiſtentiã, & influentiam,quæ quoſdam mirabiliter inſpirare ſolet. Quarta uia eſt per artem ſuperſtitioſam notoriam a dæmonibus inſidiosè confectam, & hanc practicare illicitum eſt. Probatur tum primo,quia ars notoria vtitur quibuſdam, quæ ſm ſe non hñt virtutem cauſandi ſcientiam „ ſicut inſpectiones quarundam figurarũ & quorundam ſignorum & uerborum, quibus.ſ.ſignis & uerbis,non utitur ars notoria, ut cauſis,ſed ut ſignis non ut diuinitus inſtitutis,ſicut ſunt ſigna ſacramentalia,ſed ut ſignis pertinentibus ad pacta quædam cũ dęmonibus,habita utitur etiam ars notoria,quibuſdã ſingularibus obſeruantijs & carminibus, & orationibus ignotis ex pacto ẽt dæmonum conſtitutis,Item acquirere cognitionem futurorum auxilio dæmonum, eſt peccatum propter ſocietatem cum eis initam,quod in propoſito artis notoriæ locum habet. Et dicitur hæc ars notoria quaſi per ea omnia fiant nota. Hac autem arte notoria permittente Deo diabolus quandoque facere conſueuit quoſdam in ſcientijs omnibus, uel aliquibus ſingulariter prçcellentes, uel apparentes, atq; omnibus, uel aliquibus humano modo doctis ſtupendos. Sed quid hoc,niſi,ut finaliter tales ex ſuperbia pereant, & alios uarijs perſuadendi modis eorum falſa auctoritate in fama, & gloria ualorem habentibus, ad interium damnationis perducant,hęc Henr. de Aſſia, & Thom.ubi ſupra talibus igitur ſortilegis, & diuinis aliter taxantur pœnę ſecundum leges, & aliter ſecundum canones.Nam ſecundum leges ſorti legi,& diuini debent decapitari, & comburi.C.de malefi.nullus &c, & l.nemo,& l.culpa,ſecundum uero canones ſi crimen eſt occultum imponitur pœnitentia quadraginta dierũ ut extra,eo.c.1.Si autem peccatum eſt notorium,debet ei communio de negari,de conſe.diſ.2.pro dilectione, Si fuerit clericus deponatur. Si fuerit laicus,& noluerit

rit ferre pœnam, excommunicetur, & hoc si criminaliter accusetur. De laicis aūt dicendū est, si sunt serui verberibus castigentur. Si liberi incarcerentur, 26.q.5.contra idolorū. Episcopi aūt tales de sua parochia debent proijcere, & pñt turpiter decaluare, i. eorū uestes ante & retro, & capillos scindere, infames etiam sunt censēdi. Hęc Io. Teutonicus p̄dicatorum ordinis in sum. confessorum. li. 1. tit. 11. Et Alex. 2. par. sum. q 52. art. 5.

QVÆSTIO XIIII. CAP. IX. TERTIÆ DECADIS.

An sit credendum præstigijs, & diuinationibus Dęmonum, cum euenit effectus.

QVÆRITVR, Si pręstigijs, & diuinationibus dęmonum cum euenit, sit credendum? Respondetur, quòd non, ratio est, quia dęmonis intentio est ad fallendum, sed hoc maximè faciunt in diuinationibus, dicunt enim quandoque uera, ut assuescant homines in alijs credere eis, in quibus postea decipiant. Item solus Deus scire potest futura, uel ille qui ab ipso accipit tanquam a speculo ęterno, quemadmodum est de angelis, & sanctis prophetis. Sed per hanc uiam non accipiunt dęmones, ergo. Et licet dæmones propter magnā experientiam quam habent, multa cognoscāt naturalibus signis, & magna sit proprietas intellectus eorum, non propter hoc tamen sequitur, quòd de certitudine futurorum euentuum sit eis fides exhibenda, cum futurorum cognitionem non habeant nisi coniecturalē, & fallibilem. Quemadmodum igitur hominibus quibus pręsumitur, ꝗ falsa semper dicere cōsueuerunt nō est præstanda fides, ita & dæmonibus propter eorum uoluntatem continuè decipiendi, & obscuritatem intellectus eorum ex culpa non est danda eis fides. Ioā. de Tur. Cre. 26. q. 5. c. Nec mirum.

QVÆ-

QVÆSTIO XV. CAP. IX. III. DECADIS.

Vtrum sortibus uti sit malum.

QVÆRITVR, Si sit licitum vt iudicio sortiũ ad acquirendum,& sciendum aliquem euentum occultum, puta de electione prælatorum,& manifestatione peccatorum occultorum,& adeptione dignitatũ temporalium? Respondetur,& primo de electione prælatorum,dicendo,quod non sit licitum vti sorti diuisoria. Quod probatur duplici rõne. Prima est,quia tales electiones spiritussancti inuocatione, & inspiratione fieri debent,& non euentu sortium. Secunda est,quia in vsu sortium,potest esse animarum periculũ, pp malitiam hominum, ergo ne frades committãtur in electionibus prælatorum, non sorte,sed spiritussancti inuocatione, & spiratione, & uocum electione fieri debent. Sed contra,ea quæ a sanctis facta in scripturis inueniuntur,non uidentur esse illicita. Sed tam in veteri, q̃ in nouo testamẽto sancti inueniunť sortibus usi esse,quod patet. Legiť.n.1.Reg.14.ꝙ Saul sorte depræhendit filium suum Ionatham mel comedisse. Et Ionæ.1.quod Ionas sorte in mare eiectus est. Et Luc.1. ẽt legitur, ꝙ Zacharias sorte exijt, ut incensum poneret. Et Actu.1.etiam legitur, quòd Matthias sorte est ab apostolis in prælatum, idest in apostolum electus. ergo videtur, quòd in electionibus ecclesiasticis prælatorum,licitum sit uti sortibus. Rñdetur,ꝙ donec veniret ueritas in publico,concessæ fuerunt sortes in veteri testamento, & in punitionibus,& in electionibus, & in his quæ ordinabãtur. Vnde Beda super actus apostolorum.1.sic ait. Hic scilicet Matthias eligitur sorte, ne a lege discrepet in qua summus sacerdos quærebatur, qua quærendus erat uerus sacerdos. Vnde donec ueniret ueritas figura habuit exerceri, & propter

hoc

hoc electio Matthię forte facta est ante penthecostes, in qua dabatur spiritussanctus. Nondum.n.omnino facta erat veritatis publicatio, quia nondum erat plenitudo spiritusſancti in ecclesia effusa. Septem aūt diaconi postea nō sorte, sed electione discipulorum sunt ordinati. Vnde Hiero. super illo verbo allegato. Ionæ 1. in glo. dicit quod Ionas fugitiuus sorte depræhenditur, & Matthias sorte eligitur, non agitur virtute sortium, sed voluntate Dei, qui sortes regebat incertas. Nō ergo hoc exemplo debemus uti sortibus, quia priuilegia paucorum non possunt facere legem cōmunem. Similiter Pharao. & Nabuchodonosor iudicio somniorum futura cognouerunt, nō tamen ideo somniis vbiq; est credendum. Secundo in manifestatione occultorū peccatorum non est licitum vti iudicio sortium per duellum, & per iudicium ferri candentis & aquæ feruentis, tum quia ordinātur ad iudicandū occulta, quæ diuino iudicio præseruantur seu reseruantur, tum etiam quia iudicium sortium nō est auctoritate diuina sancitum. Vnde.2.q.4.in c.Cōsuluisti decreto Stephani Papæ dr̄, ferri cadentis, vel aquæ feruentis, examinationē & cōfessionem extorqueri a quolibet, sacri non censent canones, & quod sanctorum patrum documento sancitū non est, superstitiosa adinuentione non est præsumendum spontanea enim confessione, vel testium approbatione publicata delicta habito præ oculis Dei timore, commissa regimini nostro iudicare, Occulta uero, & incognita illi sunt relinquenda qui solus nouit, corda filiorum hominum. Et eadem ratio uidetur esse de lege duellorum, nisi quòd plus accidit ad communem, rationem sortium inquantum non expectatur ibi miraculosus effectus nisi forte quando pugilles sunt valde impares virtute, vel arte. Hæc Thom. secunda secundæ quæstio.85.art.8. Quantum uero ad adeptionē dignitatum temporalium, vel defensionē ecclesiarū, & distributionē eleemosynarū dicit ꝙ si necessitas immi-

neat cum debita reuerentia, licitũ est sortibus diuinũ implorare auxilium, & primo in adeptione dignitatũ. Nam in ijs, qui ordinantur ad terrena disponenda plerunque homines sortibus vtuntur. Vnde in figura huius Dauid legitur (primi Reg. 17.) cum Philisteo singulare inijsse certamen, quod ad rationem sortium plus accidit, quàm ad iudicium ferri cādentis, vel aquæ bullientis, vt patet supra. Secundo licitum est, vti sortibus in gubernatione, vel defensione ecclesiarum. Cum.n. quædam ciuitas esset obsessa, & clerus dubitaret qui deberent fugere, & qui manere. Respondit August. in epistola ad Honoratum sic dicens. Si inter Dei ministros sit disceptatio qui eorum persecutionis tempore maneant ne fuga fiat omnium, & qui eorum fugiunt ne morte omnium deseratur ecclesia. Si hæc disceptatio aliter non potuerit terminari, quantum mihi videtur, qui maneant, & qui fugiant sorte legendi idest eligendi sunt. Tertio, licitum est vti sortibus in distributione eleemosynarum. Vnde Aug. in 1. de doctrina christiana sic ait. Si tibi abundaret aliquid, quod oporteret dari ei, qui non haberet, nec duobus dari potuisset. Si tibi occurrerent duo quorum neuter alium indigentia, vel erga te necessitate aliqua superaret, nihil iustius faceres quam vt sorte legeres, uel eligeres cui dandum esset, quod dari vtrique non posset. Hæc Tho. 2.2.q.96. art.8. Ratio autem quare in istis tribus actibus supradictis, est licitum uti sortibus, est ad dirimendũ dubitationes, & contradictiones humanas. Vñ Prouer. 18. dr̃ Cōtradictiones cōprimit sors. Hęc ex Rayner. Pisano.

ADDITIO.

Certum est, ꝙ sortiri in se, malum non est, sed malũ fieri pōt, si eo abutamur quod fit, cum sine necessitate, vel ex mera curiositate sciēdi occulta, & futura ad tētationē Dei, vel aliàs ex superstitione aliqua sortiamur.

Vsus

Vſus eſt ſorte Dux populi Ioſue, ut inueſtigaret, quiſnam ille ſacrilegus eſſet, qui de anathemat Ieerichó clanculum furatus eſſet. At non ideo in exemplum trahendum eſt, vt, & nos ſortibus vtamur, ſi quid occulti facinoris perpetratum eſt fortunęque committamus quæ certo auctorem facti prodat, quoniam nec Ioſue propria temeritate hoc fecit, ſed iuſſus a Deo, qui hoc medio furem oſtendere volebat. Apoſtoli etiam ſortibus uſi ſunt, in eligendo Mathiā, non tamen ſorte præficiendi ſunt eccleſiæ paſtores, quia iudicium Deo cōmittunt duorum illorum, quorum vterq; officio erat idoneus, cum neſcirent quis eorum alteri eſſet præferendus, ne putarentur perſonarum acceptatores. Nautę quoq; gentilium ritu, vana ſuperſtitione ſortibus vſi ſunt. Et quam quærebant de Iona veritatem inuenerunt, non ut Deus illorum faueret ſuperſtitioni, ſed vt impleret, quod de Iona fieri volebat, ſicut & regis Caldæorum ſortes temperauit in gloriā ſuam, ſunt q multa ſup hac re diſputant, tu uerò ſi plura, & reſolutè deſideras. Vide Cardinalē Caietanum in ſum. de peccatis.

QVÆSTIO XVI. CAP. IX. TERTIÆ DECADIS.

Cur ſortilegia, diuinationes, & incantationes magis in mulieribus quam in viris abundent.

QVÆRITVR, Quare tria peccata. ſ. ſortilegiorum, diuinationum incantationum, & huiuſmodi plus abundant in mulieribus, q̄ in viris? Reſpōdetur, ꝙ aliter fuit de doctrina dei, & aliter de doctrina diaboli, quia doctrina Dei deſcendit a Deo in Chriſtum, & a Chriſto in uirum, & a viro in mulierē. Et hunc ordinē tangit Apoſtolus. 1. ad Cor. 11. dicens. Oīs viri caput Chriſtus eſt, caput aūt mulieris vir caput vero Chriſti Deus. E contra fuit in doctri

na diaboli, qa ipse diabolus primo transfudit eā in mu lierē q minus habebat de sensu, & discretione spiritus, & per mulierem in virum, & ideo citius, & frequētius, hæc prædicta peccata inueniuntur in sexu muliebri, quam uirili. Hæc Alex. 2. par. sum. q. 53. de sor. art. 6.

ADDITIO.

In mulieribus, potius quā ī viris hæc locum hñt, qa infidelitas, ambitio, & luxuria in ipsis pcipuè regnare videnť, vt auctor Mallei Maleficarū, pbat 1. p. q. 6. & p explēdis suis prauis cōcupiscētijs, amplius inardescūt.

Decimū Caput: De concessa, & assidua contra homines dæmonum pugna: Circa, quod sex quæstiun. soluentur.

QVÆSTIO I. CAP. X. III. DECADIS.

An sit maior potestas super homines, malorum spirituum, vel malorum hominum.

QVÆRITVR, Quibus concessa est maior potestas super homines, an malis spiritibus, vel ma lis hoībus? Ad quam respondetur, q maior potestas pmissa est malis hoībus super bonos malos, quam sit pmissa dæmonibus, super eosdem. Quæ conclusio probatur, rationibus, & primo sic. Nam experientia docuit, & docet, q Deus permisit, & adhuc permittit tyrānos & alios iniquos homines pro arbitrio homines bonos, & optimos affligere, & molestare martyri, & tandem quando, & quomodo voluerunt eos interficere, quòd de communi cursu non est sic permissum dæmonibus super hoīes. Alioquin mox cum aliquem perciperent esse

esse in peccato mortali, ipsum interficerent, scientes hoĩes ĩ mortali culpa mortuos, esse dãnatos, ergo. Itẽ secundo sic, quia homo pt se magis custodire, & defendere ab inimico hoĩe quã ab inimico dæmone, cum ille sit hostis uisibilis, & iste inuisibilis pp quod rationabiliter non tanta potestas permissa est dæmonibus super hoĩes, quanta hoĩbus sup eosdẽ. Itẽ tertio, quia dęmon est periculosior inimicus hoĩ, quã homo, eo ꝙ dęmon principaliter appetit tollere bona aĩæ. s. spiritualia, & moralia, sine quibus beatitudo attingi non põt, hõ uero inimicus, ut plurimum q̃rit tollere bona fortunæ, uel naturæ, ergo minus sunt timendi hoĩes inimici quã dæmones, q̃a & si corpus occidere pñt, aĩam tñ non pñt occidere, ut dæmones. Itẽ quarto sic, quia quãtum ad p̃sentem, statum mundi, uel cursus huius tẽporis, & eorũ, quæ sub ipso sunt, Deus sic res administrat liberas, & illiberas, ꝙ eas proprios motus hr̃e sinit, ut dicit Aug. dęmones ãt non subsunt statui currẽti huius mundi cum sint dãnati, ergo contra hoĩes alterius status nõ pñt oẽm conatũ exercere, cõtra quos conari extremè pro uiribus licitũ est hoĩbus cum sint ambo eiusdem status. Hæc ex Hen. super Genesim.

QVÆSTIO II. CAP. X. TERTIÆ DECADIS.

Vtrum ad affligendum bonos maior potestas detur agenti naturali uel homini libero.

QVÆRITVR, Cui concessa est maior potestas ad affligendos bonos, agenti na[illegible] uel homini libero? Ad quam respondet[illegible] homini agenti libero statui uiæ subiecto. Nam crebro leguntur homines iusti ab impiis expositi agentibus naturalibus, ut igni, aquæ, ueneno, bestiis, qui tamen non fuerunt læsi sicut patet multipliciter ex histo-

rijs sanctorũ,nã Deo pmittẽte,& actionẽ libere agentiũ impediente,plures hoĩes & martyres a uarijs tormẽtorũ generib.necari non potuerũt,& tñ in actione gladij ab agẽte libero oẽs ĩterierũt.hęc ex eo ubi sup.

QVAESTIO. III. CAP X. TERTIÆ DECADIS.

Cur actio afflictiua naturaliter agentium fuerit a Deo quandoq; permissa ab agentibus, quandoq; impedita.

QVÆRITVR, Quare actio afflictiua naturaliter agentiũ ab agentibus liberis qñq; a Deo fuit permissa,qñq; impedita? Actio uero gladij semper in oẽs suũ sortita est effectum,& nunquã impedita.Ad quã sic respondetur ꝙ actio afflictiua naturaliũ agentiũ permissa qñq; fuit pp peccatum eius qui læsus est,uel eius cuius ĩpietate innocẽtes,igni, bestiis, mari &c.applicantur,uel quia impij digni nõ erant miraculo moneri, uel quia iustum erat, ut eorum malitia compleri permitteretur,& sic ẽt meritum cresceret martyrii in afflictis. Qñq; aũt talium actio prohibita fuit, primo, ut patientes apparerent esse ueri serui Dei,cui oĩs natura obedit,quæ non est instituta, ut innocentes lædat,sed ut adiuuet,scdo, ut ẽt sic ostenderetur,ꝙ innocens natura,quantũ est de se, innocentẽ hominem nõ lædit. De actione uero gladij uibrata ab impiis quare nunquã prohibita fuerit, tres causæ assignantur.Prima,q̃a gladius est instrumentũ ordinariũ & principale executoriũ iudiciarię ptãtis ad animaduertendũ in facinorosos hoĩes, ut habet.ff.de iur.om. iud.l.imperiũ,cuius executionẽ Deus a quo est oĩs potestas potius semper decreuit exequi q̃ impedire. Secũda. Deo gladius nunquã fuit prohibitus,quia prohibitio eius ꝓ miraculo non fuisset recepta, sed uel arbitrio percussoris imputata quasi fingentis se nõ posse ꝑ

cutere

cutere. Tertia, qa cũ apud gentiles famosa quædã sup stitio esset ꝙ magi dæmonũ opatione facere consueuerunt gladios nõ scindere. Ideo rõnabiliter actio gladii a deo prohiberi non debuit, ne illi in quos uibratus fuisset, suspecti, de superstitionibus haberentur. Hæc ex Henrico de Assia super Genesim.

QVAESTIO IIII. CAP. X. TERTIAE DECADIS.

Quot sunt species Dęmonum, ante, & post iudicium homines torquentium.

QVAERITVR, Quod sunt species dęmonũ hoĩes ante, & post iudiciũ torquẽtiũ? Ad quã sic respondet, ꝙ usq; in diẽ iudicij, duæ sunt spẽs dæmonũ torquentiũ, & insidiantiũ hoĩbus. Aliq. .n. sunt alligati in huius nostri aeris medio, quòd tenebrosum est, & caliginosum, q nobis parati sunt in ministeriũ exercitationis nr̃æ usq; in diẽ iudicii tẽtando nos (nõ tñ supra id quod possumus (in quo qdẽ aeris medio libẽter nobiscũ morant̃, quòd patet, qa frequẽter legunt̃ petiuisse a Xp̃o ut nõ mitterent̃ ĩ infernũ, quòd nõ iõ faciũt quasi dũ circa nos sunt, pęnã eorum in aliquo minuat̃, (nã ut dictũ est) dæmones quocũq; uadunt, secũ infernũ, & ignẽ portãt, quo semp ardẽt, nõ materialiter, & actione corporali .s. calefaciendo, desiccãdo, &c. qa sic oĩa circa nos cõbureręt, sed actione, & motu spũali, sed iõ malunt hic nobiscũ q̃ in inferno esse, qa pęnale sibi existimãt esse in inferno, ubi rarius inefficacius, & remotius, contra nos agere pñt, quã dum in hoc aere propinqui nobis cõmorant̃. Alij dęmones sunt alligati in inferno ad torquẽdũ ante iudiciũ solũ aĩas, post uero iudiciũ torquendo cõpositũ .i. aĩam, & corpus mõ quo dictũ est supra prima Decade. 3. capite. quæstiuncula. 5. Alii, & tertii dæmones sunt in purgatorio qui assistunt ibi, ante aĩas irridendo, & insultando eis de suppliciis suis, ut dicit Tho. in 4. sententiarũ dis. 21. q. 5. Nullã tñ habent ptãtem tor-

quendi aĩas ibidẽ,cũ fuerint in præsenti uita,eorũ uictores.Albertus ãt in 4.assignans cãs quare dęmones in purgatorio nõ torqueant animas dicit, primo quia non fuit consensus diabolo factus in eis qui peccauerunt uenialiter,tantum,imò habitualiter Deo consentire uñr.Et ideo soli Deo,& iustitię eius subdi dicunť, & non tortori diabolo.Itẽ secundo probat idem sic, sicut uidemus in politiis ,ꝙ alius est puniens filium, & alius furẽ,uel hostẽ,ita dẽt in diuinis esse,quia nostra iustitia exẽplata est a Deo,sed super filium pater ponitur,super hostẽ ponitur cõmissarius,sic ergo cũ existẽtes in purgatorio sint filii Dei,Deus pater dẽt eos punire,& non dęmon.Nec ẽt puniuntur,per angelos bonos,quia nõ est uerisimile ꝙ angeli boni cõciues suos tam uehementer affligant,imò uisitant, & cõfortant. ut dicit dñs Petrus de Palude,quòd si dicať, quòd angelus bonus læsit Iacob tãgens neruũ fęmoris eius,ꝙ statim emarcuit.Gen.32.Dř,quòd illud fuit ad cõcupiscentiæ refrenationẽ,& non ad grauẽ afflictionẽ, ut dicit dñs Bonau.in 4.sententia.di.2.·Et quia ista exercitatio,& in purgatorio,& ĩ aere caliginoso circa nos a dæmonibus,& ministeriũ bonorũ angelorum in die iudicij terminabitur : Ideo oẽs spũs mali purgatorii, & aeris caliginosi post diem iudicij cũ hominibus malis,& dãnatis detrudentur in inferno , boni uero cum eorum angelis in paradiso . Thom.1.par.q.65 ar.5.ad tertium,& intra q.adducti.

QVÆSTIO V. CAP. X. TERTIÆ DECADIS.

De causis quare Dæmones homines tentant.

QVÆRITVR,Quæ sũt cãæ quòd dęmones sic tentẽt,torqueãt,& insidientur hoĩbus?Ad quam respondetur,quòd quintuplex cã est cur dęmones hominibus insidientur. Prima est eorum malitia, quia,

cum

cum odio Deũ habeant ex malitia sua quærunt auertere homines a seruitio Dei quantum possunt, sicut is qui inimicatur alicui,& odit, quærit auertere ab eius obedientia,& reuerentia subditos eius sic dęmones ex malitia quærunt auertere a seruitio Dei seruos eius,& maximè sanctiores,& meliores. Vñ Hieronymus ad Eustochium inquit. Non quærit diabolus homines infideles, nõ eos, qui foris sunt, & quorum carnes rex in olla succendit. Assuetus de ecclesia Christi rapere festinat. Escæ eius s̃m Abachuc electæ sunt Iob subuertere cupit,& deuorato Iuda ad cribrandos apostolos expetit libertatẽ. Et Iob 40. capite. Esca eius electa, & hẽt fiduciã, quòd influat Iordanis in os eius, idest quòd deuoret baptismo purgatos, qui baptismus habuit originem in Iordane. Et propterea baptizati, designantur per Iordanem. Secũda est eorũ superbia respectu diuinę potestatis quã usurpare nituntur, ut sicut Deus hẽt bonos angelos sibi ministrantes,& assistentes in determinatis officijs ad salutem hominum, sic & dęmones in impugnando uideãtur sibi determinatos ministros habere ad impugnationem hominum. Propterea dicĩ Iob penul. Ipse est rex super uniuersos filios superbiæ. Exemplum in uitis patrum de Sathana qui uisus fuit a quodam exigere rationem a satellitibus suis dæmoniis inferioris gradus, de malis, ad quę induxerant tentatos per ipsos, & illum qui quendam sanctum uirum in heremo commorantem, tentatum ab eo per plurimos annos, ad ruinam tandem luxurię adduxerat, multum commendauit, & honorauit.
Tertia est inuidia. Nam dęmones saluti hominum inuidentes profectum eorum per tentationes impedire nituntur. Vnde dicitur Sapientię. 2. Inuidia autem diaboli, mors introiuit in orbem terrarum. Et 16. quęstio. 2. cap. uisis, dicitur de diabolo, quòd dolet satis, & erubescit charitatem quam in cœlis nequiuit habere, idest conseruare, homines constantes ex lutea

materia

materia, in terris tenere, & quia eo debent ascendere, unde ipse descendit. Propterea Augu. de ciu. Dei dicit. Non tā Iuno vr̄ inuidisse Romanis, q̄. dęmones omni generi humano sedes inuident sempiternas, & licet sciāt, ꝙ ex damnatione hominū malorū quos ex inuidia tentant pęna eorum augeatur, sicut ex incitatione hoīum ab angelis ad bonū gloria eorū crescit, non tñ ꝑ hoc dimittūt hoīes tētare similes īuido, de quo narratur, ꝙ petierit sibi unum oculum erui, ut proximo suo cui inuidebat duo oculi eruerentur. Dicitur.n. de quodam rege, ꝙ pollicitus fuerit duobus .s. inuido, & auaro se facturū quodcunq; peterent, ita tñ, ꝙ qui posterior peteret, duplum haberet. Et cū uterq; differret petere, alter motus cupiditate dupli boni habendi, & alter ne socius suus, plusquàm ipse haberet, tandem ꝑcepit inuido rex, ut prius peteret q̄ petiit, ut unus sibi oculus erueret, ut socius suus duos amitteret, noluit enim aliquid petere boni ne socius duplum haberet, sic dęmones tentāt ex inuidia homines, licet nō ignorent eorū pęnam in futuro crescere ex hoīum damnatione. Quarta est iustitia Dei quę illis utitur, ut instrumēto, & ministris ad hoīes puniēdos, sicut in hoc mūdo missus est spiritus mendax ad puniendū Achab regem Israel, ut dr̄. 3. Reg. ult. Sīr, & in inferno eodē utitur modo illis Deus ad iustitiam. Quinta est hoīum pigritia, quia .s. perdiderunt eorum arma. nā ponit 4. par. tit. [illegible] uitis patrum, ꝙ cum senex qdā requireret abbatē senē cur a dæmonibus hoīes uexarentur, & monachi? Respondit senex qm̄ arma eorum perdiderunt .i. uirtutes pęnitentiam, humilitatē, obediētiam, & paupertatem, hęc. Tho. pri. pa. q. 114. ar. 1. Et. D. Antonius Archiepiscopus Florentinus in prima parte summæ.

ADDITIO.

Cum hic etiam possit quis quærere cur Dæmones

cum

cum damno suo mala nostra procúrent, mihi uidetur, dicendum primo quia solatium est miseris socios habere pœnarum. 2. quia tanta inuidia ducunt, ut nō uideant qd faciāt, nec sibi bene cōsulant. 3. qa tā mala arbor effecti sūt ut nō possint nisi malos fructus facere.

QVÆSTIO VI. CAP. X. TERTIAE DECADIS.

Vtrum cuilibet morienti Dæmones semper appareant.

QVÆRITVR, Si cuilibet morienti semper dęmones apparēt? Ad quam uidetur primo respondendū negatiuè. Quia aut apparerent morienti ſm formam suæ eorum in corpore, aut apparerent in corporibus assumptis. Si primo modo nō uiderentur. Oculus.n. corporalis spiritualia absoluta non uidet. Oportet.n. ꝙ inter uisibile, & uidentem sit proportio, & conformitas. Si uero apparerēt in corporib. assumptis, ab omnibus uiderentur. Sed dæmon in corpore assumpto ab omnibus non uř, ut patet 1. Reg. 28. de phitonissa, & diabolo Samuele sene amicto pallio, quē uidebat phitonissa Saul uero, & duo serui eius nō uidebant, sed audiebāt, ergo nullo modo pnt uideri a morientib. Ad hanc dubitationem respōdetur, ꝙ de lege cōi dęmones oībus morientibus apparent. Hęc conclusio probatur ratione, auctoritatibus, & exēplis. Ratione sic Thom. 1. par. q. 113. & 1. sent. d. 11. art. 4. & ibidem Bonau. Nam minus est pronus, & continuus diabolus ad perdēdum hominem, & decipiendum, q̄ bonus angelus ad adiuuandum eum, & custodiēdum. Sed bonus angelus non relinquit hominem iuuando, & bonū suadendo usq; in finē mortis inclusiuè ei apparendo, assistendo, auxiliando, & bonum persuadendo, ut patet 4. Reg. 6. de rege Syrię, & rege Israel. Et in uitis patrum de Abbate Moyse, & Abbate Isidoro, &

à Gre-

à Gregorio in homel. vigesimæ Dñicæ trinitatis,& in dialogis suis,ergo similiter,& malus angelus? Sedo ꝓbatur auctoritatibus. Et primo super illud Gen.3. Tu insidiaberis calcaneo eius,dicit gl.ordinaria.i.fini vitę hoīs. Et Eccle.39.dr. Sunt spiritus qui ad vindictā creati sunt, & in furore suo confirmauerunt tormenta sua, & in tempore consummationis effundent virtutē &c. Quam Sanctus Vincentius,& Hugo Cardinalis de malis angelis in morte apparentibus glosant. Et super illud Psal.55. Ipsi calcaneum meum obseruabunt, dicit per calcaneum qui est finis, & extremitas hominis versus deorsum intelligitur finis vitæ quem malignus spiritus præcipuè obseruat, & ei insidiatur, sciens quod finalis lapsus damnatio est qui in eo decedit. Et Gregorius primo moralium.c.7.dicit. Cū hostis noster nec in exordio actionis pcutit, nec in itinere actionis interficit,tunc duriores in fine laqueos tendit,& tanto solicitus tunc insidiatur quantū sibi solū remansisse ad decipiendum finem considerat. Vnde & Psam. Iniquitas calcanei mei circundabit me,hæc ille. Item Greg. super illud Lucæ.19. Circūdabunt te inimici tui uallo. dicit sic diabolus in fine ad bonos & malos, etiam & ad Christum uenit in cruce moriētē. Sed ad Christum uenit,& nihil inuenit. Io.14. Venit enim princeps mūdi huius,& in me non habet quicquā, quia enim hunc mortalē hoīem uidit,suū aliquid inuenire in ipso credidit. Sed sine ullo peccato a mūdi corruptione exiit, qui sine peccato in mundum intrauit. Ad bonos ēt diabolus uenit, & suum aliquid in eis fuisse inuenit, sed tñ eos rapere nequit,quia Christus ꝓ eis debitum soluit. Venit ēt ad reprobos,& sua multa inuenit, & eos ad tartara,rapit.hæc ille. Et glo.super illud Psal.9. Insidiatur quasi leo in spelunca sua. Dicit ꝙ loquitur psalmista de antichristo ī ultimo mūdi,uel diabolo ī ultimo uitę, Itē Gr.sup Lu.19.dicit Maligni spūs aīam uadecūq, angustāt,qñ ei nō solū operis, uerū ēt locutionis

nis cogitationis, iniquitates replicant, vt quæ prius se dilatauit in scelere, ad extremũ de omnibus angustetur in retributione. Et iterum idẽ dicit, diabolus tãto grauiores tentationes ingerit, quanto magis peccatorem appropinquare fini conspicit. Hæc ille. Exemplis etiã idem patet, & primo, in vita sancti Martini, cui morienti apparuit diabolus, quem videns dixit. Quid hic astas cruenta bestia? Et Beata Virgo Maria, rogauit Christum, ut in die obitus, sui dæmones ei non occurrerent (licet tñ hoc sit apocriphum. (Et in transitu Beati Hieronymi recitat Cyrillus ad Aug. de Eusebio discipulo Beati Hieronymi, in fine vitæ clamante fratribus assistentibus O fratres adiuuate me ne peream, nõ videtis dæmonũ agmina, qui me debellare, & ad tartara ducere festinant? Et ut ad summam de insidijs insatiabilis homicidiæ diaboli contra hominem in hanc partẽ concludam. Sciendum est, quòd lucifero ab initio post casum, ubi cognouit cœlestia subsellia irreuocabiliter amisisse, inuidiæ dolore tactus intrinsecus, ne vñ ipse electus fuerat hoĩem ascendere contigisset, cępit aduersus eum, toto malignitatis spiritu debacchari, ita vt ne in morte solum, sed & in uita post mortem, totis aduersus eum viribus moueatur. Et quidem in vita in primos parentes cœpit primo seuire, quãdo sub lubrici serpentis tegmine, mulierem latenter decepit, atq; per eam virum peccare fecit, qñ Deũ mendacem & inuidum significauit dicens. Nequaquam moriemini, scit.n. Deus, ꝙ quacunq, hora de ligno vitę comederitis, eritis sicut Dij, qñ ẽt sibilo virulentiæ suæ corpora prothoparentum, & nostra quæ in eis radicaliter erãt, carnis stimulis incẽdit, atq; infecit, deinde totius posteritatis originẽ mille nocendi milleq; lęti modis corrupit. In morte prætere a hoĩes vexare non cessat, Nã ipse calcaneum eius obseruat, sedet in abscondito quasi leo in spelunca sua, ut quemquam deuoret, ut interficiat innocentem. Quinimmo, & post mortẽ in corpora

pora deseruit humana. Fertur. n. a Pythagora, deinde ab Ouidio; & Isidoro, q natura, uel arte dæmonis, vel forte inimicitia a Deo (teste scriptura) posita inter serpentem, & semen hoĩum, de medulla hoĩs mortui quæ in sede Veneris, & spina dorsi est, serpẽs generatur, qui cerebro deuorato per oculos exit, reliquã partẽ corporis depasturus. Ad argumentum aũt in fronte q. factum dupliciter respondetur. Primo, q apparitiones dæmonũ morientibus sunt imaginariç, formant. n. dçmones mouendo humores, & sanguinẽ aliquas imagines reprçsentantes eos, quod aũt vr̃ imaginariè, non apparet nisi illis qbus fit visio, ut patet in prophetis, ideo, & sic põt esse in dçmonũ apparitionibus. Dicitur scđo, q quia similem potestatem habent dçmones, & boni angeli super corpora ab eis assumpta, quam hũt super corpora propria glorificata aĩç beatorum, in quarum potestate erit, quòd corpora eorũ videantur, vel non, & ab vno vel a pluribus in parua, uel magna distantia, ita q oĩs actio corporis erit in potestate animç, Aliàs enim corpus gloriosum non esset instrumẽtum summç obediẽs principali agenti. s. aĩç. Sic similiter dicimus, & de dçmonibus, & angelis bonis, q in eorum potestate est in corporibus assumptis apparere, uel nõ, vel uni, vel pluribus, distanter, vel propè. Hæc Tho. elicitiuè in 4. sen. dist. 44. q. 2. Patet hoc etiã in angelo bono. Dan. 10. Et Christo glorificato qui apparuit Paulo, quem Paulus uidebat, uiri aũt qui comitabantur cum eo stabant stupefacti audiẽtes quidẽ vocem, neminem aũt videntes. Actuum 9. c. Rogemus ergo nos sanctissimã Trinitatẽ, Beatam Dei uirginem genitricem, & patrem nostrum diuum scilicet Dominicum, ut cum venerit hora nostri egressus ad patrem, in exitu Israel de Aegypto, domus Iacob de populo barbaro, nobis obuiam Christus occurrat, exitum nostrum angelorum turba comitetur: Nihil in nobis funesti occurrentes reperiant inimici, sed sinus Abrahç nos suscipiat. Amen.

Quàm

ADDITIO.

Quam sit dura diaboli tentatio, in morte hominis, & quam post decessum ex hac vita, nobis aduersetur apparet ex eo, quod Sãctus Apostolus Iudas in sua Epistola Canonica scripsit. quando Michael Archangelus cum diabolo disceptauit de corpore Moysis. Nam Michael Archangelus, Moysis sepulturę pręfuisse dicitur. Quod non patiebatur diabolus, sed crimen inferrebat, eo quod Egyptium interfecisset, & consequenter ad se pertineret Moyses, nec uolebat permittere, ut eius sepultura tanto honore afficeretur. Significans hoc exẽplo, rationum redditionem, quæ vnicuique post exitũ è corpore debetur, Sciens enim diabolus, sibi non subesse plus temporis ad decipiendum hominum, ultra terminum uitæ, totum virus malitiæ suæ in cauda reseruat, idest in fine, ut in figura dictum fuit serpenti. Tu insidiaberis calcaneo eius, idest animæ, cuius calcaneus est terminus vitę. Et frequenter peccatores obstinatos, quos cognoscit secum in inferno mancipandos, antequam anima exeat de corpore, torquere incipit.

FINIS.

REGISTRVM.

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn.

Tabula per se patet.

Omnes sunt Quaterniones.

Laus Deo

Ex libro PP. Cent.s Sabb. cap.to ordin

ad Conv.s Alban

P. Vincentius Jameking.

Albani 16

168

$\frac{12}{8}$

144 | 3

060 | 12

0

Albani Conv

Albani Fabricavit

Albani

Albani